

శ్రీ రస్తు.
శ్రీమదాంధ్ర
భారతము.

ఆనుశాసనిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమవాస, మాసల,
మహాప్రస్థానిక, స్వర్గారోహణపర్వములు.

చెన్నపురి :

వావిళ్ళ. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్

వారిచే బ్రకటితము.

All Rights Reserved.

1924.

1. LLORE DIST. A P)

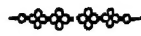
NAYUDUPET-524126.

H NO 6-12-539

WAVILLES SUBRAMANIAM

CUMARTI RANJAN

విషయ సూచిక .

ఆనుశాసనిక విర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

విషయము.

పుట.

గౌతమీ లుబ్ధక సర్ప మృత్యుకాల సంవాదము	..	1
అగ్నిదేవుడు సుదర్శన యనుకన్యకను వివాహంబు నేసికొనుట	...	4
సుదర్శనునింటికి ధర్మ దేవత యతిథియై వచ్చుట	...	6
ఇంద్రమతంగసంవాదం బనునితిహాసప్రకారము	...	8
విశ్వామిత్రునకు బ్రాహ్మణ్యంబు గలిగినతెఱంగు	..	9
వీతహవ్యుం డనురాజునకు బ్రాహ్మణత్వము గలిగినప్రకారము	...	11
భీష్ముడు ధర్మరాజునకు దైవపౌరుషంబులతెఱంగు గెఱింగించుట	..	12
భీష్ముడు ధర్మరాజున కాశ్రయం బెప్పడు నపరిత్యాజ్యం బని చెప్పట	..	13
విభులకుం బాటింప వలయువారిని భీష్ముడు ధర్మరాజునకుఁ జెప్పట	..	14
భీష్ముడు ధర్మరాజునకుఁ బరమ మైనధర్మంబు సెప్పట	..	15
భీష్ముడు ధర్మరాజునకు గరుత్మంతునిచరిత్రంబు సెప్పట
కర్మను తనకొడుకులకు జనమేజయునివలన నాశంబు గల్గినట్లు శపించుట	...	18
కశ్యపుడు గరుడునకు గజకచ్చపంబులతెఱంగు గెఱింగించుట	...	20
గరుడుఁ డింద్రుని జయించి యమృతంబుదెచ్చి కర్మనుకుఁ జూపుట	...	23
బ్రాహ్మణుడు హీనవర్ణునకు వైదికమంత్రంబు లుపదేశింపఁ గూడ దనుట	...	25
లక్ష్మీనివాసస్థానములు	...	26
భంగాస్వనుఁ డనురాజు స్త్రీయై కుమారులం గాంచిన ప్రకారము	...	27
ఇంద్రుఁడు భంగాస్వనునకుఁ గోరినవరంబు లిచ్చి యనుగ్రహించుట	...	28
సనత్కుజాతుండు నారదున కుపదేశించినతత్త్వప్రకారము	...	30
గరుత్మంతుఁడు మునులకు విష్ణుదేవునిమహిమాతిశయంబు సెప్పట	..	32
విష్ణుదేవుడు గరుత్మంతున కుపదేశించినయాత్మ తత్త్వప్రకారము	...	35
ఆనుశాసనిక పర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.		
అష్టావక్రం డనుమునికుమారునిచరిత్రము	...	37
ఉత్తరదిశ యష్టావక్రునిచి త్రశుద్ధిఁ బరీక్షించుట	...	38
భీష్ముడు ధర్మరాజునకు దానపాత్రభూతులతెఱంగు గెఱింగించుట	..	41
దైవపితృయంబు లగుదానంబులకుఁ బాత్రభూతుల నిర్మాణములు	...	43
భీష్ముడు ధర్మరాజునకుఁ బుణ్యతీర్థవిశేషంబుల సెఱింగించుట	...	44
అత్రిప్రముఖమహర్షులు శరతల్పగతుం డైనభీష్ముఁ జూడ వచ్చుట	...	47
భీష్ముడు ధర్మరాజునకు గంగాప్రభావంబు సెప్పట	...	48

విషయము.

వాసుదేవనారదసంవాదప్రకారము	...
వాసుదేవభూదేవీసంవాదప్రకారము	...
నారదపంచమాదాసంవాదం బనునితిహాసము	...
దేవశర్మ యనుమునివరుభౌర్య రుచి యనుదానిచరిత్రము	...
భీష్మఁడు ధర్మజానకు గాంధర్వాదివివాహములతెఱంగు గెఱింగించుట	.
భీష్మఁడు ధర్మజానకు నౌరసాదిపుత్రభేదంబుతెఱంగు నెప్పట	..
చ్యవననహుషసంవాదం బనునితిహాసము	...
చ్యవనకుశికసంవాదం బనునితిహాసము	...
చ్యవనుఁడు తనయోగబంబునఁ గుశకునకు నాకలాకంబు చూపుట	..
భీష్మఁడు ధర్మజానకు దానవిశేషముల నెఱింగించుట	...
భూదానమహిమాభివర్ణనము	...
నక్షత్రదానమహిమాతిశయనిరూపణము	...
తిలదానవిషయకయమబ్రహ్మణసంవాదము	...
నృగచరిత్రము	...
నృగుఁడు శ్రీకృష్ణులనఁ బాపవిముక్తుఁడై పుణ్యలోకమునకుఁ బోవుట	...
గోప్రభావవిషయకం బగునౌద్దాలకిపుత్రచరిత్రము	...
ఇంద్రునకు బ్రహ్మ చెప్పినగోదానవిషయకవాక్యములు	..
ఆనుశాసనికపర్వము - తృతీయాశ్వాసము.	
ధర్మజానకు భీష్మం డనుష్ఠేయంబులఁ జెప్పట	...
బృహస్పతి మాంధాతకుఁ దెలిపినగోదానవిధిప్రకారము	...
గోవులకుఁ గపిలత్వంబు సిద్ధించినప్రకారము	...
వేదవ్యాసముని శుకునకుఁ దెలిపినగోప్రభావప్రకారము	...
సుమిత్రుఁ డనుమునిచేఁ బోషింపఁబడినగోవుల ప్రభావము	...
గోవులు రంతిదేవులుజ్ఞపశువులై గోలాకంబునకుఁ బోవుట	...
వేదవ్యాసముని శుకునకుఁ జెప్పిన కపిలగోమహానుభావము	...
గోశ్రీసంవాదము	...
భీష్మఁడు ధర్మజానకు సువర్ణదానమహిమాతిశయంబు చెప్పట	...
వసిష్ఠఁడు పరశురామునకుఁ జెప్పిన సువర్ణమహిమము	...
భీష్మఁడు ధర్మజానకుఁ బితృపూజావిధానం బెఱింగించుట	...
అత్రిమహాముని నిమి కెఱింగించినశ్రాద్ధక్రియా విశేషము	.
సప్తర్షి వృషాదర్శిసంవాదం బనునితిహాసంబుప్రకారము	.
వృషాదర్శి పుత్రైంచిన కృత్తి శునస్సఖునిచే మృతిఁ బొందుట	.
ఉపానధానవిషయకసూర్యజమదగ్నిసంవాదము	...
శూద్రున కవశ్యాచుష్ఠేయం బైనధర్మము నిరూపించుట	...
సర్వవర్ణసామాన్యధర్మనిరూపణప్రకారము	...

విషయము.

పుట.

పరాశరముని ప్రణీతధర్మ విశేషము

.. 111

తటాకనిర్మాణ ఫలవిశేషము

... 113

ఆనుశాసనికపర్వము - చతుర్థాశ్వాసము.

ధూపదీపనై వేద్యంబుల ఫలవిశేషము

... 115

భీష్మఁడు ధర్మజానకు నహుఁనిధూపదీపదానవిశేషంబు చెప్పట

.. 118

ఇంద్రమతంగమహామునిసంవాదము

... 120

భగీరథునకు బ్రహ్మతో నై నసంవాదప్రకారము

... 122

ఉపవాసవిధివిశేషము

... 128

హరసనత్కుమారిసంవాదప్రకారము

... 130

సనత్కుమారుఁడు శివునకు దేహాంతర్గతదైవతములం చెల్పుట

... 132

,, సాంఖ్యియోగంబు తెఱం గఱింగించుట

... 134

అహింసాస్వరూపనిరూపణము

... 139

మాంసభక్షణమందలిరుచివిశేషంబు మానుట దుష్కరంబని చెప్పట

... 140

వేదవ్యాసుఁడు గీటంబునకు మత్తమజన్తంబులు గలుగ ననుగ్రహించుట

.. 143

వ్యాసమైత్రేయసంవాదము భీష్మఁడు ధర్మజానకుఁ జెప్పట

... 144

నారదపుండరీకసంవాదం బనుపరమేతిహాసప్రకారము

... 146

భీష్మఁడు ధర్మజానకు శ్రీకృష్ణునిచిత్రచరిత్రంబు సెప్పట

... 149

ఉమామహేశ్వరసంవాదం బనునితిహాసము

... 150

శివుఁడు పార్వతికిఁ దనశ్శకానవాసిత్వకుఁ గారణంబు సెప్పట

... 153

ఆనుశాసనికపర్వము - పంచమాశ్వాసము.

శివుఁడు పార్వతికి వర్ణాశ్రమాచారంబు తెఱం గఱింగించుట

... 155

శివుఁడు పార్వతికిఁ దపస్స్వరూపంబు సెప్పట

... 157

శివుఁడు పార్వతికి రాజత్వమహిమాతిశయంబు సెప్పట

... 159

శివుఁడు పార్వతికి వర్ణకర్త పరిపాకంబుల తెఱం గఱింగించుట

... 162

శివుఁడు పార్వతికి నాయుర్వృద్ధిక్షయంబులకుఁ గారణంబులు సెప్పట

... 166

శివుఁడు పార్వతికి స్వప్నాదుల తెఱం గఱింగించుట

... 168

శివుఁడు పార్వతికి మానసవాచిక కాయకము లను త్రివిధపాపములఁ చెల్పుట

... 170

శివుఁడు పార్వతికి దానఫలవిశేషంబుల సెఱింగించుట

... 172

శివుఁడు పార్వతికి ధర్మవిశేషంబుల తెఱం గఱింగించుట

... 174

శివుఁడు పార్వతికి సాంఖ్యిప్రకారంబు చెల్పుట

... 177

శివుఁడు పార్వతికి నాత్మసాయుజ్యప్రాప్తిసాధనంబులు చెల్పుట

... 179

పార్వతి శివునకుఁ బతివ్రతాధర్మంబుల తెఱం గఱింగించుట

... 180

పార్వతి శివునకుఁ బతివ్రత కన్యాంబు లగుధర్మంబులఁ చెల్పుట

... 181

భీష్మఁడు ధర్మజానకుఁ బరప్రాప్తిహేతుభూతం బగుజపవిశేషంబు చెల్పుట

... 182

విష్ణుమంత్రధ్యానం బవశ్యానుష్ఠేయం బని చెప్పట

.... 184

విషయము.

విష్ణునామ ప్రభావంబు చెప్పుట.

...

బ్రాహ్మణపూజానమస్కారంబులు బరహత్కృష్టంబులని చెప్పట

...

పసనకార్యపీఠార్జునసంవాదంబు భీష్మండు ధర్మజానకుం చెప్పట

..

పవనుడు గార్తవీర్యార్జునునకు నత్రిప్రభృతులమహిమ చెప్పట

...

భీష్మండు ధర్మరాజునకుఁ గృష్ణునిప్రభావం బుపన్యసించుట

...

కృష్ణుండు ధర్మరాజునకు బ్రాహ్మణప్రభావంబు చెప్పట

..

దుర్వాసుండు కృష్ణునిమనశ్శుద్ధి పరీక్షించి యనుగ్రహించిన ప్రకారము

...

కృష్ణుండు ధర్మజానకు శివునిమహిమ చెప్పట

..

కృష్ణుండు ధర్మజానకు శివనామనిర్వచనంబు చెప్పట

..

భీష్మండు ధర్మజానకు ధర్మసూక్తప్రకారంబు చెప్పట

...

భీష్మండు ధర్మజానకు సాధ్వసాధుజనుల నిరూపించి చెప్పట

..

శుభాశుభంబులు పూర్వజన్మకృతపూర్వాపాపంబులచేఁ గల్గు నని చెప్పట

.

భీష్మండు ధర్మజా నూఱడించి కరిపురంబునకుఁ బంపుట

...

ధర్మజుండు కృష్ణాదులఁ దోడ్కొని భీష్మనియొద్దకుం బోవుట

.

భీష్మండు శరీరంబు విడుచుటకు శ్రీకృష్ణుననుజ్ఞ గొనుట

..

భీష్మండు శరీరంబు విడిచి నాకలోకగతుం డగుట

...

పరలోకగతుండైన భీష్మనకు నగ్నిసంస్కారంబు సేయుట

...

పుత్రశోకాతురయైనగంగాదేవి కృష్ణాదులం గనుంగొని దుఃఖించుట

..

పుత్రమరణదుఃఖిత యగుగంగను గృష్ణుడై వ్రాపాయచుం డూఱడించుట

..

అశ్వమేధపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

శోకమగ్నుం డగుధర్మజానిఁ గృష్ణాదులు ప్రబోధించుట

..

వేదవ్యాసమునీం ద్రుండు ధర్మజానకు మహత్తునిచరితంబు చెప్పట

..

మరుత్తుండు సంవర్తనిఁ దనయజ్ఞంబున కుపద్రప్తగా వరియించుట

...

సంవర్తండు మరుత్తునియజ్ఞంబున కుపద్రప్త యగుట

..

అగ్నిదేవుం డింద్రసందేశము మరుత్తున కెఱింగింప వచ్చుట

..

మరుత్తునియజ్ఞంబున హవిర్భాగంబులు గొన నింద్రాదులు వచ్చుట

..

శ్రీకృష్ణుండు ధర్మరాజునకు మనస్తాపోపశమంబు సేయుట

..

వ్యాసనారదాదిమునులు ధర్మజా వీడ్కొని స్వస్థానములకుఁ బోవుట

...

ధర్మజుండు ధరణిఁ బాలించునపుడు కృష్ణార్జునుల వర్తించు విధము

.

శ్రీకృష్ణుం డర్జునునకుఁ దత్త్విజ్ఞానస్థిరీకరణము సేయుట

...

శ్లేష్మాదిరోగవికారంబుల నిరూపించుట

...

తత్త్విజ్ఞానవిశేషప్రదర్శనము

...

అశ్వమేధపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

బ్రాహ్మణగీతలు

...

అంతర్యాగప్రకారంబు నిరూపించి చెప్పట

...

విషయము.

పుట

ఇంద్రియమనఃపరస్పరసంవాదప్రకారము	...	230
జీవాత్మ స్వరూపనిరూపణ ప్రకారము	...	232
జనకునకు విప్రరూపధరుం డైనయమునితో నైనసంవాదము	...	236
గురుశిష్యసంవాదంబు గృష్ణం డర్జునున కెఱింగించుట	...	238
మనోబుద్ధ్యహంకారాదితత్త్వ ప్రకారము	..	241
అవ్యక్తనామతత్త్వనిరూపణప్రకారము	...	244
సత్త్వం బనశ్యానుష్ఠేయంబుగా నిరూపించుట	.	247

అశ్వమేధపర్వము - తృతీయాశ్వాసము

తాను ద్వారక కరుగవలయు నని యర్జునునిఁ గృష్ణఁ డడుగుట	..	252
కృష్ణార్జును లింద్రప్రస్థముననుండి హస్తీపురంబునకు వచ్చుట	...	253
శ్రీకృష్ణఁ డుదంకాశ్రమంబునకుఁ బోవుట	...	254
శ్రీకృష్ణఁ డుదంకునకుఁ దనవిశ్వరూపంబుఁ జూపుట	...	256
జనమేజయునకు వైశంపాయనుఁ డుదంకునిచరిత్రంబు నెప్పట	..	258
ఉదంకుండు మదయంతివలనఁ గుండలంబులు పుచ్చికొనుట	.	261
ఉదంకుండు గుండలంబు లిచ్చి యహల్యను సంతోషపఱచుట	...	263
వ్యాసుఁడు పాండవుల నశ్వమేధయాగోస్తుఖులఁ జేయుట	..	266
వ్యాసుఁడు హిమనత్పర్వతంబున నున్నపాండవులకడకు వచ్చుట	...	267
శ్రీకృష్ణుండు సకలబంధుసహితుండై కరినగరంబునకు వచ్చుట	...	269
పరిక్షిత్వాణదానంబునకై కుంతీసుభద్రలు గృష్ణఁ బ్రార్థించుట	...	270
కృష్ణుండు మృతిజాతుం డైనఁగిత్తు లబ్ధజీవతుం జేయుట	...	272
వ్యాసుఁడు గృష్ణసహితులై యున్నపాండవులయొద్దకు వచ్చుట	...	273
ధర్మజుం డర్జును యజ్ఞాశ్వరక్షణంబునకు నియోగించుట	..	275

అశ్వమేధపర్వము - చతుర్థాశ్వాసము.

ధర్మజుం డశ్వమేధదీక్షఁ బూని హయంబుం బుడమిఁ దిరుగ విడుచుట	..	277
అర్జునుతోఁ ద్రిగర్తదేశాధీపతులు యుద్ధంబు నేయుట	..	278
అర్జునుఁడు సింధుదేశాధీశులతోడ యుద్ధంబు నేయుట	..	281
బభ్రువాహనుం డర్జునునితో యుద్ధంబు నేయుట	...	283
అర్జునుఁడు బభ్రువాహనునిశరంబు చేతఁ బుడమిం ద్రెళ్లుట	...	284
ఉలూపి సంజీవనమణి చేత నర్జును బ్రతికించుట	..	285
ఉలూపి యర్జునునితో వసువులకోపప్రసాదంబుల నెఱింగించుట	...	286
అర్జునుఁడు జరాసంధపౌత్రునితో యుద్ధంబు నేసి యోడించుట	...	288
అర్జునుఁడు గాంధారదేశాధీశుతో యుద్ధంబు నేసి జయించుట	..	290
కృష్ణుండు ధర్మజునితో నర్జునుసందేశంబు నెప్పట	...	293
అర్జునుఁడు యజ్ఞాశ్వంబుతోడ హస్తీపురంబునకు వచ్చుట	...	294

విషయము.

ధర్మరా జశ్వమేధయాగంబు సుప్రయోగింబుగాఁ జేయుట
 ధర్మరాజు వ్యాసునకు యజ్ఞదక్షిణగాఁ దనరాజ్యం బంతయు నిచ్చుట
 ధర్మరాజు యజ్ఞంబునకు వచ్చినరాజుల నెల్ల సత్కరించి పంపుట
 సత్ప్రస్థచరిత్రంబు నకులంబు బ్రహ్మణులకుం జెప్పట
 యముఁడు సత్ప్రస్థునికడ కతిథియై వచ్చుట
 యముఁడు సత్ప్రస్థుని బ్రహ్మలోకంబునకుఁ బో నియోగించుట
 సత్ప్రస్థుఁడు సకుటుంబముగా బ్రహ్మలోకమునకుఁ బోవుట
 అగస్త్యమహాముని ద్వాదశవార్షికయజ్ఞప్రభావము
 జమదగ్నిమహాముని పితృదేవతలకాసంబున నకులంబై పుట్టినకథ

ఆశ్రమవాసపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

యుధిష్ఠిరాదులును గాంధారీభృతరాష్ట్రులును నొండొరులయెడల నడచికొనిన వ్రనర్తనము.

భృతరాష్ట్రుఁడు ధర్మజునితోఁ దనమనోరథంబు చెలుపుట
 వ్యాసుఁడు భృతరాష్ట్రునివనవాసంబున కనుజ్ఞ యిచ్చుట
 భృతరాష్ట్రుఁడు ధర్మజునకు రాజనీతివిశేషంబులు నెప్పట
 భృతరాష్ట్రుఁడు ధర్మజునకు శత్రురాజుల జయింపఁజేయుట
 భృతరాష్ట్రుఁడు వనవాసంబునకుం బురజనులచే ననుజ్ఞ గొనుట
 భృతరాష్ట్రునితో శంబు వసువిప్రుఁడు పౌరజనసమ్మతి చెప్పట
 భీముఁ డర్జునునితో భృతరాష్ట్రునిద్యోగంబునకుఁ బ్రతికూలించి చెప్పట
 భృతరాష్ట్రుఁడు గాంధారీసహితుండై వనంబునకుఁబోవుట
 ధర్మరాజు కుంతిని వనంబునకుఁ బోవలదని ప్రార్థించుట
 భృతరాష్ట్రుఁడు శతయూపరాజుని యాశ్రమంబున వసించుట

ఆశ్రమవాసపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

భృతరాష్ట్రునిపాలికి నారదుండు మునులతో వచ్చి యత్తపోవనమహిమ నెప్పట
 నారదుఁడు శతయూపునితో భృతరాష్ట్రునిదులు సుగతిఁ బొందెడుతెలుంగు చెప్పట
 పాండవులు బంధుసహితంబుగా భృతరాష్ట్రుఁ జూడఁబోవుట
 పాండవులు కురుక్షేత్రంబున నున్న భృతరాష్ట్రునిగాంధారీకుంతుల దర్శించుట
 విదురుఁడు యోగమార్గంబున ధర్మరాజునందుఁ గలయుట
 వేదవ్యాసుఁడు పాండవసహితుం డైనభృతరాష్ట్రునినాశ్రమంబునకు వచ్చుట
 కుంతి వేదవ్యాసునితోఁ గర్ణుఁడు దనకు జన్మించినతెలుఁ గెఱిగించుట
 వ్యాసుఁడు భృతరాష్ట్రునిదులకు భారతరణమృతుల రావించి చూపుట
 భృతరాష్ట్రుఁడు భాగీరథీతీరంబుననుండి నిజాశ్రమంబు ప్రవేశించుట
 నారదుఁడు పాండవులకు భృతరాష్ట్రునిదుల నిర్యాణంబు నెప్పట
 ధర్మరాజు భృతరాష్ట్రునిప్రభృతులు మృతు లగుటకు శోకించుట
 యుధిష్ఠిరుఁడు భృతరాష్ట్రునిదులకుఁ దిలొదకప్రవాసంబు సేయుట

మౌనలవర్ణము.

ధర్మజారాజ్యంబున నుత్పాతంబులు దోచుట	...	353
మునిశాపంబున సాంబునికడుపున ముసలంబు పుట్టుట	...	354
ద్వారకాపురంబున మహాత్పాతము లనేకిములు పుట్టుట	...	355
యాదవు లందఱుఁ గృష్ణసహితులై సముద్రతీరమునకుఁ బోవుట	...	356
సాత్యకికృతవర్తులకు రోషజనకంబుగాఁ గలిగిన సంవాదము	..	357
మద్యపానమత్తుఁ దైనసాత్యకి కృతవర్తుల నఱుకుట	...	358
యాదవులెల్ల మహాసేనపిదపఁ గృష్ణుఁ డర్జునుం దోడ్చేర దారుకుం బంపుట	...	360
బలరాముఁడు శరీరంబు విడిచి యనంతనియందుఁ గలయుట	...	361
శ్రీకృష్ణుఁడు శరీరంబు విడిచి పరమపదంబునకుఁ బోవుట	...	362
దారుకుఁడు పాండవులకు సకలయాదవక్షయంబు చెప్పట	...	363
అర్జునుఁడు సకలస్వజనక్షయదుగ్ధిభుతం షగుననుదేవునిం గాంచుట	...	365
వసుదేవుఁ డర్జునునకు యాదవనాశంబు తెఱుం గెఱింగించుట	..	,,
వసుదేవుఁడు శరీరంబు విడిచి పరమగతికిఁ బోవుట	..	368
అర్జునుఁడు రామకృష్ణుల వెదకుచు వనంబునకుఁ బోవుట	...	370
అర్జునుఁడు రామకృష్ణుల కశేబరంబులు చూచి పలవించుట	...	,,
అర్జునుఁడు రామకృష్ణులకు నగ్నిసంస్కారంబు సేయుట	..	371
ద్వారకానగరంబు సముద్రమున మునిగి పోవుట	...	372
బోయ లర్జును నోర్చి యాదవాంగనఁ సొమ్ముల నపహరించుట	..	373
అర్జునుఁడు రామకృష్ణులనిర్మాణంబును యాదవస్త్రీలకెఱింగించుట	...	374
రుక్మిణీదేవి మొదలగుకృష్ణభార్య లగ్నిప్రవేశంబు సేయుట	...	375
అర్జునుండు వేదవ్యాసు నొద్దకుఁ బోయి యాదవక్షయంబు చెప్పట	...	,,
వేదవ్యాసుఁ డర్జునునకు హితోపదేశము సేయుట	...	376

మహాప్రస్థానికపర్వము.

అగ్ని నేవుఁ డర్జునుచేతిగాండీవంబు సముద్రంబున వైపించుట	...	381
ద్రౌపది మొదలగువారు గతప్రాణులై పడుట	...	,,
ఇంద్రుఁడు రథంబుఁ గొని ధర్మరాజు నెదురుకొనుట	...	383
ధర్మరాజుసురరాజులకుఁ గుర్కురవిషయముగా జరిగినవివాదము	...	384
సారమేయరూపంబున వచ్చినధర్మఁడు ధర్మరాజునకుఁ బ్రత్యక్షం బగుట	...	385

స్వర్గారోహణపర్వము.

ధర్మజుఁడు దుర్యోధనుంజూచి యనూయాపరుండైన నారదుఁ డతనిం దేర్చుట	...	389
ధర్మజుఁడు దేవమునులను గర్ణాదిస్వజనులఁ జూప వేడుకొనుట	...	,,

విషయము

ధర్మరాజు నరకముననున్న యన్నదమ్ముల నెఱింగి పరితపించుట	...
ఇంద్రుఁడు నరకంబుకడ నున్నధర్మజానొద్దకు వచ్చి యతని సంభావించుట	..
యముఁడు ధర్మరాజు నుచితవచనంబుల సంభాషించుట	...
ధర్మజుఁ డాకాశగంగావగాహంబుఁ జేసి దేవభాషంబు నొందుట	...
ఇంద్రుఁడు ధర్మజానకు దేవత్వంబు నొందినస్వజనంబుఁ జూపి చెప్పుట	..
ఫలశ్రుతి.	

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

ఆనుశాసనికపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

మత్కటాక్ష రోచి
 స్తోనిరుసముల్లాసవిహితసుస్థిరలక్ష్మీ
 భూమానందితభక్త
 వ్యామోహవిదూరయుక్త హరిహరనాథా.

1

౪. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు దివ్యజ్ఞానదేదీప్యమా
 నుం డైనదేవప్రతుండు వినరింప వివిధంబు లగుధర్మంబు లాకర్ణించి యజాత
 శత్రుం డతనికి ¹సభక్తికప్రణామం బాచరించి వినయవిశేషవిభూషితుం డై. 2
- సీ. అనఘ నా దగుచి త్తమునకు శమంబు గావించుట కై నీవు వివిధవిశద
 భంగులఁ బరమకృపానిరతుండు వై సకలధర్మోపదేశములఁ జేసి
 తిమ్మైయిఁ జెప్పఁగా ²నించుకయేనియు శమము లే కున్నది సలముకొని య
 నేకబంధుల నధియించితి నది యొక్కతలయు నీ కలిగినదారుణత్వ
- ఆ. మొక్కతలయు నైనయుగ్రకర్మంబులు, చిత్తవృత్తిఁ దగిలి యుత్తలంబుఁ
 జేయ శాంతి యెట్లు సిద్ధించు మునిమాన, నీయ యింక నేమి సేయువాడ. 3
- వ. దుర్యోధనుం డతిలోభంబున నాతోఁ బంచి కుడువ నొడంబడండ యేనును
 నాగ్రహంబున నతనికి రాజ్యం బిచ్చి తొలంగి నిలువను మాయద్వజకతంబున
 నింత పుట్టెం బశ్చాత్తాపం బెప్పాటనుం ద్రోవువడ దయ్యెడు. 4

—ॐ— గౌతమీబుద్ధకసర్పమృత్యుకాలసంవాదము. ॐ—

చ. అనవుడు భీష్ముఁ డిట్లు లను నాతనితో నకటా వధింపఁగా
 మనుజుఁడు గర్త గాఁడు వినుమా యితహాస మొకండు సెప్పెదన్

1 సభక్తికిం బ్రణా 2 నించుకయేని నాకు శమము
 G—1

మనుజవరేణ్య శాతమి యనంగ శమాన్విత యొక్కభూసురాం
గన యురగంబుచే నుతుండు గాలవశత్వముఁ బొంది యుండంగన్.

చ. వగచుచుఁ జూడ నయ్యరగవల్లభు రజ్జునఁ గట్టి తెచ్చి య
మృగువకుఁ జూపి దీనిఁ దల మ్రందఁగ మోఁదెడఁ గోల నొండె రెం
డుగ నెఱగత్తి వ్రేసెనఁ గడుం జెడు గీపొడపాఁసపుర్వు నే
మిగతి వధింతు నంచు నొకమేటికిరాతుండు రోషదీప్తుఁడై.

క. ఉన్నఁగని యప్పుడతి యో, యన్న విడువు భుజగనాథు ననవుడు న
పిన్నాతనిప్రాణంబులు, గొన్నది యిది దీనియుసులు గొనియెడ ననిఁ
వ. అనిన నక్కోమలి యక్కిరాతుం జూచి.

క. విధివశమున వచ్చినకీ, డధములు గొనియాడి ¹వ్రేఁగు లై విపులభవ
బుధి మునుఁగుదురు మునుంగరు, నధర్మ లగును త్తములు ²ప్రశాంతిఁ
వ. అదియునుం గాక

క. ఈపాముఁ జంప బ్రదుకునె, నాపుత్రుండు విడువు మర్జునక నావుడు
డీపేదమాట లెల్లను, గోపవివశుఁడైననాకుఁ గొలుపవు ముగ్ధా.

ఉ. కావున నెట్లుఁ జంపుదున కాని భుజంగముఁ బోవ నీను జూ
నావుడు నింతి యర్జునకనామము నీ కవదాతభంగికిం
గా వలదే మహీసురులు గా దనుచొప్పునఁ దత్సహాయులుం
బోవరు గాదె యేల నినుబోఁటికిఁ గ్రూరత నాదుసన్నిధిన్.

సీ. హింసకు నొడఁబడ నే నెట్లు ననవుడు జనబాధకము లైనజంతువుల,
జంపినఁ బాపంబు సమకూర దని పల్కె బోయ వట్టినరిపుఁ బొరిగొన
వల దని చెప్పె నవ్వనిత వాఁ డహిఁ దెగఁ జూచి జనంబులఁ గాచు
మృత్రుఁ జంపఁడె దేవవిభుండు యజ్ఞధ్వంసనము సేయఁడే ఫాలనయ

తే. కావె ధర్మపు హింసలు నీవు దీని, కియ్యకొను మని తఱిమె న క్లేం
సనుదయావతి యైనయన్నాతి పాపమునకుఁ జొరదయ్యెబోయకిట్లనిదె

క. ఏ నేమితప్పు సేసితిఁ, గానవు నెఱి నీవు లెస్సగా మృత్యుపరా
ధీనత బాలునిఁ గఱచితిఁ, గాని వినుము లేవు రోషకామాదు లెద
వ. అనుటయు నతండు.

క. విను మృత్యువునకుఁ దగుసా,ధనమ వగుటఁజేసి నిన్ను దండింపంగా
జను ననవుడుఁ గుమ్మరికో,లను సారెం బోలితిం దలఁచి చూడు మెడ

వ. ఈక్రియ నావశం బగునే యని పల్కినం బామున కన్జనకుం డిట్లని
తే. ఏయువాడుండ న మ్మేమిసేయు ననక, యోపి తత్తండనము సేత పా
యెవ్వరే బంపఁ గఱతు గా కేమి క్రూరు,నిన్ను గీటడఁగించిన నిం

తే. అదియుఁ గాక విశేషించి యరయ బుద్ధి, గలుగునట్టిసాధనములు గారె మీరు
మృత్యువున కట్లు గావున మెలఁగ మిడుక, నీక పొరిగొన వలయు మిచ్చెల్లభంగి.
వ. అనిన విని బోయకు భుజగం బిట్లనియె. 20

తే. బుద్ధి గల్లుసాధనముల పో హవిస్సు, లగసి వేల్పురు ఋత్విజు లాఫలంబు
గాంచు నధ్వరకర్తయ కాక వారి, కేమిపని యనఁగా మృత్యు వేఁగుదెంచె.

క. చనుదెంచి పామునకు నిట్లను నిను నేఁ గోరి పనిచి నట్టుల నన్నుం
బనిచెం గాలుం డీచా, వున కీవును నేను హేతువులు గా మనఘా. 22

క. ఇనశశిపావకభూమిగ, గనజలపవనాదివస్తుగతు లెల్లను గా
లునియఱచేతి ననినఁ ద, క్కినఘని సెప్పుంగ నేటికిని భుజగేంద్రా. 23

క. విను మిట్లగు తేర్పడ నెఱి, గిన నాపై నిడుదు వెట్లు కిల్చిషముం గా
లునిచెయిది నన్ను దూఱిన, నిను దూఱుట యుఱదె నాదునిర్మాణమునన్. 24

ఆ అనిన భుజగ మిట్టు లను నీవలన నేను, గుణము సెప్పు దోషగణన సేయ
నన్నుఁ బనిచె నంటి నామీఁదిదోషంబుఁ, బాపికోనుట నాకుఁ బాడిగాదె. 25

క. విను మటు కాలునిదెసనై, నను దోషము కలిమి లేమి నా కాడంగఁ
బని యేమి దోషగతిచింతనభాషణములకు నేను దగుదునె యనఘా. 26

వ. అని పలికి పాము బోయమొగంబు సూచి. 27

క. వింటే మృత్యువుమాటలు, గంటే నామీఁదఁ దప్పు గలిగించెద వి
ట్లంటం గట్టం దగునే, యంటకు నగి బోయ యిట్టు లనియె నరేంద్రా. 28

క. నీవును మృత్యువుఁ బాపన, మావేశితమతుల గొఱగ నాడినయంతం
బోవునె మీపై దోషము, లే వెఱతునె యిట్టు లనినయింతన మీకున్. 29

వ. అనిన మృత్యువుచుం బామును. 30

క. ఘనుఁ డగుకాలునివశమునఁ, జనియెడుమా కరయ దోషసంగతి గలజే
యను నెడఁ గాలుం డచటికిఁ, జనుదెంచెం బ్రీతి ధర్మసంశయ ముడుపన్. 31

ప. చనుదెంచి యర్జునకు నాలోకించి. 32

క. పామును మృత్యువు నేనును, గా మీదారకునిమృతికిఁ గారణ మీతం
జేమేఁ గర్మముఁ జేసిం, దా మృతిఁ బొందించె నదియ తలకొని యితనిన్. 33

క. వినుకర్తం బొనరించును, జననము మరణంబు నదియ సౌఖ్యము దుఃఖం
బును గావించుం దనచే, సినదానిం బడక పోవ శివునకు వశమే. 34

వ. అని చెప్పి. 35

క. కావున నిందఱు నుడుగుం, డీవాదం బనుడు బోయ కిట్లను ధరణీ
దేవాంగన దనయెఱుకయు, దేవాలాపములు నొక్కతెరువై యున్నన్. 36

ఆ. ఇట్టివనటఁ బొందు సట్టిపాపము నేసి, పనిత లిట్ల యగుదు రనఘ యివ్వి

ధంబుచరణ మొందఁ దగుకిల్బివంబున, బాలు రిట్ల ¹పోదు రేల కలఁగ.

వ. అని వెండియు.

క. సకలజనంబులుఁ గర్తము, నకు ననుగుణ మైన తెరువునం బోదురు దీ

నికి రోషవిషాదము లే,టికి విడువుము పాము సంఘటింపుము శమమున్

క. అన విని తెలిసి విడిచె న,న్లువకుఁడు భుజగము నపాస్త్రోషుం డగుచుం

జని రెలమిఁ బొంది కాలుం, డును మృత్యువుఁ గావునను విడువు మీవడలు

తే. కారు దుర్యోధనుఁడు నీవుఁగారణములు, బాంధవులరణమరణసంప్రాప్తి కన
వారు దమతమకర్తముల్ గారణములు, గాఁగ నిట్లయి రేల శోకంబు నీకు.

వ. గౌతమీలుబ్ధకభుజంగ మృత్యుకాలసంవాదం బనునియ్యితిహాసంబుతాత్పర

బు మనంబునం బట్టుకొలిపి యీపుట్టినకలంకం దొలంగ జడిసిశమంబున సు

గ మ్మనినం గాంతేయాగ్రజుండు సంతసిల్లి శాంతనవునితో నిట్లనియె.

అగ్నిదేవుఁడు సుదర్శన యనుకన్యకను వివాహంబు సేసికొనుట. శ్లో-

చ. అనఘ గృహస్థధర్మమునయందుఁ జరించి నరుండు మృత్యుసం

జనితభయంబు వాపికొనఁ జాలునొ చాలఁడో యన్న నానరి

త్తనయుఁడు దానికిం దగువిధంబు దిరం బగు నేనిఁ జాలు న

య్యను వొడఁగూడునట్టియితిహాసము విన్ను నరేంద్ర చెప్పెదన్.

మ. మనుషంశంబునఁ బుట్టి సర్వజనతామందార మై నేల యె

ల్లను బాలించి జగత్ప్రణాతలీలం బొల్పె దుర్యోధనుం

డనురా జవ్విభునొప్పు నర్హదకుఁ గామావేశముం జేసినన్

వనితారూపము దాల్చి పొందె నతనిన్ వైదగ్యవృద్ధ్యంబుగన్.

క. ఆరమణికి నతనికి గ,న్యారత్నం బుద్భవించె నమరపురంధ్రీ

శ్రీరామణీయకము ని,స్సారం బగునట్లు గాఁగ జగతీనాథా.

క. విను దానికిఁ బేరు సుదర్శన యన్నరనాయకుండు సంప్రీతిమెయిం

బెనిచి తనయగ్నిహోత్రంబున పరిచర్యలకుఁ బనిచె ²బుజ్జవములతోన్.

వ. సనిచిన సప్పలంతి యప్పునులవెంట మెలంగు చుండె నట్టియెడ.

సీ. అర్చించునప్పు డయ్యంగన కెంగేలి జగిసొంపు చిత్తంబు దిగిచికొనఁగ

నరసి కన్గొనునప్పు డయ్యింతికనుఁగవపొలపంబు రాగంబు వొడలఁజేయ

నన్యులఁ బనిఁ బంచునప్పు డమ్ముద్దియపలుకులతీపు గోర్కులఁ ³గెరల్ప

నల్లన యూఁదెడునప్పు డక్కొమ్మవాతెఱతావిధైర్యంబుఁ ద్రిప్పకొలుప

- తే. మరుఁడు దోడ్తోడఁ దేకువమాలి కదిసి,తూపుగముల క్రొవ్వొడిమిసూపనంత
కంత కగ్గల మగువలవంతఁ దూల,పోయెఁ బావకుఁ జేమి సెప్పుదు నరేంద్ర. 48
- వ. ఇట్లు మదనాగ్నినుదిలకొని యగ్ని దేవుం డక్కాంతతో నేకాంతంబున నిట్లనియె.
- సీ. చిగురుటాకుల గాసినేయునీయడుగులచెలువంబు సూడ్కులఁ జేర్చికొనియె
మారేడుపండులగారాము సెఱచునీయెలచన్నఁగవ వేడుకలఁ బొనర్చె
నునుదీవఁ జీరికిఁ గొనిననీమైదీవ మురిపంబు డెందంబు మరులుకొలిపె
నెఱసందురుని సిగ్గువటుపంగఁ జాలునీనెమ్మోము దాలిమి వమ్మునేసె
- తే. నాతి నీకు నై పెక్కుబన్నములు వడితి, నంగజునిచేత వల్లభ వగుము నాకు
నావుడును సిగ్గుగదిరియాననము వాంచి,యలఁతియెలుఁగుననిట్లనునాలతాంగి.
- క కులకన్యకలకు వేడుకఁ, ¹దలవీడులఁ బరులతోడితగుమాటలకుం
దలకొనఁ దగునే గురుజన,ముల కా కత్తెఱఁగువారు పురుషార్థనిధీ. 51
- వ. అనిన విని హుతపహుం డట్ల కాక యనియె నానమయంబున 52
- ఉ. ఆనరనాయకుం డొకమహాధ్వర మెంతయు వేడ్కఁ జేయఁగాఁ
బూని మహీసురావలికిఁ బూజ లొనర్పఁగఁ దాను బ్రావ్హణం
డై నయ మారఁగా ననలుఁ డాతనిపాలికి వచ్చి నాకు నీ
వే నృప నీదుపుత్రిఁ గృప యేర్పడ దానము గాఁగ నావుడున్. 53
- వ. అవివృండు. 54
- తే. అన్యవర్ణుండు దీనుఁ డీయనకు నెట్లు
గూఁతు నీ వచ్చు నని మదిఁ గుత్స వృట్టి
యీఁడ ప్రార్థన మఫల మై యేఁగి యజ్ఞ
సమయమున నగ్ని దనమూర్తి సంతరించె. 55
- క. కని యజ్ఞనవతి ఋత్విజ, లును దానును వెఱఁగుపడి విలోపము వాటి
లైకొకో కర్మగతుల నని, మనమున నూహించి భవ్యమంత్రముఖరుఁ డై. 56
- వ. పావకునిం బ్రస్తుతిండు చుండ నద్దేవుం డాబూదేవతలకు నల్లన తన తెఱంగెఱిం
గించిన. 57
- తే. వార లానృపుతోఁ జెప్ప ²గారవంబు,సంతసముఁ దలకొనఁక నయ్యింతిఁ బెండ్లి
నేసె విప్రకుమారుఁ డై చెన్ను మెఱసి, యగ్నివరియించె నచ్చెరు వంద జనులు.
- వ. ఇట్లు సువర్చనావివాహోత్సవం బనుభవించివిభావసుండు విభాప్రభాసమానుం
డగుచు హుతంబులు పరిగ్రహింప దుర్యోధనుయాగంబును సుప్రయోగం బై
చెల్లెఁ బదంపడి. 59
- క. అనలునకు సువర్చనకును, జనియించె నుదాత్తగుణవిశాలుండు సుద
ర్చననామధేయుఁ డానృపుఁ, డనూనధర్మమునఁ దాల్చె నవనీభరమున్. 60

వ ఆనమయంబున.

ఆ ¹అతని కోఁఘవంతుఁ డనువాఁడు జనియించె, నుదితయశుఁడు వానికోఁఘరథ నోఁఘవతియు ననఁగ నుదయించి రయ్యోఁఘ, వతికి నావిభుండు వరుని నరః

వ ఒరుల మెచ్చక.

క. ఆలేసు సుదర్శనునకు, నాలిం గా నిచ్చె నద్దహననందనుఁడు
లోలతఁ గైకొని పరిణయ, కేలి నడపి విమలబుద్ధిఁ గృతనిశ్చయుఁ డై.

వ గృహస్థధర్మానుష్ఠానంబునన మృత్యువు జయింతు నని ప్రతిజ్ఞ సేసి యోధ యునుం దానును గురుక్షేత్రంబునకుం జని యందు రమణీయప్రదేశం విశాల యగుపర్వశాలఁ గావించుకొని యుండె నట్టియెడ నయ్యెలనాగతోఁ డిట్లనియె.

తే అతిథిఁ బూజించు వేడ్క నాకగ్గలంబు, వెలఁది నీవును ననుకూలవృత్తిఁ ద సాలయ కప్పని నడఁఁగావలయుఁ బూని, యే నిచట నున్నయప్పుడు లేనియపు

క. అతిథిజనులు దమతమవాంఛితము లనుభవించునట్లు సేయం గనినం గృతకృత్యతఁ బొందరె గృహ, పతియును గృహిణీయును ²ధర్మభారమువలఁ

క. అతిథి నినుఁ గోరె నేనియు, మతిఁ గింకిరిపడక యోల మానగొనక నీ వతనికిఁ బ్రియంబు నల్పుము, సతికిం బతివనువు సేయఁ జను నెల్లదియున్

—ఁగి సుదర్శనునింటికి ధర్మదేవత యతిథియై వచ్చుట. —

క. అని యూఁది చెప్పి యొకనాఁ, డనఁగు యతం డిద్దములకు నటవీసలికిం జనినయెడ సతిథి యొక్కఁడు, సనుదెంచిన నాననాదినంభావనలన్.

క. అతివినయంబున సవ్త్వానితుఁ జేయఁగ నాలతాంగి నెవ్వ్రామునఁ జూ పతఁడు నిలిపి కామాతుర, మతి నైతిం బ్రియ మొనర్చు మానిని నాకున్

వ. గృహస్థధర్మప్రకారంబు నీయెఱుంగనియదియే యని పలికిన సప్తరమపతి వేటొండుదెఱంగుల సభ్యర్థనీయంబు లయినవస్తువు లుపన్యసించిన నతం యెవ్వీయు నొల్ల ననుటయు.

క. సతి దనపతివచనంబులు, మతిఁ జొనుపుం దెంపు మాను మాన వెఱచు న య్యతిథిపనువు సేయక త్రో, చుతలం పలవఱుచుఁ జేయఁ జూచుం దలరున్

తే. ఇట్లు లురియాడుచి త్తంబు నెట్టకేని, నాధుచెప్పినధర్మంబునకుఁ జొరంగ నూలుకొల్పి నిర్ణయమునఁ గీలుకొన్న, లజ్జప్రేగునఁబోలె వ్రాలంగ మో

క. తెఱవ యొడఁబాటుమాటం, బఱివోయినకొంకుతోడ బ్రావ్యఁగు గొని క న్నఱుఁ గగునెడకు నరిగె న, త్తటి వచ్చె సుదర్శనుండు ధరణీనాథా.

ఆ. వచ్చి పర్వశాలవాకిట నిల్చి య, త్తనివ్వి బిల్చె నతిథి దాని నల్ల నూర కుండు మనియె నువిదయు భూసుర, శాపభీతి నెలుఁగు సూపకుండె.

పీర్కొని పలుమాఱుఁ బలచి యోయనుట లేకున్న నయ్యింటిలోఁగన్నవఱపి
 పల్లభఁ గానక వహ్నితనూజుండు దలఁకొంది ప్రేముడిపలుకు వలుక
 తని నుద్దేశించి యతిధి నా కాతిధ్య మొనరించుచున్నది వనిత నీవు
 గృహధర్మవిదుఁడవు కినియకు మయ్య ను మ్మనుఁడు నప్పరమపుణ్యాత్మకుండు
 నీదుకతమున నేను సమ్మోదమగ్ను
 మాననుఁడ నైతి నతిధులు మహితపూజ
 నములు గాంచినగృహములు విమలతరము
 లండ్రు బుధు లింత యెఱుఁగుదు నట్ల నడతు.

76

అని పలికి వెండియు.

77

నావచనంబునట్టుల మనంబును దీనికి సాక్షు లుర్వియుం
 బాహుకుండు జలంబును నభంబును వాయువుఁ జంద్రసూర్యులు
 నావుడు మ్రోసె నాకనమునక విశదంబుగ దివ్యవాణి సం
 భావితఁ డీతఁ డీవిభునిపల్కు నిజం బని కౌరవేశ్వరా.

78

అప్పు డతిధి ప్రీతి నతనినన్నిధి కేఁగు,దెంచి దుర్నిరీక్ష్యతేజ మడరఁ
 దనదుమూర్తి యధికతరసమున్నతిఁ బాలు,పెనఁగ నిల్చి యతని కీట్టు లనియె.
 ధర్మదేవత నేను దగ నీదుచిత్తంబు నారయ వచ్చితి ననఘ నీవు
 నిశ్చలవ్రతుఁడవు నీవ్రతిజ్ఞకు హాని గలిగినఁ దెగఁజూడఁ దలఁచి తిరుగు
 వెనువెంట మృత్యువు విను జయించితి దానిఁ గామరోపాదివికారనహిత
 ముగ నంతరంగంబు మున్న గెల్చితి భవ తస్తియుఁ బవిత్ర యస్థితచరిత
 యొడలితోడ నీకు నూర్ధ్వలోకమునకు, నరుగ వచ్చు నెప్పు డరుగుతలఁపు
 దోఁచె నప్పు ¹డిదియుఁ దోడిన యై ప్రీతి,నరుగుదెంచు సనియెఁగుగువరేణ్య.
 అని వెండియు.

81

నరవర పొల్చు నోఘవతి నా నదియై జనపావనాకృతిం
 బరనుతపంబులోనినగపాలను నియ్యసు యున్నసామున
 న్వేరవునఁ దొంటిమై నిలిచి నీకుఁ దగం బరిచర్య సేయు ని
 చ్చరితము మీకు నిర్మలయశంబు నొనర్చుట కే నొనర్చితిన్.

82

అని చెప్పి ధర్మండుధవళహయసహస్రంబుపూనినమాననీయరథంబునంజనియె
 నోఘవతి యద్దేవునిచెప్పినట్ల వర్తిల్లె నుదర్యనుండు బరసుసంతోషభరితుం
 డయ్యెఁ బొండవాగ్రజా నీమనంబున నెక్కులుపు మిక్కధయభిప్రాయంబు.
 అతిధిపూజఁ గడచినట్టిధర్మవు గృహ,స్థులకు నొండు లేమి దెలుపు చున్న
 యది సమస్తకిల్బిపాపహ మీయితి,హాస మిచ్చు నెల్లయభిసతములు.

84

అనినఁ బితామహుతో న, జ్ఞనపతి బ్రావ్యణ్య మపులజాతులు మూఁట

జనియించినవానికి దొర, కొనునొకొ యతివిమలకర్మగుణయోగమునన్. 85

వ. అని యడిగిన నతం డతని కిట్లనియె.

86

తే. బ్రాహ్మణత్వంబు గడు దుర్లభం బనేక, జన్మములఁ బొంది తిరుగంగసంభవించి
నపుడు గనునది యున్నతమైనయచ్చ, నంబు విను మెఱింగించెద దానితెఱుగు.

—ఁకొక ఇంద్రమతంగసంవాదం బనునితిహాసప్రకారము. ఁకొక—

వ. అది యింద్రమతంగసంవాదం బనునితిహాసం బాకర్ణించిన నెఱుంగనగుం
గావున నక్కడ యుపన్యసించెద నొక్కవిప్రునికొడుకు నుతంగుం డనువాఁడు
యజ్ఞార్థంబై నపనికిం దండ్రి పనుపునం బోయి.

88

క. మదమునఁ బెలుచన యొకగా, డిదకొదమం గోల గొని యడిచె నడిచిన నొ
వ్వొదవి తనతల్లిఁ జేరఁగ, నది నని న స్నీతఁ డడిచె నని చెప్పుటయున్.

89

వ. ఆగార్దభి దనకొదమతో వీడు చండాలుండు ప్రచండస్వభావుండు గాకుండునే
యనినం బూర్వజన్మకర్మవిశేషంబునం దిర్యగ్జాతిభాషావిదుం డగుట నవ్వొప్ర
పుత్రుం డప్పల్కులు విని యిది దూషణభాషణంబు గాదు నిరూపణాలాసం
బై యున్నది యట్లు గావున మాలతనంబు గలుగ నేర్పు నని నిశ్చయించి
యగ్గాడిదకడకుం బోయి.

90

క. తనకుం జండాలత వచ్చినకారణ మడిగి దానిచేతం గంద

ర్పునిచెయిది మంగలికి నిజ, జననికీ బొం దగుట విని విషాదముతోడన్.

వ. తనపోయెడుపనికిం బోవక నురలి నదనంబునకుం జని జనకుని కత్తెఱుం గెల్లి
నెఱింగించి యతనితో శూద్ర బీజంబున బ్రాహ్మణియందు జన్మించినవాఁడు
చండాలుం డగుటకు సందియం బేమి గార్దభి శాపజాత గా నోపు నది
యున్నరూప పలికె బ్రాహ్మణ్యంబు దపంబున సంపాదించెదం గాక యని పల్కి
వీడ్కొని వనంబునకుం బోయి

92

క. పరమతప మాచరింపఁగ, నురపతి వొడచూపి యడుగు నువ్రత నీకున్

వర మిచ్చెద ననిన ధరా, నురత్వ మి మ్మనియె నతఁడు మది ముద మొనవన్

చ. అనపుడు బ్రాహ్మణత్వముమహత్వ మెఱుంగవ యన్యజాతి కం

దునె యది యొండు వేడు మదిదోచిన మే లనియె ఒలారి వాఁ

డనితరసాధ్య మైనతప మస్థలితంబుగఁ జేయు చుండెనం

జనుము మహాత్మ నీ వనిన సస్మితుఁ డై యతఁ డేగె నేఁగినన్.

94

వ. మతంగుం డేకపాదంబున నూతేండ్లు తపంబు సేసిన నింద్రుండు గ్రమ్మటనచ్చి.

తే. ఏను వల దని చెప్పిన మాన వెట్లు, పరమదుర్లభపద మాసపడి కరంబు
మేలితప మాచరిం తె చండాలుఁ డిట్టి, దాన నశియించు నిది నీకుఁదగదు విడువు.

వ. విను మి త్తెఱుంగుతపంబునకుఁ బదిమడుంగులు సేసి చండాలుండు శూద్రుం
డగు నూఱుమడుంగు లనుష్ఠించి శూద్రుండువై శ్యుండగు వేయిమడుంగులాచ

రించి వైశ్యుండు క్షత్రియుండగు నప్పుణ్యాచరణంబునకుఁ బదివేలునుడుంగులు నిర్వర్తించి క్షత్రియుండు దుర్భాష్మాణుం డగు నానియమంబునకు లక్షను డుంగులు సల్పి శమదనునత్యాహింసల నమాత్సర్యంబున నార్యబ్రాహ్మణహృదయంబులు ససయంబులు గావించి దుర్భాష్మాణుండు సద్భాష్మాణుండగు నిట్లు బ్రాహ్మణ్యం బలఁతులం బడయవచ్చునే పడసియు నది సెడకుండ నడప శక్యం బగునే యనేకజన్మంబుల నొకప్పుడు ¹బ్రాహ్మణజన్మంబు నొందియుం గొంఁగఱు ధనవాంఛావిషయతొల్యాదులం దదాచారంబు దిగ విడిచి చెడుదు రిట్టినుహా పసంబు గోరి నిన్ను నీవ యేల వినాశంబు నొందించుకొనియెద వీతపోనిష్ఠు సాలించి తగునది యొక్కవంబు వేడు మనియె ననిన వాఁ డూరి కున్న నాఖండలుం డరిగె వెండియు.

97

క. అంగుష్ఠ మొకటి మోపి మ,తంగుండు నూతేండ్లు సేసెఁ దనము నియతిమై
నంగముతో లఘులతో, సంగతముగఁ దోచ వెక్కనముగా నరముల్.

98

ఆ ఇట్లు సేసి శక్తి యెల్లను గడచన్న, నతఁడు నేల వ్రాలె నతిరయమున
వచ్చి యమరఁ బట్టి వాసవుఁ డక్కట, నీకుఁ జెప్పనయ్య నెన్ని చేను.

99

వ క్షత్రియాదులచేతనుం బట్టు వడని బ్రాహ్మణశాస్త్రులంబుతోడి మేలంబు దక్కుము
నీకు నొక్కవరం బిచ్చెనం గైకొను మని పల్కుటయు నతం డొడఁబడినం
బరమాదరంబున.

100

ఆ. చండదేవుఁ డనఁ బ్రశస్తి వహించి సు,క్రీలు పూజనంబు సేయఁ గామ
నూపధారి వై నిరూపింప విహగభా, వంబు గల్గి ప్రమవవర్తి వగుచు.

101

క. అని మ మిచ్చి మహేంద్రుండు, ననియె ననిన విని యజాతశత్రుఁడు గాంగే
యునితో బ్రాహ్మణ్యము పెఱి, జనులకుఁ బొంగంగ నిట్లశక్యం బేనిన్.

102

ॐ విశ్వామిత్రునకు బ్రాహ్మణ్యంబు గలిగినతెఱంగు ॐ

వ. విశ్వామిత్రుం డెట్లు నొందె నత్రైఱం గెఱింగింపవే యని యడిగిన నన్నరదేవు
నకు దేవవ్రతుం డిట్లనియె.

103

సీ. జాహ్నువీదేవికి జనకుం డై వెలసిన జహ్నునికులమున సంభవించె
గాధి నాఁ బ్రకటభూకాంతుఁ డాతనిపుత్రి యగునత్యవఁగ నన కాలిఁ గాఁగ
నిన్నుని యర్థించె నమృహీశ్వరు ఋచీకుం డనుముని భృగుకులచరణ్యుఁ
డతని కీ నొల్ల కన్నతి దనకూఁతున కుంకువగాఁ జెప్పె నొక్కకర్ణ

తే. ముసితమై తెలుపా రెడహరులు వేయి, మానియై భార్గవుండుదేరఁ బూనివరుణుఁ
గానఁ జని యవిధముఘోటకముల వేఁడె, నాశఁడిచ్చుటకొడఁబడియతనితోడ.

క నీవలసినప్పు డట్టిహ,యావలి ప్రభవించు నెచటనైన ననవుడు
దీవించి యరిగి యమ్ముని, దేవతటినియు తరంపుదీరమునఁ దగన్.

105

వ. నియతుండై తలంచినతత్త్వ ణంబుగాధిసెప్పినచందం బగుగుఱ్ఱంబులు వేయునుం

1 బ్రాహ్మణ్యంబు నొందియు 2 నంగములో నమ్ముతో

బుడమిం బొడమి పొలిచి నిలిచె దానం గన్యాకుబ్జంబున కనతిదూరం బగు
తత్ప్రదేశం బశ్వతీర్థం బనం బరంగె నమ్మనికుమారుం డత్తురంగంబుల నిచ్చిన
నచ్చెరువును సంతోషంబును శాపభయంబును ముప్పిరిగొనం దనపుత్రికినుంకు
వగా నియ్యకొని. 106

తే గాధియమ్మనిపుత్తు శీఘ్రమునఁ పెండ్లి, సేసె నిట్లు వరించి ఋచీకుఁ డధిక
సమ్మరమున గృహస్థధర్మమ్ము నడపుచుండి సంతానకాంక్ష నయ్యవిదతోడ.
వ. నీకుం బుత్రోత్పత్తి గావింపం జాలుచరువు సంపాదించెద ననియెఁ దొల్లి దాని
తల్లి దనయల్లునిమహానుభావం బెఱుంగుటంజేసి యాసత్యవతితో నాకుం ద
నయుండు గలుగఁ దయ సేయునట్లుగాఁ బుణ్యకర్త యగునీభర్తం బ్రార్థింపు
నునినయదిగావుననచ్చాటయమ్మద్దిను యతనికిం జెప్పిన నప్పురమధర్మపరుండు.

తే. రెండుచరువు లొనర్చి యొక్కండు బ్రాహ్మ
ణత్వ మత్యుజ్జ్వలముగ నొనర్ప నొకటి
రాజభావంబు నధికతీవ్రముగఁ జేయఁ
జాలునట్లుగ నిజతపశ్శక్తిఁ జేసె. 109

న. ఇట్లు గావించి యారెంటిని సత్యవతికిం జూపి తత్ప్రభావంబు వేఱువేఱు యుప
న్యసించి తొత్తం బయినచరువు మీతల్లి కిచ్చి ¹ బ్రాహ్మం బయినదాని నీవు వుచ్చి
కొనుము ఋతుకాలంబున నీతల్లి యశ్వత్థంబును నీ వ్రదుంబరంబును నాలింగ
నంబు సేసి భక్తితో మీమీచరువు లుపయోగించునది యని నియోగించె
² వారియుపయోగంబునమయంబున విధివశంబునంజేసి 110

క. చరువులు నమ్మని చెప్పిన, తరువులు వీడ్వడియె సుతకుఁ దల్లికి నట్ల
య్యిరువురు నుపయోగించుగఁ, గరువులు దత్తప్రకారకలితము లయ్యెన్.

వ. దివ్యబోధనుహనీయుండు గావున. 112

ఆ చ్యవననందనుండు సత్యవతీగర్భ, భంగి సూచి యకట బ్రాహ్మణుండు
గాఁడు తరుణి నీదుకడపులోపలిబిడ్డ, స్త్రాగుఁ డైనరాచకొడుకు గాని. 113

వ. అని పల్కి చరుతరుచ్యత్యాసంబున నట్లగుట దేటపడం జెప్పిన నబ్బోటి య
త్యంతవిషాదవేదనాదూయమానమానస యై. 114

క. నీకుం బుట్టెడికొడుకు వి,వేకనిధీ బ్రాహ్మణత్వవిరహితుఁ డైన
లోకము మెచ్చునె యట్టులు, గా కుండఁగఁ జేయు తపముగౌరవ మొప్పున్.

తే నాకు నివ్వర మిమ్మని నమ్ర యగుడు,వీడు బ్రాహ్మణుఁ డగుఁ గాక వీనికొడుకు
నందు రాజత్వసంపద యతిశయిల్లు, ననియెఁ గరుణార్ద్రచిత్తుఁ డై యత్తపస్వి.

వ. అట్లమ్మని యావహించుటకతంబున సత్యవతీపుత్రపౌత్రు లైనజమనగ్నిపరశు
రాములు గ్రమంబున బ్రహ్మక్షత్ర తేజోవిరాజితు లయిరి గాధిభార్యకు జని
యించి విశ్వామిత్రుండు. 117

క. సరినాధుం డై యుండియు, జరుతరుగుణసంక్రమమున సద్బ్రాహ్మణతా
స్ఫురణంబు వడసె; దపమును, గర మధికం బతనియందు; గలిగె గుమారా.

— ఖ ఖ వీతహవ్యం డనురాజునకు బ్రాహ్మణత్వంబు గలిగిన ప్రకారము ఖ ఖ —

వ. అనిన విని ధర్మజుండు వీతహవ్యం డనురాజు బ్రాహ్మణత్వంబు; బడసె నని
విందు నత్తైఱం గెఱింగింపు మనవుడు నతనికి శంతననందనుం డిట్లనియె మను
సంభవుండై నశ్రావ్యతీయన్వయంబున హైహయం డనునొక్కజనపతి జనియిం
చి వత్సదేశాధీశుండయి పొలిచె నాతనికి వీతహవ్యనామంబునుం గలిగియుండు
దదీయభార్యలు పదుండ్రు వారలు వీరులుం బ్రబలులు నగుపుత్రుల నూర్పుర
గాంచి రస్తుహారధులు విక్రమకుతూహలంబున. 119

నీ. హర్యశ్వుఁ గాశీశు నాజ్ఞకిఁ బిలిపించి యొక్కయున్నుడి లావు నుక్కుమెఱయఁ
బొదివి చంపిరి వాని పుత్రుండు సట్టంబు గట్టె నుదేవుండు గ్రస్తుఱంగ
నురవడి నరిగి యగ్రణీశు ననిఁ దెగఁ జూచి రాహైహయసుతులు గడిమి
నాతనినందనుఁ డగుదివోదాసుండు రా జై ననమ్మహారమణమిఁద

ఆ నడచి వారు ఘనరణం బొనరించి సైన్యంబుఁ ద్రుంచి రోడి యతఁడు వాఱి
ప్రకటనంయమిని భరద్వాజమునిఁ గని, యధికభక్తి నతని నాశ్రయించి. 120

క తనకులము వీతహవ్యని, తనయులచేఁ ద్రుంపఁబడుట వగ నెఱింగింపఁ
విని యతఁ డోడకు నీ కొక, తనయునిఁ గల్పింతు రిపువిదారణనిపుణున్. 121

వ. అని పుత్రకామేష్ఠి సేసినం బ్రభవించినపుత్రుం డప్పడ పదుమూఁ డేండ్ల
ప్రాయంబువాఁ డయ్యెఁ బ్రతర్దననామధేయుం డగునక్కుమారుం డమ్మహా
త్మనియనుగ్రహంబున వేదంబులు ధనుర్వేదంబును వేగంబ యధిగమించి.

చ. ముని కృప నావహింపఁగ సముజ్జ్వలతేజముఁ బొంది ప్రీతిమై
జనకుండు యావరాజ్యచనసంగతుఁ జేసినఁ బేర్చి యవ్వీభుం
డనుమతి సేయ నెత్తి చని యాజముఖంబున వీతహవ్యనం
దనతతి నెల్ల గీటఁచె దర్ప మెల్లంబుగ నశ్రమంబునన్. 123

క. తనయులఁ దెగటార్చి వడిం, దనమిఁదం గవిసినం బ్రతర్దనుశౌర్యం
బున కలికి వీతహవ్యం, డనయము వెనఁ బాతె భృగువునాశ్రమమునకున్.

ఆ. పాఱి భీతి దోఁపఁ బల్కు నమ్ముని దన, దై నశిష్యసమితి లోన నునిచె
నతనిఁ గాశిరాజసుతుండుచు వెనువెంటఁ, దగిలి యచటి కరిగి తగువిధమున.

ఇ. మునిపతికిని వినయము సేసిన నిట రాకకుఁ గతంబు సెప్పు మనియె స
జ్జనవంధ్యుఁ డక్కుమారుం, డనఘా మధ్యస్థవృత్తి వై విన వలయున్. 126

ఐ. అని పలికి తమకులంబు వీతహవ్యనికొడుకులచేత నశించినవిధంబును దాను
వారల నందఱు మ్రుదించుటయును వీతహవ్యం డాహవంబునం దనకు నోడి

పాటుటయును జెప్పి మునీంద్రా యారా జట వచ్చె నాతనిం బొలియించుట
కై వచ్చితి ననిన సత్తపోధనసత్తముండు. 127

క విను మిచ్చట నృపకులనం, జనితుండు లే డింతయుం బ్రశస్తమహీదే
వనికాయమ కనుగొను మని, శనశిష్య ప్రతతి జూపె దయ చిగురొత్తన్. 128

వ. చూపినం జూచి. 129

ఆ. అతండు సగుచు భృగునియడుగుల కెఱిగి మహాత్మ దీన నే గృతార్థనృత్తి
నైతి బగతు నిట్లు జాతికిం బెడ బాపి, గాసిగాఁగఁ జేయఁ గంటి గాన. 130

క. కలుగునె యమోఘ మగునీ, పలుకున కన్యతత్వ మేను బనివినియెద స
న్నల సుకృప జూడు మని తగఁ, బలికిన మునిప్రీతి నాన్యపతి వీడ్కొలిపెన్.

ఆ వీతహవ్యండును మహాతపస్సందీప్తుఁ, డైనయమ్మనీంద్రు సప్రతర్క్య
భంగి భాషణముల బ్రాహ్మణుడై గృహ్య, మదసమాఖ్యుఁ గంచె మహితసుతుని.

ఎ. తత్తుత్రపాత్ర క్రనుంబున సుతేజసుండును శర్పసుండును నిహవ్యండును విత
త్వండును సత్త్వండును సంతండును శ్రవసుండును శమసుండును ప్రకాశండు
ను వాగీంద్రుండును బ్రనుతియును రుసుండును సముదుండును శునకుండును శౌ
నకుండును నన మహాద్విజులు జన్మించి రిట్లు విద్యామాక్తికశ్రేణివంశం బగుము
నివంశంబునకు మూలం బయి యవీతహవ్యండు భవ్యమూర్తి వకసెఁ బాంప
వాగ్రజా యింక నెయ్యది యడిగెద నడగు మనుటయు నతండు దైవంబును
బౌరుషంబు ననురెంటియందు నెయ్యది యధికంబు సెప్పు మనిన నప్పురుష
నరుండు దొల్లి యిట్ల వసిష్ఠుండు బ్రహ్మ నడిగిన సమ్మహాత్ముం డుపదేశించిన
వాక్యంబులయర్థంబు లుపన్యసించెద నాకర్ణింపు సుని యిట్లనియె. 133

—అంత భీష్ముండు ధర్మరాజునకు దైవపౌరుషంబులతెనం నెఱింగించుట అంత—

క. ష్టేత్రంబు పురుషకారము, ధాత్రీశ్వర బీజ మరయ దైవము రెండున్
సూత్రపకఁ గూడెనేనిం, బాత్రం బగుఁ గర్తకరుండు ఫలమున కెందున్. 134

క. ¹విను పురుషుండు గావింపని, పనులకు దైవ మది యెట్లు ఫల మొనరించున్.
జనములు గార్వము వడపఁగ, ననుకూలత నిచ్చు గాక యయ్యైఫలముల్. 135

తే పొగుపమ్మ దైవంబుతోడ్పాటు లేక, ఫలముఁ బొందింగ నేరదు శార్థిచేంద్ర
విత్తు సహకారి గా కున్న రిత్తనేల, వంధ్య మగుఁ గాక తా ఫలవంత మగునె.

తే మేలు రెండులోకంబుల మేల తెచ్చు, గీడు సేసిన దప్పుదు కీడ యగుట

గాన పురుషవర్తనమున కానుకూల్యశీల మగుదైవ మది ఫలసిద్ధిఁ జేయు. 137

క. అసలం బించుక యైన బ, నరుచే వెలుఁ గొందుమాడ్కి వర్ధనముం బొం
దును సత్కర్మాచరణం, బున దైవమునానుకూల్యము గురుప్రహర. 138

క. నేను పొలు పటిన దీవియ, మాయుకరణి ²గర్భశుద్ధి మలిగిన హీన

- తావ్యయ త్తం బై తాసును, మాయురు దై వానుకూన్యసుహిను నుహీశా
తే. పరశురాముఁడు భృగుఁడును బలియు లోను
గాఁగ మహనీయపురుషులు గర్భసూక్ష్మ
భంగిఁ గలుషితదైవప్రభావితాత్మ
లైరి కర్తృంబు దైవంబు నలఁతు లెట్లు 140
- క. విను పౌరుషమును దైవము, నన రెండును గౌర్యఫలము నందింపఁగ నె
ట్టన కారణములు గావున, జననాయక సన్నివేశములు విచారించంగన్. 141
- వ. అనిన విని ధర్మతనయుండు సత్కర్తృంబుల సయ్యోజనఫలంబులు విన వలఁతు
ననుటయు నక్కురున త్తమునకు నక్కురుపితామహుం డిట్లనియె. 142
- సీ. అధ్వపరిశ్రాంతంఁ డిగువితవానికి నన్నం బిడినఫల మట్టి దిట్టి
దనఁ బెద్ద యగ్ని సమారాధనమునకుఁ బౌరుషశ్రేష్ఠత భవ్యదాన
ములకుఁ దత్తద్వస్తువులమహామహిమలు మానంబునకుఁ బరిజ్ఞానశక్తి
యతులతపంబున కిధికభోగము లహింసకు రూపబలచిదైశ్వర్యసిద్ధి
ఆ. బ్రహ్మచర్యమునకుఁ బరమాయువు సవాస, ములకుఁ జిత్తశుద్ధి ఫలజంబు
లాహరించి యునికి కాధరాజ్యము పుష్క, భక్షతకు దివంబు ఫలము లధిప. 143
- క. శ్రుతిపరనమునకు సద్ధి, ప్రతిబోధంబునకు వసున ఫలములు సౌఖ్య
స్థితియును సుగతియు సత్య, వ్రతమునకు ఫలంబు ముక్తి ననుభాధీశా. 144
- కి. ద్రుమముల దళకుసుమఫలో, న్దమముల క్రియఁ గర్మముల నొకవృక్షతృణముల్
దమతమతఱిఁ గర్తకు భోగ్యము లై నియతినీ శుభాశుభాకాంక్షులన్. 145
- వ. అని చెప్పి. 146
- చ. వినుము జరాసుబంధమున వెండ్రుకతంఁడిముఁ బండ్లి వీనులుం
గనుఁగవయుక్ జరిం బొరయుఁ గాని యొక్కఁడఁ దృప్త జీర్ణ గా
దినయముఁ బేర్చి ప్రాణముల నన్నక పో వనిరోగ నుల్పబు
ద్ధి నరులు న్రొన లేరది మదిం జొర నీకు సుఖాహ్లాద లై బుధుల్. 147
- క. వాపంబుఁ బుణ్యమును దృష్ట, ప్లాపకులకు దుఃఖసౌఖ్యసంపాదు లగున్
భూపాల విత్పృష్టులు ని, ద్లేపు లగుట వారిఁ బొంద లే వాఫలముల్. 148
- వ. అని పల్కినం బాండునంశను లంకఁబుం బ్రహ్మగ్నోత్కర్షంబు నొందిరి గంగా
సంశనుండు ధర్మనంశను నుద్దేశించి యాయర్థహతంబు మునిప్రణీతం బయి
యధిగతం బైనది నీకు ¹నుపదేశించితి నీ వింక నేమి విన నల తనవుడు నా
భూనల్లభుండు నిజాశ్రయంబున కాస్పృశం బయినపురుషునెడి భక్తజనంబుచరి
తం బెట్టిది గావలయు నని యడిగిన నతం డతని కిట్లనియె. 149

అప్పుడు ధర్మజున కశ్రుగం బెన్నడు నవిత్వార్థం బని చెప్పెట

క. విను కాశీశ్వరుడేశం, బున నొకల్పబృకుండు వేట వోయినచోటన్

- ఘనతరవిషదిగ్ధశరం, బున నేసిన మృగముఁ దప్పి భూజముఁ దాఁకెన్. 150
- క. పూవులఁ గాయలఁ బెరిగిన, యావృక్షము శుష్క మయ్యె నవ్వీషమున ధా
శ్రీనర తదీయకోటర, మావాసము గాఁగ నొకమహాశుక ముండున్. 151
- క. అది తరువు విడిచి పోవక, హృదయంబున భక్తిపేర్చి నెండను గాలిన్
బెదరక ధృతిమై నయ్యెడఁ, గదలక యుండె ననుజీవిగౌరవ మెనఁగన్. 152
- ఉ. దానియుదాత్తవృత్తము శతక్రతుఁ డాత్మ నెఱింగి వచ్చి బెం
డైనది యిస్తుహీజము మహాతరువుల్ ఫలవృద్ధి నొంది యి
క్కాన ననేకముల్ గలుగఁగా నిటు లేటికి నిందు నిల్వ నో
మానితకీరమా యనియె మానుషభంగికరూప మొప్పుఁగన్. 153
- వ. అనిన విని యాశుకంబు 154
- చ. అనయముఁ బండు చుండు నెడ నాశ్రయ మొప్పిన నిల్చి యెండి పో
యినతఱిఁ బాసి పోక తగ వెట్లు కృతఘ్నత గాదె యివ్వీధం
బనిమిషనాథ యన్న నతఁ డచ్చెరు వంది పురాకృత్యోపనం
జనితవిశేష మీఖగము జానుగ నన్ను నెఱింగె దీనికిన్ 155
- చ. మే లొనర్చెదం గాక 156
- క. అని తలఁచి నీదుపలుకులు, విని మెచ్చితి నరము గోరువిహగోత్తమ నీ
వనిన శుకంబు మహీజం, బునకుం బేరెలమి వేఁడె భూపవ రేణ్యా 157
- ఆ. అమరవల్లభుండు నమృతసేవనమున, భూజమునకుఁ దొంటిపొల్పుకంటె
మిగుల నెలమి సేసె మేలియాశ్రితు లిట్ల, మచుతు రధిపుఁ గురుకుమారసర్వ.

— విభులకుం బాటించువయవారిని భీష్ముండు ధర్మరాజునకుఁ జెప్పట —

- వ. అనిన నతం డెవ్వరిఁ బాటించుట విభులకు వలయు నని యడిగిన నాభూపతికి
భీష్ముం డిట్లనియె. 159
- సీ. జననాథ విను తపస్సాస్వధ్యాయముఖకర్మకరణత నుభయలోకముల వశగ
తములఁ జేయఁగఁ జాలుధాత్రిసురులు మన్ననకుఁ బాత్రములు పతి నాతి కెట్లు
రాజునకును నట్లు బ్రాహ్మణుం డొడయుండు బ్రాహ్మణుం డనుమాటపావనంబు
హర్షించి శుభముల నలిగి యాపదల నింద్రున కైనఁ జేయు విప్రుండు నృపతి
- ఆ. గొడుకుఁబోలె నరయ గురుఁబోలె గొలువంగ, నగ్నిఁబోలె నిష్ఠనర్చితుఁడుగఁ
జేయ వలయు విప్రుఁ జెప్పెద వేదసం, వాద మేకబుద్ధి నాదరింపు. 160
- వ వేదంబులు దమలోనఁ గోషి సేయునమయంబున. 161
- సీ. బ్రాహ్మణజాతికిఁ బరిభవం బొనరింప మున్ను చేసినపుణ్యములు సశించు
జపహోమముఖకర్మసంచయంబున కధికతరంబు విప్రముఖమున నిడుట
1 భూసురార్చన మొకమానంబు సల్పినఁ బాపంబు లెల్లను బాసి పోవు

నగ్రవర్ణులఁ గాంచి యాదరింపక యుండుకంటెను గీ డొండు గలుగ దరయ
తే. నని క్రమంబున ఋగ్వేదమును యజుస్సు, సామము నధర్వణమ్మును సారభూత
భవ్యసంభాషణము సేత దివ్యమునుల, వలన విందుము కౌరవకులపవిత్ర 162

—అథ భీష్మఁడు ధర్మజానకుఁ బరమ మైనధర్మంబు చెప్పట అథ—

- సీ. అని చెప్పి భీష్మఁ డమ్మునుజేంద్రుతోఁ బరమశ్రేష్ఠ మైనధర్మంబుఁ దెలియ
విను మని పల్కి యిట్లను మద్రనాథుండు సత్యవతీపుత్రు చరణములకు
నెఱుంగి కేలు మొగిడ్చి యెద్దాని నెఱుంగుట యెఱుకల కెల్లను నెక్కు డని న
భక్తికసమ్మతఁ బ్రార్థించి యడిగిన నమ్మహాముని దయ సతనిఁ జూచి
- ఆ. విష్ణు నెఱుంగు టధికవిమలబోధము యజ్ఞ, మూర్తి యజ్ఞకర్తృమూర్తియజ్ఞ
కలనమూర్తి యజ్ఞ ఫలమూర్తి విష్ణుఁ డ, తండు కృష్ణఁ డమలతరచరిత్ర.
- వ. అని పల్కి యమ్మహాత్ముండు వెండియు శల్యున కిట్లనుఁ గృష్ణుండు విను
చుండఁ గొండలు బ్రాహ్మణు లతని నుపలక్షించి నాతో నిబ్బాలుండు యాద
వుం డైనవసుదేవునకుఁ గంసానుజయైన దేవకియందుజన్మించినవాఁ డితని నీవు
క్రతువురుషుం డని కొనియాడుటకుఁ గతంబేమి యని యడిగిన నన్నారాయ
ణుండు నగుచు నన్నుఁ గన్గొని వీరలప్రశ్నంబునకు నుత్తరంబు దగ నిత్తు గాక
యనిన నద్దేవునకుం బ్రణమిల్లి యే నిట్లంటి. 164

- ఆ. వేదమయుఁడు వేదవేద్యుండు వేదార్థ, విత్తమప్రియుండు విష్ణుఁ డీతఁ
డిట్టిఁ డగుట యాత్మ నెఱుంగుట యుత్తమ, బ్రాహ్మణత్వసిద్ధి భవ్యులార. 165
- వ. అనిన విని వారలు దద్బావనం గృతకృత్యులై రని చెప్పిన మద్రవిభుండు
మానసంబు మాలిన్యరహితంబును బ్రసాదసహితంబును నయి చరితార్థం
డయ్యెఁ బాండవాగ్రజా నీకు నీయర్థంబు విజ్ఞాతం బగుట యెఱుంగుదునైననుం
బ్రజ్ఞావిశుద్ధికరణం బాచరించితి నని చెప్పుటయు నతం డత్యంతసంతృప్తాంత
రంగుం డయి గరుత్మంతుండు మహానుభావుం డని విందు నవ్వహగవిభుని
వృత్తాంతంబుతెఱుంగ గెఱుంగ విన వలతు విసరింపవే యనుటయు నతం
డచ్యుతు నాలోకించి యాసుపర్ణుండు నీవ కా విని యుండుదుం జెప్పెన ననవుడు
నప్పుండరీకాత్ముండు వికచవదనుం డై యట్లచేయు మిక్కురుపతికోర్కి దీర్చుట
కర్తవ్యం బని పల్కిన నాదేవప్రతుండు భూవల్లభున కిట్లనియె 166

—అథ భీష్మఁడు ధర్మజానకు గరుత్మంతునిచరిత్రంబు చెప్పట అథ—

- సీ. కశ్యపుభార్యలు కద్రువ వినత నాఁ గల రాతఃస్వీ వారలకు వరము
గరుణ నిచ్చెద నన్నఁ గద్రువ వేపుర వినత యిద్దఱి వేడికొనిరి సుతుల
మునియు నట్లగుఁ గాక యనియెఁబదంపడియండముల్ వేయును నండయుగము
వసునన యాకద్రువకు వినతకుఁ బుట్టె నవి కుండముల నిడి యరసి యుండి
- తే. రహిసహస్రమేనూతేండ్లు సంత నుదయ, నుయ్యె నవ్వేయి గ్రుడ్డులనధికబలము

దేజముచుగల్గి యాసర్పరాజియొప్పుచుండె నారెండవిరియక యుండెమఱియు.

క. తననవతి యైన కద్రువ, గని వగవును మత్సరంబుఁ గదిరెడుచుది¹

విసత గడుక్ వేగిరచడి, ¹యనీతి నొకయండ చువియ నడిచె నరేంద్రా. 168

వ. అడిచిన నందు.

169

క. పులుఁ గొక్కఁడ పూర్వాంగము, గలిగి జనించుటయు వానిఁ గని యాసతి గ
న్నుల నశ్రుజలంబులు పె, ప్పొలుకఁగ శోకమున మునుఁగునుల్లుము²డన్.

వ. నివ్వెఱపడి యండ నయ్యింజంబు.

171

చ. ఇరువురి మేము నుట్టుదు మహీనపుమేనులతో మహాబల
స్ఫురణ వెలుంగ నప్పెనుపుఁ బొందఁగ నీ కవియించి తిట్లు ను
త్సరమునఁ జాలంబునను నత్సల మందుము నీనపత్నికై
వరవుడ వై చరింపు మని వారనినెవ్వగ శాప మిచ్చినన్.

172

క. వెలువెలఁ బాటుచు నక్షకుచు, నలుకుచుఁ దనిమోముఁజూచునయ్యంగన న
ప్పులుఁగు కృపఁ జూచి తల్లి, నలన దడల నిది విధాతృ³వశ మయి నచ్చెన్

వ. అని వెండియు.

173

శా ఏనూతేండ్లకుఁ బుట్టు నాయనుజుఁ డిం కీయున్నయండంబు నె
ట్లెనక్ ధైర్యము గల్గి కావుము ప్రయత్నాన క్షిమై వాడు న
ర్పానూనుండు బలాభిరాముఁగు ³మదీయస్ఫూర్తిమన్నార్తి నీ
కావందంబుగ నీఁగు దాస్యము త్రిలోకాశ్చర్యసంపాది యై.

175

వ. అనియె నిట్లు ప్రధమపుత్రుండు వికలాంగుం డగుటకును శాపప్రాప్తికిని బరహ
నిర్యేననంబు నొంది విసతయు నవ్యహంగంబు నిర్దేశించినకాలంబు ప్రతీక్షిం-చి
యయ్యండంబు రక్షించికొని యుండం దత్సమయసమాగమంబున.

176

చ. ఘనతరకంధరుండు దృఢకాయుఁడు దీప్తముఖుండు రక్షలో
చనుఁడు మహోత్తమాంగకుఁడు చారుసుసంగతపక్షసారమం
డనుఁడు పరిస్ఫురద్ద్యుతివిడంబితబాఁదినా కరుండు లో
కనయనపర్వనిర్వహణకారి సుపద్మఁడు పుట్టె భూవరా.

177

క. ఆసమయంబున నగుణో, ద్భాసితగాత్రుండు దొలుతపట్టి యగుణుఁ డు
ల్లాసి యగుచు రవిచరి⁴, ర్యానుఖ మెనఁ గోరి చనియె నంబరవీధిన్.

178

ను జననిం బాసి జనించునట్ల తనయిచ్చుం బక్షి నాధుండునుం
జని నద్దోగ్ధనకల్పితంబు లగుభోజ్యంబుల్ శరీరంబు న
ర్ధన మొందించఁగ సిద్ధనాధ్యగణముల్ దక్ ముద్దు సేయంగఁ గ్రీ
డనలోలత్వమునం జరించుఁ బరితుష్టసావీంతుఁ డై యెల్లడన్.

179

- ప. అక్కాలంబున వినోదంబునకై యరిగి యొక్కయెడ. 180
- సీ. చంచులఁ జిగుగాకు జించియాడుచు నలి నెలుఁగించుగండుఁగోయిలలసాంపు
నలరుఁదేనియగ్రోలి¹యన్నుసోలంబులమురియు తేటులనును మ్రోతయింపుఁ
²దనిపండ్లరస మానితమలోనఁ జెలఁగుచుఁ బలికెడురాచిల్క-పదుపురంగుఁ
గొలఁకులకెలఁకులఁ గూడి క్రీడించు చుండెడునంచతండంబునడ బెడంగుఁ
తే.దరఁగఁదేలుచుఁబూదీవఁ³దగులఁబడుచు,వచ్చుచిటుగాలిసోకునుమెచ్చిమెచ్చి
తగిలి కొనియాడుచును వినతయును గద్రు,నయునుమున్నీటిచేకువవనునందు
- వ. మెలఁగు చుండి రట్టియెడ. 182
- చ. కరువునఁ బోసిరో విధునికాంతి సుధాబ్ధితరంగఁ దెచ్చి గం
డరు బానరించిరో హరుజటాస్థలికిం దొడ వై నయేటిపె
న్నరువునఁ జేసిరో యన మనోజ్ఞ సితచ్చవి నుల్లసిల్లునుం
దరతురగోత్తమంబు నపుదవ్వలఁ గాంచిరి చారులోచనల్. 183
- వ నిజేచ్చమై వచ్చినయుచ్చైశ్శ్రవంబు నిట్లాలోకించి 184
- క వినత హయ మింత యొప్పునె, యనూనధవళప్రభాధ్య మై యని పలుకన్
విని కద్రువ యపరాంగం,బున నీలిమ దోచె ననియె భూపనరేణ్యా 185
- చ. అనవుడు నమ్మగాఱి యిటు లాడితి నవ్వల కాడితో నిజం
బునకునొ నీదుచూపునకుఁ బోలినభంగియొ చెప్పు మన్న న
వ్వనిత దరస్థితస్ఫురితవక్తముతో నిది యేటిమాట న
ల్లనియెడ గాన రాదె తెమలం బలుకం బని యేమి నావుడున్. 186
- వ వినత దెలియం జూచి. 187
- ఉ కాకని పూని పల్కుటయుఁ గద్రువ పన్నిద మేమి దీనికి
న్వో దిది యేల రిత్త యనినన్ విని యానతి నిక్కమేని నీ
వేది పణంబుగాఁ దలఁచి యేర్పఁ జెప్పితి దాని కేను సం
చాదము సేయుదాన గరువంబుగ నొక్కటి నిశ్చయింపుమా. 188
- స. అనిన విని కద్రువ వినతవనంబునఁ జూడ్కి నిలిపి. 189
- తే నీవు గెల్చిన దాస్యంబు నీకు నేను, జేయఁ గలదాన నేను గెల్చినను నీవు
నాకుఁ జేయంగఁ గలదాన వీకడింది, పన్నినము సఱ మని తెగఁగాఱి పలికె.
- క. ఆపొలఁతి యట్లు వల్కిన, శాపము ప్రేరేప నరుణజననికి నుత్సా
హోపేత మయ్యెఁ జిత్తం, బాపన్నిదమునకు నేమియచఁ గల దధిచా. 191
- స. ఇట్లు వినతయుం దెంపు క్షసి యత్రైటంగున కియ్యకొనియెనయ్యరువురుఁబంచ
సుహాభూతంబులు నాతులుగాఁ బల్కి పన్నినంబు సఱచిరి కద్రువ పతిపరి
చర్యకుఁ గాలం బయ్యె మఱి వచ్చి యశ్వంబు నాలోకింత మని నెపం బిడి
యప్పటికిం జూపు దప్పించె నవ్విధంబున మగిడి యకుగుడెంచిరి తననంతరంబ.

1 యొలయుసోలంబున. 2 ధమిఁబండ్లరస. 3 దగులఁబడుచు.

- సీ కుటిలంపుఁదలంపునఁ గొడుకుల రావించి కద్రువ యిట్లనుఁ గమ్మనీకు
దొరఁగంగ వారలతో నభిప్రంతకు వివతయు నేనును వేడ్క నరిగి
యచ్చు తెల్పునఁ గడునభిరామ మగునొక్కయశ్వంబు గాంచితి నువ్వధూతి
గేవలధవళంబు నా విని యొడ్డారముచకు నే నదె నల్లఁదనము గంటె
- తే. వెనుకదెస నన్న వా దయ్యెఁ గనలి పన్ని,నంబు సఱచితి మోడినదాస్యవృత్తి
వచ్చు నవతికి నే నెట్లు వరపుడంబు, సేయఁ దగుఁ దోఁక నల్లగాఁ జేయరయ్య.
- చ అనవుడు వాసుకిప్రభృతు లక్కట ధర్మవు గాదు నీవు సూ
చిన తెరు వట్టిగెల్పు శుభసిద్ధి యొనర్చునె యట్లుఁ గాక య
వ్వనితయుఁ దల్లి గాదె ¹గరువంపుఁదనంబునఁ జూడ మాకు ని
ట్లనఁ దగువమ్మ యె ట్లయిన నయ్యెను బాసము సేయవచ్చునే. 194
- క ఈవిధ మెమ్మెయి నైనఁ, గావింపఁగ వలయు ననుట గల్గినఁ బరదే
శావాసుల మగుదుము మము, నీ వింకం దగదు తల్లి నిర్బంధింపన్. 195
- క అని రట్టియెఁగం గొందఱు, జననిఁ దొఱఁగి యెక్కడేనిఁ జని రాభంగిం
జనివతనూజులఁ ²బేర్కొని, నెనగు విడిచి యానెలంత నిష్ఠురమతి యై 196
- ఁకొక కద్రువ దనకొడుమలకు జనమేజయునివలన నాశంబు గల్గునట్లు శపించుట —
- చ. అమృతకరాన్వయంబున మహాముని వేడ్క నరుండు పాండుభూ
రనుణునిదేవి గొంతియుదరంబునఁ బుట్టి ధనంజయూదినా
మముల వెలుంగుఁ దత్పుతునిమన్తఁడు సంభృతధర్మ మైనపే
ర్క మెఱయ నేల యెల్ల జనమేజయనాముఁ డరాత్యజయ్యుండై. 197
- ఉ ఆతఁడు సర్పయాగ మనునధ్వరముం గుపితాత్ము డై పితృ
ప్రీతిగఁ జేయఁ దద్దహనభీకరభూరిశిఖాప్రవేశనం
జాతదురంతతాపమునఁ జావఁ గలా రని శాప మిచ్చెఁ ద
త్సాతనవృత్తికిఁ వెఱచి తక్కటినాగము లాభుజంగితోన్. 198
- తే నల్లగాఁ జేయువార మే మ్మెల్లభంగి, నాతురంగమపతివాల మని రయమునఁ
బోయ వాలధిరోమముల్ వొదిలి నీల,రోమసంచయ మైరి కురుక్షేత్రీశ. 199
- క కద్రువ గన్గొని సంతో, వద్భృతమతి యగుచుఁ బిలిచి సవతికిఁ జూపెన్
భద్రాత్మక యవ్వినతయుఁ, దద్దోహం బెఱుఁగ లేమి దైన్యము నొందెన్.
- క. నగుచుం గద్రువ వరపుక, వగుము విచారంబు విడిచి యనుడు వినత య
ట్లగుఁ గా కని లజ్జయుఁ బెను,వగయుఁ దొలఁగఁద్రోచిచేసె వరపుడముదగన్.
- చ. ఇట్లు కపటజయంబునఁ గద్రువ సత్యవినయాదిగుణవతి యయినవినతం దనకు

దాసిం జేసికొని పరిహీణంబు లయినపరిచారికాకృత్యంబుల నిత్యంబు నలంచు
చుండెం బదంపడి యప్పురమనాధిప దనయగ్రతనయుం డాదేశించిన తెఱం
గూహించి రెండవయండంబున జనియించినతనూజుం దలంచుచు నాసపాటు
గదిరినహృదయంబుతో దాన్యం బనాలన్యంబున నడపు చుండ. 202

ఉ. యశావనదర్ప మంది జవ మంతకు నంతకు నగ్గలింప మై
లా వధికంబు గాఁగ నుపలాలన సేయఁగఁ బద్మసంభవుం
డావిహగోత్తముండు హృదయంబున గర్వ మెలర్ప నుద్ధతుం
డై విహరింపఁ జూచి యొకయప్పుడు నారదుఁ డల్లఁ జేరినన్. 203

వ. అతఁడు భక్తిం బ్రణమిల్లినిల్లిన నప్పక్షిపుంగవునకునమ్మునిపుంగవుం డిట్లనియె.
తే దాసి యై సవతాలికిఁ దల్లి ¹పనులు, సేసి నలఁగంగ నడైనఁ జింత వంత
లేక నీ విట్లు దిరుగుట లెస్స యగు నె, యద్భుతోజ్ఞ్వల తేజ కశ్యపతనూజ. 205

చ. అనుడు విహంగనాధుఁడు మదంబకు దాన్యము రాకకుం గతం
బనఘవిచార యెద్ది దెలియన్ వినిపింపవె యన్నఁ జెప్పె న
మ్మునివరుఁ డున్నరూపు హయముం గను టాదిగఁ గల్లుకశ్యపాం
గనలచరిత్ర మాతని కఖండపరిస్ఫుటభాషణంబులన్ 206

ఉ. చెప్పినఁ గోపమున్ వగవుఁ జిత్తమునం గదురంగ మేలుమే
లప్ప హితంబు సేసెఁ జెలియల్ మను చున్నది పెంపుతోడ నం
చప్పుడ వాయువేగమున నయ్యెకకుం జని మాట యెద్దియుం
జెప్పక తల్లికిం బ్రణతి సేసె విషాదభరార్తమూర్తి యై. 207

వ. కద్రువపాలికిం బోయి. 208

చ. పరమవినీతిమై నెఱఁగి బాంధవ మారఁగ నల్ల నిట్లనున్
గరుడుఁడు దారితారి వగఁ గందుచు నీచెలియల్ చరించుని
వ్వరపుకపుంజరిత్రమున వచ్చునె ని కొకపేర్చి యీనతిం
గరుణ యెలర్పఁగా విడువ గౌరవపంపదఁ జేయు నెంతయున్. 209

ఉ. నీకును సేను బుత్రుఁడన నెమ్మి దగన్ ననుఁ జూచి యెవఁ ద
ల్లి కృప సేత. పెద్దయును లెస్స యధర్మము ధర్మ మన్వగల్
నా కవి యేల దాన్యకృతి నాజనయిత్రికి నివ్వధంబున
న్రాకయు దైవకృత్యమ నునంబునఁ బొంగుదు విడ్డు గల్గినన్. 210

వ. అనిన విని మొగంబు ముఱకటించుకొనుచుఁ గద్రున గరుత్సంతం న కిట్లనియె.

ను. బలవంతుండవు నేర్పుచందములఁ జెప్పం జాలి యిారిత్రవ
ల్కులఁ దేర్పం బని లేదు తల్లికి మదిం గూర్చేని వే పోయి లో
కులు నిన్నుం బ్రణుతింపఁ దె మ్మమృతమున్ ఘోరంపుదాన్యంబు నేఁ

- దొలంగం బెట్టెద మీ కనంత మగుసంతోషంబు సంధిల్లంగన్. 212
- చ. అన విని దాని కియ్యకొని యప్పు సుపద్మంబు వోయి కశ్యపుం
గని తనభాషణంబులను గద్రువపల్కులు జెప్పి తెచ్చువాఁ
డ నమృత మెట్లు నే నని యొడంబడి వచ్చితి నన్న నాతఁ డ
త్తనయునిఁ జూచి యుల్లము ముదంబును నచ్చెరుపాటు నొందంగన్. 213
- క. అమృతంబు దుర్లభం బ, య్యమరుల కేనియు నతిప్రయత్నంబున గు
ప్తము నేసి యుండు వాసవుఁ, డమలచరిత నీకు నగునె యట్టిది దేరిన్. 214
- వ. వినుము. 215
- చ ఉదకము రక్షకం బగుచు నుండఁగ నుజ్జ్వలవహ్నియందునుం
బొదువఁ గృపాణశ క్తిముఖభూరితరాయుధహస్తై లై బలో
న్నదులు నుహాగ్ర కోపులు ఘనస్థిరకాయు లనేకరాక్షసు
లొవ్విదిగొని కావ¹నిన్నపలలో నమృతంబు సురక్షితస్థితిన్. 216
- క ఉండు నన విని విహంగవి, భుం డల్లన నగుచు నీవు పుత్రస్నేహ
ఘృంఢ వయి పలికి తే బలియుండ నుపాయజ్ఞుఁడను మహాజ్ఞ్వలతేజా 217
- మ. అనుమానం బది యేల తెత్తు నమృతం బన్నం గడుం బొంగి యా
తనిఁ దాఁ గాఁగిలఁ జేర్చి కశ్యపుఁడు పుత్రా నిశ్చయం బట్లయే
ని నిభంబుం గమరంబునుం గలవు వానిం దిన్న లా వెక్కు నా
ఘనజంతుద్వితయంబు నీకు నెరగాఁ గల్పించితిం బోవనా. 218
- వ. అనుటయు సంతోషించి గరుత్మంతుం డాగజకచ్చపంబు లెచ్చట నుండు
నెబ్బంగివి యని యడిగిన నమ్మనీంద్రుం డవిహగేంద్రున కిట్లనియె. 219
- ❦ కశ్యపుఁడు గరుడునకు గజకచ్చపంబులతెఱుం గెఱింగించుట ❦
- సీ. ప్రాకృయోనిధిపొంతఁ బర్యవృతం బొక్కటి ఘనశృంగకబళితాకాశ మగుచు
సురగనామంబున నొప్పు నచ్చేరువ వనియించు నొకమహావారణంబు
దానితటంబునఁ దామరకొల నబ్ధి ననుకరించుచు మధురాచ్ఛవారి
సంపద ²సాంపారు సమదలీలల నగ్గజం బానగంబుపై సంచరింప
తే మిట్టుఁ బల్లంబు గట్టును మెట్టు నొక్క, మట్టమై యది నునుపారుమహిత మైన
యక్కొలన నీరు ద్రావఁగా ననుదినంబు, నరుగు నయ్యిభవల్లభుఁ డనఘచరిత.
- ఉ. అం దొకకచ్చప్రవహుఁ డత్యధికం బగుకాయమున్ బలం
బుం దనరన్ వసించు జలముం గొనువాంఛ గజంబు వోయినం
జెండఁగ నీక సంగరముఁ జేయుఁ బెనంగుచు నీకు ద్రావు గా
రుం దెగి యుండు నిట్ల పగ రోష మెల్లఁగ నాఁడునాటికిన్. 221

మధుకైటభు లనియెడు, దనుజేంద్రులు గచ్చపంబు దంతియు నై పు

1. కృష్ణలతఁ బో 2. సాంపారి.

- ట్టినవారు దమ్మెఱుంగమిఁ, బెనఁగుదు రొండొరులతోడ భీకరభంగిన్. 222
- క. ఒంటిమెయి నుండఁగా ముక్కంటికి నాకచ్చపంబు గౌరుం బట్టం
గంట యరిది యొక్కొకటన, రెంటిం బొదువంగ వలయు రే వెర వారిన్
- వ. అనుడు వై నతేయుండు. 224
- ఆ. ఒకటి గొలనిలోన నుండు నొక్కటి గొండ,మీఁద నంచరించు మీరు రెంటి
నడఁగ నొక్కమాట యడరి పట్టుట కృత్య, మనియెదరు ఎశంబె యట్లచేయ.
- వ. అనిన నది యట్టిద యుపాయంబు సెప్పెన నాకర్ణింపు మని యమ్మనివరుండు.
- చ. కరిపతి నీను ద్రావుటకుఁ గాఁ జనుదెంచినఁ గూర్మరాజు సం
గర మొనరించు చుండి తమకంబున నీళ్లులఁ బాసి వీకమై
దరి నడరంగఁ బట్టు నది తత్సమయంబున రెంటిఁ గూడ నీ
వెరవున యూది చిత్తమున వేగిరపా టెటు లేక పొంచుమీ. 227
- వ. అని యుపదేశించిన వీడ్కొనుటకు వినతుం డయినతన్న నత్యాదరంబునం
గనుంగొని య త్తపోధనస త్తముండు నీవు గజకచ్చపంబుల నాహారంబుగాఁ
గొనిన నీకుంద్రిదశాహారంబు దేర దొరకొనుటకు సం దేహంబు లే దనుపల్కు
వల్లి పరమాశీర్వాదంబు లిచ్చిన 228
- మ. విని యుత్సాహము ¹గండళింపఁగ వియదీప్తిగతుం డై విమా
ననికాయంబులు దూలఁ బక్షివితానస్సారదీ ప్తివ్రజం
బినరశ్మిప్రకరంబుఁ గీడ్పఱుపఁ బక్షింద్రుండు ²చంచద్రతిం
జనియెం దా నురగాభీధాన మగునాశైలంబు పెం దిచ్చుకున్. 229
- క. చని యల్పశరీరుం డై, తను నెఱుఁగక యుండ మెలఁగి దానోగ్రగజేం
ద్రునిఁ గాచి నీరి కదివో, యినయప్పుడు వెనుకఁ జనియె నెలమి దలిర్పన్. 230
- ఉ. దంతి ననంగ భూరిమదధారలగాలి యెఱింగి కూర్మ మ
త్యంతసముద్ధతిం గొలని కడ్డపడఁ వెన వచ్చె ఎచ్చినఁ
దంతియు నీకువట్టున నుదగ్రపుఁగోపము సందడింప దు
ర్దాంతసముద్యమం బెనఁగ దానిపయిం గవిసెన్ మహోగ్రమై.
- చ. కవిని ఖరంబు లై న ³మునికాళ్లను వ్రేయఁగ పాము నీరిలో
ను వెడల కుండి కూర్మ మతనుస్థిరతీవ్రనఖంబులం బదా
గ్రవిదళనంబు సేయఁగఁ గరంబున మోఁదఁగ వారణంబు దం
తవిహతి నొంపఁ గచ్చసము దారుణ మయ్యె రణంబు భూవరా.
- ఉ. ఇమ్మెయిఁ బోరి పోరి నుది నేవును గోపము నగ్గలింపఁ గూ
ర్మమ్ము గఱింగి నీర్వెడలి మత్తకరిఁ వడి నాక్రమింపఁగా
గ్రవ్వున రెంటినిం బూదివి కచ్చసముఁ వలకాల వామపా
దమ్మున వారణంబును ముదమ్మునఁ బట్టి తగిల్చె గోళ్లులన్.

వ. ఇట్లు వినతపట్టి వట్టిన నవి దమయంగంబులు మోరలం బడ నడిచిపడుటయు నతండు. 231

మ. పెలుచన్ గోళుల నొత్తి యగ్గజముఁ దాఁబేలున్ వసం బేది మూర్ఖుల నొందన్ వెన నెత్తి మేఘయుగళీనక్తోల్లసద్దైరికా
చలనై హాయన కేలియో యన సభస్సంచారి యై యుబ్బున
గ్గలికన్ దవ్వుగఁ బాటి యొక్కఘనవృక్షం బయ్యెడం దోఁచినన్. 235

ఆ. దానిమీఁద నుండి వాని రెంటిని భుజింపంగ మదిఁ దలంచి పంచయోజనములు నిడుపు గ్గురమణీయశాఖపై, గరుడుఁ డెలమి నెఱఁగెఁ గురువ రేణ్య.
క. ఎఱఁగినయ ప్పెనువ్రేఁగున, విఱుగుటయును శాఖ చూచి విహగేంద్రుఁడుగొందఱు మునుల నందుఁ గన్గొని, వెఱపున నాత్మీయచిత్తవృత్తి గలంగన్. 237

తే. అవనిఁ బడ నీక శాఖఁ జంచువునఁ బట్టి
పట్టి వారిలనుస్థితుల్ పల్లటిలక
యుంప వెరవున ధరియించి యొయ్య నెగయఁ
జూచి యవ్వాలఖలుల్యలు చోద్య మంది. 238

న నై నతేయుం డగుట నునంబుల ననుసంధించి కరుణించి. 239

క ఈతఁడు దక్కఁగ నొరులకు, నీతెఱఁగుబలంబు వెరవు నేల కలుగు నం
చాతరుశాఖ విడిచి చని, రాతని దీవించి యోగ్య మయ్యెడునెడకున్. 240

వ. చనినన్ గరుత్మంతుండు సంతోషించెఁ దదనంతరంబ. 241

ఆ. విపులశాఖ నిచట విడిచిన నిచ్చటి, జంతుకులము లెల్లఁ జచ్చు నింక
నేమి సేయువాడ నే నను నెవ్వగ, వుట్టె నవిహంగపుంగవునకు. 242

వ. అట్టియెడ. 243

తే. నిందితాచారయతము పుళిందదేశ, మంబుధిప్రాంత మాశాఖయందు విడుపు
మమరవసులపం పిది విహగాధినాథ, యను నెలుంగు నభంబునం దావహిలై.

క. విని సత్వరముగ నట గొని, చని యద్దేశమునఁ గల్లుజనములు మృతిఁ బొంద నతం డాచక్కటి నా, ఘనశాఖయు నెమ్మనంబుకలఁకయు విడచెన్. 245

వ. విడిచి భరితలీలంబుగా నొక్కతైలంబువిశాలతటంబునకుం బోయి. 246

క. కరికచ్చసముల పెన్నె, త్తురుఁ గండలుఁ గ్రొవ్వు మెదడుఁ దుప్పిగఁ బక్షి
శ్వరుఁ డాని యధికబలబం, ధురుఁ డై యమృతమున కేఁగె దుర్దాంతగతిన్.

వ. ఇవ్విధంబున. 248

క. చని దానిచుట్టు మండెడు, ననలంబును జూచి తన్మహాత్మరజహ్వల్
డనికిన నెఱకలు గమరునొ, యనుతలఁపున బ్రహ్మఁ గాన సరిగె రయమునన్.

వ. లీరిగి తచ్చరణంబులకుం బ్రణతుఁ డై కేలు మొగిచి. 250

- చ. వినతకు దాస్య మొందె నొకవెంటఁ దదీయనిరాసహేతు వై
యనఘవిచార నాకు నమృతాహరణంబు విధేయ మయ్యె న
ప్పనిమెయి నగ్నిచేత నగుఁబాటగు నన్వేషితో భవద్దయా
వననిధి నాశ్రయించుటకు వచ్చితి నార్తశరణ్య కావచే. 251
- వ. అనుటయు 252
- చ. అతనికి వత్సలుం డగుట నంబుజగర్భుండు వెన్న పై పయి
వితతము గాఁగ జిహ్వలకు వ్రేఁ గగునట్లుగఁ జాల వైచినం
బతగవరేణ్య ¹మ్రక్కబడుఁ బావకుఁ డయ్యెడఁ జొచ్చి నీదువాం
చితము ఫలింప సత్వరతఁ జేకొను మయ్యమృతంబు నావుడున్. 253
- ఆ. ఉత్తఁ బొంగి మ్రొక్కి యతఁ డాలమందల, పరపు లై నయెడల కరిగియరిగి
కొండయంతవెన్న గూర్చి వేగమ కొని, పోయి యచ్చుహాగ్నిఁ బొదువవైచి.
-ఁఁగరుడుఁ డింద్రుని జయించి యమృతంబు దెచ్చి కద్రుసకుఁ జూపుట. ఁఁగ
- శా నీకుంబాయఁగఁ జల్లి రాక్షసులయున్నేమంబు మర్దించి హృ
త్సారోదాగుఁ డయోమయం బయినయజ్జాలంబు వే వచ్చి దు
²ర్వారసై వీరవిహార మొప్ప నమృతగ్రాహం బాడంగూడుడుం
దారావీధిఁ జనం దొడంగె మగుడన్ గర్పం బెల్వర్పన్ వడిన్. 255
- వ. అంతయు నెఱింగి. 256
- ను అనురేంద్రుండు నముద్ధతిన్ వెడలి దేవానీకముల్ దోడ్పడన్
సమరక్రీడకుఁ జొచ్చి పక్షిపతిచే సై న్యంబు లెల్లన్ విధూ
తము లై నం గనుఁగ్రేవఁ గెం పెనఁగ రాద్రం బైనచిత్తంబుతో
డ ³మహాద్రాక్షతఁ బొల్పువజ్రము నవప్టంభోగ్రుఁ డై వైచినన్. 257
- క అది యొకఁడు జేయఁ జాలక, వినశితశైల మగుతనదువిలసన ముచటం
గుదియుట దనకుం దెలిసిన, మన మఱి గిరిభేదికడకు మగుడం జనియెన్. 258
- క. చేయునది లేక నిర్జర, నాయకుండును వెఱఁగుపాటునను మ్రాన్పడుచుం
బోయెం గ్రమ్మటి ధరణి, నాయక నిజపట్టణంబునకు దీనగతిన్. 259
- చ. అజనియనుగ్రహంబున విహంగమవల్లభుఁ డట్లు సాల న
క్కజ మగుశౌర్యసంపద ప్ర కాశతఁ బొందఁగఁ గేలి నల్పి యిం
ద్రజయమహాత్మవంబున నుపాత్తయశః పూరితంబు లై
త్రిజగములున్ వెలుంగ నలిఁ దెచ్చె సుధారసపూర్ణ భాంజమున్. 260
- తే. తెచ్చి డించి కద్రువ ప్రీతిఁ దేలఁ జూపి
తల్లి చెఱ వాపికొని పొంగి చెల్లునాగి
డమున మగుడ నయ్యమృతభాంజంబు దాన

261

పుచ్చికొని యెడ గలుగంగఁ బోయి నిలిచి.

262

న తన్ను వెఱఁగుపడి చూచు చున్నకద్రువ నుద్దేశించి.

మ జననీ నీ వమృతంబు దెమ్మనినయాసతోక్తి వాటించి యే

జని నానావిధకర్మకర్మరుడ నై సాధించి వే తెచ్చితిన్

విను నానీయొడఁబాటు ¹సెల్లె జనులన్ వినించితిం దెల్లగా

వినతం దోడ్కొని పోయెదన్ మనమునన్ విభ్రాంతి లే కుండుమీ. 263

మ అని ²ధర్మస్థితితోన మాటవెర వేపారం దగం బల్కి నే

ర్పునకున్ లోకము మెచ్చుఁ గద్రువకుఁ బెంపుం గీర్తియున్ మాయ సొం

పునఁ దల్లిం దనయింటి కన్ని యమృతంబుం గ్రమ్మఱన్ గ్రక్కునం

గొని షక్షింద్రుడ వోయి యింద్రుఁ డెలమిం గూరంగ నిచ్చెం దగన్. 264

న. ఇవ్విధంబున నొచిత్యంబు సంస్తుత్యంబుగా నమృతం బమృతాశనపతికి నొసం

గి యెనకం బెనంగుతేజంబున విరాజితుం డయి యావృత్రవైరిని సూరెల

నున్నసురలను ముచులను గలయం గనుంగొని. 265

చ కొడుకులఁ బంచి తెల్పెనగుగుఱ్ఱమువాలమునందు నల్ల గ

ల్లెడుక్రియఁ దీర్చి పన్నిదము గెల్చినకద్రువ నేను మాటమై

నొడిచితిఁ దల్లి దాసి యగు టోర్వక తండ్రియనుజ్ఞ మీ కెడు

ర్పడినదురుద్ధతిన్ నుఱచి బాంధవ ³సత్కృతి నాదరింపుడి. 266

వ. అని వెండియు.

267

క వినుఁ డట్టులు పాపము సేసినకద్రువనుతులఁ బొదివి చెండుదు మత్తుం

డనితాంతోగ్ర విహారంబునఁ దండ్రియు మీరు ధర్మమును సాతులుగన్.

వ. అని పలికిన నతని నందఱు నభినందించి రమ్మనులు సురలునుం బురందరుని

తోడ నితనికి నొక్కవరం బొసంగ వలదే యనిన నతండు దలంచుకొని దర

హసితంబుతో వారల నాలోకించి మనవరంబునకు నాసపడియెడుకొలంది

వాఁడుగాఁ డతండు సాక్షాద్విష్ణుండు కృష్ణుం డన శూరుఁ డనుయాదవధాత్రీ

శునకుఁ బొత్తుండై లోకహితార్థంబుగాఁ జరియింపం గలవాఁ డీమూర్తియు

విడువండు వివిధవర్తనంబుల వినోదించుచుండు ననియెఁ దదనంతరంబ సముచి

తప్రకారంబున నాజంభారిని వారలను దా నామంత్రితులం జేసి. 269

సీ. అజుఁ డుపలాలింప నద్దేవు కావించువరభోజనంబులఁ బెరిగె నితఁడె

ఘనకాయజవనత్త్వగజకచ్చపముల నొక్కెత్తున లీలమై నెత్తె నితఁడె

విపులభూహవాశాఖ విఱిగిన మునిహితార్థంబుగాఁ జంచునఁ దాల్చె నితఁడె

సురసేనతోఁ బురందరుని నిర్జించి యుద్దీప్తుఁ డై యమృతంబు దెచ్చె నితఁడె

తే తల్లిదాస్యంబుఁ దనబాస దప్పు కుండఁ, బాపి యాసుధ మరల నప్పాకశాస

నునకు దయ నిచ్చె నీతఁడెయనుచు సిద్ధసాధ్యులగ్లింప గరుడుఁడుననియెమగిడి.

వ. అని చెప్పి భీష్ముండు.

271

క. మానవలోకకలితబహు, లానందకరంబు నిష్కలావ్యయనుఖసో

పానము నగుసౌపర్ణా, ఖ్యాసము విని పుణ్యతముండ వైతి నరేంద్రా. 272

వ. అనినం బొండవా గ్రజుండు సంతసించి విప్రున కెద్దియేనియు నిచ్చువాడుగా నొడంబడి యినివాఁ డేమిగతిం బోవం గలవాఁ డని యడుగుటయు నతం డతనితో నొకనిదర్శనంబున నది యెఱింగించెద విను మని యిట్లనియె. 273

సీ. ఒక్కనృగాలంబు నొకవానరంబును బ్రీతిమైఁ గూడి వర్తించుచుండుఁ దొలుపుట్టువునమానవులును నెచ్చెలులునై యుండుటగూర్చునొండొంటికొక్క యెడ నొకనాఁ డవ్వఱిడుతోడ నాక్రోతి గటకటా నీకిట్లు గడునుహేయ మైనపీనుఁగుసంజ డాహార మైనట్టి భవము వాటిల్లు టేపాపముననొ

తే. యనిన జాతిస్మరణవంతు మగుటఁ జేసి, యది విషాదముఁ బొంది ధరామరునకు నీ నొడంబడ్డధన మీన కాన యిట్లు, నీచతరజాతీయందు జన్మింప వలసె 274

వ. అని తెలిపె నట్లగుటంజేసి యాన గొల్పి విప్రున కియ్య కున్ని యొప్పు దని చెప్పిన నప్పొండవా గ్రజుం డహీనగుణవర్ణనీయుం డయినహీనవర్ణునకు మంత్ర తంత్రాదు లుపదేశించుట ధర్మవిగుర్ణం బయి యుండునొకో యని యడిగిన నయ్యనిమిషవదీనంసనుం డీశ్రశ్చంబున కుత్తరం బగు నది యొకయితీహా సంబు గల దాకర్ణింపు మని యిట్లనియె. 275

అయ్య బ్రాహ్మణుండు హీనవర్ణునకు వైదికమంత్రంబు లుపదేశింపఁ గూడ దనుట. అయ్య

సీ. హిమగిరిమీఁద ననేకద్విజులు దప మాచరింపంగ నయ్యాశ్రమమున కొక్కశూద్రుండు ధర్మోపేతుఁ డేతెంచి యమ్మునులకు గురుఁ డగుమునీంద్రుఁ గని కృప నుపదేశ మొనరింపవే తపోవృత్తికై నా కని వేఁడుటయును జనదు వైదికము శూద్రున కుపదేశింప నీశ్చ శూశ్రూషమై నిలువు మనియె

తే ననుడు వాఁడు శూశ్రూషకుఁ డై వనించె

గుడిసె యొకదెసఁ గావించికొని ముదమున

నతిధిసురపితృపూజ లత్యధికభక్తి

తోడఁ జేయుచు నొక్కింత గీడు లేక

276

క. నియతియు వినయముఁ జూచిన, దయ పుట్టెడునట్లు గాఁగ ధర్మనిరూఢ క్రియ లొనరింపఁగ మునివతి, ప్రియమునఁ గనుఁగొనుటకై యరిగె నచ్చటికిన్.

ఆ అరిగి యతనిచేయునయ్యనుష్ఠానంబు, లోనఁ గాని వాని మానఁ జెప్పి యనఘ యిట్లు సేయు మని యుపదేశింపఁ, గరుణపేర్కె బుణ్యకర్తృగతులు.

క. ఆతఁడు దానికి నతిసం, ప్రీతాత్ముం డగుచు నడపి పిదపం గాలం బై తెగి యొకనృపునకు సం, జాతుం డయ్యెను సమస్తసద్గుణములతోన్. 279

క. మునిపతియుం దఱితోడన, తనువు విడిచి యరిగి యతనితండ్రి యగుడు వి
పునకుం బుట్టెన్ వేదా, ద్యనుపమవిద్యలకు నెల్ల నావాసం బై. 280

చ. పదపడి యక్కుమారకుండు పట్టము గట్టి పురోహితత్వమున్
విదితవిభూతితో నొనఁగె విప్రునిపుత్తున కవిభండు న
వొందవెడుమోముతో నతని నోరలు వాఱఁగఁ జూచు నాతఁ డె
య్యది గతమొక్క నవ్వనకు నంచు మదిం దలపోయు భూవరా. 281

వ. ఒక్కనాఁ డవనరంబు గాంచి యప్పురోహితుం డాభూవరునితో దేవా నన్నుం
గనినప్పుడు నవ్వుదు నావలన నేమికిడు గల దది యెఱింగింపవే యిదియ నాకు
వరం బని వేడిన నజ్జనపతి దనకు జాతిన్తరత్వంబు గలుగుటంజేసి పూర్వ
జన్మంబు దెలిపి యక్కాలంబునం దనయనుష్ఠానంబున నేమేని విహితంబు
లుపదేశించుట దేటపడం బలికి శూద్రవిషయోపదేశంబునం బరమగతి
దప్పి యిప్పట రాజసేవాత్మకం బైనపరోహిత్యంబు నడపుటకై నీకుంబుట్ట
వలసె నేను బుట్టు వెఱింగి పుట్టినవాడ నగుటంజేసి యెఱింగి నవ్వుదు నవ్వచ
కు గతం బింటియ కాని నీ వొండుకల్మషంబు గలవాడవే మహాధర్మనరుండవు
గురుండ వాదుష్కర్మంబునకుం బ్రాయశ్చిత్తంబు సేసికొ మ్మని యనేకగోవు
లం గనకరాసులను నొసంగిన నాభూసురోత్తముండు పురాతనజననకృతం బ
గునుకృతంబునం జిత్తంబు నిర్మలం బై యుండుకతంబున నారాజు సెప్పినంత
వట్టునుం గలవోలె దనకుఁ దోచినం దోషితుం డై దానంబులం దీర్ఘస్నానం
బుల మఱియు జపహోమాదిపుణ్యవిధానంబులం బాపంబులు వాపి కొని యా
పుట్టువు నీఁగి కొని సంయమిసంతానజాతుం డై యెప్పటియాశ్రమంబునం దపం
బాచరించి మహాపదంబు నొందె గావున బ్రాహ్మణత్వత్రయవై శ్యులకుం దక్కఁ
దక్కటివారికి నుపదేశించి బ్రాహ్మణుండు కల్మషభాజనం బగుబ్రాహ్మణాదులకుం
బరీతౌపూర్వకంబుగా నుపదేశింప వలయునని చెప్పిన నప్పుడమితేండు లక్ష్మీ
యెట్టిజనంబులయందు వసియించు నని యడిగిన నా దేవవ్రతుం డతని కిట్లనియె,

—శ్రీనివాసస్తానములు—

క. నారాయణాంకతలమున, శ్రీ రాజిల్లంగఁ జూచి చిత్తం బతివి
స్మేరం బై రుక్మిణి వి, స్తారరుచిరనయన యగుచు సంభావనతోన్. 282

వ. నీ వెట్టిపురుషులయందు నెబ్బంగిభాసులపాల వసియింతు వనిన నాదేవి మకర
ధ్వజమాత్రకుం జెప్పినవాక్యంబుల యర్థంబు లుపన్యసించెద దాన నీయడిగిన
యది దేటపడు నాకర్ణింపుము. 284

సీ. నిత్యనత్యులు శౌచనిరతులు గురుభక్తు లప్రమత్తులు దత్తు లమలనుతులు
సత్కర్మనరులు విజ్ఞానముఁ దపము దానము బ్రహ్మచర్యంబు శమముఁ గల్లు
వారలు ప్రీతి నావసీయించునిక్కలు క్రూరు నాస్తికుఁ గృతఘ్నునిఁ గుబుద్ధి

వర్జింతు నెంగిలి వర్జించి ¹యిలువడి ఘటశుద్ధి గలిగిన కాంతలందు
 తే. నిల్తు వల్లభ ప్రతికూల నిష్కరాత్మ, నన్యమందరగామిని నధికనిద్ర
 యైనమానిని దొఱఁగుదు నబ్జినీత,టాకతరుషండపుష్పవాటముల నిలుతు. 285
 వ అని చెప్పెఁ దత్ప్రకారంబులు బుద్ధిగతంబులు సేసికొమ్మనినం గురుపతి పురు
 షుల పురంధ్రులసంగతియందు సంస్పర్శసుఖంబు నతిశయం ²బెవ్వరికిం గలుగు
 నని యడిగిన వియత్తటిసీతనూజుం డివ్వీషయంబున కొక్కయితహాసంబు గలదు
 విను మని యి ట్లనియె. 286

అంశం భంగాస్వనుఁ డనురాజు స్త్రీయై కుమారులం గాంచినప్రకారము అంశం

- సీ. అనఘ భంగాస్వనుం డనురాజు పుత్రార్థి యై వజ్ర కప్రియం బగుచుఖంబు
 సేసి పుత్రుల సవిశేషుల నూర్వరఁ గని సంతసంబునఁ గ్రాలు చుండు
 నాతఁడు వేటకై యరిగినచో వజ్ర దిగ్భ్రాంతి వృట్టించి తేరకాఁడు
 సనునట్లు సేయ నజ్ఞనపతి యెక్కిన తురగంబుతో నొంటి దూర మైన
 ఆ. కాన కేఁగి తృష్ణ గదిరినే నలుగడ, సరసి యొక్కపద్మసరసి గాంచి
 చెన్ను మునుఁగ హయము నన్నీరఁ దిగిచి తాఁ, దనిపుసొంపుమిగుల మునిఁగిలేచి.
 క. భూనాథుఁడు దృష్ట సెడం, బానక్రియ యాచరించి భామిని యై తక్
 దాన కనుంగొని విస్తయ, మూనెడుమదితోడ సరసి నొయ్యన వెడలెన్. 288
 సీ. వెడలి చింతించి యీయొడలితో నేభంగిఁ దురగంబు నెక్కుదుఁ బురజనంబు
 లేను బోయినఁ జూచి యే మని తలఁతురో పొలఁతు లే మనువారొ పుత్రులేమి
 గాఁగ నూహింతురో కానన యుండంగ వచ్చునే పోవంగ వలయు నెట్లు
 నని విచారించి పోయిన నెల్ల వారును నాశ్చర్య మందుచు సంత సంతఁ
 ఆ. గనుఁగొనంగ మంత్రిగణము రావించి ది,గ్భ్రాంతిఁ దాను బోయి ³పద్మసరసి
 యందు మునిఁగి వనిత యగుట యెఱింగించి, రాజ్యమునఁ దనూజరాజు నిలిపి.
 ఉ. కానకు నేఁగి తాపమలఁ గాంచి తపం బొనరింప నం దొకం
 డానలినాక్షిఁ బొంది ప్రియుఁ డై నడచెం గ్రమవృత్తి నందనుల్
 దానికిఁ బుట్టి రిద్దబలదర్పలు నూర్వరు వారిఁ గొంచు న
 మ్మానిని పూర్వపుత్రకసమాజముపాలికిఁ బోయి నెమ్మిత్తోన్. 290
 వ. తనకు నొక్కతాపసుండు ప్రియుం డగుటయు వానివలన నత్తనయశతంబు
 జనియించుటయు నెఱింగించి. 291
 క. మగతనమునాఁడు మీరు, న్నగువతనమునపుడు వీరు నాయం దుదయం
 బగుటను దోడఁబుట్టువు, లగుదురు ధర పంచి కుడువుఁ డందఱు సనుడున్. 292
 క. భ్రాతృస్నేహము గల్గి య,రాతులు భయ మండఁగా ధరారాజ్యము సం
 ప్రీతి ననుభవించిరి జను, లాతతహర్షమునఁ బొంద నందఱు నెమ్మిన్. 293

- తే. దానిఁ గని పాకశాసనుఁ డేను వీని, కహితముగఁ జేయ నిది హితమై ఘటించె
సధికపుత్రసమృద్ధి రాజ్యాభివృద్ధి, నిమ్మహేవతినమ్మనం బినుమడించె. 294
- వ. దీని విఘటంపం జేయుదు నని భూనురాకారుం డై వచ్చి పూర్వులం గాంచి. 295
- క. ఆరాజకుమారులమతి, నీరసము జనించునట్లు లెక్కడిజనకుం
డేరికి నేనియుఁ బుట్టిన, వారిం దోఁబుట్టువులుగ¹ వల్వం జనునే. 296
- వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం జెప్పి వార లెఱుంగ కుండ నపరికుమారుల
కడకు² నేఁగి యితకరిమాటలమొత్తంబుల వారలచిత్తంబులను గలంచె. 297
- క. అనిమిషవరుఁ డివ్వీధమున, జనియింపఁగఁ జేసె బగ యసంగతులై వా
రును దెగి యొండొరువులతో, నని బెట్టుగఁ జేసి చచ్చి రందఱు సధిపా. 298
- ఉ. చచ్చిన నత్తపసివసతి సన్నులు మోమును మోఁదికొంచుఁ బై
వెచ్చనికన్నునీ రడర వీడినవేనలితోడఁ బెల్చి వా
పుచ్చి తనూజులం బనువఁ బొంచి కనుంగొని పోయె విప్రుఁ డై
యచ్చటికిఁ సురాధిపతి యాతనిఁ జూచి లతాంగి వెక్కుచున్. 299
- ఆ. కరుణ మొగమునందుఁ గనుఁగొని తాను ము, న్నర్థి వేటవోవు టాది గాఁగ
సకలసుతులు నాజిఁ జచ్చుట తుదియుఁగఁ, గలుగునర్తనంబు దెలియఁ బలికె.
- క. విని యతఁ డే నింద్రుఁడ నా, కనిష్ఠ మగుక్రతువుఁ జేసి తది హేతువు గా
నినుఁ బఱచితి నిత్రైఱఁగున, ననుటయు సంభ్రమసమేత మైనభయమునన్
- క. ఇలఁ జాఁగి మ్రొక్కి యటు తనయులకై సమ్మాఢబుద్ధి నొనరించితిఁ ద
ప్పలఘుదయఁ జూడు నీ కేఁ, జలమునకుం బాత్రమే విశాలయశోభీ. 302
- వ. అని రామ యై యున్న రాజన్యండు దైన్యంబు దోఁపం బలికిన బలసూదనుండు
ప్రసన్నుం డై. 303
- ఇంద్రుండు భంగాస్వముఁ గొరినవరంబు లిచ్చి యనుగ్రహించుట.
- సి. ఇచ్చెదఁ గొందఱ నెత్తఱి గాంచిన తనయుల నొసఁగుదు ననిన సతఁడు
కాంత నై యుండి యే గనినవారల నిమ్మ దేన నావుడఁ దొల్లి నీవు గన్న
ప్రజల నేలడుగవు నిజము సెప్పుము నాకు ననియెఁ బురందరుం డవివేభుండు
వెడసిగ్గుపాటుతోఁ బడఁతుల కర్చిలి బిడ్డలదెనఁ గడుఁ బెద్ద యనిన
- ఆ. సత్యవాది వైతి సకలతనూజులు, బ్రదికి నెగడువారు భామినీత్వ
దైన్య ముడిపి పురుషతయు నిత్తు నీ కని, పాకశాసనుండు వల్కె నధిప. 304
- క. విని యజ్జగతీనాథుండు, దనయుల నందఱును నీదుదయఁ బడసితి నే
వనిత నయి యిట్ల యుండెద, ననఘా యివ్వరము నొసఁగు మని పల్కుటయున్.
- వ. విస్మితం డై యింద్రుండు దీనికిం గతం బేమి యని యడిగిన నాభంగాస్వనుం
డి ట్లనియె. 306

1 వాల్వం జనునే, వల్లెఁ జనునే. 2 నేఁగి మతకరిమాటల; వచ్చి యాతకరిమాటల.

క. సురతంబునఁ గడు నెక్కుడు, పురుషులకంటెను సుఖంబు పొలఁతులకు సురే
శ్వర యట్లగుటను నాకీ, వెరవున రమియించి నిలువ వేడుక గలిగెన్. 307

ఆ. అనిన నట్టులేని నోఁ గాక యిమ్మెయి, విపులసౌఖ్య మొంది వివారణంబు
సలిపి నిలువు మనుచు శక్రండు సనియె భం, గాన్వసుండు బ్రీతి నట్ల యుండె.

వ. అని చెప్పి భీష్ముండు పాండవాగ్రజు దీన నీయడిగినయర్థంబు దెలిసికొ న్నునిన
నన్తునుజపతి బహువిధము లగుధర్మంబులు భవత్ప్రసాదంబున వినుచున్నవాఁడ
నవి యెల్లను జన్మచరణాదిదుఃఖంబులం బాపం జాలునే యనేకజననీజనకులకుం
బుట్టుచు సంసారచక్రంబునం దిరుగం జాల గర్భవాసం బన నరకం బన భేదంబు
గలదె నచ్చరాచరం బైనయిజ్జగం బస్థిరం బట్లుం గాక దీని విషాన్నంబు చందం
బుగాఁ గనియెద భవమోక్షణం బగువైష్ణవధర్మం బుపదేశింపవే యిది యీ
యగంబునం దిరోహితం బగుట కృష్ణదైవపాయనుండు సెప్పె మీయనుగ్ర
హంబుల నెఱింగెద భవదీయచరణంబులు శరణంబుగాఁ బ్రసన్నుండ నైతి సని
ప్రార్థించిన నన్తుహాత్ముండు పగతురం దెగటార్చి పేర్చి పూజ్యం బగుసామ్రా
జ్యంబు గైకొని తదీయంబులగుసుఖంబు లనుభవించుచుండుట గీడుగాఁజూడఁ
గురుకులచూడామణి యగునీకుం జనుఁ గాక యావనస్థు లగురాజ్యపదస్థుల
తలంపులచొప్పె యిది సుధిలాపతి యగుజనకుండుంబోలెం బలికెద వని యుప
లాలించి యన్తుహిపాలున కిట్లనియె. 309

క. పురుషాతిగ యై తోచుచు, నిరూపణము సేయ నూఁది నిర్దేశింపక
వెరవుపడక శాశ్వతసుఖ, భరితత నిర్వాణ మనఁగఁ బడుఁ బ్రకృతి సృపా. 310

క. ప్రకృతులు పెక్కన్నింటికీ, ¹నకృతి యనం జనినయదియ యాద్య మహిపా
లక పురుషరూపిణియు నై, వికృతిం బొరయదు వివేకవిజ్ఞాత యగున్. 311

క. విను సంసారపథమునకు, సనుగూపతఁ దోచు చుండ నన్యస్సకృతుల్
దనతోపు భవనిరాసం, బునకుం గారణము గామమునఁ బిహిత మగున్. 312

క. కావునఁ గామక్రోధము, లావిసృజితములు గానియట్లుగఁ దత్స
త్త్వావేశంబునఁ దనువుము, భావం బివ్వధము విష్ణుపరతఁ గుమారా. 313

క. సృప నైష్ణవధర్మము నీ, కుపదేశించితిఁ బ్రసాదయుతుండ వగుచు సా
రపుఁ దెరు వగునిది గనికొని, యపగతసంసారభయండ వై నడపు తగన్. 314

వ. అనిన విని సంప్రీతుండై ధర్మజుండు భీష్మునితోఁ దత్త్వంబులు నధ్యాత్మంబులు
నధిభూతంబులు నధిదైవంబులు ననుసర్వంబునకుంగ ర్తయుభ ర్తయు హర్తయు
నగుచు సకలభూతంబులం ది న్నుపజీవింపం బెంపారువాని నెఱింగింపవే యను
టయు సతనికి నన్తుహితాత్ముం డిట్లనియె. 315

క. సనకుండు సనందనుండును, ²సనత్కుమారుండు సనత్కుజాతుండు నలువుర

1 నకృతిత యనఁ జనిన; నకృతి యనం జనిన. 2 మాన్యుము; సునువుము. 3 సనాతనురీడును.

తనయులు బ్రహ్మకుఁ బంచముఁ, డును మృత్యుండును వసిష్ఠుఁడును శంకరుఁడున్.

ఆ. అనఘ విను మరీచి యనఁగ భృగుం డన

నంగిరనుఁ డనఁగ ననంతరంబ

యత్రి యనఁ బులస్త్యుఁ డనఁ బులహుం డనఁ

గ్రతు వనంగఁ బుట్టు సుతచయంబు

317

వ. ఆననత్సుజాతుం డంగుష్ఠ ప్రమాణమూర్తియుంబ్రజ్యలదనలస్ఫూర్తియు నయి
లోకంబుల నెందునుం జరియించుచునొక్కనాఁడు మేరుశిఖరంబుననారదుండు
సన్నిహితుం డగుటయుఁ దదీయసల్లాపసౌఖ్యం బనుభవించు చున్నయెడ నిట్లు
పోతె నడిగిన నారదునకు నమ్రహాయోగీశ్వరుండు సెప్పినవాక్యంబు లితిహాస
యాపంబునం జెల్లు నవి యుపన్యసించెద భవత్ప్రశ్నంబున కుత్తరం బగు నాక
ర్ణింపుము.

318

—ఊఊ సనత్సుజాతుండు నారదున కుపదేశించినతి త్వప్రకారము ఊఊ—

క. దశకల్పసహస్రంబులు, నిశ యింతియ దివస మిది సునిద్రారతికిఁ

విశదప్రబోధమునకు, న్వశగతకాలములు విష్ణునకు విమలమతీ.

319

క. అవ్యక్తం బనఁగాఁ దన, దివ్యాత్మన కలిగి యుండు ధీసారనిధి

భవాత్మ లభేదస్థితి, నవ్యాహతదృష్టిఁ గాంతు రయ్యమశమ్మున్.

320

వ. అప్పరమేశ్వరుండు.

321

క. రే నిద్రించుఁ బ్రభాతం, బైనఁ మేల్కొని సృజించు నంబువులఁ దగం

దా నం దిడుఁ దనవీర్యము, దాన మహాండ మగు హేమతాస్ఫురితం బై.

322

వ. తదనంతరంబ.

323

తే. బ్రహ్మఁ గల్పించి దానికిఁ బతింగఁ జేయ

నమ్రహాత్మఁ డహంకార మావహించి

మనసుఁ బదియింద్రియములు బుద్ధిని ఘటించి

చదలు మొద లగుభూతపంచకముఁ జేయ

324

వ. అయ్యాకాశపవనాగ్నిజలభూము లగుభూతంబు లేనింటికి గుణంబులు గా శబ్ద
స్పర్శరూపరసగంధంబు లావహించుం గ్రమంబున దేవమునిదానవగంధర్వకి
న్నరసరాదిజంతుజాలంబులం గల్పించు నన్నియు నహంకారవ్యాప్తంబు లయి
యవ్యక్తసాగరంబున మగ్నోన్మగ్నంబు లగు చుండు.

325

క. విభుఁ డావిష్ణుం డేత, తృప్తిభవస్థితివిలయముల శుభము నశుభంబుం

బ్రభు వై తగఁ గాంచి నడిపి, విభవోజ్జ్వలకేలి సల్పు వినుము మహాత్మా.

326

తే. అంబరాదిభూతములు శబ్దాదిగుణము, లింద్రియంబు లహంకార మిద్ధతేజ

మనము బుద్ధి యవ్యక్తంబుమహితవేద, వేద్యతత్త్వంబు లీచతుర్వింశతీయును.

వ. అధ్యాత్మాదులు సెప్పెద నాకర్ణింపుము.

328

సీ. శ్రోత్ర మధ్యాత్మంబు సూవే శబ్దం బధిభూతంబు ¹దిక్కులు పురుషముఖ్య
యధిదైవముల్ చర్మ మధ్యాత్మ మందలి ²సంస్పర్శ మధిభూతసంజ్ఞకంబు
దానికి నధిదైవతంబు ³మరుత్తు నేత్రంబు దా నధ్యాత్మకంబు రూప
మధిభూత మాదిత్యుఁ డధిదైవతము జిహ్వ యధ్యాత్మకము రస మారయంగ
తే. దానియధిభూత⁴ముదకము దదధిదైవతంబు ఘ్రాణ మధ్యాత్మకంబుదలఁపగంధ
మనఘ యధిభూత మగుఁ దదీయాధిదైవతంబు మేదిని యండు విదవ్జనమ్ము.

వ. ఇది బుద్ధీంద్రియప్రపంచంబు.

330

సీ. పాదపాయూషస్థ పాణివాగ్వర్గంబు గర్భేంద్రియము లివి నిర్మలాత్మ
యధ్యాత్మములు వాని కగు నధిభూతముల్ గంతవ్యమును వినర్గంబు నోలి
నానందమును విను మనఘ కర్తవ్యవత్తవ్యంబు లన నధిదైవతములు
వాసుమిత్రప్రజాపతిశక్రవహ్నులు మఱి యహంకారంబు మనసు బుద్ధి

తే పూజితాధ్యాత్మకము లధిభూతవృత్తి
వెలయు నభిమానమంతవ్యములును నిశ్చ
యంబు నధిదైవములు మేధ యమృతకరుఁడు
బ్రహ్మ మిది వేదవాక్యనిర్ణయవిధంబు

331

క. ఇవి యెల్ల విష్ణునం దు,స్థవము లయముఁ బొందుచుండు బహువీచికల
ర్ణవమునఁ బొడమి యడఁగుమా,క్కివిశేషము గల్గి దతనికిఁ విభుఁ డగుటన్.

క. విను మవ్యక్తం బనఁగాఁ, జను మూలస్రక్పతి పురుషచైతన్యము నె
క్కినినం జేతన యగుచు భువనతంత్రం బెల్ల నడపు వైభవ మెనఁగన్. 333

ఆ. అట్లు లోకకర్త యగునంబుజాతుండు, సట్టుఁగొన్చు భావభవహరుండు
హరునియనుమతమున నఖిలాబ్జజాండంబు, లట్లు పుట్టఁ జేసి యడఁచుచుండు.

వ. ఇట్లు సెప్పి సనత్కుజాతుండు నారదుం జరితార్థం జేసె నని చెప్పి భీష్ముండు
భీమాగ్రజతో వెండియు 335

ఉ. ఇంతకు మూల మై యిరువదేనగుతత్త్వ మనంగ వేదవే
దాంతపురాణవేద్యుఁ డగునప్పురుషుండు వెలుంగు వాడ కా
లాంతకుఁ డైనయచ్యుతుఁ డనంతుఁడు యోగిజనాంతరంగవి
శ్రాంతుఁడు విష్ణుఁ డద్యయుఁ డసంగుఁడు గౌరవవంశదీపకా. 336

వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు సరిత్పుత్రునితో నియతు లయి యగ్నులు దను
యంద సమాహితంబులు సేసికొని మహితాత్ములు నిజాత్మల నప్పరమాత్ము నెట్టి
వానిం గా భావింతు రెఱింగింపవే యనుటయు నతనికి భీష్ముం డిట్లనియె. 337

క. అమృతోత్పత్తిసమయమున, నమరులకును దానవులకు నని వాటిలె సం

దమగులు డప్పిం జేప్పడి, కచులభవుని నాశ్రయింపఁ గా నియతిమెయిన్. 338

వ. అతండు నారాయణు నాత్మయందు నిలిపి. 339

తే భక్తవత్సల పరమాత్మ పన్ననేత్ర, సర్వభూతమహేశ ఋక్సామయజురు
పాస్య సాధుసంరక్షణ పరవిహార, సురలు రిపులచే నలఁగిరి శరణ మగుము.

వ. అని సంస్తుతిపూర్వకంబుగాఁ బ్రార్థించె నట్టియెడ. 341

క. జలదస్యనసన్నిభమై, యెలుఁ గొక్కటి నవలఁ జెలఁగె నే నిదె మిమ్ముఁ
గెలిపింపఁగ వచ్చితి నను, విలసదవర్ణములు గాఢవిశదంబులు గాన్. 342

వ. తదనంతరంబ యకుంఠితవిక్రముం డగువై కుంఠుండు. 343

క. గరుడారోహణలీలా, సరభసుఁ డై చక్రగదలు శార్ఙ్గముఁ జంచ

త్కరముఁ వెలుంగ నడరి య, సురగణములఁ ద్రుంచె సురలు చోద్యం బందన్.

వ. ఇట్లు నిర్జించి తత్క్షణంబ యతం డంతద్ధానంబు నొందిన సంతసంబును నచ్చెరువు
ను బెనంగొనుడెందంబులతో బృందారకబృందంబు లిన్సుహాత్ముం డెవ్వం డేమి
భంగివాఁ డెఱింగింపవే యని యడిగిన నజుం డితండు విష్ణుండు వై కుంఠాభిధా
నంబగుమూర్తివిశేషంబున విహరించె విష్ణునివిధం బిట్టి దని యెఱుంగను నెఱిం
గింపచు శక్యం బగునే యయిన నొక్కతెఱంగునం దెలిపెడునట్టియితి
హాసంబు గలదు వినుం డని పలికే వినిపించె ధర్మనందనా యానిర్మలవాక్యం
బు లుపన్యసించెన దాన నీయడిగినయర్థంబు దేటపడు నాకర్ణింపుము. 345

— ఇతి గరుత్మంతుండు మునులకు విష్ణుదేవునిమహిమతీతయంబు నెఱుపట — ఇతి —

సీ. హిమగిరిమీఁద ననేకమునీంద్రులు సిద్ధులుఁ గూడి గోష్ఠీ సుఖంబు
ననుభవింపఁగ లీల నచటికి నచ్చి సుపర్ణుండు వారికిఁ బ్రణతుఁ డగుడు
వా రభినందించి గారవంబున సుఖాసీనుఁ గావించి యర్పించి ప్రీతి
నతనితో నల్లాప మాచరించుచు నుండి యొక్కటి యడిగెద ముజ్జ్వలాత్మ

తే. యనిన నాతండు ధన్యుండ నైతి మీర, లెద్ది యడిగెద రేను నాయెఱిఁగినంత
యత్కృత్యుతులార చెప్పెద ననుడు వార, లెలమి నవ్వహగేంద్రున కిట్టు లనీరి.

క. ప్రియభక్తుండవు భక్త, ప్రియుఁడును విష్ణుండు నీవు ప్రియుఁ డై భక్తుం
డయి న్నర్తిం తావిభుకడ, దయఁ దెలియఁగఁ జెప్పవే యతని తెఱఁ గెల్లన్.

వ. అని యడిగిన నతండు వారల కిట్లనియె. 348

క. స్థూలప్రకారమున నీ, త్రైలోక్యము గావఁ బూని దయ చిగురొత్తఁ
లీలఁ బ్రవర్తింపఁగ మన, మాలోకింతు మది గనుట యన వచ్చునొకో. 349

ఉ. ఏనును మీరు నేల మఱి యెవ్వరు దక్షులు విష్ణుచందముం
బూని యెఱుంగ నవ్వీభుఁడు భూరిదయారతి నాకు నేర్పడం
దాను మహాద్భుతంపుఁజరితంబులు సూపుచు భాషణామృతం

బాసంగఁ జేసె నాచెవుల నవ్విధముం దెలియంగఁ జెప్పెనన్ 350

సీ. అమరేంద్రు నిర్జించి యమృతంబు గొనిపోవు నప్పుడు వీతెంచె నాకసమున
మెచ్చితి విహగేంద్ర యిచ్చెన వరము నీ కనుమాట యది విని హర్ష మెసంగ
నెవ్వరో యెఱుంగ నిన్నెఱిగించి మఱి వర మిమ్ముంటి దానికి నెలమి నగుచుఁ
గాలంబుతోఁ గూడఁగా నెఱింగెదవు వాహనమవు గమ్ము నా కనుచుఁ బురుషుఁ
తే. డొక్క డుజ్జ్వలతేజోమయుండు దోచి, జరయుమరణంబు లేకయనురులనురల
నోర్వఁ జాలినబలముతో నుల్లినిల్లు, మని వరం బిచ్చె నిచ్చిన నధికభక్తి. 351
వ ఏను దండప్రణామం బాచరించి. 352

క. నీవాహన మయ్యెగ రథ, మీ వెక్కినఁ గేతు వై వహింతుఁ బెరుపు నా
కీవరము నిచ్చి మనుపుము, నావుడు నవుఁ గాక యని మనఃప్రియ మెసంగన్.
వ. పలికి యంతర్హితుం డయ్యె నంత సంతసంబు నచ్చెరువును బెరయుమనం
బుతో మదీశుజనకునిచాలికిం జని యీవృత్తాంతం బెఱింగించిన నతండు విక
సిల్లుచు నావదనంబు వీక్షించి ధన్యుండ వైతి వస్తుహాస్తుండు నారాయణుండు
నీవలనియనుగ్రహంబున నల్లాపసౌఖ్యంబుఁ బ్రసాదించె దపంబున నేకయోగ
సమాధి నవలంబించి యేను ద న్నెఱుంగుటం గోరి యారాధించిన నాకు నీల
శ్వేతపీతారుణపింగళంబును బహూదరపాదపాణిశిరోనేత్రంబును నై నదివ్యగా
త్రంబు సూపి సంగంబు గలయంతరంగంబున న న్నెఱుంగ వచ్చునే నిస్సంగుం
డవై యెఱింగెదవుగాక యనియె నట్టియవ్వీశ్వరూపునకు శాశ్వతపరిచర్య సేయం
గలవాఁడ నగుటం గృతార్థతం బొందితి బడరికాశ్రమంబున కరిగి యచ్చట నక
లలోకసేవ్యుం డగునాభవ్యమూర్తి సేవింపు మని యానతిచ్చిన నయ్యెడకు
ముదంబునం బొనలుచుం బోయి. 354

సీ. అచట నారాయణు నచ్యుతు హరిఁ బుంశరీకాక్షు గోవిందు లోకజనకుఁ
గని భక్తిఁ బ్రణమిల్లి పినుతి సేయంగఁ బీతాంబరకలిత మై యష్టభుజము
శంఖచక్రగదాసిశార్ఙ్గధరంబును నై నరూపము దాల్చి యవ్వీభుండు
సిఱునవ్వీశోడ వచ్చితి మేలు సేసితి రన్తుంచుఁ దా ను త్తరంపుఁ దూర్పు
తే దెనకు నల్లన పోవఁ బెంపెనఁగఁ గడఁగి, పాఱవలయు నాకెమ్మెయిబహుసహస్ర
¹యోజనంబులు నని వితతోజ్జ్వలొగ్ని, యద్భుతముగ ననింధనమై వెలుంగ.
వ. కని యప్పావకుం బావకద్యుతి యగునమ్మహాయోగి ప్రవేశించి యందు శివా
సహితుండై శివుఁడు దపంబుసేయఁ²దదీయసంవిత్సౌఖ్యం బనుభవించి యయ్య
నలంబు గడచి యరుగుచుండ నేనును బధిశ్రమాభిభూతుండ నగుచు విడువక
వెనుకఁ బోవుచుండితి నిట్లు మఱియునుం బెద్దయు దప్వ సని యద్రేవుండు
భాస్కరికిరణంబులకుం బ్రవేశంబు లేనిమహాతమంబు సొచ్చె నచ్చటం జూడ్కి
సెడి మూఢత్వంబు నొంది. 356

1 యోజనములని చని 2 దదీయసందర్శనసౌఖ్యం

- క. ఆదేవుఁ జిత్తమున నిడి, యాదిపురుష కరుణ నన్ను నరయు ¹మెచటికో
యేది గతియొ నా కనఁగా, నీదెస ర న్నుచుచుఁ దీపుటెలుఁగుం జూపెన్.
- క. మది భేదము మై డప్పియుఁ, గదిరిన నే శరణు వేఁడఁగాఁ దమ మెల్లం
దుది వోయి లేక తక్కిను, హృదయానందకర మైనయెడ యై యుండెన్
తే. పట్టపగలింటిసూచ్యనిపగిది నతఁడు, దోచె సూర్యేందుతారకద్యుతుల క
గోచరము గాదు దేవతాకోటి యాది, యైనజంతువులకు నగమ్యస్థలంబు.
- క. దుందుభినిస్సవములు నా, నందనమృదుమధురగీతనాదములుఁ జెవిం
బొందె మకరందబిందు, న్యందికమలసుభగనదులు నచ్చటఁ దోచెన్.
- క. సురలకు నిమ్మెయిఁ ²దేజ, స్ఫురణము లే దన్నయట్టిపాలుపున వెలుఁగఁ
నరులం గొంఁవఱఁ గాంచితిఁ, దరుణులనుం గంటి నద్భుతతమాకృతులన్
- తే. వారు పూజ లొనర్పంగ గారచంపుఁ
జూడ్కి నద్దేవుఁ డందఱఁ జూచు చరిగె
మఱియు నట తత్ప్రదేశంబు మహితవహ్ని
మయతఁ జేసి భయంకర మయి వెలింగె.
- వ అచ్చట నే నతనిం గానక.
- క. భ్రమ గొని యద్దేవునిఁ జి, త్తమునం దిడి శరణు శరణు దయఁ గావుము న
న్నమితైశ్వర్య యనుడు శీతమధురలలితాక్షరముగఁ దా ని ట్లనియెన్ 364
- క. నిను నే మఱితునె నీ దగు, జనకునిచే నన్ను విని సుసంగతమతి వై
చనుదెంచు లే నెఱుంగనె, వినతాసుత యిందు రమ్మ విడుపుము భయమున్ .
- వ. నన్నుం గానమికిం గలంక వలవదు. 365
- క. మమకారాహంకారము, ల మతిం జొర నీక నిశ్చలం బగుచూడ్కిన్
సచు వేతరూపు నన్నున్, శమభరితాత్మకులు గండ్లు సారవిచారా. 367
- తే. నీవు నామీఁదివేడుక నెఱయ నిష్ఠ, తోడఁ దలఁచుట మామకస్థూలరూప
దర్శి వై యుండు దని నన్ను దయ దలిర్ప, గారవించిన ననలంబు క్రందువాసె.
- వ. ఇవ్వీధంబున సుఖం జేసి ననుం గొల్పించుకొని మఱియు దవ్వసని యాకాశం
బున కెగసిన నేనుం దోన తగిలి పోవ నంతర్ధానంబు నేసె నిట ర మ్మను నెఱంగ
యాధారంబుగా నాచక్కటికిం బోయి 369
- క. కమనీయహంసకులసం, గమశోభిత మైనయొక్కకమలాకరముం
బ్రమదమున దాన నవగా,హము సేయుచు నున్నతన్ను నచటం గంటిన్ 370
- క. నాదిక్కు గనుంగొని తా, నాదరమునఁ బిల్చె నేను నచటికిఁ జని యం
దాదేవునిఁ గానిమికి వి, పాదం బందుమదితోడఁ జంచలదృష్టిన్. 371
- చ. కలయఁగఁ జూడ నద్భుతము గాఁగ ననేకశతాగ్నిహోత్రముల్

వెలుగుట గాన వచ్చె బహువేదరవంబులు వింటిఁ దత్ప్రవ

త్తలఁ బొడగాన నట్టియెడ దారుణరూపనుపర్ణసంఘముల్

బలువిడి నాపయిం గవిసె భాగ్గుంతుఁడ నైతి భయంబు పెంపునన్. 372

ఆ. అట్లు భయముఁ బొంది యచ్యుత శివ సహస్రాక్ష వేదనుయ యనాదినిధన
త్రిభువనైకనాథ త్రినయన గోవింద, సత్కనాథ హర కృపావిధేయ. 373

క. అని మఱియుఁ బెక్కుపేల్లక, వినుతించుచు శరణు వేడి వినతశిరస్కుం
డును ముకుళీకృతహస్తం, డును నై యే నుండ¹ దేవుఁడు ప్రసాదమునన్.

క. ²తనుఁ జూపి యోడ కోడకు, వినతాసుత యనియె నపుడు వినుఁ డే మొదలం
గనినబడరి కాశ్రమ మ,య్యె నవటు విష్ణునిప్రభావ మే మన వచ్చున్. 375

ఉ. అప్పురమేశ్వరుండు లలితాష్టభుజం బగురూపు దాల్చి తా
నెప్పటియట్ల నిల్చెఁ గని యేను మనంబున నదృఢతంబుతో
ముప్పిరి యైనకొతుకము మోదము నెక్కిన నాకు సత్కృపం
జెప్పెడుఁ గాక యెట్లు నని చేరితి నంజలి మాళిఁ జేర్చుచున్. 376

వ. చేరి వినయావసతుం³ నయి దేవా యేను భవత్పాదభక్తుం⁴ నేని నీదయకు
భాజనంబు నేని నాకు వినం దగు నేని దురధిగమసారం బైనభవదీయప్రకారం
బిట్టి దని యెఱుంగునట్లుగాఁ ⁵జెప్పవే యనిన నాసర్వలోకశరణ్యుండు గారు
ణ్యాచ్యుతమయం బైనచూడ్కి నామీఁద నొలయ నిట్లనియె. 377

—ఇతి విష్ణుదేవుఁడు గరుత్మంతున కుపజేశించినయాత్మతత్త్వప్రకారము —

సీ. అనిమిషగంధర్వదనుజు లాదిగ నెవ్వరును విను నాయున్నరూ పెఱుంగ
రఖలభూతములు నాయం దుద్భవించు వర్తించు లయించు వర్తింప నేను
వానివశంబున ⁶వసియింతు సర్వంబునందును నాతత్త్వ మధిగమింప
నగు నగ్నియాత్మ సమాహితంబుగఁ జేయఁ గామవర్జిత మహంకారవిముఖ

తే. మడజ మసరిగ్రహం బహింసానుమోది, గ్రోధరహితంబు నిర్మలబోధయుతము
నిత్యతృప్తంబు శాంతంబు సత్యభక్తి, యైనచిత్తంబు గలనియతాత్మకులకు.

ష. సాంఖ్యయోగయుక్తులు బహిర్దర్శను లై నిశ్చయరహితు లై లేని నన్నదీయ
తత్త్వంబు గాన నేర రది మోహపంకమగ్ను లగువారికి నుపవాసంబుల
నియమంబుల వ్రతంబుల నెఱుంగ శక్యంబు గా దేకాంతికధ్యానపరుల కెఱుం
గుట గలుగు రజస్తమోదూషితంబు గాక కేవలసత్త్వాధిష్ఠితం బయిన జ్ఞానం
బున నన్నవలంబించునది సూక్ష్మసరణి వాసుదేవసంకర్షణప్రద్యుమ్నానిరుద్ధ
నామంబులం జతుర్విధంబుల పిభక్తుం⁷డ నై ప్రాణులయం దాత్మబుద్ధ్యహం
కారమనోరూపవ్యాపకత్వంబు నొంది యుండుదు నిట్టిది మదీయస్థూలప్రకా
రంబు గశ్యపనందనా నీవు మన్తనస్కుండవు మద్భక్తుండవు మత్పిరాయణుం
డవు నై మత్స్వరూపవేది వగు మనియె నని చెప్పి నుపన్యండు 379

1 దేవుఁ డతిశయకరుణక. 2 ననుఁ జూచి యోడ కోడకు. 3 బ్రసాదంపవే. 4 వర్తింతు. 5

క. పురుషవరులార యద్భుత, తర మగుహరిదివ్యచేష్టితము నాకుం ద
త్కగుణం దోచినయట్టిది, పరిపాటిని గూకుఁ దేటపఱచితి భక్తిన్.

వ. అనిన విని యమ్మునిసిద్ధజనంబులు పరమాదరంబున నప్పక్షి దేవు దీవించి
మంత్రణంబు నేసి హవోత్కర్షంబునం జిత్తంబులు జొత్తిల్లఁ దమలోన.

సీ అక్కజం బగుచున్నయిక్కథ యితనిచే విని కృతార్థుఁ మైతి మనిరి మఁ
బుణ్య మాయుష్యంబు భూతిప్రసము భక్తి వినినవిప్రుఁడు వేదవిద్య -
నృపవైశ్యశూద్రుల నుపమానజయధనసౌఖ్యంబులను గండ్లు సర్వజనుల
కిహాపరసిద్ధుఁ కిది సాధనం బగు నని పల్కి యాత్రేచ్ఛఁ జనిరి దీని

తే బ్రహ్మ సురలకుఁ జెప్పినభంగి వసువు, లవనిసురు లయి వచ్చి మాయమ్మఁ
నున్ననా కర్థిఁ జెప్పి రయ్యున్నరూపు, నీకుఁ జెప్పితిఁ గురుకులనృపవరేణ్య
వ అని చెప్పి దేవవ్రతుండు వెండియు నిట్లనుఁ బాండవాగ్రజా వైకుంఠస
సంవాదం బగునీయాఖ్యానంబునకు నభిప్రాయం బాకర్ణింపుము

తే వివిధసంకల్పయజ్ఞముల్ విడిచి యాత్మయందు నిష్ఠమై నగ్ని సమాహితవ
జేసి నిస్సృప్తహృదై విష్ణుఁ జిత్తవృత్తి, జేర్చువాఁ డవ్యయస్థితిఁ జేరనే

వ. అని యిట్లు భీష్ముండు విష్ణుస్వరూపజ్ఞానప్రకారం బితిహాసరూపంబున ధృ
వకుం జెప్పె నని చెప్పిన నప్పురుషవరులయడుగుటలును జెప్పటలును
హితంబు లై యింత యొప్పి యుండునే యటమీఁదినంభావణవిశేషంఁ
సెప్పు మని యడుగుటయు

చ మునిహృదయాబ్జశాంతిమధు మోదవిసోదిమరాళ గాఢచ

శ్రనిహతశూలనిర్మథితరాక్షసయూధ నితాంతభక్తిభా

వనరమణీయ వేదపరివాదనిర్దళనేవనీయ ని

త్యనిరుపమాననిర్మలనిరంజనఖేలన ధర్మపాలనా.

క. సదయాపాంగా పరిణా, మద శాసంగమనిరాన మధురతమాంగా
మనశోకరహితచేత, స్పదనా సంజనితసముపసంహృతమదనా.

మాలిని గరుడవృషపతాకా కల్పితాశేషలోకా

సురపరిషదుపాన్యా శుద్ధసంవిద్వికాస్యా

పరమమహిమనీమా భవ్యకారుణ్యధామా

నిరతిశయగుణాలీ నిష్కలానందశాలీ.

౩

గద్యము ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరా
తిక్రససోనుయాజిప్రణీతం బైనశ్రీమహాభారతంబున నానుశాసనికపర్వం
నందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

ఆనుశాసనికపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

ద్యామయ నిగమాంతవేద్య హరిహరనాథా.

❀❀❀ అష్టావక్రం డనుమునికుమారుచరిత్రము. ❀❀❀

ప. దేవా వై శంపాయనండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు నారాయణస్వరూప
నిరూపణప్రకారంబు విని యజాతశత్రుండు సంజాతప్రీతుండై పితామహుతోఁ
గన్యాదానంబునకు వరుం డెట్టివాఁడు గా వలయు ననుటయు నక్కురుచంశ
వగుం డీవిషయంబున నొక్కయితిహాసంబు గలదు విను మని యమ్మానవపతి
యాననం బాలోకించి.

నీ అనఘ యస్త్వానక్రూడనుబ్రహ్మచారిన్ శ్రీముఁడు వదాన్యుఁడ న్తాపసోత్త
మునికూఁతు సుప్రభ యచకన్యఁ బెండ్లిగాఁగోరి యాతనినడుగుటయు నతఁడు
నీవు యోగ్యుండవు నీ కిత్తు నాపుత్ర నంతకు నుత్తర మరిగి రమ్మ
నావుడు సంయమినందనం డెందుల కరుగుదు నేషని యాచరింతుఁ

తే. బనుపు మనుడు వదాన్యండు, ధనదుష్టరము

గడచి హిమగిరి కరుగుము మృడునిగుఱిచి

గిరిజ దప మొనరించె నగ్గిరితటమున

దత్త్యదేశంబు పుణ్యంబు దానియందు

క. ఆడుచు బాడుచు గణములు, గూడి చరింపంగ గిరిజకుం బ్రయముగఁ దా
వేడుక నప్పుడుఁ డెప్పుడు, గ్రీడించుచు నుండు మునులు గీర్తింపంగన్. 4

ఆ. అది పవిత్ర దేశ మచ్చట సు-చుచు, గడచి చనగ నీవీశాననంబు
గాన వచ్చు నందుఁ గట్టిప్రాయమునది, పుణ్యమూర్తి యమలబుద్ధి యోర్తు. 5

- క. వసియించు నమ్ముదితఁ బ్రియ, మన లారఁగఁ గాంచి వచ్చునప్పుడ ప్రసదం
బెనఁగంగఁ బెండ్లి సేసెన, ననదృశరూపగుణవర్తనాన్వయవిద్యా. 6
- సీ. అనిన నష్టావక్రఁ డట్లు కా కని చని బాహుదాతీరభూభాగవర్తి
యై రాత్రి గడపి ధనాధీశు ప్రోలికి నరుగంగ నతఁ డమ్మహాత్మురాక
విని యెదురేతెంచి వినయంబుతోడఁదోడ్కొనిపోయి మహితపూజన మొనర్చి
యూర్వశి రంభ తిలోత్తమ మొదలగు నస్సరోవనితలయాటపాట
తే లాదిగాఁ గలవినిధవిసోదకృతుల, ననుదినంబు నారాధింప నందు నిల్చె
నమ్మునీంద్రుండు దగులు లే కభిమతప్రవర్తనంబుల నొక్కసంవత్సరంబు 7
- వ. పదంపడి ధనదుండు నీ కేమి సేయవలయుం జేసెదం జెప్పు మనిన నతండును
నర్వంబును సంపన్నంబు నీవు నిత్యసంపద నున్నతుండ వై యుండు మే నొక్క
మునిపతి సెప్పినపనికై పోయెద నీతోడివేడుక నిల్చితి నింతియ కాని నా
కభ్యర్థనీయం బొండు లే దని పల్కి యట వోయి. 8
- సీ. హిమశైలతట మెక్కి యీశ్వరక్రీడనస్థలిఁ గాంచి మ్రొక్కి ప్రదక్షిణముగఁ
జని యట యరుగంగ మునివరుచెప్పిన ¹కడిమిలేమాఁకులయడవి దోఁచె
దానిఁ బ్రవేశింపఁ గా నందు మణిహేమ మయచిత్రరమ్యహర్మ్యము లనేక
ములు గాన వచ్చె నుజ్జ్వలసమున్నతరమ్య హర్మ్యంబు వానిలో నధికవిభవ
తే. సార మై యున్నఁ జూచి తద్దావరభూమిఁ, జేరి లోనికిఁ దనపేరు సెప్పి పుచ్చుఁ
గన్యకలు పఱ తెంచిరి కాంతిరూప,విలసనము లొప్పుఁ గొండఱు వినయ మెనఁగ
వ. పఱ తెంచి పరమాదరంబునం దోడ్కొని పోవునప్పు డప్పొలంతులయొప్పు
సూక్కులకుం జిత్తంబునకు వేడ్కలు సేయం బాలినను లోలత్వరాహిత్యంబున
నత్యుదాత్తుం డగుచుం జని యభ్యంతరమందిరింబున వివిధరత్నరశ్మివిరాజితం
బైనవర్వంకంబున నార్యమూర్తియు ధవళవసనాంగరాగయు రుచిరాభరణ
భూషితయుఁ ప్రాథవయస్కయు నగునొక్కవనితం గని మే లయ్యెడు మనుచు
నిలిచిన నయ్యిందువదన యిందు రం డని పలుకుచుం బ్రత్యుత్థానంబు సేసి. 10
- క. అమ్మనివరు నాపర్యం, కమ్ముపయిం బ్రీతి నునిచి గారవమునఁ బా
ద్యమ్మును సర్వము శ్రుతివిహిత మైనవిధమున నిచ్చి ²తత్పార్శ్వమునన్ 11
- వ. వే తొక్కసెజ్జం గూర్చుండె నమ్మని గలయం గనుంగొని యక్కన్నియల
విభ్రమవికారంబులు దనలోచనంబులకు గోచరంబు లగుటకు నొల్లక యిమ్మ
దవతీజనంబు లిచ్చట నేల యనిన నక్కంత యక్కన్యలనెల్లం బోవం బనిచి
సముచితసల్లాపంబులు సేయుచుండి రాత్రి యగుటయు. 12

❦❦❦ ఉత్తరదిశ యష్టావక్రనిచిత్రశుద్ధిఁ బరీక్షించుట ❦❦❦

- క. సీ తయ్యె ననుచు నల్లన, యాతనిశయనమున కరిగి యతఁ డెడ యీఁ గా
నాతల్పంబున నొకదెనఁ, బ్రీతహృదయ యై శయించెఁ బృథ్వీనాథా. 13

- క. పదపడి నయమున మెయిమెయి, గదియించి లతాంగి చిక్కఁ గాఁగిటఁజేర్పం
గదలనిచిత్తము గలిగియు, మద మేమియు లేక యతఁడు మ్రానైయుండెన్.
- ఆ. అట్లు లున్నఁ జూచి 'యత్తన్వీ మగవారు, భోగపరులు దాల్చి పోలఁతులందుఁ
గలుగు నవ్వీధంబు గాక యే గోరంగ, ననుభవింప కునికి యగునె నీకు 15
- క. సంపదయు దివ్యభోగము, నింపారఁ బరిగ్రహింపుఁ డే మీధన మై
పం పొనరించెన ననుఁ గా, రింపక కై కొని ¹వరింపరే యిచ్చోటన్. 16
- నీ. అనిన నష్టావక్రఁ డతిదూష్య మగుపరదారాభిగమనంబు దగదు శూద్ర
సతి యైన సధికదోషంబు బ్రాహ్మణసత్త్వి యగునేనిఁ బాతక మస్త్రమేయ
మదియును గాక నే నస్థలితబ్రహ్మచర్యంబునందుండి భార్యఁ గోరి
యున్నాఁడ ననుడు నీయొప్పునఁ దగిలితి ననితలు గామార్తివశతఁ బొంది
తే. వంశహాని దలంపరు వరున కలుక, రాత్నజులఁ జూడ రగ్రజు ననుజుఁ గొనరు
పురుషశతకంబునంగమంబునను దృష్టి, సనరు దీని విచారింపు మనియె నువిద.
- వ. అనిన నమ్మునివరుండు. 18
- క. ఇది యేటికార్యముగ నా, మది కెక్కఁగఁ జెప్పె దిట్టిమాటలఁ గలవే
మదవృత్తి మాను మేఁ బో, యెద నావుడు నామృగాక్షి యెలన వోలయన్.
- తే. కార్య మగుటయు నరిగెదుగాక పిదప, నిల్వ మంతకు ననుటయు నీవు నన్నుఁ
గదియ కుండెదవేని నిల్చెద సధర్మ, వృత్తి వగు మని వారిం చె న త్తపస్వి 20
- వ. ఇట్లు వారించి యిది శాపంబున ²ముదురుఁదనంబు నొందినబృందారకసుందరి
గావలయు నట్లయ్యెం గా కుండె దీనితెఱంగు నా కెఱుంగఁ జాలిం బడ నేల
యని యాత్మ నూహించి యూర కుండె నంతఁ బ్రభాతం బైనం గాలోచి
తకృత్యంబులు దీర్పు మని పలికి యప్పొలంతి యుత్తమస్నానీయద్రవ్యంబులు
దెచ్చి యమ్మునియనుజ్ఞ వడిసి మృదుకరతలంబుల మేను దొడసి కృతస్నానం
జేసి యతండు సంధ్యాసంసనాగ్నికార్యంబు లాచరించిన న సృతోపమానం
బు లగునన్నపానంబుల నతనిం దృష్టానిం గావించి యుచితసంభాషణంబులం
బ్రాద్దువుచ్చి నిశాసమముం బగుటయు శయనంబునకుఁ బీలిచిన నాసుశ్లోకుండు
రాకున్న నేనుం గన్యక నస్థలితబ్రహ్మచర్యంబునన చూవె పరిణతవయస్క
నయితి స్వతంత్ర నై యుండుదుం బాణిగ్రహణమహోత్సనం బనుభవింపు
మని పలికిన నమ్మహాత్ముం డిట్లనియె. 21
- తే. బాల్యమునఁ దండ్రి యావనస్రాప్తి మగఁడు
వార్ధకంబునఁ దనయుండు వామనయన
నరసి నడపన కా కెందు నంగనలకు
వలసినట్టులు నేయఁగా వచ్చు నెట్లు. 22

వ. కావున నీవు నన్నిచ్చినం బరిగ్రహించుట పాడిగా దనుసమయంబునం జూడఁ జూడ నచ్చేడియ సుభగయావనసుందరాంగియు మనోహరవిలాసభంగియు నయ్యె నై నను దానియందుఁ దగులనిచి త్తంబుతో నత్తపోధనకుమారుండు.

క ఈయనృతవర్తనము లేలా యున్ననిజంబు సీతలంపును నిన్నుం దోయజలోచన చెప్పుము, పోయెదఁ బనులు గల వనిచి పుచ్చుము నన్నున్.

సీ. అనవుడుఁ బ్రీతయై యనఘ నిన్నారయుతలఁపునఁ జూపె వదాన్యుఁ డిందుఁ బుత్తెంచె నేను నీయుత్తరదిశఁ జమ్ము నీనిష్ఠఁ గాంచితి దీన నతఁడు నిను మెచ్చు నాదెసమనమునఁ బ్రియమొందుమగుమునుప్రభాపరిణయమున కనిన నద్దేవికి వినతుఁడై వీడ్కొని యరిగి యమ్మనిపతి యాత్మఁ గనియుఁ

తే. దన్ను నడుగంగ సకలవృత్తంబుఁ జెప్పి
యశనిపుత్రికఁ బెండ్లియై యతులధర్మ
భోగకారవకీర్తులఁ బొంది జగతి
నతిశయిలై నష్టావక్రుఁ డధిపముఖ్య.

25

వ అని యష్టావక్రదిశాసంవాదంబు సెప్పిన విని యప్పండవాగ్రజుండు మును లవలన సూద్రజాతిభామలయందుఁ బ్రభవించినవారికి బ్రహ్మర్షిత్వంబు గల్గుట యదియెట్లాకో యని వితర్కింతు నత్రైతంగు నా కెఱింగింపవే యని యనిమిష నదీనందను నడుగుటయు నక్కురుపతికిఁ గురుపితామహులం డిట్లనియె. 26

సీ. నాలుగుజాతులనాతులు విప్రున కాంధ్రుగాఁ గైకొన నగు నృపునకుఁ దనకులంబున నట తక్కువకులములు రెంటును బరిణయశ్రీ¹నహింపఁ జనువై శుభనకు నాత్మజాతి సూద్రాన్వయంబునఁ బెండ్లిగాఁ దగు భూపవర్య సూద్రున కర్హంబు సూద్రకన్యకఁ పెండ్లి యగుటయు నిది వివాహప్రకార

ఆ కధితధర్మ మిట్టిగతిఁ దప్పి ప్రతిలోమ, సరణి యైనఁ గల్లు సంకరంబు తల్లి²యెట్టికులము దానికులంబ యా, నన్నుతానులోనుసంభవునకు. 27

వ. ఇది సకలజనసామాన్యం బయినతేటంగు విశేషించి మునిన త్తములయు త్తమత పోజ్ఞానవిద్యాప్రభావంబులంజేసి తదీయబీజసంజాతులు యోని యెద్ది యెశను బ్రాహ్మణుల యగుదురు మహాక్షత్రియులు సనులోమపుత్రి నాత్మప్రభావంబు లనిజబీజసంజనితులకుఁ దమకులంబ కలిగింపం జాలుదురు నీవు వియోనిజాతు లని శంకించి యడిగితివి వారల యేల³పశుయోనిజాతులు నయోనిజాతులును లోనుగా సద్విజ్ఞులును రాజవరులు నగుట గన్నది గాదె కావున మునివరుల నృపవరులవలనం గలిగినజన్మంబు లెల్లను బీజప్రధానంబు లై యతిశయిల్లు వి నుము వసిష్ఠుండు ఋశ్యశృంగుం డగస్త్యుండు సత్యవత్సదృఢులం డగుకృష్ణదేవ పాయనుండు మందపాలనందనులు మఱియు ద్రోణకృపాదులుం బ్రభవించిన భంగులు విందుచుకాదె వారలెట్టెట్టివాగయిరెఱుంగ వేయివ్యవయంబున మను

వాక్యంబు గల దాకర్ణింపుము.

క. మునిజనుల నదుల సిద్ధుల, జననంబులు బుద్ధివృత్తిఁ జర్చింపఁగ నె
వ్వనికిఁ వశంబుగా వవి, తనతనయైనట్ల యై యుదాత్తతఁ బొందున్.

వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుండు.

31

ఆ. అనఘ దానపాత్ర మగుట విప్రుఁడు లింగి, యైననో యలింగుఁ డై చరించు
టనొ యెఱుంగఁ జెప్పు మనవుడు గాంగేయుఁ డిట్టు లనియె నన్తుహిశ్వరునకు.

—అఘ భీష్మఁడు ధర్మరాజునకు దానపాత్రభూతులతెఱుంగెఱింగించుట అఘ—

క. విను సద్ద్విజుండు నిజవ, ర్తనమునఁ జరియించు చున్న దానార్హత్వం
బున ¹వెలుంగు లింగి యైనను, మచుజేంద్ర యలింగవృత్తి మహితుం డేనిన్

వ. అనుటయుఁ బొండవార్గజుండు.

32

తే. శ్రద్ధ సాలంగఁ గల్గినజనము లిచ్చు, బూరిదానముల్ దురితంబుఁ బొంద నేర
వేయెడల నని తలఁచెద నేను బుద్ధి, ననుడు నాతని కతఁ డిట్టు లను నృపాల. 34

క. నరవర దుర్దాంతు లయినఁ, బరిపూతులు శ్రద్ధ గల్లుభవులఁ దా రా
దర మొప్ప నిచ్చుదానము, దురితహరను కాక కీడు దొడరునె యెందున్. 35

3. అనుడు ధర్మాత్మజుఁ డతనితో దైవకార్యమునట్లు విప్రుని నతిపరీక్షి
తునిఁ జేయ వలయునే యనఘ పైతృకమువిధంబున నన్న నాతండు నీవు
దలఁచినయట్టిద తగవు నావుడు నానృపాలుం డపూర్వసంబంధిసూరి
యాజితపోనిత్యులందు సత్పాత్రము లెవ్వార లనుటయు నింతవట్టు

తే. వారు సత్పాత్రముల వంశవర్య ధర్మ
భాషణమ కాని తత్త్వియాపరత లేని
యట్టివానికి నకుండు హేమాదు లిచ్చి
పొరయుఁ బదియేండ్లు నరకానుభూతి ననియె.

36

4. అని భీష్ముండు వెండియు.

37

1. ²ధరణియుఁ గాశ్యపవైశ్యా, నరమార్కండేయు లోలిన జగద్ధితవా
క్షురు లై రొక్కెడ వారొక, మరి గోష్ఠీనిరతి నుండి మనుజాధీశా.

38

5. అవాక్యంబు లాకర్ణింపుము

39

6. ఘనతర మగుప్రీతారవ, మున మునిఁగినఁ బాప మఖిలమును రూపుసెడుం
బెనుపునయగ్గలికఁ బొగడు, గనినపయోరాశిఁ బక్షగడ్డయుఁబోలెన్.

40

తే. సత్కులంబునఁ బుట్టుట సకలవేద

ములుఁ బురాణంబులును శాస్త్రములును జదువు

టయును సద్గతిఁ జేయఁ శ్రాధములు గావు

శీలసామగ్రి లేని దుశ్చేష్టితునకు.

41

9. సలుసదువులు సదివి పండితమాని యై, తనదువిద్య నొరుల ఘనయశంబుఁ

1 వెలయు. 2 ధరణిం గాశ్యప.

గుడిచి: నట్లు యక్కు యిప్పుడు నొనునక ముక్తని జమని ముక్తని బలితుం
 శే. పట్టణం గుప్తీ దేవయ్యం కన్యకానినీ, కీశనియము నున్నానీ శ్వేతి, రాజ
 యక్కునునున పుత్రికాని గాయతనీ సోమ, విశ్వయునవేదిత్రియవిడునవలయు.
 ౬. నశ్శిక్తి కుడును వాంఛ మున్నయ్యు, ప్రాణేత్రియమున ప్రదుకునతడు
 క్తనశ్శిక్తియును కుం నగను సంకల్పచాసనములు లేనివాని నరివ రేణ్య. ౧7
 ౧. అనిన నిని ధర్మసం నుండుశిశువునకును నిండునశ్శిక్తియును గుదానంబులకు
 ను న్ననుపాద్రంబు లేవనెత్తంగింపనే యనియునుగుటయు నానం నీతని కట్లనియె.

అనిన నీ కన్యకానినీ నుండునలను నుండునానినీ నుండునానినీ అని
 సీ. భోజనాదుల దుష్టే గాంధించునతడును దుండునానినీ నుండునానినీ
 తే గాంధి ధనము వాంఛించునతడును నతలనున కుద్యాపనంబు సేయ
 నుంచి యర్థించునతడును గురుం కల్లికంబు సంతోషదానిపుట
 లునుప్రాసం బుండునంబు నుండునానినీ గాంధిని నానంబు నానంబు
 శే. నానినీ నానినీ నానినీ నానినీ నానినీ నానినీ నానినీ నానినీ
 యుండునానినీ నానినీ నానినీ నానినీ నానినీ నానినీ నానినీ
 ౧. అని చెప్పి మతయు నిట్లనియె. 60

సీ. నానినీ నానినీ నానినీ నానినీ నానినీ నానినీ నానినీ
 నిండునానినీ నానినీ నానినీ నానినీ నానినీ నానినీ నానినీ
 యము సంధిభేదన మనన్యకన్యకజీవన మున్నయ్యునీ వానదాని
 న్నానినీ నానినీ నానినీ నానినీ నానినీ నానినీ నానినీ
 తే. దానినీ నానినీ నానినీ నానినీ నానినీ నానినీ నానినీ
 టానినీ నానినీ నానినీ నానినీ నానినీ నానినీ నానినీ
 మాచరింక కుడును గురుం కల్లికంబు
 నిరియ హేతువులుగల జన్మ మునరేణ్య. 61

సీ. విషయనీ కీశముల్ విశ్రియంచుట శేషమునచేతనీ నానినీ నానినీ
 నానినీ గోగణమును దానినీ నానినీ నానినీ నానినీ నానినీ
 విషయమార్గముగ్రంథనడిచి కొయ్యల ప్రాణేత్రియములను నానినీ
 నానినీ నానినీ నానినీ నానినీ నానినీ నానినీ
 శే. యాచరించువిధులును నానినీ నానినీ నానినీ నానినీ
 ముక్కు గుట్టు వాంఛ మున్నయ్యునీ నానినీ నానినీ
 సీ. ధర్మముభయమున దానినీ నానినీ నానినీ నానినీ
 తే. నానినీ నానినీ నానినీ నానినీ నానినీ నానినీ
 శుక్రామయును గల్లి శ్రుతము సంపాదించి యనలగ్రాహకుం జైన మన్య

1 గుప్తీ కన్యకానినీ దేవయ్యం కన్యకానినీ నానినీ నానినీ 2 కన్యకానినీ
 యు. 3 వానదాని.

దూలపుచ్చునట్టి దుష్టాత్మకుని బ్రహ్మ, హత్య వొందు సందియంబు లేదు. 42
 తే. వాజిమేధముల్ వేయొక్కనలనఁబెట్టి, యలఘనత్యంబు దక్కటివలనియందు
 నిల్పితులఁ¹దూఁపఁగా సత్యనిష్ఠలోని, యర్థమున కెత్తు వచ్చె నయ్యధ్వరములు.

వ. అని యిట్లు వర్తిల్లునాలుగువాక్యంబులుం జెప్పి. 44

తే. బ్రహ్మచర్యంబుకంటెను బరము మద్య
 మాంసములు రెండు నుడుగుట మనుజనాథ
 లోకయాత్ర వాటించు² చలోలుపశయ
 శమముఁ గల్గి వర్తించుట శౌచవిధము. 45

వ. అనిన విని యజాశశత్రుండు ధర్మంబు నర్థంబును గానంబును నాచరించుకా
 లంబు లెఱింగింపవే యనుటయు నాపగేయుం డతని కిట్లనియె. 46

తే. రేపకడయును బగలును మాపు వసున, నర్థధర్మకానంబుల నాచరింప
 వలయు వానియం దానక్తి వలదు సక్తుఁ డయ్యెనేనియు మేలు ధగ్గాభిరతిని.

వ. అని మఱియును. 48

క. విను గురుపూజనవిప్రా, ర్చనము లధికపుణ్యములు ధరావల్లభ వి
 ప్రుని నిందించుటయును న,గ్నిని వేదము విడుచుటయును గిల్బిషతమముల్. 49

సీ. అనుటయు ధర్మనందనుఁడు దానంబుల కెవ్వగు పాత్రంబు లేర్పరింపు
 మనిన సద్గుణులు నక్రోధనులు నశ్యరతులు దాంతులును ధీరత్వయుతులు
 నిజకర్తనిరతులు విజితేంద్రియులు సర్వభూతహితులు నలుబ్ధులును శుచులు
 దానపాత్రములు వేదంబు పాంగంబుగాఁ జదివి షట్కర్మనిష్ఠులఁ దొడంగి

తే. తత్త్వవిదు లై నబ్రాహ్మణోత్తముల కీగి, విచ సహస్రగుణం బగు విశ్రుతశ్రు
 తంబుఁ బ్రజ్ఞయు శీలవృత్తములుఁ గలుగు, వారి కిచ్చుట వంశవిస్తారకంబు. 50

వ. అని నిర్దేశించి భీష్మండు వెండియు. 51

ఆ. యోగుఁడై నవిప్రుఁడొకరుండు సంతృప్తిఁ, బొంద నధికతృప్తిఁ బొందుదేవ
 వితతి మునిసమూహపితృసమాజములు న,ట్లగుట వెనకి తెచ్చునది విశిష్ట. 52

వ. అనిన విని కౌంతేయాగ్రజుం డతనితో దేవపితృమనుష్యపూజలకాలంబు లెఱిం
 గింపవే యనుటయు నతండు. 53

క. నృపవర పూర్వాష్టాంబును, నపరాష్టాము దేవపితృసమారాధనవి
 ధ్యుచదిష్టకాలములు మ,ధ్యపునమయము మానుషార్చనార్హం బరయన్ 54

వ. అని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 55

సీ. వరనాథ కాలహీనంబును నశుచిసంస్పృష్టంబుఁ బరిభుక్తశేషమును న
 మంత్రకంబును వీతతంత్రంబుఁ గీటకేశప్రదుష్టంబు రాక్షసులు గొండు
 మాననీయద్రవ్యమేనియు సురపితృక్రియ, దురాత్మకు లయినవారు

గుడిచిన నట్ల యక్కుడుపులఁ జొనుపక నుత్తుని జడుని నున్మత్తుఁ బతితుఁ
తే. ¹గ్లిబుఁ గుష్ఠి దేవలకుఁ జికిత్సకునిని, వీతనియము నపస్తారి శ్వేత్రి రాజ
యత్మయుతుని న ర్తకుని గాయకుని సోమ, విక్రయుని వేదవిక్రయువిడువవలయు.
ఆ. వడ్డికిచ్చి కుడుచు వాఁడు ననగ్నియుఁ, ప్రాణివిక్రయమున బ్రదుకునతఁడు
దైవపితృములకుఁ నగరు సంధ్యోపాస, నములు లేనివారు నరవరేణ్య. 57
వ. అనిన విని గర్భనందనుండుశంతననందనునితోదైవపితృములగుదానంబులకు
నుత్తమపాత్రంబు లెవ్వరెఱింగించవే యనియడుగుటయు నతం డతని కిట్లనియె.

అథా దైవపితృంబు లగుదానంబులకుఁ బాత్రభూతుల నిరూపించుట

సీ. భోజనార్థులఁ దుష్టిఁ బొందించునతఁడును దేరువాటువలనఁ దన్మరులచేతఁ
జే టొంది ధనము వాంఛించునతఁడు వ్రతంబున కుద్యాపనంబు సేయఁ
వలఁచి యర్థించునతఁడును గురుఁ దల్లిదండ్రుల సంక్లిష్టదారపుత్రు
లనుబ్రోవఁ బడునతఁడును మహావ్యాధినిరాసంబు సేయంగ నాససేయు
తే. నతఁడు నిష్పాపుఁ డై నధరామరుండు, నెపుడు భిక్షయ బ్రదు కగునేని నట్టి
యతఁడు దైవపితృములకు నతీతయంబు, గల్లుపాత్రంబులగుదురుకొరవేంద్ర.
న. అని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 60

సీ. సత్రంబు సాలయుఁ ²జలిపందిరియు రచ్చకొట్టము వ్రచ్చుట గురుజనముల
నిందించు లాగమనింద దదీయవిక్రయవిధి డద్విలేఖనము గొండి
యము సంధిభేదన మనన్యకర్తోపజీవన మశృతజ్ఞత ³వాసదార
వృత్తిమంత్రసుశాస్త్రవిధ్వంసనము మనలోల ననాధను బాల వృద్ధఁ
తే. దాపసిని భీతి వంచనఁ దలరఁ జేయు
టతిధిపుత్రభృత్యులకు నాహరికలన
మాచరింపక కుడుచుట యార్యకోటి
నిరయహేతువులుగఁ జెప్పు నృపవరేణ్య. 61

సీ. వివశస్త్ర కేశముల్ విక్రయించుట శస్త్రములచేత కన్యాజనులను విప్ర
తతిని గోగణమును దఱిసి పోవుట యుపాధ్యాయు సభ క్రికుం డై నభృత్యు
విడువుమార్గముఁ గ్రంపనడిచి కొయ్యలుప్రాతిఃశ్చెఱుచుటనరకంబుసేయునండు
నేరమి లేకయు నెవ మిడి యర్థంబు గొనురాజుఁ బ్రజరక్ష వినికి గలిగి
తే. యాచరింపనివిభుఁడును నప్పనంబు, పలుకుబడి దప్పి కొనియెడుపతియు గోవు
ముక్కుఁ గుట్టెడువాఁడుఁ దిన్మష్కఘాతి, యగునతఁడు నధోగతి కరుగువారు.
సీ. ధర్మంబుభయమునదారిద్ర్యసంబాధమున రోగమును బాపములుఁ దొఱంగఁ
జేతకు నైనఁ జీసిన దేవకార్యార్థిపశుహింసనంబును బరిమతః
శుశ్రూషయును గల్గి శ్రుతము సంపాదించి యస్త్రత్రిగ్రాహకుఁ డైన మద్య

1 గుష్ఠుఁ గ్లిబుని దేవలకునిఁ జికిత్సకుని నపస్తారి ఖలుఁ గృతఘ్నునిని రాజ. 2 జలిపందిరి
యు. 3 పారదార.

మాంసపరస్త్రీసమాగమవై ముఖ్యమున నాశ్రమస్థులఁ దనకులంబు

తే. వారి భరియించినను హేమవస్త్రమంది

రాన్నపానంబు లొసఁగిన నాశ్రయంబు

దీనులకు నిచ్చినను హింస మానినను స

మంచితస్వర్గలక్ష్మీ సిద్ధించు సంఘ్ర

63

సీ. రచ్చకొట్టంబు నారామంబుఁ గూపంబుఁ బ్రపయుఁ గావించుట భయభరార్త
కోటి గాచుట కన్య గోవు వాహనము దాసుని దాసి నిచ్చుట దనకుఁ గీడు

సేసిన సైఁచుట చెలులఁ జుట్టంబులఁ బ్రోచుట పెక్కండ్ర ¹పాంఠఁ గార్య
మునఁ బరాక్రమమున ధనమునఁ దా నల జడిపాటు దుష్కర్మసరణి బొరయ

ఆ. కునికి నాకలోకమునకు నిచ్చెన లగు, నెక్కులమునఁ ²బుట్టిరేని బహును
తుండు నతికృపాన్వితుఁడు వేయు నెలలపై, బ్రతికినతఁడుఁ గంఠు త్రిదశపదము.

వ. అని నిర్దేశించి.

65

ఆ నరకవాసకారణము నెఱింగించితఁ, బుణ్యలోక హేతుభూతములును

దేటపడఁగఁ జెప్పితిని గురుసంతతి, శ్రేష్ఠ యింక నేమి సెప్పవలయు.

66

వ. అడుగు మనినం గాంతేయపూర్వజుండు శాంతనవుతో బ్రహ్మహత్యాసమంబు

లని కొందఱు గొన్నికర్మంబు లుగ్గడింతురు హింస లేకయు నట్లయ్యెడునవి
యెయ్యవి వాని నేర్పడ నెఱింగింపవే యనుటయు నతం డతని కిట్లనియె. 67

సీ. దివ్యబోధాభ్యు వేదవ్యాసమునినాథు నడిగితి నొక్కనాఁ డధికభక్తి

నిట్లని యానందమూర్తియు గృహ నాకు నెఱింగించె ననఘ నానెఱింగినట్టి
విధములెఱింగింతువీనుము విప్రునిఁ గృశ నామంత్రితునిఁజేసి యతఁడు గుడువ

వచ్చినఁ బెట్టమి వరకులంబును సారవిద్యయుఁ గలవిప్రువృత్తి గొనుట

తే. నీరు ద్రావంగ గోవు లేతేర విఘ్న, మాచరించుట బధిరపంగ్వంధధనము

లపహరించుట వేదశాస్త్రాదినిండ, బ్రహ్మహత్య లెట్టట్టుల పౌరవేంద్ర.

68

తే. ఆలుకఁ బురి నూర వనమున నగ్ని యిడుట, పాపశీలతమై బొంకి బ్రహ్మణునకు

నధికతర మగుశోకంబు నావహించు, టంచితాచార బ్రహ్మహత్యాసమములు.

తే. గూఢగుణశీలముల ననురూపుఁ డైన, వరుస కీక కన్నీయఁ దనవలసినట్ల

తగనివానికి నిచ్చుట ధర్మదేవ, తాతనూభవ బ్రహ్మహత్యాసమంబు

70

— ఖిచ్చుఁడు ధర్మరాజునకుఁ బుణ్యతీర్థ విశేషంబుల నెఱింగించుట —

వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు గంగాపుత్రుతోఁ బుణ్యతీర్థవిశేషంబులు వినవలతుం

జెప్పవే యనుటయు నమ్మహిపతికి నమ్మహితాత్ముం డిట్లనియెఁ దొల్లి గౌతముం

డడుగ నంగిరసుండు దీర్ఘంబులు గొన్నింటిప్రకారంబు సెప్పె నప్పరిపాటి

సెప్పెద నాకర్ణింపుము.

71

సీ. సప్తదినంబులు చంద్ర భాగను వితస్తను నూర్చిమాలినిఁ దగ వసించి

- యాహారవిరహితం ధై యుండ మునిసమానుం డగుఁ గాశ్మీరమండలమున
నదులు గొన్ని మహావనము సొచ్చి పాఱు దివంబు సిద్ధించుఁ దదంబుకేవల
బుష్కరమ్ముఁ బ్రభాసమును నైమిశము నింద్రమార్గంబు దేవికాన్వర్తించు
తే. టును సమవగాహనంబున జనుల నపు, రిస్సమేతవిమానవర్తనులఁ జేయు
నవనినాథ హిరణ్యబిందువుఁ గుశేశ, యంబు నెల్లపాపంబులనవనయించు. 72
- వ. గంధమాదనసంగత యైనయింద్రతోయయుం గురంగ దేశగత యగుకరతోయ
యుం ద్విరాత్రోపవాసోపేతస్నాతకులకు నశ్వమేధఫలంబు గలుగఁజేయు. 73
- తే. కనఖలమున గంగాద్వారమునను నీల, భూధరమునఁ గుశావర్తమునను బిల్వ
కమున సుస్నాతుఁ డై పాతకములుదొఱఁగి, నాకలోకవిహారంబునరుండువొందు.
- క. భాగీరథి యెచట నుడ, గ్భాగమునను శివుని నెలవుప్రాంతమునఁ జనుఁ
ధీగణ్య ¹యచట నెలకు న, మాగతు లగుసురులఁ గం డ్రనాహారవిధిన్. 75
- సీ. ఆహార ముడిగి ²మహాశ్రమంబున నగ్నిహోత్రియై యొకమాస ముండి నరుండు
సకలసిద్ధులు మహాశ్చర్యంబుగాఁ గను జననాథ భృగుతుంగ మనుమహాహ్ర
దమ్మన వాసరత్రయ ముపవాసి యై బ్రహ్మవధంబుపాపంబుఁ దొఱఁగు
వినుము కన్యాకూపమున నాగ్నిహోత్రత నున్నఁ గీర్తితుఁ డగు నుభయలోక
- తే. ములను సుందరికాహ్రదంబునను దగఁగ
సకృదుపస్పర్శనము చేసి చారుమూర్తి
యై జనించు వైమానిక మనఁగఁ బరఁగు
భవ్యతీర్థంబు సేవించి పడయు దివము
- తే. కృత్తికాంగారసంసేవ గిల్బిషములఁ
బాపి నాకంబుఁ జేర్చు విపాశఁ ద్రిదివ
సములు గాలికాశ్రయ బ్రహ్మచర్యనియతి
తోడ సేవించ జన్మంబు దొఱఁగు నరుండు
- 77
- క. స్నానముఁ బితృతర్పణమును, మానితగుణ కృత్తికాశ్రమంబున నియతిఁ
మానవులు సేసి శివుకొలు, వానందాత్మకతఁ గాంతు రండు, మునీంద్రుల్. 78
- తే. ప్రోణశర్మపదంబున రూఢ మైన, తీర్థమును శరస్తంబంబు దేవదారు
వనముఁ దమ్ము సేవించిన మనుజు నెట్టి, వాని నైనను నపురోవరునిఁ జేయు.
- తే. చిత్రకూటజనస్థాన సేవనములు
రాజలక్ష్మీ నొనఁగు వీతభోజనత్వ
నుహితవృత్తుఁ డై శ్యామాశ్రమమున నొక్క
పక్ష మున్న ³నంతర్ధ్యాన ఫలము గలుగు.
- 80
- క. విమలమతిం గౌశికవా, లమున ననాహారమాన లంపటుఁ డై యు

న్న మచుజుఁ డిరువదియొక్కది, నములం బరచుగతిసాధనశ్రీ నొందున్. 81

సీ. పేర్చుమతంగవాపిక నేకరాత్రంబు నిలిచి సిద్ధుం డగు నెల వసించి
నై మిశంబునఁ బొందు నరవర పురుషమేధఫలంబు నట్టివిధంబ యుత్ప
లావనంబునఁ జేయఁ గా విను మశ్వేమేధంబుఫలంబునర్థంబుఁ బడయు
నరుఁడు గంగాయమునాసంగమమ్మునఁ గాలాంజనం బనుశైలమునను

తే. నియతి నాచరితన్నానుఁ డయి విముక్తి, తెగువు గాంచు వై వస్వతతీర్థసేవఁ
దీర్ఘభూతత్వ మొందు విధేయచిత్త, వృత్తి గౌరవపంశపవిత్రచరిత 82

ఆ. విను ప్రయాగమునకుఁ జనుదెంచు గోటిత్ర, యంబు నశనహస్తకంబుఁ దీర్ఘ
ములు నరేంద్రనర్మమున నందు నెల్లనాల్లు, లున్ననరుఁడు, ముక్తి కొడయఁడండు.

క. విను గంగచు బ్రహ్మసరం, బనుతిర్థమునందు నెల నిరాహారతమై
నునికిని మర్త్యుం డమృతాం, శునిలోకంబున మహాయశుం డై యుండున్. 84

సీ. అనఘ యష్టావక్రమును ¹గలవింకము దేవప్రాదము బ్రహ్మభావ మొనఁగు
నాచరితన్నానుఁ డగుమర్త్యునకు నుర్వశీకృత్తికాయోగసిద్ధకీర్తి
యైనతొహిత్యంబునందు సున్నాతుఁ డై పుండరీకాధ్వరమున ఫలంబుఁ
బొందు రామప్రాసంబున నిరాహారుఁ డై పండ్రెండు దినములు భరితనియతి

తే నున్నసకలకల్మషములు నుజ్జగించి, నరుఁడు నిర్భోజనత నెలనాల్లు దా మ
హావ్రాదావాసి యై జనుదగ్గి గన్న, పుణ్యలోకంబుఁ గనుమునిగణ్యుఁడగుచు.

క. విను వింధ్యంబున నొకనెల, తనుతాపము నోర్చి చేయుతపమున జనరం
జన సర్వప్రాయశ్చి, త్తనిరూఢిం బొంది నరుఁడు ధర్మజ్ఞుఁ డగున్. 86

సీ. నర్మద నాడి భూనాధనందనుఁ డగు జంబుమార్గంబున సంయతాత్ముఁ
డై మానములు మూఁడు నట యొక్కనాఁడును నిలిచిన సర్వసిద్ధులనుబొందుఁ
గోకాముఖము నీరఁ గ్రుంకి తండులికాశ్రమమునకుఁ జని వల్మలము ధరించి
శాకభోజనుఁ డయి శాంతిమై నున్న వన్నెలవున నున్నకన్నెలు పదుండ్ర

తే. కధిపుఁ డై యజరామరుం డయి సుఖించుఁ
గుల్యయందుఁ ద్రిరాత్రమ్ము గుడుపు దక్కి
శౌచి యై యఘమర్షణజపము సేసి
యశ్వేమేధఫలముఁ బొందు ననఘ నరుఁడు 87

న ఆర్జి సేనాశ్రమంబున నుజ్జానకన్నాతుండై మర్త్యుం డఖిలపాపంబులందొఱంగుఁ
బిండాఠకంబున ²నేకరాత్రంబు నిలిచి యగ్నిష్టోమఫలంబుం బడయు ధర్మార
ణ్యంబున బ్రహ్మసరస్సు సేవించి పౌండరీకఫలప్రాప్తిఁ గాంచు. 88

చ జనకుఁడు గౌరీకి వినుము శంకరుమామ హిమాద్రి నర్వర

త్సనికరవిశ్వపుణ్యభవనంబు ప్రశాంతత నందు నిల్చి స
న్యనిగణసేవనంబుఁ దపమున్ నడపంగ నరుండు సిద్ధుఁ డై
వినుతికి నెక్కుఁ బొందు నరవిందభవాంతికవాససంపదన్.

89

క. విను తీర్థసేవ గామంబును గ్రోధము మదము లోభమును జేరని నె
న్యనము గలిగి నడప వలయు, ననఘా ఫలసిద్ధి దాన సగుఁ బురుషునకున్ 90

క. దమమును దపము నహింసయు, శశుమును దీర్ఘముల వాస శౌచాతిశయం
బమలగుణ కల్లు రిత్తజలములం దోగిన శుచిశ్వలాభము గలదే 91

క. దొరకొననివానిఁ గోరక, దొరకొనినందున మమత్వేతుష్టహృదయతం
బొరయక విగతస్పృహు లగు, పురుషులు శుచు లేల తీర్థములు వారలకున్. 92

ఆ. అర్థయ దుర్గనుములు నతివిషమంబులు, నై నతీర్థములు ధరాధినాథ
యధికభక్తియుక్తి నాత్మఁ దలంచినఁ, జాలు నరులకల్పములు వాయు. 93

క. జనవర తీర్థవిధాశం, నన మగునీపుణ్యవాక్యచయము పవిత్రం
బనుపమము మాననీయం, బనిమిషపదవీప్రదము రహస్యము సుమ్మి. 94

క. అనుగతుఁ డగుశిష్యునకుం, దనసుతునకుఁ జాట్టమునకు ధరణీసురము
ఖ్యనియతిపదద్విజాతుల, కును దగ నెఱిఁగించునది యకుంతకరుణన్. 95

క. నరవర గౌతమునకు నం,గిరసుండు సెప్పినది యిది యకిల్చివబుద్ధిం
బరిపాటిఁ బరించినఁ ద, త్పరత వినిన నపుఁ పాయుఁ బాపము లెల్లన్. 96

క. మునులకు జప్యం బిది న, ద్వినుతము నిత్యముఁ బరించు విమలాత్మలకున్
విను జాతిస్మరణముతో, జననం బతిపుణ్యపురుషసంతతిఁ గలుగున్. 97

అత్రిప్రముఖమహర్షులు శరతల్పగతుఁ డైనభీష్మఁ జూడ వచ్చుట

వ. అని చెప్పి నయ్యనసరంబునం బుణ్యవిశేషగణ్యం డైనయగ్గాంగేయుం డట్లు
గాండీవిశరంబులు శయ్యగా వీరశయనంబున నునికి నతని నీక్షించ నత్రియు
వసిష్ఠుండును భృగుండును బులహుండును బులస్త్యుండును గ్రతువు నంగిర
సుండును నగస్త్యుండును గణ్యుండును గౌతముండును విశ్వమిత్రుండును జమ
దగ్నియు మొదలయిననుహమునులు శిష్యవ్రాతంబుతో నేతెంచి తపఃప్ర
భావస్ఫురితప్రభాపూరంబు భూనభోంతరంబున సంతతంబు లగుచుండ నిలిచి
యద్దేవప్రతునియున్న తెఱంగు గలయం గనుంగొనిరి పాండవు లాశ్చర్యభరిత
చిత్తు లగుచు నత్తపోధనవయ్యలం ప్రస్తుతించుచు బ్రణమిల్లి రప్పు డప్పురమ
సంయము లంతర్ధానంబుసేసి రక్కరవులు నక్కురుపితాసుహుండును దారును
వారలనూహాత్మ్యంబు లుగ్గడించుచుఁ దద్విషయం బైనసంభాషణం బొన
ర్చిరి తదనంతరంబ

98

తే. తాతపాదసర్కములు మస్తకము సోక, వినతుఁ డై ధర్మతనయుఁడే జనపదంబు

లేనగంబు లేనదులు పుణ్యానుభావ, సమధికత్వంబు గలయవి జనవరేణ్య. 99
వ. అని యడుగుటయు.

100

శ్రీమద్భీష్మఁడు ధర్మరాజునకు గంగాప్రభావంబు నెప్పట

సీ. అతనికి నాతఁ డిట్లను నివ్వెషయమునఁ గల దితిహాస మొకండు దాని
వివరింతు నీకుంఛవృత్తిచరుం డగు నొకవిప్రునింటికి నొక్కసిద్ధుఁ
డతిథి యై వచ్చిన నాతిధ్య మొనరించి యతనితో సల్లాప మాచరింప
నమృహాత్ముండు నీయడిగినయట్టుల యాసిద్ధు నడిగిన సతఁడు సెప్పె

తే. ననఘ యెవ్వనినడుముగా నరిగెఁ బావ, నాంబుపూర భాగీరథి యట్టిదేశ
భూధరాదిపదార్థముల్ పుణ్యతమము, లట్లు గాకయు గంగమహాత్మ వినుము.

తే. త్రిపథగాసేవనమున సిద్ధించునట్టి, గతి జనములకు నియతకల్పితము లయ్యు
నధ్వరంబును బ్రహ్మచర్యంబుఁ దపము, సంపరిత్యాగమునుజేయఁ జాల వనఘ.

క. మే నించుక సోఁకిన గం, గానదితోయములు జనులకల్మషకోటిం
బో నడిచి పురందరలో, కానందముఁ బొందఁ జేయు నాగమవేదీ. 103

క. మును పాపము లెన్ని యొన,ర్చినఁ బిదపను గంగ నాడఁ జీకటి రవి దోఁ
చిన విరియుగతి విరియున,య్యనఘుఁ డిలాతలముదొఱఁగి యమరత నొందున్.

తే. ఎన్నియేడులు మనుజునియెమ్ము గంగ, వారియందుండు నన్ని వేలవృక్షరములు
నాకలోకమహానుభిక్రీ నాతఁ, ¹డుత్తుఁ డై యుండు నిర్మలచిత్తవృత్తి. 105

సీ. అనఘ సోమము లేనియధ్వరంబును శశి లేనిరాత్రియు రవి లేనినభము
నాత్మధర్మము లేనియాశ్రమంబును బుష్పసంపద లేనిభూజమునుబోలె
హీనత నొందు గంగానది లేనిదేశంబు చాంద్రాయణశతము లైన
గంగావయఃపానకరణంబు గావించు నిర్మలత్వముఁ జేయ నేర వగ్ని

ఆ. యందుఁ బడినదూది యట్లగు గంగావ, గాహనమునఁ బాతకంబు లఖిల
భూతములకు దుఃఖములు వాపికొనుటకు, నేవిధములు గంగ కీడు గావు. 106

క. శరణంబు లేనిజనులకుఁ, బరమశరణ మండ్రు, మునులు భాగీరథి ని
ర్మరులకు నమృతములట్టుల, నరులకు గంగాజలం బనఁగ నే విందున్. 107

క తలపై జాహ్నువివాలుక, యలికికొనిన ఫాలతటిఁ దదంతర్మృత్యుం
కలితముఁ జేసినఁ బాపం,బులు దొలఁగు సువర్ణఁ గనినభుజగములక్రియన్. 108

క. గంగాతరంగశీకర, సంగత మగుమారుతమున సద్యస్సృష్టం
బంగీకరించు నెవ్వఁడు, భంగపఱుచు నతఁడు ఘోరపాపచయంబున్. 109

తే. ఇవుల నేడుదరంబుల నవుల నేడు
దరములను బితృవర్గంబు నరుండు గంగ
నాడి శుచిఁ జేయుఁ జూచిన యంతమాత్రఁ

గామి నాశ్శుని కాయజసాశశుని.

110

తే. నినిప వేడుక సేసింక గనిసం శేత, నంటినను రెండుకుములంబులందు గలుగు
శిశ్యగణంబుల నెల్ల సర్వలికే బుచ్చుగంగ యెటు సేయునో యవగాహనమున.

క. విను గంగ గంగ మమకీ, ర్థనములతో నొండునీటఁ గగ మునిగిసయ
జ్ఞములు దురిశములు చొఱఁగుదు, రని యాచార్యులు సెప్పు విందు నంచితచరితా.

సీ. అనఘ గూడ సమర్థుల సగువాఁడు బాహ్మవి జ్ఞానక యుక్తు బ్రతుప్రతిముఁడు
సంధిసమానుండు నగు నింద్రుఁ డాదిగా మును గోరెడిగంగి చగులు గోగ
చొచ్చి చేసెను సమర్థ ముత్కృణుణకాలంబున గంగఁ బొంది రేని
గాజభయంబుల నిరభయంబుఁ జూపభయంబును భూశభయంబు లోయ

ఆ. గాఁగి గలుగుభయనికాయంబు గంగావ్ర, శంసనమునఁ బోయు శంఖుఁ డెట్టి
సమీపపుణ్య గ్రంథయద్దేవి దివినుంజీ, రా ధరింపఁ జేసి స్థలమున. 113

తే. మూఁడుఁ ధములఁ బని లోకములకు మూఁటి
కుజ్జ్వలంబులైయుఁ బంపు నొనఁగినట్టి
యగులుతరిమూర్తి యగు దేవి నాశ్రయించు
నాఁడు కృతకృష్ణులఁ జిది నిక్కునము కృతాశ్చ. 114

క. జరుగు నింద్రుఁడు గ్రహముల, కినుఁడును విశ్వగుళుకు నోషధీశుఁడపోతె
సమమగో శను కుజనెక్కుడు, వియము నదుల కెల్ల బాహ్మవి గుహ శ్రవ్యమునన్.

క. సగరస్థులపుత్త చయము మునీంద్ర శాసమున భస్మ మై యపారదురిత
కల్పమంబు బొంపఁ గా గంగ నిజజల, సేక మొసఁగి యనిచె నాకమునకు.

తే. నేనెఱుఁ ద్రేతశాసమునఁ దెలిచి గంగఁ
ప్రచురవీర్యులఁ గుభగీర్యులఁ దనదు
పూర్వ తే ససగిస్థుఁడుపుత్రులకు ను
దాశ్యులగు శాశ్చ నిర్ధరణి కనఘ. 117

క. విష్ణుశాసమున విధునిమన సూర్యులన మేరుగూఁగిలిశుఁ డైన
విష్ణుశాసఁ ద్రిపునవిజయిమానిమన, నుండి హిమగముల నొలసె గంగ.

విను శాస్త్రభాసంబున, మనంబు నిశ్చలత పొంప యనుజాఁడు శరణం
బని యాశ్రయించి బాహ్మవి, సనాశసతదోహభినంపన నొనఁగున్. 119

అని చెప్పి సిద్ధుండు నెండియు. 120

ఏ నెఱిగినంత సెప్పిం, గాని యనంతమహిమంబు గంగాగుణసం
తానంబు శతానందము, భాగవత్ప్రవరకీర్త్య మనఘచరిత్రా. 121

మేరుపునులును వారిధి, వారికణంబులును నెచ్చునదు నగు గంగా
స్థానిగుణంబులు కగునం, భ్యాపాథంబులుగఁ జేత యలువివేకా. 122

1 వారము. 2 యమేరుంఘమహిమ.

వ అని పలికి యిట్లనియె.

123

ఆ. వేడ్క నీకు నేను వివరించినట్టియూ, జాహ్నవీగుణములు సంతతంబు
మనను వాక్కుఁ దనువు ననఁ గలసాధనముల భజింపు భక్తిపూర్వకముగ.

తే. అట్లు లై నగంగాప్రసాదాతిశయము, వలన సిద్ధుండ వై త్రిభువనములందు
సర్వసీయసంక్రీడన మవిహతముగ, సంచరించుమాహాత్మ్యంబు సంభవించు.

క. నిజధర్మనిరతుఁ డై తను, భజించునజ్జనునిచి త్తపద్మము గృహఁ దా
భజించి గంగ యతనిం, బ్రజనితచిరసౌఖ్యఁ జేయుఁ బావనచరితా. 126

వ. అని యిట్లు గంగాగుణంబు లస్తుహాద్విజునకు వివరించి యాసిద్ధుండు గగన
గమనంబునం జనియె నవ్వీప్రోత్తముండు నియతచిత్తుం డై గంగాసేవనం
బాచరించి యనన్యసులభ యగుసిద్ధిం బడసెఁ బాండవాగ్రజా నీవును గంగా
భజనంబునం బరమశుభంబు నొందుము 127

క. అని చెప్పి శాంతనవుఁ డి, ట్లను గంగాస్తోత్రసహిత మై పరఁగినయి
వ్వీను తేతిహాసముఁ బరించి వినినను రుజలు వాయుఁ జెంద వఘంబుల్. 128

క అనిన విని యన్న రేంద్రుం, డనుజసహితముగఁ బ్రభూతహర్ష సమున్నీ,
లనకలనాసం వేళిత, మనస్కుఁ డై యాతనికి నమస్కృతి సేసెన్. 129

వ. ఇట్లు పరమహర్షంబునం బ్రణతుండై ధర్మజుండు మందాకినీతనయుతో నెవ్వరు
సర్వజనపూజ్యు లెఱింగింపవే భవద్వచనాన్మృతంబునఁ దృప్తి సనక యడిగె
ద ననిన సన్మహాత్ముండు వాసుదేవనారదసంవాదం బనునితీహాసంబు వినుము
నీయడిగినమర్దంబు దేటపడియెడు నని పలికి యతని కిట్లనియె 130

—ॐॐ వాసుదేవ నారదసంవాదప్రకారము ॐॐ—

క. తనకడకు నారదుండు వచ్చిన సత్కారము దగంగఁ జేసి ముకుందుం
డను సమధికబహుమానం, బున నెవ్వారలకు నీవు మ్రొక్కుదు చెపుమా.

వ. అనిన సద్దేవముని యద్దేవకీనంగనున కిట్లనియె. 132

సీ. వరుణు సమీరణుఁ దరణిఁ బర్జన్యుని సప్తార్చి నీశాను వణ్ణుఖుని మ
హాలక్ష్మీ విష్ణుని నజ బృహస్పతిఁ జంద్రు జలముల భూమి నెజ్జనము లెపుడు
సతిభక్తి సేవించు రట్టివారలకు నే మ్రొక్కుదు వేదపరులుఁ దపోధ
నులు దేవతాపూజనులు భూమిధనధాన్య గోదానశీలురు నాదరంబు

ఆ గల్గి యతిథిపూజ గావించువారలు, చిత్రసమర్పకులును భిక్షితాన్న
పూతశాంతభావములు గలవారు సత్యవ్రతులును బూజ్యు లనఘ నాకు.

క. వినుత త్రివర్గనిరతులు, ననహంకారమమకారు లగుజనులు నువ
రనయుతులు నలోలురు బోధనులు నమస్కార్యు లద్రిధర విను నాకున్.

క. నీవును మత్సంపూజ్యుడ, నావలిఁ జిత్తమున నెఱిఁగి యర్చనమును సం

- క. దూరాగతులు నపూర్వులు, శౌరవకులముఖ్య పూజఁ గనుటకు సర్వుల్
సారాచారము విద్యా, శౌరవముం గలుగఁ జూపు కరణీయ మగున్. 163
- క. ఈమూఁడు తెఱంగులజను, ¹లామెయిఁ జూచినను నశుచు లై నను బాత్ర
శ్రీమహితుల నిజభృత్య, స్తోమముజీవనము నడపి చుమ్మి యీగుల్. 164
- క. అనిన విని ధర్మసుతుఁ డి, ట్లను శంతనునుతునితోడ నఘకోటికి నె
ట్లను మూలము వనితల య, జ్ఞనముల తెఱఁ గెఱుంగఁ జెప్పు చాతుర్యనిధి.

—ఁగి నారదపంచమాడాసంవాదం బనునితిహాసము. ఁగి—

- వ. అనుటయు నతం డతని కి ట్లనియె నతివలు నీచెప్పినట్టివార దీనికి నారదపంచ
చూడాసంవాదం బనం బరఁగునితిహాసంబు గలదు వనితాన్వభావవిషయం
బయి యుండు దాని నాకర్ణింపుము దేవమునివరుం డగునారదుం డెందునుం
జరించుచుండి పంచచూడ యనునచ్చరలేమ నొక్కెడం గాంచి. 166
- క. ఏ నొక్కటి యడిగెడఁ జెపు, మా నలినదళాక్షి యనుడు మాకొలఁదులప
లైన సదు తర మిచ్చెద, నానతి యి మ్మనియె నది ప్రియం బెసఁగంగన్. 168
- వ. అనుటయు. 168
- క. వనితాన్వభావ మిట్టిది, యని తెలియం జెప్పు మనుడు నల్ల నగుచు న
వ్వనిత దగునయ్య వనితకు, వనితలదుశ్చేష్టితములు వాక్రువ్వంగన్ 169
- క. అనిన విని నిక్క మాడిన, విను త ప్పించుకయు లేదు వివరింపు నిజం
బని ముని వల్కిన నయ్యంగన యతనికి నిట్టు లనియెఁ శౌరవముఖ్యా. 170
- వ. శ్రీన్వభావంబులు నీ వెఱుంగనియవి లే వై ననుం జెప్పెద నవధరింపుము. 171
- క. కులమును సమ్మాన్యతయును, గలిగి యొకనిభార్య యైన శౌరవలీల
మెలఁగుచు వెలిఁ జరియించు, న్లలన వలసినట్ల యే మనం గల దనఘా. 172
- వ. అని పల్కి వెండియు. 173
- నీ. యోషిజ్ఞనంబులు దోషంబులకు నెల్ల మూలంబు వారల నేల చెప్ప
నడిగితి గానఁ గ న్నంత సెప్పెద విను పురుషులమేలిమి పొలఁతు లెఱుంగ
రది గాక నిర్లజ్జ లై కుత్సితుల భజయింతురు కదిసినయంతఁజేసి
వర్జనీయులు లేరు వారల కెవ్వరు దండభీతిన పాడి దప్ప కునికి
- ఆ. యగ్ని గాఢముల మహాంబుధి యేఱుల, సంతకుండు భూతసంతతులను
వనజముఖులు పురుషులను దృష్టిబొందుట, గలుగదండ్రుకోవిదులుమునీంద్ర.
- క. కల ²దొకరహస్యగోపన, మలఘుమతీ వినుము పురుషు నన్యం గనినం
బొలఁతులకు నేమిసెప్పుదుఁ, గలుగుఁ బదనుతోడి³కళలు గామగృహమునన్. 176
- వ. అని వెండియు. 176
- క. కుడుచుట కట్టుట పూయుట, తొడుగుటయును వివిధధనతతులు గూడుట యె

క్కుడు వేక్షసేయఁ జాలవు, పడఁతికిఁ బరపురుషుఁ గవయఁ బాఱుటవోలెన్.

స. అని చెప్పిన విని నారదుండు నిజంబు పల్కి తని పంచచూడ ననిపి నిజేచ్ఛం
జనియె ననిచెప్పిన విని ధర్మజుండు సుందరీజనంబులఁ గాచు తెఱఁగెఱింగింప
వే యని యడిగిన నాసగాతనూజుం డతనికిట్లను వారు మయశంబరాదితాక్షనుల
మాయలం గడచినమతకంబులు గలిగి నిరూపింప రాకయుండుదు రదియునుం
గాక వేటొక్కవిశేషం బాకర్ణింపుము 178

తే. తొల్లి నిర్దోషచి త్తత నెల్లజనులు

వలచినప్పుడ దేవత్వవైభవంబు

నొండఁ జాలి యుండుదురు మాయోపయుక్తి

వనితలకు లేక సాధ్వీ లై యునికిఁ జేసి.

179

స. దానికి దివిజు లసూయాగ్రస్తులై కమలయోనిం గానం జని నిజచిత్తప్రకారం
బెఱింగించిన నతండుతివల మాయావతులం గావించి వారికిఁ గామం బగ్గలంబు
గాఁ జేసినం బురుషులు వారిచిక్కులం బడి రోషాదిదుర్గుణదూషితు లగుటం
జేసి విగతానుభావు లైరి దేవతలును బ్రియం బంది రట్లు గావున. 180

క. వనితలు మాయావిను లై, యనిరూపితచిత్తవృత్తి నంచితరక్షం

బనుచుడ కుండుదు రైనను, వినినదికథ యొకటి నీకు వినిపింతుఁ దగన్. 181

—ఁకఁక దేవశర్మ యనుమునివరుభార్య రుచియనుదానిచరిత్రము. ఁకఁక—

స. దేవశర్మ యనుమునిభార్య రుచి యనునంగన సర్వాంగసుందరి యై యుండుఁ
దదీయరూపాతిశయంబు దేవగంధర్వాదులకును లోచనీయంబు. 182

క. అతఁ డొకనాఁ డొకయెడ కొక, క్రతువున కుపదర్శనంబు గావింపఁగఁ బో
వుతలంపు వుట్టి వికస, స్మృతి యగుతనశిష్యు విపులనామకునిఁ దగన్. 183

స. పిలిచి యేకాంతంబున నతని కిట్లనియె. 184

క. రుచి నెపుడు వేచి తిరుగును, శచీవిభుండు దాని నెఱింగి నంరక్షణ మే

నుచితంబుగ నొనరింతు వికచకమలనిభాస్యఁ జేరఁ గానఁ డతండున్. 185

తే. నాకుఁ గ్రతువు సేయింపఁ జనంగ వలసి, యున్నయది పరదారసముత్సుకుండు
శక్రుఁ డటు గాన రుచికి రక్షావిధాన, మాచరింపుము నీవు దృఢావధాన. 186

క. అనిన విని యట్లు సేసెద, నని విపులుండు గురునితోడ నమరవిభుం డే
యనువునఁ జొచ్చునొకో పర, వనితాహరణమున కనియె వసుధాధీశా. 187

క. అనుటయు ననేకమాయలు, మౌనరుపఁ గా నేర్పు రూపములు పెక్కులు గై
కొనుఁ బక్షిమృగాదిత్వము, లొనరఁగ నవి నియతి నరసి యుండఁగ వలయున్. 188

క. రుచిమోదం గ న్నిడి యా, శచీవిభుండు దిరుగు విను మసంశయము సుమీ
యిచటికి నాతఁడు వచ్చుట, యచలితమతి నమ్ముగాఱి నరయఁగ వలయున్.

- క. అని యప్పగించి యాగం, బున కమ్ముని సనియె నవిపులుడును జిత్తం
బున నవధానము దృఢముగ, వనితం గాచికొని యుండె వనుధాధీశా. 190
- వ. అ ట్లుండి యొక్కయనువు విచారించుకొని. 191
- క. ఆవేశించెద యోగ, ప్రావీణ్యంబున మునీంద్ర భార్యం దప్పే
యావిశ్రుతాత్మనునమున, కీవిజ్ఞానంబు దోచు నే వెఱ పేలా. 192
- వ. అని వితర్కించి యమ్మునిచాతుర్య కారుణ్యంబు లూది శంక దక్కి¹యక్కొమ్మ
కింత నంత నాసీనుండై యుచితకథ లొక్కింతసేపు సెల్లించి యోగమాయా
బలంబునంజేసి నడపుటయు. 193
- ఆ. పవనుఁ డాకసమునఁ బరఁగువిధంబున, నమ్మ గాఢీతనువునందుఁ గలయ
విపులునాత్మ దగఁ బ్రవేశించె నవ్వధూ, రత్నమునకు నెఱుంగ గాకయుండ.
- వ. ఇట్లు ప్రవేశించి యయోగివరునాత్మ యన్నాతిచైతన్యంబు జడంబుగాఁ జేసి
కొని యుండె నట్టియెడం బురందరుం డతిసుందరం బగునాకారంబు దాల్చి
యచ్చటికి వచ్చి విపులునిశరీరంబు సూచి నిద్రితునిం గాఁ దలంచుచు నున్నదం
డగుటంజేసి యొండు వరికింపక మునిపత్నిం జేర నచ్చి 195
- క. నీవు గతంబుగ నా దగు, భావంబును భావభవుఁడు వఱుచుట యరయం
గా వలదే యని పలికిన, భూవర యప్పొలఁతి మూఢబుద్ధిత్యమునన్. 196
- క సముచితముగఁ బ్రత్యుత్థానము సేయను దగినపలుకునకుఁ జొరఁగను నే
రమి నూర కున్ననుం దమ, కము పెంపున నతఁడు చుఱియుఁ గమలాననతోన్.
- క. ఏ నమరేంద్రుఁడ నా దగు, మానముఁ గామశిఖి గ్రాచె మానిని దడయం
గా నేల నన్నుఁ దగ న, మ్మానింపుము నీకు సిగ్గుమా టిం కేలా 198
- వ. అనుటయు న త్తన్వితనువున నున్నవిపులుండు దనయోగమాయంజేసి యవ్వనిత
వాసపునితో నీకు నిందు రాఁ బని యేమి యని పలికి పరఃశ యగునట్లుగాఁ
జేసినం జూచి యతండు ప్రీడాభయభరితచిత్తుం డయ్యె నయ్యవసరంబున. 199
- ఉ అమ్మునిశిష్యుఁ డయ్యవిదయంగము వాసి నిజాంగవర్తి యై
యమ్మరుదీశుతో నుఱచి తా మును మూఁడినయబ్బగాంకిత
త్వ మైకభంగి నీఁగు టిది దైవతసంఘమిసేవనీయభా
నమ్ము గలట్టిసీకుఁ దగచా²యిసిరో యని పల్కి వెండియున్. 200
- తే. అవిజతేంద్రియబల కుత్సితాత్మ నీచ, యెట్లు పాపంబు దొడరుట కియ్యకొంటి
నాదుగురునితోపాగ్నిచే నీదుదేవ, గణవిభుత్వమహోన్నతి గ్రాగిపోదె. 201
- వ. అనిన విని దివ్యబోధంబున విపులునియోగబలంబుతెఱం గెఱింగి వెలువెలం
బాఱునబ్బలవైరి నాలోకించి య త్తపోధనుండు 202
- క. ఏ నొల్లఁ గాక భస్మము, గా నిన్నుం జూతునే వికారీ యనుడుం
దా నెదురుపలుక కంత, భానము వెనఁ జేసె నతఁడు ధరణీనాథా. 203

- వ. తదనంతరంబ విపులుండు రుచిం బ్రబుద్ధం జేసెఁ బదంపడి దేవశర్మ వచ్చిన నాశిష్యోత్తముండు వినయాచారంబు నడపి యేకాంతంబున నమ్మునితోడ. 204
- తే. నాకపతి యిచ్చటికి వచ్చి నాకతమునఁ, జక్కువడి మది భయమును సిగ్గుగదురఁ జనియె ననవుడు నాతఁడు సంతసిల్లి, యభిమతం బగువర మిచ్చె నధిపవర్య.
- వ. ఇచ్చినం బ్రీతుం డై యవిపులుండు విపులతనం బాచరించె దేవశర్మయు దే వేంద్రువలనిశంక దక్కి నుఖం బుండె నొక్కనాఁ డయ్యాశ్రమంబుచక్కటి చదల దేవాంగన యోర్తు వోప దానిచేతనుండి ప్రిదిలి భూగివుష్పదామంబు.
- ఆ. దివ్యపరిమళంబు నవ్యవికాసంబు, నుల్లసిల్ల వచ్చి యుర్విఁ బడినఁ గాంచి రుచి యుదీర్ణకాతుకచిత్త నై, దానిఁ బుచ్చికొనియె మానవేంద్ర.
- వ. తదవసరంబున సంగాధీశ్వరుం డగుచిత్రరథుం డయ్యాశ్రమంబున కరుగుదెంచె నతనిదేవియు రుచియుఁ దోడంబుట్టువు లగుటంజేసి నిజగృహంబునం గలిగిన యుత్సవంబున కతండు రుచినహితంబుగా దేవశర్మం బ్రార్థించి పిలిచినఁ జంపా నగరంబున కరుగుచుండి రుచి గై సేసి యద్దివ్యకుసుమదామంబునం గేశకలాపం బలంకరించికొనినం దత్సమాగమనమాచారంబు నడపి తద్భగిని దదీయకుసుమ పరిమళంబునకు నచ్చెరు వంది. 208
- ఆ. ఇట్టిసారభంబు నెన్నఁడు నెఱుంగ నిప్పువ్వు లెచటఁ గలిగెఁ బువ్వుఁబోడి యనినఁ గలిగె నస్తదాశ్రమంబున నని, పలికి దేవశర్మపాలి కరిగి. 209
- వ. రుచి యప్పువ్వులకుం దనచెలియలు వేడుకపడట యెఱిగించిన నమ్మహాను భావుండు విపులు రావించి యత్రైఱంగు దేటపడం బలికి యిట్టికుసుమంబులు గొని రావలయు నని పలికిన నతం డప్పువ్వులు గనినచోటు రుచి నడిగి చెప్పించుకొని గురుప్రభావంబును నిజతపశ్శక్తియు నూఁది యప్పుని పూని చనియె దైవికం బయి యచ్చట నెప్పటిచంగంబుపుష్పదామం బున్నం బుచ్చికొని వచ్చునప్పు డొక్కయెడ నారీపురుషు లొండొరులచెట్టలు వట్టికొని చక్రభ్రమణభంగిఁ దిరుగుచుండ్లి యొక ల్లోకశ్లగతి యొప్పు దని పలికి కాలు దొడరితి కడువేగ తిరిగి తని వివాదంబు వుట్టి యం దొకం డే నట్లు సేసితి నేనిం బరలోకంబున విపులునిచన్నగతికిం జనుదు నని శపథంబుసేసిన నమ్మాట వినుచు విపులుం డట ననంజన మఱియు మార్గంబున నార్వురు జూదం బాడుచుండ వా డైన నొకం డట్ల యొట్టిడిన నప్పులుకు నాకర్ణించి యత్రపోధనుండు చిత్తంబున వివాదంబు గదుర సేమిదోషంబు సేసితి నొకో యని విచారించి రుచిశరీరంబు నందుఁ బ్రవేశించుట గురునకు నెఱింగింపమి గా నోపునని తలంచుచు నరుగు దెంచి యక్కుసుమమాలిక యొప్పించినం గై కొని యమ్మునివరుండు మఱిదలి కొనంగి సంతోషం బొలయించె దదనంతరంబ తమయంత నున్నయవసరం బున నగ్గురుం డాశిష్యునితో నిట్లనియె. 210

- క. తెరువున నొకమిథునము జూ, దరులను గనుఁగొంటి నీ వధర్మము నీయం
దరసి కనినవా రై పలికిరి వారల నెఱుఁగుదే యకిల్బిషచరితా 211
- తే. నీవు రుచిఁ గాచునప్పటినిపుణవృత్తి, నాకు నెఱింగింపకునికి యన్యాయముగఁద
లంచినో కాక దానిఁ గల్గవము గాఁగ, నేను దలఁచిన శాప మీ నెట్లు నీకు.
- వ. అప్పని పాపంబు గా కుండ వరం బిచ్చితి నది మఱపు మమ్మిధునం బహోరా
త్రంబు లయ్యారువరు ఋతువు లని పలికిన గురునిబోధంబునకు నాశ్చర్యంబు
ను బ్రసాదంబునకుఁ బ్రమోదంబునం బొందుశిష్యునితో నతండు వెండియు.
- తే. దినము రాత్రియు ఋతువులు మనుజుచేయు
సుకృతమును దుష్కృతంబును జూచు చుండఁ
గాన యెంతరహస్యంపుఁగార్య మైన
నొరు లెఱుంగరు న న్నని యనికి మోస. 214
- వ. అని మఱియును 215
- క. స్త్రీరక్ష సూక్ష్మ మీ వ, స్త్రీరూపున నైన వంశహీనత మమ్ముం
జేరక యుండం దగఁ బరి, హారము సేసి తది యేల యవగుణ మయ్యెన్. 216
- వ. దానితెఱంగు నా కెఱింగింప కున్న నేమి యనుపలుకు పలికి దేవశర్మ విపులు
నుల్లం బూఱడిల్లం జేసె నన్వధూవరులను విపులుండును బుణ్యలోకంబులువడ
సిరి పాండవాగ్రజా తెఱవలతెఱం గెఱింగించితి వారిరక్షింతుటయు నిట్లరిది
యై యుండు నని చెప్పి భీష్మండు 217
- క. పలువురు క్రీడింతురు భూ, నలయాధిప యరయ మంచివారును గల ర
కులధర్మనతులకతమున, నిల నిరపాయత్వ మొంది యెనకం బెనఁగున్. 218
- క. పాతివ్రత్యము గలిగిన, నాతి యనఁగ దైవ మన జనస్తుత వేఱే
యాతతథర్మార్థనుఖి, ఖ్యాతులు సద్భావ్యవలనఁ గాదే కలుగున్. 219
- ఁగి భీష్మండు ధర్మజనకు గాంధర్వాదివివాహంబులతెఱఁ గెఱింగింతు. ఁగి—
- వ. అనిన విని యజ్ఞసపతి జాహ్నువీనందనుతోఁ గన్యావరణప్రకారంబు విచార
ణీయం బైనకృత్యంబు దానితెఱం గెఱింగింపవే యనుటయు నతం డతనికి
ట్లనియె. 220
- క. కులమును శీలము విద్యయుఁ, గలవానిం బిలిచి ప్రీతిఁ గన్నియ నీఁగా
వలయు నుదకప్రదానా, కలితంబుగ బ్రాహ్మకర్మగతి యిది యధిపా. 221
- ఆ. ఔత్తమండ్రు బుధులు గన్య పురుషుఁగోర, నతఁడుఁ గన్యమిఁద నాససేయ
నచల మగుపరస్పరానురాగము గని, ప్రమద మెనఁగఁ జేయుపరిణయంబు. 222
- క. కన్ను మనంబును దనిసినఁ, గన్నియ యెవ్వారిఁ గోరు గాంధర్వం బా
యన్న నతనికి మృత వెల, వన్నుట యాసురము సూరె పౌరవముఖ్యా. 223

క. బలిమిమెయి వరుడు గన్నెకుఁ, గలవారిం బొడిచి కరము క్రొర్యంబున న
పొప్పలతుక దుఃఖింపఁగ వా,రలు మోగులఁగఁ దెచ్చికొనుట రాక్షసము నృపా.

వ. ఇట్లు సెప్పంబడునట్టి.

225

ఆ. అయిదుదెఱఁగులందు నారయ మూఁడువిధముల ధర్మకృతులు ధర్మపుత్ర
యానురంబు రాక్షసాహ్వయంబును ధర్మ, దూరసంవిధాన దూషితములు.

తే మాతృపితృహీన యైనను భ్రాతృరహిత, భావ మొందిన నబ్బాల పరిణయార్థ
సరణమున కర్హుగా దని కురుకులారా, గణ్య చెప్పుదురు పరిణయకల్పవిదులు.

ఆ. ఆత్మజాతీయందు నవులజాతులు రెంటఁ, గ్రమవివాహ మొప్పు బ్రాహ్మణునకు
ననఘ శూద్రసనితయందు నాతని కపత్యంబు గలిమి పాప మనియుఁ గలదు.

తే రాజునకు రాజవంశజరమణి యైన, వెనుక వైశ్య పరించుట విహితవిధము
వై శ్యునకు శూద్రునకుఁ దమవంశములన, పరిణయంబుగాఁ దగు నరపాలవర్య.

వ. రాజునకు వై శ్యునకును శూద్రకన్యాసరణంబు సేయుటయును గలిగి యుండు
నని చెప్పిన విని యక్కొంతేయారాజుండు శాంతనవుతో బ్రాహ్మణునకు శూ
ద్రజాతీయందు భార్యాపరిగ్రహంబు సేయం దగు నని విందు నతనికి భార్యలు
మువ్వు రని నిర్దేశించితి రది యెట్లొకోయనుటయు నతం డమ్మహీనతి కిట్లనియె.

ఆ. అనఘ విషమ మైనయట్టికార్యంబు వా,టిలినఁ జూచి పెద్ద వలచి యైన
లోభమునను శూద్రఁ దా భార్యఁ గాఁ గొను, విప్రుఁ డధికపాపవృత్తి గామి.

వ. అవ్వీధంబు నొక్కొక్కయెడం గల్గి దూష్యంబుగాక చెల్లునని చెప్పి వెండియు.

క. ధరణీసురరాజవణి, క్తరుణులకును విప్రువలనఁ గల్గినతనయుల్
గురునాథా ద్విజులనఁగాఁ, బరఁగుదు రది లేదు శూద్ర భామనుతులకున్ 233

వ. అనవుడు ధర్మపుత్రుండు భూసురునినలన నాలుగుజాతులనాతులకును బ్రసూతు
లైననుతులకు నతనిధనంబునందు భాగం బెట్లుండు నని యడిగిన. 234

సీ విను జనమేజయ మనుజేంద్ర యమ్మేది

నీశ్వరుతో భీష్మఁ డిట్లు లనియె

బ్రాహ్మణునర్థంబు పదిపాళ్లుగాఁ జేయ

నాలుగు బ్రాహ్మణీనందనుండు

క్షత్రియాత్మజుఁడు భాగములు మూఁడును వైశ్య

తనయుండు రెండు శూద్రాతనూజుఁ

దొకపాలు గొనుటకు నొడయులు దుదివాఁడు

వలచి పెట్టఁగఁ గొనువాఁడు గాని

ఆ. తండ్రితోడఁ ద్రివిధతనయులతోడను, దనదుభాగమునకుఁ బెనఁగి కొనఁగఁ
ధగదు వాగలకును దగదు నిర్దయతఁ ద,ద్దశమభాగ మీక తార కుడువ. 235

వ అనిన విని పాండవాగ్రజుండు దక్కినవర్ణంబులవారిధనంబు లెట్లుగాఁ గలయవి
సెప్పు మనుటయు ననిమిషనదీనందనుం డతని కిట్లనియె. 236

సీ ఊత్రియుధనము భాగము లెనిమిది సేయ భూపాలవై శ్యుల పుత్రికలకు
శూద్రపుత్రికకును సుతులైనయట్టివారోలి నాలుగుమూఁడు నొక్కటియును
గొనువారు పాళ్లులు కురుముఖ్య వై శ్యునిసొమ్మున వై శ్యకు సూనుఁ డైన
యతఁడునాలుగుచుశూద్రాత్మజుఁడొకటియుఁ గాఁగ నైదుగనంశకములుగొం డ్రు

ఆ. పెనఁగి కొనఁగఁ దగమి వినుశూద్రకొడుకున
కెందుఁగలదు వాని కీక కుడువఁ
గామియును సమంబ యేమిజాతులవారి
కయిన నెట్లు. దెలియు మంశకృతులు. 237

తే. ఆలు నిజజాతియందు శూద్రాలి కెల్ల
సనుములుగఁ బంచికొండ్రు భాగముల శూద్ర
తనయు లెందఱు గల్గినఁ దండ్రిధనము
ధర్మసంగ్రహతత్పర ధర్మతనయ. 238

వ అని నిర్దేశించి వెండియు. 239

క. విను హవ్యకవ్యములు మ, జ్ఞనభోజనములును విప్రజాతివనిత దాఁ
బని సేయ నడిపునది య, పునులకుఁ బెఱసతులు గామి బ్రాహ్మణుఁడు నృపా.

— ఖిఁ ఖిఁ భీష్మఁడు ధర్మజున కౌరసాదిపుత్రభేదంబు తెఱంగు సెప్పుట. ఖిఁ ఖిఁ—

న అనిన విని యుధిష్ఠిరుండు. 241

క. కొడుకులు బహువిధు లని యెప్పుడు విందును వారి తెఱఁగు పురుషవరా యే
ర్పడఁ జెప్పవలయు నా కని, యడిగిన గాంగేయుఁ డిట్టులను నాతనితోన్. 242

తే. పరమసంస్కృత యగునాత్మ భార్యయందు
ధర్మవిధిఁ గలిగించిన తనయుఁ డనఁగఁ
దాన యకారనుఁ డనునభిధాన మొప్పుఁ
బరఁగు నుత్తముఁ డాతఁడు ప్రధముఁ డధిప. 243

తే. తగినవరునకు నిచ్చిన తనదుదుహితఁ, గనినపుత్రు నయ్యిరువురు వినఁగ నియ్య
కొనఁగ వేఁడు నాకొడుకనఁ గొడుకువాని, పేరు పుత్రికాపుత్రుండు పౌరవేంద్ర.

తే. ధర్మసధమునఁ బనిచినఁ దనదుపత్ని, యర్హ పురుషసంగతిఁ గన్నయాత్మజుండు
తే. త్రజం డనఁగా నిజపుత్రభావ, మొందు ధర్మప్రపంచాభినందితాత్మ. 245

క. జననీజనకు లుదకదా, ననిరూఢము గాఁగ నిచ్చినం బడసిననం
దనుపేరు ¹దత్రిముం డని, మునిజనములు సెప్పుదురు విమోహవిదూరా. 246

ఆ. తల్లిఁ దండ్రి బాసి తనయంత నెచ్చట, నేనిఁ దిరుగునట్టివానిఁ జూచి

యాత్మసదృశుఁ డై నయాత్మజుఁ జేసికొనంగఁ గృత్రిముం డనంగఁ బరఁగు
తే. ఎవ్వనికీ బుట్టెనేనియు నెఱుంగకుండు, నొక్కనికీ బరభార్యయం దుదయమైన
సూనుఁ డా భార్యగలవానినుతుండు వాని, పేరు గూఢజుఁడనఁబడుఁ గౌరవేంద్ర.

క. విను తల్లిదండ్రు లొల్లక, తనయుని విడిచిన నొరుండు దనకుఁ దనయుఁ గా
గొని నెట్టి నడవ నసవి,ధనాముఁ డగు వాఁడు విమలధర్మప్రవణా. 249

ఆ. పెండ్లిగాక మున్న పితృగృహంబునఁ గనన్, సూనుఁ గనిన వినుము దానిఁజేసి
కొనినయతని కతఁడు గొడు కగుఁ గానీన, నామకమునఁ బరఁగు నరవరేణ్య.

క. విను గర్భిణి యగుటెఱుంగక, యును నెఱిగియుఁ బెండ్లియైన నుదయించిననం
దనుఁ డావరునకుఁ గొడు కగు,జననాథ సహోధుఁ డనఁగఁ జనునం ద్రుబుధుల్.

తే. విభునిఁ దాను దొఱంగినవెలఁచి విభుండు

విడిచి నట్టిసుమధ్యను విధవ యక్ష

తాత్పర్య నెవ్వనికి గనఁ దనయుఁ డాతఁ

డతనికొడుక పౌనర్భవుం డనఁగఁ బరఁగు.

252

క. జననీజనకులు లేకున్నను వారలు దన్ను విడిచినం దాన తనుకొ

దనయుఁడుగ నొరుల కిచ్చిన, ననఘా యాతండు సను స్వయందత్తుఁడనన్. 253

ఆ. తల్లిదండ్రు లమ్మఁ దనయుఁ గా నొక్కరుఁ, డాత్మసదృశజన్మఁ డై నవాని
విలిచికొనినఁ బాండవేయమహాత్తర, యక్కుమారుఁ గ్రీతుఁ డండ్రు బుధులు.

క. అని భీష్ముండు వెండియు ని, ట్లను నాపన్నిరువుకును ధరాధిప యోగ్య
త్వనిరూఢు లెల్లకర్తం,బున కౌరనుఁ డందులోన ముఖ్యుం డరయన్. 255

ఉ. వానిన పోలు సంధ్రు బుధవర్యులు కౌరవనాథ పుత్రికా
సూనునిఁ దక్కునీ వినినసూనులు యోగ్యత గాంతు రుత్తమం
బై నకులద్రవ్యంబును సమాగత మై విధివత్ప్రయోగతా
నూనత గల్గెనేని నిగమోదితకర్తకలాపయుక్తికిన్.

256

— శ్లోక చర్యవనసహస్రసంవాదం బసునితిహాసము శ్లోక —

వ. అనిన విని ధర్మజుండు సంవాసంబునను దర్శనంబునను బుట్టెడిన్నేహంబు లెట్టివి
వానిని గోవులమాహాత్మ్యంబును నెఱుంగ వలతుం జెప్పవే యని యడిగిన న
ప్పుడమితేనికి భీష్మం డి ట్లనియె. 257

నీ. చర్యవనుని నహుషుని సంవాద మితిహాస మై చెల్లు జగమున ననఘ నీకుఁ
దానిఁ జెప్పెద విను దాన నీయడిగిన యర్థముల్ దెలియు మహాత్ముఁ డై న
భార్గవచర్యవనుండు భాగీరథీయము నలు గూడినెడ కేఁగి యలఘునిష్ఠఁ
గుంకి నుస్థిరుఁడయి కూర్చుండి యతులసమాధిపరుం డయి మత్స్యకులము

ఆ. దనదుచుట్టు మెలఁగఁ దనువునఁ జెందంగ
మూరుకొనఁగఁ గృపయు ముదముఁ గడుర

భానవృత్తికి నీర బంధ్రండువర్ణము
లుండ నట్లు లుంప నొక్కనాడు.

265

క. జూలగులు నొలు నచ్చటికి, మీలఁ దిగుచు చుంకి యున్న మీయొక్కనె
శ్శీలునిఁ గూడఁగఁ దిగిచి భయాలొలవనమ్మ గుచు నమ్మునీరకన్

266

ఆ. చాఁగి మ్రొక్కి శప్పు సెపు మూలుంగమినింతే పుట్టె సంయమింగ్ర, మమ్ముఁ
బరిచుకరుణఁ జూచి పురుపుము దీనికి, నేను నేయువారి మింక ననుడు.

267

క. జలచరుముల్పై నర్జిలి, గలిగెడుమదిఁ దాల్చి చేర్చి కాదుణ్ణము బో
యలమీఁద నించు కేనియు, నలుక హరించు నకయుండ నున్నదికలఁడు.

వ. ఏటివరికిం దిగువంబడినమీలందన వారికిం జూపి వారికిం

268

తే. నీనితోడిసంవాసంబు మాననమునఁ, నాల సర్గిలిఁ జెనిచ నిచ్చుటతోడ
గూడఁగ్రాణంబువిడుచుటగూడవండ్రి, జనులు గావున సరి నేయుండునె

చ. శాసన శతంగు సెప్పెనెచుండు.

269

క. ఇచ్చిగాను నన్నును మీ, నిచ్చుకొనుండు నేయునెలు కనుటయుఁ గడుశీ
స్తుమ్మున నహుషుకపకుఁ జని, యమ్మునిఁ బఱఁ గల్లఁ జెప్పి రెలుకుచు బోయల్.

వ. చెప్పిన భయంబును సంభ్రమంబును బెనంగొన నమ్ముచుఁ బుంత్రిపుగోహితి
సహితంబుగా నప్పునుమునిపాలికిం జనుదంచి నాన్వంగంకంక, నానాంబు నీసి
బోయూ నేసినయపరాధంబు నేమిభంగి నీఁగువాఁడ నని విన్నవించిచు నా
యాదీం డిట్లనినె.

270

క. బోయూ నిజకులధర్మము, నేయుట యుగాధ గుగునె చెప్పెనెను
రా. గూసనడిగి వీరికి, నాముఁకలికి కగిసెలు జనన్మత ముదే.

271

క. అనుటయు మునివగుననునఁ, ననుక ముకింతయును నేమికిం ప్రసాం
జనపతి కిరాతులకుని, పనిచనిచెను వేయునూ నాశ్శనదివులకి.

272

వ. పనిచిన నప్పులుకులు విని యమ్ముని యగ్గురుజనిభునితోడ
కనవుడు నప్పుడిమిపోడుఁ ది వేలు సెప్పిన స్పృహనంయను యుట్టిమాట
య యాడిన నారాజు లక్ష యుగ్గడించె దానికిం కపస్వి ముంకటిఁబోక
నశండు కోటి యున్ననియె నమ్మాటకు నమ్మహాత్ముండు.

273

క. లిల విసరి వెల కగఁగ బో, యుక్త ముగయ్య యనిన నన్నుపతి వా
రల కిల నగ మిచ్చెక చని, కలికిన నప్పులుకు ద్రోపు వచ ముని నల్కెన్.

274

ఆ. రాజు దనదునకలరాజ్యంబు బోయూ, కిత్తు ననుడు నమ్మునీశ్వరుండు
నీవు మంత్రివరులు నయ్యగుఁ కుపోసి, యుచితమైచమూల్య మొనఁగుననియె.

వ. అనిన విని విపాకంబుతో నహుషుం డివులం జని సదివులం బానును నింక
నేమి నేయువాఁడ నని చింతిల్లుచున్ననమయంబున నయ్యెకి గవిజాతుండును

సంయమి సనుదెంచి వారలతో మీరు చింత విడువుఁ డే నిమ్మనిపతిమూల్యం
బు నిశ్చయించెద ననుటయు నయ్యవనీవిభుం డప్పరివారం బింతటితో నాపత్న
యోధి మునుంగ కుండునట్లుగా నన్నుం గావవే యనుపలుకు వలికిన నతం
డతని కిట్లనియె 272

తే గోవునకు బ్రాహ్మణులకును గుల మొకండ
కమలజుఁడు రెండుదెఱఁగులు గా నొనర్చె
హవికిఁ బూర్వంబు గారణ మఖిలమంత్ర
ముల కధిపాన మవరంబు భూపవర్య 273

క. వివిధాగమాశ్రయం బగు, నవనీదేవునకు మూల్య మని వాక్రవ్యో
శివునకును గాదు ధరణీధవ గోవును నట్టి దగుటఁ దగునది యొనఁగన్. 274

తే. అనినఁ బ్రియ మంది నృపతి సంయమిసమీప
మునకు వచ్చి మహాభాగ ననుఁ గృపార్ద్ర
దృష్టిఁ జూడుము భవదీయ దేహమునకు
నింతవెల యన వచ్చునే యేరి కై న 275

క. మునినాథ గోవు నిచ్చెద, ననవుడు వికచముఖుఁ డగుచు ననుగుణమూల్యం
బున సంప్రీతిం బొందితి, నని భృగుకులముఖ్యుఁ డిట్లు లను నహుషునితోన్. 276

క. గో నగ్నిమయ మన్మతమయ, మోవసుధాధీశ వినుము హోమవిధాన
శ్రీవాహిని నిచ్చెన త్రిద, శావాసంబునకుఁ బూజ్య మమరుల కై నన్. 277

చ. అని యిటు లేర్పడం బలికి యాతలఁ పెంతయు మేలు గోవు ని
వ్వునఘచరిత్ర యన్న విభుఁ డట్టుల చేసిన బోయ లట్లు నె
వ్వునములు మోద మంద గరిమంబున భార్గవుఁ జేరి మమ్ముఁ గ
న్గొనినది యాదిగాఁ గరుణ గూరెద వొక్కటి విన్నవెతుమే. 278

క అని ప్రీతిఁ బలికి యమ్ముని, యనుజ్ఞఁ గొని మమ్ముఁ గావు మక్కటికమునం
గొన వయ్య గోవు మాచే, నన విని మొగమోట మనము నార్ద్రతఁ బెనుపన్. 279

తే. వేడికొనినట్టికృపణుపై వాడిచూడ్కి
యరయ నాశీవిషము చూపునట్ల కాన
చేయఁ బ్రార్థనాభంగంబు మీయభీష్ట
మాచరించెద నని గోవు నతఁడు గొనియె. 280

వ కొని యంత నిలువక. 281

తే దర్శనప్రీతి వారిపైఁ దగుల మీల, వలనియర్కిలి మనమున దళముకొనఁగ
మీరు మీలును సమ్మోద మార దివికి, నేఁగుఁ డని పల్కె భార్గవుం డెల్లవినఁగ.

వ పలికినం దత్త ణంబ 283

తే. మీనములుఁ దారుఁ దనువులతోన నెగని

నాకలోకింబునకుఁ బోవ నహుషన్యపతి
సపరివారంబు గాఁగ నాశ్చర్యపూర
మగ్నమానసుఁ డయి యుండె మానవేంద్ర

284

వ. అప్పుడు.

285

క. చ్యవనుఁడు గవిజాతుఁడు న, య్యవనీశ్వరుఁ బిల్చి వరము లడుగుము రెం డీ
దివిరితి ముచుడు నతఁడు మీ, ¹యవిరళసంప్రీతికంటె నన్యము గలదే

286

తే. అనిన విని యగ్గలం బైనయావరమున, వారు ధర్మపరత్వంబు వాసవాభ
వై భవము నయ్యెడుమ నీకు వంశపాప, నాశ్చయనుచు సంతర్హితు లై రివశ్శు.

287

క. మది నద్భుతంబుఁ బ్రమదముఁ బొనలఁగ నమ్మునులమహిమఁబొగడుచుఁజనియెం
దవసంతరంబ పతి నిజ, సవనమునకు నెల్లజనులు నమ్మన మందన్.

288

వ. అని చెప్పి భీష్ముండు.

289

క. వినిపించితి సంవాసం, బున దర్శనమునను జిత్తమున నధికస్తే
హానినూఢి గల్గుటయు గో, వ్రునందుఁ గలకౌరవముఁ జెపుల కిం పెసఁగన్.

290

—ॐॐ చ్యవనకుళికసంవాదం బనునితిహాసము. ॐॐ—

న. అనిన విని యక్కురువంశవర్యుం డాధర్మధుర్యునితో నాకు నొక్కటి వినుటకుం
గుతూహలం బెప్పుడుంగల్గి యుండు నుదాత్తప్రావ్శ్యానిధి యైన భార్గవాన్వయం
బునం జిత్రతరతౌత్తచరిత్రుం డగుపరశురాముండు జనియించుటయు నుత్తమ
క్షత్రియత్వమహోష్ణలం బైన కుళికకులంబునం బరచుప్రావ్శ్యానిధివ్రతుం డైన
విశామిత్రుం డుడయించుటయును నది యెట్లొకో యనుచుండుదుఁ దొల్లి
యుఁ గొంతవింటి నిస్సంశయంబు గాదు మహాత్మా నుదీయచిత్తాయ స్తంబుగా
న తైఠిం గెఱింగింపవే యనుటయు నయ్యనిమిషనగీరంవనుండు గుంతీనంద
నాగ్రజుతోడం జ్యవనకుళికసంవాదం బనునితిహాసంబు వినుము దాన భవ
త్సంశయంబు వాయుఁ జ్యవనుండు నిజవంశంబునకుం గుళికకులంబు గారణంబు
గా సంకరంబు గలుగఁ గలయది యని యెఱింగి యక్కుళికకులంబునకు నుత్సా
తం బాపాదించం గోరి కుళికభూపాలుపాలికిం జనిన సతండు.

291

క. భార్యాసహితముగా న, య్యార్చ్యవరుని కనుగుణంపుటర్చన విధివ
చ్చర్యాపూర్వముగ వినయ, ధుర్యత వెలయంగఁ జేసె దోహల మమగన్.

292

క. పూజితునిఁ జేసి యతనికి, రాజవగుం డిట్టు లనియె రాజ్యవిభుత్వ
భ్రాజిష్ణుఁడ వై భృత్యుని, యోజను నను నడపి యేలు ముర్వి మునీంద్ర.

293

క. ఏనును భార్యయు బంధులు, నానాజనసహితముగ సనాథతఁ గని య
ల్లెనం బెంపుం బొరియం, గా నింకుఁ బ్రమోదమొందఁ గైకొను మమ్మున్.

294

- చ. అన విని యమ్మునిప్రవరుఁ డాతని కిట్లను రాజ్యకాంక్ష నా
మనమున లేదు నవ్యత్రము మానితప్పత్తిఁ జరించువాఁడ నై
జనవర వచ్చినాఁడఁ బరిచారము నీవును నీదుపత్నియున్
గొనకొని చేయఁగా వలయుఁ గోరిక యింతియ తీర్పు మోపినన్. 295
- వ. అనిన విని యూదంపతులు ముగమ్మునం బొదలి యట్ల చేయువార మనిరి
తదనంతరంబ 296
- క. అమ్ముని నభ్యంతరనద, నమ్మునకుం గొని విభుండు నాతియుఁ దానున్
సమ్మోదమ్మునఁ జని హృద్య మ్మగునొకచోటు సూపి యాతనితోడన్. 297
- ఆ అనఘ యిచట నుండు మని సల్కి మృదులత
ల్పంబు నంచితాననంబు నచటఁ
జెట్టఁ బనిచి యేము శ్రీతి నొనర్చెద
మిష్టభంగిఁ బనుపుఁ డెద్ది యైన. 298
- వ. అనియె నంత నినుం డపరగిరి గడచనినం గాలోచితకృత్యంబు లాచరించి
యమ్మహాత్ముం డాహారం బడిగిన నమ్మహిపతి మహితభోజనంబున నతనిం
దృష్టునిం గావించిన. 299
- ఆ. అతఁడు సెజ్జఁ జేరి యధిపుతో నియ్యెడ, నిద్రివోదు నేను నృపవరేణ్య
మీరు నిదుర దక్కి మెలపున నాచర,ణంబు లొత్తు చునికి నాకుఁ బ్రియము.
- క. ఏ నై మేల్కనునంతకు, భూనాయకవర్య నన్ను బోధింపకుఁ డీ
మానినియు నీవు నని ని, ద్రానిరతుం డయ్యె వారుఁ దద్దయుభ క్తిన్. 301
- తే. కుడుపు నిదురయు వర్జించి యడుగు లొత్తు
చుండి రమ్మునివల్లభుఁ డొక్కప్రక్క
నచలగాత్ముఁ డై నిద్రింప నద్భుతముగ
దినము లిరువదియొక్కటి సనియె నధిప. 302
- వ. ఇరువదిరెండవనాఁ డమ్మునివరుండు దనయంతన మేల్కొని. 303
- క. ఇలు వెడలి పోయె నేమియుఁ, బలుకక యూదంపతులును బరమశ్రాంతా
త్తులగుచు వెనుకన చని ర, క్కులపతి యించుకయు సరకు గొనఁ డవిధమున్.
- ఆ. అట్లు వారివలన నాదరరహితుఁ డై, పురవరంబు వెడలి పోయి పోయి
యతఁడు సూడఁ జూడ నంతర్నిత్యం డైనఁ, లితియు సతియు మూర్ఖ పాలువడిరి.
- క. కొంతవడికిఁ దెప్పిటి యెద, నెంతయు వగ నూనఁ బురికి నేతెంచి గృహ
భ్యంతరము సొచ్చి కని ర, యింతియును విభుండు నమ్మునీశ్వరు సెజ్జన్. 306
- వ. మున్ను నిద్రించుప్రక్క దక్కి యొండుప్రక్క నిద్రించుభార్గవు నట్లు గాంచి
సంతోషించి పరిశ్రాంతి దిగఁ ద్రావి యెప్పుటిచొప్పున నడుగు లొత్తు చుండ
నుటియు దినంబు లిరువదియొక్కటి సనినం బ్రబుద్ధం డై. 307

సీ. అతఁడు తైలాభ్యంగ మడిగినఁ బతి గమ్మనూనియ దెప్పించి మేను శిరము
నభ్యక్తములు సేయ నమ్ముని నెడ నాడి యంతర్హితం డయ్యె నపరఘటికఁ
దోచి వికారంబు దొడరక యున్నరాజును దేవులను గని నుముఖుఁ డగుచు
నాచరితస్సానుఁ డగుటయు వారు మహార్హంబు లగువివిధాన్నపాన

ఆ. ములు ఘటించి కుడువఁ బిలిచినఁ జని వాని

నెల్లఁ గాంచి యెక్క డేనిఁ బోయె

వార లడలు గదుర నూరక యుండి రా

పగలు రేయుఁ గురునృపాలవర్య.

308

వ. ఆ భృగువంశవరుండు.

309

సీ. వేగినఁ బొడసూపి వేగంబ యరవంబు వన్నింపు నీవు నీభామినియు వ
హింసఁగా రథికత యెనఁగఁ గాంచనరత్నగోహయములయాచకులకు నిచ్చు
చును జనవలయు నా కనుడు భూపతి దేరు సమకట్టి దాపటఁ ¹జామ దాను
వలపటఁ బూని యావస్తువు లెల్లను గొని వచ్చి యీ మంత్రి జనులఁ బనుప

తే. నెక్కి వారల నాసంయమిశ్వరుండు

నిశితతర మగుమునికోల నెత్తు ²రొలుక

మోపుచును దీనకోటికి నాపదార్థ

చయము నెడ నెడ నొనఁగుచుఁ జనుచు నుండె.

310

వ. పెక్కుదినంబు లాహార నిద్రలు లేమి డప్పిఁ దూలు నమ్మహిపాలు నమ్మహిషి
నమ్ముని ములుకోలపోట్ల నట్లు పూచినమోదువులచండంబు నొందించఁ జూచి
జనంబు లల్లన తమలోన నిట్టితపోమహిమయుంగలదే యిది యన్యాయ్యం బని
యలుగను నగవు వలుకను దేటిచూడను రా దయ్యెడు నీరంపతులధీరత్వంబును
నిష్ఠాపరత్వంబును నింత యొప్పునే దుర్వహం బగుభారంబు నిర్వికారు లయి
వహించుచున్నవా రనుచు నుమ్మలించుచుఁ బరివేష్టించి చనం జ్యవనుండు
పురంబు వెడలి వారిచునంబుల వికారంబులు గానక యచ్చెరువును మెచ్చును
బెనంగొనుహృదయంబుతో నరదంబు డిగ్గి వారలశిరంబులం గట్టినపగ్గంబులు
విడిచి శరీరంబులు గరంబున సంస్పర్శించి యజ్జనపతియాననం బాలోకించి
డస్సితి గదే వరం బిచ్చెన పగపు దక్కి పురంబునకుం జను మేను గంగాతీర
వనంబున వ్రతచర్యాశేషంబు నిర్వహించెద నీవు మహిషీనసహితంబుగా నెల్లి
నాకడకుం జనుదెమ్మని పలుకుటయు నాకు వగ పెక్కడి దని పలికి యవ్విభుండు.

క. తనతనువు వనితమేనును, గనుఁగొని యచ్చెరువు ముదముఁ గడలుకొనఁగ న
మ్మునితో భవత్ప్రభావము, గొనియాడఁగఁ చరమె మాకు గురుతరకగుణా.

వ. అని వెండియు.

313

తే. శ్రమము లేదు స్రతోదవ్రణములు లేవు

1 సతియుఁ దాను. 2 నుము.

నాతియును నేను నెలజవ్వనంబుఁ గంటి

మిది మహాద్భుతతర ¹మందుమే భవన్త

హానుభావత్వ మేమి సేయదు మునీంద్ర.

314

వ. అని సవినయంబుగాఁ దానును దేవియు దండప్రణామంబులు సేసి యానం
యమివరు వీడ్కొని నాద్భుతచిత్తులై ననకలజనులుం బరివేష్టింపఁ బురంబుఁ
బ్రవేశించి ప్రమోదమయమూర్తులగుచు దివసవర్తనంబును రాత్రిచర్యయుం
గడపి సూర్యోదయం బగుటయు

315

క. వారలు ప్రాతస్సమయా, చారంబులు నడపి భక్తిసంపద లొడవక

గారవమున మునినిర్ది, ప్రారణ్యమ్మునకుఁ బోయి రవనీనాథా.

316

ఆ అచట మణిమయంబు నతిసుందరము దివ్య, సదననిభము నగువిశాలరమ్య
హర్ష్య మున్నఁ జూచి యచ్చెరు వందుచి, త్తములతోడఁ జనఁగ దానిచుట్టు.

—ఊఊ చ్యవనుఁడు దనయోగబలంబునఁ గుశికునకు నాకలోకంబు నూపుట. ఊఊ—

సీ. స్వాధ్యాయసంగీతసాహిత్యవర్తనమాననీయము లగుమండపములుఁ
గోకిలశుకభృంగకులనాదముల నభిరామంబులై నయారామములును
హంససారసరవాత్యంతమనోజ్ఞంబులై సొంపు మిగులుపద్మాకరములుఁ
జారుమయూరకేకారుతకలితంబు లగుచు నొప్పారుక్రీడాచలములు

తే వీనులకుఁ జూడ్కులకు నింపు వెల్లిగొల్ప
నేర్పు గలిగిన విభవంబు నెఱయ మెఱయఁ
గరము విలసిల్లు చునికి నాకంబు వేడ్క
నయ్యెడకుఁ గాఁపు నచ్చిన యట్టు లుండె.

318

క. సురలును గంధర్వలు న, పురోనికాయములు వివిధ సరసవిహారా
దరలీలల నం దెడ నెడఁ, జరించుచుండిరి నితాంత సమ్మోదమునన్.

319

తే అవ్వధంబున కారాజు సంగనయును
మనము లద్భుతరసమున మునుఁగు చుండఁ
గలయొకో యిది నిక్కమ కానినాఁడు
మిగుల ననుభవగోచర మగునె యిట్లు.

320

వ అని వెండియు.

321

క. ఉత్తరకురుభూమియొ లో,కోత్తర మగునట్టినాకమొకొ తనువులతో
నితాపనవరునికరుణ, నిత్రైఱఁగున సంభవించె నిచ్చోటు సొరన్.

322

వ. అనుచు నస్తుహనీయహర్ష్యంబు సొచ్చి యందు మణిమయపర్యంకంబునం బవ్వ
ళించి యున్నయప్పరమమునిం గని రవరక్షణంబున నతం డంతర్ధానంబు సేసి
నతనితోడ యామేడయు మున్ను గన్నయశేషవిశేషంబులును నదృశ్యంబు
లయ్యె నయ్యిరువురు నిట్టట్టు మెలంగి యక్కాన నొక్కెడఁ గాశబృన్దీనమా

1 మెందు నీభవన్త, హానుభావంబు నే మన నగు మునీంద్ర.

సీనుండును బహుగుండును నై నయాసంయమివస నాలోకించి రిట్లు గాంచి భూవిభుండు భాగ్యతో నిట్లనియె. 323

తే. ఉవివ మునియోగబు ముట్టు లుండునే య
నూనరాజ్యంబు సులభంబు మానవులకు
బ్రాహ్మణత్వంబు వసము దున్లభము వసము
కలిమి జేయుచు నున్నాడు వలసినట్లు. 324

చ. అను నెఱ నిందు రం దని సమాదగ మొప్పుగ వారి బిల్వ న
మ్ముని సురనాశుండు నతియు మోడ్చినచేతులతోడ జేరంగ
జని ధరఁ బాగి మొక్కుటయు నంయమి దీనన లిచ్చి రాజునా
ననమున సుప్రసన్నయనవ్రథ పర్యగ నెచ్చి నిట్లనున్. 325

అ. మనసు నింద్రియములు మనుజేంద్రియంత నశ్యంబు లగు నే నీకు సరియఁ గీడ
కింత యైచ లేదు సంశయ మందితి, నిష్టు సరిము వేడు ముగ్ధులు. 326

క. అనిన విని యగ్నికల్పంబు, వర జనునీనుది ప్రసన్న మగునట్లుగా గా
మునిజననంద్యా కొల్వొం, గనుకంటును మిగుల మేలు గలదే కోరన్. 327

వ. అని చలికి కుళికుండు నెండియు. 328

తే. ఒకటి యడిగవఁ గృప చిగు రొక్క జెప్ప
వలయు మీరు మాయింటికి వచ్చి గుంక
ప్రక్క క్రిందుగ నిగువదియుక్కదినము
లసఘ నిద్రించి తది మొన లై ననీడు. 329

క. చరితం బద్భుతము మునీశ్వర దీనికీ గారణము విచారముఁ కగో
చర మెఱిగింపు మనుడు నా, ధరఁపెల్లభునితో సతం డిట్లనియెన్. 330

ప. సురలు మునులు సురజ్యేష్ఠుం గొలిచి యుండిం ప్రసంగవశంబున నప్పురమీష్ఠి
వారలతో భృగుకుశికవంశంబులకు బ్రహ్మశ్రేణులు వసంబడి సంకరంబు వా
టిల్లు నని చెప్ప నప్పుడే నచ్చట నుండి వినుటంజేసి యాసంకరంబున పార్వత
మాయానవ్యయంబు నిర్మూలంబు నేయనాఁడ నయి వ్రశంబునెసం బిడి భవ
ద్వహంబు సొచ్చి యిన్నిపోకలం బోయితి నని నీ యెప్పు నిని మీర లిట్ల
మాడుదు రిప్పుడ శపింతు నిట్టి నానెఱు ల్లికలు మాయందు ధైర్యహానియు
తోకింబును గోనంబును లేమిని మెచ్చి వరం బిచ్చియుం నిని సకల శనువులు
తోడన మీగు నాకలోకం గాలోకించునట్లుగా నీగంగా తీరంబున సంఘటించి
తి దానిం గని నరేంద్రశ్యంబుడన నుదాసీనభావంబు నొంది బ్రహ్మణ్యంబు
నందు నస్పృహుండవై తది యెఱుఁగుదు నికు మూలవహాఁడు బ్రహ్మతేజో
దీప్తుం డయి జనియించు వరంబు వేడు ముచుటయు నవ్వానవపతి దీనికంటును
గపించినవరంబునుం గలదే మదీయసంతానంబు బ్రహ్మత్వసామ్యమహా త్వవనిగ

ధంబును గాఢధర్మతత్పరంబునుంగా ననుగ్రహింపు మనిన నమ్మని యట్ల యయ్యె
డు మూఱడుము నీదుమనుమండు త్రిలోకపూజనీయుండని పల్కిన నప్పతి వాఁ
డేమికతంబున బ్రాహ్మణుం డగు నత్తెఱుం గెఱింగింపవే యనవుడు నత్తాప
సోత్తముండు విను మస్తద్వంశంబున ఋచీకుం డనువాఁడు జన్మించి నీతనయుం
డైన గాధి యనియెడువానిపుత్రి గార్యఁగాఁ బరిగ్రహించున త్తపోధనుండు దన
నందనుం డగుజమదగ్నియందు సమస్తధను ర్వేదంబును నావహించు నవ్వోశే
షంబు తత్పుత్రునందు ఫలియించు నది యంతయు సకలక్షత్రియక్షయకారియైన
దైవంబుకృత్యంబు దానివలన ఋచీక గాధిఁభూజనానుష్ఠానపరివర్తనంబు గలు
గునది కారణంబుగా నుగ్రక్షత్త్రధన్యుం డగుపరశురాముండు జమదగ్నికిం బరమ
బ్రాహ్మణ్యగణ్యుం డయినవిశ్వామిత్రుండు గాధికి జనియింతురు బ్రహ్మపలుకు
నత్యంబ యుష్మదన్వయంబు భార్గవకులనంబంధంబున జనశ్లాఘనీయం బయి
వెలయుం గలయది యేను దీర్ఘంబునకుం జనియెద నీవు సుఖవై యుండు మని
చెప్పుటయు నస్పృహమితేఁడు భార్యాసహితంబుగ సవిశేషవినయం బగు
వందనం బాచరించి వీడ్కోని చనియెఁ జ్యవచుండును నిజేచ్ఛం జనియె నిది
పరశురామ విశ్వామిత్రజన్మప్రకారంబు.

331

— ఖిష్టుండు ధర్మజనమ దానవిశేషముల నెఱింగిండుట. —

- క. అని కురుపితామహుండు సెప్పిన విని ధర్మాత్మజుండు ప్రియ మందుచు నా
తనితో దానవిశేషము, లనఘా యెఱింగింపు మనుడు నతఁ డిట్లనియెన్. 332
- సీ. కాంక్షోపదోహయుఁ గాంచనచారుశృంగయు ధవళాంబరకలితయును స
దక్షిణయును నయి తగుగోవుఁ బాత్రత్వభవ్యవిప్రునకు సన్నక్తితోడ
నిచ్చిన దానికి నెన్నిరోమము లన్ని దివ్యవత్సరములుఁ ద్రిదశలోక
మున వసింతురు కులంబున యేడుదరముల జనముల నుగతికి ననుతు రధిప
- ఆ. కన్య భూమి గృహము గనక మన్నము జల, మంబరంబు శయన మాసనంబు
వాహనంబు విప్రవరుసకు నీగి లోకములురెంట సౌఖ్యకారి యుండు. 333
- క. అనిన విని పాండవా గ్రజుఁ, డనఘా యిన్నింటికంటె నధికం బగుదా
ని నెఱింగింపు మనుడు నజ్జనపతి కిట్లను నతఁడు ప్రసన్నాత్మకుఁ డై. 334
- తే. అర్థి గోరినవస్తువు లర్థితోడ, నీగి యెల్లదానములకు నెక్కు డరయ
సఖుభూతమ్ములకు నభయంబు నిచ్చు, టంతకంటెను మే లందు రార్యజనులు.
- వ. అని చెప్పి విను మని మఱియు నిట్లనియె. 336
- తే. వీరశయనంబు మేలండ్రు వీనికంటె, మఱియుఁ గొన్నింటికంటెను మనుజనాధ
దానముల కావు వెదకిన దానిఁ బోల, లేవు పుణ్యకర్మములలో నేవి యైన.
- వి. అనుటయు ధర్మజుండు దమ్ముదెసం గనుంగొనిన వార లతనిచిత్తం బెఱింగి
రణమరణస్తుతి సేయ నతండు సమరంబునం జచ్చినబంధుమిత్రజ్ఞాతిజనంబుల

వలనిశోకంబు వదలి వాహినీనందను వాక్యంబు లభినందించె నా దేవప్రతుం
డు వెండియు. 338

క. అరి యైన దీనుఁ డై తను, శరణం బని వేడినం బ్రసన్నాత్మత స
ప్పురుషునికోరిక దీర్చినఁ, బురుషోత్తముఁ డందు రతనిఁ బురుషవరేణ్యా 339

క. అడుగక యున్నను నాలిం, గొడుకుల రక్షింప లేక కుతిలపడుచు నె
ప్పుడుఁ బేదతనము గలనరు, నెడ రుడుపఁగ వలయునది మహితగుణ మనఘా.

క. నిజదారపరులు సంతత, చుజనరతులఁ గామరోషహంతలు సగున
ద్వీజుల సరసి ధన మిచ్చుట, త్రిజగత్పూజ్య మగు నంద్రు ధీరవిచారా 341

వ. అనినం బాంశవాగ్రజుండు యాచనాయాచనంబులలో నెయ్యది దానార్హం
బగు నని యడిగిన సతనికిఁ బితామహుం డిట్లనియె. 342

చ. అడిగిన నిచ్చుకంటెను నయాచకుఁ గాఁగ నెఱింగి యిచ్చు టె
క్కుడుఫల మిచ్చు దానవిధికోవిద వేడుట సావు వేడఁగాఁ
బడు టది పెద్దసావు దగు ప్రార్థన పూర్ణము సేయునాతఁ డా
యడిగినవానిఁ దన్నును దయారతిఁ గావఁగఁ జాలువాఁ డగున్. 343

వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుం డతని కిట్లనియె 344

క. దానము యజ్ఞక్రియ నాఁ, గా నతులితధర్మవిధులు గల వందు ధరి
శ్రీనాథోత్తమ యధికఘ, లానూనం బై వెలుంగు నది యెయ్యదియో. 345

వ. విన వలతుం జెప్పవే యని యడిగిన నయ్యనిష్కషనదీనందనుం డప్పాండునంద
నాగ్రజున కిట్లనియె 346

ఉ. భూసురకోటికిఁ విసయపూర్వముగా ధనధాన్యగోమణి
త్యూసలిలాన్నముఖ్యములు సమ్మతి నీగి నుయజ్ఞ మాసనో
ద్భాసితసత్క్రియఁ నడపు భవ్యుండు యజ్ఞములుం దపంబులుం
జేసినపుణ్యముం బడయుఁ జేయుము దానము లోపి నిత్యమున్. 347

క. అనవుడు నాతనితో ని, ట్లను గుంతీతనయముఖ్యుఁ డనఘా పెక్కుల్
వినఁబడు దానము లధికంబునఁ దగియెడుదాన మెద్ది యన్నిటిలోనన్. 348

వ. అని యడిగిన నయ్యాపగానూనుం డమ్మానవపతి కిట్లనియె. 349

— భూదానమహిమాభివర్ణనము. —

క. దానము లన్నిటికిని భూదానం బెక్కుడు సమస్తధాన్యములుఁ బ్రభూ
తానేకవస్త్రధనర, త్నానూనత్వమును భూమి సవుటకతమునన్. 350

క. కనకము రజతము వస్త్రంబును ధాన్యము వివిధరత్నములు నిచ్చినయ
వ్వీనుతఫలంబుల నెల్లను, గను నుత్తమభూమిదానకర్త నరేంద్రా. 351

సీ. భూమి కెంతాయువు భూదానకర్తయు సంతకాలము సుఖ మందు చుండు
నమరలోకంబున నల్ప మైనను భూమి యిచ్చిన బహుభూమి యేలు సతఁడు

- రాజు విశేషించి రణమృతి యొండెను భూదానకర్తృత్వపుణ్య మొండె
బడయంగవలయుఁ బాపంగ నోపు బ్రహ్మహత్యాదిపాతకముల నైన భూమి
తే. దాన మెంత పాపాత్ముచే నైన భూమి
గొనినఁ గల్గెమ మొందదు వినుము మహిత
మైనభూదానవిధియును నశ్వమేధ
1 యాగమును సదృశంబు లం ద్రాదిమునులు. 352
- క దారిగ్ర్యముచేఁ గుందుచు, నేరిని నడుగంగఁ బోవ కెంతయుఁ గృశతం
గూరినవిప్రున కుర్వర, వారనినయ నీగిఫలము వాగ్గోచరమే. 353
- తే. యాగకర్తయు శాంతుండు నైనయట్టి, విప్రుఁ బ్రార్థించి యైన నురీప్రతిగ్ర
హంబుసేయించు టత్యధికంబు భూమి, దానవిధివిశేషంబులలోన నెల్ల. 354
- క విను మధ్దుఁ డైనవిప్రున, కనఘా గోచర్మమాత్ర యగు మేదిని ని
చ్చినఁ బోనియట్టిపాపము, నినుబొడుపునఁ జెడనితమము నెందును గలవే. 355
- క ఆజిప్రాప్తమృతులు గురు, పూజకులును మఱియు నెట్టి పుణ్యాత్మకులున్
రాజోత్తమ భూదాన, భ్రాజిష్ఠునిఁ బోల రండు పరమమునీంద్రుల్. 356
- వ. అని చెప్పి భీష్ముండు వెండియు నిట్లను భూదేవి జనులకు హితంబుగా నానతి
చ్చినవాక్యంబులు భూగీత లనం బరఁగు వాని విని పరశురాముండు భూదాన
వరుం డయ్యె నని విందుము పాండవాగ్రజా యవి నీ వాకర్ణింపుము. 357
- క. నను నిండు రెండులోకము, లను జెడనియశస్సుఖంబులం బడయఁగ గో
రనయ ట్లయినను దీనికి, నెన లేపు సుఁడీ తలంప నేధర్మములున్. 358
- చ. ఇతరులదానమేనిఁ దమ యీగియయేనిని నన్ను మార్తురే
మతి నరకాధివాసగతి మాన్పఁ దలంచుట గల్గినన్ సమం
చితముగ భక్తి నిచ్చుట కుశీలత మార్పుట నాకు హర్ష భా
సితయుఁ బరాభవవ్యథయుఁ జేత సుఁడీ యిదె చాటి చెప్పెదన్. 359
- క. వినుఁ డభయలోకముల మే, లొనరింతుం గీ డొకింతయును నిలువఁగ నీ
క నిరాసంబు నొనర్తును, నను నిచ్చిన నెట్టిదుర్జనములకు నైనన్. 360
- వ. అనియె నని యవాక్యంబు లుపన్యసించి దేవవ్రతుం డన్నరదేవోత్తమునకు
మఱియుం జెప్పు నవ్విషయంబున నింద్రుం డడుగ బృహస్పతి సెప్పినవచనం
బులు వినుము చెప్పెద. 361
- ఆ. భూమి రత్నగర్భ పురుహూత యటు గాన, కలుగు భూమిదాన కర్త యైన
వాని కశ్వహస్తి వనితాదిసర్వరత్నములు నిచ్చునట్టి యమితఫలము 362
- క. వసుదాయని యైనవసుధ, నొనఁగినతనిఁ దన్న తన్న యొనఁగె ననుచు సం
తనపడు భూతము లన్నియు, నసమానము భూమిదాన మమరాధీశా. 363
- క విను రాజులకు నవశ్యంబును జేయఁగ వలయు నధికభూదానము రా

జనువాఁ డధుముల కాకర, నునఘా యని నక్క నొంట నది వ్యయ మగునే.

ఆ. పూర్వసత్త యైన భూమి నెన్నడు వుచ్చి, కొనియె నతఁడు ననదు కులమువారి నిరువదొక్కతరము నరకవాసుల జేయు, దాను ¹నడుము గాఁగ ధర్మనిరత.

క. మును దా విప్రున కిచ్చెన, నని భువి గాగుండుకంటె నధికపుణ్యంబును నడుగ కిచ్చుటకు మిగిలినపుణ్యము నెందు నరియ లే వండ్లు బుధుల్.

వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు సురనదీపుష్పశా ² దానచరు బయినమానవుడు దాతవ్యంబు లగువానివిశేషంబు తెలింగింపవే యచుటయు నతం డెన్నకన ³ పానీయప్రముఖంబు లైనసదాధ్యంబులవిశేషంబులు గల నని చెప్పింపించె నొక్కనాఁ డన్నంబువిషయం జైనదాసంబుప్రకారంబు.

367

క. ఏ నడుగఁగ నారసముని, మానితముగఁ జెప్పినట్టిమాటలు సువ్యక్తానూనవృత్తిఁ జెప్పిన, భూనాయక యేకచిత్తమున విరు నానిన్.

368

క. మునులును దివిజులు నన్నము, వినుతింతుడు బోకశంక్రవిధి న్నిమిషము న కుక్కునుగలసర్వము నన్నంబున నడచుం గాన యన్నము విశిష్ట మొనన్.

369

ఆ. అన్నదానసదృశ మగుదాన మెందు నెన్నడును లేదు గావునను విధేయ మన్నదాన మధికయత్నపూతంబుగాఁ, బూని దానిచేత పుణ్యశమము.

370

సీ. ప్రాణంబులకు విధారక సున్న మింటిజనంబుల కుడిగి మొనను సుభక్తి నతిధికిఁ బెట్టుట యధికపుణ్యము శ్రాంతు నృద్ధుఁ దానను బాలు వికలు ననితఁ గడపఁగా దాఁకలి గదిగి యధించిన గృహమేధ కవమతి గినుక నగు కాలంబుతోఁ గుక్క మూలఁడు దుది గాఁగ నాఁకొని నచ్చిన ననుగుణముగ

ఆ. నాచరింపవలయు నాహారకల్పన, మునుల దేవపితృసముష్కముల నన్నదానవిధుల నానరంబుగఁ బ్రియ, మొందఁజేతఁ బోల వొండువిధులు.

క. కులమును వినయము నృత్యము, నల మునుతే యన్న మిడుటకై యమిగంగా నలవదు విప్రుని ¹నాన, ²బలరంగా నిడుట తెన్న యాకి ³కమానన్.

371

వ. అని వెండియు.

372

తే. అజఁడు గల్పాదియం కన్న మమృతమనియె, నన్నహాని బలాధికు నైన దున్య లాత్తుఁగాఁ జేయుఁ గావున నన్నభుక్తి, సకలధాతువృద్ధికి నగు జనము గోగు.

క. అని యతఁడు వల్కె ననియును, విని యన్నము నవినయముగ నిప్రాదులకు మనుజేశ యిడుదు నీవును, మన మురింగఁ జెట్టురూ సనా న్ధజనులకున్.

373

ఆ. అన్న మిడిన మణిమయావాసశ య్యాస
నములు నమృతభోజనంబు హృద్య
మాల్య లేపనములు మహనీయుమహిళాను
భవముఁ జిరత నొందు దినమునందు.

374

—అంశం నక్షత్రదానమహిమాతిశయనిరూపణము —అంశం—

వ. అనినవిని యుధిష్ఠిరుండు నక్షత్రవిషయంబు లైనదానంబుల తెఱింగెఱింగింపవే
యనుటయు నిట్లు దేవకీదేవి యడుగ నన్నారీరత్నంబునకు నారదుండు సెప్పిన
వాక్యంబులయర్థంబు లుపన్యసించెద నాకర్ణింపుము 377

సీ. ¹కారై బాయస మబ్జగర్భనితార మాషములు మాంసమ్ము నంజంగఁ గలుగు
నన్నంబు శశితారయందు గో వార్ద్ర నదితారఁ బులగంబు దీపు గలయు
నట్టులు గురుతార నధిప సువర్ణ మాశ్లేష రూప్యము మఖఁ జెల్లు నుప్పు
తిలలు భగుం డధిదేవత యగుతారఁ జెఱకుఁ దేనియ నుపాసి క్తమైన

తే భక్త ముత్తరఫల్లనిఁ బాలతోడ
షాష్ఠికాన్నంబు రవితార సకరిరథము
చిత్తనాఁడు శ్రీగంధపుఁజెక్క స్వాతిఁ
ననకుఁ బ్రియ మైనయది మేలు దానమునకు.

378

సీ. అనఘ విశాఖ నెద్దనురాధఁ బైచీర విను జ్యేష్ఠఁ దగఁ గఱివేము గూర్చి
ముల్లంగి మూల సప్తలఫలంబుఁ బూర్వాషాఢఁ బెరు పుత్తరాఖ్య యైన
యాషాఢ మాషీ కార్ద్రాన్నంబు హరివసు జలతారకములఁ గంబళము గుఱ్ఱ
లమరినబండియు ²యనలుఁ బూర్వోత్తరా³ భాద్రపాష్టాశ్వినీభ రణులందుఁ

తే. ⁴గ్రావు గలమేఁకనంజుడు గొఱియయెఱచి
గంచుకుండతో మొద వశ్వకలితశకట
మతులతిలధేను లీఁ బాడి యఖిలతార
కముల నీగులు నూర్ధ్వలోకములఁ జేయు.

379

వ. అని యెఱింగించి యమ్మానవపతితో నమ్మాననీయుం డిట్లనియె.

380

క. అలఘుతరసకలకామ్యంబుల నిచ్చినయట్టిమహితపుణ్యం బై తా
వెలుఁగుఁ గనక మిచ్చుట యని, పలికెం గర్తజ్ఞుఁ డత్రి పరహితచరితా.

తే. కనక మాయుఁగ్రదంబు పావనము భావ, శుద్ధినొనరించు దాతకు సువ్రతమున

వేడ్కతో దాని నిచ్చుట వేఱ పొగడ, నేల యనియె హరిశ్చంద్రుఁ డిద్ధతేజ.
క పానీయదాన ముత్తమ, దానం బని యఖిలధర్మతత్వదృఢపరి

జ్ఞానానూనం డగుమను, మానవపతి సెప్పె నృపసమాజవరేణ్యా. 383

క. కావునఁ జెఱుపులు నూతులు, బావులుఁ గొలఁకులును నెపుడు పౌరవసర్యా
కావింప వలయు నవి గడుఁ, బావనములు పుణ్యలోకభాగిత నిచ్చున్.

క. అనఘా యెవ్వనికావిం, చిననలిలాశయమునందుఁ జెలఁగుచు గోవుల్

గొను నీ రాతనివంశంబున కవి గావించు నూర్ధ్వభువనస్రాప్తిన్. 385

1 కర్తవ్య 2 నగలు. 3 భాద్రుల పాష్టాశ్వినీభరణులందుఁ 4 గొఱులరాజమానం
బులు గొఱియ.

తే. ఆఁక లేక యెవ్వనిజలాశయమున, మండు వేనవియందును మనుజుకొటి
యవభృథస్నానపానంబు లాచరించు, నతఁడువొందఁడు విషమదుర్గాభిగతులు.

క. యాగాదికర్తముల కుప, యోగింపంబడుటఁ జేసి యుత్తమము ఘృతం
బాగురువస్తువు నిచ్చుట, యాగములకు నగ్నికిం బ్రിയం బై యుండున్, 397

తే. గరగ లొనఁగిననరుఁడు భూసురు లొనర్చు
నాచమనముఖకర్తంబులందు వప్త
భాగఫల మొందు నెగడికిఁ బాచనమున
కింధనము లిచ్చి ధనముల నెనక మెనఁగు. 398

ఆ. ఛత్ర మిచ్చి కాంచుఁ బుత్రులఁ బురుషుండు, సకలకామ్యదానసమము శకట
మిచ్చు టనఘ చెప్ప లిచ్చినఁ గంటకు, లై నరిపులఁ ద్రొక్కి యతఁడు దిరుగు.

క. తిలలు పితృభోజ్యములు గా, జలజభవుఁడు సేసఁ బితృనిచయ మలరఁ గడుం
దిల లిచ్చిన శుచు లగుదురు, తొలఁగుం బర్వసురతాదిదోషము లెల్లన్. 390

తే దివ్యముని యగు కాశ్యపుభవ్యగాత్రముల జనించి భవ్యంబు లై తిలలువెలయు
నట్లు గావునఁ దత్కృతయజన మఖిల, నస్తుయజనంబుతో సరివచ్చు నంధ్రు.

క. తిలదాన మఖిలదానం, బులకంటె విశిష్ట మెల్లమునులును నియతిం
దిల లర్హము లగుపాత్రం, బుల కిచ్చియ కాదె పెంపు వొందిరి నత్సా. 392

వ. అనిచెప్పి యాపగాతనయుం డొకవిశేషంబు వినిపింపవలసి ధర్మజున కిట్లనియె.

ఉ. దానము లాదిగాఁ గలుగుధర్మము లెల్లను జేతకున్ నిజా
ధీనపుఁజోటు గా వలయు దేవతలున్ మునులుం జతుర్ముఖుం
గానఁగఁ బోయి యజ్ఞముఖకర్త సమాచరణార్థ మై తదీ
యానుమతిం సగం బఁచి యయ్యయిచోటుల నాచరింపరే 394

క. కాననము గిరులు నదులును, నానాతీర్థములు భూజనంబుల కెల్లన్
భూనుత సాధారణములు, వానను ధర్మములు సేయ వచ్చు నిజేచ్ఛన్. 395

ఆ. అధిప నానునమునయందుఁ దోచినయది, యాచరింప నలయునర్థ మగుటఁ
జేసి దీని నీకుఁ జెప్పితి గోదాన, శస్త్రమహిమ వినుము విస్తరింతు 396

సీ. గోవు లెక్కుడు తపోభావితాత్ములకంటె
ననినఁ దద్గౌరవంబునకు మేర
గలదె సత్యాఖ్యలోకంబున నవి సోమ
సంగతత్వంబున సంచరించు
వినుతహోమముల కెల్లను బాలుఁ బెరువు నే
యును నిచ్చుఁ గర్సనంబునకు నొదవుఁ
దోలు శృంగంబులు వాలంబు రోమచ
యము శక్రస్త్రాస్త్రము లఖిలవర్త

- ఆ. నముల కుపచరించు శ్రమము శీతాతప, వ్యధయు లేమి నెపుడు నతిభరంపుఁ
బనులు సేయు గోవు బ్రాహ్మణుఁ డన నేకతత్త్వ మగుటఁ బరపదంబుఁ గాంచు.
- క. గోవుల విప్రుల కిచ్చిన, నేవిషమపుగతులఁ బొరయ కేరికి నరుగం
గా వశము గానిలోకము, లావాసంబులు గ నిలుతు రతిసుఖవృత్తిన్. 398
- క. గోవులపా లమృతం బని, దేవేంద్రుఁడు సెప్పె గాన ధీరత్వనిధీ
గోవు నొనఁగ నమృతము న,ద్భావంబున నిచ్చినట్టిఫల మొడఁగూడున్. 399
- తే. అనఘ గోవులు ప్రాణంబు లని సమస్తమునులు సెప్పుదు.రట్లుగావునఁ దలంపఁ
బ్రాణదానవిధానసంప్రాప్త మైన, ఫలము గోదానకర్తకుఁ గలుగుఁ జూవె. 400
- క క్రూరునకు నా స్తికునకు దు, రారంభున కిచ్చినం బరమదుఃఖమునుం
గూగును గో వది దాతను, నారకీ జేయుం బరీక్షణము గడు వలయున్. 401
- ఆ. గొడ్డు బడుగుఁ దెవులుగొంటుఁ గ్రే పెడలిన, దాని నెచ్చు లేని నూన మైన
యట్టిదాని నొకట నాయానపడి యున్న, దాని నీరు గోప్రదానవిదులు. 402
- క. విను పుణ్యలోకముల కా, వనఘా విప్రులకు గోచయంబులఁ బెక్కి
చ్చిన నవి దాతకు మోక్షంబును జేయఁగఁ జాలు నంద్రు పూర్వాచార్యుల్.
- వ. అని చెప్పి గాంగేయుం డన్నపానీయదానఫలాతిశయంబులు వెండియు వినిపిం
ప వేడ్కసేసి యవ్వభున కిట్లనియె. 404
- సీ. అధిప యింకను విను నున్నంబు జలమును నిచ్చుట యీవుల కెల్ల నెక్కు
డగుట నే జెప్పెద నమృతసుధాస్వధానామముల్ సురలందు నాగకులము
నందును బిత్తకోటియందును వర్తిల్లు నన్నంబునకు నోలి నట్లుఁ గాక
యది ప్రాణ మంద్రు మహాత్ములు గావున దానిఁ బెట్టుట ప్రాణదానసగుము
తే విను విశేషించి తత్పాకమునకు జల ము
పాశ్రయము చంద్రునకుఁ బుట్టఁ బట్టు నయ్యె
జలము చంద్రుండు గాఁడె యోషధులఁ బ్రోచుఁ
గాన యుత్తమ మన్నంబుకంటె జలము. 405
- వ. అని పలికి మఱియును. 406
- క. తనకుఁ గలయట్టియన్నము, నన సురపితృపూజనములు నరునకు నడపం
జను నతిభిత్తర్పణము దా, నన తగ నొనరించువాఁడు నరవరముఖ్యా. 407
- వ. అని నిర్దేశించి తిలదానం బత్యాదరణీయం బని ప్రసంగించి యది వినినది
యైనను నేమి తద్విషయంబున కొక్కయతిహాసంబు గలదు చెప్పెద విను మని
పలికి యనిమిషనదీనందనుండు కుంతీనందనాగ్రజుతో నిట్లనియె. 408

—ॐॐ తిలదానవిషయకయమబ్రాహ్మణసంవాదము. ॐॐ—

సీ మధ్య దేశమునగ్రామంబు విద్యజ్ఞనబహుల మై యొక్కటి వర్ణశాల
యనుపేర నొప్పారు నందుల విప్రుని శర్కినామునిఁ బ్రీతి జముఁడు పిలువఁ

బనిచి దానముల కెల్లను దిలదాన మెక్కుడు తిలలకుఁ బితృకోటి వేడ్క
సేయుఁ బాపంబులు సెందవు తిలభక్షిఁ బుణ్యకర్తృత్వంబు బుద్ధిఁ గోరు
తే. దేనిఁ దిల లెఱ్ఱు విప్రుల కిమ్ము భక్తి, ననియె వస్త్రదీపము లీగి యతులదాన
మనఘ చీరల దివియల సమరపితృసమర్చనము సేత పరమధర్మ మని చెప్పె.
వ. అని యిట్లు యమబ్రాహ్మణసంవాదంబు వినిపించి శాంతనవుం డమ్మహీకాంతు
నాననంబు సవిశేషాదరంబున నాలోకించి. 410

క. విను పృథివియును సరస్వతి, యును గోవును దానవిధికి నొక్కంతలు గా
విని యుండుదు వీనిం బో, లినదాతవ్యములు నొండు లే వని విందున్. 411

ఆ. రాజముఖ్య తగుసరస్వతి శిష్యున, కొనఁగ భూమిదాన మూర్జితముగఁ
జేసినట్టిఫలము సిద్ధించు ధేనువు, నిచ్చుటయును భూమి నిచ్చినట్లు. 412

క. అనయముఁ గొంచెపువెలకుం, గొన వచ్చును సారభూత గోవును దానం
బున ఫల మధికము దానము, గొనినాతఁడు సుఖము దాన గొనుఁ జేసేతన్. 413

ఆ. దేవపితృసమర్చ నావాసములు గోశ, కృత్ప్రేతేపనమునఁ గీర్తనీయ
శుచితఁ బడయు ననిన సువ్రత గోవుల, భూరిమహిమ వేఱ పొగడ నేల. 414

తే. కుడుపునకు ముంద రొడ్డులగోవునకు న
మంచితగ్రాసముష్టి నిత్యంబు నేడు
గాల మిచ్చిన నతఁ డెల్లకామ్యములును
బ్రాహ్మణుల కర్థి నొనఁగిన ఫలము వడయు. 415

క. గోదానవిధము సుపథగ, మై దాతకు నెల్ల మేలు నాపాదించుకొ
వేదప్రియ యది దురితో, త్పావక మగు నాతనికి విపథగత మైనన్. 416

— శృంగచరిత్రము. —

తే. దుష్టమైనగోదానంబు గష్టవృత్తిఁ, దెచ్చె నృగనాముఁ డగుజగతీవిభునకు
నతైఱం గితిహాన మై యవనిఁ బరఁగు, వినుము సెప్పెద దాని వివేకధుర్య.

క. ద్వారపతి నొక్కనూతం, దోరపుడను వక్కజ మగు తొండ నొకటి న
చ్చేరువ మెలఁగుజనులు గని, నీ రిది గలఁగించు నిట్ల నిలిచెనయేనిన్. 418

క. అని బలుమ్రాకులు వేగమ, కొని వచ్చి తగిల్చి లావు గొని తిగువఁగ నా
ఘనజంతు వచలితం బై, యునికికి విస్తయము నొందునుల్లంబులతోన్. 419

తే. కృష్ణపాలికిఁ బోయి యక్కిటమున్న, తెఱఁగు సెప్పినఁజనిదానిఁ దిగిచె వెడల
సమ్మహాత్ముఁడెఱింగియు నర్థి తోడ, నడుగ నది యేను నృగుఁడఁజుమ్మనియెననఘ.

వ. అనిన విని యద్దేవుండు నీ వనేకగోసహస్రంబుల విప్రజనంబుల కిచ్చి తని విందు
మిట్టిదుర్జన్మంబు నీ కేల వాటిలై ననుటయు సమ్మనుజవల్లభుండు. 421

సీ. ఉత్తమబ్రాహ్మణుం డొకనికి నొక్కనాఁ డొకగోవు నిచ్చితి నుల్ల మలర
నతఁడును గొనిపోయె నది మేత కర్థి మా కదుపులలోపలఁ గలసి వచ్చె

- గోవుల మఱియును గోపాలకులు దానవిధికినై తెచ్చుచో విధివశమున
వానిలో నదియును వచ్చిన నెఱుంగక దానంబు సేసితి దాని మున్ను
- ఆ గొనినయతఁడు నడవి కని యిది నాదుగో
వనియెఁ బినపఁ గొనినయతఁడు పెనఁగి
నాకు నృపతి యొసఁగె నా నిద్దఱకును వా
డైన నన్నుఁ గాన నరుగుదెంచి. 422
- వ. తనుచుండట తెఱం గెఱింగించి. 423
- క. ఇచ్చినవారల కొనఁగా, వచ్చిన నడ్లంబు గలదె వసుధాధిప యం
చిచ్చు గడు నొచ్చి పలికిరి, వెచ్చనినిట్టూర్పు లడర విప్రు లిరువురున్. 424
- వ మఱియుం బొడముమాటల నమ్మెదవుపోకడ నాకుఁ దెల్లం బగుటయు. 425
- ఉ దానికి నేను జిత్తమునఁ దాపము నొందుచు మున్ను గొన్నయ
మ్మానితవిప్రు వేడికొని మంచివి గోవులు నీకు నూఱు వే
యైనను నిచ్చెదక విడువ వయ్య మహీసురవర్య నెమ్మి న
ద్దేసువు నన్న నాస్యమున దీనత దోఁపఁగ నాతఁ డిట్లనున్. 426
- తే పాలుగడుఁ బెక్కుదాని¹న బాములెన్న, పెయ్యకర్మలిగలదుచుత్ప్రియసుతుండు
పాల కేడ్చినయపుడ చన్నట్టనిచ్చు, నేది ప్రాదైన నట్టిగో వెండుఁ గలదు. 427
- క. శ్రీవోలె నింటిలో నా, గో వుండఁగఁ జాతుఁ గాని కోటిమొదవులుం
గావు సరి దాని కని భూ,దేవుఁడు వోవుటయు నేను దీనత దోఁపన్. 428
- చ. కనకము ధేనువుల్ మణినికాయము లిచ్చెద నేమి యొనఁ ద
క్కును మది కిష్ట మైనయది గోరుము గోవున కంచుఁ జేరి త
క్కినధరణీసుపర్వనకుఁ గీడ్పడి యెమ్మెయి వేడికొన్న నేఁ
గొన భవదీయరాజ్యమును గుత్తితవృత్తికి నియ్యకొందునే. 429
- తే. అనియెఁ గాని నామాట గై కొనఁడ యాతఁడట్టియెడఁగాలవశగతియావహిలి
యమునికడ కేఁగ నాతోడ నతఁడు వికచ, నలినలోచన యిట్లని పలికె శ్రీతి.
- చ జనవర పుణ్యకర్తము లసంఖ్యము లీ వొనరించి తొక్క వి
ప్రునిధన సుజ్ఞతం గొనుటఁ బొందె సకల్విషభావ మల్ప మి
ట్లొనరినరెంట నయ్యెడుమహోన్నతిదుగ్ధతులందు మున్ను నీ
చనునెడ యెద్ది నావుడు న²సౌఖ్యపుఁజోటని సమ్మతించితిన్. 431
- ఆ. అట్టు లియ్యకొనిన యాక్షణమాత్ర మ, సకము క్రిందు గాఁగ ధరణిఁ బడఁగ
వలసె నపుడు వింటి నలఘుకృపార్ద్రగ్రాణ్ణాలికలిత మైనయమునిపలుకు. 432
- వ. అది యెయ్యది యం టేని. 433

తే. వాసుదేవుఁ డనేకసంవత్సరముల, కధిప నీయున్నచోటికి నరుగుదెంచి
యుద్ధరించు ని న్నట నిత్యసిద్ధసౌఖ్య, మైనలోకమునకుఁ జను దనఘ నీవు 434
వ. ఇట్లు వినుచు నిలాతలంబునం బడి కృకలాసత్వంబు నొంది చరియించు చుండి
నేఁడు దైవదత్తం బయినచిత్తవర్తనంబునం జేసి యిక్కుపంబునకు వచ్చినయ
పరక్షణంబునం గృకలాసంబులకు లేనిమేనిపెం పావహిల్లిన నుల్లంబు నవిన్మ
యం బగుచునుండ యమప్రసాదంబున నెప్పుడును మాయనిపరిజ్ఞానంబు వర్తిల్ల
నున్నంతం బరమయోగీంద్రభావ్యం బగుసీభవ్యసన్నిధి దొరకొనియె నని పలికె
నప్పు డప్పుడమితేనికీఁ బూర్వాచరితపుణ్యకర్తానుగూపం బగుగూపం బావిర్భ
వించిన దానికిం బ్రమోదభరితుం డై యతండు. 435

—౧౧౧౧ నృగుఁడు శ్రీకృష్ణులనఁ బాపవిముక్తుఁ డై పుణ్యలోకమునకుఁ బోవుట —౧౧౧౧

తే. దేవ నీ దగుకారుణ్యదృష్టి యమృత
పూరమునుబోలె నామీఁదఁ బోలయుటయును
దీనదశ వాసె భవదనుజ్ఞానిరూఢి
నేను జనియెద సంచితస్థానమునకు. 436

క. అని సవినయప్రణామంబున నారాధించి వృష్టిపుంగవుఁ దగ వీ
ఁగొని యానృగుఁడు విమానంబున నుత్తమలోకమునకుఁ బోయె నరేంద్రా.

వ. ఇవ్వధంబున 438

క. భరితానందుఁ డగుచు నృగుఁ, డరిగిన లోకహితకారి యై కృష్ణుఁడు ని
ర్భరమధురతాతిహృద్యా, క్షరంబుఁ గా నిట్లు లనియెఁ గౌరవముఖ్యా. 439

క. ధరణీసురధనహరణము, దురితతమము నృపున కధికదోషము నృగగో
హరణముక్రియ విప్రస్వా, హరణము భూపాలవరున కాపదఁ దెచ్చున్. 440

వ. అనియె నివాక్యంబులు నీకుం జెప్ప నలవి దైన నితిహాసావసానవర్తి యగుటం
జేసి వినిపించితి నని చెప్పి యప్పొండవార్తజుతో భీష్మండు వెండియు. 441

క. నుత్సంగతి సజ్జనులకు, నుత్సవ మొనరించు నృగున కున్నతిఁ ద్రిజగ
ద్యత్సలుఁ డగుకృష్ణుండు న,ముత్సృకతం జేరఁ జనుట యొసఁగినమాడ్కిన్.

క. అని పలికి మఱియును. 442

వ. దానము సమగ్ర ఫలదము, భూనాయక గోవు నెడ విబుద్ధత్వము గీ
డైనది గావున గోస, మ్మానన మేమటక యుండు మది నేప్రాప్తున్ 444

వ. అనిన విని ధర్మజుండు గోవులయెడ విరుద్ధాచరణంబున నయ్యెడుదురితంబు
తెఱిం గెఱింగించితి గోదాన ఫలవిశేషం బింకను విన వలతుం జెప్పవే యను
టయు ననిమిషనదీనందనుం డివ్వోషయంబున నైనది యొక్కయితిహాసంబు
గల దాకర్ణింపు మని యతని కిట్లనియె. 445

ॐ గోప్రభావవిషయకం బగునౌద్దాలకిపుత్రచరిత్రము ॐ

- సీ. ¹అనముఁ డౌద్దాలకి యనుమహాఘ్నుని దనతనయునిఁ బిలిచి యిద్దములు దర్భ కట్టయు జలపూర్ణకలశంబుఁ బువ్వులు మఱచి వచ్చితి నేటిమడఁగుమారఁ గొని రమ్మ వేగంబ చని యన్న నాచి కేతాహ్వయుం డగునతం డగుగునంత వాహిని పొంగిన వట్టిోడి నవి వోయెఁ గానక యాతండు క్రమ్మటంగ
- ఆ. నరుగుదెంచి కాన ననుటయు నాఁకలి, దనదుకర్తవైకృతంబు సైఁపఁ జాల కలిగి యోరి జముఁ జూడఁ బొమ్మని, శాప మిచ్చెఁ దండ్రి భూపవర్య.
- వ. ఇట్లు శపియించిన నబ్బాలకుండు గేలు మోడ్చి ఫాలంబున మోపికొనుచుం బ్రసన్నుండ వగు మని పలుకు నలుకఁగాఁ జేతనారహితుం డై పడుటయు నమ్మునివరుండు
- 447
- క. కనుఁగొని పశ్చాత్తాపంబున నుల్లం బెరియ నిట్లు పుత్రకు నే నే పనికై చేసితి విగతా, నునిఁ గా నని మూర్ఛముచుఁగుచుం బడియె ధరన్. 448
- వ. పడి యొక్కింత సేపునకుం దేటి ²తనయుం దేటిచూచి యశ్రులోలుక నబ్బాలకు నురంబున మొగంబు మోపి చేప్ప దక్కి యుండ నద్దిన శేషంబును నయ్యామిని యునుం జనియె సూర్యోదయసమయంబున.
- 449
- ఆ. అతనికన్నునీర నాప్లుతం బైనయా, శవము చేతనించి చలన మొంది యెలమి న త్తపస్వి యీక్షించు చుండఁగ, నైఱచె నిట్లుమగుడఁ దెలివి నొంది.
- క. తనుఁ గనుఁగొనియెడినుతుతో, మునిపతి యిట్లనియెఁ బుణ్యముల ప్రోకపు నీ వనఘ చని పుణ్యలోకముఁ, గని మత్పుణ్యమున రాక గలిగెను మగుడన్. 451
- క. నీ దగుతనువునదివ్యా, మోదము సాంద్ర మయి సోడు ముట్టెడు నత్యా శ్లాదమహాశ్చర్యసము, త్పది యగుచు నీగతాగతములం జెపుమా
- 452
- వ. అనిన విని యమ్మునిపతికిం బ్రణమిల్లి యక్కుమాహుం డిట్లనియె.
- 453
- సీ. నీయాజ్ఞఁ జని కమనీయవిశాలమై మణినుయత్వంబున మహిత మగుచు వెలిఁగెడుసమవర్తికొలుపుకూటముఁ బ్రవేశించితి నాతఁడు సేరఁ బిలిచి యంచితాననము వెట్టించి భవద్గౌరవాతిశయంబున నర్ఘ్యముఖ్య పరిపూజనముల సంభావించె నతనితో నేలోకమున వసియించువాడ
- తే. ననఘ యానతి యిమ్ము నా కంటి ననిన
నీవు నావపు నీతండ్రి నిన్ను జమునిఁ
జూడఁ బొమ్మని పనిచినఁ జూచి తంద
యరుగు మమ్మునివగ వేద ననియె నతఁడు.
- 454
- వ. అనుటయు నట్లకాక మగిడిపోయెద నీకడకు వచ్చితి ధర్మమయుండ వగునిన్ను దర్శించితిం బుణ్యలోకంబులు దర్శింప వేష్క వుట్టెడుఁజూపవేయనివిన్నవించిన.

1 శ్వేతకేతుం డనువిశ్రుతముని. 2 తనయు దెసంజూచి.

ఉ. అంచితవాహనాకలితయానముఁ దేరఁగఁ బంచి నన్ను నె
క్కించి సహాధిపాఘం డయి కేల్ దనకేల నమర్చి సత్కథా
సంచయవర్తనం డగుచుఁ జారుముఖాబ్జవికాస మొప్ప వ
ర్తించుచుఁ బుణ్యలోకములు ప్రీతి యెలర్పఁగ నాకుఁ జూపినన్. 456

తే. నయనములకుఁ జిత్తమున కానంద మొనఁగు
1 నట్టిమణిగేహవాపికోద్యానములును
బరమభక్త్యభోజ్యాత్మకగిరులు హృదయ
దుగ్ధఘృతమయఘనసరిత్తులును గంటి. 457

వ. మఱియుగంధమాల్యదివ్యాంబరాభరణప్రముఖంబులగుభోగయోగ్యపదార్థం
బులు మహారాష్ట్రలై యుండ నాలోకించితి నీలోకంబు లేపుణ్యంబులు సేసినజను
ల కనుభావ్యంబులని యడిగితి నడిగిన ధర్మరా జట్టిటివారి వని యెఱింగించి యిం
దధికవిభవంబు లై నయట్టిమాననీయస్థానంబులు గోదానంబు లాచరించినవార
లయవి భక్త్యభోజ్యగిరులును దుగ్ధఘృతనదులును వారివ యనిచెప్పి వెండియు.

క. మానితపాత్రము సవను, స్థానంబును ప్రీతిభక్తిసంపన్నతలున్
ధేనువుమేలిమియుం గల, దానముఫల మిట్టి దనఁగఁ దరమె యజనకున్ 459

తే. బలము లేఁబ్రాయమునురూపుఁగలుగునట్టి, గనపయెద్దు సద్ధర్మవిప్రునకు నిచ్చి
నతఁడు నద్విధి గోదాన మాచరించి, నతనిపడసినగతిఁ గాంచు ననఘచరిత.

క. గోవులు సూర్యనియుజ్జ్వల, గోవులయ ట్లగుటఁ జేసి గోదానపరుల్
భూమినుతా సూర్యసదృశు, లై వెలుఁగుదు రిట్ల చెప్పు నాగమఫణితుల్. 461

క. అని పలికి వీడుకొలిపిన, మునివర యజ్ఞమునిచరణముల కెఱఁగి ముదం
బున వచ్చితి ననె జనకుని, మన మానందరసపూరమయతం బొంగన్. 462

— ఇందు నకు బ్రహ్మ సెప్పినగోదానవిషయకవాక్యములు —

వ. అని చెప్పిన విని కుంతీతనయాగ్రజండు గోదానకర్త లెందేని వసింతు రా
లోకం బెట్టి దెఱింగింపు మనిన నన్నరదేవునితో దేవప్రతుండు దీనికి బ్రహ్మ
వాక్యంబులు గల విట్ల యింద్రుం డడిగిన నతనికి బ్రహ్మ యిట్లనియె. 463

ఆ. అడిగి మేలు సేసి తాలోక మెవ్వరు, నెఱుఁగ కునికిఁ దెల్ల మేను నుప్ర
తాత్తు లై నమునులు నతులపాతివ్రత్య, సతులు నెఱుఁగుదుము విశాలచిత్త.

క. విను మయ్యెడఁ గాలక్రమమును డప్పియు రోగములును ముదిమియు లేవ
వ్వినతస్థానం బవ్యయమును గేవలసారసంప్రమోదకరంబున్. 465

వ. దానిపేరు గోలోకంబు. 466

క. గురుశుశ్రూషకులును సత్యరతులు శమదమవినిర్మలాత్ములు దుర్బ
క్త్యరహితులును నిల్తురను, తర మగునచ్చోట గోప్రధానపరులతోన్. 467

వ. అని వెండియు. 468

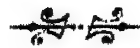
- ఉ. దాయధనంబు సంగరవిధానముపార్జితమున్ సధర్మకో
పాయసమాహితంబును శుభప్రతిపాదనలబ్ధమున్ మరు
న్నాయక వెండియుం గలుగునాయపుఁజొప్పులసొమ్ములుం దగున్
గోయజనార్ధనత్క్రియలకుం బెఱసొమ్ముల నైనఁ గీడగున్. 469
- క. విను గోలోకంబును గడచినలోకము గలుగఁ దూఁది చెప్పెదఁ బుణ్యం
బును గోప్రదానవిధి మిగిలినయట్టిది వశ్యయొండు లేదరయంగన్. 470
- తే. ఆగమాధ్యయనంబు వ్రతాభిరతియు
నై జకర్త¹శీలము గురుపూజనంబు
మాతృపితృరక్షణముఁ బాత్రమహిమ లప్ర
తర్క్యఫలదాయి యైనగోదానవిధికి. 471
- క. అని నిర్దేశించిన న,వ్వనరుహసంభవునిదివ్యవాక్యంబులు నె
మ్మనమున నిడి గోయజ్ఞము, లనూనవిధి నడపె నిందుఁ డమలచరిత్రా. 472
- క. నీవును ననధానముతో, గోవుల మన్నింపు పాత్రకోటి కొనఁగు న
తేవితపుణ్యచరిత్రము, లావెరవునఁ బోల వెన్ని యైనఁ గుమారా. 473
- క. అని యిట్లు గోవిశేషము, లనేకభంగులను బాండవాగ్రజునకు²శం
తనుమతుఁడు సెప్పె నన విని మునివర యేభంగి వాక్యములు మఱి చెల్లెన్. 474
- వ. అని యడుగుటయు. 475
- శా.ధర్మాధర్మవిదూరనీతిపరవిద్యచ్ఛిత్తయోగీ జగ
న్నిర్మాణస్థితంత్రసంహరణధూర్నిర్వాహరాగీ మహా
శర్తాపాదనపాదపద్మసుతపసావ్యధ్యాయసద్భా మనోం
తర్మద్రాలతికాఫుత్వలసితా దాంతిస్ఫుటోద్భాసితా. 476
- క. ప్రనుదవిషాదాదిద్వంసవ్యమలాపిహితాంతరంగవాసా విశ్వా
గమవేద్యసముల్లాసా, శమరమ్యవిభాస నియమజనితవికాసా. 477
- మాలిని. అకలుషహృదయాంతర్యాగసంసిద్ధిమూర్తి
వికృతిదశకషట్కస్వీకృతిప్రాధవర్తి
సకృపలనదపాంగోత్సాహ్యమాణాశ్రితార్తి
సకలనిగమచూడాచారురంగై కవర్తి 478
- గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైనశ్రీమహాభారతంబున యానుశాసనికపర్వంబు
నందు ద్వితీయాశ్వాసము

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

అనుశాసనికపర్వము, తృతీయాశ్వాసము.

నుహిషదానకగుణా

భూమోద్భాసి బహునామ పుణ్యస్తోమా

రామహృదయధాను విత్

రాక్షసేయవిభూతిసీను హరిహరనాథ.

అథ శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందున్న పద్యములు.

5. దేవా నైశంశంశాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు గోవులనుకూచుభూం
బువిని పాంశవాన్రజుండు భీష్మునితో ధన్వంతరులు దేటుచు నున్న హింతుమం
బుయిగోట నాపి చన్నుం గలిపికొని కృపకు భాజనంబుగాఁ జేయుటంతేసి
కొంకిక గురికిను నడిగెనఁ దాత్పర్యంబున ననుష్ఠించిఁ బోయెను వి
యోకిం గం. నే యనుటయు నతనితో నతండు. 2
6. విను నియమంబును వేదపాఠంబుఁ దద్ధరణంబు చదుము నధ్యాసంబు
చప్రతిప్రహమును నాత్మీయగర్హనిష్ఠయు సకలేంద్రియజదుము సర్వ
నిరతియు శ్రుతదానపరితయు బ్రహ్మచర్యముఁ బిశ్యశుగ్రోషణమును మాంశ
శుశ్రూషణము గురుశుగ్రోషణము ననుకంఠయు గోవ్రతసంపదయును
7. వాస్తవ యాచరింపఁజూయునట్టివి యని, పలుకుటయును నాస్థపాఠంబు
గోప్రదానవిధి యకుంతతృప్త నాకు, నెఱుంగఁ జెప్పవే నదిష్టబుద్ధి. 3
8. అని యడిగినయక్కురుపతికిం గురుపితామహుం డిట్లనియి. 4
9. తనియ మేసి నీకుద్రావి మందకు నచ్చి, సౌఖ్యమెసఁగఁ బనులు శతమన మొంది
యుండ నచట నియతి నుండి మాంధాత్మండు, పరిమథ క్షేపమరగుగునిఁ గూచి.

1 మహిత. 2 తననాను.

- వ. ఇట్లు యడుగం గలవాడై కరంబులు మొగిచి బహువిధంబులం బ్రస్తుతించిన
నాపురుహూతపురోహితుండు ప్రత్యక్షం బగుటయు నప్పుడమితేఁ డమ్మహాత్ము
నిపాదంబులకుం బ్రణమిల్లి యడిగిన నద్దేవగురుండన్నర దేవో త్తమునకిట్లనియె.
- ఆ. పుణ్యదినమునందు భూసురానుజ్ఞతో, నుపవసించి గోవు లున్నమంద
కరిగి పరమనియతి నయ్యహోరాత్ర ముగ్ధోషమున వసించి నిష్కఠోడ. 7
- వ. మఱునాఁడు. 8
- ఆ సంగవాభిధానసత్కాలమునఁ దన, యిచ్చుగోవుఁ బేర నెలమిఁ బిలిచి
యజుఁడు గరుణఁ జెప్పినట్టియవాక్యకర్త, త్నముఁ బరించునది యుదాత్తచరిత.
- ఆ. తల్లి గోవు వృషము దండ్రీ గర్భప్రదేశంబు దివము ధరణి సంప్రతిష్ఠ
యని పఠించి యోగ్యుఁ డగువిప్రు నర్చించి, సలక వలయు నీగికలిమి దెలియ.
- వ. తదనంతరంబ. 11
- క. సారము లగుగోవులు మ,ద్భోరసకలకల్తృషములఁ ద్రుంచును సౌమ్య
త్వాపూఢంబులు శాశ్వత, సారోదారపక మిచ్చి సౌఖ్యముఁ జేర్చున్. 12
- క అని పలికి గోవు నిచ్చితి, ననుచు నుదకధారఁ బ్రీతి నవిప్రుకరం
బునఁ బోయ వలయు నర్ఘ్యం, బని చెప్పుదు రజ్జలంబు నాదిమునీంద్రుల్. 13
- క. విను శిష్యుఁడు వ్రతశీలుం, డనఘుఁడు శాంతుండు దాంతుఁ డక్రోధనుఁ డీ
వినుతప్రదానవిధికిని, జననాథవరేణ్య యెఱుఁగు సత్పాత్రంబుల్. 14
- ఆ. ఇవిధమున గోవు నిచ్చిన యాతండు, చంద్రలోకవసనసౌఖ్య మొందు
నని సురేంద్రమంత్రి యచ్చుహీపాలుతో, నాదరమున నిట్లు లనియెమఱియు.
- ఉ. మానవుఁ డోపి యాశ్వయుజమానమురెండవృక్షప్రమిం దగం
బూని దినత్రయంబు పరిపూజితగోష్ఠతలంబునన్ వ్రతా
ధీనతఁ బెండ యన్నమును ధేనువుమూత్రముఁ బాలుఁ బానముం
గా నియతిన్ వసించి బహుకామ్యఫలంబులఁ బొందు భూవరా. 15
- వ అని చెప్పె నట్లు బృహస్పతి నిర్దేశించిన తెఱంగున మాంధాత్మండుమహీసురు
లకు గోవుల నిచ్చి యుభయలోకంబులను వినుతుం డయి వెలింగె నవిధం
బెఱింగి గోప్రదానపకు లైనభరతదిలీపభగీరథదాశరథిప్రభృతిభూపతులు ఘ
ణ్యలోకంబులు వడసిరి పాండవార్జునా నీవును దేవగురూపదిష్టంబు లయిన
యివాక్యకన్యంబులు భావగతంబులు సేసికొని గోవిషయవిధిజ్ఞుంకవై విప్రో త్తము
లకు సుత్తమగోప్రచయంబుల ని మ్మనిన నస్తునుమండు దాతకుం బ్రీతిం బ్రణా
మంబు సేసిన నస్తుహాత్తుండు వెండియు నవిభున కిట్లనియె. 17
- క. రేపకడ నీరుద్రావక, మేఘ గొనక మున్న గోవు మిక్కిలి భక్తి
భూపాల యిచ్చునది ది,వ్యాపారసుఖంబుఁ బడయ నాత్మఁ దలఁచినన్. 18

- క. మొదవులలో నెల్లఁ గపిల, మొదవు వరిష్ఠంబు రాజముఖ్య నియతిమై
నది విప్రున కిచ్చుటరయఁ, దుది దానంబులకు నఱకు దురితాటవులన్. 19
- వ. అనిన విని కాంతేయాగ్రజుండు కపిలగోవున కీవిశేషం బెట్లు గలిగె నెఱింగింప
వే యనుటయు గాంగేయుం డతని కిట్లనియె. 20

ఊఊ గోవులకుఁ గపిలత్వంబు సిద్ధించినప్రకారము. ఊఊ

- సీ. దేవత లాఁకొని దేవతాజ్యేష్ఠునిఁ గానంగఁ బోవ నాకమలజన్ముఁ
డమృత మిచ్చిన ముద మారఁగాఁ ద్రావఁ దత్పురభిత్వసంపద సురభి వృష్టె
నది సౌరభేయుల నధిప యుత్పాదించె నొకయప్పు హిమగిరియుపరితల ము
లంకరించుచు నవి శంక యించుక లేక యున్నెడ వానిలో నొకటి లేఁగ
తే. చన్ను గుడువఁ దదాస్యనిష్ఠుండమాన, మైనదుగ్ధఫేనము పవమాననిహతిఁ
దూలి తపముగ్రముగఁ జేయుశూలిమాళిఁ,బడిన నద్దేవుఁ డధికకోపంబుగదురి. 21
- క. చిచ్చుఱక న్నదరు లెగయ, విచ్చినఁ గపిలత్వ మొందె విబుధప్రకరం
బచ్చెరు వందుచుఁ గన్గొన, నచ్చేరునసౌరభేయు లమలచరిత్రా. 22
- క. అవి బిట్టు బెదరఁ దక్కటి, యవియు నదరి బెదరె నిట్టు లగ్గోవులు వా
తె వెసను సోమునిపాలికి, నవనీశ్వర దాని నెఱిఁగి యజుఁ డేతెంచెన్. 23
- సీ. ఏతెంచి నిభృతిమై నీశ్వరుచరణాంబుజములకు నెఱిఁగి హస్తములు మొగిచి
యమృతసిక్తుడవైతి వఖిలేశ గోవుల కెంగిలి లే దిందుఁ డెట్లు లమృత
మొనఁగు నట్టుల గోవు లొనఁగు దుగ్ధంబులఁ దదవృత్తపీతదుగ్ధంబు శుచియ
కాన కోపము దక్కి కరుణింపు వాని యొక్కకమనీయవృషభంబుఁగప్పమిచ్చె
తే. శివుఁడు ప్రియ మంది దానిఁ గేతువును వాహ
నంబుఁ గాఁ జేసి సకలజనంబు నెలమి
వృషభ కేతనుఁ డనియును వృషభవాహ
నుం డనియుఁ బేర్కొనఁగ నొప్పి యుండె నధిప 24
5. ఇట్లు ప్రసన్నుం డయి గోసంచారం బెందునుం గలుగునట్లుగా ననుగ్రహించిన
నాసౌరభేయూనముదయంబు మగుడ నన్నగంబునకు నచ్చి విచ్చలవిడి వర్తింపం
జూచి తనచూపునం గపిల లయిన గోవులకుం దక్కిన వర్ణంబులగోవులకంటె
నుత్తమత్వంబు గలుగ వరం బిచ్చి విరించిన పిడ్డొలిపె నట్లు గావునం గపిల
గోప్రదానంబు గోదానకల్పంబున కంతకు నధికం బని చెప్పి. 25
- ఈకపిలాఖ్యానము ను, శ్లోకము దీనిపరనంబు శ్రుతముఁ గలిమలో
ద్రేకంబుఁ బాచి సుతుల న,నేకధనంబులను బెంపు నిచ్చు నరేంద్రా. 26
5. అనిన విని ధర్మపుత్రుండును దమ్ములును సమ్మోదంబు నొంది భీష్మునకుం

- బ్రహ్మిణి గోప్రదానంబులు విధిసంపన్నంబులుగాఁ జేయువారై నునంబులం
బూని రప్పితామహం డప్పాంశవాగ్రజు నుద్దేశించి వెండియు నిట్లనియె 27
- సీ. సౌదాసుఁ డనఁగ నిత్యాకుకులంబున జనియించె నాతఁడు మునివరేణ్యుఁ
డైనసిన్ధుని నాత్మపురోహితు వినతుఁ డై యడిగెఁ బవిత్ర మెద్ది
యని దాని కాదర మతిశయిల్లఁగ నమృహాత్ముఁ డిట్లనియెఁ బుణ్యాత్మ వినుము
గోవు పవిత్రంబు గోవు హవిర్జన్మభూమి గో వరయఁగా భూతములకు
- తే. నెల్ల నాధారభూత మా నీడ్యవస్తు, వతులలక్ష్మికి మూల మత్యంతదురిత
జలనిధికి నోడ నిర్జరనర్తమునకు, ననఘ నిచ్చెన సురలకు మనికీషట్టు. 28
- వ అని చెప్పి మఱియును 29
- క. పదియును నూఱును వేయును, మొదవులు గలవారు దానములు గా నొకటిం
బదియింటి నూటి నిచ్చిన, నదియు నదియు నదియు సదృశమగు ఫలము నెడన్.
- క విను గోవులను బ్రభాతం, బునఁ నలఁచుట తద్గుణములు వొగడుట భక్తిం
గఁచుఁగొనుట యధికపుణ్యము, లని యెఱిఁగించు జనములకు నాగమఫణితుల్.
- ఆ కిల్బిషంబు గోశకృన్తూ త్రముల కేవ, పడుట సకలమాంసభక్ష్య కై న
ఘోరపాప మండ్రు గోమాంసభక్షణ, మజ్జనంభవాదు లై నసురలు. 32
- క. జనములు దుస్సవ్యంబులు, గని గోకీర్తనము సేయఁ గాఁ దద్దురితం
బునఁ బొరయరు గోమయయుత, వినుతాంబుస్నాన మతిపవిత్రం బనఘా. 33
- చ. సురభులు సౌరభేయులును సుస్థితి నాకడి నుండుఁ గాత మేఁ
గరము వినీతి గోగణముఁ గన్గొను చుండెద నర్థి గోసము
త్కరముచు నచ్చు నెప్పుఁ గనుఁ గావుత మం చెద గోవులం దల
తురు బుధబోధితుల్ భయము దోచినచోటులఁ దత్ప్రశాంతికై 34
- వ అని నిర్దేశించి వెండియు నచ్చునీంద్రుం డాన రేంద్రున కిట్లనియె. 35
- క. అరుణధనశ మేచకధూ, సరనర్ణాకలితగోవిషయదానంబుల్
ఖరకరసురపాగ్నిపవన, వరలోకసుఖముల నిచ్చు వసుధాధీశ 36
- క. విను తక్కినవర్ణంబులు, జనవర గంధర్వసిద్ధసాధ్యాదినివా
సనితాంతసౌఖ్యదము లగు, ననిమిషయోషిత్ప్రియత్వ మన్నియు నిచ్చున్.
- క. ధేనువ్రమాణ యగుతిల, ధేనువునిచ్చిననరుండు దీప్తుం డగుఁ బు
ణ్యానూనలోకసంవా, సానందోన్నతిఁ జరించు నప్రతిహతుఁ డై. 37
- క. బహురూపవిశ్వరూపక, మహితసురూపత్వదివ్యమహిమ గలుగు గో
మహనీయమూర్తి మృత్తి, సహిత యగుం గాత మనుట సంపద లొసఁగున్.
- క. అని ముని సెప్పిన సౌదా, సనరేంద్రుఁడు గోప్రదానసక్తాత్ముం డై
యనిశరసులభావ్యయనుఖ, జనకస్థానంబు వడసె జనసంస్తుత్యా 40
- క. అని గంగాపుత్రుఁడు గో, వినుతమహిమఁ దెలియఁ జెప్ప విని ధర్మసుతుం

కనఘచరిత్రా య క్షుం, మను గోవుల పెంపు నావుః ౦ : గ ముతయున్. 11

వ. అస్మహాత్మం ఉన్నాహింసా గోవిశేషం బింకను చిను నునా యు ట్టనిదా 12

❖ ❖ ❖ వేద వ్యాసముని "సామంతుః" యోగమును గురించి "సామంతుః" ❖ ❖ ❖

సీ. సర్వస్వమును గుఱగాశరినం గడుని పావపక్షంబులకుఁ బ్రేమభక్తి నొసంగి.

¹ యతః నీనం పనుః ష సమంచితోమతియును : పుత్రోశుం జ్యేష్ఠన స్సామ్రాజం థ

సధికత సుంబును చుట్టు మూంబును : గునది యో వ్యధి యో సెంబున : 168

నా కఠింగించవే నావును సున్నుహితాన్నుఁ జిప్పితి ము సుహానుభావి

తే. మనకు చెందు నాక్కాము జన్మకన్యవ్రాసు లేకుండు గోవులను పోషించు.

బుద్ధ్యశ్రమము యాగనిభూతిమూల, శారణశ్చంద్రు వాసి. కాక శుభం. 13

క. అని చెప్పి మఱియు నిట్లును, విను గోవులు పరిచుననియు" వేద గోళుర నె

స్తున మలర నతేడు గనుగొని, ముచ వానికే లేనిశ్చంగముగా నిర్మించెన్ .||

చ అట్లు గొమ్ము లొసంగి సురిమునిహోకంబు నాలోకించి. 15

చ. సరమసప్రముల్ యజనభాజనముల్ నము నిన్నుఁ బూజింపఁ

దురితచయంబులం దొలంగఁ ద్రోవఁగ జూలఁ బ్రదాననీర్థము

శ్రీరగతిలాభవైభవము తింపటిజన్ముగిఁ జేయు గోవు ప

వ్యయం కక వీనిని గొల్చు రనివారణం పోషకుల నామమున్ . 46

5. అనియో గోవులపాననత్వంబు విశేషించి చెప్పిన విషయము. 17

౧. అమలాత్మ గోవుమూత్రముఁ గాఁబు నేయుని బాన్పముగు పండ్ల నొసఁగి

²మూఁడుదిశంబులు మునుద్రావినుట మూఁడుదిశంబులు "ందువా యువు"గాంచి

యనెలా నుగ్గుగ ధేనునివహంబుఁద్రోక్కఁచి నొసన నత్తఱిగునూకలన కాఁచి

నెలలముండు ఉత్సవంతని ముతి నాహరింబు గొనె ప్రహ్లాదాచార్య బోలి: వి యెనఁ

సాము: బాసముల్ దివిజు లీవానన కి, యింబిధానంబునను కాదోయను నీ గాము

గెలిచి రావునాయు విప్రుకు నీగి, దాని ప్రేమకుట బ్రావులుదా ప్పెనుము. 14

బ్రిమలాంబువుల సుపన్నత్యము నిర్వర్తించి గోచరయనాధ్యమునఁ

సమయతముగ గోపతిచి, శ్రమను జపించిన శుభిష్ఠిని మొడఁగొనఁజే. 19

అగ్ని సన్నిధి గోనిచయంబునడును, శ్రావ్యులు పాలు గోమతీపతన మాచ

నించినను విన్నవ గోర్క సిద్ధిండు గోవు, గడచినట్టిది లేదు జగత్తయమున. 50

అని యిట్లు పునఃపఠించిన, జనకజనరచనఁ గల్గినార నుభయముం

అని శుక్రుడు గోసమాగా, భవశుభ్రుని త్తుల య్య భర్తృశాసనం.

అనిన విని పాండువాగ్నిజండు బ్రహ్మ విశ్వంబునకుపేర్చిండు వదీయన్లు నంబునకు

మూడు గోలోకం బని విందు నట్లు గాఁ గతిం బేము యని యున్నది యు నాచగా

1 యతేని నందనుఁడు సంవిధమతియును నగు పుత్రుఁ డృష్ట పూజ్యుఁడై పులికిండు 2 ముఁ
దినములు : మూడేనిదినములు, 3 యత్రాదికములు.

తనయుం డతని నాదరభరితుం డగుచు నాలోకించి వినుము వివరించెద విశ్వక
ర్మ తపోనియతుం డయి యజ్ఞార్థంబును మోక్షార్థంబును గా నమృతమయ
మూర్తియుఁ గామరూపిణియు నగుసురభి యనుకన్యకం దనమనోవృత్తిం
గల్పించి మహాతేజోమయుం డగు నొక్కపురుషుని సృజించిన దేదీప్య
మానుం డగునాతం డతిమనోహరాకృతి యగునయ్యతివం గనుంగొని కామ
మోహితుం డయి యార్తి నొందుటయు నఖిలలోకపావనుం డైనచతురాన
నుండు సన్నిహితుం డై మార్తోభవ యని పలికి యతనియార్తత్వం బుడిపి తన
పల్కు కారణంబుగా మార్తాండనామం బొసంగి యన్నారీరత్నంబు నిచ్చి యి
న్నెలంతకు నీకును జనియించిన యపత్యంబులు యాగాపవర్గార్థక్షీరజనకంబు
లై మదీయలోకంబునకు నుపరిభాగంబున వర్తింప వరం బిచ్చితి ననియె న
ట్లాందినయయ్యిగురురకునుం బ్రభవించిన సౌరభేయూకులం బాకమలాసనునిద్రే
శించినట్టి దై నురాసురప్రముఖనిఖిలజనంబులకు నమస్కార్యంబును సప్రార్థా
భాజనంబును నయి రాజిల్లు నని చెప్పి వెండియు. 52

క. అది కారణముగ గోవులు, దుది ముట్టినపెంపు గలిగి దురితహరగుణా
స్పద మయి తమ్ము సభక్తిక, హృదయు లగుచుఁ గొలుచునారికిష్టములొసఁగున్ .
క అని చెప్పినఁ బాండునృపతి, తనయుఁడు మార్తాండసురభిదాంపత్యమునఁ
మును పుట్టినప్రజ యెయ్యది, విన వలతు మహాత్మ చెప్పవే నా కనుడున్. 54
వ భీష్మం డిట్లనియె. 55

తే. తనముపెంపున సురభి మార్తాండువలన
ధరణినాథ యేకాదశాత్మజులఁ బడసె
నిగమనంకీర్తనీయులు నిఖిలలోక
పతులు వారు బ్రాహ్మణులకుఁ బ్రకృతి సుమ్ము. 56

ప. వారల నేకాదశరుద్రులం గా నెఱుంగుము. 57

తరు. అనఘాత్మ యజపాదుఁడన నహిర్బుధ్నుఁ డనఁ గడు విలసిల్లిత్ర్యంబకుఁడ్డితఁ
డనఁగ వృషాకపి యన నొప్పి శంభుఁ డనువేరిపెంపున నమరి కపాలి
యనఁగ రై వతుఁ డన నతులానుభావ మతిశయిల్లఁగ హరుఁ డన బహురూపుఁ
డనఁ గీర్తిగని యుగ్రుఁ డన విశ్వరూపుఁ డనఁ బేర్చి యారుద్రు లర్చితులైరి.
ప. తననంతరంబ సౌరభేయూప్రచయంబు ప్రభవించె నగ్గోకులంబువిశేషం బాక
ర్ణింపుము. 59

సీ. ఆచనంబునను జిహ్వచు శృంగముల బలవైరి రంధ్రంబుల మారుతుండు
గకుదంబునందు శ్రీకంఠుండు పదములయందు మరుద్గణ మనఘ కుఱి
వహ్ని చన్నుల సరస్వతి పెండ్ల బంచితమున లక్ష్మీయును గీర్తియును గ్రమమున
రుధిరంబునందుఁ బంధ్రుండు హృదయంబున భగ్గుఁ డనుదేవత పాల వేధ

తే. వెండ్రుకలయం దనుష్ఠానవితతి దోక, ధన్యుఁ డత్తుఁ నూర్పుండు చర్మమునఁద
పంబు సిద్ధి తేజము సంధిపల్ల సిద్ధు, లునికి గల దటె గోవు నే మనఁగ వచ్చు

వ. మఱియు నొక్కటి యక్కజం బగునది గోమహానుభావప్రకటం బయినయితి
హాసంబు సెప్పెన వినుము. 61

—అథ సుమిత్రఁ డనుమునచేఁ బోషింపఁబడినగోవులప్రభావము. అథ—

తే. త్రిశిఖరం బనువేరిధాత్రిధరమును, పాంతమున రుద్రకల్పితం బైనకూల
హాభిధానకల్లోలిని శోభిశోప, కంఠ యై యొప్పుఁ దత్తీరకాననమున. 62

వ. భృగువంశసంభవు లగుసంయమిశ్వరులు గొండ తాశ్రమంబులు గావించు
కొని తపశునదు లై యుండుదు రందు సుమిత్రుం డను వేరం బరఁగి పరమాచార
భవుం డగునొక్కభార్గవునకు నంగిరసుం డనునొక్కమహాద్విజుండు సఖ్యం
బునను సౌజన్యంబునను గోశర్కర యొసంగిన నమ్ముని తనగోవు నయ్యోష
ధి మేపి పోషించిన నది సుపుష్టయు సుసర్వయు సుసూపయు నై యొక్కవృ
షభంబు సొందు నశసి గర్భిణి యై మిథునంబు నీచిన 63

స. అమ్మిథునము బహుసంతాన నన్తయ్యెం బెరిఁగి క్రమమునను గోనిచయం
బిమ్మెయిఁ బెక్కుసహస్రము, లమ్మునికిం గల్గె గోవు లశఁడును వానిన్. 64

తే. వేష్కఁ జూచుచు నెప్పుడు వెనుకఁ దిరిగి
మేపు నీరును గలచోటి కోపి వెలిచి
పాలు గ్రేవులు గుడవ నస్రమదుఁ డగుచుఁ
దాను గోస్తన ఫేనంబు ద్రావి యుండు. 65

క. దాననచేసి యశనికి, ఫేనపుఁ డనునాచు మొసఁగెఁ బ్రియమున మునిన
చ్చూనితుఁ డగుగౌతముఁ డి, ట్లూనిర్కలబుద్ధి గోసమారాధకుఁ డై 66

వ. ఏ ద్విల్లు చుండ నొక్కనాఁడు కామరూపిణు లగుగోవులు గొన్నికాంతాకా
రంబులు గైకొనికమనీయం బగుకొలన జలక్రీడలు నలపుచుండఁ దోడిధేనువు
లచ్చట మెలంగి కనుంగొని మిరెవ్వ రని మానుషభాషణంబుల నడిగిన
నయ్యంగనాజనంబులు. 67

తే. ఏము గోవుల మనవుడు నిట్టియద్భు, తానుభాసంబు మీ కెట్టు లావహిలై
ననిన విని వానితోడ నయ్యతిన లిట్టు, లనిరి మాతెఱఁ గేర్పక వినుఁడు మీరు.

వ. హాశ్యకవ్యంబులకు నతిథిపూజనంబులకు నిజాహారంబులకు నద్విజ్ఞాపలి సంతో
షింప నింపాచుపాలు వారికిం గురియుదుము కృషిక్రియాసర్వనిర్వర్తనంబులకు
మాపుత్తులం బనుతు మాసుకృతంబుల నివ్వితేషంబులు గలిగె మాకును
గోలోకంబు సులభంబు మీ రానుకర్తృంబులు సూచి యసూయ సేయుదురు
గావున. 69

- క. క్రేపులు దో రా దుర్గతిఁ, బ్రాపింపఁగలార నుట్టి భావిచరిత ము
ద్వీపితబోధమునం గని, మీపై కృప జెప్పవలసె మీకుం దెలియన్. 70
- వ. అనుటయు నగ్గోవులు దీనానన లై. 71
- క. గోవులకును గోవులు గతి, గావున మీ రిరసి సుగతి గలుగు తెరువు మా
కేవిధి నైనను జెప్పం, గా నలదే యనిన నట్ల కా కని వారల్. 72
- తే. రంతిదేవుండు వేవత్సరిములు సేయు
నధ్వరిమునకుఁ బశువు లై యరుగుఁ డతఁడు
విశననము సేయఁ గోలోకవిభవ మొంద
గాంతు రని నెప్పిఁ బల్కిన సంతసిల్లి. 73
- సీ. అగ్గోవు లవిభు నధ్వరింబునకుఁ బో నుత్సహించుటయు నందొక్క గోవు
మనము సుమిత్రునిధన మాతఁ డనుమతి సేయక యెట్లు వోఁ జెల్లు ననిన
నాతనిఁ జంపుద మతఁడును గోలోకమున కేఁగుదెంచుఁ గా కని కడంగి
చని మునిఁ దేఱిమాడను జాల కంతంత నతిభీతిఁ గ్రచ్చుటి యరుగుటయును
- తే. గొన్ని కపిలధేనువు లతిక్రూరచిత్త, లేము వధియించెదము మాకు సేమి మేలు
సేయువారలుడగ మీరు సెప్పుఁ డనిన, నన్ని మొదవులు నేకవాక్యత్వమొంది.
- ఆ. సకలవర్ణ ధేనుసమితికి నెల్లను, గపిలగోవు శ్రేష్ఠ గాఁగఁ గపిల
నీగి గోశతంబు నిచ్చినయట్లుగా, వరము మీకు నిచ్చు వార మనియె. 75
- వ. అనిన విని కరంబు ప్రియంబునం గామరూపిణు లైనయగ్గోవులు రూపాంతరం
బులు గైకొని యాభృగువంశనర్మపాలికిం బోయి యేము గోమాతలము
నీడగు గోసమారాధనంబునకు మెచ్చి వరం బిచ్చువార మై వచ్చితి మిష్టం
బెయ్యది యడుగు మనుటయు నమ్ముని యిచ్చటియట్ల యెల్లప్పుడును గోవులవ
లన భక్తి స్నేహంబులు గలుగ నిం డనియె నమ్మాటకు నవి యట్ల యయ్యెడుఁ
గాక యని పలికి వెండియు నిట్లనియె. 76
- క ఈలోకం బేటికి నున, గోలోకంబునకు రమ్ము కులవర యనుడం
జాలుదునే మద్గోర, త్నాలి విడిచి యందు రాక కని ముని వల్కెన్. 77
- క. విని యాధేనువు లాతని, తను వాకసమునకు నెత్తి తమయోగబం
బునఁ జైతన్యముఁ బాపి య,వనిమోఁడఁ గళేబరంబు వైచిర్యమునన్. 78
- క. కొమ్ములఁ గాళ్లం బిండిగఁ, గ్రుమ్మి మగిడి పోయి పూస గ్రుచ్చినగతి ము
తమ్ముం బనిచినగోవుల, కమ్ముని తెఱఁ గెల్లఁ జెప్పి హర్ష మొనర్చెన్. 79
- వ. గోలోకంబునకు ముఖ్య లగుగోమాత లంతయు నెఱింగి తమకడకుం జనుదెంచి
నసుమిత్రు నాదరించి సుదతు లై విహరించినగోవులు మొదలుగానకలగోవుల
తెఱంగు నతని కెఱింగించి నీకు నిది మేల కాక యని పలికి యతనిం బ్రీతునిం

జేసి బ్రహ్మఘాతిక లయినయన్నిగోవులకును మీవంశం బశుచివదనం బయ్యెడు మని శాపం బిచ్చిన నాధేనువులు రంతిదేవునికడకుం బోయి సుగతి వేడి తమ్ముం బశువులం గా విశసించు మని మానుషభాషణంబులం బ్రార్థించుటయు. 80

క. మిమ్ముఁ దెగఁ జూచి సద్గతి, కెమ్మెయిఁ బోవంగ నేర్తు నే నని వినయా ర్థిమ్ముగ మ్రొక్కుచుఁ బలికిన, సమ్మానవపతికి నిట్లు లను నగ్గోవుల్. 81

క. జ్ఞానుల యీపని కై నినుఁ, గానఁగఁ బుత్రైంచి రట్లు గావున సుమనో మానితగతి నీకును నగు, భానునిభా నీయశంబుఁ బరఁగు జగములన్. 82

క. నావుడు మీలోపల నొక, గోవై నను మోహవశతఁ గూరుటయు మఖం బావేశఁ బరిసమాప్తము, గా వలయును వినుఁడు సమయకల్పన దెలియన్. 83

క. అని యవ్వభుండు వలికిన, విని గోవులు సమ్మతింప విశసించుచు వే ల్చె నతఁడు యజ్ఞానలమున, ననేకగోచయములం ¹గ్రమాకలనమునన్. 84

క. ఒకనాఁడు గో వొకటి లేఁగకుఁ జ న్నిచ్చుచును దానిఁ గనుఁగొని నీ విం కకటా యెక్కడఁ జేరెన, వక్రపులు వచ్చెదరు చంప నని పల్కుటయున్. 85

ఇట్లు గోవులు రంతిదేవుణ్ణి పశువు లై గోలోకంబునకుఁ బోవుట. ఇట్లు-

వ. మహానుభావుండు గావున నప్పలుకులు విని రంతిదేవుం డయ్యాగంబు సుప్ర యోగంబుగా సమాప్తంబు గావించెఁ గొన్ని గోవులు కడమవడి పుడమిన ని లించె నధ్వరోపయోగంబు వడసిన గోగణంబులు గోలోకంబునకుం బ్రమోదం బునం బోయెఁ దదీయచర్మాస్థిశ్రేణులు దటంబులై తనరం బ్రభూతరక్తమేదః క్షేదంబు లేతై పాటి చర్మణ్వతి యనువేరం బరఁగె నారంతిదేవభూపతియును యజ్ఞసమృద్ధం డై వృద్ధశ్రవునితోడిసఖ్యంబునం బాలించి యక్షయనాకంబున సుశ్లోకుం డై యుండె ఘనపాఖ్యండును గోలోకంబున శాశ్వతుండై వసించె నని చెప్పి భీష్ముండు వెండియు. 86

సీ. మానవనాథ యీఘనపాఖ్యానంబు బదరికాశ్రమమున బాదరాయ ణుఁడు ప్రీతి నారాయణునకుఁ జెప్పిన నమృహాత్ముఁడు గోయజనార్థి యగుచు నిది గొనియాడంగ ²విదిత మై జగమునఁ బరఁగెఁ బుణ్యతమంబు పావనంబు దీనిఁ బఠించిన వీనుల నించిన దురితవర్గంబులఁ బొరయ వలదు

తే. పూరున్మపకులభూషణ పూతచరిత, నీవు నతిభక్తి గలుగుము గోవులందుఁ బరమనియతి నీతంత్రంబు పఠనవిధియు, నేతదాకర్ణ్యనంబును నెపుడుఁ జలుపు.

క. అనిన విని యట్లు చేసెద, ననఘా గోమహిమ యిట్లు లాకర్ణింపం గనియును దనివి సనదు నా, మన మింకను జెప్పు నీవిమలవాక్యములన్. 88

క. అని ధర్మతనయుఁ డడిగిన, ననయంబుఁ బ్రియంబుఁ బొంది యమరనదీనం దనుఁ డిట్లు నత్యవతీ, తనయునివాక్యములు సెప్పెదను వినుము నృపా. 89

ఆ. గోవిశేష మర్థి నీవు న న్నడిగిన, యట్లు శుకుండు దండ్రీ నడిగె దాని

- కాత్మఁ బ్రియముఁబొంది యామహాసంయమి, యాసుబుద్ధి కిట్టు లనియె నధిప.
- సీ. స్థావరజంగమాత్మక మైనభూతజాలంబు సుస్థితి గోగణంబునాశ్ర
యమునన తత్సంభవమును గోవులయంద యవి మూలసంతాన మజున కట్లుఁ
గాక సిద్ధులసాధ్యగణములమాత లిట్లగుట యెఱింగినయతఁడు బ్రహ్మ
లోక్ గోలోకాది¹లోకాంతరములకుఁ దనయింటి కరుగుచందమున నరుగుఁ
తే బరమగతిఁ గోరువారలు పాదముష్టి, యష్టివాక్చిత్తముల గోవు నభిభవింప
కుండ వలయు నివ్వద్యఁ బద్మోద్భవుండు, సెప్పె నది యాత్మపావన శిష్ట నేవ్య.
- క. పావన మని శ్రుతి సెప్పిన, యేవస్తువు నాశ్రయించి యెక్కు డయిరి భూ
తావలులకు సుర లట్టిది, గోవు దదీయ మగు మహిమకుఁ గుటి గలదే 92
- క. వీణాకాహళ వేణు, కావ్యప్రతిమములు ధేనువర్గధ్వను ల
క్షీణసుకృతంబు నిర్మల,వాణి తదాకర్ణ నంబు వర్ణ నవిధమున్. 93
- క. క్షీరము దధియును ఘృతము సు,ధాదూపము లగుట దేవతాప్రీతినయ
జ్ఞారంభంబులు విమలా,చారా గోదోహనై కసాధ్యము లయ్యెన్. 94
- ఆ. శ్రుతులు నౌపనిషదనూక్తులు గోస్వరూ,పంబు లని సరోజభవుండు సెప్పె
ధర్మవరత పరమతపము మహాధ్వర, మనఁగఁ బరఁగు గోసమర్చనంబు. 95
- క. ఈవాక్యంబులు భూదే,వావలినన్నిధిఁ బరించునాతఁడు పుణ్యం
డై వెలయు విన్నవారలు, పావనగుణ తత్త్వణంబ పాతు రఘములన్. 96
- తే. గోఘృతంబు ప్రాశించియు గోకరీష
సువిహితస్నానఁ డయ్యు భూదివిజుఁ డధిక
భక్తి నిత్యంబు గోమతీవరన మాచ
రించియును గల్గవముల నిర్జించు ననఘ. 97
- చ. అనిమిషులున్ మహామునులు నయ్యయిపెంపులు గోమతిం బరిం
చినసుకృతంబునం గనిరి శ్రీయును శత్రుజయంబుఁ బేర్చెయుం
దనయసమృద్ధియుం గలుగుఁ దత్పరనంబున బంధుకోటిబం
ధనమునఁ బాయు మార్గమునఁ దప్పు మృగార్తియుఁ జోరబాధయున్. 98
- వ. అనిన విని యష్టునిపతికి శుకుం డిట్లనియె. 99
- ❧— వేదవ్యాసముని శుకునకుఁ జెప్పినకపిలగోమహాసుభాసము. —❧—
- తమజాతికిఁ దగుకర్మ,క్షుచుతలు లే కున్నయట్టిజనములు గపిలా
నమధికపూజనతద్దా,నము లొనరింతు రవి²వాచు నాదురితములన్. 100
- సీ. అనుటయు సందియం బదియేల కపిలఁ బూజించినఁ బ్రీతి నిచ్చినను జెడని
యఘములుఁ గల్గునే యనియెఁ బరాశరతనయుఁ డవాక్యంబు విని తదీయ
తనయుండు గపిల కంతటిపెంపు రాఁ గతం బేమి నావుడు నమ్మునీశ్వరుండు

- విను మని యిట్లను ననిమిషసంఘంబు నొకకారణమునఁ బావకుఁడు మొఱఁగి
 ఆ. యరిగి తనదుగు ప్తి యర్థించి గోవుల, నాశ్రయించె నవియు నగ్నిగోప
 నంబు సేసె నవిధంబున శిఖి యున్ని, సుర లెఱింగి ¹రెల్లచోటు నరసి. 101
- వ. ఎఱింగి కూడుకొని గోవులకడకు వచ్చి వానితో నగ్ని దాఁచుట యఖిలజగ
 జ్జనంబులకు నహితంబు సేయుట గాదె చూప కుండుట దగ దని పలుకుటయుఁ
 బుయిలోడి గోవు లప్పావకుం జూపిన నానుపర్వులు సంతోషించి వానికి వరం
 బీ వలయు నని యవాప్యముసఖుం బ్రార్థించిన నతండు దా నగ్గోవులయందు
 డాఁగి యుండ నవి కపిలచ్ఛాయం బ్రాపించి యునికిం గనుంగొని గోవుల
 కెల్లను గపిల యెక్కు డగుటయుం దదీయాతాధనంబునుం దద్దానంబునుం
 బుణ్యతమంబు లై దురితంబుల దమియించి యుత్తమలోకంబుల నిచ్చుటయు
 వరంబులుగా నిచ్చె నని చెప్పి వెండియు. 102
- తే. కపిల యిచ్చినవానినకాదు నిజమ, కొన్నవానిని బుణ్యాత్మకుఁడుగఁ జేయు
 నీవుఁ గపిలాసమర్చనానిరతమాన, నుండ వగు తెంతయును మేలు సువ్రతాత్మ.
 వ. అని చెప్పుటయు నప్పరమమునీశ్వరుతో నమ్మునికుమారవరుండు గపిలాలక్షణం
 బెఱింగింపవే యనిన నతం డతని కి ట్లనియె. 104
- తే. కర్ణశృంగాక్షిఖురనాసికాపుటములు
 గపిలములు గుత్తుకయును ముష్కములు గపిల
²పట్టు లొందు నెం దేనొకపట్టు కపిల
 మైనఁ గపిలాత్మగుణమున కదియ చాలు. 105
- క. మే నెల్లఁ గపిల మైనను, దానిం జెప్పంగ నేల తగదు కపిలలక్
 మానితగుణ పిదికి గుడువఁ, గా ³నేబలి కై నఁ గాక కట్టఁ బెఱికకున్. 106
- ఆ కాలఁ గేలఁ గోలఁ గపిల దండించిన, నరకవాసమునకు నరుగవలయుఁ
 బూరి నీరు లెస్స యారసి యగ్గోవు, సత్కరింప నుగతి సంభవించు. 107
- క. అనఘ కపిలాప్రదానం, బునకు ఫలం బిట్టి దనఁగఁ బోలునె కమలా
 ననుఁడు మహానందప్రద, మని వెఱచుచుఁ జెప్పె దాని నట యే మందున్. 109
- వ. అని వెండియు. 109
- క. వసుధామరగాయత్రీ, వసంతములు సత్యగోసువర్ణంబులు నే
 కసముద్భవంబు లని తా, వసవర్ణులచేత విందుఁ బావనచరితా. 110
- క. కావున భూమియుఁ గనకము, గోవును దానార్హవస్తుకోటికి నెల్లఁ
 ధీవినుతా యెక్కు డగుట, నీవిమలోదా త్రబుద్ధి నెలపుకొలుపుమీ. 111
- క. అని మునిపతి సెప్పినఁ ద, తనయుఁడు ప్రియ మందె ననుడు ధర్మసుతుం డే
 విని యుండుదు సిరి గోమయ,మున నుండుట దాని కెద్ది మూల మగునొకో.

—అథ గోశ్రీసంవాదము అథ—

- వ. అనుటయు గాంగేయుండు గోశ్రీసంవాదం బనునితిహాసంబు విను మయ్యర్థంబు
దేటపడు నని పలికి యిట్లనియె. 113
- సీ. సిరి ధేనువులలోని కరిగిన నెవ్వత వని యవి యడిగిన నమ్మహాత్మ
శ్రీ నేను మీలో వసింపఁగా వచ్చితి ననవుడుఁ జంచల వై ననిన్ను
నొల్లము మాలోన నునుపఁగా ననియె నగ్గోవులు దాని కద్దేవి వగచి
యేను బాసిన సర్వదానవకులముఁ గీళ్పడియెఁ బొందినసురల్ ప్రభుతనొంది
తే. రేను వచ్చుట గోరి కాదే తపంబు, లాచరింతురు నన్నిట్లు లభిభవించు
టుఱవె మీ కన్ననధ్రువ మొల్ల మనుట, యభిభవమె నీకుఁబోలినయచటికరుగు. 114
- క. అని గోవును వలికిన సిరి, విని మీచే నిట్లు పరిభవింపఁగఁబడి యే
జనిన నను నెవ్వరును గై, కొనరు శరణ మగుఁడు వేడికొనియెద మిమ్మున్. 115
- తే. మీసమీపమునం దున్ని మేలు దాని, నిండు నా కని ¹నడిగిన నెంతయేని
నాదరంబున నగ్గోవు లంతఁబట్టుఁ, గూడి యిట్లను లక్ష్మీకిఁ గురువరేణ్య 116
- క. మామూత్రపురీషంబులు, భామా వేదంబు లెఱుఁగు పావనములు నీ
వీమేలివస్తువులు ప్రియ, ²ధామము లై యుండు మింపు దలకొన మాకున్. 117
- తే. అనుటయును సిరి నాదుపుణ్యమునఁ జేసి
కంటిఁ బడయంగ మీయనుగ్రహము ననుచు
నట్లు వసియించె నిది గోమయప్రభావ
మూల మిట్టిది గోవునమోఘమహిమ. 118
- వ. మఱియు నొక్కవిశేషంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 119
- ఆ. సురభి దపము సేయ సరసిజాసనుఁడు ప్రత్యక్ష మై మనోరథంబు సెప్ప
మిచ్చుకొతుకమున వచ్చితి ననవుడు, నిట్లు లనియె నది మహీశవర్య. 120
- క. మీ రిట్లు ప్రసన్నమతిఁ, గరవమున వచ్చినంతకంటెను మే లే
గోరంగ వలయునట్టిది, కారుణికప్రథమగణ్య కలదే నాకున్. 121
- వ. అనిన నత్యంతసంతుష్టస్వాంతం దై సురజ్యేష్ఠుండు సురభిం జూచి సుర్గలో
కాదిదివ్యలోకంబుల కెల్లను గోలోకంబు మీఁదు గా వరం బిత్తుం గాక యని
తలంచి యవ్వోశేషంబు మున్న తనవలన సిద్ధం బగుట సంస్కృతిగోచరం
బగుటయు. 122
- తే. గోవులకు మేలు సేయంగఁ గోరు నాదు, చిత్తమున మద్యరంబున సిద్ధ మైన
తెఱుంగ యెలసె దైవిక మయిదీనిపెంప, యావహించెద నని యిచ్చె నవ్వరంబు. 123
- క. వనరుహానంభవుఁ డతెఱుఁగునఁ దనలోకంబుకంటె గోలోకము న
జ్ఞనవినుతచరిత మీఁదై, యునికి వెలుంగఁ జేసె నది సుహోజ్ఞ్వల మయ్యెన్ 124
- వ. అని చెప్పి. 125

క. గోవిషయవాక్యమున, శ్రావణసంశ్రవణములు ధరావర యాయు
శ్రీవిభవగీర్తినుగతిన, మావహములు నత్పగుండు వగు మిక్కథలన్. 126
న అనినవిని శాంతేయాగ్రహండు శాంతనవుతో మహాత్మా గోవులమాహాత్మ్యంబు
దేటపడం బక్కు-భంగులం జెప్పి నన్నుం గృతాథుం జేసితి సర్వవజ్ఞంబులం
దును దాతవ్యం బశ్యంతంజు సుశక్తిం బని విందు వేదంబులు సువర్ణనక్షి జేతి
నై యని చెప్పెను భూమియు గోవులుఁ గాంచనంబును నీవిషయంబు లైనదా
నంబులును శ్రవణంబు లని నేరవ్యాసుఁడచనంబులకలిమి నీవ చెప్పితి సువర్ణ
విశేషంబు విన వలతుం జెప్పవే యనుటయు నశం డతని కిట్లనియె. 127

అంత భీష్ముఁడు శ్రీకృష్ణుని నుద్దేశించి మాతృశాసనము పఠించి అంత

సీ. శంశనుస్మరితి లో కాంతరగతుఁ డైన విను తదీయశ్రాద్ధవిధి యొనర్పి
బుని గంగాద్వాపమున కేగి మాతల్లి గంగ నాహాన్యంబు గారవమున
నాచరింపంగఁ గ్రయాకలాపంబెల్ల నానంద బింపవ దానంబునయను
నుగుట యు నర్పణిన్యాస మొనర్పి నం నంగుళియకంకణాంగనములఁ
క. గాంశ్రయః శుక్లకరము వోడని యుతి, చేయి నాఁచుటయును శ్రీ శ్రీ మద్భు
శంబుఁ గాంశ్ర దానిఁ బుష్పకమాచి యు,య్యధిపు బాహు నగుట నాశ్చ్య నెఱిగి.
క. జనకుఁడు వేదకం జేసి, చిసయంతన సంతసిల్లి చేతం బిండం
బనునూనింపక యే బట్టిన శాస్త్రవిధానగతి ఘటింపమి వచ్చున్. 129
తే. పితృకరంబునఁ బిండంబు పట్టు మనదు
శాస్త్ర మంచిత మగుకుశాస్తరణమునన
పట్టఁ జెప్పు నట్లగుట నేఁ బట్టఁ జేస
నని మనంబునఁ కలఁచి వంచనము నేసి. 130
క. అమలం బగుకుశసంస్తరిణమునం బిండంబు వెట్టినం దోఁచినహా
స్థనకృత్యచయ్యో పత్పిశ్య,నమితి ముకముమోములం దెనఁగఁబొడసూపెన్.
క. పొడసూపి ధర్మమార్గం, బెడపక నీ విట్లు పింక మిడుటకు వార్షం
బెరినఁ జనుదెంచితి మె,క్కుడశృప్తిం బొందితిమి ప్రగుణ్యచరిత్రా. 132
వ. అని పలికి వెండియు. 133
క. భూమికి గోవులకును నై, హేమ మిడుట యన్తదీయహితమును జేవ
స్థానుప్రియముం బోవన, తానుహనీయంబుఁ జుమ్ము ధర్మవిధిజ్ఞా. 134
క. పాననము సుశర్మము నం, శాసలికిం దనకు నిర్మలాత్మత నిచ్చున్
నీ వది యోశిఁగ సకలయజ్ఞావసరములను సువర్ణరూజిన యగుమి. 135
క. అని చెప్పి చనిన నాదిగు, మనము సువర్ణప్రదానమహిమ కెలయఁ ద
ద్వినుతానుష్ఠానపర,త్వనిఘోషుండు నైతి నేను ధర్మతనూజా. 136
వ. అని పలికి యాభూవల్లభునితో భీష్ముండు వెండియు నిట్లను నిది యేను గనినది

1. సువర్ణప్రదాన మహిమ కెలయ న, ద్వినుతా.

సువర్ణదానంబునుహిమ మఱియును వినినదియునుం గల దాకర్ణింపుము. 137

సీ. పరశురాముఁడు గిన్న నిరుదదియొక్కమా అదయుఁ డై రాజుల వెదకి వెదకి
వధియించి కృప పుట్టి వాజిమేధంబు ప్రాయశ్చిత్తముగఁ జేసి యంతఁ దనివి
ననక వసిష్ఠాదిమునివరేణ్యులఁ గూర్చి కల్మషపంకంబు గడిగి పురుషు
నత్యంతవిమలఁ జేయంగ నెయ్యది యోపు ననిన వసిష్ఠుఁ డిట్లనియె నతని

ఆ కనఘ విను సువర్ణ మగ్నిమయంబు దేవతలు నగ్నిమయత నతిశయిల్లు
వారు గావునను సువర్ణదానంబు దేవతల నీగియట్ల శ్రుతులు సెప్పు. 138

క. కావున సువర్ణ మనదృశ, పావనతాన్పదము దాని భక్తిమెయిన్ వి
ప్రావలి కిచ్చిన యతనికీ, బావనతం గొఱత గలదె పావనమూర్తి. 139

—ఁకొక వసిష్ఠుండు పరశురామునకుఁ జెప్పినసువర్ణమహిమము. ఁకొక—

వ. ఏను బ్రహ్మముఖంబున వినినది సువర్ణవిషయం బై నవిశేషం బొక్కటి యెఱిం
గించెద నవహితుండ నై విను మని పలికి యమ్మునిపతి యమ్మహాత్మున కిట్లనియె.

క. గిరిజయు గిరీశుఁడును నొం,డొరువులకై తప మొనర్చి యొకళు లొకళ్ల
బెరయం బడసి పరమనుఖ,భరితాత్మకు లైరి జగము ప్రమదం బందన్. 141

వ. కొండొక కాలంబునకు నయ్యాదిమగృహస్థునితేజం బాపరమగృహిణినిమిత్తం
బుగా రేతోధాతురూపంబునం బ్రస్కన్నంబై యమ్మహేశ్వరుమానసవృత్తిం
జేసి యగ్నియందు నిలిచి యుండ నత్తఱిం దారికుం డనునొక్కరక్కసుచేతం
బెక్కువిధంబులబాధలంబడి యనిమిషులును మునులును గమలయోనిం గానం
జని యద్దానవుండు దమ్ముం బఱచినపాటెల్ల నెఱింగించిన నద్దేవుండువారితో
దీని నెఱింగి యేను మున్న మీకు శోభనం బయ్యెడుతెఱంగు సమకట్టినవాఁడ
మీ గర్మినాశ్రయించి మాకు శుభంబు సేయ వలయునని సంప్రార్థనంబుసేయు
నది యతండు కర్తవ్యం బెఱుంగు నరుగుండెని నియోగించిన సంతోషించి
యట్లచేసెద మని యవ్వధాత వీడ్కొని వార లగ్నికడకుం బోవ నుత్సహించి.

సీ. ఆతనియున్నెడ యారసికొని చను నప్పు డాతండు నిద్రాతిశయము
నూని ప్రచ్ఛన్నుఁ డై యుండుట వారలు గానక యున్నంతఁ గప్ప యొక్కటి
యగ్ని పాతాళంబునం దున్ని యెఱింగింప నప్పావకుఁడు డాఁగి పిప్పలమున
కేఁగెడునెడ శాప మిచ్చె జిహ్వస్ఫూర్తి లేక రసాలివివేక మెడలి

తే. యుండెడుమ కప్ప లని బొక్క లెండ నెండి

చచ్చియును నీరు వచ్చిన జావు బొంకు

సేసి యెలుఁగులు సెలఁగఁగఁ జెలఁగ వరము

వారు గప్పల కిచ్చి రవార్యతేజ.

143

వ. ఇవ్విధంబున విబుధులు మునులు నమ్మండుకంబుమఱుకువయుడిపి మఱియును.

క. అనలుని నన్వేషింపగ, వనగజ మొక్కండు రావివలను చతురతం

గను గీటి చూప వా ర, న్వనస్పతిం జేరఁ జనఁగ వారనియలుకన్. 145

వ. అయ్యగ్ని దేవుండు గజంబులకు జిహ్వ దిరుగంబడ శపించుచు శమిగర్భనివాసి
యయ్యె నది మొదలుగా నగ్నికి శమిగర్భంబునం దుత్పత్తి గలిగె నద్దివిజు
లును దాసనులును గజంబులు ప్రతీపజిహ్వంబు లయ్యును సర్వరిసజ్ఞానంబు గ
లిగి మానసీయంబు లగువరంబులంజేసి రాజితంబు లగునట్లుగా ననుగ్రహించి
యగ్గజంబువిషాదంబు మాన్చి రంత నొక్కశుకం బెఱింగింప శమిగర్భంబు
న నగ్నియునికి యెఱింగి యందఱుం గ్రందుకొనం గడువేగంబునం బొదివికొ
నిన నిదుర సెడుటకుం గోపించి. 146

ఆ. జిహ్వ నురలఁబడఁగఁ జలుకల నగ్ని శ, పించె సురలు సెవుల కించునట్టి
సలుకు వాని కొనఁగి చిలుక నానందింపఁ, జేసి యాకృశానుఁ జేరఁ జనిన.

వ. అతండు వారి నాలోకించి మీవచ్చినకార్యం బేమి యని యడిగిన వారుఁ దా
రకదై త్యుచేయుబాధ లెఱింగించి వాఁ డేమియుపాయంబునం దెగలాఱు న
త్తైఱం గాపాదింపు మని నిన్నుం బ్రార్థింప వచ్చితి మని పలికి వెండియు. 148

క. మాకుం గుశలము గోరుము, నీకును మే లివ్వధంబు నీదుమహిమ యీ
లోకంబు లెల్ల మనములఁ, జేకొని కీర్తించునట్లు సేయుము కరుణన్. 149

సీ. అనినఁ బ్రసన్నత నట్టులు సేసెక నూఱడుం డని వారి నూఱడించి
తనయందు నెలుఁగుశంభునివీర్య మిడియె గంగాగర్భరూపంబు గాఁగ నాతఁ
డది యతిపరివృద్ధ మగుటయు ధరియింప నోర్వక నిర్జరపర్వతంబు
తటమున శరవణస్థంబుగా గంగ యుత్సృష్ట మొనర్ప నాశిఖరి సతరు

శే. వల్లరీగుక్తుకముగ సువర్ణమయత, వెలుఁగ బాలుఁ డై వెలిఁగె నవ్వీరగర్భ
మచ్చటికివచ్చి కృత్రికలార్పరుచు మ, దీయపుత్రకుఁ డనుచు నెత్తికొని రసఘ.

వ. ఇత్తైఱంగున నొక్కట నెత్తికొనుటయు నక్కుమారుండును షణ్ముఖుండై యొ
క్కపెట్ట నకలకృత్తికాస్తన్యపానం బాచరించె నట్లగ్నిసంభవ గాంగేయ కా
ర్తికేయత్వంబు లొందినయయ్యిందుమాళితేజంబు పదంపడి బ్రహ్మాదిదేవత
లు పూజింప దేవసేనాధిపతిత్వంబునం బేర్చి యర్చిర్హిత యయిన మహాశ
క్తిం దారకుం బరిమార్చి బృందారకమునిబృందంబుల కానందం బొనర్చె నని
యిట్లపురమముని పరశురామునకుం జెప్పి పురహరుం డగు నప్పురుషుండు
హిరణ్మయం డగుటయు నద్దేవదేవుండు దాన తనూభవుండై తోఁచుటయుం
దధావిధ రేతోధారణంబున వహ్ని హిరణ్యాత్మక రేతోమూర్తి యై హిరణ్య
రేతుం డనం జనుటయు సతండు తద్రేతఃకలనంబునం దన్తయుం డగుటంజేసి
పురహరునకు వహ్ని రేతుం డను నభిధానంబు గలుగుటయుం దేటపఱచి యవ్వీ
ధంబున గూపవంతం బై నదిగావున సువర్ణంబు జాతరూపనామకం బై పరఁగు
టయు నెఱింగించి. 151

క మహితాత్మక యేతాదృశ, మహిమంబు సువర్ణ మది సమంచితతేజో

మహనీయము తద్దానము, మహత్త్వ మాశివుడ యెఱుంగు మాకుం జూడన్

వ. అవిష్కేషంబున నశేషకల్పవంబులం బాసి నరుండు విధూమత్వంబున వెలుం
గుశుచియునుంబోలె శుచిత్వసంపద సొం పారం బెం పారు నని యుపదేశించె
నవ్వసిష్టమునివరువచనంబు లూఁది యమందాదరవర్ణనీయుం డై సువర్ణదాన
సరంపర లాచరించి. 153

క. ఆరాముండు శుచిత్వ, శ్రీరాజతుఁ డయ్యె నట్లు సేయుము నీవుం
గౌరవముఖ్యా యది భవ,పారావారఘనయానపాత్రము సుష్మా. 154

క. అని యనిమిషతటిసీప్రియ,తనయుఁడు సెప్పటయు ధర్మతనయుఁడు హృదయం
బునఁ బ్రనుదము నిండార న,తనితో నతిభక్తివినయధామం బగుచున్. 155

వ పితృయజ్ఞప్రకారం బెఱింగింపవే యనుటయు నక్కురువరుఁ డన్నరనాధున
కిట్లనియె 156

క. పితృపూజ ననుగ్రహము డై,వతపూజనమునకు మనుజువల్లభ పితృదే
వతలఁ గొనియూడుదురు దే,వత లాదిగఁ గల్గునెల్ల వారును భక్తిన్. 157

వ. విశేషించి మనుష్యులకుఁ బితృసమారాధనంబు సర్వశుభసాధనంబు. 158

—ఊఁ ధీష్ణుఁడు ధర్మజనకుఁ బితృపూజావిధానం బెఱింగించుట. ఊఁ—

క. అనువన సమవసర బిత్తయ,జ్ఞముఁ దగఁ బిండప్రదానసహితముగా భ
క్తిమెయిం జేయునతఁడు నిత్యముఁ జేసినవాఁడ యగు సమంచితచరితా. 159

వ. పితృయజ్ఞంబునకుఁ దిధివిశేషంబు సెప్పెద. 160

సీ. పాద్యమిఁ బితృయజ్ఞపరుఁ డైనఁ జారుకాంతాపతి విదియఁ గాంతలకుఁ దండ్రి
తదియను జవితని దా¹వాజధనకుండు పశుభాగి పంచమి బహుసుతుండు
షష్ఠి²భానాత్ముండు సప్తమిఁ గృషిభాగి యష్టమి వాణిజ్య పుష్టు³డు వను
గజధర్మవిష్ణుచిత్తజతిథులం దేశశఫజంతువులును గోచయముఁ గుప్య

తే⁴ములును దగ బ్రహ్మవర్చసిపుత్రకులును
ధనము గలవాఁడు విను చతుర్దశి రక్షైక
భాగి పున్నమ సమవస భవ్యసర్వ
కామ్యఫలభాగి యగుఁ జువ్వె కౌరవేంద్ర. 161

క. అపరం బగుపక్షంబును, నపరాహ్ణము మేలు పితృసమర్చనమున కా
ద్యపుఁదిధి దశమ చతుర్దశి, సృపవర యపుక్షమునను నింద్యతఁ బొరయున్.

క. అనిన విని ధర్మసూనుం, డనఘా యెద్దానఁ బితృసమర్చన మొనరిం
చిన నధికఫలం బగు న,వినుతద్రవ్యములఁ జెప్పవే తెలియంగన్. 162

న. అనుటయు దేవవ్రతుం డతని కిట్లనియె. 164

1 వందిజనకుండు 2 హీనాత్ముండు 3 దురగ, ధర్మశివార్కచిత్తజతిథు.

క. తిలపాయసఘృతములు పితృ, కలనములకు నుత్తమములు గవ్యంబు మహా
ఫల మెద్ది యైన మత్స్యం, బులు మాంసము విహితవిధిఁ బ్రభూతఫలంబుల్.

తే. గొఱియనంజుడు ఖడ్గంబునెఱచి గండ, మృగమునందలిపలలంబు మేకమాంస
మొక్క డొకటికి ఫలమున నెక్కడండ్రు, పితృసమర్చనవిదులైనపెద్దలధిప.

వ. సక్షత్రవిశేషం బాకర్ణింపుము.

167

సీ. ¹కార్తైః బైతృక మగుకర్తృ మొనర్ప నిశ్శత్రుత రోహిణిఁ బుత్రలబ్ధి
శశితారకమున నోజగిప్రాప్తి యార్ద్రాఁ గ్రూరపువర్తనము పునర్వసువునందుఁ
గృహిఫలోదయ మనిమిషగురుతార సుపుష్టి యాశ్లేష నుత్కృష్టవీర
తనుజలాభము మఖఁ దనకులమునపెంపు పుబ్బ సౌభాగ్యవిస్ఫూర్తిసిద్ధి

తే. యర్చమునితారఁ బెక్కుపత్యములపుట్టు, హస్తమునఁ గర్కశఫలత యవులతార
సుందరాకారయుతు లగుసుతులకనుట, యనిలతార వాణిజ్యవర్ధనము గలుగు

సీ. వినుము విశాఖ సత్తనయబహుత్వ మ

నూరాధ రాజాధికార మైంద్ర

మునఁ బ్రభుత్వము పెంపు మూలఁ బూర్వాషాఢ

నారోగ్యమును నుత్తమాతిశయము

నుత్తరాషాఢ శోకోదయరహితత్వ

మభిజిత్తునందు విద్యాభియుక్తి

శ్రవణకాలమునఁ బరమగతిసిద్ధి ధ

నిష రాజ్యము జలనిధిసతార

తే. మొదలుగాఁ దారకంబులు మూఁట నగద

కార్యఫలములు సవజావికములు గోవు

లవుల మూఁటను గుప్త²వృద్ధ్యశ్వకాయ

వులు శుచిశ్రాద్ధకర్తకుఁ గలుగు నధిప.

169

వ. అనిన నప్పుడమితేఁ డప్పురుషవగుని బిత్తపూజనంబులకుఁ బాత్రంబు లెట్టివి
గా వలయు నని యడిగిన నయ్యమరనదీనందనుం డిట్లనియె

170

క. దైవికకృత్యంబులకును, భూవర భూసురుల సూక్ష్మముగ శోధింపం

గా వలదు గాని పితృపూజావిధికిఁ బరీక్ష వలయు నమృగ్భంగిన్.

171

వ. కావున నీ నడిగి మేలు సేసి తాకర్ణింపుము

172

తే. కులవయోరూపశీలవిద్యల నుదాత్తులనఁగఁ దగువారు పంక్తిపావనులు నద్దు.
ణన్ము లారయ లేనిజనములు పంక్తి, దూషకులు పైతృకమునకు దోషదూర.

వ. మఱియును బంక్తిదూషకులం జెప్పెద నాకర్ణింపుము

174

1 కర్తృ 2 పృద్ధ్యతిశయాను.

సీ. జూదరి గరదుండు వేదంబు సదువనివాడు వడ్డికి నిచ్చువాడు గాయ
కుండు గ్రామముపనిగుడుచునాతడు గృహదాహి కుష్టము గలతనువునాతఁ
డఱుఁదెవుల్ గొన్నాతఁ డఖిలవస్తువులును నమ్మెడునతఁడు సోమమ్ము విక్ర
యించినయతఁ డభినంచారలాభోప జీవకుం డుర్వీశసేవకుండు

తే. భార్యయును దాను బుత్రులఁ బంచికొన్న
వాఁడు పనులఁ బె క్కేలెడువాఁడు కపట
కృత్యముల మ్రుచ్చిమిని శిల్పికృతుల బ్రదుకు
వారు పంక్తిదూషకు లండు పౌరవేంద్ర 175

వ. అని చెప్పి వెండియు. 176

క. తలఁ జీర సుట్టియును జెప్పలు దొడిగియుఁ జేసినట్టిభోజనముఫలం
బలఘుచరిత పద్మజఁ డను,రలభాగం బని విధించె బ్రకటఫణితులన్. 177

తే. పలుదెఱంగులవంటకంబులఁ బ్రమాద
జాత మై యశుచిత్వంబు సంభవించి
నప్పు డనురలు గొండు క్రియా ఫలంబుఁ
దిలలు పైఁ జల్ల నశుచిత దొలగు నండు. 178

క. శాంతుఁడు సువ్రతశీలుఁడు, దాంతుం డధ్యాపకుండు దయగలవాఁ డ
త్యంతప్రబోధసంప,ద్వంతుఁడు పావనులు భూపవర పంక్తులకున్. 179

క. వ్యాకరణధర్మ శాస్త్రవి, వేకములుఁ బురాణజాతవేదిత్వము బ్ర
హ్మైకత్వబోధనము నధి,పా కలిగినవారు పంక్తిపావనులు గడున్. 180

తే. మేలిగుణములు గనియు నమిత్రజనము, శ్రాద్ధపాత్రంబుఁ జేయంగఁ జన దమిత్ర
దత్త మైనది భస్మహుతంబుఁ జాట, నిడినవిత్తునుబోలె నై చెడు నృపాల. 181

క. మును ముట్ట నెఱిఁగి శ్రాద్ధంబునకుం గైకొనుట మేలు భూసురునిం గై
కొని యరసి కాఁ డనిన నా,తని యున్ములికంబు సెఱచు ధార్మికు నై నన్. 182

క. ఈతెఱంగు లెల్ల నెఱిఁగి సు,నీతంబుగ శ్రాద్ధ మధికనియతి నడపు ని
ర్ధూతదురితుండు నడచుఁ బ్రి,యాతిశయం బెసఁగ దేవయానమున నృపా. 183

వ. అని చెప్పి శాంతసపుండు గాంతేయాగ్రజాతో మఱియు నిట్లను బ్రహ్మమానస
పుత్రుం డగు నత్రిమునీంద్రువంశంబునకుం దొడ వగుదత్తాత్రేయనందనుండు
నిమినామధేయుం డగుసంయమికొడుకు శ్రీమంతుం డనుపేరివాఁడు మృతుం
డగుటయు. 184

క. నిమి యక్కుమారునకు శ్రాద్ధము సేయుచు నుండి భక్తిఁ దలఁచినఁ గృప న
త్రిమునీంద్రుఁడు వచ్చి క్రియా, సమీక్షణము సేసె నుది నెసఁగునర్మిలిశోన్.

వ. అట్లు పాపకక్రియాకలాపం బనుసంధించి యాసంయమివరుండు, 186

అత్రిమహాముని నిమి క్షేపించిన శ్రాద్ధక్రియావిశేషము

- ఆ పరిగృహీతు లై నబ్రాహ్మణుల్ పంక్తిపావనపరిష్కృత లగుట వారి కిడిన
దర్భవిష్టరములు దక్షిణావర్తంబు, లగుటఁ గ్రియలు దిలసమగ్ర లగుట. 187
- క. అమలినతరదర్భన్యాసము లెందును దక్షిణంబు సాఁగ నిడినయ
గ్రములు గలిగి యుండుట నుం,త్రము లయ్యైవిధుల కంచితముగ నడచుటన్. 188
- ఆ. ¹మునగ యల్లి యడవిమునగ దుర్గాంసము, లానుగమ్ము మలిన మైనయుష్షు
గణియజేలకట్ట గణివేము ²గురుజ యిం,గువ ప్రవర్జనీయకోటి యగుట. 189
- క. శునకంబు రజస్వల యగు, పనిత పతితుఁ డంత్యజాతివాఁ డాక్రియప
ట్టున కెయిది తపులఁ జేరక, చనఁ జేయుట నుగ్గడించి సంభావించెన్. 190
- క. కావున శ్రాద్ధక్రియలకు, భూవల్లభ యట్టిభంగి పూజ్యత నిచ్చుం
దా వినిపించెం బితృదేవావలి నత్రి నిజవంశుఁ డగునిమికిఁ దగన్. 191
- వ. అ తైఱం గెఱింగించెద నత్రి నిమితో నిట్లను శ్రాద్ధంబున నర్యమవరుణసోమా
గ్నులకు భాగంబులు బ్రహ్మగల్పించె విశ్వలగుదేవతలుపితృదేవతలతోఁగూడం
దత్త్రియోపయోగ్యతం దోతురు వారలకును భాగకల్పనం బొనరించె దేవ
తలయందుఁగొంద టుష్కపులయినమహాభాగులంబితృత్వనిర్దేశంబున నేర్పరించె
నవ్విరించి వివరించిననామంబులు సెప్పెన వినుము బలుండు ధృతి విపాప్తుండు
పుణ్యకృత్తు పావనుండు పార్థిక్షేముండు సమూహుండు దివ్యసానువు వివ
స్వంతుండు వీర్యవంతుండు క్రోధుంతుండు కీర్తిమంతుండు కృతుండు విద్యు
ద్వర్చసుండు సోమవర్చసుండు సూర్యశ్రీ సోమపుండు సూర్యసావిత్రుండు ద
త్తాత్తుండు పుండరీయకుం డుష్ణినాభుండు నభోదుండు విశ్వాయువుదీప్తి చమూ
హరుండు సురేశుండు వ్యోమారి శంకరుండు భవుం డీశుండు కర్త కృతి దత్తుం
డు భువనుండు దివ్యకర్తకృత్తు గణితుండు పంచవీర్యుం డాదిత్యుండు రశ్మిమం
తుండు సప్తకృత్తు సోమపూర్వుండు విశ్వకృత్తు కవి యనుగోప్త సుగోప్త నస్త
యూశ్వరుండు జితాత్తుండు మునివీర్యుండు దీప్తరోముండు భయంకరుం డను
కర్తుండు ప్రతీతుండు ప్రదాత యంశుమంతుండు శైలాభుండు సరమక్రోధి
ధీరోష్ణిభూపతి స్రజుండు వజ్ర వరి వీరలు భాగార్థు లని చెప్పి వెండియు 192
- క. గిరివనదుర్గములందును, సరిదు తరణంబునపుడు శ్రాద్ధవిధిసమా
చరణసమయమున వీరిం, బరికీర్తించినయతండు వడయు శుభంబుల్. 193
- ఆ. పూరిపంటప్రాలు ³నారుగబియ్యంబు, జంబువునఫలంబు శ్రాద్ధకృతికిఁ
గావు తున్ను నేడ్వఁ గాదు శ్రాద్ధక్రియా,చరణసమయములఁ బ్రశాంతి వలయు.
- వ అనియునుం జెప్పె నని చెప్పి సరితూస్సనుండు ధర్మజుతో నుజ్జయు నిట్లనియె.

- సీ ఒకతటి మునివర్యు లొక్కటఁ బెక్కండు శ్రాద్ధముల్ సేయ భోజ్యములు పెక్కు
లనుభవించుటఁ దమ కలుగమి పుట్టుటయును బిత్త దేవతల్ సనిరి పోము
కడ కట్లు సని తమకాటియ సెప్పిన నతఁడు పద్మజపాలి కరుగుఁ డనియె
వా రట్ల కా కని బోరన నరిగి పద్మజనిఁ గాంచి యజ్జీర్ణిదశ యెఱుంగ
తే. విన్నవించినఁ దనయొద్ద వెలుఁగు చున్న
యగ్నిఁ జూపి యిక్కి డితఁ డపహరించు
ననిన నగ్ని మత్సహితు లై కొనిన నలుగఁ
జేయువాఁడ నాహారముల్ సిద్ధ మదియు. 196
- క. అని పలికినఁ బిత్త దేవత, లనలుఁడు ముఖ్యుఁడుగ నెపుడు నాహారంబుల్
గొని సుఖజీర్ణ్యానందంబు నొందుదురు సూర్య భరతభూపవ ర్ణా. 197
- క. కావున సాగ్నికుఁ డయి తగ, నేవాఁ డొనరించు శ్రాద్ధ మీద్యం బది సం
భావించురు పెద్దయుఁ బిత్త దేవత లసురలకు రాదు తేజీయుఁ జూడన్ 198
- ఆ. అనఘ పితృపితామహ ప్రపితామహ, పూజనములు శిష్టపూర్వకముగఁ
జేయవలయు నియతి దాయ దొడ్గినజన్ని,దంబుతోడ భక్తిధామ మగుచుః
తే. పిండసంబంధమునఁ బాయుఁ బ్రేతభావ
మది సుగతి నిచ్చు గయఁ బిండ మట్లు గాన
యరుగునో గయ కొకఁ డైన నని కదా య
నేకపుత్రులఁ గోరుదు రిద్ధచరిత. 200
- క. గౌరి యగుకన్య వరదా, నారూఢం జేత నీల మైనవృషభమున్
గారవమున విడుపు ముదం, బారంగఁ జేయుఁ బిత్తచయముచి త్తములన్.
- క శ్రాద్ధంబుప్రకారంబును, వృద్ధాచారోక్తభంగి వివరించితి నీ
బుద్ధిం దోచినదాని న,మిద్ధగుణోదార యడుగు మెయ్యది యైనన్. 202
- క అని నిర్హరాపగానం,దనుండు వలుకుటయుఁ బ్రియము దళుకొత్తఁగఁ బాం
డునృపాలునగ్రనందనుఁ, డనూనవినయమున నమ్మఱోమతితోడన్. 203
- క. తప మని యార్యులు సెప్పుదు, రుపవాసవ్రతము నదియొ యొండు గలదొ సా
రపుఁదపము తెఱఁగు నాకుం, గృప నెఱింగింపుము విధాతకిల్బిష యనుడున్.
- ఆ అమృహాత్ముఁ డిట్లు లనుఁ బెక్కుదివసంబు
లుపవసించి యునికి తపముచొప్పె
దాన విను తపస్వి గా నేరఁ డది యాత్మ
ఘాత మగుట నరుఁడు గౌరవేంద్ర. 205
- క సత్త్వంబు బ్రహ్మచర్యము, నిత్యశుచిత మౌన మతులనియమము దయ శు
ద్ధత్యాగంబుఁ దపస్సం,పత్త్యాకృతు లండు, బుధులు పౌరషముఖ్యా. 206
- వి. అనిన విని కురుపత కురుపితామహునితో మహాత్మా దానశీలుని యప్రతిగ్రహ

కునివిశేషం బెట్టిది యెఱింగింపు మనవుడు నాదేవప్రతుం డీవిషయంబునకు
సప్తర్షి వృషాదర్శినంవాదం బనునితిహాసంబు గల దని చెప్పి యమ్మనుజపతి కి
ట్లనియె. 207

—ఇతి సప్తర్షి వృషాదర్శినంవాదం బనునితిహాసంబు ప్రకారము. ఇతి—

తే. కశ్యపాత్రివిశ్వామిత్ర గౌతములును
విను భరద్వాజజమదగ్నులును వసిష్ఠః
డును జగంబుల నెల్లఁ బేర్కనినఋషులు
వారి సప్తర్షి గణ మండ్రు కౌరవేంద్ర. 208

న. వసిష్ఠునిదేవి యగునగుంధతి యెందును నతనితోడన తిరుగు నయ్యందఱకుం
బరిచారిక యై ¹గండ యనుచేడియ వర్తించుఁ దద్వల్లభుం డగుపశుసఖుండు
ను వారలకుం బరిచారకత్వం బాచరించు నప్పదుండ్రున్మృదపశ్చరణపరు లై
ధరణిం జరించు చుండ నత్యంతఘోర యగుననావృష్టి దోచి జీవనసాధనం
బు లగుపదార్థంబులు దుర్లభంబు లై జనంబులకుఁ బ్రాణంబులు రక్షించికొ
నుట దుష్కరం బై చెల్లెం గశ్యపాదులు నతిక్షుధార్తు లై యాహారం బనే
షించు నెక శిబిసూనుం డై నయాభ్యనామధేయుండు దొల్లి యజ్ఞదక్షిణార్థంబు
గాఁ దనకొడుకు నీలం డనువాని ఋత్విగ్దనంబుల కిచ్చినం దద్వశగతి నుండి
కాలంబగుటయు మృతి నొందినం దదీయశవంబు. 209

క. సొదపై నుండఁగ వారలు, పదుండ్రునుం జూచి దాని భక్షింపంగా
మదిఁ గోరి చేరి చుట్టుం, బొదివినసమయమునఁ గాటిపొంత తెరువునన్ 210

౯. వేట వోయి మరలి విభుఁడొక్కరుండు వృషాదర్శినాముండతులదానపరుండు
పోయి పోయి కాంచి పోవక నిలిచి యమ్మనులతోడ నధికవినయ మెనఁగ. 211

క. మీ రాఁకలిపెల్లున నా,హారంబున శమముఁ గొనుట కడరితి రి క్లే
లా రం డిచ్చెద మీ కా,హారంబులు వలసినట్టి వని తా మఱియున్ 212

క. భహువిధములధాన్యములును, బహురసవర్గములు మీకు భక్తి నొనఁగెదన్
బహుతురగశకటగోగణ, బహుశబహుగ్రానుములును బహుమతి నిత్తున్. 213

వ. అనిన వార లతని కి ట్లనిరి. 214

తే. రాజవర రాజుడెనఁ బ్రతిగ్రహము విషముఁ
గల్లుఁ గాఁ జూతు మిట్టులు గాంచి యున్న
యట్టిమాకు నీ విచ్చెద ననుట మావి
ధం బెఱుంగిమి యింతియ తప్పు గాదు. 215

క. అనుడు విషాదముతోడం, జని కృత్రిమవనఫలములు సమకట్టి తగన్
జనపతి మండ్రుం బుష్పలకుఁ, గొని పొం డని పంప వా రకుంతితభ క్తిన్. 216

- వ. వానిం దెచ్చి యమ్మహాత్ములకు సమర్పించిన 217
- ఆ. వారు పట్టిచూచి వాని ప్రేగున హేమ, గర్భకంబు లగుట గాంచి ¹నవ్వె
పుచ్చుకొనకయున్నబోయి భూపతికి న, తైఱగమాత్యకోటియెఱుంగఁ జెప్పె.
- క. విని యతఁడు రాజసంబునఁ, గనలు వొడమి కృత్తి వేల్వఁగాఁ దగువారిం
బనిచిన నప్పుడ హోమంబున రాక్షసి యొర్తు పుట్టె భూపవరేణ్య. 219
- వ. పుట్టి యప్పుడమితేనిముందట నిలిచి పని యేమి వనుపు మనిననతండు ప్రీతుండై
కశ్యపాదులం గనుపుగొట్టు మని పనిచిన నది వార లున్నెడ రోసి పోయె నం
తకుమున్న వారు వసంబున మూలంబులు ఫలంబులు వెదకి తిరుగు చుండ శున
స్సఖుం డనుసరివ్రాజకుండు వచ్చి వారిం గని వందనంబు సేసిన వార లభినం
దించి రతండు నమ్మునులం గలసి యేకార్థం డై సంచరించె నట్లు చరించునమ్మ
హాత్ము లతిశుధాన్విత లై తామరతూండ్లు పుచ్చికొని నమలుటకై యొక్క
నలినాకరంబునకు సత్వరగతి నరుగుచు చున్నవారక్కసి యొక్కలని కడ్డంబు
గాఁ బోయి పొడనూపి నిలిచిన. 220
- క. ఈకమలవనముచేరువ, నేకార్యము సేయఁ జూచె దీ వెవ్వత వం
చాకొలను సొరఁగ నమ్ముని, లోకము సేరుటయు నమ్మెలత యెఱుఁ గెనఁగన్.

— శృంగారాద్భి పుత్తెంచినకృత్తి శునస్సఖునిచే మృతిఁ బొందుట. శృంగార —

- వ. ఏ నెవ్వత నై తి నేమి యొక్కలనికావలి యున్నదాన ననుటయు నమ్మునులు
వెల్లి నై యాఁకట నలందిరి యుపజీవింప నొండేమియు లేమింజేసి యీనరో
వరంబున బిసంబులు వెఱికికొని భక్షించువార మై వచ్చితి మనిన నన్వనిత
మీమీపేళ్లు సెప్పి మఱి వస్త్రవసంబుఁ బ్రవేశించువారని పలికిన నప్పురమ
మును లన్నాతి యాతుధాని యగుటయుం గృత్తి యగుటయు వధింప వచ్చి
నది యగుటయు నెఱింగి కశ్యపాదు లగుపదుండ్రును దానికి దుర్యోధత్యంబు
దోచునట్లుగా నిర్వచనసహితంబుగాఁ దమనామంబులు సెప్పి రప్పావవర్తన
వెఱఁగుపడియుండ శునస్సఖుండు దనయభిధానం బభివ్యక్తంబుగా నుగ్గడించి
నం గృత్తి నీపేరు దెలియం జెప్ప విదియేమి యనవుడు నతండు దేటపడంజెప్పి
యుండం జెప్ప వినియెద విట్లంట తప్పగాదె యిట్టియుద్గండపు మత్రిదండం
బుపాలు వడు మని బ్రహ్మసండనిభం బగునిజహస్తగతదండంబున దానిశిరంబు
బెట్టు ప్రేయుచుఁ బాపకర్తురాలా పడము భస్మంబ వగు మని నిష్ఠురాక్షరం
బుగా నిర్దేశించిన దుర్దశ యగుచుం బడి యారక్కసి భస్మీభూత యయ్యె
నప్పు డప్పుదునొకండ్రునుం బ్రమోదంబునం బయోజవండంబు సొచ్చి. 222

తే. బిసము లాదట నందఱుఁ బెఱికి రొంపి
వోవ నీట²ఁ దెమల్చి మోపుగ నమర్చి

- తీగిముసం బెట్టి నియమములే¹ దీర్చు జూచ్చి
తీర్చి చూడకలి కముంగోసి తినగఁ గూడి. 223
- క. కొలును వెడలి బసము లిడిన, నెలవునకుం బోయి యచట నిగిడించినచూ
డ్కులు కవి దోచుక యున్నను, గలయం బరికించి యెట్లుఁ గానక తనులోన్. 224
- న. ఒండొరులు శంకించి శపథంబులు వలుకువము గాక యని నిశ్చయించి శున
స్పృఖుని వినువానింగాఁ జేసికొని రప్పు డెత్రి యిట్లనియె. 225
- తే. మొకవుఁ నున్నట రవియభిముఖత ననకుఁ
గలుగ మూత్రపురీషమోక్షణము నేత
యధ్యయన మనధ్యయనమునందు నడపు
టగు బిసంబులు మ్రుచ్చిలి నట్లు లెన. 226
- న. అనుటయు నసిష్ఠుండు. 227
- క. శ్రుతి సదునమి నన్నాస్రస, స్థితిఁ గాముకుం డగుటఁ గుక్కఁ జేకొని తిరుగకా
మతి గోయమి నయ్యెడఁదు, ర్గతి దూఁడులు మ్రుచ్చిలించుకష్టనకు నగున్. 228
- న. అని వెండియు. 229
- క. సుత సమ్మకొనుట శరణాగతుఁ జేకొన కునికి నిచ్చుకాదుశికువరి
ప్రతేఁ జూచియు వేడఁట నగు, గతి బసములు డాచికొనుట గల్గినఁ గల్గున్. 230
- న. అనియో కవనంశరంబ. 231
- చ. పలువృథోపభు క్తి¹ నభఁ బక్షముఁ బల్కట దుష్టదాన ము
గ్గలి దివసంబునం గనయుకట్టత విప్రజనంబులుబ్ధతా
కులిశముఁ జేత యెల్ల సరకుం గొని యమ్ముట కాదె దూఁడుతఁ
గలపాది మ్రుచ్చిలించు టని కశ్యపసంయమి నల్కె భూనగా. 232
- న. పదంపడి. 233
- క. జ్ఞానుయోవ గోవుయొడ, గోవుయోః ధర్మ మెడలి న్రాగుఁ డగుట కా
గ్యాసురవిప్ర పక్షా, నీలి బసము గావహించునిశ్చణత యరియన్. 234
- క. అని పలికి భరిచ్చాజరి, వను మణియు పాచిన్ను గ్రంథ యగ్ని నిడుట యొ
జ్జ నభ కించి చదువుట, యను నివి నది చూచి బిహారహరిణంబునకున్. 235
- న. అని పలుకుటయు. 236
- తే. ముట్టునకు భార్యఁ గనయుట మూత్రమును బు
రీషమును నీరి విడుపు విద్యేషయు క్తి
యోషిదుఃజీవనము మృణాళోత్కరంబు
మ్రుచ్చిలుట² బోలుకల్పవములె శృంఘ. 237
- క. అని జనునగ్ని మణియు ని, ట్లను నన్యోన్యత్రాతిథిశ్వ మసహాయపునై.

- రనిరూఢి పాఠిమొదవుం, గనలి యడుచు టీడె బిననికరచోరతకున్. 238
- వ. అనవుడు గాతముండు 239
- క. ధృతవేదత్యజనానల, వితతివృధాత్యాగసామ విక్రయవృషలీ
పతితా ¹దుర్గామాజీ, వితలు బినస్తేయకష్టవృత్తికి నెనయే 240
- వ. అని నిర్దేశించిన విశ్వామిత్రుం డిట్లనియె 241
- క. తగుభృత్యులఁ బ్రోవకునికి, దగనిభటులఁ బ్రోవు కపటధార్మికవృత్తికొ
జగతీపతిఁ గొల్చుట లె,స్సగఁ బోలఁగ నేర్చునే బినస్తేన్యంబున్ 242
- వ. నావుడు నరుంధతి యల్ల నవ్వెను. 243
- క. సతతంబు నత్త దూటుటఁ, బతియెడ దుశ్చిత్త యగుటఁ బరమాన్నము నొ
క్కత నేవించుట నగుదు, ర్గతి బినములు డాచి కొన్నకష్టకుఁ గలుగున్. 244
- సీ. అనుడు వంటకము సేసినయింతి దామున్ను గుడుచుటపనియెడఁ ²గుటిలయగుట
బొంకులు వలుకుట పుత్రిక వెల గొని యిచ్చుట సుజనుల కెగ్గు సేత
యెట్టిదుర్గతిఁ దెచ్చు నట్టిద కల్లు బిసావలి మ్రుచ్చిలినట్టు లైన
నిట్లు గాకయుఁ బుట్టు వెల్ల దాస్యంబు నీఁగక పోవు నక్కిడు గలనికష్ట
తే. యనియె ³గండ యసంతానుఁ డగుట గర్భ
దానుఁ డగుట దరిద్రత్వ తప్తుఁ డగుట
చెందుఁ దూడులకట్ట మ్రుచ్చిలినకష్ట
నరుని కని పల్కెఁ బశుసఖనాముఁ డధిప 245
- వ. అని యిట్లందఱుం దన కభిముఖులై పలికిన వారితో శునస్సఖుం డిట్లనియె.
- క. ఛందోజ్ఞున కై నను దన, నందన నధ్వరధురీణునకు నైనను నా
నందముగ నిచ్చుటం బో,లుం దూడులకట్ట మ్రుచ్చిలుట దలపోయన్. 247
- తే. అనిన నయ్యందఱును బుణ్య మైనకర్మ,నునఘ శపథంబునకు విషయముగ నీవు
వలికి తటు గాన బినలతాప్రతతి నపహరించి నాడవు మమ్ముఁ గారింప కిమ్ము.
- సీ. అనిన నిక్కం బిది యందఱు నొండొరు నే మనియెదరొ పీ రీబినముల
పోది యేను దాచి చూచెద నని దాచితి నిదె కొనుఁ డని దాని నిచ్చి మీకు
నలిగి నధించుట కై హోమవహ్నిఁ బుట్టించి వృషాదర్శి పంచై గృత్తి
నది మున్న కాంచి రత్నోర్తి నై వచ్చి యారక్కసిఁ జంపితి నిక్కమునకు
- ఆ. వానవుండ లోభవర్జనముఖభవత్సద్గుణములఁ జేసి శాశ్వతంపు
నెలవు గలిగె రండు నెగయుండు పుణ్యలోకముల కని సమాదరమునఁ బలికె.
- వ అట్లు పలుకుటయు 250
- చ. అనయాముఁ బ్రీతిఁ బొంది మును లట్టుల చేసెద మంచునిండు ప
జ్జన తగ నేఁగి దేవపరివత్పరిపూజ్యపదస్థులై వెలిం

గి నిఖిలలోకనిత్యపరికీర్తితమూర్తుల నొప్పి రింతయు
న్విన మపరిగ్రహంబుమహనీయత నై నది సూర్య భూవరా. 251

కావున లోభము విడుచుట, కేవియు సరి గావు గుణము లీగుణము మహీ
దేవునకు వుండు బెద్దయు, నీవిధమున కమరసంఘ మెంతయు మెచ్చున్.
అని చెప్పి భీష్ముండు వెండియు. 253

ఈయితిహాస మార్యసభ నెవ్వఁడు సత్తుతిఁ జెప్పు వాఁడు దీ
హ్మాయువు శ్రీయు ధర్మము సమంచితకీర్తియు వృద్ధిఁ బొంద సౌ
ఖ్యాయశనాత్మఁ డై మను సురావలియుం బితృకోటియుం బ్రియ
శ్రీయలరారఁ గీ డతనిఁ జెంపక యుండఁగఁ జేయు నెయ్యెడన్. 254

అనిన విని యజాతశత్రుండు శంతనుపుత్రుతోఁ బితృకార్యాదులయందు

గొడుగులుఁ జెప్పులు నిట్టుట యుత్తనుప్రకారం బని చెప్పుదురు వానివిశేషం
బుతెఱం గెఱింగింపవే యనుటయు నన్యహాత్మం డన్యుహీత కిట్లను సూర్య
జమదగ్నిసంవాదం బనునీతిహాసంబు వినుము దాన నీయడిగిన యది దేటపడు
జమదగ్నిమహాముని క్రీడాద్ధి యై శరాసనంబు ధరించి రేణుకాదేవి బాణం
బులకట్టఁ గొని తనతోడం జనుదేర నివాసంబు వెడలి యొక్కబయల నయ్యం
పపొది నిలువ వైపించికొని దూరాపాతనం బాచరింప నక్కునుచుకోమలి సని
యమ్ము లేటికొని వచ్చి యిచ్చుచుండు. 255

ఇవిధమున వినోదింప నినుండు గగన
మధ్యగతుఁ డయ్యె నప్పు డన్యుగువ యమ్ము
లేటి తేరంగఁ బోయి యొక్కంత దడసి
యరుగుదెంచిన నాతఁ డయ్యబలతోడ. 256

లోలాక్షి యచట నిచ్చురి, యే తకసి తనుడు బేర్చునిను తేజమునన్
నేలకు వేడిమి దనికినఁ, జాలన వెనఁ ద్రొక్కఁ దలయుఁ జాలఁ దపించెన్.
ఇమ్మెయి నుంగి యొకవృక్షమ్మున క్రీనీక నిలిచి చనుదెంచుట నా
కిమ్మరి దడయ వలసె నని, యిమ్ముద్దియ సెప్పెఁ జెమట యడరఁగ మేనన్. 258
విని యే మేమీ నొంచెనె, యిరుండు నినుం దత్ఫలంబు నిప్పుడ కుడువం
గనియెడుఁ గా కస్తానలమునఁ బొదివెన నతని ననియె ముని గోపమునన్.

దాని నెఱింగి భూసురతఁ దాల్చి వెనం జనుదెంచి యర్కుం డ
మ్మానితసంయమిం గని యమత్సరభావము దోష రోషమున్
మానుము నావుడుం బలుకు మాచుము నీ వటు వాయు మేసెదన్
భానుని నేలఁ గూల నని పల్కె మునీంద్రుండు శోణితాత్మఁ డై. 260

పలికిన బ్రాహ్మణుం డొదఁగఁ బాఱక నిల్చి మునీంద్ర యిట్టు లి

- ట్టఁ మగుక్రూరవృత్తికిఁ గడంగుదురే నవిత్పండు రశ్మిలన్
జల మొనఁగంగ నోషధులనంపడ ¹హవ్యమహత్త్వ మొంది వే
ల్పులకు బలంబు నిచ్చు నది లుప్తము గాదె యతండు నొచ్చినన్. 261
- చ. అనినను శాంతి లేమికి భయం బెడఁ గూరఁగ మ్రొక్కి యాతఁ డే
నినుఁడ నహింపు నావలన నెగ్గులు గల్గెనయేని నీకు నె
వ్వునము దయామయం బని నమ స్తజగంబులు సంస్తుతింపఁగా
విని ముద మందుదున్ శరణు వేఁడెడఁ ²గావుము న స్తునీశ్వరా. 262
- చ అనినఁ బ్రశాంతుఁడై తపసు నాభృగుముఖ్యుఁడు శ్రీతి గారవిం
చినఁ బ్రమదంబునన్ గొడుగుఁ జెప్పులు మాననవృత్తిఁ దెచ్చి య
మ్మునికడఁ బెట్టి యత్తరణి మున్నివి లేవని పల్కి దీన మైఁ
దనుకదు వీనఁ బాదములఁ దాఁకదు నా దగు వేఁడి యేమియున్. 263
- మ. నయ మిట్లఁగ నాతపత్రము నుపానద్వంద్వముం జూపి చె
ప్పి యపూర్వం బగుసృష్టిభేదమునం బెంపాచీనవ్యస్తువుల్
దయ నద్దివ్యపున కీగి యైహికసుఖాదా త్యంబు నాముష్మిక
ప్రియమున్ దాతకు సుస్థిరంబులుగఁ గల్పించున్ మునీంద్రోత్తమా 264
- మ. అనినన్ మో మలరన్ దినేశ్వరునిఁ దా నామంత్రితుం జేసి య
మ్మునిశాస్త్రాలుఁడు వల్లభానహితుఁడై మోదంబునం దేలుచుం
జనియెన్ నాఁడు జనంబు లెల్లను బ్రహ్మం బందుచున్ వానిఁ గై
కొని రవ్వస్తువు లిట్టి వేర్పడఁగ నీకుం జెప్పితిన్ భూవరా. 265
- చ దినకరచిత్తస్పృష్టములు దివ్యమునీశ్వరలాలితంబు లీ
విసుతపదార్థముల్ గరుణ విపునకున్ యతిసాధువృద్ధన
జ్ఞులకు నిమ్మునీ వది సుసారపుధర్మము సూవె దానఁ గ
ల్గును విను గోకులాకలితలోకము లో నగుపుణ్యలోకముల్. 266
- క. దానప్రవణ యుపాన,ద్దానంబును నాతపత్రదానము సురన
మ్మాననభాజనము లగుట, నానాబుధజనులచే పినంబడు నెపుడున్. 267
- క. అనిన విని పాండభూవర, తనయోత్తముఁ డిట్టు లనియెఁ దాతకు శూద్రుం
డనఘా యెమ్మెయిచరితం, బున నిహపరపరమసౌఖ్యములఁ జెందఁ గనున్ 268
- వ. అనుటయు నతం డతని కిట్లనియె. 269

— శూద్రున కవశ్యానుష్ఠేయం బైనధర్మంబు నిరూపించుట —

- క. లోకహితార్థంబుగ ముని, లోకోత్తముఁ డాత్మశిష్యలోకమునకు సు
శ్లోకుఁడు పరాశరుఁడు ధ,ర్మాకారము లెఱుఁగఁ జెప్పె సంచితచరితా. 270
- వ. అవాక్యంబులు సెప్పెద నందు భవత్ప్రశ్నవిషయం బయినయర్థంబు నవగతం

బగు నాకర్ణింపుము.

271

సీ. కరుణాఘృతః డగుపరాశరమునివరుఁడు శిష్యులకు నిట్లను నిందియోత్కరంబు
గెలిచి యంతశ్శత్రుకుల మైనకామాదివర్గంబు నోర్చి గర్వంబు వదలి
త్రైవర్ణికులయెడ భావంబు భక్తిమయంబుగా శుశ్రూష యాచరించి
శూద్రుఁ డై హికనుఖనుగతులఁ బడయు వేదాధీతితపముల నాచరించె

ఆ. నేని నుభయలోకహీనాత్ముఁ డగు భూమి, సురనృపాలవైశ్యశూద్రులకును
సభ్యయనము లులసమగ్రత వాణిజ్య, మనుచరత్వ మధికధనము లరయ. 272

క. ఇవి శాస్త్రదృష్టమార్గము, లవనిసుర్వప్రభృతు లీనదాచారంబుల్
నువిహితములుగా నడపిన, భువనద్వయమునను బడయఁ బోలుం బెంపుల్.

తే. ఇట్లు గా కాత్మధర్మంబు లెడల విడిచి
వర్ణములు నాలుగింట నెవ్వార లైనఁ
దొలఁగఁ ద్రొక్కినఁ బాటిల్లు దుష్టగతులు
మన్నకాలంబు పదవడి చన్న యపుడు.

274

వ. అని పలికి శౌచవిధి యెఱింగింపం దలంచి యిట్లనియె.

275

క. మూత్రపుగీహోత్సృష్టికి, రాత్రి పగలు దక్షిణోత్తరదిశాముఖతా
సూత్రణము వలయునది సంధ్యాత్రయమును నుత్తరంబ యగు నప్పనికిన్. 276

క. పలుక వలదు శౌచక్రియ, సలుపక మును సలుపునపుడు జలములు దొడలం
జలుకుట యొప్పుదు మృత్తిక, వలయు నపానంబునం ద్రివారంబు లిడన్. 277

క. గుదతలము నొవ్వఁ దోమినఁ, గదురును రోగంబు లేపగంధాపగను
ప్రద మగుకొలఁదిన శౌచము, సదురుగ నాచెప్పినట్ల సలుపఁగ వలయున్. 278

తే. అంబరంబున శౌచజలంబు వడుట, చెట్ట శౌచ మల్లలన చేత మేలు
వామకరశుద్ధి దొల్తఁ ద్రివారమృత్తి, కాకలనమునఁ దద్ద చేయంగ వలయు.

క. కుడిచేతఁ బిదప డాచేఁ, గడిగి పొరిక నప్తమృత్తికాకలనమునం
గడుగునది కరయుగము నుఱి, కడుగ వలయు గుహ్య మబ్జకమృదాకలనన్.

క. ఇమ్మెయి గుహ్యతలము శుద్ధమ్ముగ నొనరించి, కేల్ పదంపడి జలధౌ
తమ్ముగఁ జేసి సముత్థా,నమ్ము పిదపఁ బాదశోధనము సేయఁ దగున్. 281

క. జనములు సూచుచు నుండుగఁ, జనదు మలము మూత్రమును వినర్జింపఁగ న
పునులకు శౌచాచరణంబునకు నవశ్యంబు నోలములు గావలయున్. 282

క. ఆపత్సమయంబున శౌచాపాదన మిట్టిధంగి నబ్బమి మలసం
లేపనగంధము వోవఁ గ్రి, యాపరుఁ డై చేయునది మృదాకలనంబున్. 283

సీ. బుద్బుదవిరహితంబుగ వారిఁ గరమున

¹గొనకొని పొరి డెందమునకుఁ జేరు

నట్లుగ నిశ్శబ్ద మై యుండ మువ్వాఱు
 ద్రావి యివ్వాఱు తిర్యగ్విధమున
 నాస్యంబు దొడసి నీ రంఘుఁ శిరమునఁ
 బ్రోక్షించి యోఘనంపుటము ముట్టి
 నాసికాపుటములు నయనముల్ సెవులు మూఁ
 పులు హృదయము నాభితలము మాళి

- ఆ. ముట్టనలయు హస్తములు పాదయుగచుధ్య, గతములుగ నునజ్ఞుఖత్వమొండెఁ
 బ్రాజ్ఞుఖత్వమొండెఁ బ్రాపించి యిమ్మెయి, నాచమనము సేయు టార్యమతము.
- సీ. మువ్వాటిజలపానమున నోలి ఋగ్యజుస్సానువేదంబులు సంతసిల్లుఁ
 దొలితొలి వక్తంబు దొడయ నధర్వహర్షంబును రెండవుసారె ధర్మ
 శాస్త్రతోపేతిహాసప్రమోదపురాణసంప్రీతులును గల్గుఁ జరణయుగముఁ
 బ్రోక్షింపఁ బుండరీకాక్షుండుప్రియనుండు నయనంబు లంటిననలినహితుండు
- తే. సమ్మనంబునఁ దేలు నాచమనసంప్ర, యోగ మిట్టిది వస్త్రయజ్ఞోపవీత
 ధరణముఁ నన్నపానతంత్రముఁ మున్న, సీసి పిదపను నిది యనుష్ఠింపవలయు.
- తే. ¹ఆస్యశుద్ధి యొనర్చిన యపుడు వోక, భక్ష్యభోజ్యలవంబులు పండ్లనడుమ
 నిలిచి పదపడి పోవుట గలిగెనేని, నాచమన మాక్షణంబు చేయంగ వలయు.
- వ. శౌచవిధి సమస్తవర్ణనామాన్యధర్మంబు శూద్రునకు నాచమనం బోఘపుటం
 బొకమరి ప్రోక్షించుకొనుటయు దానిం గరింబున నడ్లం బొకమరిదొడయుటయు
 నింతియ. 287
- క. తాను శుచిత్వం బేమిట, నైసను సేమటక నియతి నతులితశుశ్రూ
 పానిరతుం డై శూద్రుఁడ, మానితివిప్రులకు నోడి నునఁగా వలయున్ 288
- సీ. అవనీసురుండు జపయజ్ఞఁ యధ్యునితోపజీవి తనశ్శోభి భూవరుండు
 ప్రారంభయజ్ఞండు సరసువండోపజీవకుండు పాలనశోభి వైశ్యుఁడమల
 హవ్యయజ్ఞుండు విక్రయాజీవి యాతిధ్యపరిశోభి శూద్రుండు చరత్వ
 యజ్ఞండు శుశ్రూషణాజీవి ధక్షత్వశోభి యట్టులు గానిచొప్పు లభి
- ఆ. వర్ణజాతులకు నవశ్యంబు నాలవ, వాని కెమ్మెయిం ద్రివర్ణభక్త
 వలయు నవస యతులవలన విశేషించి, నిత్యభజనవరత గ్రహ్య మరయ. 289
- క. యతి సర్వాశ్రమచరణ, స్థితులకు నుత్కృష్టుఁడతనితెరువుఁదిన శ
 క్తత గలిగినవారు శ్రుతి, స్మృతివిహితాచారు లగుట మే లరయంగన్. 290
- సీ. ప్రియవాదితయును శాంతియును దాంతియు ననాలస్యంబు నతులశీలంబుఁగలిగి
 నాకిది వలయు దీన సుదు స్తరంబును ఘోరంబు నైనసంసారజలధిఁ
 గడతు నే నని భిక్షుకజనంబులకు నెవ్వీ హితము లప్పనులు సంతతముఁ జేయు

- చడుగు లొత్తుచు ¹నిష్కమడుగుచు నీచత ననుచరించుచు ధర్మమున నుపార్జి
- ఆ. తంబు లై నయట్టిద్రవ్యసంచయములఁ, దృష్టి సేసి దేహగుప్తి నడపి
పగలు రేయు నాకపరిచర్య నొనరించి, శూద్రుఁ డిహపరిములసుఖమువడయు
- క. దానోపవాసముల న, న్నానితగతి లేదు శూద్రునకు యతిదేన న
మూననమునఁ దత్పూజా, ధీనరతిం గాని యెన్ని తెరువులఁ జూడన్ 292
- తే. తెరువుఁ దప్పి తూఁగాడుచు నరుగుదెంచు
యతిఁ గనుంగొని మనమున ²నడలు వొడమ
నెదురుకొని డప్పి దీర్చి సమృద్ధము సేత
శూద్రునకు ధర్మవిధి యని శ్రుతులు సెప్పు. 293
- చ యతి రుజఁ బొందినం దొఱుగ నౌషధకృత్యముఁ బధ్య మై నమం
చిత మగునట్టిభోజనము సేర్పుటయు³ మలమూత్రముల్ జుగు
ప్పితములు గానిభంగి గలచి త్రముతో జలకార్య మోపి ప
ర్ణితముగఁ జేతయుం గలచరిత్రము శూద్రున కిచ్చు నగ్గతిన్. 294
- క. ఏవిధమున నోపిన యతి, భావము దుఃఖంబు వాపుపని సాదరచే
తోవృత్తిఁ బూని చేయం, గా వలయుచు శూద్రుఁ డది సుగతి నొందించున్.
- ఁఖం సర్వవర్ణసామాన్యః, ర్హనియీషణప్రకారము ఁఖం—
- వ. అని చెప్పి సర్వజాతిసామాన్యంబు లగుధర్మంబు లెఱింగించునాదరంబున
నమ్మునివరుం డి ట్లనియె 296
- సీ. పరధనంబుల కానపడక యొడ్లను దనయట్ల కాఁ జూచుచు నఖిలవస్తు
వులుఁదోచునడఁగువీచులచంపమున మెఱుంగులభంగి నని కనికొనుచు నెందు
నానక్తి లేక భూతాల్నిపై దయ గల్గి నడచుట హితము దో నడచుఁ జేసి
నది మేల చేయుట చదురు గీ పడతఁ దొడరఁ బ్రాయశ్చి త్తదోహలమున
తే. వేగ తొలఁగించు టొప్పెడువెరవ యెమ్ము, లేనిజంతువుఁజంపి త్రిస్నానములను
ద్వాదశప్రాణసంయమనాదరమున, నొక్కయుపవాసమునఁ బాపయుక్తివాయు.
- ఆ. అస్థి గలిగి హీనమగుజంతు వైనఁ దద్విగుణవృత్తి వలయుఁ బ్రగుణజంతు
వునకు నలునుడించుకొనునది నరమాత్ర, హింస యష్టగుణకృతీహఁ బాయు.
- క. హీననరునట్ల గుఱ్ఱము, నేనుఁగును మనుష్యవధ మనేకాబ్దికభి
యోనిగతి ప్రభృతినుక, ర్హనుష్ఠానములఁ గాని యటుగ దలఁతులన్ 299
- తే. కల్లు ద్రావుట గురుతల్పగమన మధిక, పాతకము లివి ప్రాణముల్ వాయఁబెట్టి
చేయుప్రతికారములఁ గానిచెడవుగోధ, రాద్యధికదాసమునైన నటుగవండ్రు.
- క. ఇవి యెఱిఁగి యెపుడఁ బరలో, కవిభీతి చునంబునందుఁ గల్గి నకలభూ

- తవిషయదయ నూనినయ, ట్టివాఁడు గీ డెల్లఁ బో నడిచి మే లొందున్ 301
- క. ఈనెఱిఁ ¹గనికొని శూద్రుం, డైనను గ్రమవృత్తి నవ్యయం బగుపదముం
గానం బడయుట గల్గును, వానికి నియమముల త్రోవ వలవక యునికిన్. 302
- వ. అని నిర్దేశించి యరిష్టంబు లెఱిఁగింప ననుకంప పుట్టుటయు. 303
- సీ. పురుషు హిరణ్మయ నరుఁ డెవ్వఁ డుత్తరమునఁ గాంచు దక్షిణముఖత నుండ
నతనికి వర్ష త్రయమున మృత్యువు వచ్చు రవిమండలంబు నిష్ప్రభము గాఁగఁ
గనిన రెండేడఁ గౌముదిఁ దననీడఁ దూఁటు సూచిన నొక్కయేట నది వి
మాళియై యున్న షణ్మాసమాత్రంబునఁ గర్ణముల్ గరములఁగదియ మూసి
- ఆ. కొనినయపుడు మ్రోతవి న కున్న నెలనాళ్లఁ, గర్ణములును నాసికయును బట్టు
గదల వికృతవర్ణ కత పండ్లఁ గన్నులఁ, గలుగ నాఁడ మరణ మొలయునండు
- వ. అట్లు వర్షిల్లునరిష్టంబులం దెయ్యవి దోఁచినం గలంకం బొరయనియంతరంగం
బుతోడఁ దృష్టాకలితం బైనసంసారంబునందలియాసంగంబు వదలి హృద
యంబేకాగ్రంబుగావించి మునీంద్రనిర్దిష్టనిర్మలధ్యానకర్మంబులందగిలియుండె
నేనిం గాలాంతకప్రసాదంబు వడయుం దెలిపుకొఱంతం గాలగోచరత్వంబు
నొంది వైశ్యరాజన్యవిప్రకులంబులం దత్తద్విధనంపత్సమృద్ధంబులుఁ బ్రబు
ద్ధంబులు నగువంశంబులం గ్రమంబున జన్మించి. 305
- క. అయ్యైకర్మంబులదెన, నెయ్యం బెనలారఁ గలిగి ²నియమనిరూఢుం
డియ్యన యన సుకృతంబుల, నయ్యెడుసౌఖ్యంబు నిహమునందుఁబరమునన్.
- తే. అనుభవించుచు గమనంబు నాగమనము
నాచరించుచు బ్రహ్మసభాంత మైన
పుణ్యలోకనికాయంబుఁ బొంది యెల్ల
నెఱిఁగి యూహించి యిట్లని యెడఁ పలంచు. 307
- క. ఇవి యెల్ల నశాశ్వతములు, భవమరణాకలితములును బటుసంసారో
ద్భవదుఃఖయుక్తములు సుఖ, లవయుతములు వీనియందు తొల్యిం బేలా. 308
- వ. అని తలంచి యపునర్భవకారియు ననధికంబును నచలంబును నగుధర్మంబు
గోరుచుండు నశ్రుతకర్తృఫలంబు నొందను గృతకర్తృఫలంబు దొఱంగను నెవ్వ
రికి వశంబు గామి ధ్రువం బగుటంజేసి కృతకర్తృవిశేషంబున నతండు వాన
వాది పరిష్కసహవాసంబున వర్తించి. 309
- తే. పుణ్యఫలకాలమునయంతమున నితాంత, సంప్రబుద్ధజనంబువంశమునఁ బుట్టి
బ్రహ్మసంస్కారముల నెల్లఁ బడసి యతిథి, దేవపితృకోటులకుఁ బరితృప్తి సేసి.
- తే. భార్య పుత్రు లాదిగఁ గలపాశసంచ
యంబు నిరసించి యతిధర్మ మాచరించి

- తవిషయదయ నూనినయ, ట్టివాఁడు గీ డెల్లఁ బో నడిచి మే లొందున్. 301
- క. ఈ నెఱి ¹గనికొని శూద్రుం, డైనను గ్రమపుత్తి నవ్యయం బగుపదముం
గానం బడయుట గల్గును, వానికి నియమములత్రోవ వలవక యునికిన్. 302
- వ. అని నిద్రేశించి యరిష్టంబు లెఱిగింప ననుకంప పుట్టుటయు. 303
- సీ. పురుషు హిరణ్మయ నకుఁ డెవ్వఁ డుత్తరమునఁ గాంచు నక్షిణముఖత నుండ
నతనికి వర్షత్రయమున మృత్యువు వచ్చు రివిమండలంబు నిష్ప్రభము గాఁగఁ
గనిన రెండేడఁగఁ గాముదిఁ దననీడఁ దూఁటు నూచిన నొక్కయేట నది వి
మాళియై యున్న షణ్మాసమాత్రంబునఁ గర్ణముల్ గరములఁగదియ మూసి
- ఆ. కొనినయపుడు మ్రోతవి నకున్న నెలనాళ్లఁ, గర్ణములును నాసికయును బట్టు
గదల వికృతవర్ణకత పండ్లఁ గన్నులఁ, గలుగ నాడ మరణ మొలయునంద్రు
- వ. అట్లు వర్షిల్లునరిష్టంబులం దెయ్యవి దోచినం గలంకం బొరియనియంతరంగం
బుతోడఁ దృష్టాకలితం బైనసంసారంబునందలియాసంగంబు వదలి హృద
యంబేకాగ్రంబుగావించి మునీంద్రనిర్దిష్టనిర్మలధ్యానకర్మంబులందగిలియండె
నేనిం గాలాంతకప్రసాదంబు వడయుం దెలివుకొఱంతం గాలగోచరత్వంబు
నొంది వైశ్యరాజస్యవిప్రకులంబులం దత్తద్విధసంపత్సమృద్ధంబులుఁ బ్రబు
ద్ధంబులు నగువంశంబులం గ్రమంబున జన్మించి. 305
- క. అయ్యైకర్మంబులదెన, నెయ్యిం బెనలారఁ గలిగి ²నియమనిరూఢుం
డియ్యన యన సుకృతంబుల, నయ్యెడుసౌఖ్యంబు నిహమునందుఁబరమునన్.
- తే. అనుభవించుచు గమనంబు నాగమనము
నాచరించుచు బ్రహ్మసభాంత మైన
పుణ్యలోకనికాయంబుఁ బొంది యెల్ల
నెఱిగి యూహించి యిట్లని యెడఁ దలంచు. 307
- క. ఇవి యెల్ల నశాశ్వతములు, భవమరణాకలితములును బటుసంసారో
ద్భవదుఃఖియుక్తములు సుఖ, లవయుతములు వీనియందు తొల్యిం బేలా. 308
- వ. అని తలంచి యపునర్భవకారియు ననధికంబును నచలంబును నగుధర్మంబు
గోరుచుండు నశృతకర్మఫలంబు నొందను గృతకర్మఫలంబు దొఱంగను నెవ్వ
రికి వశంబు గామి ధ్రువం బగుటండేసి కృతకర్మవిశేషంబున నతండు వాస
వాది పరిష్కంహవానంబున వర్తించి. 309
- తే. పుణ్యఫలకాలమునయంతమున నితాంత, సంప్రబుద్ధజనంబువంశమునఁ బుట్టి
బ్రహ్మసంస్కారముల నెల్లఁ బడసి యతిథి, దేవపితృకోటులకుఁ బరితృప్తి నేసి.
- తే. భార్య పుత్రు లాదిగఁ గలపాశసంచ
యంబు నిరసించి యతిధర్మ మాచరించి

యిలు వెడలి గురుశుశ్రూష నలఘుసాంఖ్య

యోగశాస్త్రరహస్యైకయోగ మొంది.

311

. పుణ్యంబు లై నయరణ్యంబులను శూన్యగృహముల దేవతాగృహములందు
గుహలను నిలుచుచుఁ గుడుపు భిక్షనానర్చియొకచోటమరుగక యొల్లమియును
వలపును నెడలి నిర్ద్వంద్వత వాటించి మమత యహంకృతి మాని నిత్య
తృప్తాత్ముడును జనాధీనత్వరహితుండు నై గమ్యదిశ యొక్కఁ డనఁగ లేక
. మెలఁగుచుండి పక్షఫలము దొడిమఁ బాయు, పగిది గుణచయంబుఁ బాసియక్ష
యంబు నచలమును నిరామయంబును నగు, పదముఁ జెందు శుద్ధభావమెనఁగ.

. అని చెప్పి.

313

. భిక్షుకుఁ డిమ్మెయి నీడముఁ, బక్షి విడుచునట్లు మాయఁ బాసి యభేద్యం
బక్షర మనుతత్త్వంబును, సాక్షాత్కృతిఁ గూర్చి నిలుచు శాశ్వతపదవిన్. 314
అమృహానుభావుండు సంసారసాగరంబు గడచుటయ కా దాశ్రితులనుం గడవం
జాలి యుండు.

315

. కాపున భిక్షుఁ జెంది ప్రియకారిత శూద్రుఁడు గొల్చునేని సం
భావితుఁ డై నయాతనికృపారస మాని తదీయసంగవి
ద్రావితకల్మషుం డయి చిరక్రమవృత్తిత నూయి గ్రొచ్చి నీ
రావీరి గన్నయట్టులు శివం బగుతత్త్వము గాంచు నెమ్మెయిన్.

316

. అఖిలజనులకుఁ బరమపదాభిలాష

వృత్తి సామాన్య యది యొందువెంట శూద్ర

జనములకు నెట్లు వొరలిన సఫల గాదు

దాని భిక్షుకసేవ సత్ఫలతఁ గూర్చు.

317

— శ్లోక పరాశరముని ప్రణీతధర్మ విశేషంబు భీష్మండు ధర్మజనకుం జెప్పెట. శ్లోక —

. వర్ణముల కెల్ల నిందియవ్యాప్తినిగ్ర
హంబు వలయు నియ్యది గన్నయంతఁ దృప్తి
బొంది యొం దానపడకున్న నొందు సాధు
జనులు వెదకుననామయసత్పదంబు

318

. పరమ మైనయీధర్మంబు వట్టి పాప
యోను లగుకామినులును వై శుశ్రులును శూద్రు
లును సుగతి గాంతు రనిన సజ్జనతఁ బరఁగు
బ్రాహ్మణులకు రాజులకును బ్రాతె సుగతి.

319

అని చెప్పి వెండియు

320

బోధ మక్షీణపాపునకుఁ గల్గదు సద్గురుండు సెప్పంగ సంశ్రుతము లై న
పనులఁ బాపంబులు వాసిన నిర్మలజ్ఞానోదయం బగు దాన గర్వ

ముదయింప వచ్చిన నుడువంగ వలయు గర్వంబున గురుసమారాధనంబు
వదలిన నాబోధవైభవ మెడలిన యంతటఁ బోక కీ డావహిల్లుఁ

ఆ. బరమబోధమునకు ఫల ముపశాంతిగా, నెఱిగి యెంతబోధ మెక్కు డయ్యె
సంతశాంతుఁ డగుచుననవరతంబును, గురునిఁ గొలిచి మేలుపురుషుఁ డొందు

సీ రక్షించునది యుదరంబు శిశ్నము ధృతిఁ బాణిపాదములు దృక్పాటనములు
వినుఁ డింద్రియంబుల మనముచు మనమున బుద్ధి నిల్లెనఁ బ్రబోధవికచ
హృదయఘ్నఁ డై ధూనుమెడలినశిఖివోలె వెలుఁగు దేవునిఁజూచువెరవుగలుగు
యొత్తుండుగా కేలయొకపు మహేశ్వరుఁ గనుట యుక్తాత్మండు గను సుభక్తి

తే. సట్టిభంగికిఁ జాలినయట్టిఁ డైన
వికృతిపోషకంబును బ్రకృత్తిసప్త
కంబు మూలప్రకృతిఁ జిత్తకలన సరయ
వికృతియును బ్రకృతియుఁ గానివిభునిఁ గాంచు. 322

క. ఇది నాంఖ్యానము దీనిని, మది కలవడఁ జేసికొనుచు నుఱవక గురు ని
ర్మదుఁ డై టాలువఁగఁ గేవల, పదము సతనికరుణ పెంపు ప్రకటము సేయున్.

తే భిక్షుభావంబుఁ బొంది యీశిక్ష యూఁది
మెలఁగునర్హత త్రైవర్ణికుఁ గుఁ గలదు
శూద్రునకు భిక్షుసంసర్గసులభ మచుల
పదము వానికి భిక్షుతఁ బరఁగఁ జనదు. 324

క పరమజ్ఞానులయొద్దను, బరఁగిన నజ్ఞుఁడును బోధభరితుఁ డగు నిరం
తరమేరుసమీపస్థితి, హిరణ్యరుచిఁ గాక మెనక మెనఁగినచగిదిన్. 325

క గురుశుశ్రూషామహిమం, గరుణఁ జతుర్వర్ణహితము గా నివ్వాడ్కిం
బరివర్ణితంబు సేసెం, బరాశరమునీశ్వరుండు పౌరవముఖ్యా. 326

వ అని సకలధర్మోపదేశధుర్యుం డైనభీష్ముండు పరాశరమునివర్యవాక్యసంచయం
బు సెప్పినం బరితుష్టుం డయి పరమవినయంబునం బొండవగ్రజుం డక్కు
రుకులగ్రగణ్యతో నరులు సురలకు వంద్యు లగువారును గల రని విందు
వారలవర్తనం బెట్టి దెఱింగింపు మనిన సతం డతని కిట్లనియె. 327

సీ. ఇట్లు మాతలి యమరేంద్రుని నడిగిన ధర్మార్థకామముల్ ధర్మచరిత
వర్తనఁ జెల్లించువారు వామాత్ములు గోరఁగాఁ దగురూపగుణసమృద్ధి
గలిగియు వర్జితకాము లయ్యెడువారు విద్యాధనై శ్వర్యవిషయగర్వ
విరహితు లగువారు విజితేంద్రియులు నిజదారత్మపులుఁ దపోధనము గాఢ

తే. తత్పరతఁ గూర్చునులు సత్యవ్రతులును
బరమశౌచులు బహుకార్యపరత లేని

గూఢధర్ములు సన్న్యాసకోవిదులును
దనకు నభివంద్య లగుట యతండు సెప్పె.

333

వ. అనిన విని ధర్మతనయుండు తటాకనిర్మాణనూపం బగుధర్మంబువిశేషంబు విన
వలతుం జెప్పవే యచుటయును ననిమిషనదీనందనుం డాచరభరితుం డై . 339

—అంతః భీష్మండు ధర్మజునకుఁ దటాకనిర్మాణము విశేషంబు సెప్పెట —

సీ. దేవతిర్యజ్నరస్థావరాశ్రయము దటాకంబు విను మట్లుఁ గాక యందు
గోకులంబులు నీకు గొని ¹దానిక ర్తకులము నెల్లఁ బుణ్యలోకమున కనుచు
నీలోకమున శ్రీయు నెక్కడు కీర్తియు నతనికే జేయు వద్దాగమమున
నీతున వేసవిఁ జెఱుపులో నీ రున్న నగ్నిహోత్రాదిమయజ్ఞవాజి

ఆ. పేయఫలము లోలి నాయన కగుఁ గట్టఁ, నగినతరువు లిడిన సుగతి గలుగు
నిహనుఖంబుఁ బొందు విహగాదిబహుభూత,వాససౌఖ్య మతండు సేసెఁ గాన.

క. సలిలాశయములు సేసిన, నలయుప్రియ మందుఁ బితృచయము లూర్ధ్వగతుల్
గలుగును దానం దమ కను, తలఁపున నది గోచరుండు ధర్మతనూజా. 331

తే. ఛాయ నతిధివర్గంబుఁ బుష్పముల సురగ
ణంబుఁ బండులఁ బితృనివహంబుఁ బ్రమద
మందఁ జేయు వృక్షంబు లట్లగుట వృక్ష
రోషణక్రియ మేటిధర్మవు కుమార.

332

క. అనిన విని ప్రీతుం డై య, జ్ఞనవిభుండు గృహస్థధర్మసాకల్యజ్ఞా
ననిసూధి నాదుచిత్తం,బున నొలయింపు భవదీయపుణ్యఫణితులన్. 333

క. అనవుడుఁ దాత యలరి య,స్తునుమనితో నిట్లు లనియె మహియును విష్ణుం
డును జేసినసంవాదము, విను మది నీకోర్కిఁ దీర్చు విశ్రుతకీర్తి. 334

తే. నన్ను నీ పఠిగినయట్లు వెన్నుఁ డర్థి, బుజ్జనంబులు మున్నుగ భూమిదేవి
నడిగె దానికే బ్రియ మందియస్తుహాను, భావ యిట్లని చెప్పెఁ దద్భావసులర.

క. దేవా హుతవహపరిచ,ర్యావిధి యొనరించి బలిసమాచరణము భ
క్త్యావేశంబునఁ జేయఁగ, డై వతసంఘంబు సస్తునంబునఁ దేలున్. 335

తే. అన్నమున దుగ్ధమునఁ బంక్త నైన మూల, కోటి నైనను దనుపారు నీట నైన
నిత్యమును జేయునది పితృకృత్య మోపి,వై శ్వదేవ మవశ్యనిర్వాహ్య మసఘ.

క. ఆచేతపిదప దానం, బాచరణీయంబు శక్తి కనుగుణముగ భి
క్షాచర్య సేయువిప్రుల, వేచి యిడఁగ వలయు నెపుడు వేగమ భిక్షల్. 336

తే. అగ్నుటికి వారు లేకున్న ²నగ్ర మగ్ని,ముఖమునం దైన నిడునది సఖుల బంధు
జనుల నతిధుల గురుల భోజవిధాన, తృప్తులుగఁ జేసి బలివిధిఁ దీర్చనలయు.

¹ దానిక్రంతకులము ² నన్న మగ్ని

- వ. బలు లుభయప్రకారంబులు వానియందు ధర్మాధర్మాషధివనరక్షోజనాదివిషయం బైన శ్రౌతబలి యేను మున్ను నిర్దేశించినయది యిప్పుడు సెప్పినయది పశుపక్షిచండాలప్రభృతిగోచరం బగుస్తార్థబలి యని నిర్దేశించి వెండియు. 340
- ఆ. విను గృహస్థధర్మవిధ మిది యీభంగి, నడపి పినప భోజనంబు సేయ వలయు విప్రుఁ డిట్టివాఁ డొందు నిహపర, సౌఖ్యసంపదలఁ బ్రశస్తచరిత. 341
- క. అని చెప్పినఁ గృష్ణుఁడు నె, మ్మన మలర గృహస్థవిధిసమాచరణము నిష్ఠ నడపెఁ గర్మశ్రద్ధా, ఘన నీవును నట్ల నడపు గార్హస్థ్యంబున్. 342
- క. అది దురితనిరాసము న, భ్యుదయానందంబుఁ జేయుఁ బుణ్యయశస్సం సద నిచ్చు నూర్ధ్వలోక, ప్రద మగు దానిఁ గొనియాడు భరతనరేణ్య. 343
- వ. అని యిట్లు భీష్ముండు భీమాగ్రజునకుఁ గృహస్థధర్మప్రకారం బెఱింగించె నని చెప్పుటయు నప్పొరవకులోత్తముల సంప్రశ్నోత్తరంబులు మఱి యెత్తెఱంగు నం జెల్లెం జెప్పవే యనుటయు. 344
- చ. అపగతకామరోషహృదయాంతరభేలనకల్య నిర్జపా జపమహితవ్రతై కపరసంగధురాధికతాల్య చంద్రమస్తపనమయాక్ష కౌస్తుభనితాంతరుచిస్సురితాస్థిదానుదీప్తివటలచారువక్ష మునిధీస్ఫుటభావిత దేవసేవితా. 345
- క. సత్త్వాధిష్ఠాన కృతశుభ తత్త్వప్రకటాభిధాన భక్తాధీనా తత్త్వంపదార్థరూపా, తత్త్వసదవదీప ధూతదైత్యాటోపా. 346
- మాలిని. జగదవనవినోదా సత్యజాతప్రమోదా సగుణవిగుణభంగీ సంయమారామసంగీ విగతవికృతమూర్తీ ¹విశ్వభూతప్రవర్తీ సుగమగహనభూమా సోమపింఛాభిరామా. 347
- గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజితక్రసోమయాజి ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున యానుశాసనికసర్వంబు నందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ఆనుశాసనికపర్వము, చతుర్థాశ్వాసము.

పరమమహిమనిశ్చల

తాపాదనకేళికాతుకాతిశయమనో

వ్యాపారనిరూఢస్తు

త్యాపాంగవిలాసలలిత హరిహరనాథా.

1

ఘోఘా ధూపదీపనైవేద్యంబులఫలవిశేషము భీష్మఁడు ధర్మజునకుఁ జెప్పెట. ఘోఘా

వ. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కి ట్లనియె.

2

తే. అట్లు గృహమేధిధర్మతత్త్వావగమము, దనకుఁ గలుగంగఁ జేసిన తాత కెఱఁగి మనుమఁ డూర్జితభక్తియు వినయగౌరవంబు సమధికతావైభవంబుఁ బొంద.

వ. మహాత్మా సుమనోధూపదీపనైవేద్యంబు లుత్తమంబు లగుపూజాసాధనంబు లని వానింగొని దేవతలంబూజింతురు తద్విశేషంబెఱింగింపవే యని యడుగు టయునతం డాదరభరితుం డయి దీని శుక్రుండు బలిదానవేంద్రునకు బలి మ నువునకుమనువు సువర్ణం డనుతపోధనునకు సువర్ణండు నారదునకుం జెప్పిరప్ప రమముని నాకుం జెప్పె నతైఱంగు సెప్పెన నాకర్ణింపు మని పలికి యప్పుడ మితేని కి ట్లనియె.

4

నీ. ఓషధు లమృత మయ్యుత్తమవస్తుసంతతిలోనఁ బుష్పవంతములు మేలు పుష్పముల్ గొని సురపూజ లొనర్చిన మానవులకు మంచి మనసు గలుగు నట్లు గావున సుమనోభిధానము పుష్పముల కయ్యెఁ దద్ద్రవ్యపూజ లిచ్చు నరులకోర్కులు సుమనస్కృతఁ దీర్చుట చమరులు సుమనస్కులనఁగఁ జనిరి

ఆ. కంపు రూపుఁ దెలుపుఁ గలిగి యకంటక, భూరుహోదులందుఁ బుట్టినట్టి పుష్పములఁ బ్రియంబుఁ బొందికై కొండ్రునిర్జరులు పూజనములఁ గురువ రేణ్య.

- క. నలినంబులు జాజులునుం, దుస్సీవళములుఁ బ్రభూతతోషము గీర్వా
ణులకుం జేయును యక్షౌ,దులకు జలోద్భవము లెల్లఁ దుష్టి యొనర్చున్. 6
- క. అరుణంబులును నకంటక, తరుభవములుఁ గటుకగంధధామములు నొన
ర్తురు శాస్త్రవాభిచారిక, కరణమున నధర్వమాంత్రికతఁ గుసుమంబుల్. 7
- తే. భూతరత్నోగణములకు భూపవర్య, తీక్ష్ణగంధపుష్పంబులు దృష్టిఁ జేయు
నలఁప దీపు ¹వలచి సరిమళనుకాంతి, భరితములు నగుపువ్వులు నరులమెచ్చు.
- క. విను దేవాలయమునఁ బితృ,వనమునఁ బుట్టుకుసుమములు వలదు వివాహం
బునకును శాంతికపౌష్టిక, వనితాజనరంజనాది వర్తనములకున్. 9
- తే. కుసుమములగంధమున దేవకోటి వాని
దర్శనంబున యక్షులు యదృశభోగ
మున భుజంగవ్రతాన మీమూఁడుదేహిఁగు
లను మనుష్యులు ప్రియ మందు టనఘ కలుగు. 10
- క. దేవత లర్హకుసుమపూ,జావిధిఁ బ్రియ మంది యపుడ జనులయెడల సం
భావించి వారికోర్కెలు, గావించురు నఫలములుగఁ గౌరవనాధా. 11
- తే. సల్లకీజాతనిర్యాస మెల్లదేవతలకు మే లరతకంటె గుగ్గిలము లెన్న
యగలు గంధర్వయత్యోరగాదులకుబ్రి,యంబు ధూపదానమునెడ నధిపవర్య.
- వ. ధూపదానంబులయందు నధికతరంబు గర్పారధూపం బని చెప్పి మఱియును.
- క. సమధురమురు గటువును దీ,క్ష్యము నగుగంధములదూపకలన వరుస హృ
ద్యములు సురయక్షరక్ష, స్సమితులకును దత్ప్రకారజాతులకు నృపా. 14
- తే తగినయట్టిధూపము దేవతలకు నిచ్చి
పరమపుష్టియు నాయువుఁ బడయుఁ గర్త
యక్షగంధర్వసన్నగరాక్షసులును
ధూపమున మెచ్చి కోర్కు లిత్తురు కుమార. 15
- క. మలయజము నగలు నుఱియుం, గలుగు సురభివస్తువులు నికామప్రియదం
బులు నై హారికధూపంబులయెడ మానవులచి త్తములకు నరేంద్రా. 16
- ఆ. ²దైవతార్చ లపుడు తామసభూతరత్నోముఖంబు లై నకుత్సితంపు
జాతు లెల్ల దీపసన్నిధి నడఁగు న, ట్లగుట దీపదాన మధికఫలము. 17
- క. ఆలోకదాన మన భూ,పాల సరఁగు దీప మీగి భానము సద్ధ
ర్మలోకనశీలం బగు, నాలెన్న యొనర్చినట్టియతనికి నధిపా 18

పుత్రము సాలమి వర్తి నికృష్ట యగుట, దగ ననుర్పించి పెంచుట ధరణినాథ
కొనియవి దీవదానవిధానమునఁ బ్రకాశనస్తువు దృఢదీప్తికముగ వలదె. 19

ని నెండియు. 20

దు లిచ్చినదీపం బసహరించి తత్పాతకమున సంధుం డగు భూ
ర¹రధ్యాసభ గుడిపై, గిరి దీపం బిడి విభూతికిం బాత్ర మగున్. 21

కలనేయి ముఖ్యము మహిషాదిమేష
నితఃపుత్రములుఁ దైలంబు మనుజనాథ
సధ్యమము లగుమేదోస్థిమాంసరసము
రయ నింద్యముల్ దీవనమర్పణమున. 22

శ్రోతిసాలోక్యకులోద్ద్యోతనమహితప్రకాశయోగంబులు పు
త్రా తెచ్చు దీవదానము, దాత కొనఁగు నమరపూజితసుఖత్వంబున్. 23

వేవతలకు నగ్రపుసంభావన నుపహార మిచ్చి పదపడి కుడువం
క వలయు నట్లు సేయని, ధీవిరహితుఁ డనుర యగుట దెల్లం బధిపా. 24

కాపున. 25

నయింటఁ గలుగునన్నము, మును దేవతలకు నివేద్యముగఁ జేసి ప్రణా
మనియమసహితసమర్పణ,మునఁ గృతకృత్యుఁడుగ వలయుఁబురుషుం డనఘా
గాజకుండు శక్తిసంపన్నుం డయి యొనర్చిన 27

లపిష్టము దధిదుగ్ధం, బులు మఱియును ధూసములును బుణ్యపరిమళం
బులు నగుపదార్థములు విబుధులకుంబ్రియమొనఁగు బలివిధులఁగురుముఖ్యా
పహారసమర్పకుఁ డగు, సుపురుషు గృహదైవతములు శుభములఁ గూర్చు
ప్రపవర తత్కర్మరహితుఁ, గృహ లేక నితాంతవిఫలకృత్యుం జేయున్ 29

క్తమాంససహితభక్తపిండముల నుల్లసితలోహితాక్తలాజములను
రను బలి యొనర్ప నురగయతౌసుర, ప్రముఖభూతములు శుభంబు లొనఁగు.

కామ్యాసౌమ్యబలులు విను, సౌమ్యాసౌమ్యప్రకారజనకృత్యంబుల్
కామ్యసౌమ్యోత్తమ యయ్యె, కామ్యముఁ దత్త్వపూజ్యకరణిం జేయున్. 31

గ్రప్రదాయి వర్ణన, మగ్రుఁడు బలయుతుఁడు బుద్ధిమంతుఁడు లోకా
గ్రహపాత్రము శాత్రవ, నిగ్రహశక్తుండుఁ దత్త్వసింహుండు నగున్. 42

నిన విని యజాతశత్రుండు గంగాపుత్రుతో నుమనోధూపదీపబలిప్రదానం
బలఫలవిశేషంబు లింకను విన వలతుం జెప్పువే యనుటయు నప్పురుషవరుం

తే. ఘృతము సాలమి వర్తి నికృష్ట యగుట, దగ ననుర్పించి పెంచుట ధరణినాథ
కానియవి దీపదానవిధానమునఁ బ్రకాశవస్తువు దృఢదీప్తికముగ వలదె. 19

స. అని నెండియు. 20

క. ఒరు లిచ్చినదీపం బపహరించి తత్పాతకమున నంధుం డగు భూ
వర¹రధ్యానభ గుడిపై, గిరి దీపం బిడి విభూతికిం బాత్ర మగున్. 21

తే ఆలనేయి ముఖ్యము మహిషాదిమేష
జనితఘృతములుఁ దైలంబు మనుజనాథ
మధ్యమము లగుమేదోస్థిమాంసరసము
లరయ నింద్యముల్ దీపసమర్పణమున. 22

క. జ్యోతిస్సాలోక్యకులో, ద్యోతనమహితప్రకాశయోగంబులు పు
త్రా తెచ్చు దీపదానము, దాత కొనఁగు నమరపూజితసుఖత్వంబున్. 23

గ. దేవతలకు నగ్రపునఁ, భావన నుపహాగ మిచ్చినగనడి కుడునగ
గా వలయు నట్లు

ర. కావున.

గ. తనయింటఁ గలు
మనియమనహితన

క. పూజకుండు శక్తి

గ. తిలపిష్టము దధిదు
బులు నగుపదార్థ

గ. ఉపహారసమర్పకు
నృపవర తత్కర్మ

క. రక్తమాంససహిత
సురను బలియొనర

గ. సామ్యాసామ్యబల
సామ్యనృపోత్తమ

గ. అగ్రప్రదాయి వర్ణ
నుగ్రహపాత్రము

గ. అనిన విని యజాత
బులఫలవిశేషంబు

శ్రీమత్పరాయేనమః

శ్లో॥ నారాయణ సమారంభాం విద్యాశంకరమధ్యమార్గ
కళ్యాణానందపర్యంతాం పంచెగురు పరంపరామ్॥

అస్తిక మహాశయులారా,

స్వస్తిశ్రీ వికృతినామనందత్పర మాఖ శుంధులు శుక్ర
వారం పగలు వృషభలగ్న పుష్కరాంశమున నెల్లూరుజిల్లా కనిగిరి
పట్టణ సమీపమున పాపన్నపల్లె నదీ తీరమున శ్రీ శ్రీ శ్రీ సత్యా
నందభారతీ స్వాములచే ప్రతిష్ఠింప బడిన సాంఖ్యివాలయ
మునకు ఆగ్రమోక్త విధానమున ధ్యక్షవత్తిష్ఠ జరుప సుమోహనార్
మునిశ్చయింపబడినది. త్రి రాత్రీ దీక్షతో ప్రత్యహము మహన్యాస
పూర్వకరుద్రాభిషేకము, సూర్య నమస్కారములు, ప్రత్యేక
ములగు జప హోమములును జరుగును.

లోకాను గ్రహర్థమై జరుపబడు యా మహత్కార్యము
నకు అస్తికమహాశయులును, భక్తాగ్రగణ్యులును, యథాశక్తితోడ్పడి,
తత్కార్య క్రమమందుపాల్గొని, స్వామిదర్శన, తీర్థప్రసాదముల
బొంది సర్వవిశ్లేషంబులు బడయుదురుగాత.

ఇతివారాయణస్మృతిః

శ్రీ శ్రీ శ్రీ సత్యానందభారతిస్వామి

విరాళముల నియదలచిన భక్తులెల్లరు

“శ్రీ తురుమెట్ల సుబ్బరామయ్య, టీచరు,
కనిగిరి” చిరుజమాకు పంపవలెను.

లోక స్థైర పెగ్గిన, కనిగిరి.

డాకురువంశవరున కిట్లను నహుషువృత్తాంతంబున నది విస్పష్టం బగు వినుము చెప్పెద.

33

—అంశా భీష్ముడు ధర్మజునకు నహుషునిధూపదీపదానవిశేషంబు నెప్పట అంశా—

సీ. నహుషుడు భూపాలనము సేయు చుండి రాజన మించుకయు లేక సత్త్వనిష్ఠఁ
బుష్పంబులను ధూపముల దీపముల నివేద్యంబుల నమగుల కర్ప లిచ్చుఁ
బితృసంతతికి దీనఁ బ్రీతి యొనర్చురాక్షసయక్షభూతభుజంగమాది
తర్పణంబులు నర్హతానిరూఢములు గా నివి గొని యొనరించు నిట్లు నిత్య

తే. నిరతిఁ జెల్లించి తత్ఫల¹పరిణతి ప్ర

దీప్తతేజోవిశేషసంప్రాప్తదేవ

రాజ్యఁ డై సురమునిగణపూజ్యభావ

మహిమఁ బొందియు దీనిఁ దా మఱవఁ డధిప

34

క. సురలఁ బితృదేవతలఁ ద, త్వరతను ము న్నెట్లు లట్ల పన్నుగ సమ్య
క్పరితృప్తులఁ గాఁ జేయుం, బరమకుసుమధూపదీపబలిదానములన్.

35

తే. దానఁజేసి తదీయమహానుభావ, మంత కంతకు నగ్గల మగుటకతనఁ
దగియె మునివరవాహనత్వంబు నన్యు, హాద్యుతికి వేయు నేల యవద్యరహిత.

క. విను మనుజేంద్రుల కెవ్వరికిని లేనివిశేష మతనికిం గలుగుట గ

ర్వనిరూఢి నొంది దుర్వ, ర్తనపరుఁ డై యాతఁ డజగరత్వముఁ బొందెన్.

37

వ. అట్టియెడ బూర్వంబుననుం జేసిన పుష్పాదిదానపుణ్యవిశేషంబులమహానుభా
వంబువలన నవ్యసమతీశ్వరు శపించినమునీశ్వరుండు నదయుం డయి శాపమో
క్షంబు నిర్దేశించెఁ దత్ఫలవిశేషంబునన యశేషదోషనిరసననిపుణుండ వగు నీ
వష్పణాన్యస్థానంబున కొదవి తని చెప్పి వెండియు.

38

తే. పాండవా గ్రజ నహుషుండు బ్రహ్మసథకు, నాత్మగృహమున కరిగినయట్ల యరిగె
నట్టిపెంపును జనవిభుం డవ్వీశిష్ట, దానఫలమునఁ జూవె పొందంగఁ బడసె.

క. అని పలికి భీష్మఁ డిట్లను, విను మెందును దీపదానవిధి మే లనిశం

బును జేయ నూర్ధ్వలోకం, బును గర్తకుఁ బరమదివ్యబోధము నిచ్చున్.

40

క. ఎన్నినిమిషములు దైవత, సన్నిధి వెలుంగంగఁ జేయు జనుఁడు ప్రదీపం

బన్నిసురవత్సరములు ను, ఖోన్నతి సన్నతుల నాతఁ డొప్పు దివమునన్.

41

క. అనిన విని ధర్మజుఁడు శం, తనుతనయునితోడ విప్రధనము నవహరిం

చినయాతఁ డేగతిం జను, ననుటయు నతఁ డిట్లు లనియె నన్నరపతికిన్.

42

క. దురితము లనేకములు గల, సరయంగ లోకమున వానియన్నిటికంబె

ధరణిసురధనము పాపపుఁ, దెరువునఁ గొను టధిక మండ్రు ధీరవిచారా.

43

- క. భూసురధనాపహరణము, సేసినఁ గులనాశ మగుట సిద్ధము దానం
జేసి యగును జండాల, త్వాసంగము నపరభవమునందు నరేంద్రా. 44
- వ. ఒక్కయితిహాసంబు సెప్పెన నాకర్ణింపుము. 45
- ఆ. ఊత్రబంధుఁ డనఁగఁ గలఁ డొక్కనరపతి, యతఁడు మాలవాని నధికదుఃఖ
భాగిఁ గాంచె గాలిఁ బఱచువిప్రక్షేత్ర, తలము రేణువునకుఁ దలఁగించనఁగ. 46
- క. కని యీధూళికే గడు రో, సినకారణ మేమి యనుడుఁ జెప్పె నతని కి
ట్లని యమ్మాలఁడు దొలుబా, మున నే నొకవిప్రుఁడొక మునులు నుతింపన్. 47
- ఆ. పరమనిష్ఠతోడ బ్రహ్మచర్యవ్రత, మాచరింతు భిక్షితాన్న మొక్క
నాఁడు వేడ్కఁ బుణ్యనదితీరమున భుజిం, సంగఁ దలఁచి చనఁగఁ బాపమడరి. 48
- క. ధరణీదేవక్షేత్రము, పరాగపటలంబు బహుళపవనంబుగతిం
బరఁగి నరనాథ నా దగు, కరంబునన్నమునఁ బట్టెఁ గడుసాంధ్రముగన్. 49
- క. ఆదూళితోడఁ గుడిచిన, నీదుర్జన్తంబు వచ్చె నిది యెఱిఁగెడునం
వేదనము పూర్వపుణ్యఫ, లోదయమునఁ గలిగె నిన్న యొకకల గంటిన్. 50
- వ. దానిం జెప్పెన నవధరింపుము 51
- క. ఒకవిప్రవరుఁడు ననుఁ గని, యకటకటా యనుచు నిలిచి యశలకు మీదుః
ఖకలాప మెల్లి వాయును, సకలంబును ఊత్రబంధుసంవాదమునన్. 52
- క. అనియె నని చెప్పి వీడ్కొని, చని మృతుఁ డై తొంటిబహుళసత్కర్మంబుల్
దను నుత్తమపదమునకుం, గొనిపోయిన నిత్యసౌఖ్యకుం డై యుండెన్. 53
- వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు గంగాపుత్రుతో నాకలోకం బేకప్రకారమనోహరి
యై యుండునో బహుప్రకారప్రమోది యై వెలుంగునో యెఱింగింపవే య
నుటయు నతండు పుణ్యకర్మంబు లనేకవిధంబులు గావే కావునం దత్తదను
రూపానేకస్థానం బై నాకంబు నిశ్శోకంబును నస్తోకసుఖకరంబును నై కరం
బొప్పుచుండు గౌతమశత్రుత్వసంవాదం బను నితిహాసంబు విను మది భవదీయ
ప్రశ్నంబునకుఁ బ్రాదేశవిశదీకరణం బగును త్తరం బై యుండెడు గౌతముం
డను మహాద్వీజుండు వనంబునం దపంబు సేయు చుండి శుండాలశిశువుం దల్లి
లేనిదాని నొక్కెడం గని కారుణ్యంబు వొడమి పుత్రునింబోలెఁ బెనిచె నయ్యె
నికొదమ కాలక్రమంబున మేటియేనుం గయి మెలుంగుచుండె నక్కాలం
బున భూపాలనంబు సేయుధృతరాష్ట్రం దనురాజనాకారంబు దాల్చి నాకపతి
యయ్యెడకు వచ్చి యవ్వారణపతిం బట్టి తనకుం గొనిపోవువాఁ డై దీని నా
కిమ్మని యమ్మనివతి నడుగుటయు నతండు. 54
- తే. ఇద్దములు దెచ్చియిచ్చు సేనిచట లేని, సమయమునఁ గాంచు నీపర్ణశాల మర్త్య
బుద్ధియుతమిది యీధంతిఁ బుత్రుఁబోలె, బెనిచినాఁడ నీకీజాల మనుజనాథ.

ఇందునకు మతంగమహామునితో నైనసంవాదము. ఇతి-

- వ. అనుటయు నాకృత్రిమజనవిభుండు. 56
- చ. మునులకు నేనుఁ గేటికి సమూల్యపుగోవులఁ బుచ్చికోమ్ము పే
యనఁడు పసిండి నీవలసినంతయు నిచ్చెద నన్న శైశవం
బున నిది దల్లి లేకునికిఁ బుట్టినయక్కటికంబుపెంపునం
బెచుచుటఁ జేసి దీనిపయిఁ బ్రేమము నామదిఁ గల్గు భూవరా. 57
- క. కావున నొల్లను బదివే, ల్గోవుల నిచ్చినను నిష్కకోటి యొనఁగినం
బోవయ్య యేను మొఱి యిక్కఁ గా వావిరి గొనఁగఁ దగునె కరిపతి నీకున్.
- క. అని మునిపతి వలికిన నజ్ఞనపతి వాహనము గాఁగ సామజముం గై
కొనఁ దగదె రాజునకు ని, ట్లనఁ దగునే నీకు విడువు హస్తీ బ్రయమునన్.
- చ. అని రాజనంబు దోఁపం బలుకుటయు నప్పురమద్విజుండు పుయిలోట దక్కి
యి ట్లనియె. 60
- తే. పుణ్యక్షులు హర్షంబుఁ బొందఁ గనుట, పాపకన్తులు శోకార్తి పాలుపడుట
యెచటఁ గల్గు నజ్ఞమునభ కేఁగుడెమ్ము, దంతి నచ్చట నిచ్చెద ధరణినాథ. 61
- వ. అనుటయు నతండు. 62
- సీ. విచుము నా స్తికు లగుజనులుఁ బాపాత్మకులును గాక యేను వత్తునె మునీంద్ర
యచటికి నన్న నయ్యముఁడు పుణ్యుండు తదీయాచరం బొప్పదేయనియెవిప్రుఁ
డమ్మాట కవిభుం డప్పుఁ బ్రోచునతండఁ దల్లికిఁ దండ్రి కత్యంతభక్తి
గలవాఁడు నమ్మేలు గను నందు రా నొల్ల నని పల్కెఁ బల్కిన నత్తపస్వి
- తే. రమ్ము మందాకినికిఁ దత్తటమ్ముపొంత, హస్తీ విడిచెన ననుమాట యాడ నాతఁ
డతిథిశిష్టాన్నభోజులు నప్రతిగ్రహులును గండ్రది సరకు సేయదునెయచటు.
- క. అనినను ముని మేరువనంబున నీ కొప్పింతు గజముఁ బోద మనుడు న
జ్ఞననాథవరేణ్యుం డా,తనిమోములఁ జూడ్కి నిగుడ దరహాసముతోన్. 64
- క. మృదువులు సత్యోపేతులు, సదయులు భూతహితు లందుఁ జనుజనములు నా
కది యేల వేక్క నిదె వచ్చెన నొండొకమంచిచోటు సెప్పు మనవుడున్. 65
- క. నారదమునినాయకునివి, హారథల మైనవనమునం దిచ్చెద నీ
వారణము నచటు కిన్నర, ధీరమ్యం బప్పురోమతిప్రియ మనఘా. 66
- సీ. అనిన గౌతముపల్కు విని గీతనృత్యాదిచతురులై దేవతానన్దునీంద్ర
హర్షంబు గావించునట్టివా రచ్చటి కరుగుదు రే నొల్ల నచ్చటనియె
నరపతి యుత్తరకురుభూము లనిమిషకమనీయములు సర్వకామ్యవర్షి
యగు నందు వాసవుఁ డట వచ్చికరి నొప్పు గొను మని పలికె నమ్మనివరుండు

తే. గామహింసారహితులకుఁ గాక నాకుఁ
దరమే తత్ప్రదేశం బని దర్పఫణితి
నాడెఁ బతి దాని కాభూనురాగ్రగణ్యుఁ
డిందుగృహమున నిత్తు ర మ్మిభము ననుడు. 67

క. దానరతులు నక్షము లా,దానవిముఖు లందుఁ బోవుతరముజనులు నా
కా నెలవు నెలవు లే దని, మానవపతి వలుక ముని సమధురవచనుఁ డై. 68

వ. అన్నరనాథుతోడ. 69

సీ. రవిపాల నిచ్చెద రమ్మ కుంజరముఁ జే
కొనుటకు ననిన నజ్జనవిభుండు
నుతతపసాన్విధ్యాయరతులకు గంతవ్య
మచ్చోటు నా కేల యనుడు వరుణు
పురిఁ గుంభిఁ గైకొను పొద మన్న మునిఁ జూచి
యగ్నిహోత్రము నిష్ఠియజనములును
గలవా రరుగుదురు గాక యన్నెల వొల్ల
నని యాడె భూపతి యతని కాతఁ

తే. డిందుకడ మర్త్యకోటికి నిష్ట మచట, గారు నీ కిత్తు నని చెప్పె శూరయాజి
చేదిశతవర్ష పురుషులు వోదు రందు, దాని నేఁగోర నని పల్కె ధరణివిభుండు.

వ. పలికిన నప్పరమశపోధనుండు. 71

క. రదిఁ గొను మచ్చోటను వే, పొద ప్రాజాపత్యలోకమున కనవుడు నా
కది యేల యశ్వమేధుల,పద మనియెం బతి తపస్విపతి యాతనితోన్. 72

చ. అపగతమోహశోక మేగునట్టిది గోగణలోక మిత్తు మ
ద్విపవరు నందు నీ కనినఁ దీర్థనిషేవులు గోప్రదానపు
ణ్యపరులు బ్రహ్మచర్యనియమాధ్యులు నచ్చటి కేఁగువారు దా
నిసయిఁ బ్రియంబు నాదు మది నెక్కొన దక్కడ కేల వచ్చెదన్. 73

సీ. అని ధృతరాష్ట్రుఁ డాడిన ముని శీతోష్ణసుఖదుఃఖమిత్రారిముఖము లైన
బహువిధద్వంద్వముల్ పరఁగవు బ్రహ్మలోకమున నయ్యెడ సామజము హరింతు
గాని ర మ్మనుడు నమ్మానవపతి యనంగులఁ గృతాత్ములు వ్రతాచలితమతులు
నధ్యాత్మనిరతులు నందుఁ బోదురు గాక యచ్చటు గాన శక్యంబె నాకు

తే. నవనిసురవర్య యన రాజు నతఁడు సూచి
మునిమహత్తరుఁ డే నిన్ను ననిమిషేంద్రుఁ
గా నెఱింగితి నెల్లలోకములఁ దిరుగు
దెచట నైనఁ బొందదు గదా యెగ్గు నిన్ను.

- చ. అనవుడు మ్రొక్కి యింద్రుడు మహాత్మ్య మతంగజహేతువాదవ
ర్తను ననుఁ బంపు నీపనుపు దక్కొని చేసెద నన్నఁ బుత్తుఁ డీ
వనకరి నాకు సాధుజనవత్సల టుమ్ము కరంబునెమ్మిదీ
ని ననియె నాంత్యనంబుగ మునిప్రవచుండు గులప్రదీపకా. 75
- వ. అనిన విని యింద్రుం డీ ట్లనియె 76
- తే. కరి సెలంగి నీమీఁదఁ బుష్కరము సాచి
మూరుకొనియెడు నడుగుల మ్రోల నిల్చి
ముద్దు ¹గురియుచుఁ బలుమఱు మ్రొక్కు నిట్టి
దాని ని న్నేల పాపుదు మాననీయ 77
- మ. నను నే డాఁచెద నన్న నేబుధులుఁ గానం జాల రక్షీణబో
ధనసంపత్తి నెఱింగి తేర్పడ మునీంద్రా రిండు నీవు భవ
త్తనయుం డేకరియున్ నితాంతసుఖనిత్యం బైన నాకంబునం
దనపాయస్థితి మత్సృఖిత్వమునఁ బెంపారం బ్రవర్తింపఁగన్. 78
- ఆ. అనుడు సంతసిల్లి యట్ల కా కనిన న, మృనివరుండుఁ గురియు మున్ను గాఁగ
నేఁగె దివమునకు మహేంద్రుండు సవ్యేగాన, భరితుఁడగుచుఁ గురునృపాలవర్య.
- క. అనిన విని భీష్ముతో న, జ్వనపతి యి ట్లనియెఁ దనము సారపుధర్మం
బని యూఁది మీరు సెప్పుదు, రనఘా లేకుండునే తదధికం బొకఁడున్ 80
- వ. అనుటయు నా దేవవ్రతుం డానరదేవోత్తము నర్హితి నాలోకించి. 81
- ఁజిఁజి భగీరథునకు బ్రహ్మతో నైనసంవాదప్రకారము. -ఁజిఁజి-
- సీ. వినుము ధర్మము లెల్ల వినుతకృత్యంబుల తప మెన్ని యెన్నఁగా ధర్మమెందుఁ
గలదు తపం బనఁగా నియతాశనత్వము భగీరథుఁడు పద్మజునిసభకు
నరిగిన నతనితో నద్దేవుఁ డిందుల కతులనిర్మలతప మాచరింప
కరుగుదేరంగ నెవ్వరికిని రా దెట్లు వచ్చితో యనిన నవ్యసుమతీశుఁ
తే. డేను గోదానములును భూదానములును
గన్యకాదానములుఁ దీర్థకలనములును
రాజసూయాశ్వమేధాధ్వరములుఁ బెక్కు
సేసినాఁడ వచ్చుట దానఁ జేసి కాదు. 82
- మ. అవనీదేవత లొక్కెడం గ్రతువిధివ్యాసక్తు లై యుండఁ ద
త్ప్రవిఘాతంబులు దోఁచె నేను రణసంరంభంబునన్ వారి కు
త్సన మొందించితి వానిఁ బాపి ముగ మంగన్ వారు నన్ బ్రహ్మపా
ల వరిష్ఠావ్యయసౌఖ్య మొందు మని లీలం జెప్పినన్ వచ్చితిన్. 83

- తే. ఆకలియు నీరువట్టును నాదరింప
కేను విప్రులపని సేసి యిట్టిమహిమఁ
గంటి నియతాశనత్వమ కాక తప మ
సంగ వే టొండె ధర్మాభినంద్యహృదయ. 84
- చ. అనుటయు బ్రహ్మ యవిభున కర్చన లిచ్చి తగంగ గారవిం
చె నధిప నీవు విప్రుల భజింపుము సంయమితాశనండు వై
యని దివిజాపగానుతుఁడు సాదరభాషణవృత్తిఁ జెప్పిన
న్వీని ముద మంది ధర్మజుఁడు నెమ్మి దలిర్పంగ నమ్మహాత్ముతోన్. 85
- క. పురుషుఁడు శతాయు వచుశ్రుతి, పురుషవరా బాలురైనఁ బొందుదురు మృతిం
జర మగు నేమిట నాయు వ,చిర మగు నెద్దానఁ దెలియఁ జెప్పుము కరుణన్. 86
- వ. అనుటయు సయశ్శిలధర్మ వేది యవిభున కిట్లనియె. 87
- తే. అనఘ యాచార మాయువుఁ బెనుచు నదియ
కాదు శ్రీయును గీర్తియుం గలుగఁ జేయు
విను దురాచారుఁ డాయువుపెనువుఁ బొందఁ
డతని సర్వభూతంబులు నభిభవించు. 88
- క. కావున నాచారపరత, భూవర మేల్ సాధుజనులు వోవుతెరువు సం
భావించుట యాచారము, దా వర్ణాశ్రమసమర్హతం బరఁగు నృపా. 89
- ఆ. గురునిమాట సర్వకు గొనమి దుశ్శీలత
పిట్ట పుడుక గోరు పినుకఁ ద్రుంపఁ
గఱవ మరుగు టునయకాలాస్తమయసమ
యముల భానుఁ జూచు టాయు వడఁచు. 90
- క. విను శ్రోధంబును హింసయు, ననృతంబును లేమి సంధ్య లైనం దదుపా
సనము సురపూజనము రే, పొనరించుట చిరతరాయు వొనరించు నృపా. 91
- క. పరదారగమన మొప్పుదు, పురుషున కది యెల్ల పాపములకంటె నరే
1 శ్వేరవర యాయుస్సంక్షయ, కరంబు దదృర్జనంబు గడు మే లరయన్. 92
- క. 2 పరదారలయందును సఖి, గురువృద్ధనృపాలబాలకులబాంధవభూ
సురవైద్యభృత్యబుధనా,గరకులనేతు లాయువునకుఁ గడుఁ జే టనఘా. 93
- వ. అని చెప్పి. 94
- క. మే లివి గీ డివి యని భూ, పాలక యేఁ జెప్పినట్టిపను లెఱుఁగుము నీ
వోలిన యాయువుఁ బెనునం, జాలు ననియు నపహరింప శక్తము లనియున్.
- తే. తగనియది యెద్ది యైన వ్రతంబు వూని
మాన నోపిన నాయువు మాల్పకుండు

- తే. ననుభవించిన నవకీర్ణ యందు రట్టి,యఘము వోవుఁ బ్రాయశ్చిత్త మాచరింప
ను తరము పడమర దలయుఁగ శయింపఁ,దగదు శీర్ణ తల్పంబునిద్రయును గీడు.
- క. సితవీతంబులు ధార్యము, లతులమతీ కుసుమకోటియందుఁ గృతస్నా
నత రే పాపము శుచితా,చ్యుతుఁ డగు సుస్నాతుఁడేని నొడలు దొడసినన్.
- తే. నీశనాడక మును పూఁత నిందితంబు, చీర తడితో విదిప్పుట సెట్ట యొరులు
గట్టి విడిచినవస్త్రంబు గట్టఁగాదు, మడతమాఝు టొప్పుదు ¹కడుమాపు డైన.
- క. వల్లవదు వటపిప్పలముల, ఫలములు నమలంగ మేడిపండ్లును దగ దా
పుల మేఁకల నెమిళులయెఱి, చులుఁ గానివి యవిహితంపుఁజోటుల నధిపా.
- క. విను ²మొరుచూచిన మూచూ,చినభోజ్యము నింవన్య మన్యచిత్తముతోడం
గొనఁదగ దాహారము పొ,త్తునఁగుడుచుటయఘముగూడుదూపించుటయున్.
- క. చేతఁ గొని యుప్పు ³నమలుట, రాతిపయిని నుప్పు గొనుట రాత్రి దధిమధూ
పేతంబుగఁ గుడుచుట ధ,ర్మతరములు రేయి నక్తు వెగ్గు నరేంద్రా. 110
- క ఒకఘట సూచినయది వా, రికిఁ బెట్టక నమలుటయును బ్రీతిం దనపం
క్తికిఁ దెచ్చినచుట్టలు వే, తొకభంగిం గుడువఁ గుడుపు నుఱు విషభుక్తిన్.
- క. నేయి మధువు నక్తువు దధి, పాయనము జలంబు భుక్తపరిశిష్టము భూ
నాయక యేరికి నిడఁ దగ, దాయువు పెంపారఁ గోరు టాత్మఁ గలిగినన్. 112
- తే. అంగుళాగ్రముల్ సిటికెనలందు మొదఘ
లనఘ దేవర్షి తీర్థము లనఁగఁ బరఁగు
నరున వల కేలియుప్పలవాయి పై తృ
గంపుఁదీర్థంబు తర్పణకార్యమునకు. 113
- క. ఆచమనపూర్వకంబుగ, నాచరణీయంబు సర్వ మగుతర్పణమున్
వాచసపదుషత క్రోధం, బాచారవిధిజ్ఞు లఘము లండు కుమారా 114
- క. దినమునసురతం బెయ్యెఱఁ, జనదు చెడిపఁ గన్యఁ గవయఁజనదు పతిత నం
టనిదాని నగ్నఁ జూడం, జన దుమిసిన వార్ప కునికి నత్తుతుఁ డైనన్. 115
- ఆ. అట్టియెడలఁ దనకు నాచమనము దొర
కొనక యున్న సూర్యుఁ గనుచుఁ బ్రణవ
కలనతోడఁ గూడ వలచెవి ముట్టుట
శుచిత నిచ్చు నంధ్రు సూరిజనులు. 116
- ఆ. భగిని గురుని మిత్రుఁ బండితు వంశజఁ, బేదవడినఁ దెచ్చి ప్రియముతోడఁ
దనగృహమునకల్పి కనురూపముగఁ బ్రోవు, పెనుపు సేయు నాయువునకు సిరికి.
- క. పారావతములు శుకములు, శారికలును బుష్పలతలు జనవర పసిఁడిం
దారమున నైనముట్టులు, నారయ గృహమంగళంబు లాదర్శములున్. 118

- తే. గ్రువ్వ గ్రద్ద దివ్యారువుఁబ్రువ్వ గూబ
యిల్లు సొచ్చిన శాంతి సేయింప వలయుఁ
జదువుఁ గుడుపును సంఘెలఁ జనదు రాత్రి
యైనఁ బితృకార్యములు సేయు టఘముఁ జేయు. 119
- క. కులమును రూపము శీలముఁ, గలకన్య వరించి యందుఁ గనినయపత్వం
బులకుఁ దగ నడపునది నుం, గళములు గృతదైవపై తృకక్రియుఁ డగుచున్.
- తే. వలయుఁ బ్రాజ్ఞుభోదజ్ఞుభిత్వముల నొకటి
తారకంబులుఁ దిధులును వారములును
జోస్య లెఱిఁగించినవి మేలు సువ్రతైక
లోల మంగలిపనికిని దైలమునకు. 121
- క. వినుము సపిండికరణ, మ్మున నేకోద్దిష్టమునను భోజనవిధి వ
ర్జన మొప్పు నామతింపక, చన దామెతఁ గుడువఁ బోవ సజ్జనవినుతా. 122
- క. తల్లికిఁ దండ్రీకి నుతులకు, నెల్లవిధంబులను వలయు హితములు సెప్పన్
మల్లకుఁడు గాక కర్జము, ¹నల్లభ్యము గాఁగఁ జూచి సౌజన్యనిధి. 123
- సీ. క్షత్రియుం డశ్వంబు గజమును రథమును నెక్కునేర్పులు గనుఁ బెక్కుగఱచి
నానాయుధాభ్యాసనై పుణంబునఁ బొల్చి యుద్ధతంత్రములకు నోహటింప
కుండెడుమది బేర్చి దండనీతికి బోధకం బగునట్టిశాస్త్రంబు మొదలు
గాఁగ గాంధర్వంబుఁ గామతంత్రంబు లోనుగ శాస్త్రములనెల్లఁ దగినభంగి
- ఆ. నలవరించి మున్న యధ్యయనంబునఁ, జొరవు గలిగి ధర్మచరణవేది
యై ప్రజాభిరక్ష యధ్వరకరణంబు, వలను మెఱసి నడవ వలయు నధిప. 124
- క. విను వర్ణాచారంబుల, ననఘ యిచటఁ దెలుపఁ దొడఁగ నై నను మును లీ
పను లాయుర్వృద్ధికరము, లనుటకతన వలసె నీకు నై చెప్పంగన్. 125
- సీ. అధిప రజన్వల నంటుట కల్మష మాచరితస్నాన యైనసతిఁ జ
తుర్థదినంబున దోషాసమయమునఁ జెందంగఁ దగు నంద్రు గొంద తాగున్
లేనవునాఁ డొంద నింతియు షష్ఠాహమునఁ బొంద మగవాఁడుఁబుట్టు వినుము
మఱియును సమవిషయము లగుదివసంబులం దోలిఁ బురుషుండు నంగనయును
- తే. సంభవించు రిట్టులు పోడశంబుదాఁక, నెల్ల నాఁడును ఋతుశక్తి యెడలకుండ
నెట్టికార్యము గల్గిన ఋతుమతీన, మాగమము దప్ప నీ కున్ననాయు వెక్కు.
- క. విను మాచార మవశ్యం, బును నడపఁగ వలయు ధర్మమున కది మూలం
బనఘా ధర్మం బాయువుఁ, బెనుచును లక్ష్మీని యశంబుఁ బెం పొందించున్.
- తే. ఇన్నియాచారములలోన నెక్కు డంద్రు
సకలభూతంబులందును సదయుఁ డగుట

- యాదిమును లట్లు గావున నఖిలవర్ణ
ములకు దయకల్పి పెద్దయు నలయుగుణము. 128
- క. ఈయాచారాధ్యాయం, బాయుశ్రీకీర్తికారి యగుఁ బాపంబుల్
వాయం జేయును బృథివీ, నాయక సద్భక్తిఁ జదివినను దగ వినినన్ 129
- తే. అనినఁ బ్రీతుఁ డై పాండునృపాగ్రతనయుఁ
డమరతటిసీతనూజుతో నన్నదమ్ము
లేమివిధమునఁ దమలోన నెనసి నడచు
వార లేటిఁగింపు మనుటయు గారవమున. 130
- వ. అతం డతని కిట్లనియె. 131
- క. విను భక్తియు వెఱపుఁ గలిగి, యనుజన్తులు పెద్దవాని నారాధింపఁ
జనవర యతండుఁ దమ్ములఁ, గొనియాడఁ సిరికిఁ బట్టగుదు రుజ్జ్వలులై. 132
- క. అనుజుఁ డొక్కఁడు వెంగలి యై, నను దప్పెడుఁ గాని పెద్దనకుఁ గార్యజ్ఞా
ననిరూఢి లేక తక్కిన, ననుజన్తులు సిక్కువడుదు రవసీనాథా. 133
- చ. జనవర యన్నదమ్ములు ప్రసన్నమతిం గలకల్పి పంచి కు
డ్చిన వినుతించు లోకమును శ్రీయుఁ బొరిం బొరిఁ బెంపు నొందు లో
భనిరతిఁ బెద్ద కాసపడి పాడి దొఱంగినఁ బ్రాణగొడ్డపుం
బను లగు నవ్విధంబు మనపడ్డది గాదె జగం బెఱుంగఁగన్. 134
- తే. తండ్రిపిచ్చుట నన్నయ తండ్రి పిన్న, వారలకు నెల్ల నాతనిసనిత దల్లి
దల్లిగడచన్న నని చెప్పి తాతమఱియు, మనుమనికి నిట్టులను నభినున్యపాత్ర.
- క. మానసనాయక యగ్రజుఁ, డైనను ననుజన్తుఁడేని నన్యాయంబుం
బూని సహోదరులకుఁ గీ, డైన నతండు దండున్ దంచు రవసీపతికిన్. 136
- వ. అని సహోదరప్రకారంబు సెప్పి వెండియు. 137
- క. విను మప్పు దల్లియట్లుగఁ, గొని నడవఁగ నలయుఁ జన్ను గుడిపి పెనిచె నె
వ్వనిత యదియు నాతనికిని, జననీసను యండ్లు బుధులు సౌజన్యనిధీ. 138
- క. జనకుం డధికుఁ డుపాధ్యాయనకుఁ బదిమడంగు లెక్కు డుర్వీనాథా
జనకునకు దశగుణంబులు, జనని గురుత్వమున నిది ప్రశస్తము శ్రుతుఁన్ 139
- క. జననీజనకులచే నగు, జననం బాగమము దనువిషయ మని చెప్పు
విను మాచార్యువలన నొందినపు ట్టజరామరంబు దివ్యంబు నగున్. 140
- వ. కావున గౌరవంబున నాచార్యుండు సర్వాధికుండు. 141
- క. అని యిట్లు సుప్రసంగంబున గురుజనతారతమ్యములు సెప్పినఁ దా
విని శంతనుతనయున కి, ట్లనుఁ బాండునృపాగ్రతనయుఁ డతులితభక్తిన్. 142
- క. భూసురులకు నృపులకు నుప, వాసము నగుఁగాని యన్యవర్ణులకుఁ దది
యాసక్తి గలిమి పెద్దయు, దోసం బని విందు ధర్మధుర్యస్వాంతా. 143

—అథ భీష్మఁడు ధర్మరాజున కుపవాసవిధివిశేషంబు సెప్పెట. అథ—

వ. ఉపవాసవిధియోగ్యతయును దత్ఫలవిశేషంబును విన వలతుం జెప్పవే యనుట
యు నప్పురుషవరుం డప్పుడమితేనీతో దీని నీవు న న్నడిగినట్ల యే నంగిరసు
నడిగిన నమ్మునిపతి నాకుం జెప్పె నత్తెఱంగు సెప్పెద నాకర్ణింపు మని పలికి
యి ట్లనియె. 144

క. రాత్రిత్రయంబు బ్రహ్మ, ¹క్షత్రియులకు నుపవసింపఁ జనుఁ దదధికమున్
గాత్రస్థితిఁ దప్పింపని, మాత్ర ²నయిన మేలు కురుసమాజవరేణ్య. 145

క. విను నైశ్యులకును శూద్రులకును నాలుగుగుడుపు లుడుగుకొలఁదికి మిగులం
జన దుపవసింప నుపవాసనిరూఢత పెంపు కల్కషము వారలకున్. 146

ఆ. పౌర్ణమాసిఁ బూర్వపక్షౌష్టమీచతుర్దశుల నుభయపక్షవశత వచ్చు
షష్ఠిఁ బంచమిని సునిష్ఠమై నుపవాస, మున్న వివిధశుభము లొలయు నంద్రు.

నీ. ఏకభుక్తవ్రత మెంతయు నిష్ఠ మాసం బెల్ల నడపిన సద్దివ్యజండు
నుభగాకృతియురూపశోభితాంగనయు సత్పుతులును ధనధాన్యతతులు భోగ
ములు సద్గుణంబులు భూరియశంబును మొదలైన బహుశుభంబులకుఁ బాత్ర
మగు నేడుకాల మయ్యెతులవ్రతము సల్పి యఖిలభూలోకసౌఖ్యములుఁ ద్రిదివ

తే. మోదమును గంద్రు రెండును మూడునాల్గు
నీక్రమంబున నోపిన ట్లెక్కినట్టి
దినము లెడ పెట్టి కుడుచుచు ధృతి నొకేడు
నడపువారల తెఱఁగు లేర్పడఁగ వినుము. 148

క. ఎక్కుడుదినముల శుభములు, నెక్కు సఖిలవైభవములు నెక్కు దినమునం
దక్కక యుండెడుకాలము, నెక్కు మహాత్మతయు నెక్కు నిభపురనాథా. 149

తే. వత్సరం బెల్లఁ బట్టోపవాసనియతి, గడవినతనికిఁ బుణ్యలోకంబు లెల్ల
వాసభూములు మాసోపవాసవృత్తి, యైన బ్రహ్మలోకంబుసౌఖ్యంబు గలుగు.

ఆ. ఎంతనిష్ఠ గలిగె నేనియు మాసంబు, లోనియంద యెక్కుడైనదినము
లధిప యుపవసింప నగుఁ గాని మాసాధి, కోపవాసవృత్తి పాప మంద్రు. 151

వ. యుగసామర్థ్యంబుననుం బురుషమహానుభావవిశేషంబుననుం జేసి యుపవాస
వ్రతంబు మహాధికకాలకృతం బయినను గీడుం జేయక యత్యంతఫలప్రదం బై
యుండు. 152

తే. మాతకును వేదమునకు ధర్మంబులకును
బరము లగుగురుశాస్త్రలాభములు లేవు
తపము లే దుపవాసవ్రతంబుకంటె
సధిక మైనది యంద్రు మహాత్ము లనఘ. 153

బులలో నెల్ల బ్రాహ్మణుండు, పరమపావన మను శ్రుతి పౌరవేంద్ర
గావున భూదేవతార్చనంబు, భక్తిసంభృతముగ నడవంగవలయు. 154

క్తం బైనను నీయర్థంబు విన వలయునట్టిది గావునం జెప్పితి నని పలికి
యి. 155

నిష్ఠఁజేసి సుర లాదిముచుల్ మహితానుభావు లై
సహస్రవర్ష సమనంతరకల్పిత మైనయేక భు
వనుతంత్రమున్ నడపి గాధితనూజుండు బ్రాహ్మణత్వముం
మహోపవాసములఁ 1 గానిఫలంబులు లేవు భూవరా. 156

నుపవాసవ్రత, సేవనము శరీరముచకుఁ జిత్తంబునకుం
మైహికమహిమయు, దేవనిలయసుఖము నివ్విధిన్ సమకూదున్. 157

గునీవ్రతమున కం,గిరనుండు దర్శకుండు దత్తుగీతవిధమునన్
లెవ్వరు దర్శకు లగుదురు వారిం బొరయ వేమిదుఃఖములు నృపా. 158

త్రంబు పరించినఁ, బ్రీతి వినినఁ బాయు బహుదురితములు దిర్య
లభాష లెఱింగెడు, నా తెలి వగు నపరభవమునందు నరులకున్. 159

విని ధర్మజుండు సర్వధర్మజ్ఞానమాననీయునితో యజ్ఞకర్త యగుట మే
యారు పెక్కెడలం జెప్పితిరి యజ్ఞంబు ధనధాన్యవిభవసహాయసంపన్న
దక్కం దక్కటివారలకుం జేయ శక్యంబు గామి దెల్లం బెల్ల వారికి నను
నయ్యెడునట్టిపుణ్యకర్తం బెయ్యది యుపదేశింపవే యనుటయు నమృహీ
నమృహీతాత్మం డిట్లనియె. 160

ర యర్థంబులునుం, బరివారము లేకయును శుభస్థితిఁ జేయన్
కొని యుండుట గని యం,గిరసుం డుపవాసముం బ్రకీర్తించె దగన్.

రాసాయాసంబును, నృపముఖ్యా దుస్సహముగ నీవు దలఁచి య
రత్వము దుర్ఘట మను,నెవ మిడి యిట్లడిగి తని మనీషం గంటిన్. 162

శనవ్రతంబులందును జులుకని తెఱం గెఱింగించెద. 163

నును రేయుఁ గుడ్డి జలపానము లోనుగఁ గుడ్చునష్ట తు

నొనరించి మద్భ్యుఁ డొకటిన్ నడుమన్ మఱి యెట్లు నంట కే

తిని బాపముం బొరయమిం దలకొల్పుచు హోమ కార్యముం

మెయిఁ జేయుచున్న విను లంగెటి జున్నగు సూర్యవోకముల్. 164

మేలితెఱంగు గొందఱు దుష్కరంబుగాఁ దలంతు రట్టివారలు దమ
గాపినభంగుల నంగిరసుం డుపదేశించినయపవాసవ్రతవిశేషంబు లనుష్ఠిం
వారని చెప్పిన నప్పొరవోత్తముం డయ్యెత్తమభోధనిధికి ననుస్కరించి

సంతటను పోవ దాయు వత్సంతవృద్ధిఁ
జేయుఁ దగినది నేసినఁ జెప్పు నేల.

96

న అని పరిభాషించి.

97

క. దేవగృహముకడ వీధిని, గోవాటమునందు రచ్చకొట్టముపొంశక్
భూనర సస్యములను విస్తావిసృజన మొప్పు శంఘ్రు చాగిత్రవిదుల్.

98

ఆ ప్రాజ్ఞులుండు నార్ద్రపాదుండు నై భోజ
నంబు నేత మే లనంగ విందు
నిలిచియుండి కుడుపు నింద్య మమైయి మూత్ర
సర్జనంబుఁ బాపనరణి యండు.

99

క అనలము గోవురు బ్రాహ్మణుఁ, జన దెంగిలితోడ ముట్టఁ జంద్రాస్కులఁ జూ
డను సమైయిఁ దగ దానన, మును గాంశ్యము ననఘ భిన్నములు సర్వస్యంబుల్.

ఆ. నృధు వచ్చునపుడు విను బాలుప్రాణంబు
లెగయఁ జూచు నతని కెదురులేచి
ప్రాణతిఁ జేసెనేని బాదునఁ బడి యవి
దొంటియట్ల నిలుచు దురితదూర

101

తే అధ్యయనమున మస్తకం బంబుటయును
నిస్త్రయును నశుచితతోడ నింశ్యకోటి
శిరముఁ గ్రోకంగఁ దగ దిరునేత మస్త
కంబు తైలంబుఁ బూయఁగాఁ గాదు మేన.

102

సీ. నైరనిర్బంధంబు నలనదు గురునితో నతఁడు కోపించిన ననునరించి
తేచ్చుట మేలు నిందించుట గురునెడ నవృతమాడుట యాయు నపహరించు
విప్రగోక్షత్రియవృద్ధదుర్బలభారవహగర్భిణులకు నీ వలయుఁ దెరువు
మాన్యభూదేవుని మంగళంబుల వనస్పతులను ముగొని చనఁగ నలయుఁ

తే. బంచనశిని జతుర్దశిఁ బద్మమిత్ర
వసుతిథుల జన్మతిథులందు నలయు బ్రహ్మ
చర్య నుడుగు లొండొంటితోఁ జనదు తోను
దోషములు గొండియముఁ గ్రూరభాషణంబు.

103

తే అంగహీను దరిద్ర విద్యావిహీను, గూఢహీనుని దెగడుట పాప మంఘ్ర
వేద దేవతానింపలు వేతనార్థకముగ జోన్యంబు నడపుట కల్పవములు.

104

సీ. దంతధావనము మూత్రపురీషసర్జనంబులు మానియై చేయనలయు నుభయ
సంధ్యల నిద్రింపఁ జనదు తండ్రికి రేపు మ్రొక్కి యాచార్యవిపులకు వరుస
మఱి మ్రొక్కునది వీరి కెఱఁగుట దక్క దేవార్చనంబునకు మున్నస్యకడకుఁ
జన గాదు గర్భిణీసంయోగ మొప్పదు పరిణయంబునకు మున్ సురతసుఖము

3. ననుభవించిన నవకీర్ణ యందు రట్టి,యఘము వోవుఁ బ్రాయశ్చిత్త మాచరింప నుత్తరము పడమర దలయుఁగ శయింపఁ,దగదు శీర్ణ తల్పంబునిద్రయును గీడు.
4. సితవీతంబులు ధార్యము, లతులమతీ కుసుమకోటియందుఁ గృతస్నానత రే పాపము శుచితా,చ్యుతుఁ డగు సుస్నాతుఁడేని నొడలు దొడసినన్.
5. నీళ్లనాడక మును పూత నిందితంబు, చీర తడితో విదిర్చుట సెట్ట యెరులు గట్టి విడిచినవస్త్రంబు గట్టఁగాదు, మడతమాడ్చు టాపుదు ¹కడుమాపు డైన. వల్లవదు వటపిప్పలముల, ఫలములు నమలంగ మేడిపండ్లును దగ దావుల మేఁకల నెమిళులయెఱ, చులుఁ గానివి యవిహితంపుఁజోటుల నధిపా.
6. విను ²మొరుచూచిన మూచూ,చినభోజ్యము నింప్య మనస్యచిత్తముతోడం గొనఁదగ దాహారము పొత్తునఁగుడుచుటయఘముగూడుదూపింతుటయున్.
7. చేతఁ గొని యుప్పు ³నమలుట, రాతిపయిని నుప్పు గొనుట రాత్రి దధిమధూపేతంబుగఁ గుడుచుట ధ,ర్మోత్తరములు రేయి సక్తు వెగ్గు నరేంద్రా. 110
8. ఒకళులు సూచినయది వా, రికిఁ బెట్టక నమలుటయును బ్రీతిం దనపంక్తికిఁ దెచ్చినచుట్టలు వే, టొకభంగిం గుడువఁ గుడుపు నుఱు విషభుక్తిన్.
9. నేయి మధువు సక్తువు నధి, పాయనము జలంబు భుక్తపరిశిష్టము భూనాయక యేరికి నిడఁ దగ, దాయువు పెంపారఁ గోరు టాత్మఁ గలిగినన్. 112
10. అంగుళాగ్రముల్ సిటికెనలందు మోదళులనఘ దేవర్షి తీర్థము లనఁగఁ బరఁగునరున వల కేలియుప్పలవాయి వైత్తుకంపుఁదీర్థంబు తర్పణకార్యమునకు. 113
11. ఆచమనపూర్వకంబుగ, నాచరణీయంబు సర్వ మగుతర్పణమున్ వాచకపరుషత శ్రోధం, బాచారవిధిజ్ఞు లఘము లండు కుమారా. 114
12. దినమునసురతం బెయ్యెడఁ, జనదు చెడిపఁ గన్యఁ గవయఁజనదు పతిత నంటనిదాని నగ్నఁ జూడం, జన దుమిసిన వార్ప కునికి నత్తుతుఁ డైనన్. 115
13. అట్టియెడలఁ దనకు నాచమనము దొరకొనక యున్న సూర్యుఁ గనుచుఁ బ్రణవకలనతోడఁ గూడ వలచెవి ముట్టుట శుచిత నిచ్చు నండు సూరిజనులు. 116
14. భగిని గురుని మిత్రుఁ బండితు వంశజఁ, బేదవడినఁ దెచ్చి ప్రియముతోడఁ దనగృహమునకల్లి కనురూపముగఁ బ్రోవు, పెనుపు సేయు నాయువునకు సిరికి. పారావతములు శుకములు, శారికలును బుష్పలతలు జనవర పసిండిం దారమున నై నముట్టులు, నారయ గృహమంగళంబు లాదర్యములున్. 118

- తే. గ్రువ్వ గ్రద్ద దివ్యారువుఁబ్రువ్వ గూబ
యిల్లు సొచ్చిన శాంతి సేయింప వలయుఁ
జదువుఁ గుడుపును సంఢెలఁ జనదు రాత్రి
యైనఁ బితృ కార్యములు సేయు టఘముఁ జేయు. 119
- క. కులమును రూపము శీలముఁ, గలకన్య వరించి యందుఁ గనినయపత్వం
బులకుఁ దగ నడపునది నుం, గళములు గృతదై వపై తృక క్రియుఁ డగుచున్.
- తే వలయుఁ బ్రాజ్ఞుభోదజ్ఞుభిత్వముల నొకటి
తారకంబులుఁ దిధులును వారములును
జోన్యు లెఱిగించినవి మేలు సువ్రతై క
లోల మంగలిపనికిని దై లమునకు. 121
- క. వినుము సపిండికరణ, మ్మున నేకోద్దిష్టమునను భోజనవిధి వ
ర్జన మొప్పు నామతింపక, చన దామెతఁ గుడువఁ బోవ సజ్జనవినుతా. 122
- క తల్లికిఁ దండ్రికి సుతులకు, నెల్లవిధంబులను వలయు హితములు సెప్ప
మల్లకుఁడు గాక కర్జము, ¹నల్లభ్యము గాఁగఁ జూచి సౌజన్యనిధి. 123
- సీ క్షత్రియుం డశ్వంబు గజమును రథమును నెక్కునేర్పులు గనుఁ బెక్కుగఱచి
నానాయుధాభ్యాసనై పుణంబునఁ బొల్చి యుద్ధతంత్రములకు నోహటింప
కుండెడుమదిఁ బేర్చి దండనీతికి బోధకం బగునట్టిశాస్త్రంబు మొదలు
గాఁగ గాంధర్వంబుఁ గామతంత్రంబు లోనుగ శాస్త్రములనెల్లఁ దగినభంగి
- ఆ. నలవరించి మున్న యధ్యయనంబునఁ, జొరవు గలిగి ధర్మచరణవేది
యై ప్రజాభిరక్ష యధ్వరకరణంబు, వలను మెఱసి నడవ వలయు నధిప. 124
- క. విను వర్ణాచారంబుల, ననఘ యిచటఁ దెలుపఁ దొడఁగ నై నను మును లీ
పను లాయుర్వృద్ధికరము, లనుటకతన వలసె నీకు నై చెప్పంగన్. 125
- సీ. అధిప రజస్వల నంటుట కల్మష మాచరితస్నాన యైచనతిఁ జ
తుర్థదినంబున దోషాసమయమునఁ జెందంగఁ దగు నంద్రు గొంద తాగ్మ్య
లేనవునాఁ డొంద నింతియు షష్ఠాహమునఁ బొంద మగవాఁడుఁబుట్టు వినుము
మఱియును సమవిషమము లగుదివసంబులం దోలిఁ బురుషుండు నంగనయును
- తే. సంభవించు రిట్టులు పోడశంబుదాఁక, నెల్ల నాఁడును ఋతుశక్తి యెడలకుండ
నెట్టికార్యము గల్గిన ఋతుమతీస, మాగమమం దప్ప నీ కున్ననాయు వెక్కు.
- క. విను మాచార మవశ్యం, బును నడవఁగ వలయు ధర్మమున కది మూలం
బనఘా ధర్మం బాయువుఁ, బెనుచును లక్ష్మీని యశంబుఁ బెం పొందించున్.
- తే ఇన్నియాచారములలోన నెక్కు డంద్రు
సకలభూతంబులందును సదయుఁ డగుట

- యాదిమును లట్లు గావున నఖిలవర్ణ
ములకు దయకల్పి పెద్దయు వలయుగుణము. 128
- ఈయాచారాధ్యాయం, బాయుశ్రీకీర్తికారి యగుఁ బాపంబుల్
వాయం జేయును బృథివీ, నాయక సదృశిఁ జదివినను కగ వినినన్. 129
- అనినఁ బ్రీతుఁ డై పాండునృపాగ్రతనయుఁ
డమరతటిసీతనూజుతో నన్నదమ్ము
లేమివిధమునఁ దమలోన నెనసి నడచు
వార లెఱిఁగింపు మనుటయు గారవమున. 130
- అతం డతని కి ట్లనియె. 131
- విను భక్తియు వెఱపుఁ గలిగి, యనుజన్తులు పెద్దవాని నారాధింపన్
జనవర యతండుఁ దమ్ములఁ, గొనియాడన్ సిరికిఁ బట్టగుదు రుజ్జ్వలులై. 132
- అనుజుఁ డొక్కఁడు వెంగలి యై, నను దప్పెడుఁ గాని పెద్దనకుఁ గార్యజ్ఞు
ననిరూఢి లేక తక్కిన, ననుజన్తులు సిక్కువడుదు రవనీనాథా. 133
- . జనవర యన్నదమ్ములు ప్రసన్నమతిం గలకల్పి పంచి కు
డ్చిన వినుతించు లోకమును శ్రీయుఁ బొరిం బొరిఁ బెంపు నొందు లో
భనిరతిఁ బెద్ద కాసపడి పాడి దొఱంగినఁ బ్రాణగొడ్డపుం
బను లగు నవ్విధంబు మనపడ్డది గాదె జగం బెఱుంగఁగన్. 134
- . తండ్రిపిమ్మట నన్నయ తండ్రి పిన్న, వారలకు నెల్ల నాతనిసంత దల్లి
దల్లిగడచన్న నని చెప్పి తాతమఱియు, మనుమనికి నిట్టులను నభిచున్యుపాత్ర.
మానననాయక యగ్రజుఁ, డైనను ననుజన్తుడేని నన్యాయంబుం
బూని సహోదరులకుఁ గీ, డైన నతఁడు దండుకుఁ డందు రవనీపతికిన్. 136
- అని సహోదరప్రకారంబు సెప్పి వెండియు 137
- విను మప్పుఁ దల్లియట్లుగఁ, గొని నడపఁగ వలయుఁ జన్ను గుడిపి పెనిచె నె
వ్వనిత యదియు నాతనికిని, జననీసమ యండ్రు బుధులు సౌజన్యనిధి. 138
- జనకుం డధికుఁ డుపాధ్యాయనకుఁ బదిమడుంగు లెక్కు డురీవీనాథా
జనకునకు దశగుణంబులు, జనని గురుత్వమున నిది ప్రశస్తము శ్రుతుఁబన్ 139
- జననీజనకులచే నగు, జననం బాగమము దనువిషయ మని చెప్పున్
విను మాచార్యువలన నొందినపు ట్టజరామరంబు దివ్యంబు నగున్. 140
- కావున గౌరవంబున నాచార్యుండు సర్వాధికుండు 141
- అని యిట్లు సుప్రసంగం, బున గురుజనతారతమ్యములు సెప్పినఁ దా
విని శంతనుతనయున కి, ట్లనుఁ బాండునృపాగ్రతనయుఁ డతులితభక్తిన్. 142
- భూసురులకు నృపులకు నుప, వాసము దగుఁగాని యన్యవర్ణులకుఁ దదీ
యాసక్తి గలిమి పెద్దయు, దోసం బని విందు ధర్మధుర్యనావీంతా. 143

—అతి భీష్టుడు ధర్మరాజున కుపవాసవిధివిశేషంబు సెప్పట. అతి—

౪. ఉపవాసవిధియోగ్యతయును దత్తులవిశేషంబును విన నలతుం జెప్పువే యనుట
యు నప్పుడుమనరుం డప్పుడమితేనితో దీని నీవు న న్నడిగినట్ల యే నంగిరసు
నడిగిన నమ్మునిపతి నాకుం జెప్పె నత్తెఱంగు సెప్పెద నాకర్ణింపు మని పలికి
యిట్లనియె. 144

౫. రాత్రిశ్రయంబు బ్రహ్మ, ¹క్షత్రియులకు నుపవసించ జరుగ దనధికముకా
గాత్రస్థితిఁ దప్పింపని, మాత్ర ²నయిన మేలు కురుసమాజవరేణ్య. 145

౬. విను వైశ్యులకును శూద్రులకును నాలుగుగుడపు లుడుగుకొలఁదికి మిగులం
జన దుపవసించ నుపవాసనిరూఢత పెంపు కల్పవము వారలకున్. 146

౭. పౌర్ణమాసఁ బూర్వపక్షాష్టమిచతుర్దశుల నుభయపక్షవశత వచ్చు
షష్ఠిఁ బంచమిని నునిష్ఠమై నుపవాస, మున్న వివిధశుభము లొలయు నంద్రు.

నీ. ఏకభుక్తవ్రత మెంతయు నిష్ఠ మాసం బెల్లనడపిన సద్విజుండు
నుభగాకృతియురూపశోభితాంగనయు సత్కుతులును ధనధాన్యతతులు భోగ
ములు సద్గణంబులు భూరియశంబును మొదలైన బహుశుభంబులకుఁ బాత్ర
సుగు నేడుకాల మయ్యతులవ్రతము నల్పి యఖిభూలోకసౌఖ్యములుఁ ద్రిదివ

తే మోఽవమును గంద్రు రెండును మూడునాల్గు

నీక్రమంబున నోపిన ట్లెక్కినట్టి

దినము లెడ పెట్టి కుడుచుచు ధృతి నొకేడు

నడపువారిల తెఱంగు లేర్పకంగ వినుము. 148

౮. ఎక్కుడుదినముల శుభములు, నెక్కు సఖిలవైభవములు నెక్కు దినమునం
దక్కక యుండెడుకాలము, నెక్కు మహాత్మతయు నెక్కు నిభపురనాథా. 149

తే. వత్సరం బెల్లఁ బఠోపవాసనియతిఁ, గడపినతనికిఁ బుణ్యలోకంబు లెల్ల
వాసభూములు మాసోపవాసవృత్తి, యైన బ్రహ్మలోకంబుసౌఖ్యంబు గలుగు.

౯. ఎంతనిష్ఠ గలిగె నేనియు మాసంబు, లోనియంచ యెక్కుడైనదినము
లధిప యుపవసించ నగుఁ గాని మాసాధి, కోపవాసవృత్తి పాప మంద్రు. 151

౧౦. యుగనామర్థ్యంబుననుం బురుషుమహానుభావవిశేషంబుననుం జేసి యుపవాస
వ్రతంబు మహాధిక కాలకృతం బయినను గీడం జేయక యత్యంతఫలప్రదం బై
యుండు. 152

తే. మాతకును వేదమునకు ధర్మంబులకును

బరము లగుగురుశాస్త్రలాభములు లేవు

తనము లే దుపవాసవ్రతంబుకంటె

సధిక మైనది యంద్రు మహాత్ము లనఘ. 153

పాపనంబులలో నెల్ల బ్రాహ్మణుండు, పరమపాపన మను శ్రుతి పౌరవేంద్ర
యట్లు గావున భూదేవతార్చనంబు, భక్తిసంభృతముగ నడపంగవలయు. 154
అప్రసక్తం బైనను నీయర్థంబు విస పయ్యుచట్టిది గావునం జెప్పితి నని పలికి
వెండియు. 155

అనశననిష్ఠఁ జేసి సుర లాదిమురుల్ మహితానుభావు లై
రనఘ సహస్రవర్ష నయనంతరకల్పిత మైనయేకభు
క్తనియసుతంత్రమున్ నడపి గాధితనూజుండు బ్రాహ్మణత్వముం
గనియె మహాోపవాసములఁ ¹గానిఫలంబులు లేవు భూవరా. 156

కావున నుపవాసవ్రత, సేవనము శరీరమునకుఁ జిత్తంబునకుం
బావన మైహికమహిమయు, దేవనిలయసుఖము నివిధిన్ సమకూరున్. 157

పర మగునీవ్రతమున కం,గిరసుండు దర్శకుండు దత్తుగీతవిధమునన్
నరు లెవ్వరు దర్శకు లగుదురు వారిం బొరయ వేమిదుఃఖములు నృపా. 158

ఈతంత్రంబు పరించినఁ, బ్రీతి వినినఁ బాయు బహుదురితములు దిర్య
ద్వాతులభాష లెఱింగెడు, నా తెలి వగు నపరభవమునందు నరులకున్. 159

అనిన విని ధర్మజుండు సర్వధర్మజ్ఞానమాననీయునితో యజ్ఞకర్త యగుట మే
లని మీరు పెక్కెడలం జెప్పితిరి యజ్ఞంబు ధనధాన్యవిభవసహాయసంపన్ను
లకుం దక్కం దక్కటివారలకుం జేయ శక్యంబు గామి దెల్లం బెల్ల వారికి నను
ష్ఠింప నయ్యెడునట్టిపుణ్యకర్మం బెయ్యది యుపదేశింపవే యనుటయు నమృహీ
పతికి నమృహితాత్ముం డిట్లనియె. 160

క. నరవర యర్థంబులునుం, బరివారము లేకయును శుభస్థితిఁ జేయన్
దొరకొని యుండుట గని యం,గిరసుం డుపవాసముం బ్రకీర్తించె దగన్.

క. ఉపవాసాయాసంబును, నృసముఖ్యా దుస్సహముగ నీవు దలఁచి య
జ్ఞపరత్వము దుర్బట మను, నెవ మిడి యిట్లడిగి తని మనీషం గంటిన్. 162

వ. అనశనవ్రతంబులందును జులుకనితెఱం గెఱింగించెద. 163

చ. పగలును రేయుఁ గుడ్డి జలపానము లోనుగఁ గుడ్చునష్ట తు
ష్టిగ నొనరించి మద్భ్యుఁ డొకటిన్ నడుమిన్ మఱి యెట్లు నంట కే
మిగతిని బాపముం బొరయమిం దలకొల్పుచు హోమకార్యముం
దగుమెయిఁ జేయుచున్న విను లంగెటి జున్నగు నూర్ధ్వలోకముల్. 164

వ. ఇది మేలితెఱంగు గొందఱు దుష్కరంబుగాఁ దలంతు రట్టివారలు దమ
యోషినభంగుల సంగిరసుం డుపదేశించినయుపవాసవ్రతవిశేషంబు లనుష్ఠిం
చువా రని చెప్పిన నప్పొరవోత్తముం డయ్యుత్తమభోధనిధికి నమస్కరించి

యథ్యాత్మకవిద్యాబోధకప్రకారంబు లగువాక్యసంచయంబులు పెక్కడల గృష్ణదైవపాయనాదిముసీంద్రులును గృష్ణుండును నాకర్ణింప నుపన్యసించితి కృష్ణశ్రోతృత్వంబు మహార్హతమంబు గృష్ణునియున్ననూ పెఱుంగుటయ నత్యంతసంభావనీయంబు. 16

ఆ. ఎవ్వఁ డెఱుంగఁబడిన నెఱుంగఁగఁ బాలివి, యెవఁడెల్లయనియు నవగతంబు లగుట గూఢాపరాశరాత్మజుఁ డాశ్రిత, కోటి కర్ణి గృష్ణుగుఱిచి చెప్పి 16

క. కావున నధ్యాత్మకవాక్యావలికిం జేరుగడ మహానుహినుపరం బై విలసిల్లెడుఁ గృష్ణుండ, యే వినఁగా వలతు నచ్చుహితవాక్యంబుల్. 16

న. అని వలికి యింకను నధ్యాత్మవిద్యావినరణంబు లగువాక్యంబు లనుగ్రహిం వలయు నని సంప్రార్థనంబు సేసిన నప్పార్థివాగ్రగణ్యుతో నక్కునువరేణ్యుండ హరసనత్కుమారసంవాదంబు సెప్పెన నది యధ్యాత్మవిద్యోపకాంక్షప్రకార బులై నయుపన్యాసంబుల నొప్పి యుండు విను మని యిట్లనియె. 16

అథ హరసనత్కుమారసంవాదప్రకారం. అథ

చ. హరుండు సనత్కుమారుకడ కర్ణిమెయిం జనుచేర నమ్మునీ శ్వరుఁ డుచితాసనాదు లుపచారవిధిజ్ఞతఁ దా నొనర్చి యా దరభరితాత్మఁ డై యభిమతం బగుకార్య మనుగ్రహింపు త త్వరమతి నిర్వహింతుఁ దగ దానిఁ ద్రిలోచన మృత్యుమోచనా. 16

తే. అనిన నీతోడిగోష్ఠికి నర్థి పుట్టి, యగుగుడెంచితిఁ నమ్ముఁడ యని ప్రమోద మెనఁగఁ బల్కి యప్పురమేశుఁ డిట్లు నియె, నఱులోకాచ్చినుండగునతనితోడ

క. ధ్యానమున దర్శనీయం, బైనది యేనస్తు వెన్ని యనఘచరితన మ్మానితతత్త్వంబులు సంఖ్యానము యోగంబు నెట్టిగఱుం జెల్లున్. 17

వ. చెప్పుము మఱియు నధ్యాత్మవిషయంబు లగువిశేషంబులును వినఁగింపు మను యు నయ్యంభోజసంభవసంభవుం డయ్యభవున కిట్లనియె. 17

క. అరయఁగఁ దత్త్వము లనునవి, యిరువదినాల్గింపు గొంప టిభననుజహర యిరువదిమూఁ డనుటయుఁ గల, దిరువదియే సంప్ర వాని నే యెట్లనినన్

క. ఇరువదిమూఁ డనువార, ల్లిరిజేశ్వరి ప్రాకృతుల్ నులీనునవిధ ను తైరువు మనోబుద్ధులు వా, రరయఁగ నొక్కం డ యండు రది యట్లుండెన్.

క. ఇరువదినాల్గనువారలు, నరసి మనశ్శుద్ధి బుద్ధియనుకాన్పున న ప్పరుసునఁ బలికెద రేఁ గను, తెరువున విను తత్త్వవిధము దేవస్తుత్యా. 17

తే. పంచవింశ మధిష్ఠానభావ మొంది, విలసనము నిచ్చుచ దగఁ జతుర్వింశతికిని దన్న కని తనయంద డిందంగజేయు, దాన నప్పిండు గలయది లేనియదియ

చతుర్వింశతిశ్చ త్త్వీంబులు వివరించెద.

177

అనధిగింపుము భూతాంబులునుదుః సద్గుణములుఁ నదియొంగ్రియములు సునంబు బుద్ధియును నుపేత యహంకారమును బ్రకృతియు నాఁగఁ గన్తవ్వంబు లికుచెదిన్లు చాలుచు.

178

ఆచతుర్వింశతిశ్చ త్త్వీంబు సద్ధిష్ఠించి యుండుత త్త్వీంబు నిర్దేశించెద.

179

1 దేహం బని యొక పెరవున, నూహించును బుధుఁడు దాన నుండుం గాఢ సావ్యహా ప్రయుక్తమఁ బునఘఁడు, సోఽహమనినకాన్పురుషయతనిగనుటగున్.

ఈనెటి నిఱచుట గలుగదు, మానేర్వ్యానంతు లైనమానవులకు నిష్టానుసరింపఁ దగ్గు, శ్రేయను గార్హస్థ్యబహుముఖాత్మకు లగుటన్.

181

శ్రుతి పురుషుల సన్మృత్యాత్మ త్త్వీం బనియు బ్రహ్మాంబనియు నిర్దేశించి.

182

అన్ని శి త్త్వీంబులకు సన్మృతార్థత త్త్వీ, మెక్కుడది యాశ్వరంబు సనీశ్వరంబు సత్యపాకంబు సలహాస్యంబు దానిఁగనిన మృత్యుజాలముచిక్కుగడవవచ్చు.

అసఘ యచలోమమునఁ దోఁపుచుబ్రతిలోమమున లయమువొందుటయునుగల్గును సన్విత త్త్వీముల కేవల, యనయిక బ్రహ్మమును గలయు టేకత్వ మగున్.

3. శి త్త్వీంబులకు శి త్త్వీంబులకు శి త్త్వీ మేక, ముఖముగా కున్న నింద్రియముల జయింప కున్న పేంబు సదుపక యున్న సతని, కీపరిజ్ఞాన మీఁదగ దిద్ధచరిత.

185

అని చెప్పి తననంతరంబు యథ్యాత్మంబుల సద్ధిభూతంబుల సద్ధిదైవతంబుల నుచన్యసించె నాసపత్ము-మారుండు సత్ప్రసంచంబు నారదునకుం జెప్పట యేను నీకెఱింగించి యుద్ధరిపాటి నిన్ను మున్న వినిపించితి ధర్మనందనా యమ్మనిపతి మఱియు నొప్పుకుంటితో నిట్లనియె.

186

3. నకలుజంతువులకు నామాన్య మధ్యాత్మ, మాది గాఁగఁ గల్గునంతవట్టు నిట్లుగాఁగ నెఱుంగుటెఱుంగుట యెండుమైఁగనుటయెఱుకగాదుకామదమన.

6. వీను మధ్యాత్మప్రభృతులు, గనిరే ము న్నమరదనుజగంధర్వులునుం గనుటయుఁ గల్గునె బ్రహ్మంబునయున్ననిజంబు తత్ప్రబోధం బనదే.

188

5. ఓంకారవాచ్య నాది యన, హంకారనిగూఢభావనారాధ్యము నిష్పంక మశీతి మనుష్ఠము, శంకరి మఖలంబునకుఁ నృపాహారము శివా.

189

తే. అస్తమేయ మవిక్షేయ మచల మాది, విరహితంబు నితాంతంబు విమల-మవ్యయంబు పుంసరీకాక్ష మనక్షిపిషయ, మచ్యుతము సదసత్పరమైక్యభాసి.

190

క. అది నారాయణుఁ డొకనికీ, విదిత మతనివలన సురలు వివిధమునులు నిర్వససిద్ధనాధ్యగణములు, మొదలగునర్జులనుబోధములపాలు మయ్యెన్.

191

వ. అట్లయిన నాతత్త్వంబుదృశ్యత్వంబు నిరూఢంబుగా దెట్లనిన వినుము బంధ విముక్తుండు గదా కనువాడు. 192

చ. స్మరహర పొందు నిందియసమాజయుగంబు మనంబు బుద్ధియుం బరువడి మై నహంకరణబంధము వాసినజీవుఁ దత్సము త్కరసహితంబు గా నతఁడు దాఁ బరతత్త్వమునందు లీనతం బొరయును దాని నెవ్వరు ప్రబోధముగాఁ గనువారు సెప్పుమా. 193

క. భూతము లన్నియు నడఁగిన, యాతఁడే దనుఁ దాన కనుచు నంజనరహిత త్వాతిశయ మెనఁగ వెలిగెడు, నాలెలి వాతత్త్వమునకు నమరు మహేశా. ఆ. అని సనత్కుమారుఁ డభవుతో మఱియు నిట్లనియె దేహవస్తులై నదైవ తముల నెల్ల నాదరమున నాకర్ణింపు, మేర్పరింతు యోగహితము గోరి. 195

—ఇతి సనత్కుమారుఁడు శివునకు దేహాంతర్గతవై షణియలం నెలుపుట. ఇతి—

సీ. జిహ్వ సోముఁడు వాణి శిఖి ప్రాణమున గాడ్చు దానంబునందు శతహ్రదాలి వ్యాన స్తనాంతరవత్తులై వర్జన్యగగనముల్ బలమునఁ గౌశికుండు మతి నపానమున సమానంబునందు నీశానమిత్రాపురస్సమితు లక్షు లందు సూర్యుఁడు మేన సంస్కృలఁ జెవి భూమి ధరణిధరుండు నిక్తతి యుపన్ధ

తే. మునఁ బ్రజాపతి బుద్ధియుం దనఘ బ్రహ్మ యుండు నింతకు బుధ్యమానుం డనంగ వెలుఁగునాత్మ యధిష్ఠాత విను ప్రబుద్ధుఁ డన నబుద్ధుండు నా నొప్పు నతఁడు మఱియు. 196

క. ఈదైవతముల నన్నిటి, నాదరమునఁ గనుచు యోగి యచలితనిష్ఠఁ¹ వేదమయా మూర్ధగతుం, డై దక్షతపేర్క్కి నిలుపుఁ బ్రాణము లచటన్. 197

తే. అపుడు బుధ్యమానునిఁ గనునవ్వరిష్ఠ తత్త్వ మవ్యక్త మండ్ర తద్దర్శి యగుఁ బ్ర బుద్ధుఁ డాతని నతని నబుద్ధుఁ డెఱుఁగు చుండు నివి యాత్మదశ లతఁ డొకఁడ యనఘ. 198

క. ఇవిధము గాంచుయోగికి, నెవ్వరు సరి గారు యతు లనేకు లచలులై యవ్వస్తువు గోరుదు రది, ద వొవ్వరులకు యోగితతికిఁ దక్క మహేశా. 199

ఆ. ఊరుండు నక్షరుండుఁ బరుండును నందు ర,వ్వీనుతదశలఁ బంచవింశకుండు ప్ర బుద్ధనాముఁ డతఁ డబుద్ధునిఁ² గనుఁబురు,పవిధముగనుప్రకృతినంగమెఱుఁగు.

క. విను షడ్వింశకుం డబుద్ధుం, డనఁ జను వాఙ్మనసములకు నందక యునికిం దనుఁ గా నాతత్త్వంబుం, గనినప్రబుద్ధుండ యతఁడు కామధ్వంసీ. 201

క. వేటుగఁ గనినం బ్రకృతికిఁ, హుట విడిచినట్ల తనదు సుజ్ఞానము న
క్కాటు విడిచి తనకంటెను, మీఱ నొకటి లేమి గాన్పు మెయి కొనవలయున్.

వ. అని చెప్పి. 203

తే. తత్త్వమునఁ గల్గుమాఁడవస్థలను దెల్ల
ముగ భవద్భవ్యసన్నిధి నిగదనమునఁ
గూర్పు టఱలేశ నీ వెఱుంగుటయు నాకు
నెల్లయోగిజనంబులు నెఱుంగుటయ్యె. 204

వ. అని పలికి మునిజనకృత్యంబులు వివరించెద నవధరింపు మనుమాటయు సువ్య
క్తంబుగా నాడి యాక్రీడాతపస్వికి నప్పరమయశస్వి యిట్లనియె. 205

క. ముని వనమున శూన్యాలయమున నైన గుహాని కేతమున నేనిని నా
ననబంధధీరుఁ డై మనమునఁ గొని యింద్రియమువిషయమునఁ బెడఁబాపున్.

క. గురునుపదేశము నడపుం, బురహర విఞ్ఞాత్ర వేగముల నాఁకలితోఁ
బొరయం డయ్యభ్యసనము, గురువుగ నాహార మెపుడుఁ గొనఁ డేచవులన్.

క. కుడిచినయప్పుడ యోగము, దొడఁగుటయును వలదు మనసు దూలకయుండన్
మృడ వినుము బుద్ధిఁగొని యెక్కుడునిష్ఠను వలయు దానిఁ గుదియింపంగన్.

క. అది గుదిసిన విజ్ఞానము, గదలక నిర్వాతదీపకాంతియుఁబోలెం
బొదలును జిత్తంబును నుప, లదశాసంప్రాప్తి నిశ్చలం బగు దానన్. 209

తే. అనఘ నిర్జననిశ్శబ్ద మైనయట్టి,చోట హృదయస్థుఁ డగు దేవుఁ జూచుపనికి
వలయు లే కున్న శబ్దసంకలితమేని, సజ్జనాన్వితస్థల మార్యసమ్మతంబు. 210

క. విను తమము నిస్తమముఁ జే,తనారహితచేతనాసుధామయతాస్థా
ననిరూఢము నగుతత్త్వము,గను నిన్నియుఁ గలుగుయోగి కరుణామూర్తి. 211

క. మదనహారా యోగనిరతు, లది గని దుఃఖములఁ దొఱఁగి యజరామరతా
స్పద మగునెలవున నిలుతురు, పొదలుదు రణిమాదిచయవిభూతిపదమునన్.

వ. అని మఱియును. 213

తే. యక్షగంధర్వసిద్ధసాధ్యాదిభూత
కోటికంటెను మిగిలి యోగులు నిజేచ్ఛఁ
బరఁగుదురు భవ్యయోగతత్పురుల మేము
నిట్లు లగుట యోగీశ నీయెఱుంగుపనియ. 214

వ. అని నిజసహజన్తు లయినననకసనందనసత్పుజాతులం దలఁపించినవాఁ డయి
వెండియు. 215

తే. యోగధర్మంబుకంటెను నుత్తమంబు, గలుగ నేరదు ధర్మ మొక్కటియు నపున
రాగమం బగుచనమున కరయ నిదియ, మేటినిచ్చెన సంయమికోటి కెల్ల. 216

క. యోగంబుతెఱఁగు సెప్పితి, భోగివరాభరణ సాంఖ్యమును జెప్పెడఁ న
ద్యాగు లగునైస్థికులు భవ, సాగరముం గడతు రై క్యనంబోధమునన్. 217

— ఖి— సనత్కుమారుడు సుద్రునకు సాంఖ్యమోగింబుతోడఁ గడంగింపెను. ఖి—

వ. కావున నత్యాదరంబున నాకర్ణింపు మని పలికి యిట్లనియె. 218

ఆ. ఇంద్రియములకంటె నీశాన సువ మహం, కారత శ్రవ్య మంతకంటె దాని
కంటె బుద్ధి బుద్ధికంటెఁ బ్రకృతి యెక్కు, కిన్నిటికిని బుగుఱుఁ డెక్కు డరయ.

తే. అంబరాదిభూతములు శబ్దాదిగుణము
లింద్రియము లిరుదెఱఁగు బాలేందుమాళి
మన నహంకారబుద్ధు లిట్లీనరి ప్రకృతిఁ
గలయఁ దత్త్వచతుర్వింశకత్వ మొందు. 220

క. చేతనుఁ డగుపురుషుని ని, శ్చేతన యగుప్రకృతి నొంది చేతనతావ్ర
స్థిత యగుం బెఱతత్త్వము, లాతత్త్వం బనుమహాభిరుచి తరఁగల్. 221

క. గుణములఁ బొందఁడువు సుఱుఁడు, గుణసుహితా ప్రకృతి యుచ్చుగుణముల కేమే
గుణములు దానను గుణులై, గుణత్వ మానిస్సగుత్తకున కొలయించున్. 222

తే. వీని నెల్ల ననత్కోటిఁ గా నెఱింగి
కొనుచుఁ బ్రకృతి నుపేక్షించి తనకుఁ దాన
కాని యొం డెద్దియును లేమి గాంచినపుడు
పురుషుఁ డవగతధూమాగ్నిఁ బోలి వెలుఁగు. 223

తే. అట్లు గాక యహంకార మానహిల్లి
ప్రకృతి దా నని సృష్టికేఁ బ్రళయమునకుఁ
గర్త యైన వికారాత్మకత్వ మొందుఁ
ప్రకృతివికృతులు గానియా ప్రభువు ¹నపుడు. 224

క. ధృతి పూనమిఁ బ్రకృతికి నశ, గతుఁ డగుచుఁ దమోమయశ్వ కలితం బగున
వ్యితతానుభుతత్వము సుఖ, వాతఁ బురుషుం డనుభవించు నుదనధ్వంసీ. 225

క. నేరిమి దాని నుపేక్షం, జేరుచ వడ్డివంశభావసిద్ధిఁ బొరయు గౌ
రీరమణ పంచవింశుఁడు, సారామనిపుణసుతిఁ బ్రసన్నాత్మకుఁ డై. 226

క. ²సత్త్వాశ్రయమునఁ బురుషుఁడు, దత్త్వాశ్రయమునను నత్త్వ తత్త్వములవివే
కిత్వా లేపత్వములన, విత్త్వము జిత్త్వంబు నొందు విశ్వాధారా. 227

1 నడపు 2 సత్త్వానాశ్రయపురుషుఁడు, సత్త్వాశ్రయఁడును నసత్త్వసత్త్వము లై క,
త్వత్వాలేప.

- క. నానాత్వైకత్వము ల, జ్ఞానజ్ఞానజము లనపజయ కండ్లు బుధుల్
వాని నవిద్యయు విద్యయుఁ, గా నివి విను పంచవింశకస్థావస్థల్. 228
- క. విద్యానుయ షడ్వింశతుఁడు, విద్యావిద్యావిభేద విరహితుఁ డజగుం
డాద్యుఁ డనంతం శయ్యతుఁ, డద్యతనుఁ డనాది గేవలాత్మకుఁ డరయన్. 229
- ఆ. అని యుపన్యసించి యుమ్మునిపతి యను, శంభుతోడ మఱియు సాంఖ్యయోగ
శిష్టమానసుల కనిష్టపరిష్కార, నైభవాతిశయము నలసి యుండు. 230
- వ. ఎట్లనిన శృష్టాశిష్టవికృతు లయి యాసుకృతు లవిచ్ఛిన్నాత్మానుసంధానంబు
నం వదీయదువస్థంద్రోవంశాలుదు రరిష్టంబు లనధరింపు మనుషలుకువలికి వా
నినెల్లను వివరించెన నని పరాశరనంయమీశ్వరుండు శిష్యుల కుపదేశించిన
విధంబు లై యుండు సంతస్థును మును నీ వాకర్ణించి తని యమ్మునివరుండు
మఱియు సస్యహాదేవుతో సర్వప్రంబుల గాంచి యోగిజనంబులు సర్వాంగ
ధారణసహితంబును ఐరనుహితంబును నగుననేకత్వాకలనకృత్యంబున మృత్యు
వు జయింతు రని నిర్దేశించి. 231
- క. జలమున మీను నుదుంబర, ఫలమున నుశకములుఁబోలె బ్రకృతిం దా ని
మ్ముల నునికి దలిసి వేర్పా, టులఁజేచినపుగుఱుఁ డద్యయశ్వముఁ బొందున్. 232
- తే. కమలకళమున నున్నజలమువిధమునఁ, బ్రకృతి నుండి తదీయసంబంధవికృతి
లేనితనుఁ గని నెఱుఁగు నిర్దేశనిశ్చ, లాజరామరసవి జీవాహ్వాయుండు. 233
- ఆ. ప్రకృతి నిట్లు వాసి సంచవింశంబు షడ్వింశభావ మొంది విమలశివని
రంజనస్వరూపుఁ డై వెఱుఁగొందు న, నైఱుఁగు ముక్తి యంశ్రు దేవదేవ.
- క. శుద్ధిబోధం బభవా, కాపి మన్తద్దుకుండు గపిలఁ డతని శి
తోపరిణతి బహుశిష్యుల, దీపితవిజ్ఞాను లైరి దృఢనిశ్చయతన్. 235
- క. ఏనును శిష్యుల కీవి, జ్ఞానము పెక్కంప్రకం బ్రసన్నమతిని గా
ఛానూనంబుగఁ దలిపి, నూనిత మిది దివ్యమునిసమాజముచేతన్. 236
- వ. గార్వ్యకౌతమకాత్యాయనాదులు దీననచేసి దీప్తబోధు లయి వీతాతంకులును
విజ్వరులును నిర్లేపులును నిర్భరానందులు నె రని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె.
- క. సంగము బంధ మఱిని, స్పంగతి మోక్షంబు బహువిచారము లేలా
పింగజటాజూటకలిత, గంగా బాలేందుమహిత గారీసహితా. 238
- క. అని యిట్లు శివునకును న, మ్ముని విజ్ఞాపించి గగనమున కెగసి వెనం
జనియె శివుండును నిజది, వ్యనిరర్గశచి త్తపథవిహారుం డయ్యెన్. 239
- క. అని చెప్పిన భీష్మున కి, ట్లను ధర్మతనూజుఁ డెక్కు డైనశుచిత్వం
బొనరింపఁ జాలుతిర్థం, బనఘా యెఱిగింపవే దయం దెల్లముగన్. 240

- సీ. అనవుడు నాతఁ డమ్మనుజవల్లభుతోడ నినుము తీర్థము లెల్లవియును మేల
సత్యాభిధాన మై శౌచాతిశయముఁ జేయఁగఁ జాలు మానసం బైనతీర్థ
మది ధృతి యనుమహాహ్రదమున శోభిల్లునమము రజస్సును దఱియఁద్రోచి
కొనుచునత్యమునూతఁగొనిచొచ్చి యాచరితన్ననుఁ డై శుచిత్వమున వెలుఁగు
- ఆ. నరుఁడు వీతరాగపరిహృతేంద్రియవృథ, ¹వ్రతలనద్వివేకు లతిశయిల్లు
విమలతీర్థములు సవినయత వారలఁ, జెందుటయును దీర్ఘసిద్ధి యధిప. 241
- క. దమమును దపము నహింసయు, శమమును దీర్ఘముల వాన శౌచాతిశయం
బరులగుణ కలుగు రిత్తజ,లములం దొఁగిన శుచిత్వలాభము గలదే. 242
- వ. అని వెండియు. 243
- క. దొరకొనినదానిఁ గోరక, దొరకొనినందును మమత్వతుష్టహృదయతం
భారయక విగతస్పృహలు లగు, పురుషులు శుచు లేల తీర్థములు వారలకున్.
- క. అనినఁ బ్రియ మంది తాతకు, మనుమఁడు ప్రణమిల్లి బోధమహితా యేవ
ర్తనమున నుత్తమపదముం, గను నం ద్రది యెఱుఁగఁ జెప్పు కరుణ దలిర్పన్.
- వ. మృతుండు మేనువిడిచి యెయ్యది సహాయంబుగాఁ జను నదియును విన వలతు
నని యడిగిన నమ్మహానుభావుం డాభూవల్లభున కిట్లనియె. 246
- క. ²నీయడిగినగూఢము లగు, నీయర్థము లెఱుఁగఁ జెప్ప నింద్రగురుఁడు గా
కేయెడల నొరుఁడు గలఁడే, యాయన యిట్లవచ్చునిపుడ యడుగుముప్రీతిన్.
- క. అనుసమయంబున నయ్యెడ, కనిమిషగురుఁ డరుగుదెంచె నతనికిఁ గుంతి
తనయాగ్రజండుఁ దమ్ములు, జనపతులును గేశవుండు సద్భక్తిమెయిన్. 248
- వ. ఎదుర్కొని ప్రణామపూర్వకంబుగా సముచితోపచారంబులం బ్రీతాత్మం జేసి
యాసీనుం డై యున్నెడం గురుపతి యగ్గురునిం గురుపితామహు నడిగినయట్ల
యడిగిన నతం డతని కిట్లనియె. 249
- ఆ. తనకుఁ దాన కలఁడు జననంబునప్పుడు, మరణమునను సుగతి నరకమునను
దల్లి దండ్రీ దక్కు నెల్లిబంధులు శరీరంబు ననుగమించి క్రమ్ముదురు. 250
- క. ఉత్తమపథంబు ధర్మ, యత్తము ధర్మంబు మృతుల కధిప సహాయం
బెత్తెఱుఁగున ధర్మక్రియఁ, జిత్తంబునఁ జేర్పవలయు జీవించుతఱిన్. 251
- క. అది లేనివాఁడు నరకా, స్పదుఁ డగు నటు గాన ధర్మపరుఁ డగుటయ యొ
ప్పిదము మనుజునకు నేఁ జె,ప్పెన మఱియును వలయువానిఁ బ్రీతినడుగుమీ.
- వ అనిన నజ్ఞనపతి శరీరంబు విడిచి చనియెడుజీవుని ధర్మం బెట్లనుగమించు నను
టయు నయ్యాంగిరసుండు 253
- తే. భూతపంచకశక్తులు బుద్ధియును న, ధర్మకంబుగ జీవుతోఁ దగిలి యరుగు

ననుడు శేషప్రకార మెట్లనియె నృపతి

యతని కిట్లని చెప్పె నయ్యనుచునుండ్రి.

254

తే. దేహగతభూప్రభృతించ దేవతలును, నునసు చన్నసంతృప్తి బొందిన నృపాల
కల్లు రేతస్సు పురుషుండుగామినియును బొంకగా నదిగర్భత్య మొందు జువ్వె.

న. అని చెప్పి మఱియును.

255

తే. పుణ్యపాపానుగుణభంగిబుట్టిసౌఖ్యదుఃఖసుయసంసరణమునందొడచనరుడు
వినుము కేనుధర్మచర్తన ముత్తకభాజనత నొందు ధర్మైకపరత మేలు.

257

క. జననర కృమిగర్భభముఖజననంబుల బొంది నరకసంనానముఁ జెం
దు నధికపాపాత్మ్యం డగు, నునుజుడు కర్మసవిశేషసుహిమఁ దెలిపెదన్.

258

క. జననీజనకగురులయొక, నొనగించినమేలుఁ గీడు నొడవించునుఖం
బునకుచు దు ఖమునకు నిం, శని కొలఁది యిహక వశంబె యజనకు నైవన్

క. మాతృపితృగురులు కక్కగ, నేతరువుక బాప మొలసినేనియు దానిం
బాతుగు ప్రాయశ్చిత్తస్థితిలు వద్విషయ మైనఁ జెడి చల్పములన్.

260

క. కొలు చుపహించునన్నగు, డెలుకయుఁ బందియును నైవగూదుర్దననం
బుల బొందు సంశం బొనము, నాలియక యాతనికిఁ గుక్కపుట్టువుఁ గల్గున్.

క. పరదారగమనదోషము, వసున నృకకంకగృధ్రనలిముఖశనఘ
క్రితంబు లైనభనముల, బొరియించుం గృమియుఁ గాఁగఁ బుట్టించు దుడిన్.

సీ. శనయ నొక్కని కిచ్చి చునసు మరలఁబడి యన్యన కిచ్చినయట్టివాఁడు
కృమి యగు దేవకార్యము సేసి మఱి ప్రైశ్చకంబు సేయక భోజనంబుసేయు
నతఁడు కాకం బగు నన్నఁ దిట్టినఁ గ్రొంచమై పుట్టు బ్రహ్మకులాభిజాతఁ
గనసి నూద్రుఁడు నరకపుగుంటపు ప్పగు సంతకుకింకరు లంటఁ బట్టి

తే. కట్టి కొని పోయి కోసియుఁ గాల్చియును గృ

తయు నుగ్రకంటకనమున మముమీఁదఁ

గ్రంథ నదిమియు మఱియు దు ఖముల బెట్టు

శేఱుగు లెన్ని యున్నింటను బలుతు నిధి.

268

క. ధనవాంఛ నిరాయుధుఁ జంపిన గాడిక మొకలు గాఁగఁ బెక్కులు తిర్య
గ్దననంబుల బొందుచు శ, స్త్రనిహతిఁ దోడ్తోడి సురణవశ వాటిల్లున్.

264

ఆ. అఁడదానిఁ జంపినతఁ డేకవింశతి, దూష్యనరకవాసదుఃఖ మొందు
నన్ననధిపయోధుతాపూపహరణముల్, నుట్టి కాదికీటమయత సేర్పు.

265

ఆ. ఫలము నిచుము వెండిఁ బసిఁడి మ్రుచ్చిలికొన్నఁ

గ్రోతి వాయసంబు గ్రువ్వ నీచ

కృమియు నగు నదంబరము హరించిన శశ

జనన మొందు నరుడు నునుజనాథ.

266

- తే. నమ్మి యిట్లడ వెట్టినసొమ్ము గొనిన
మీను లోనగునీచపుయోనులందుఁ
బుట్టు గంధవస్తువులు గొన్నట్టివాఁడు
వినుము మఱుపుట్టువునఁ జంచుతనము నొందు. 267
- తే. వనిత లీపాపములు నేసి వానివాని, సత్తు లై జనియింతురు పాపభీతిఁ
దెరువు దప్పక నడచిననరులు సౌఖ్యమందుదురు రెండులోకంబులందు నధిప.
- వ. అని చెప్పి యిట్లనియె నేనుం గొన్నిదెఱంగు లెఱింగించితి మఱియు ననేకప
దాహాపహరణంబులకు బహువిధంబు లగుఫలంబులు వాటిల్లు వానినెల్లను
శాస్త్రాంతరశ్రవణంబున నెఱింగెడుగాక యనిన విని యక్కు రుపతి బృహస్పతితోఁ
బాపంబులం బాపిగొను నెఱింగెఱింగింపవే యనుటయు నతం డతని కిట్లనియె.
- క. విను దానంబులఁ బాపము, లనఘా చెడు దానములకు నన్నిటికిని స
జ్జనసేవ్య యన్నదానము, మును లధికం బండ్లు పాపములఁ బాపునెడన్. 270
- క. న్యాయార్జిత మగునన్నము, వేయింటికిఁ బెట్ట నలయు విప్రజనము హ
ర్షాయ త్తంబుగ దానం, బాయనిపాపములుఁ గలనె పౌరనముఖ్యా. 271
- తే. తిరిసియేనియు నన్నంబు దెచ్చి శిథిలు
లై నవిపులయాఁకలి యపహరించు
పురుషుఁ డూర్ధ్వలోకంబులపురుషవరుల
కర్పనీయుఁ డై వెలుఁగుచు నంక యుండు. 272
- క. వేదాధ్యయనార్థప్రతి, పాదనమున విప్రనరుఁడు బ్రహ్మవిషయన
దూభదానంబుల నరపతి, యేదురితము లైనఁ గౌరవేశ్వర పాచున్. 273
- తే. నేర్చి యలజడిఁ బడినవాణిజ్యవిధులఁ, బడసి వై శ్యుఁడన్నం బిడి పడయు సుగతి
చచ్చునంతలు వడి సిరి దెచ్చిగొని చ,తుర్థు లన్నంబు నెట్టి కాంతుగు దినంబు.
- తే. దివము వంధ్యంబు గా కుండఁ దివిరి యన్న
పానదానంబు లొదవినభంగిఁ జేసి
మఱి భుజించుటఁ బోలెడుమహితధర్మ
కార్య మొం డొకఁ డెందును గలదె యరయ. 275
- తే. అన్నదానంబు ధర్మంబులన్నిటికిని, ముఖ్య మింతయెఱుఁగు కుగుముఖ్యయనుడు
ననిమిషాధిపమంత్రికి నమ్మహీశుఁ, కి ట్లనియె భక్తివినయంబు లెనక మెనఁగ.
- క. ధ్యానం బింద్రియవృత్తుల, మానించు టహింస గురునమస్సనవిధి ని
త్యానుష్ఠానము దప మను, వీనఁ బరమసేవ్య మెద్ది వినఁగా వలతున్. 277
- వ. వినిపింపు మనిన నమ్మహాత్ముండు. 278

- క. ఈయాణును మంచి తెరువు, లై యుండు నహింస యున్నయైదిటికిఁ బవి
త్రాయతన నుట్లు గాకయు, నేయుత్తమధర్మములను నిది వెలిఁగించున్. 279
- వ. అని యికి యామంత్రణంబు సేసి వానవమంత్రయమరనగరంబునకుం జనియెఁ
దదనంతరంబు. 280
- ఆ. ధర్మనందనుఁడు పితామహుతో సర్వ, దేవతలును భూమిదేవతలును
మునివరులు నహింసగొనియాడుదురు దాని, తెఱఁగు సెప్పు నాకుఁ దేటపడఁగ. 281
- వ. అనుటయు నమ్మహనీయుం డమ్మనుజపతిం బరమాదరంబున నాలోకించి. 282
- అ. ధీమతుఁడు ధర్మజానకు నహింసాస్వరూపనిరూపణంబు సేయుట. అ. 283
- ఆ. దంతియడుగులోనఁ దక్కినజంతూచ,యంబునడుగు లెల్ల నడఁగి యుండు
నట్ల ధర్మకోటు లన్నియు లో నగు, నిద్ధగుణ యహింస, క్షీంత నిజము. 284
- వ. అదియును. 285
- క. అరయఁగ నాలుగువిధములఁ, బరఁగుఁ జతుష్పాదవృత్తిఁ బరఁగినగోవుఁ
దొరయుచు నం దొకఁ డెడలిన, నరవర సద్ధర్మవ ర్తనము గుంటువడున్. 286
- తే. మనసునను వాక్కునను గాయమునను హింస
నడపు మాంసంబు దినుటతో నాలు గయ్యెఁ
దెఱఁగు లవి నువ్వె హింస వ ర్తింపఁ జేయుఁ
గాన కడుఁ గీడు మాంసభక్షణము దలఁప. 287
- క. ఈనాలుగు దెఱఁగులఁ దగ, మానుట యేఁ జెప్పినట్టి మహితాహింసా
నూనచతుర్విధములు మాం, సానేకరుచిప్రమగ్నుఁ డది యె ట్లుడుగున్. 288
- క. కావున మాంసముపైఁ దగు, లేవిధమున నుడుగుటయ యహింసారూపం
బై వఱలుఁ జూచి భూవర, నావుడు నక్కురువిభుఁడు వినయమయ్యుఁ డగుచున్. 289
- వ. మాంసంబు పితృదేవతలకుం బ్రియంబు శ్రాద్ధంబు మాంసముఖ్యంబుగా నడ
పఱలయు నని చెప్పుదురు వధింపక మాంసలాభం బెట్లు గలుగు ననుటయు
ననిమిషనదీనందనుం డానరనాథున కి ట్లనియె. 290
- తే. వాజమేధంబుకంటెను బూజవీయ, కర్మ మందురు మాంసభక్షణము విడుపు
వినుము చంపుటయును జంపఁ బనుచుటయును, గల్గవంబుల కెల్ల నగ్గలములధిప. 291
- క. పితృకార్యయజ్ఞముఖముల, శ్రుతిచోదితహింసఁ గీడు సొర నేరదు వి
శ్రుతగుణ మాంసముచవి గో, రి తినం బ్రాణి దెగటార్చుక్రియఁబాపమగున్. 292
- క. తను నమలినవాని నమలు, నని మాంసముతెఱఁగు సెప్పు నాగమములు గా
వునఁ దద్భక్షణ ముడిగిన, ననఘ తపంబునకుఁ జాలు నది యొక్కండున్. 293
- క. జనవర మాంసముచవిఁ గడ, చినచవు లరయంగ లేమిఁజేసి చవి యెఱ్ఱిం
గినవాఁ డది యుడిగిన నా, తని దేవసమానుఁ డండు ధర్మవిధిజ్ఞుల్. 294

ఉ. మ్రానను తాతనుం గలదె మాంసము ప్రాణులమేనఁ గాక య
 మ్మేనుల నొంచునపు దమమేనులు సోకినమాత్ర నెట్లగున్
 దానిఁ దలంపఁగా వలదె తా నది మానిన హింస లన్నియున్
 మానవె యంచు నుత్తముఁడు మాంసము మాను దయార్ద్రచిత్తుఁడై. 294

ఆ. మాంస మాన కునికి మనుజేశ శ్రాణిన, ధాభిరతి దొఱంగు టగుటఁజేసి
 యట్టివాని కభయ మఖిలభూతంబుల, వలన నెపుడు నెందుఁ గలిమి నిజము.

క. స్వామ్యంభువుఁ డనుమనువును, నీయర్థము సెప్పె లోకహితముగ మార్కం
 డేయాదులు మాంస ముడుగు, టాయుశ్శ్రీరూపకారి యగు నని రధిపా. 296

క. విను మాంసము గోరునరుఁడు, దనుజుఁడ చూవె మునుదేవతలు మాంసంబుం
 దిను టుడిగి కాదె దానవ, జనితభయముఁబోవఁ ద్రోవఁ జాలిరి వత్సా. 297

క. దానము ధర్మము దప మి, బ్యానిష్ట యనంగఁ గల్లునత్క్రియ లెల్లన్
 మానవనాథ యహింసా, నూనాకృతు లంశ్రు శ్రుతుల నూనినపెద్దల్ 298

క. శతవర్ష దుష్కరతనః, కృతి నంజుడు దినమి నగు సుకృత మివి రెండున్
 మతిఁ దలఁప నొక్కరూ పని, శ్రుతివేదులు సెప్పుదురు కురుక్షేతినాథా. 299

క. తపముల దానంబుల బ్రహ్మపురినివాసంబు దప్ప దన రాదు జనా
 ధిప మాంసము నమలనిపు, ణ్యపురుషునకు నులభ మందు రా నెల వార్యుల్.

తే. అధిప యాపాదముఖ్యింబు లైన నెలలు
 నాలుగింటను మాంసంబు నమల కుడుగు
 టాయురారోగ్యబలకీర్తు లనుఫలములు
 నాలుగింటిని నిచ్చు నన్నరున కండ్లు.

301

ఆ. సగరనల దిలీపనృగభగీరథముఖ్య, నృపులు వార్షికంపునెలలు నాల్గు
 మాంసభక్షణంబు మానుట నుభయలోకంబులందుఁ బెంపు గాంచి రండ్లు.

వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు శంతనుపుత్రుతో నిమ్మెయి మహనీయం బయిన
 మాంసవర్జనంబు వాటించి తక్కినయపూపాదులు ఫలస్రభృతులు నగుభ
 క్ష్యంబు లాచరించి యేల వర్తింప రెల్ల జనంబులు ననుటయు. 303

—ఇతి మాంసభక్షణమందలి రుచివిశేషంబు మానుట దుష్కరం బని చెప్పట. ఇతి—

సీ. అతనికి నతఁ డిట్లు లను మాంసములచవి మరిగినవారికి మాన వశమె
 యట్లు గాకయు సురతాన క్తునకు బల మొలయు నధ్వైత్రాంతంఁ డుల్లసిల్లు
 క్షత్తము శీఘ్రమునలోపిత మగుఁ గృశునకుఁ బుష్టి వేగమి వచ్చు భూపవర్య
 విను మాంసభక్షణంబున నపూపఫలాదులం దవ్వీశేషంబు లరయఁ గలవె

తే. మాంస మానినగోషంబు మహితదాన, విధులఁ బాయు దివిజపితృవిధివిశిష్ట

మొనయెఱచి గీ డొలయదు యజ్ఞములకుఁ
బశువిధానంబు నేరంబునుభు గాన.

304

వ. ఇట్లు గాన సంగడు సమలటయు నధికదోషంబులు గానియెడలనుం గలిగి
యుండు సగస్యస్థంబు గాజులకు వేట విధించెం గావునం గుతూహలంబుఁ
గోసంబు ననియెడుభాసంబులం బోరియఁ గోకన పక్షాల్లంబుగాఁ బ్రారన్ముగ
వధంబును స్వహ స్వవిక్రమాద్వితమాంసంబున దేవితృప్తీణనం గొనన్పుటకుం
గాఁ బక్షిన్ముగమారిణంబును జేయుభూనాయకుండు దురితంబులం బొరియ
కుండు విశేషంబు నినుము.

305

అ. అన్యమాంసమున నిజాంగమాంసంబుఁ బో
పింతు ననుటకంటఁ జెట్ట లేదు
మాంసభక్షణంబు మానుటకంటెను
మేలు లేదు కర్మచాలకమున.

306

తే. మాంసభక్షణదోషంబు మాను దాన
నుహిమ ననుటయు మాంసంబు నుతి భుజంప
కున్నఁ జూవె ధర్మము లెవ్వయును నలంప
నయకు నవృశంబులే కురుధరిణినాథ.

307

తే. ఆత్మనవృశత ప్రాణభయంబునందుఁ
బ్రాణులకు నెల్లఁ గని మాంసభక్షణంబు
మాను దయ నార్జమానసుం డైనపుడుఁ
జాతనికి బ్రహ్మలోకాదు లాటన్పు.

308

క. భూతముల కలుగునతనికి, భూతము లభూములు నలుగు భూతహితార్థీ
భూతముల కభయ మిచ్చిన, పూతాత్మన కభయ మిచ్చు భూతావలియున్.

అ. దానమును నచంబు ధర్మంబు యజ్ఞంబు, శౌచమంశ్రతంశ్రనత్యములును
బుధు లహింసకూములు గాఁగఁ జెప్పట, నెల్లకల్పి సు హుహింసకలిమి. 310

క. సరనాథ యహింసాగుణ, పరిగణనము గొంతమాత్రఁ బలికితి ధర్మో
శ్రర యగునహింసమేలిమి, యరయం గడుఁ బెద్ద దాని నలవఱపు నుదిన్. 311

ఆ. అనిన సంతసిల్లి యన్తుహిపతి తాత, కధికభక్తి మ్రొక్కి యస్తదీయ
సంగరంబునందుఁ జచ్చినవారల, కేదిగతయు నాకు నెఱుంగఁ జెప్పు. 312

క. బ్రదుకును జావును నుభద్రుఁ, భద్రములు గా జంతుకోటి గరుగామూర్తీ
నుదిఁ దలఁచుఁ బ్రాణలాభము, ఏవలు టరిది గాన యట్టివారి నడిగితిన్. 313

తి. అనుటయు లెస్సగఁ దలఁచితి, విను ముకకీటంబునకును వేదవ్యాసం
బున లోకహిత మొనర్చిన, మునికి నయినసత్కథనము మునిసుతచరితా. 314

- వ. దాన నీయడిగినయర్థంబు దెల్లం బగు సని పలికి భీష్మం డిట్లనియె. 315
- క. శకటసథంబునఁ గీటం, బొకటి వెసం బాటఁ గాంచె యోగీంద్రుఁడు జంతుకలాపమాననదశా, స్రకారసంవేది బాదరాయణుఁ ఁధిపా. 316
- వ. కాంచి నిరూపించి యాకృష్ణుడై వృషాయనుం డక్కిటఁబుతోనీవు భయంబున రయం బెసఁగం బాతెదవు కారణం బేమి యని యడిగిన నది యమ్మునీంద్రున కిట్లనియె. 317
- తే. తెప్పదెరలంగ బండు లేతెంచు చున్న
యవి మహాత్మ తన్నేమిజాతారసములఁ
గడఁక నెక్లను దఱిమి రొప్పెడునరాలి
యులివు విని యుల్లమునఁ గడునులుకు వుట్టి. 318
- వ. బ్రదుకును జావును బరనునుఖంబును సత్యంతదుఃఖంబునుం గాదె కావున.
- క. క్రందున మేను సిదియు నను,కొంపలపా టొంది ప్రాణగొడ్డి మగుటఁ దప్పుం దొలఁగఁ బాతెదను ముని,బృందారక యనదె ప్రాణభీతి దలంపన్. 320
- చ. అన విని దాని కిట్టు లను నమ్మహితాత్మకుఁ డెంతలెన్న నీ
మనికి దలంప నింద్రియసమాజనుఖంబులఁ బొందఁ గీటము
ల్లను టది లేదు దుఃఖబహుళం బిది గాయెడ లేల చావు నీ
కనయము సౌఖ్యకారి యగు నత్తెఱఁ గీవు నలంచి చూడుమా. 321
- వ. అనుటయు నక్కిటంబు. 322
- తే. అనఘ కీటంబులకు విషయజము లైన
సౌఖ్యములఁ బొంద లే దనుచదువు గలదె
వినుము తమతమ తెరువుల ననుభవింపఁ
గలదు చావును భీతికి గారణంబు. 323
- వ. నీవు నామనం బరసి తింతియ కాక యింత యెఱుంగవేయది యట్లుండె నా తెఱం గవధరింపు మేను దొలుమేన నొక్కసూద్రుండ ధననంతుండ. 324
- సీ. ఆచారహీనత యతిలోభ మన్యధనాపేక్ష క్రూరత యవినయంబు
మొదలైనదుర్గుణంబులకు నెల్లను నెల వై యుండి మాతకు నధికభక్తిఁ
బ్రీతియెప్పుడునొనరింతుబ్రాహ్మణమాత్రుఁ ఁతిధియొక్కరుఁ డొకయప్పుడరుగు
దెంచిన సతనిఁ బూజించితి నది కారణముగ జూచిస్థిరణంబు గలిగె
- తే. మంచికర్మము సుఖము నొందించు టిపుడు, గాన వచ్చె మునీశ్వరికరుణ నాకు
నత్తెఱం గెఱిగింపవే యతివిశదము, గాఁగ ననవుడు నాతండు గారివమున.
- వ. ఆజంతువుం గనుంగొని నీవు సెప్ప నేల దుష్కర్మకోటివలనం గీటంబ వగు
పెరింగితి భవదాచరితంబులైనసత్కర్మంబులుం గాంచితి నమ్మేలునకు నంతో

పించి కాదె నీతో సంభాషించితి మదీయతపోవిశేషంబున నీ దయినకీటత్వం
బపనయించెద విషాదం బపనయింపుము తపోబలంబును గడచిన బలంబులుం
గలవే మనుష్యజన్మంబు నొంది మేలొనర్చెద ననుకోర్కి నీకుం బుట్టుటమేలు
మానవులకుం గర్తృభూమికృతంబు లైననదనత్కర్మంబులం జూపె దేవతలును
గీటంబులు నగుట వాటిల్లెడు నని పలికి వెండియు. 326

క. సుకృతము లమ్రెయిఁ గల్గుట, నకట జని స్మృతియుఁ గల్గె నన్యత్సంద
ర్భకతయు నీకు నొదవె నో, డకు మున్నతపదము నిచ్చుటకు మెయిఁకొంటిన్.

వ. అత్తెఱం గాకర్ణింపుము. 328

—ఊఁ— వేదవ్యాసుఁడు గీటంబునకు నుత్తమజన్మములు గలుగ ననుగ్రహించుట. ఊఁ—

ఆ. నీచశూద్రవైశ్యసృజన్మములఁ గ్రమ, వృత్తి నొందు మెపుడుఁ జిత్తమునకుఁ
బుట్టెఱుంగునట్టిపోడిమి నొనఁగితి, ధర్మచరుడ వగుదు దానఁజేసి. 329

క. అని సాత్యవతేయుఁడు గృహ, నెనసి సుధాధారఁ భోలు నీక్షణముం ద
త్తనువున నిగిడించిన న, మ్మానిపతిఁ గీర్తించె భూతములు ప్రీతము లై. 330

క. అక్కిటంబును భక్తికా, మ్రొక్కి శిరం బతనిపాదముల మోపి మనం
బెక్కుడుప్రమోదమునఁగడు, జొక్కఁగఁదదనంతరమ యనువులందొఱఁగెన్.

వ. కారుణికత్వధుర్యుం డగునప్పరాశర్యుం డ ట్లవలీల మే లొనర్చి కీటంబు గృ
తార్థంబుం జేసి నిచ్చుం జనియె నదియు నమ్మహానుభావునిర్దేశించిన తెఱంగున
జనియించుచు ననేకపుణ్యంబు లాచరించుచు నృపజన్మంబునం బూజ్యం బైన
రాజ్యంబు నొంది. 332

సీ. ఏనుంగు నెక్కి పెక్కేనుంగు లిరుగడ రాఁ దురంగంబుల¹రమణ యొప్పు
గొడుగులుం ²బడగలు ముడివడ గాయకవందిపారకులరవంబు లెనఁగ
భూషణంబులరత్నపుంజంబుదీప్తులు దిక్కుల నెల్లను దీటుకొనఁగ
సామంతకవిజనసీమంతినీముఖ పరివారవై భవస్ఫురణ మలర

తే. దేవపతివోలె సాత్యవతేయునాశ్రమమున కేతెంచి తత్పాదకమల మాత్య
ముకుటసంగతముగఁజాఁగి మ్రొక్కఁగరుణ, నాతఁ డెత్తి తన్మస్తక మక్తు సేర్చె.

వ. ఇ ట్లత్యాదరంబున సంభావించి శిష్యజనంబు నియోగించి 334

క. రాజన్యసముచితం బగు, పూజావిధి యాచరించి పురుషోత్తమ నీ
వీజన్మంబున నన్తుని, రాజకి వెఱఁ గగుతపశ్చరణ మొంద వనా. 335

క. గోవులకై యొండెను విప్రావలికై యొండె నిర్భరాహవకేలీ
ప్రావీణ్యము మెఱసి విడువు, నీ వసువులు దాన నధికనిర్మలత యగున్. 336

వ. ఇట్లు నిష్కల్మషత్వంబు సిద్ధించిన. 337

క. ధర్మశీసురజననమహిమ, దొరకొను నీ కని విధించి దుర్దాంతరిపు

స్ఫురణహరణపరిణతు న, స్ఫురపతి వీడ్కొల్పె మునిజనంబులు వొగడన్. 338
తే. అతఁడు నానందసంభరితాంతరంగుఁ, డగుచు దండప్రణానుంబు లాచరించి
యరిగి యమ్మునిచెప్పిన యట్లచేసి, భూమిసురజన్మలాభంబుఁ బొందె నధిప.

వ. ఇవిధంబున నద్వైజం డై 340

క. పుణ్యస్థలముఁ నెల్ల న, గణ్యము లగు యూపములు ప్రకాశములుగఁ గ
ర్మణ్యతయు వివిధరత్న హి, రణ్యాదికదానమును బ్రస్తుతి కెక్కన్. 341

తే. అధ్వరంబు లనేకంబు లాచరించి

యతఁడు నుఱియును బాదరాయణునిఁ గాంచె

సదయచిత్తత నప్పరాశరసుతుండు

వీడుకొలుపంగఁ జని యశోవిభవ మెనఁగ.

342

క. వ్రతశీలతఁ బరఁగి తుదిన్, శతమఖునకు నగ్గలంపునఖుఁ డై యమరా
ర్చితసంస్తుతభవ్యపద, స్థితి నవ్యయపరమసౌఖ్యసిద్ధిం దనరెన్. 343

వ. అని చెప్పి భీష్ముండు. 344

క. మనుజేంద్ర కురుక్షేత్రం, బున నద్భుతఘోరసమరమున నమ్మాడ్కిం
దనువులు దొఱఁగిననృపులకు, నసంతసుఖగతులు గల్గు టనుమానంబే. 345

వ భవదీయబంధు లందఱు నూర్ధ్వలోకప్రాప్తుల నీ వేమియు ననుమానింపకు
మని పలికినం బాంశవాగ్రజుండు పరమసంతోషభరితాంతఃకరణం డై సుర
సరితూనుతో విద్యాతపోదానంబులలో నెయ్యది విశేషం బెఱింగింపవే
యనుటయు నమ్మహిమతి నమ్మహామతి గౌరవంబునం గనుంగొని. 346

తే. వ్యాసమైత్రేయపుణ్యసంవాద చునఘ, వినిన నీసృశ్చమున కది విశద మైన
యుత్తరం బగు నేకాగ్రచిత్తవృత్తి, వగుమ నీ నని పల్కి యిట్లనియె నధిప.

—ఇది వ్యాసమైత్రేయసంవాదము భీష్ముండు ధర్మరాజునకుఁ జెప్పట. ఇది—

సీ. వ్యాసమునీంద్రుండు వాగాణాసీపురి కరిగి ముక్ మైత్రేయుఁ డచట నునికి
నాతనియు న్నెడ కప్రకాశతఁ జన్న నెఱిఁగి యమ్మహితాత్ముఁ డెఱిఁగి భక్తిఁ
బూజించి యుత్కృష్టభోజనంబునఁ దృప్తి నేసిన నధికవికాసరుచిర
ముఖుఁ డై నయమ్మహామునిఁజూచిమోదమగ్గలమయిమీయందుఁగానఁబడియె

తే. గారణం బేమొకో యని గారవమున, నాతఁ డడిగిన నతఁ డధికాదరమునఁ
దపము శ్రుత మాదిగాఁ గల ధర్మకోటి, లోన నెల్లను నధికంబు దాన మనియె.

వ. అని మఱియును. 349

క. దానార్హవస్తువులలో, మానిత మన్నంబ యన్నమయము లనువులున్
మేనుఁ దదీయబలంబును, గాన బుధులు దానిఁ దగ్ద గైకొందు మదిన్. 350

క. తప ముల్లముకల్పమము, నచగతములఁ జేయు విద్య కాన్నద మగు నా
తపసి మహితదానంబున, నుపచిత మగువిద్య దపము నుత్కర్షించున్, 351

కాన తస్యంబును విద్యయు, దానౌదాత్త్యప్రవర్ధితంబులు విద్యా
నూనత్వం బచ్యుతుఁ గను, దానికి దీపంబు సవ్యోతప్రవణులకున్. 352

కావున నన్నదానమునఁ గా కెటు లుండు మహాప్రమోద మ
త్యావిరిచిత్తుఁ డైనను మహాత్తరదానమునక విశుద్ధన
ద్భావత నొందు నిక్క మని పల్కె నరేంద్ర తస్యంబు విద్యయున్
దైవతపూజనీయములు దానము వానికి బోషకం బగున్. 353

అని శాంతనవుఁడు సెప్పిన, విని కౌంతేయగ్రజుండు విమలమతీ యం
గనలసమాచారంబులు, వినంగ నే నలతుఁ జెప్పువే తెలియంగన్. 354

అనిన నతండు కై కేఁగూశాండ్వీలీసంవాదంబున నిది దెల్లం బగుం జెప్పువని
మని యిట్లనియె. 355

నుమన యనియెడుకై కేయి యమరపురము, నందుశాండ్వీలిఁ గని భవ్యమైనదివ్య
పదవి యేన ర్తనమునఁ జొప్పుడియె నీకు, నతిన చెప్పుము నా కని యడిగె నధిప.
అని యడిగెన యాయమ కయ్యంగన యిట్లనియె. 357

మామకు నత్తకు మార్పుఁ దేవపితృతిథిపూజనములయందు సౌలయ
1 నిలువడిఁ గువాకి లెప్పుడు నెఱుంగక పెలుచ నవ్వక శుద్ధివెలయ విప్ర
భిక్ష 2 యౌషిక గల్గి పెట్టుచు వర్తింతు నలయుకార్యములకు వెలఁది నుగునఁ
బతి నచ్చునప్పుడు భక్తియు వేడ్కయుఁ బొనల నాననపావ్యములను నుముఖ
భావమునను సేగ వాటింతు బిక్షు, శిక్ష వకలఁ దిట్టఁ జెట్టఁ గనియు
నాకువేఱ ప్రియ నునఁగ లేదు సతిమెచ్చు, నంటకముల చవిగ నండి యిడుదు.

నదఁ డొకనెంట నెన్నఁడు ప్రవాసగతుం డగు నాఁటఁగోలె న
స్పృహఁకుండు నచ్చునంతకును బూవులు పూతలు మేలిచీర లా
భరణము లెక్కడుం జవులపాకవిశేషము లానరింప న
ప్పుదునునఁ 3 గొల్చు గూ డురువ బంధులకుం నగ నెల్లు సల్పుదున్. 359

గోవులు మొద లగుతిర్వి, గ్రీవులనుఖవృత్తు లరసి చెల్లింతు గృహ
శ్రీన ర్తనంబునకుఁ బతి, భావము సంకటపకంగఁ బలుక నొకటియున్. 360

జే. అగ్నియౌషి రక్షింతు రహస్య మైన
దాని వెలిపుచ్చ గర్భంబు దాల్చి యున్న
యపుడు వాచవు లెల్లను నవులఁ బెట్టి
దాని కెయ్యవి పథ్యముల్ వానిఁ గొందు. 361

అని చెప్పి యట్టిచంపంబున నడచిన సతికి లోకములు రెండును సౌ
ఖ్యనిరూఢి యొసఁగుఁ బొగ డొందు నరంధతిహాలె నవ్వధూటి నరేంద్రా.
నృప గూయాఖ్యానము ప, ర్వపుదినమున భక్తి జదువు వారలు విను పు

1 'ఇలువాడి'. 2 లెక్కటి యేన పెట్టుచు 3 గొల్చి కూడుగురుబంధు.

ణ్యపురుషులును నాయుశ్రీ, లపరిమితము లొంది యమరు లగుదురు పిదపన్ .
 వ. అనిన విని ధర్మనందనుండు సర్వశాస్త్రసారం బై శ్రేష్ఠం బగుననుష్ఠేయం
 బెయ్యది పితామహా యనుగ్రహింపు మని యభ్యర్థించిన నాపగేయుండు
 గృహవిధేయుం డై నారదపుండరీకసంవాదం బాకర్ణింపుము దాన నీయడిగిన
 యర్థంబు దెలియును దీర్ఘపగుండును జపతత్పరుండును బుండరీకాభిధానుండును
 నై సమహాద్విజుం డొక్కయెడ నారదమహామునిం గని భక్తిం బ్రణతుం డై
 యి తైఱుంగునన యడుగ నతం డతని కి ట్లనియె. 364

— శ్లో నారదపుండరీకసంవాదం బనుపరమేతిహాస్యప్రకారము. శ్లో —

సీ పరమేష్ఠి సెప్పిన సరమధర్మం బల్ప ఫణితి మహార్థంబు భవ్యమతికి
 శ్రోతవ్యమును బరిజ్ఞాతవ్యమును దాని విను ప్రకృతికి బర మనఁగఁబడిన
 యిరువదేనగుతత్త్వ మరయంగ జీవాత్ముఁ డాతండ సర్వభూతాత్మకుండు
 నరుఁ డన వెలుఁగు నప్పురుషునివలనన కలిగి నారము లన వెలసినట్టి

తే యన్యతత్త్వంబు లతనికి నయన మగుట

నతఁడు నారాయణుం డన నతిశయిల్లు

విశ్వమును డనయంద యావిర్భవింప

విలయ మొంద నడ్డేవుండు విభుతఁ బొల్పు. 465

క. పరమబ్రహ్మం బనఁగాఁ, బరతత్త్వం బనఁగఁ బరమపద మనఁగా నీ
 శ్వేరుఁ డన విష్ణుఁ డన జగ, ద్భరితత నారాయణుండు దా వెలుఁ గొందున్.

ఆ. అతఁడు వాసుదేవుఁ డన నాత్మ యనఁగ వేదాంతవాక్యబోధ్యుఁడై వెలుంగు
 నరుల కప్పదములు నామాంతరంబు ల, ధాంతరంబు లేనియట్టి వనఘ. 367

ఆ. సర్వశాస్త్రవాక్యసమితి నాలోడించి, మఱియు దృఢవిచారమహిమఁ దెలిసి
 నిశ్చయింపఁబడియె నిష్ఠ నారాయణు, నెపుడుఁ దలఁపవలయు నిది యొకండ.

వ. కావున.

369

క. పరమానుష్ఠేయం బిది, సరోత్తమా నీవు నెపుడు నారాయణుఁ ద
 త్పరతఁ దలఁపు చొరకు నవి, స్తరశాస్త్రార్థములక్రందుఁ దలపోతలకున్. 370

క. విను మొకయించుక సేపై, నను నారాయణునిఁ దలఁచినను సుగతిఁ గనున్
 మనుజుఁ డనిన మది నెప్పుడు, నునిచినయాతనికి బ్రాంతె యుత్తమధిషణా.

క. ప్రణత యగునమోనారాయణాయ యనునక్షరాలి నంతప్రాప్తి
 క్షణమున జిహ్వకుఁ దెచ్చినఁ, బ్రణవార్థం బైనపదముఁ బడయుదురు నరుల్.

క. నారాయణపదవాచ్యం, బారయ బ్రహ్మంబు దాని సనిశము వినియున్
 సారమతిం దలఁచియు నిం, పారఁగఁ బొగడియు రమించు టతులహిత మగున్

తే. విండు నారాయణపరాయణుండు పాత, కముల గెలిచి వెలుంగు బెకాదు తన్ను
 నాశ్రయించినవారికి నతుల మైన, వెలుంగు నొసఁగంగ్గ జాలుట వేధచేత.

- క. చతురాశ్రమములలోపల, నతులమతీ యెందు నిలిచి నతనికి భక్తి
మతిఁ గేశవుఁ గూర్చక సద్గతి పెఱకర్తముల నేల కల్గెఁగ నేచ్చున్. 375
- క. కను టరిది యొండుమెయి విష్ణుని భక్తిం గనుము నీవు సువ్రత యద్దే
వుని వినుము భక్తవత్సలుఁ, డనునామము గలిమి పృథ్వీఁ డగు భక్తుకున్. 376
- క. అని నారదుఁ డుపదేశించిన నానైస్థికుఁడు నియతచిత్తుం డై వి
ష్ణుని నర్చించు నభక్తిక, మననవిశేషమున నెప్పుడు నునుచాధీశా. 377
- తే. శంఖచక్రగదాధరు శాస్త్రీఁ బుండ, రీకనశసన్నిభాక్షుఁ గిరీటకుండు
లాభిరాము శ్రీవత్ససంశోభివత్సుఁ, గొన్తుభోజ్యవీరుఁ గులోనఁ గను నతండు. 378
- క. చిరికాలంబున నాత్మోత్కరణంబును గల్గు దానఁ గాననిపకముం
బొరయనిశుభముం గలవే, కురువర నీవు నతిభక్తిఁ గొలుపుము విష్ణున్. 379
- క. అనిన విని హర్షపూరం,బునఁ జిత్తము దేల ధర్మపుష్టుం డాశెం
తనుసుతునకుఁ బ్రణమిల్లెం, దనువునఁ బుంకాంకురవ్రతం బాదుకొనన్. 380
- వ. ప్రణమిల్లి యతనితో దానప్రియనచనంబులు రెంటియందును నధికంజనం
బెయ్యది సెప్పవే యనుటయు నద్దేనవ్రతుం డిస్సర దేవోత్తమున కిట్లును
రెండును మంచి తెఱంగుల యెదిరిచంపం బెఱింగి నపపురది దానంబు రంజ
కం బగుట దెలుప వలవదు నాచువానంబుగుణంబు దెల్లం బగునట్టియిటహా
సంబు వినుము చెప్పిన బుద్ధినంపన్నుం డగుచొక్కప్రాప్తానుండు విజనం బగు
నంబునం గార్యవశంబున మెలంగఁ దన్తాంసం బాహరింబు గొనుటకలు దాని
ణుం డగుదానవుం డతనిం బట్టికొనిన నాంశ్వనభాషణంబులు ప్రయోగించు
వాఁ డయి యవ్వీపుండు గలగకయుఁ గొండలంబును లేనిడంకంబునో నద్దా
నవునాననంబు గనుంగొనిన న్నాధైర్యధుర్యం గనుంగొని తదీయం బగుచుదా
త్రతప్తంబునం జిత్తంబు రంజల్లి యద్వనుజం డిద్ధరాదివిజనితో నుగీయం బగు
ప్రశ్నంబునకు నదుత్తరం బిచ్చి తేని నిన్ను విడిచెన ననుచుకు నలికి నశశిరం
బు డయ్యుటకు నెలుకంబాటుటకుం గారిణం బేమి యని యడిగిన నన్యసింహు
రవరుండు వేగిరపడక కొండొక నేవు విచారించి మహాపుష్పమా నీయట్టికృపాప
రుం డడుగం దోచిన తెఱంగునం జెప్పుట మేలు గాదె యాకర్షణంబు మని నా
ముఖ్యంబు నొంది. 381
- నీ. చుట్టల నీ దగుచెట్టతనంబునఁ బాసి పశ్చాత్తాపముండు నగుట
లేమి గల్గిన దుర్లభామేయధనములు గోరుట మొగమోట గూరి యెరుని
చేఁ బడ్డనిన్ను గెల్చితి నని యాతఁ డుబ్బుట కృప నుపకారమునకుఁ బాత్ర
ముగ నీవు నేసిన పురుషుఁ డామేల్ దిన యలఘుపౌరుషమునఁ గలిగ ననుట

ఆ. కుమతిజనులు నీదుగుణములు గొనియాడ, సిగ్గువడుచు బుధులచేతఁ బొగడు
గాన మరుగు చునికి వీనిలో నొక్కటఁ, గార్యపాండురతలు గలుగుననఘ.

వ. అని వెండియు.

388

సీ. ఉచితంబుగా నెఱి నుగ్గడించినమాట సభ యియ్యకొనమివల్లభకు నీదు
త్సృ దెల్లం బయి తాపంబుఁ బొందంగఁ దేర్పంగ నేరక త్రిప్పికొనుట
నీసామ్మనకు నొరుఁ డాసించు చుండంగ దానికిఁ దగరక్ష దలఁచు చునికి
దులువ పివ్వుట నిన్ను దూషించుపలుకులు కులజులు నిజముగాఁ గొనుట నీవు

తే. మానుషంబుల నడిపంగ మాయకానిఁ, గాఁగఁజెలులుగాంచుటవగకలిమిపేర్చి
దాని వెలిపుచ్చునోపమి వీన నొకటఁ, గార్యపాండురత్వంబులు గలుగు ననఘ.

వ. అని మఱియును.

385

సీ. భార్య పుత్రకుఁ డల్లఁ డార్యవృత్తము లేమిఁ గ్రున్నురించుట జనకుండు దల్లి
పోవరలో నవముట యుర్వీసురుని గోవుఁ దొలుమేనఁ జంపుట దుష్టబుద్ధి
భూసుర దేవార్థములు పుచ్చికొనుట యర్థము గోలపోక బాంధవులచావు
బాలిశు మొగమోటఁ బనిగొనఁగాఁ దనయశమున కంతరాయంబు గలిమి

తే. పెద్దకాలంబు యత్నసంపీడ నొంది, చెల్లఁ జేసినపని యొక్క పొల్లపగతు
చే నసిద్ధతఁ బొందుట వీన నొకటఁ, గార్యపాండురత్వంబులు గలుగు ననఘ.

క. అని యిట్లేర్పడఁ జెప్పిన, విని యద్దనుజపతి మెచ్చి విడిచెం గుంతి
తనయాగ్రజ భూసురసాం,త్వన మిట్టిది యడుగు మింక వలసినదానిన్. 387

వ. అనిన నజాతశత్రుండు గంగాపుత్రువదనంబునం జూడ్కి నిలిపి మోడ్చినకరం
బులు శిరంబునం గదియించి. 388

తే. మమ్ము సంసారవార్ధిపారమ్మఁ జేర్చు, యీనపాత్రంబు నీకరుణాతిశయమ
యఖిలకల్మషములఁ బాపు నట్టిదాని, వినఁగఁ గోరెద నొకపురావృత్తమనఘ.

క. మునిమనుజపతులనన్నిధి, నిచు నీకృష్ణుండు మాననీయచరిత వే
డ్క నుపాసించుచు నున్నాఁ, డ నుత్తమశ్రీతి దాని నాకర్ణింపన్. 390

క. సమ్మోదమ్మన నేనుం, దమ్ములునుం దేల సత్కథాకథనపర
త్వ మ్మాదరింపు మునిస,ర్గమ్ము నృపచయమ్మఁ బులకరాజి వహింపన్. 391

వ. అనుటయు భీష్ముండు. 392

క. పుణ్యం బగునితిహాస మ,గణ్యగుణా నీకుఁ జెప్పఁ గనుసుకృతముఁ గా
రుణ్యనిధి సర్వలోకశ,రణ్యుండు గృష్ణుండు వినువరంబుఁ బడసితిన్.. 393

క. పారాశర్యాదిమునులు, సీరాజన్యులును వినికి యెంతకు లే దీ
గౌరాము నాకుఁ బరమో, దారపదావాప్తి గాదె ధర్మతనూజా 394

వ. నీయాడిగినయట్టిదానికి నొకయితిహాసంబుగలదది యుమామహేశ్వరిసంవాదం

గొడుకు గఁ బంచి వే తను నుగుడ్పఁగ వచ్చెఁ గడింగి పోవున

ప్పుడు వన మేర్చె నేను గృహ బూర్వవిధం బొడఁగూడఁ జూచితిన్. 408

వ. ఇది యద్దహనంబు తెఱిం గని చెప్పి యప్పరమపురుషుం డమ్మునివరులతో
మఱియును. 409

నీ. లోకత్రయంబున మీకు నవిదితంబు లేదు త్రికాలసంవేదులార

యత్తమం బగుపురావృత్తంబు సెప్పి కృతార్థుఁ జేయుండు నన్ననిన వారు

నవినయంబుగఁ గృతాంజలు లయి మమ్మింత పెద్దసేయదె నీవు పెద్దలకును

బెద్ద వయత్నసంభృతజగత్త్రయుఁడు విశ్వప్రకారసంవిదుఁడ వేము

తే. నీయెఱుంగనియితహాస మేయుగమున, నెఱిగి చెప్పుదుమనవుఁజెఱుతనగవు
మోమునకుఁ జెన్ను సేయ నమ్మరహకుండు, వారలకు నిట్టులనుఁగురువంశవర్య.

క. మానుషయోని జనించితిఁ, గాన మదీయ నుగుబుద్ధిగౌరవము దదీ

యానుగుణతోఽపహితము, గా నెఱుంగుండు మీగు సెప్పు కత విను టన జే.

చ. అనుటయు వార లంజఱుఁ బ్రియంబున దానికి నియ్యకొన్న నె

న్మనములలోఁక నీచనికి మాన్యచరిత్రుఁడు నారదుంక త

క్కినపెఱవారు నాలుగు ప్రకీర్త్యవివేకుండు కృష్ణుఁ డగ్నిహో

వినఁగఁ బురాతనం బయినవృత్తము నమ్ముని సెప్పు లో పుగున్. 412

చ. అని తగ నేకవాక్యతఁ బ్రియంబున నాతనితోడ నీవు మున్

కనినది విన్నయట్టిది ప్రకాసుకుతూహలచిత్తుఁ డైనకృ

ష్ణుని వినిపింపు నావుడు మనోజ్ఞకథాకథనంబునందు వే

క్కినిగుడ నమ్మునీంద్రుండు వికాసమునన్ మొగ ముల్లసిల్లఁగన్. 413

—అథ ఉమామహాస్వరసంవాదం ముని సహసము. అథ—

క. నారాయణసౌహార్దో, దాగత్వవిభూతి ముచ్చ తనకుఁ గలిమి స

న్నారాయణునిమనోరథ, మారం బూరించె శంకరాంబికలకథన్. 414

వ. అతైఱింగు విచరించెది నట్లు సమస్తసంయమిసంఘంబును బ్రస్తుతిపూర్వకంబు

గానియోగింకం బ్రియంబునం బురాతనకథాకథనంబునకుం బూని యద్దేవ

ముని యద్దేవకీనందనునకు నందనం బొచరించి ¹తదభివంశనంబు వడసి య

వ్యభున కి ట్లనియె. 415

తే తీర్థభజనంబునకు నెందుఁ దిరుగు చుంజి, యిత్తుపారనగంబున కేను వచ్చి

కంటి రమణీయ మగు కేళికావనంబు, సకలతరువల్లరీగుల్మచారుతలము. 416

క. కొకిలకులగంధర్వా, నీకధ్వయ నెనసి లెనసి నిగుడఁగ నమరీ

లోకభ్రమరీమండలి, కాకలకలనాదములును గలసి చెలంగన్. 417

వ. ఒప్పునవ్వనంబునం గనకస్థలంబున శౌన్దాలచర్మవననభుజగాభరణభసితాంగ

రాగవిరచితాలంకారచాగుదివ్యదేహము : గుమహాచేవుండు సురసిద్ధసాధ్య
విద్యాధరమునపుంగునభూతిగణుగిన్నతుం డియి యున్న సప్తేరోగంబున నే
నును నముచితప్రకారంబున నయ్యునిహాహాయప్రకారం గొల్చి యుండితి నట్టి
సమయంబున.

418

• పుణ్యాంగనాకారముఁ దాల్చి పుణ్యసదీననహంబుఁ దిశఁ గొల్చి
చను దేర శంకరసచ్చక్షగిమ్మారకల్యాణాశను నైచగారి వచ్చి
వెనుకదిక్కున మోలుపురఁ జేరిమోమున కలఁటి న వివేచనశిచెలుపు నొనఁగఁ
దమ్మితికుఁ నుల్లస వ్రూడతనమృదువరయున్మునునను శంకరునినేత్ర

• యుగ్మ మల్ల మూసి యున్నంత లోక ను

సర్వచంద్రతారకాగ్నియై మ

హంధకారమగ్న సుగుటయు సంతోభ

మందె భూతసముదయంబు లెల్ల.

419

• అప్పుడు పాలలోచనము నప్పురమేళుఁడు విచ్చె విచ్చినం

గప్పి వనగ్నిహవ్యు నగం బఱుంబుచు గారిదేవియ

ట్లాపుని నంక్రి క్తనఁ గని యుల్లము బెగ్గి నీశుండుఁ బ్రాం

గప్పఁగ మాళిభూషణముకాంతి ప్రకాశము నేనె జేసివన్.

420

• హనుండు గరుణఁ జూడ నాహినుకన్నగ,దాహ ముడిగి భోభిశత్వ మొలసె

నార్య హనువిన్దయముఁ బొంది మాసర్వభువనకర్తృత్వ సవిచయముగ.

421

• నిటలుంబుకను దెఱచుటకుఁ గారణ మేని సశ్వేత గుడి రహస్యంబు గాక

యున్నేనిఁ జెప్పవే యన్న నద్యేవుండు గాంత నీ కఠింగంఁ గానియట్టి

పని యెందుఁ గల్గునే వినుము లోకాత్మకత్వము నాకుఁ గల్గుటకుఁ జేసి

న న్నేది హందిన నన్నిలోకంబుఁ ది హందుఁ గాన నాయంబుకములు

• నీవు మూయంగఁ దివిరింబు నిజా లోక

చనుముఁ గప్పిన భూతముల్ భ వముఁ బొందె

నీకరంబులు ద్రోక చీకటియును

జెఱచుటకు పాలనేత్రంబు దెఱవ నలసె.

422

• అనిన విని యంబిక వనకు నమగనయ్యునట్టిని యుపగుటకు ¹ నది యనసరంబు

గాఁ గనికొని యక్కవర్తి కిట్లనియె

423

నాగుముఖములు నీకు, న్నాసయం కలుగఁ గారణం బేని పుడు

శ్రీలాలిత్యాస్పకవా, క్యాళికానమున నాకు నానతి గానె.

424

అనిన విని యస్తుహాదేవికి నద్యేవుం కిట్లను దైత్యులు మందోసమందుఁ నయ్య

గు గలరు వార లవార్యభుజవీర్యశౌర్యసంపన్నులు నస్తశస్త్రవధ్యులైన యుం

డుదురు వారలవినాశంబునకై మయుండు లోకంబులం గలయొప్పులందెల్ల
నుత్తమసారంబులు దిలప్రమాణంబు లాహరించి యొక్కకామినిం గావించి
తిలోత్తమ యనువేరిడి నాకడకుం దెచ్చిన నచ్చెలువ నాకుం బ్రసజ్ఞాంబుగా
వచ్చునెడ నే నిది దేవకార్యంబు సేయ నోపుఁ బొమ్మను తలంపుతో నత్తరుణి
దిరిగిన దిక్కుదిక్కున కొక్కొక్కమొగంబు దాల్చి దానిం బరీక్షించితి నాఁ
టంగోలఁ జతుర్ముఖుండ నై యుండుదు.

425

చ. అన విని శౌరి నీకు భువనాధిప కంఠమునందుఁ గన్పు గ
ల్గినకత మేమి నాకు నెఱిగింపుము నావుడు దేవదైత్యు లం
బునిధి సుధార్థ మై తరువఁ బుట్టి విషంబు త్రిలోకభీకరం
బనితరనాధ్యమై యొనవిన త్తఱి దాల్చితి దానిఁ గుత్తుకన్.

426

తే. అట్లు కంఠంబునందు మహావిషంబుఁ, దాల్పు నీలత గల్గిన దానఁజేసి
కమలజాదిసురులు నీలకంఠుఁ డనుచు, నన్నుఁ గొనియాడి రిప్పుడు నలినవదన.

వ. అని చెప్పి శంకరుం డింక నేమి యడుగ వల తడగు మనుటయుఁ బినాకం
బెల్లయాయుధంబులకంటె మెచ్చి పట్టుదు దీనికిం గతం బెయ్యది యని యడి
గిన నామృడుం డామృడాని కి ట్లనియె.

428

సీ. ఆదియుగంబున నబల కణ్వం డనుసంయమి దానము నిష్ఠానిరూఢి
మెయిఁ జేయఁ బెరిఁగె వల్లీకంబు వసువు¹ముచుంగ నప్పుట్ట వేణువును బుట్టె
విను లోకసామాన్యఘనత గాకుండ మహాద్భుతాయాసుంబు నధిక మైన
పరిణాహమును గల్గె బ్రహ్మ యమ్మునికే బ్రత్యక్షమై నరి మిచ్చె నతనిమీఁదఁ
ఆ. బెరిఁగియున్నవెదురు గర మర్థిఁ దాఁ బుచ్చికోని జగద్ధితంబు గోరి చేసె
నాకు విష్ణునకుఁ బినాకశార్ఙ్గము లగ్ర,ఖంకమున నొనర్చె గాండివంబు.

429

ప. ఇవిధంబున విండ్లు మూఁడు గావించి లోకహితం బాచరించి యవ్వీరించెయ
మ్మూఁడవవిల్లు తాఁ గైకొని తనలోకంబునకుం జనియె నిది పినాకంబు సంతా
ననీయం బైన తెఱిం గని చెప్పిన.

430

క. విని గిరితనూజ పెరివా,హనముల నొల్లక వృషంబు సఖలేశ్వరి నె
వ్వనమునఁ గైకొని యెక్కుదు, వినఁగా నే వలతుఁ జెప్ప వే కారణమున్.

431

వ. అనిన నద్దేవుఁ డమ్మహాదేవి కి ట్లనియె.

432

సీ. హిమవన్నగంబునం దేను లోకహితార్థ మైననుహాతప మాచరింప
గోవులు సుట్టుఁ దేకువ నెడి తిరిగి నక్ష సంకట పెట్టినఁ బంకజాక్షి
కోపించి చూడ సంతాపాకుఁత్వంబుఁ బొందె గోకుల మరవిందభవుఁడు
నమరులుఁ జనుదెంచి ప్రార్థించి వృషముఁ గానిక యిచ్చి కరుణ జనింప బలికి

తే. నాకు గోపతీ యనియెడు నామ మిచ్చి
రపుడు గోగాధి మాన్చి రయ్యనులవృషము
వాహనముఁ గేతువును గా శివప్రచార
మాచరింతు నెల్లెడ నది యాది గాఁగ. 433

౪ అనుటయు సంభవ యప్పురిమేళతో నీవు పరమశుభులును రమణీయంబులు
నగునిచాసంబులు నలియించక యశుచియుఁ గేశాస్థికపాలుదుగ్ధదుగ్ధర్మంబు
నైనశ్శశాసంబున నునికిఁ గతం బేమి యనిన నతం డిట్లనియె. 434

అథ ధర్మశాస్త్రమునామోఽథ దశశ్శశాసనానితాం గాఁగంతుం పుష్కలం ధర్మం

కే. క్రూరపుభూతముల్ జనుల ఘోరవిధంబులు ముట్టి యెప్పుడక
మారణ మాచరింపఁగ ననుస్తజనంబులు నాశ మొందఁగా
వారిజసంభవుం డెఱిగి వచ్చి ననుం కగఁ గాంచి తత్ప్రతి
కారము నేతర్క వివరయగౌరవ మొప్పుఁగ వేఁడె వేఁడిచన్. 435

౪. నిశ్చింతంబుగా నొక్కడ నుండి లోకంబులు రక్షింప నలయు నని శూించితి
నట్టియెడ. 436

తే. మోక్షపహులు శుద్ధి నమగఁ బ్రశంస, నేయుదుగు విజనశ్శవిశేష మెఱిగి
కాన యిట్లశ్శశాసంబుమాననమున, నొకసెఁగావున నయ్యెడ నునికిగలిగె.

౪. అచటను నుండి లోకముల నన్నిటి నాత్మఁ దలంచి రక్షి సే
యుచు విహరింతు భూతచయ మొక్కటఁ గూర్చి చరించు చున్నికిం
బ్రచురకీశుహుండు నయి రాగముఁ బొందుదు నట్లు గాన రా
కచతురీ నాన నునెల్ల నిను మనన్తలంబులు దానిఁ బోలునే. 437

తే. అనిన భరితాంగి రాంబునస్థిఫణధ, రాభరణములుఁ బరశుగూఢాయుధములు
నైనమహోత్తర భేరి పువళుల, మభవ యేల కైకొంటి వీ ననియె గిరిజ. 438

౪. అనుటయు సుహృదృశ్యం దాపరమేశ్వరితోడ. 439

సీ లోకస్వలాసంబు లోలాగ్ని రెండువిధమ్ములు శీత ముష్ణమ్ము నాఁగఁ
జను నిని రెంటును నకలంబు గ్రథిత మైయుండు సౌమ్యాగ్నేయయోగకలిసి
మహుజగంబు సౌమ్యము విష్ణుఁడాగ్నేయ మేను వహింతు మయ్యగుదెఱంగు
నెనయుటఁ గొని భరియింతు నే విశ్వంబుఁ గావున నాగ్నేయభావనూఢ

తే. యైనయాశ్రుతి లోకహితార్థముగ వహించినాడె నిం కెయ్యది గావు నన్ను
నడిగె నడుగుము నావుడు నార్యసోముఁ, నలంబ్రయంబున నేటికిఁ దాల్చితినియె.

౪. అనవుడు నతుయజ్ఞమున కల్గిననాఁడు సురాలి కేను నీ
డన మొనరించుచోట వికటంబుగ సోమునిమేను ద్రొక్కఁగా
నను శరణంబు వేడిచ మనంబున నక్కటికంబు వుట్టి చే
సినదురితంబు సోము నిటు నేయక పో దని మాళిఁ దాల్చితిన్. 442

- చ అన విని కొల్చి యున్నమును లండఱు నీసువయావిశేషము
 న్ననముల మెచ్చి పొంగి యభినంకనపూర్వము గాఁగ భక్తియుక్
 వినయము నుల్లసిల్లఁ బదివేలవిధంబులఁ బ్రస్తుతించి ర
 య్యసుపమధాము గౌరి సమయం బిది నా కని మోడ్చుఁ గేలితోన్. 443
- తే. లోలలోచనదీప్తులు బాలచంద్ర, భూషణునివననంబునఁ బొలయ మునుల
 మానసంబులు సంప్రీతి నూన పాంత్య, నస్వరంబున నిట్లను నలిననాభ. 444
- క. వర్ణాశ్రమధర్మము లభి, నర్థింపుము వేదనిరతనత్పల యని నా
 కర్ణములతో నఖిలజన, కర్ణంబులఁ గొంది పుణ్యకర్తృశ యొనఁగున్. 445
- న అనియె నని యిట్లు గౌరి లోకహితార్థంబుగా వర్ణాశ్రమధర్మంబులు పరిమేశ్వరు
 నడుగుటయు నారవముని గృష్ణునకుం జెప్పిన తెఱంగు భీష్ముండు ధర్మజునకుం
 జెప్పుట యుపన్యసించిన నాకర్ణించి. 446
- క. మునివర నా దగుచిత్తంబునఁ గౌతూహలము సాల మొలఁతెంచి తలి
 ర్చున నెలరారెడు నేర్పక, వినిపింపుము మీఁదికథ సవిస్తారమున్. 447
- వ. అని యడుగుటయు. 448
- ను 1 స్ఫుటతత్త్వోపదయసంభృతై కమధురా భూతై కరక్షాధురా
 తఃసీసీపింఛచునోజ్ఞ మాళిలలితా దాంతాన్త్యసంక్షీలితా
 త్రుటితాతత్త్వసమున్నతా శ్రీతజనా దూరాంజనా సువ్రహ్మ
 త్కటశీలావనలోలదివ్యహృదయా 2 ధర్మప్రసన్నోవయా. 449
- క. దేహాభిమానసంభృత, మోహతమోనిరసనాభిముఖభూరివిగే
 కాహీనమహాతత్త్వస, మాహితచింతా త్రరూపమధురిసుసుభగా. 450
- మాలిని. త్వరితవిహితగాఢధ్యాయినష్టాదవాదా
 స్ఫురకరిదృఢశూలస్ఫూర్తిసంశస్తహస్తా
 తరణిశశినుయతోద్వదారతాచిత్రనేత్రా
 పరమనియతినిష్ఠాభవ్యహృత్పక్షనద్భా. 451
- గళ్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాశ్రిపుత్ర బుధారాధనవిరాళ
 తిక్కనసోపయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున యానుశాసనికావ్యంబు
 నందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

ఆనుశాసనికపర్వము, పంచమాశ్వాసము.

కాళీత్వాదరసు

శ్లోకాలోకనవిలాసనుష్ఠిరభవనా

శోకముదాద్యవధూతి

వ్యాకోశవివేకభవన హరిహరనాథా.

1

శివుఁడు పార్వతికి నర్హాశ్రమాచారములతెఱఁగఁజేసిరించుట

న. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె.

2

తే. అట్లు గంగాత్మజుండు ధర్మాత్మజునకుఁ జెప్పి యిట్లనుఁ గౌరవశ్రేష్ఠ పద్మ
నాభతో నవ్విధంబున నారదుండు, పార్వతీదేవి ప్రశ్న ముపన్యసించి.

3

న. ఇట్లనియె నప్పురవీరరాజపుత్రి ప్రార్థించిన నప్పురమేశ్వరుండు పరమాదర
భరితుం డై.

4

సీ. అజుండు ముక్ లోకహితార్థంబుగా బ్రాహ్మణులను సృజించి రాజులను వైశ్యు
లను శూద్రులనుగ్రనుం బొనరంగఁగల్పించె నాజాతులకు నోలి సతనిముఖము
బాహులు నూరులుఁ బదములు సంభవస్థానంబు లగుటయుఁ దారతమ్య
భాగిను లగు నని పార్వతి కాతండు తత్తదాచరణీయధర్మములును

ఆ. వినుము విస్తరించె విప్రులు లోకధారకులు వారియెఁజఁ బరాభవంబు
సేత యెల్లచేటుఁ జేయు సమస్తానదానములు సకలశోధనము నొనర్చు.

5

చ. ప్రియ మతి యజ్ఞసేనియు దరిద్రునిసేనియు విప్రుఁ గందఁ జేఁ
త యుభయలోకసౌఖ్యములు దవ్వగఁ జేయుఁ దదీయ మైననిం
దయు నను బెట్టు దిట్టుట యధర్మత నాతనిసొమ్ము పుచ్చుకొం
టయును మదర్థముం గొనుట డాఁపక చెప్పితి ¹నిక్క మింతయున్.

6

వ. అని పలికి యిట్లనియె.

7

- సీ. అధ్యయనంబును యజనంబు దానంబు సభ్యాపనంబును యాజనముఁ బ్ర
తిగ్రహంబును బ్రశాంతియుఁ దపస్సత్యశౌచంబులు విప్రధర్మంబు లాప
నలఁ దక్క నతనికి వలవదు వాణిజ్య మగ్నికార్యంబు శూద్రాన్నవర్జ
నము నిజదారసంగమనియమంబును నిగుప్రౌఢు గుడుపును హింసలేమి
- ఆ. యును నివాసశుద్ధియును నతిథిప్రియ, శ్వేంబు బ్రాహ్మణులకు వలయుఁ దపము
పేర్కొనాధనముగ ధర్మమూలముగ వా, రల సృజించెఁ గాదె నలినభవుఁడు. 8
- ఆ. క్షత్రియులకు విప్రసంరక్ష ముఖ్యధర్మంబు ధరణి వారిరక్షణమునఁ
గాని బ్రదుక దమ్మహానుభావుల పాలనంబు సేయ శోభనంబు నొందు. 9
- క. రనుణీ యధ్యయనము యజనము దానము సాధుపోషణము దుర్జనులక
దమియించుటయు సముత్తాని హము కల్మియు ధృతియునృపులకగుధర్మంబుల్.
- తే. శస్త్రజీవికయును నరిషవృథాగ, మాహరించుటయును భృత్యునరయుటయును
బ్రజవివాదంబు వినుచోటఁ బక్షపాతి, గామియును రాజులకుఁ గృత్యకర్తృకోటి.
- సీ వశిజులు లోకప్రవర్తనంబుల కెల్ల నుపకారకులు గృహియును ననేక
భంగి బేహారంబుఁ బనులఁ బెంచుటయుఁ గృత్యంబులు వారల కధ్యయనము
యజనంబు దానంబు సర్వ కర్మంబులు దైవర్ణికద్విజత్వమ్ముగతన
నాతిధ్యములు విధేయములు వారికిఁ దిగుగంధరసములవిక్రయము నగదు
- తే. మూఁడుజాతులశుశ్రూషమూలకార్య, గతిదదుపయుక్తిశూద్రులకలిమినడుచు
వారుశుశ్రూషకులువిప్రవంశనంబు, వినయశుశ్రూరులగుటతద్విహితకృతులు.
- క. తనతనవర్ణంబునకుఁ దగినయాచారంబు నడపి కిల్బిషరహితుం
డనఁ బరఁగు నెల్లవారికి, విను మున్ననుజన్మసౌఖ్యవిభవము గల్గున్. 13
- వ ఇవి వర్ణధర్మప్రకారంబు లింక నాశ్రమధర్మంబులు వివరించెద నాకర్ణింపు
మని పలికి పార్వతికిఁ బరమేశ్వరుం డిట్లనియె. 14
- సీ. బ్రహ్మచర్యవ్రతపరమనిష్ఠయు గురు నాశ్రయించుటయు సధ్యయనకృతియు
నగ్నికార్యంబు గుర్వర్థసంచారంబు భైక్షచర్యయుఁ గమలాక్షి బ్రహ్మ
చారిధర్మంబు లాశ్రమముల కెల్ల నాశ్రయణీయ మై గృహస్థత్వ మొప్పు
శౌచంబు నిజదారసంతుష్టియును బంచయజ్ఞంబులును నిగమాభిరతియు
- తే. దానహోమదయాతిథిమానసములు, వలయు గృహమేధికిని వసవాసవన్య
భోజనబ్రహ్మచర్యజటాజినప్రధారణములు వానప్రస్థధర్మకోటి. 15
- చ కినియమి సంగవర్జన మకించనభావము దాల్చి విప్రవా
సనము ప్రశాంతి యార్జవము శౌచము సద్వృత్తనిష్ఠ భైక్షభో
జన మిల నిద్ర సేత కృప సంతతతత్త్వవిచింతనంబు మా
నిని యతిధర్మముల్ శ్రుతి గణించినభంగిన యేను జెప్పితిన్. 16
- వ. అని యిట్లాశ్రమధర్మంబులు సెప్పిన విని యపురమేశ్వరుతోఁ బార్వతి దపం

బు దపం బనుచు మునిజనంబు లాచరింతురు దానితెఱం గెఱింగింపవే యనిన నద్దేవుం డిట్లనియె.

17

—ఇతి శివుఁడు పార్వతికిఁ దపస్సహాయంబు నెప్పట. ఇతి—

భోగాఢ్యులై తపంబునకుఁ జొత్తురు తపం బనఁగ వానప్రస్థు లాచరించు ధర్మంబు లింద్రియకర్మనిగ్రహముతో నుభయకాలములను యోగ సేన ఫలకాంక్షఁ జేత తపస్సహాయంబుగా నడిపి కాలం బైననాకమునకు నరిగి తద్భోగంబు లనుభవింతురు పుణ్య మవసిత మగుడు మర్త్యత్వమొంద వత్తు రధికనియతి నుపవాసములను, జపముఁ బంచాగ్నిమధ్యవాసంబుఁ గలుగు తపముఁగలదపురఃప్రియత్వం బొనర్చుఁ, గర్తకదివాఁడుఁడుదివచ్చుఁగాని మరలి అని చెప్పి మఱియు

19

ధారయతంబుగా నడచుతాపసముఖ్యు లహింసపేర్కికై కారుణికత్వ మగ్గలము గల్గి తలంతురు సర్వజీవులుం దారును నొక్కరూపుగఁ బనంపడి పుత్రకళత్రయుక్తిఁ బెం పారుదు రూర్ధ్వలోకమున నజ్ఞనమున్ మఱి వచ్చుఁ గ్రమ్మఱన్.

20

అనిన భవాని వనవాసవ్రతవిశేషంబులుం దదీయఫలప్రకారంబులు నేర్పడ నానతీయవే యనుటయు నభవుండు భరితాదరుం డై.

21

ఉపవాసములు మాన ముర్వీశయత్వ మాసన మూర్ధ్వబాహుకన్ధాపనంబు నియమితాహారత్వనిష్ఠ క్రమంబున శశిమరుద్యక్షవాసముల నిలుపు గంధర్వదేవనాగ్ధానముల నున్నియును బహుసౌఖ్యసంయుతము గాఁగ నానాసహస్రాబ్దమాననీయంబుగఁ గావించు సంక్షేపగణనఁ గొన్ని మహితనియతులు నెప్పితినుఱియు నేమి, వ్రతము నలిపినఁ బాపనిర్వరణ మగుటఁ బుణ్యగతికల్గి దప్ప దరణ్యవాసి, కడుగు మింకను నలసినయట్టి వనుడు. యాయావరుల నమరవం, ద్యా యేర్పఁజెప్పు మనియె నంబిక దేవుం డాయమ కిట్లనుఁ దీర్థస, రాయణ లుపవాసవిధినమధికులు వారల్.

23

అది యెట్లంటేని.

24

నానాతీర్థసతతను, స్నానంబులఁ బల్ల లైనజడలును భిక్షా నూనోపవాసకృత మగు, మేనులు నై వారితపము మిక్కిలి మెఱయున్ మాసోపవాసవిధులం, జేసి తృణజఘాన్యభుక్తి నెల్లొందురు వా రేసురలకు లేనినుఖా, వాసమ్ములఁ జరితమును వఱలుదురు తుదిన్.

25

అనిన విని యవ్వనితారత్నంబు వై ఖాననులవిధంబు వివరింపు మనుటయు నవ్వీ రూపాక్షుండు.

27

వై ఖాననులు ఖరివ్రతు లెట్లు లంటేని శిలఁ దృణధాన్యముల్ సిదుక నడిచి

కొండలు పండులఁగొటికి కొండలు¹ గన్నగులుముల గుప్పలతెఱఁగు దోఁప
నప్పటి కప్పటి కాననంబున వైచికొని కొండ తాకు లెండినవి యేటి
కొని కొండ అంబువుల్ గొని కొండ అనిలంబు గొండతాహారంబుగొందురట్లుఁ
తే. గాక యాహారపరులును గలరు వార
లింద్రునకుఁ బూజనీయు లై యెక్కుడైన
సకవిఁ జిరకాలబహుసౌఖ్యభాగు లగుదు
రని మహేశ్వరుఁ డుమకు నిట్లనియె మఱియు. 28

౪. ఇవి యెల్లను వానప్రస్థనియమనిష్ఠాభేదంబులు దపంబు దపం బని మును లాచ
రింతురు దాని తెఱం గెఱింగింపు మని నీవు దొల్తనడిగి(నవిధంబు)నం దొడంగి
నాచెప్పినవిధంబు లిన్నియుం దపం బనుశబ్దంబున కర్థంబు లై యుండు నని చెప్పి
యంగుష్ఠ ప్రమాణ దేహులు మృగాజనవనములు నిర్దిష్టంబులు నై వాలఖిల్య
లనుపేరం బ్రసిద్ధు లగుమునులు దినకరదీప్తులతోడంగూడి వర్తించుచుండుదురు
వారలతపోవైభవంబునం గాదె జగంబులు సుస్థిరంబు లై యున్నయవి
యొండుమెయి దుర్లభంబు లైనట్టివి తపంబున సుఖభంబు లగుం దపంబు గ
డచిన ధర్మంబుఁ గలదే యని పలికి యాదరాతిశయంబున శివుండు శైలేంద్ర
తనయతో ధర్మంబులు మఱియు నెఱింగించెద ననహిత నై యాకర్షింపుమని
యిట్లనియె 29

ఉ. అంబుజసూతి యేర్పడ గృహస్థసమర్హముగాఁ బ్రవృత్తిధ
ర్మంబు నొనర్చె నార్యజనమాన్యము దాని తెఱంగు సాల సూ
క్ష్మం బతికాంక్ష లేక తగుకాలమునకా సమచిత్తవృత్తి ని
త్యంబును ధర్మముఖ్యముగ నర్థముఁ గామముఁ జల్పుటా ఘగున్. 30

చ. అతఁడు నివృత్తిధర్మము ప్రయత్నమునకా వినరించె మోక్షణో
ద్యత మది తత్ప్రకారములు దాంతియు భూతచయంబుపై దయా
రతియును సత్యదృష్టియు విరాగత యింద్రియకోటికికా దృఢ
స్థితముగఁ జేసి యోగనిరతిం బరిశాంతి యొనర్చికొంటయున్ 31

న. అని మఱియును 32

తే యుత్తిపాసలచే గడుఁ గుందినట్టి, యతిథి వచ్చినఁ బ్రియమున నతనిడప్పి
వోవు నల్లుగ సముచితభోజనంబు, వెట్టు పెల్లుపుణ్యములకుఁ బెద్ద దలఁప. 33

క. దీనికి నఖిలాశ్రమసువిధానంబులకును గృహస్థతయ నెల వగుటకా
దానిపదాలవవాలిన, మాసము గా దరయ నాశ్రమం బెయ్యదియున్. 34

క. అన విని గృహస్థునకు నే, పని ముఖ్యం బనియె గిరిజ పశుపతి జననీ
జనకారాధన మతనికి, నను త్రమం బైనధర్మ మని రూపించెన్. 35

- వ. అద్దేవుండు నెండియు. 36
- క. పతిభక్తి ముఖ్యధర్మము, సతి కనవుడు దేవి నరుండు జనసీజనకుల్
మృతు లైనను నాతి విగత, పతిత్వ మొందినను జేయుపను లెయ్యవియో. 37
- వ. అనుటయు నభవుండు వారివర్తనంబు లెఱింగించెద విను నుని యిట్లనియె 38
- క. దేవాతిథిపితృపూజలు, గావించుట భావశుద్ధికలిమి నరునకున్
దేవీ వలయును నారికి, నేవిధమున బ్రహ్మచర్య మేమటమి దగున్ 39
- వ. అని నిర్దేశించి మఱియును. 40
- ఆ. పంచపర్వసురతపరిహృతితో నిజ,దారత్వపుఁ డగుచు ధాన్యకోటి
పక్షి యెలుక దిసిన బ్రదుకుఁ గా కనుగృహ,వతికి నశ్వమేధఫలము గలుగు. 41
- వ. అని చెప్పి 42
- ఆ. ఎచట మెలఁగె నేమి యెట్లుండె నేమి దా, నేమి నేనె నేమి యెల్లసంగ
ములును విడిచె కుడపువలన నియతి గల్గు, యతికి మోక్షవీధి యాటపట్టు. 43
- వ. అనిన విని సంప్రీత యై శైలరాజపుత్రి పురహరునితో రాజనువానికి భూజ
నంబులయట్ల శరీరంబును భోజనాదులును నట్ల యుండియు నతం డెల్లవారల
చే మ్రొక్కు గొనుటకు నిగ్రహానుగ్రహంబులకుం జాలి సర్వాధికత్వంబున
శోభిల్లు దానికిం గారణం జేమి యెఱింగింపవే యనుటయు నీశానుం డిట్లనియె.

— శివుఁడు పార్వతికి రాజత్వమహిమాతిశయంబు నెప్పట —

- సీ అధికపుండ్రపమున నైనది రాజత్వ మట్లు గావునఁ బేర్చి నతిశయిల్లు
జనములచే మ్రొక్కు గొనుటకు నిగ్రహంబునకు ననుగ్రహంబునకు శక్తుఁ
డై యుండు నతఁడు తదీయనునీతీయ విను ముదమున రాజు వినయపరునిఁ
జేసి యెల్లజనంబు శిష్యించు నింద్రియజయమును సరివర్గజయముఁ బడయు
- తే. నెఱిఁగి యుపధావిశుద్ధుల నిడు నమాత్య
షదవి కనురక్త సారవన్బలముఁ బ్రోచు
హితపరుల మిత్రులు గఁ గొను నిలకు మే లొ
నర్చు దుర్గంబు రక్షించుఁ గూర్చు ధనము. 45
- వ. ఇవ్విధంబున సప్తాంగసంపన్నత్వంబు నొంది 46
- క. చేయఁ డపాత్రవ్యయములు, సేయుం బాత్రవ్యయంబు సేయున్ నిజర
తొయత్న మెల్ల తెఱఁగుల, బాయక ధర్మంబు సేయుఁ బాపము దొఱఁగున్.
- ఆ. ఆచరించు దండ మక్రోధకాముఁ డై, చారదృష్టిఁ జూచు శత్రుకృత్య
ములను నాత్మ దేశపురపరివారవి,ధముల సత్యభాషణముల నెగఁడు. 48
- క. ఉద్యోగము ప్రియవాదిత, విద్యాపరినిష్ఠ సంధివిగ్రహవిహతా
పద్యత దీనానాధవి,పద్యాపన మాజ్ఞ వెరపు వాటిండుఁ దగన్. 49

- ఆ. కయ్యమునకు నెపుడుఁ గాలుద్రవ్వేడు దగ్గఁవై సరణము శూరుఁ డై యొనర్చు
యజ్ఞ దానవిధిపరాయణుఁ డై యుండు, నిత్యైతంగువృత్త ముత్తమంబు. 50
- క. ఈనీతులకు విరుద్ధము, లై నపనుల సరకములకు నరుగు నృపతి పా
పానీతదుఃఖ మొకతఱి, మాను నొరుల కతని కెపుడు మానక యుండున్. 51
- ఆ. భావశుద్ధి గలిగి యీవినీతులఁ బూని, ప్రజల కెవ్వఁ డతులరక్షణంబు
సేయు నట్టివిభుఁడు సిరియునుగీర్తియుఁ గాంచుఁ బుణ్యలోకగతియుఁ బడయు. 52
- క. అనుటయు ధర్మరహస్యము, వినఁ గోరెద ననిన శాంభవికి శంభుం డి
ట్లనియె నహింస రహస్యం, బనఁ బరఁగును ధర్మజాత మఖిలమునందున్. 53
- వ. అనిన విని యాజగన్తాత యవ్వీశ్వధాతతో హింసావర్జనం బేజనులకుం జెల్ల
దని చూచెద నహింసతెఱం గెఱింగింపవే యనిన నద్దేవుం డది నీతలంచినట్లు
నేలం బివీలికా ప్రముఖంబుల నాకసంబున మళకాదుల మఱియుం బేను నల్లి
నీరపేను లో నై నజంతువులం జంపక యెవ్వరికి మాన రా వట్లు గావున. 54
- చ. ఫలము దశంబునుం దొడినుఁ బాయుట రాలిన వాని గొంచు నాఁ
కలి కెరసేసి గోరసముకార్యము నట్టుల నిర్వహించి బు
ద్ధులు వెలి లేక నిశ్చలతఁ దోయజపత్రనిభాక్షి చిత్రరూ
పులొకొ యనంగ నుండ శచుపుణ్యులు సూర్య యహింసనాత్మకుల్. 55
- తే. అదియశ్రుతిచేత ధర్మరహస్యమనఁగఁ,బడియెననిచెప్పి మఱియునుభవుఁడు దేవి
కిట్టులను నట్లుఁగాక యహింస తెఱఁగు,గలదు విచుమువిశేషించి కమలనయన.
- తే. విధివశంబున మృతిఁబొందువివిధజంతు,నిచయ మం దనహంకారనిష్ఠుఁ డైనఁ
బురుషుఁ గల్మషమేమియుఁ బొంద నేర,దెట్టు లంటేని విను మది యేర్పరింతు.
- సీ. దివియలోఁబడుఁ బ్రవృద్దివియయె త్తినవారిఁబాపంబు వొందునే యోపి దున్న
నాఁగేటిమొనఁ జచ్చు నానావిధప్రాణు లన్నరుఁ బొందునే యఘము వారు
దమపనుల్ సేయ విధాత్మవశమున నాయువు దెగినట్టిజంతువులు నచ్చు
నేము సంపితి మని యించు కేనియు నహంకారంబు వారికిఁ గలుగ దట్లు.
- ఆ గాన చూవె వారిఁ గల్మష మొందదు, పుణ్యపాపములకు బుద్ధి మూల
మని శివుండు మఱియు నను హింసవోలెనై,యధికధర్మ మైనవిధము వినుము.
- క. దై వగతిఁజేసి తమకుం, జావ వలసి గోవు లొండుసా వొల్లక న
ద్భావమున రంతిదేవుని, కావించుమఖమునఁ బశుతఁ గైకొని నెమ్మిన్. 59
- వ. అనేకసహస్రంబు లరుదెంచి 60
- క. తము విశేసించుట కాభూ, రమణుని వేడంగ నతఁడు రాజీవాక్షి
క్రనుమున విశేసింపఁగఁ జి,ర్మములు దరులు గాఁగఁ బాతె రక్తము నది యై.
- క. ఆచర్మణ్యతీ యనునది, గోచరమే వర్ణనమునకుం బ్రియ మగుకం
పై చవి చేయం బాలించి య,నీచమహితసలిల మయ్యె నెత్తురు సుదర్శి. 62

స్నానమునఁ బానమున నా, కానందము నేయు నమృతహాసది గోసం
తానము దివికి నరిగె న, మ్మానవపతిఁ జెప్ప నేల మధురాలాపా 63

పరబలము పై నడరి నెత్తురు వట్టులు వాఱఁ జంపుదురు దురమున న
పురుసఁదనంబును బుణ్యోత్తర మని వేదములు సెప్పఁ దనుతరమధ్యా. 64

పోగులయందలిమరణము, మారణముం బుణ్యలోకమహితమహిమకుం
గారణ మెఱుంగు మహింసా, కారం బిట్టి దని నీన కమలదళాక్షీ. 65

అని చెప్పి వెండియు హరుఁడు పార్వతితోడ నిట్లను వేటకు నెలయు టఘము
గాదు సన్యములు మృగములచేత నశించు జగ మెల్ల నిర్మనుష్యంబు గాఁగఁ
గోరు మృగము లది కారణంబుగ మృగహతి రాజులకు ధర్మ మయ్యె నట్లుఁ
గాక మృగములకుఁ గలుగు సన్గతి రాజుచే మృతిఁ బొందినఁ జెలువ వినుము
దండ్య దండింప కుండుట దండ్యదండ,నంబుగూర్చుట విప్రునంబునొచ్చు
నట్టివని నేత నపరాధి యైనయతని, తనువు నొంచుట సూ హింస ధరణిపతికి.
అని బోధించి. 67

భూసురుల కలుక వుట్టం, జేసి నహుషముఖ్యసృపులు సెడుట ప్రసిద్ధం
బాసురపతి విప్రునముక, గాసిఁ బడఁడె తెలచి పడసెఁ గాదె నయనముల్. 68

కావున విప్రారాధకుఁ, డై మోయు విభుండు రాష్ట్ర మతనిధనము పై
న్యావలి బంధుత విప్రుల, దీవనలం బొదలు నింత దెల్లము దేవీ. 69

అని నిర్దేశించి కపర్ది గౌరితో వెండియు. 70

పరహమంత్రవిధులఁ బశువులు యూపంబు, లందుఁ గట్టఁబడి మహాశుచిత్వ
విభవమొందు విహితవిశనక్రియ మేను,విడిచి దివ్యసుఖమువశయుఁ బాలఁతి.

హోమవిధులఁ నన్తాంసము, లామిషములు గాఁగ నొసఁగి యమరుల నగ్ని
ప్రోమాదులఁ బ్రోవఁగఁ బర, మామితసౌఖ్యములు గల్గు యజమానులకున్.

శ్రుతివిహితహింస హింసగ, మతిఁ దలఁపఁగ రాదు మునిసమాజం బిది దు
ష్కృతతతిఁ బాపెడుపరమను, కృతమని కొనియాడుఁ గాన గీర్వాణమతా. 73

అని యహింసతెఱఁగు లన్నియు నెఱిగించి, యింక నేమి వినఁగ నిచ్చ నేసె
దనిన రుద్రు నడిగె నద్రిజ జనులజీవనము తెఱఁగు లెల్ల వనజనాభ. 74

అడిగిన నద్దేవి కద్దేవుఁ డిట్లనుఁ గాంత మానుష్యంబు గర్మభూమి
సుఖదుఃఖములముల్ సురతిర్యగాత్మకత్వంబు లట్లగుట విత్తంబు వలయు

మనుజుల కెట్లన్న విను ధర్మకామముల్ విత్తసాధ్యంబులు విద్య వార్త
నేవ కారుత యర్థసిద్ధికి మూలముల్ విద్యవానికి నననద్యతయును

గర్వకునకు నేల కాల మెఱుంగుట, జట్టికాని కేది సంభవించె
నందు విలువమొదల నగులాభమును నెడ,నవ్యయముగల్గుటయు శివప్రదములు.

పసులం బాలించునతఁడు, వినువక యేమిటక వానివిధము లెఱిగి ప్రో

- చి సమర్థం డగు వెరవునఁ బనిఁ గనునేవకుఁడు ధనముఁ బడయుఁ బొగడుతొన్.
- క. వంచనయును జాడ్యంబును, నించుకయును లేక ప్రభువు నిష్ఠ మెఱిఁగి తాఁ
బంచినపని వెరవునఁ గా, వించినకర్తకరుఁ డొందు విప్రుధనంబుల్. 77
- వ. అని వెండియు. 78
- క. ¹ పరధనపరదారల నపహరింపమియు దేనపితృసమారాధనముం
గరుణయు నతిధినపర్యయు, గిరితనయా మెల్ల వారికిం గృహ్యంబుల్. 79
- శివుఁడు పార్వతికి నర్జునర్షభపాకంబుల నొసంగింపఁడు —
- వ. అనిన విని యశర్థా దేవి నర్జంబుకర్తంబులు పాకంబుఁ గొందువ్రతారంబు
సెప్పు మని యప్పురమేశ్వరు నడిగిర నతం డిట్లనియె. 80
- చ. తమతమకర్తముల్ దెరువు దప్పుక చేసినవారు దేశలో
కమున సుఖంబు వొందుదురు క్రన్దుఱి వచ్చియుఁ బూర్వోపాతిజ
న్దమున మహార్థిఁ బొందుదురు మానిని యిమ్మెయిఁ కప్పి యెట్టికృ
త్యములఁ జరించి రజ్జనుల కట్టికులంబునఁ బుట్టు వాటలన్. 81
- క. ఎంతెంతమేలు సేసిన, ² నంతంతయు కులము నెక్కు డి సమకూగుం
గాంతా విప్రుఁ డయిన న, త్యంతానంత నుగులొక నుతనికిఁ గలుగున్. 82
- వ. అని చెప్పి మఱియును. 83
- ఉ. ఆపడఁ దూలపోక సిరి నంది మదింపక శౌర్యవృత్తిమైఁ
బాపుల గెల్చి యార్జవము బంధుజనాలకి నార్పివోటికిం
జూపుచు దీనులం గరుణఁ జూచి తగం గలమాత్రఁ బ్రాయముం
గోపము లేక మన్ని గలుగున్ దివిజాంశమునన్ జనించినన్. 84
- క. అనిన విని గౌరి గొందఱు, మనుజులు సంపద సుఖించి మరఁ గొంకలు లే
మి నలంగి దుఃఖపడుదురె, విన వలతుం గారిణంబు వినిపింపు శివా. 85
- చ. అనుటయు శంభుఁ డిట్లను దయన్ బలి భిక్షము వెట్టి లేమిఁ గుం
దినచెలిఁ జాటముం బిలిచి దీనత వాపి యపాపన్మత్తిఁ జె
ల్లినతొలుబాము గల్గునరు లెన్నగ మించు విధాత నిష్కృపా
త్తుని నతిలోభదూషితుని దుర్గతిదుఃఖతుఁ జేయుఁ గార్విత 86
- క. విను మలుకయుఁ గూర్చియు లే, వనవద్యా యెజ్జనంబులందును విధికి
మును సేసినకర్తముఫల, నునుభవగోచరము సేయు నంతియ శశితోన్. 87
- వ. అని యెఱింగించి వెండియు. 88
- ఆ. ధనము గలిగి యుండి ధవళాక్షి కుడువక, కట్ట కుండుపరమకష్టజనము
⁴ లొరువు లొత్తి చెప్ప నుపకారు లై తొలు, పుట్టునందు మునినయట్టివాగు.
- ఆ. తమకు ధనము లేక తగుభోగముల కెవ్వ, రైన నడప మునునుభాష్యజనులు

1 పరధన పరదారము లపహరింప. 2 నంతంతయు 3 మన్యు విధాతి. 4 గూరుల యొత్తి.

దొల్లి వేదవార లుల్ల మధ్యల కెప్పుడ, బెట్టె గోరుచుండి నట్టివారు. 90

ఆయాసపడ కుంప నర్థంబు సేరెడు వారు పాత్రజనంబుఁ దార పిలిచి
తొలుమేనఁ బెట్టిన యలఘుదయాధ్యులు ధనసిద్ధి బహులయత్నమునఁ గలుగు
మనుజులు పూర్వజన్మమున నధులు డమ్ము నడుగ దాఁపక యిచ్చినట్టి వార
లాయాసమునను విత్తాగమం బెడలెడు జనులు ముందరిపుట్టువునఁ గృపావి
హీనులై యాచకుల నలయించి పిదప, నిడనిలోభులు ముదిసి ధనేశుఁ డగున
రుండు ప్రాయంబునాఁ డీక గం డడంగి, తొంటిభవమున నీగికిఁ దొడఁగినతఁడు.
కలిగి యుండియుఁ దెవులకుల కతన భోగములు భుజింపఁగ లేనిమర్త్యులుగిగీంద్ర
తనయ తొలుమేన రోగముల్ దనికి చచ్చునపుడు దానంబుసేసినయట్టివారు.

అధికసౌందర్యములు గలయట్టి జనులు

దొల్లి మాంసభోజనములు దొఱఁగి యున్న

వారు రూప విహీనులు దారు రూపు

గలిగి తొలుమేనఁ గొనటులఁ బలికినారు.

93

మిను సౌభాగ్య సమేతుఁడు, మును నిజదార్శనైకపరుఁడు ముందటి జన్మం
బున భార్యకుఁ బ్రీతి యొనర్పని మనుజుఁడు సుభగతావిరహితతఁ బొందున్.

అమితజ్ఞానము విజ్ఞానముఁ గలిగియుఁ బేద యైననరుఁడు సనినజ
న్మమున వినికి గలిగియు దానము తెరువునఁ బోనివాఁడు నలినదళాక్షి. 95

తగుబుద్ధి లేక సంపద, మిగులఁ గలుగువాఁడు దొంటిమేనఁ గరుణమై
విగతప్రజ్ఞం డయ్యును, దగ దీనులఁ బ్రోచినతఁడు దళితాబ్జముఖి. 96

మేధావి యై విన్ని మిగిలి వినయల బొల్పు నరుఁడు దొల్బామున గురున కధిక
భక్తుఁ డై తన దైనపాండిత్య మొరులకుఁ గావించువేడుక గలుగునుజనుఁ
డభ్యసించంగ విద్యాయుక్తి లేకండు నాతఁడు దొల్లి విద్యాధికతవ్వ
మున గర్వి యై శిష్టజనులకు సభ భంగ మొనరించి కుండఁ జేసినయతండు

భార్యయును బిడ్డలును దాను బహుధనముల

భోగులై రోగములు లేక పొల్పువార

లమలినాచార పాత్రదానములు సత్య

కరుణలును దొంటిభవమునఁ గలిగినారు.

97

ఆలు బిడ్డ లొఱటులై లేమిఁ గుందుచు, దెవులుచేతఁ బడుచు నపయజనులు
మున్ను క్రోధలోభముల నాస్తికతఁ బర,వీడనంబు సేసి వేర్చినారు. 98

కాంతజాత్యంధుండు¹ గన్నులు సెడువాఁడుతనయొప్పుమొఱయుచుఁదగిలియొరుని
వనితఁ దొల్లేనఁ జూచినవాఁడు కర్ణరోగార్తుండు గటుకవాక్యములఁ దొల్లి
శిష్టు నొప్పించిన కష్టుండు గడుపునఁ దెవులై నతఁడు పూర్వభవమునందు

- గరదుండు గోశ సుత్తరిని శర్కరను బాధితుఁ డగునఁడు డనన్యసతిని గన్య
 ఆ. మహిషి గోవుఁ దురగి సుకనాతురత మున్ను, గవిసినాఁడు శోషిదివిరియొరువు
 లనుభవింపఁ దెచ్చుకొనినమాంసము దొంటి, పుట్టువున హరించినట్టి నీచు. 99
- ఆ. ఉలుముగొన్నవాఁడు దొలుమేన నాఘాత,బంధనముల నొగ్గునైననము
 సెఱచినాఁడు పంగు ¹వొఱచగఁ గాలుసే,విఱచి నాధుజనులఁ బెఱచినాఁడు.
- క. పిలకాదుల ²గంతులచే, నలమటఁ బడువారు బడియ నడిచియు ముష్టిం
 జలమునఁ బోచియు సాధులఁ, దొలుబామున నొంచినట్టి దృష్టచక్షుశ్రుత్. 101
- ఆ. పావరోగు లశుచిపదముల దేవాలయములు మెట్టుటయును ససదువారి
 దప్పులేక క్రొవ్వి తన్నుటయును దొలు, పుట్టునందుఁ గలిగినట్టివాగు. 102
- చ. జ్వరమున గుల్మపీడ నతిసారిమునక బలపుండులక సహజో
 దరమున వాత పిత్త కఫదారుణ రోగములక నిరంతగా
 తురు లగువారు నిర్దయతఁ దొల్లి వినోదము గాఁగ జేవులం
 దరమిడి ³చంపినారు గురుఁ డల్లడపెట్టినవారు బెర్వతి. 103
- తే. గూనివాఁడును బిచ్చుకకుండు ⁴గుజ్జ, గోలుచులమ్ముచో ⁵గచ్చులు గలిసి సరకు
 దూచి పెట్టెడుచోలులఁ దూన్కిదరసి, పూర్వభనమునలాభంబుఁగొందినారు.
- సీ. వెట్టులు దొలుమేన వెడ్డున సాధుజనము మోసపుచ్చి ధనంబు గొన్న
 జను లనవత్తులు విను తొల్లి పితృకార్యదూరులు బాలఘాతమును జన్వే
 పాలతి నపుంసకుల్ పూర్వభనంబున నెద్దుఁ బట్టినవారు నేరుతప్పుఁ
 బొరయ కుండఁగఁ గోపమునఁ ద్రిశచ్చేనింబు గావించినారును గామసుఖము
- తే. విఘ్నపఱచిన తులువలు విధవ దొంట
 జన్మమునయందు భర్తృహంసన మొనర్చి
 ధనము గూర్చిన యదియు పుంబు పేర్కి
 నోర్తుమగని హరించిన యుగ్మలియును. 105
- తే. ⁶ప్రయతులై పుట్టి యేవంపుఁబనులఁ గడుపు
 బ్రోచికొనువా రిహంకారమునను గర్వ
 మానమదదంభములఁ దొల్లి మాన్యజనులఁ
 బరిభవించినతుచ్చులు సన్న్యసయన. 106
- సీ. దానత్వ మొంది యవల్పులఁ దిట్టుల నాటులఁ బడుచుండునట్టి నీచు
 లప్పాటఁ దొలుమేన నతిగర్వ లై వ్రణదమ్మునఁ బెక్కండ్లఁ గప్పులేక
 తిట్టియు నడిచియుఁ దిరిగినవార లాపాలునల్పపైఁ గృత గలిగి మేలు
 ధనికగృహదావరమునఁ బ్రతిహారి న మ్మాఁగంగ నుండి డైన్యమున దుఃఖ

1 పఱచంగ గాల్చేయి, విఱచి, వొట్టినఁ గాల్చేయి, విఱచి. 2 గంతులచే. 3 కొంచి నారు. 4 గునుకు. 5 గ్రంథులు. 6 పాత్రులై.

- తే. పడుజనంబులు భోగై కపరతఁ దొల్లి, మాననీయుల కవసర మీనివారు
రాజదండితుఁ డకృతాపరాధుఁ గ్రూర, దండదూషితుఁ జేసినతండు సూపె.
- క. విను నవ్వనకలధను లగు, జనములు నిక్షేప మిడిన సరకులు దొలుబా
మున మగుడ నీక నెవ మిడి, కొనినట్టి యసత్యలోభకుత్పితంబు లతివా. 108
- క. తనుబంధులుఁ దారును నొక్కమరియ తెగటాటువారు కరుణారహిత
త్వమునఁ దొలుమేన వెడవగ, నమేయనరవధము సేసినట్టిదురాత్ముల్. 109
- వ. అనిన యెఱింగించి యీశ్వరుం డీశ్వరితో నిట్లనియె. 110
- సీ. ఇంతి నాచెప్పిన యప్పాపకర్మ లందఱును నరకంబు దప్పు దందుఁ
బడుపాటు లెల్లను బడి వచ్చి నరు లైన యప్పుడు వాటిల్లనట్టితెఱఁగు
లివి యట్లు గాకయు నెక్కుడు గానిపాపంబుల మానుషభవము గలుగు
నిట్లైన నమైన నేకర్థమునఫల మైనను మానవు లనుభవింప
- ఆ. రోపి మునులు దేవయోనులు నత్తను,వునన తపముఫలము లనుభవించు
రనిన దేవి యెఱుఁగ నయ్యెమీదయఁ బెక్కు, లర్థములు గృతార్థ నై తిననియె.
- వ. అని వెండియు నద్దేవునితో మనుజు లపరజన్తంబునం గాని కర్మఫలంబు లను
భవింప రంటిరి తప్పుసేసిననరుల నరపతు లిట్టితప్పున కీటివండం బనునిరూపణం
బున దండించెద రని యక్కర్థంబుఫలం బప్పుట్టువునన యనుభవించుటగాదె
యనిన గారికి గంగాధరుం డిట్లనియె. 112
- సీ. జనపతుల్ దమరాజనంబున దండించినారు ²గా నొల్లక నరులతప్పు
లకుఁ దగుదండంబు లన వారిఁ బఱుతురు తక్కురు లెవ్వరుఁ దప్పు సేయ
వెఱచుటకై యట్టి విధి మూఁడు టది పూర్వకర్మంబువలనన కాని యపుడు
గలిగినతప్పునఁ గాదన్న నాదేవి యవనీశదండితుఁ డైననరున
- తే. కఘము వాయునొ పాయదో యనిన నీశ్వ
రుండు నృపదండితుఁడు యమదండమునను
బడఁడు లేనితప్పున నరుఁ బఱించినతనిఁ
బఱుప కున్నాతనిని యమబాధ వొందు. 113
- వ. అని నిర్దేశించి వెండియు. 114
- క. విను తమచేసినకర్మంబునఫల మెవ్వరికిఁ ద్రోచి పుచ్చుఁగ రాదె
ట్లను గుడువక పోదది యన, విని వార్యతి యిట్లు లనియె విభునకుఁ గృష్ణా.
- తే. కర్మఫలములు గుడిచినఁ గాని పోవ, వంటి వానిఁ బ్రాయశ్చిత్త మపహరించు
నందు రశ్వేషేధంబున నఖిలపాపములును జెడు ననఁగా విందు భూతనాథ.
- వ. అని పలికి యిది యెట్లాకో యనుటయు భవుండు 117

- ఆ అతివ కామకృతము లైనకర్తృంబుల, ఫలము లనుభవింప వలయు వినుమ
కానుకృతము సెడుట గలుగుఁ బ్రాయశ్చిత్త, మాచరింప సంశయంబు వలదు.
- క. కావునఁ గుడువక పొలియదు, దేవాసురమునుల కైన దేవీ కర్తృ
ద్భావితఫల మీయర్థము, నీ వలవఱపుము భవన్మనీషఁ దిరముగన్. 119
- వ అని చెప్పి యప్పురమేశ్వరుండు వెండియు. 120
- క. సుకృతముల నరుండు నాశము, నకుఁ జను నవి గొంచె మైన నరుండ యగును వా
నికి దివి కేఁగి డిగినయత,నికి మానుషవై భవములు నెఱయం గల్గున్. 121
- వ అని నిర్దేశించి యుద్దేశరూపంబునం గర్తృంబుల తెఱం గెఱింగించి యింక నేమి
యడుగ వల తడుగు మనిన నంబిక గర్తృకరణంబు జంతువశంబు గ్రహవశం
బునా రెండుదెఱంగులం జెప్పుదు రం దెయ్యది దృఢం బని యడుగుటయు
మృడుం డి ట్లనియె. 122
- తే. నాతి విను గ్రహచారంబు హేతువులు గ
నశుభములు శుభములు నరుఁ డాచరించు
గ్రహము సేయించునే తాన కాక చేత
కొడయుఁ డటు గాన ఫలములు గుడువ వలయు 123
- వ. అనినఁ జా వనునది యేమి యని యుమ యడుగ నీశానుం డి ట్లనియె. 124
- తే. నిత్యుఁ డాత్మండు దేహ మనిత్య మతఁడు
ముదిమిఁ దెవులున వికృత మై యది వికలతఁ
బొందుటయు దానిఁ దొఱఁగి తాఁ బోవునట్టి
దశకు మరణ మ న్నేరయ్యెఁ దనులతాంగి. 125
- క. జీవుఁడు జీర్ణ శరీరముఁ, బో విడిచి నవంబుఁ బొందఁ బు ట్టనువేరం
దా వెలయుం దద్దశ జీ, వావలి వ ర్తించు నిటు ¹గతాగతపర యై. 126
- వ. అనిన విని పార్వతి శర్వనితో బాలురు సచ్చటకును వృద్ధులు పెద్దకాలంబు
బ్రదుకుటకును గారణం బేమి యనుడు నతండు. 127
- తే. మేను జీర్ణముగాఁ జేయుఁ గాని మరణ
మొందఁజేయదు విను కాల మెందు నరుని
పూర్వకర్తృంబు లాయువుఁ బొదలఁ జేయ
సన్నముగఁ జేయ బ్రదుకును జావుఁ గలుగు. 128
- వ అనిచెప్పిన నాయు వేమిటం బెగుఁగు నెద్దానం దఱుఁగు ననిన విని యుమకు
నుమాపతి యి ట్లనియె. 129
- ఇతి శివుఁడు పార్వతికి నాయుర్వృద్ధిక్షయంబులకుఁ గారణంబులు నెఱుట ఇతి—
- తే. క్షమయు సత్యంబుఁ గృపయు శౌచమును గురుల
వలనిభక్తియు నాయువు పొలుపు నిచ్చు

నలుక బొంకు క్రూరత శుచితాపగమము
గురువిరోధ మాయువుఁ గడుఁ ¹గుండఁ జేయు.

130

తే తపమునను బ్రహ్మచర్యవ్రతమున హితమి
తాశనమున రసాయనాభ్యాసమునను
బెరుఁగు నాయు వాక్రియలపై నరుఁడు ప్రీతి
గలుగుటయుఁ బూర్వభవకృతకర్మఫలము.

131

౧. తనలావున కధిక మయిన, పనిసేయుట ²యుక్తమును నపథ్యము నగుభో
జనములు హరించు నాయువు, పనిత యవియుఁ బూర్వకర్మవశతనకలుగున్.

౨. మఱియు నొక్కవిశేషంబు సెప్పెద.

133

౩. సుకృతు లమరలోక³ సుచిరవాసులు నిట
దిగి చిరాయువులును నగుదు రితరు
లతిచిరముగ నరకగతు లయి తుది నాయు
వల్పు మగుమనుష్యు లగుట గలుగు.

134

౪. నా విని భవాని పురుష, స్త్రీవిధములు రెండు గలవు త్రినయన వాన^౪
జీవుఁడు వర్తించు తెఱఁగు, నీ వేర్పడఁ జెప్పవే యనియెఁ గంసారీ

135

౫. అనిన విని మహాదేవుండు మహీధరతనయ కిట్లనియె.

136

౬. తాత్త్వికము లైనపురుష, స్త్రీ తత్త్వంబులు లేవు పార్వతీ జీవున కా
తత్త్వమున కహంకృతిఁ గర్మిత్త్వ మొలసి భాగ్యవిధమ మెయిగొనుచుండున్.

౭. అని మఱియును.

138

౮. కర్మములకుఁ గర్త గాఁ డాత్ముఁ డతని న, తత్త్వము రజస్సుఁ దమము వాతపితృ
కఫము లెట్లు మర్త్యకాయగతము లగు, నట్ల పొందుఁ గర్త లవియ చూవె.

తే. సత్యశౌచదయాదులు సాత్త్వికములు

రమణి లోభసంగాదులు రాజసంబు

లనృతహింసాపరత్వభయాలసత్వ

ఛైర్యహానినిద్రాదులు దామసములు.

140

౯. ఇవి నానాముఖములఁ బురుషు వికారముఁబొందఁ జేయుచుం బరఁగును హై
మవతీ కావున సర్వంబు వినుము గుణకృత్య మిట్టిభోధం బొప్పున్.

141

తే. తన్ని సాత్త్విక రాజస తామసాత్ము

లైనవారలఁ బుణ్యలోకానుభవము

మనుజభావంబు నిరయపీడనముఁ బొందు

మోక్షలక్ష్మి నిర్గుణునకు మునుఁగ మునరు.

142

౧౦. అని వెండియు.

143

1 గ్రుంగఁ జేయు. 2 యత్కృతును నపథ్యము. 3 సురుచిరవాసులీ, యిలకు డిగి చిరాయు
వులును నగుదు, రతిదురితులు నరక,

- సీ. ఎట్టివి కర్కంబు లట్టివ నరులశుభాశుభసంప్రాప్తు లట్లుగాక
పరవిప్రియమునమేల్ వడయుటయుచుగల్గుఁ బతిభృత్యతత్త్వబటుభర్తనముల
నొజ్జ శిష్యులఁ దర్జనోక్తుల వెజ్జ రోగార్తుల నానావిధౌషధముల
నలనుటఁ బొందింతు రన్విధంబుల చేత లన్నియు సుకృతంబు లై ఫలించు
- ఆ. నని మఱియును జెప్పు నఖిలేంద్రియోపేత, మగు జరాయుజంబు నండజంబు
నువిడ చోఁకు నెఱుఁగు నుద్భిజ్జములు స్వేద,జములకదియుఁ జూపుసంభవించు.
- క. నగుఁడు జరాయుజములలోఁ, దరుణి విను ముత్తముఁడు శ్రుతము లే కున్నన్
సరి నతఁడఁ బశువుఁ గావున, వరిష్ఠ మగునట్టివినికి వలయు నరునకున్. 144
- క. ఇరుదెఱుఁగు విను తమము శార్వరమును దేహజము శార్వరము దేజస్సం
స్ఫురణమునఁ బాయు శ్రుతమునఁ, బరిహృత మగు దేహజంబు పర్వతపుత్రీ.
- ఆ. బ్రహ్మ యాతమంబుఁ గాపుటకై తపో, వ్యాప్తిఁ బడసె శ్రుతులు సంగములును
గాన కార్యములు సకార్యంబులును వానఁ, దెలిసికొనఁగ బుద్ధికలఁక దేఱు.
- తే. క్రోధకామాదు లై నదుగ్ధణములెల్ల, వాయుహతి మేఘపటలంబు వాయుపగిది
శ్రుతముచేఁ బాయు నరులలో నురలకరణి, శ్రుతయుతులు దేజరిల్లుదు రతిశయిల్లి.
- తే. శ్రుతమునరునిఁబరిజ్ఞానయుతునిఁజేయు, ¹వానిసుకృతమల్పమును ననూనఫలము
నిచ్చు నజ్ఞానిసత్కర్మమెంతయైన, నఫలమగుఁ గాన శ్రుతవంతుఁడగుటనలయు.
- వ అని నిర్దేశించి సర్వేశ్వరితో సర్వజ్ఞుం డిట్లనియె. 149
- సీ. మృతిఁ బొంది వేగ జన్మించినఁ బూర్వదైహికములన్నియుబుద్ధి నెలయువాఁడు
జాతిన్నగుం డనఁ జను నయ్యెఱుక ²పెద్దవాఁడు గాఁగాఁ జెడు వనిత వినుము
పుట్టెఱుంగుటకల్పి బోధించుటగు నాస్తికులమును జన్మంబు గలుగు తెఱుఁగుఁ
జచ్చిపోయినవారువచ్చి యత్తనువొందిమెలఁగుటాక్కొకచోటఁ గలిగియుండు
- తే. నట్టి తెఱుఁగు వెంగలు లై నయమునిదూతి
లొరులఁ జని కొనిపోయినఁ గరుణతోడ
నన్యుహాత్ముండు మగిడి పొన్మున్న నరుగు
దెంచు టని నీ వెఱుంగు సందియములేదు. 150

శివుఁడు పార్వతికి స్వప్నాదులతెఱుంగఁగెఱింగించుట శివుఁడు

- వ. అని తెలిపిన గారి కల యనునది యేమి యెఱింగింపవే యనుటయు నతండు.
- ఆ. స్వప్న మనఁగ నుత్తజనముమనశ్చేష్ట, యదియుఁగాంచు ³నొగిననాగతములఁ
గాన కలలు సూచకము లగు భావిశు, భాశుభోదయముల కనుచుఁ జెప్పె. 152
- వ. చెప్పిన విని భవాని భవునితోడ. 153
- సీ. దైవంబొ కర్కవర్తనము జనంబునుత్సాహంబొ యనిన నతండు దైవ
మోపి కర్కంబు సేయుట లేదు దైవసంకలన ఫలం బిచ్చుఁ గాని వినుము

దేవి పూర్వకృతంబు దైవనామకమునఁ బరఁగు నప్పటిచేతపౌరుషంబు
గృహివోలె నుండుఁ జారుషగతి వర్జనద్యాయువు లట్లదైవప్రకార

తే మెఱుఁగు ఖననచుధనముల నెట్లుజలముఁజిచ్చుఁబుట్టు నమ్రైయి నరుచేష్టదైవ
యోగమునసిద్ధిఁబొందు నుద్యోగరహితుఁడైతైఱంగున దైవసమృద్ధిఁబడయు.

క. కావున నుద్యోగంబును, దైవంబును గారణములు దామరసాక్షి
యేవిధమునఁ గర్మముఁ ఫలావాప్తికి దీన సంశయము వలదునుచు. 156

తే అనిన నంబిక గర్భంబు నాత్ముఁ డెట్లు, సొచ్చు ననవుడు నభవుఁడు సురతబీజ
రక్తదైవముల్ సూవె కారణము లాత్మ, గర్భసంవేశనమునకుఁ గమలనయన.

క. మాయారహితుఁ డహంకారాయ త్తతఁ జూవె పుట్టు వనుచెఱఁ బడి నా
నాయాసంబులఁ బడు నా, జ్ఞాయుతుఁ డై యాత్ముఁ డింత చర్చింపు మదిన్.

సీ. అని చెప్పి దైవరహస్యంబు వినిపింతు విను మని పలికి యిట్లనియె, శివుఁడు
దొల్లి మనుష్యులు దొలుమేనికర్మంబు లెఱుఁగఁగాఁ జాలుట నెల్లవారు
మేలు సేయఁగ ననిమిషలోకమున నధికం బగునందడి గాఁగ నుచుజ
లమరులై పేర్చిన నజుఁడు వేల్పునంకటము వాయుటకు నుపాయముగలంచి

తే. మానవుల కయ్యెఱుకకల్మిమాన్చికాను, రోషముఁ నొలయించిన దోషకృతుల
వారు నరకాదిసమృద్ధికాగులగుడు, నదియుఁ గాదని చింతించి యనువుగాంచి.

క. సరిగా నా రెండెడలకు, నరులు సనుట గోరి మనమునం గానమియుం
బరలోక విధము శాస్త్రము, వెరవునఁ గనుటయు నొనర్చె విధి వారలకున్.

వ. అనినం బార్వతి పునర్జన్మంబు గలదులే దనుసంశయంబుతోన పొట్టుపొరలగు
దురు నరులు దానితెఱంగు నిశ్చయింపవేయనుటయు నంధకారాతి యిట్లనియె.

క. కలదో లేదో యనియెడు, తలపోతయ కాని నిశ్చితము గాదు సురా
దులకుఁ బునర్జన్మంబున, కలిమియు లేమియును నరులు గానమి దప్పే. 162

క. కల దది యూరక కానఁగ, నలవియె శ్రుతివాక్యసమితి యర్థంబులపై
ఘిలించినశ్రద్ధం గ్రమమునఁ, దెలి వొందినఁగాక యెట్టి ధీమంతులకున్. 163

వ. అనిన విని శౌరి గంగాధరున కిట్లనియె. 164

క మృతు లైనవారలు నిరాకృతు లై యుండుదుగు వారిఁ గీనాశభట
ప్రతతి గొని చనుట యాపిత్వ, సతి శాసించు టవి యెట్టిభంగులు దేవా. 165

వ. అని యడిగిన నద్దేవుం డిట్లనియె. 166

సీ తఱి యైన మనుజులఁ దనువులు విడిపించి మాయాశరీరసమన్వితులు గ
నొనరించి దూతలు గొని పోదు రందును ధర్మవర్తుల సుగంధంబు న్మృదువు
నైనమార్గమున మధ్యపువారి నిర్బాధసరణి బాపాత్ములఁ బరుసఁదనము
ముఱికియుఁ గలపధంబున నడపింతు రిప్పుగునునఁ జని పితృపతికిఁ జూప

ఆ. నతఁడు పుణ్యలోకగతియును మానస, త్వంబు ఘోరనరకవాసమును వి

- ధించి పుచ్చు వారిఁ దెలిచి మన్నించి భర్తించి వరుసతోడఁ బ్రగురుఁబోఁడి.
 వ. అని చెప్పిన నగేంద్రతనయ చంద్రశేఖరునితోడ. 168
- క. నరకం బెట్టిది కల్తష, కరులక జముఁ డెట్టిభంగిఁ గాఱియఁబెట్టుక
 వరదా చెప్పు మనుడు న, స్ఫురహారుఁ డిట్లనియె వృష్టిపుంగవ శ్రీతిన్. 169
- సీ. రారవం బనఁగ ధరాస్థలి క్రింద మహారారవం బన నవుల దాని
 కావల విను కంటకావనం బన నుండుఁ గ్రమవృత్తి బేర్చుదుఁగిఖములు గలిగి
 యగ్నికుండంబు నా నట పంచకష్టంబు నాఁ గల టిట్లున్న నరకతలము
 లైదందుఁ బాపక్రియాతారతమ్యంబులూహించి యంతకుండునుపఁ బనుచుఁ
 తే. దగినయెడలఁ బాపాత్ములఁ దద్భటాలి
 దహనక ర్తనబంధనతాడనములఁ
 బఱుప వారలఁ గుక్కలు గఱచుఁ గ్రిములు
 దొలుచు గ్రద్దలు నొప్పించుఁ దుండనిహతి. 170
- వ. మఱియును యచుదూత వ్రాతంబు నానావిధవేదనలం బెట్టి గంఠించుచుండు.
 ఉ. అమ్మెయిఁ బాపముల్ వొలియునంతకు దుఃఖము లంది కీటజ
 న్నమ్ములఁ బక్షియోనులఁ గ్రమంబునఁ బొంది మృగత్వమానుష
 త్వమ్ముల నోలిఁ బొందుదురు వా రిను మెంతయుఁ గ్రాగి కల్తష
 త్వమ్ము దొఱంగుమాడ్కి నవతామరసప్రతిమానలోచనా. 172
- వ. అనిన విని పార్వతి పాపంబు లనునవి యెట్టివి యెఱింగింపవే యనుటయు
 నీశానుం డిట్లనియె. 173
- శివుఁడు పార్వతికి మానస వాచిక కాయకము లను త్రివిధపాపములఁ జెప్పెట. శివుఁడు
 సీ. మానిని త్రివిధముల్ మానసవాచిక కాయకంబులఁ బాతకంబు లందుఁ
 బరధనాపేక్షణ పాపానుమోదధర్మ ద్వేషముఖములు మానసంబు
 లనృతదారుణభాషణాదులు వాచికములు వధంబును బంధమును నభక్ష్య
 భక్షణంబును నన్యభామారతము మన్యపానంబు మొదలైన పాపకృతులు
 తే. గాయకంబులు విను మధికం బవేయ
 పాన మది దుష్కృతంబులలోన నెల్లఁ
 బాసమున నిందతో వచ్చుఁ బ్రాణగొడ్డ
 ములును జేటులు నరకాభి మునుఁగుటలును. 174
- క. లోకము నిర్మర్యాద, తావకుల మై చెడదె సజ్జనావలి మధుపా
 నాకాంక్ష దొఱఁగ కున్న గుణాకలాప యేమి సేయ దక్కిడు నరున్. 175
- క. కావున నేవిధమున సుర, సేవింపక యుడుగు టొప్పుఁ జెలువ నకలవ
 న్ణావలికి దానఁ గీర్తి, శ్రీవైభవపుణ్యగతులు సేర్చికొన నగున్. 176
- క. అన విసి యంబిక సుకృతము, లనునవి యెట్టి వని యడుగ నద్దేవికి ని

ట్లనియెం జంద్రార్థధరుం, డనుమోదోల్లాసి యగుచు నంబుజనాభా. 177

శ్రీ. శౌపరమికాభిధానంబు నంబుజాక్షి
నిరుపకరణాఖ్యమును సోపకరణనామ
కంబు నయి లోకమున సుకృతంబు వరంగు
ద్రివిధముల వానిఁ దగ వివరింతు వినుము. 178

. శౌపరమిక మనునది పృథ్వర్షన మకట కానఁగ నేర రజ్జజనులు
యత్నంబువలదు వ్యయం బేమియును లేదు పరిలోకభీతిఁబాపములఁ దొఱఁగి
నంతన సుగతిసౌఖ్యం బొడఁగూడెడు నదియు నాత్మాధీన మట్టిదాని
సుకరత్వ మెఱుంగక చొత్తురు నరకంబు వెరవరుల్ శ్రుతమున వృద్ధయోగ

శ్రీ. మునను ధృతికల్పి నింద్రియవినియమమున
నది దమకుఁ గలిగింతురు యమ మనంగఁ
బరంగు నది దాన నాకంబుఁ బడయ వచ్చు
ననినఁ జెప్పంగ నేల ధర్మాభియుక్తి. 179

3. నిరుపకరణ మనఁగఁ బరంగు శౌచంబు సత్యంబుశాంతి దాంతి యార్జవంబు
వ్రతనిరూఢి సముపవాసంబు బ్రహ్మచర్యంబుకల్పి నియమ మండ్రు దాని. 180

. ఆభ్యంతరంబు బాహ్యము ననఁగాశౌచమిరుదెఱుంగై యుండు హృదయసుకృత
మాభ్యంతరము విను మాహారశుద్ధియు నంగశోధనము బాహ్యంబు సత్య
మన్నది గన్నది విన్నది యున్నహుపున నుక్త మగుట యంభోజవదన
శాంతి బుద్ధింద్రియసన్నివారణ దాంతి కర్తేంద్రియములయోగ్యప్రవృత్తి

శ్రీ. యార్జవము గుటిలుఁడు గామి యగు వ్రతంబు
మంచివని పూని నడపుట యంచితోప
వాస మశననిగ్రహ మనపద్య మైన
బ్రహ్మచర్యంబు గామునిబారిఁ బడమి. 181

9. సాతి తీర్థసేవనంబును నియమవిశేష మగుట దానిఁ జెప్ప వలయు
సకలనదులఁ దీర్థసంజ్ఞలు గల వల్లి, కరుగునట్టి విచ్చు నధికఫలము. 182

శ్రీ. వానియందును మునిపదమాననీయ, దేశములు నభినయోగ దేశములును
దెలియు మనోన్యసంగమ దేశములును, బరమతీర్థంబు లగుఁ బద్మపత్రనయన.

. వనధి మహాతీర్థం బం,దును సంయమివరులచేతఁ దొల్లి ప్రియమునం
గొనియాడఁ బడినచోటులు, విను ముత్తమతీర్థములు వివేకాభరణా. 184

. వెలి శుచి యై మఱి తీర్థంబులు సొచ్చుట మేలు నియమములు దీర్చి తగఁ
వెలుడినయెడ దేవార్చనములు విప్రార్చన లవశ్యమును గృత్యంబుల్. 185

. చేరువతీర్థముకంటెను, దూరపుఁదీర్థంబు మేలు తోయజవదనా

శారీరాయానము ద,త్కారణ మై వేదవాక్యగతి యిట్లుండున్ .

186

క. విను సోపకరణ మనునది, ధనధాన్యాదికననుగ్రతను గృహ పథుల్

గొనియాడుతెఱుగు దానంబున వైదికపైతృకాది పుణ్యక్రమమున్ .

187

సీ. న్యాయార్హితం బైనయర్థంబు వేదవిత్త్వము శాంతి మొన గునగుణములు
గలవిప్రునకుఁ బుణ్యకాలపావన దేశకలితంబు గా భక్తి గలిగి యుగ
మేలిదానము శక్తిమిగులుట శక్తికిఁ దగుట దానికిఁ గడుఁ వగచు యుక్త
మము మధ్యమము నధమము నగు దానవిధానంబు విను మిట్లు దివికంబుఁ

తే. బైతృకంబును లోనైన చనులఁ దాను, వేక్కునేయువస్మవుఁ గొనువిప్రుకోర్కి
కనుగుణం బగునదియును నర్థి నిచ్చు, టధికతర మ్రాచుఫల మొచ్చు కంబుబున్.

తే. చేయు తెంతయుమేలైనఁ జేసి విదన, వగచినట్టిదానము దనుఁ గొగిపిక్కిన్న
దానవిధి నిష్ఫలంబులు గాన రెండు, నుడుగుదాత మహాఫల మొందుఁగాంచు.
వ అనటయు దాతొయణి దాతవ్యంబు లెయ్యవి సెప్పు మిదిస భవుం డిట్లనియె.

— ఇతి శివుఁడు పార్వతికి దానఫలవిశేషంబును నుచితంబును. —

సీ. అన్నంబుఁ దోయంబు నఖిలజంతువులకుఁ బ్రాణముల్ గాన యున్నవినున్న
వులు మేలు దాతవ్యములలోన నెల్లను నతిగుణ కవి యిచ్చు టనురొగి
చిరమహాసౌఖ్యంబుఁ జేయుఁ గాంచన మగ్ని యగుటఁ దక్తాన మధ్యంతపావ
నము సర్వకామప్రదము గోవు నద్దివీప్రునకు నీగి తద్రోమ నికరసంఖ్య

ఆ. వరుస నాకలోకవాసంబు గావించు, నందుఁ గపి నిచ్చునాథఁ డిదివ
దొక్కతరమువారి నూర్ధ్వలోకమునకు, ననుచు బాలు వికచవఁజవనె.

191

క. విను భూమిదానకర్తకు, ననిమిషలోకమున నిలువ నగు సౌఖ్యంబుల్
దనరుచు నుండఁగ నెఱవెంపున భూమి గలంతకాలమును గిరిసయూ.

192

ఆ. భూమి నఖిలమగువిభూతివిశేషజాతంబు గలుగుఁ గాన తత్ప్రదాన
మెల్లవస్తువులును నిచ్చినయ ట్లగు, దానఁ జోనిపాపశుము లేదు.

193

క. అతివా కన్నియ నిచ్చినఁ, బితృపతి ముద మందు నురలఁ గ్రీతు లగుదు ధం
చితగతి గర్తకు దొరకొను, నతితేజశ్రీయశస్క మగు నభ్యుపమున్ .

194

తే. విద్య యిచ్చుట సత్వత్రవిషయ మైన, నవ్యయానందపదముఁ జేయంగఁజాలుఁ
దగఁగదక్షిణయిచ్చి పేదలకువిద్య, యీనియోగించుటయుఁ దత్ప్రమానకృతియ

సీ. తిలరాశి యిచ్చినఁ గలుగు నగ్నిజ్ఞోమఫలము వాసోదానఫలము చిరశ
రాయువు గొడు గీగి యఖిలపీడలఁ బాపు దానదాసీజనదానమహిమ
గర్భవిమోక్షంబుఁ గలిగించు దీపదానముఫల మాత్మాతివిమలభావ
మంబుప్రవాహంబు నధిగమించఁగఁ జేత నిఖిలవ్యసనముల నిస్తరింప

ఆ. జేయుఁ దెరువు లెన్న సేయుట సంతాన, మిచ్చు నౌషధంబు నిచ్చు లెల్ల
తెవులఁబాపుసాదుఁ దెరువరికునికెస, ట్టానఁగుటానఁగుఁదనుసుఖోదయములు.

వ. అనిన విని యజ్ఞంబు తెఱఱం గెఱింగింపవే యని పార్వతి ప్రార్థించినం బరమేశ్వరుం డిట్లనియె . 197

సీ. విను మింతి వైదికంబును తాకికంబును నన రెండుదెఱఱఁగులు యజ్ఞవిధులు
వర్ణయోగ్యార్జన వర్ణనాంచితధనధాన్యముల్ గొని దేవతలకుఁ దృప్తి
యగునట్లుగా ఋత్విగర్చన మొప్పుఁగాఁ గావించునది వైదికంబు దేవ
తలకు మహోత్సవంబులు సేయుటయు గీతవాద్యనృత్యము లనవద్యములు గ

ఆ. సంఘటించుటయును సర్వంధమాల్వధూ, ప్రప్రదీపభోజ్యభక్ష్యములు స
మాదరంబుతో నివేదించుటయు తాకికంబు రెండు నమర గణహితములు.

తే. ధర్మములు దానములును సద్వ్రితచయంబు
సద్భుజములు గావు వినుము యజ్ఞమున కరయ
యజ్ఞకర్త లోకోత్తరుం డతని కిచ్చు
టతనిచేఁ గొను టధికపుణ్యములు చెలువ. 199

ఉ. మానసకృత్యముల్ సురసమాజ మెఱుంగఁగఁ జాలుఁ గావునఁ
మానస మెక్కడేనిఁ జన మంచిగఁ జేసిరయేని యజ్ఞమున్
దానము నాది యైనసుకృతంబులు లగ్న ఫలింప నీదు త
ద్ధ్యానపరత్వపూతసుకృతంబులకున్ ఫల మిచ్చు మెచ్చుచున్. 200

క. అని చెప్పిన హిమవద్గిరి, తనయ త్రిపురవైరితోడ దైవికవిధు లే
వినఁ గని సంతోషించితి, వినిపింపుము పైతృకంబు విధము వృషాంకా. 201

సీ. అనిన నాసర్వజ్ఞుఁ డద్దేవి కిట్లను గయ గురుక్షేత్రంబు గంగ యాది
యగుపుణ్యదేశంబు లతిఫలవంబులు మాఘభాద్రపదాఖ్యమాసములు బ
హుళపక్ష మపరాహ్ణ ముగ్ధులి యమవస¹ తేరసి నవమాద్య తిథులుఁ దృప్తిఁ
బితృదేవతల కిచ్చుఁ గుతపదాహిత్రతిలలు నితాంతపవిత్రములు పితృక్రి

తే. యలకు శౌచ మక్రోధ మవ్యగ్రభావ, మర్హములు శుక్ల పక్షపూర్వాష్టమ్యుగ్ధ
దివసజన్మదినములు నిందితము లాజ్య, ముద్గపాయసాపూషముల్ ముఖ్యకోటి.

క. శ్రోత్రియు లోగు లవికల, గాత్రులు పాత్రములు పైతృకములకు సచ్చా
రిత్రత్వము ముఖ్యంబు స, గోత్ర మృతకశత్రు నన్యకులుఁ గొన రతివా. 203

ఆ. గంధపుష్పమాలికాధూపదీపవ, స్త్రుముల నర్చ లిచ్చి తగఁగ భోజ
నములు నిర్వహించి క్రమవృత్తిఁ బిండస్త్ర, ధానవిధి యొనగ్గు తేను మెత్తు.

వ. అని యెఱింగించిన మేనకాత్మజ మృదునితో నిట్లనియె. 205

క. మృతిఁ బొంది పునర్జన్మము, నతర్క్యగుణజంతుకోటి యప్పుడ పొందుం
బితృపూజన మని యెఱ్ఱిరి, కితవుగఁ జేయుదురు దీని నెఱిగింపు శివా. 206

ఆ. అనుడు నచట నున్న మునిజను లెల్లను, నగితనూజ నాత్మఁ బొగడి యభవుఁ

- డిచ్చును త్తరంబు నేర్పడ వినువేడ్క, గదుర నుండి రపుడ కింపదమన. 207
- సీ. అంబిక కి ట్లను హరుండు సం దేహింపఁ దగునది యిది గుహ్యశ్రమము వినుము
దివిజులట్టుల పితృ దేవతలును దేవబృంద ము త్తరదిశఁ బితృచయంబు
దక్షిణదిశ నుండు దత్తుజనంబులు నరునిన హవ్యకవ్యంబు లుండు
చచ్చినవారికి శ్రాధంబునేయఁగా నాపితృసంఘంబు మార్గ ముంది
తే. యాయువును శ్రీ యుంగీ ర్తియునాదియైన, యైహికంబులును గణియునావరిమునఁ
గర్త కొనఁగొనురాసుర గరుడయక్ష, తతులకును బూజనీయంబు పితృగణంబు.
వ. అని నిర్దేశించి వెండియు 209
- క. తమతమసారములకుఁ దగఁ, గమలాక్షి చేయుదానకల్పనలవిశే
షము నొక్కరూప యగుఁ దత్ప్రమాణరూపణము నేసి పలికఁగఁ దలియన్.
క. విను మొకకుంచెడుధాన్యము, దన కాయతి గల్గునతెడు దాని నొనఁగినన్
ధనకోటి గల్గువాఁ డ, ధన మొనఁగిన నొక్కరూప తత్త్వశ్శాస్త్రముల్. 211
- క. పరుషత్వము లే కంతః, కరణంబున శుద్ధి సాలఁ గలిగి ప్రియము పొం
పిరివోవఁ జేత దానము, పరమోత్కృష్టంబు పుష్కపస్త్రనిభాక్షి. 212
- క. అని చెప్పి కొన్నిధర్మము, లనఘా యెఱిఁగింతు నీకు నవధానముతో
విను మని పలికి శివుం డి, ట్లను విశవము గాఁగఁ గూర్చి యంబుజనాభా. 213
- చ. తెవులు గొన్నవారి కవి దీటుట కావధ మీగి దుర్గతుల్
దవులుజనాలిఁ బ్రోవు సుపథంబుగఁ దైర్థికకోటి నన్ను బం
ధవరహితత్వదీనశవదాహము దుష్కతు లైనవారిఁ దే
ర్ప వెంపు నోర్పుఁ గల్గియును బ్రస్తుతి కెక్కిన మేటిధర్మముల్. 214
- వ. అని పలికినఁ బార్వతీ దేవి పరమప్రియంబు నొంది. 215

— శివుఁడు పార్వతికి ధర్మవిశేషంబులతెఱం గలఁగించుట. —

- సీ. ధర్మంబు నానావిధంబులఁ బరఁగు సం ప్రవి యెఱిఁగింపనే యునుడు హరుండు
వితతంబు లగుశ్రుతిస్త్రుతులచేఁ జెప్పఁగాఁ బడిన తెఱంగులు పడఁచి వినుము
జాతిధర్మములు దేశజధర్మములు గులధర్మంబులును గణధర్మములును
గాయంబువికృతులఁ గాలవర్యయముల వచ్చునాపద్ధర్మనర్తనములఁ
ఆ. గాఁగ నిట్లు ధర్మగతు లైదు గల వని, చెప్పుటయును గౌరి శివునితోడఁ
బుణ్యలోకకలితభోగంబు లె ట్లుండు, ననిన నిట్లు లనియె హరుండు గృష్ణ. 216
- సీ. ఎల్ల పుష్పంబులు నెక్కాలముచు వస్త్ర విలసిల్లుఁ గల్పక నృక్షజనిత
మనులేప మాహరి మమృత మంబరములు నిత్యానులినములు నిగుహమాన
భంగిదీప్తంబు లాభరణముల్ వాన రమించుచు నన్యోన్య మిశ్లేభాన
మొప్పంగ మేనుల యొప్పును మనముల మార్దనంబును గుణమాన్యతలును
తే. గలిగి పురుషులఁ గాంతలుఁ గామహర్ష, లీల లెనఁగఁగ్రోధాదులు లేక నుజయు

జరయు నెఱుంగక నలిఁ జరింతురు దినంబు, నందు సంతతనిర్భరానంబుమొండ.

వ. అనిన విని హైమవతి సుగతిదుర్గతులకుం జనం గలవారిం జూచి వీరిట్టివా రని నిశ్చయింప వచ్చుట రామి యెఱింగింపు మవవుడు మృడుండు విను మని యిట్లనియె. 218

చ. జనులకుఁ గీడు రోయక యజస్రము ధర్మరతిం జరించి స జ్జనగురుపూజనంబులును సత్యహి¹తోక్తులు దీనపోషణం బును నతిధిప్రియత్వమును భూరిదయార్ద్రతయుం గలట్టివా రనిమిషలోకగాము లని యాత్మ నెఱుంగుము మేనకాత్మజా. 219

చ. ¹పరుసనిపల్కు బొంకు లగు పల్కులు నన్యధనాభిలాషముం బలవనితావిలోలతయు బాంధవసజ్జనవిప్రియంబు దు శ్చరితులతోడిమైత్రియును సంతతధర్మరతాభ్యసూయయుం గరినిభయాన ఘోరనరకంబున కేఁగెడివారిచిహ్నముల్. 220

క. అని చెప్పిన విని హిమగిరి,తనయ వృషధ్వజునితోడ ధర్మంబులు పె క్కనుపమమూర్తీ పరమం, బనఁ జాలెడుధర్మ మెద్ది యన్నిటిలోనన్ 221

వ. చెప్పు మనిన నప్పరమేశ్వరుం డిట్లనియె. 222

క. రమణీ వర్గత్రయధర్మము లిచ్చు సుఖములు దుఃఖమయము లచిరముల్ గమనాగమకరములు నిత్యమహాసౌఖ్యంబు మోక్షధర్మం బిచ్చున్. 223

నీ. కావున విను త్రివర్గంబుకంటెను మేలు దలపోయ మోక్షంబు దానిఁ బడయు తెఱఁ గెఱింగించెదఁ ²దెఱవ గృహస్థధర్మంబున నిల్చి ఋణంబు లెల్లఁ బాచి ననమునకుఁ బరమశాంతత నేఁగి సద్గురుముఖమున సాంఖ్యయోగ విదుఁ డగునది పంచవింశతి జ్ఞానంబు సాంఖ్యంబు ధర్మనిశ్చలత యోగ

తే. మాసమాచారయుగళ మేకాధికరణ, మస్తలితముగ మది నది యలవరించి ధ్యానపరుఁడయి శీతోష్ణ హర్షశోక,ముఖము లగువివిధద్వంద్వములఁదొఱంగి.

ఉ. శౌచము బ్రహ్మచర్యమును శాంతియు లఘువీశనంబునై ³యిశం జూచుచు సంతరాత్మనెడ సాచ్చి⁴నవిఘ్నవిశేషమున్ ధృతిం దోచుచు భక్తియుక్తికి గురుండు స్రమోదమయండు గాఁగఁ ద ధ్లోచరతం జరింపఁగ నకురితమోక్షనుఖంబు సొప్పడున్. 225

తే. అది సదాభ్యాసకలన నత్యంతనిర్మలంబు నన్యయమును సచలంబు ఘనము నై జరావ్యాధిమరణజన్మాదు⁵ఖి, బహుళసంసారచక్రంబుఁ బాప నేర్చు. 226

వ. అని యుపదేశించి వెండియు. 227

క. విను సంసారమునకు విను, వనిమర్త్యుఁడు శోకమోహవశగతుఁ డై మోక్షనిరూఢిఁ బడయ నేరఁడు, మనము విరక్తముగ విసివి మఱి ముక్తి గనున్.

వ. అట్టిదశ చింతావివర్జనంబునను భూతాస్థిరత్వపరిజ్ఞానంబునను దృష్టారాహిత్యం

బునను గాని కలుగదు గావున వానిభంగులు ప్రకటించెను.

229

సీ. ధనములు సెడిన బాంధవులు సచ్చినఁ దదీయములగుగుణములయందు మనసు
వెట్టకయున్నది యెట్టన్న వగచినఁ దాపంబు వొందుట దక్క నొండు
గలుగునే సుఖము దుఃఖంబును దోడివ యవి మార్చివచ్చుచు నరుగుచుండుఁ
గేవలసుఖము లే దావాసవునకైనఁ జేటు దృశ్యములకు సిద్ధ మగుట

తే. మున్న కని యున్నవగ చిత్తమున జనింప, దరయఁగీడు పరిగ్రహ నుది నమగ్ర
మైనతఁడు పొత్తినూలి పువ్వట్ల తాన, తనకు బంధంబుగావించికొనులతాంగి.

ఆ. విను ధనార్జనంబు ధనరక్షణంబు ధనవ్యయంబు ధనవినాశనముఁ బ్ర
గాఢదుఃఖదములు గావున దుఃఖభాజనము ధనము గాల్పు మనఁగవలయు.

క. రమణీ తృప్తాసమదుఃఖమును బరిత్యాగసమసుఖముఁ గలవే కా
యము ముదిసిన ముదియదుప్రా, ణముగొనిపోజాలుతెవు లనం జనుఁగృష్ణన్.

క. కామములు భోగములఁ దెగు,నే మెలఁతుక నేత నాటునే చిచ్చు ధృతిం
గామములఁ దొఱఁగుసౌఖ్యము, నేమెయిసౌఖ్యములఁ బోలునే యరయంగన్.

క. విచ్చలవిడి నింద్రియముల, నెచ్చటి కైనను జనంగ నిచ్చిన నరకం
బచ్చునటుచుఁ గుదియించినఁ, దెచ్చునుగతి నరున కది సతీమాళినుణి. 234

తే. కామరసమున నతితృప్తుఁడై మనుష్యుఁ, డర్థతృప్తాపరీతాంతరంగుఁడైన
గొఱియనడవిలో నెత్తెడుకోలుపులియుఁ, బోలె మృత్యువాతనిఁగొనిపోవుడేవి.

వ. అని పలికి రాజమృత్యువులఁ ద్రోవం జాలుమే లెయ్యది యంటేనిఁ జెప్పెద
నాకర్ణింపు మనుషలుకు పలికి యిట్లనియె. 236

తే. ధనములునుదానములుఁదపోధనమువాజి, పేయరాజసూయంబులువేయునోపి
చేయుటలుగావుమోక్షదర్శితవేమొకఁడ, మందుజరకుమృత్యువునకునిందువదన.

తే. జాములును దివసమాలు మాసములు నేండ్లు

నైనకాల మాయువుఁ గొని యరుగు చుండు

నెల్లి నేయుపనులు నేడ యింతి మా పా

నర్చుపని రేప చేయుట నామతంబు.

238

తే. మేలుగడు వేగచేయరు కాలపాశ,బద్ధులై యేమటుటఁ జేసి పడఁతి మనుజు
లింతయెఱుఁగుటసంసారమెవలఁ ద్రోచు,నట్టివిసువుటఁ బుట్టించునదిహితంబు.

వ. ఇవ్విధంబున.

240

క. ఈతెరువు లాదరింపఁగఁ, జేతోగతికిని విమర్శసిద్ధి యొదవుఁ ద

జ్ఞాత విరక్తియు ముక్తికి, నాతెరువ సమీపవర్తి యచలేంఘ్రనుతా.

241

క. వైరాగ్యంబు ప్రశాంతికిఁ, గారణము ప్రశాంతి ముక్తిఁ గను మోక్షానం
దారాము జగమృత్యువు, లేరూపునఁ జేర నేర విద్ధచరిత్రా.

242

క. అని చెప్పి మఱియు శివుఁ డి, ట్లను హిమగిరిసుతకు సాంఖ్య మనులినహృదయా

విను వివరించెద సంసృతి, యనురోగంబునకు వైద్య మది యరయంగన్. 248

— శివుడు పార్వతికి సాంఖ్యప్రకారంబు చెలుపుట. శివుఁ—

ఆ. జ్ఞానమున విముక్తి సాంఖ్యులు వడయుదు, రరసి చూడఁగా నిరర్థకంబు
ఘోరతరము నందు శారీర మైనత,పంబుఁ బంచవింశభజన మూఁది. 244

సీ ప్రకృతి కవ్యక్తనామకమును గల దందు మహాదహంకారతన్మాత్రలును మ
నమునింద్రియములుభూతములు జన్యములుగా నోలిన యిరువదినాలుగయ్యెఁ
బంచవింశకతత్త్వభావితక్షేత్ర మా తత్త్వసంతానంబు సత్త్వమును ర
జస్సుఁ దమస్సు నాఁ జనునిజగుణములఁ బ్రకృతిదాఁగరణరూపములు గాఁగఁ

ఆ. గొని నృజించు లోకకోటి నయ్యవ్యక్త, మణువు నిత్య మేక మక్రియం బ
హైతుకంబు చక్షురాదుల కగ్రాహ్య, మది ప్రధాన మనఁగ నతిశయిల్లు. 245

తే. సాంఖ్యతుష్టిప్రకాశముల్ సాత్త్వికములు

మోదభేదాదికద్వంద్వములు లతాంగి

రాజసము లస్తకాశసంత్రాసమోహ

ములును దంద్రియుఁ దామసములుగ నెఱుంగు.

246

క ధృతివిజ్ఞానశ్రద్ధలు, నతివ యనమ్మోహమును దయయు హర్షము నం
చితసత్త్వసృద్ధిఁ బరివర్ధితంబు లగుసత్త్వ మరుగఁ దెరలుం దారన్. 247

తే. క్రోధలోభకామానృతద్రోహచింత, తాపములకు రజోభివర్ధనము వృద్ధిఁ
జేయు వానికి నెల్ల సంక్షీణభావ, మావహిల్లు రజఃక్షయ మావహిల్లు. 248

తే. సంశయంబు విపాదంబు జడతనిద్ర, విను తమస్సువర్ధింపఁగాఁ బెనువు నొందు
నది విహీనతఁ బొందిన నవియు హీన, భావ మొందు వికస్వరపద్మనయన 249

సీ ఒక్కఁ డొక్కనిచేత నెక్కుచుఁగలుగుచుఁ ద్రిగుణంబులును బ్రవర్తించు వీన
జనితంబు లగుప్రీతినంతాపమోహాదు లొదవినఁ దత్తద్గుణోదయములఁ

గని యుపేక్షించుచు ¹మనము నూనఁగ నీమి కార్యంబు ధర్మార్థకామములకు

నమర మచవ్యతి²ర్యగ్జననములకు మూలముల్ సత్త్వాదు లోలి నెఱుంగు

తే. బుద్ధి యనఁగ మహత్తత్త్వమునకు నామ

మది వివేకవిజ్ఞానచిహ్నంబు భూత

జని యహంకారమునకు లక్షణ మహంక

రణము దొఱుగుట మోక్షకారణము దేవి.

250

ఆ. అన్నియింద్రియములనడరింప మగుడఁ జే,యంగ మనసు సాలునవియునదియు
భూతతద్వికారములును దేహము దవ,న్యండు దానఁ బరగియుండు దేహి.

క. విను దేహియు దేహము వే, ఆనునిశ్చయదృష్టి గల్గు నాతఁడు సాలు

మనసు మగిడింప నది నిర్మనస్కతఁ బొనర్చి మోక్షమార్గముఁ జూపున్. 252

వ. అప్పుడు ప్రకృతిం దొఱంగి పంచవింశకుండు వెలుంగు నాతత్త్వంబు పరమ

¹ మనమున నూనఁగఁ గార్యంబు ² ర్యగ్జంతువులకును

హంసుం డనం బరంగుఁ దద్విజ్ఞానంబు శాంతిసాధ్యంబును బరమశాంతిప్రదం
బు నై యుండు. 253

మ. రసగంధాదిగుణాలితేమి నవికారత్వంబునన్ సర్వసం
వసనవ్యాప్తి నణుత్వభంగిని మహత్త్వస్ఫూర్తిఁ జతుఃప్రభృ
త్యసమాలంబితఁ దేజరిల్లు పరమాత్మాఖ్యంబు పద్వింశకం
బు సమత్వంబునఁ జూచుశాంతుఁ డతివా పొందున్ విమోక్షస్థితిన్. 254

వ. ఇది కపిలాదిపరమర్షి సేవితం బైనసాంఖ్యధర్మంబుయోగప్రకారంబువివరించెద.

సీ. విను మింద్రియంబులు మనసును బుద్ధియు నాత్మండు నొక్కటియగుటఁగాన్ము
యోగపరిజ్ఞాన ముగ్ధులీ యగ్నిసమారాధనంబును నధికపాగ్ని
వర్జనంబును సత్త్వవత్త్వంబు దానాధ్యయనములు శౌచసత్యములఁ బాప
ములఁబాపుఁ బాపనిర్ముక్తుఁడై మఱియోగమాచరింపఁగయోగ్యుఁడగునరుండు

తే. మనసు నట్టుట ముఖ్యపుటనుపు దాని
కామిషము గాలగాని కెట్లట్లు శుచియు
నజనమును నగుచోట మృద్వాసనమునఁ
గాయమున కార్జవముభంగి గలుగ నుండి 256

క. మనమున నై దింద్రియములు, నునిచి మనం బాత్మ నల్ల చొదఁగింపఁగ నె
క్కిని ప్రాణంబు నపానంబును వశ్యత నిలుచు యోగమునసిద్ధికి నై. 257

తే అవహితుం డయి తద్దశ యనుభవింపఁ, గా నపానమిశ్రప్రాణగతికి మూర్ధ
మతివ యమ్యైయి నెలవగునతఁడ చూవె, జీవుఁ డనఁ బరమాత్మండునావెలుంగు.

వ అని వెండియు. 259

ఉ. ప్రాణు నపానునందును నపానునిఁ బ్రాణునియందు నిల్పి ని
ర్వాణము గోరి చిత్తము దిరంబుగఁ బట్టఁగఁ బ్రాణసంయమా
క్షీణత దేహమధ్యశిఖఁ జిమ్మఁగఁ దత్తయ మొంది మూర్ధపా
రీణతఁ గోర్కి నల్పు సపరిచ్యుతిఁ దగ్గతుఁ డైనయోగికిన్ 260

వ. అని చెప్పి వెండియు 261

చ. అలసతయున్ విచిత్రతయు నత్యశనాదరణంబు రోగముం
గలయును లోభమున్ భయముఁ గామముఁ గ్రోధము లౌల్యమున్ విరో
ధులు విను యోగసేవకు నదుష్టతఁ బేర్చిన యోగ మిచ్చుసి
ద్ధు లెనిమిదింట నప్రతిహతుం డయి యోగి చరించు నెల్లెడన్. 262

ఆ. నిద్రవెంపు నిద్రనిగ్రహించుటయును, గొలఁదిమీఱుకుడువుఁ గుడువమియును
యోగి కొప్పు వతఁడు యుక్తవర్తనుఁ డైన, నువిద దుఃఖహారియోగమొందు

వ. ఇట్టిది యోగధర్మం బనిన నంబిక సాంఖ్యయోగశ్రవణంబునఁ బరిజ్ఞాతపర
మార్థ నైతి భవదీయసాయజ్యంబు భక్తు లెట్టిసరిచర్యం బడయుదు రెఱింగిం
పవే యని యడిగిన మృదుండు మృడానికి ట్లనియె. 264

—ॐॐ శివుఁడు పార్వతికి నాత్మసాయుజ్యప్రాప్తిసాధనములు దెలుపుట ॐॐ—

- క. విను మవిచింత్యుఁడ సురలకు, మునులకు నేనియును యోగమును సాంఖ్యమునా
యొనరించినయవి యీశుఁడ, సనాతనుఁడ నవ్యయుండు సత్యాత్మకుఁడన్. 265
- క. ఏను బ్రసన్నుఁడ నైనం, గానిది లే దర్చకులకుఁ గావున మత్స్య
ధ్యాన స్తుతివందనముఖ, నానాభజనముల వలయు నై స్థికత శివా. 266
- ఆ. నాలు గాశ్రమముల నలువురు విప్రుల, కతివ పాశుపతమహో వ్రతంబు
తెఱఁగు లేను దొల్లి దెలిపితి శిష్యవ్ర, శిష్యసరణి నది ప్రసిద్ధ మయ్యె. 267
- క. మంగళరక్షాశుచితా, లింగార్చనయోగ్యతలు ఫలించుటకై భూ
తిం గావించితిఁ దల్లి, ప్తాంగులును గపాలధరులు నై శాంతిమెయిన్. 268
- తే. బ్రహ్మచర్య ¹భిక్షాశనపరత గలిగి, జటితయొండె ముండితయొండె సంభరించి
మనసు నాయంద తిరముగా నునిచి యొండు, వస్తువులదెస నొల్లమి వర్తిలంగ. 269
- క. చరియించుభ క్తజనులకుఁ, బరమానందై కతానుభవ మొనఁగుదు న
వైరవున మత్సాయుజ్యము, దొరకొను వారలకు వికచతోయజవదనా. 270
- వ. ఇది సాయుజ్యావాప్తిప్రకారం బని చెప్పి వెండియు. 271
- క. శివలింగస్థాపనముఁ ద్రి, భువనములం బరమహితము పొంటెం గరుణా
ధవళాక్షి చేసితిం ద, త్ప్రవిమలలింగమున నన్న భావించు టుఱున్. 272
- చ. కలమెయిఁ బాల నేత నుదకంబులనేని వరాభిషేకమం
గళము నొనర్చి భ క్తిరతి గంధము మాల్యము ధూపదీపనం
కలనములున్ నివేద్యమును గాఢసమర్పణ మొందఁ జేసి ²లిం
గలసితమూర్తియందు ననుఁ గాంచి భజించిన ముక్తి నేకుఱున్. 273
- క. అని పలికి నీవు దేవాం, గన లాదిగఁ గలత్రిలోక కాంతలకును మ్రొ
క్కునకుం బాత్రం బగుపద, వనజంబులు గల్గి యొప్పు వరసతివి శివా. 274
- క. చతురపు వివేకవిభవో, న్నతచిత్తపు వ్రతవిధాననై స్థికతానం
యతమతివి తాకికజ్ఞా, నితామహిమసహజమతి వనిందిత పరయన్. 275
- క. కావునఁ గాంతాధర్మము, నీవలనం దెలియువేశ్క నెమ్మనమున నా
కావిర్భవించె జెప్పం, గా వలయును దాని వికచకమలదళాక్షి. 276
- ఆ. అనిన సిగ్గుతోడి యలఁతినవ్వొలసిన, చెన్ను మొగము వింత చెలువు దాల్చు
వాంచి యెత్తి గారి పరునితో నిట్లను, నేను మీకుఁ దెల్పు నెంతదాన. 277
- క. ఐనను మీ రడిగిన మ, న్నానసబోధంబుకొలఁది మగువల తెఱఁగుల్
పూని వినిపింప కుండుట, దాన తగదు గాన చెప్పెదను సర్వజ్ఞా. 278
- క. అని పలికి మఱియు నిట్లను, నను నెప్పుడుఁ బాయ కుండు నదు లెల్లను న
వ్వనితలతోడ సమాలో, చన మొనరించి మఱి చెప్పు జను నితైఱఁగున్. 279
- వ. అని విన్నవించి గంగ యమున గోదావరి కాళికి కావేరి కృష్ణవేణిపెన్ననర్కద

బాహుద రేవ తమన మొదలైననదులు మున్న తనతోడన వచ్చి యున్న నన్నాతుల గుఱించి యీశానుం డిట్లడిగెడు నెట్లు సెప్పుద మనినగంగాదేవి నీకంటె నే మెఱుంగుదుమె నీ వెఱింగినతెఱంగున నంగనాధర్మం బెఱింగించి పతిం బ్రీతునిం జేయు మేము భవదీయవాగమృతంబు వీనుల నినిచెద మనుట యుఁ బార్వతి ప్రసన్నచిత్త యై వల్ల భువదనంబునం జూడ్కి నిలిపి 280

క. దేవా నీదుప్రసాద, శ్రీ వచ్చినయెఱుక సుందరీవిధము భవ

ద్భావంబునకుఁ బ్రియంబు గ, సేవాధర్మంబుఁ దెలియఁ జెప్పెద ననియెన్.

తే. అనినవినిసురల్ మునులుప్రియంబుఁ బొంది, రమరగంధర్వసిద్ధసాధ్యాంగనాజ నంబు వినువేడ్కవచ్చి యన్నలినవదన, వెనుకదెన నుండేదేవకీతనయయపుడు.

వ. అని చెప్పి యప్పురుజోత్తమువీనులు వికసిల్లు చుండ నారదుం డిట్లనియె. 283

—ఇతి పార్వతి శివునకుఁ బతివ్రతాధర్మంబులతెఱఁ గఱిగించుట ఇతి—

క. పనితలుఁ బురుషులుఁ బ్రియమునఁ, దను వినుతింపంగ శైలతనయ సమాకర్ణ నకౌతుకి యగునీశానునితో మృదురీతి నిట్లనుం గమలేశ 284

సీ. ఋతుచుతి గాక శుద్ధతయుఁ గల్గినయింతి

కన్య వత్సరిణయకరణమునకు

నొడయులు విను తల్లియును దండ్రియును దండ్రి

తోఁబుట్టినతఁడు మాతులుఁడు సోద

రుండును యోగ్యవరునిఁ జూచి వారిలో

నెవ్వరై నను బ్రీతి నిచ్చువారు

పతి యంతనుండియుఁ బ్రభువు దానికి నట్లు

గావున నాతండ దైవ మనుచు

తే. నతనిమతమూఁది దేవతాపితృసమర్చనములు సతిధిపూజనమునన్కృతినమాచరించుచును బతిహితము వాటించినడవు, సతిపతివ్రతయిహపరసౌఖ్యమహిత.

వ. ఏతద్విషయం బయినయొక్కనిదర్శనం బవధరింపుము. 286

సీ. బ్రాహ్మణుఁ డొకనికి భార్య లిద్దఱు గల రం దొకభామిని యతనిహితము నడపెడనవధాన మొడలి యాతఁడు పంపకయుఁ దాన సురపితృకార్యవరత నడచుఁ దక్కటియింతి నాథుఁబాటించుచుఁ దన్మతంబునఁ జేయధర్మవిధులు వారు మువ్వరు విధివశమున నొక్కట మృతిఁ బొంది రాపతివ్రత వరుండు

తే. సనినసుగతికిఁ జనఁ బెఱవనిత జముఁడు

నీకుఁ బోలేదు మరలుము నీశరీర

మునక యని యాఁగె నది శోకమున నబాష్ప

యైనఁ గన్గొని యతఁడు దయాద్వైత డగుచు.

287

క. పతిమతము గొనక ధర్మము, సతివ నడవు టొప్ప దింక నైనను బతికిన్

- హితము లగువానిఁ జేసిన, నతని గలయు దనినఁ జనియె నదియునుమరలన్.
- వ. కావునం బతికి ననువ్రత యగుట గృహిణికి ధర్మం బని పలికి వెండియు. 289
- క. లలన యిలువాడి నాధుఁడు, వలచినచవివంటకములు వండి యిడి తనుం
గలయఁ దలంచిన మెయికొని, యెలమిం గై నేసి హృదయ మీవలయు శివా.
- తే. పనులయెడ మాఱు పలుకక యనవధానుఁ, డైనపతిఁ దలఁపించి ధర్మార్థకలిత
కృతులునడపుచు సవతి గల్గిననుజోరి,తంబులే కొక్కటై యున్నిదగవు సతికి
- క. సవతాలికిఁ బతి వలచిన, నవుఁ గా కని యతనియిచ్చ కనురూపముగాఁ
దివిరి నడచునతి దైవము, శివ యది దగు నెల్లజనముచే మ్రొక్కు గొనన్.
- క. తనచేతికి నిచ్చినవస్తునికాయము ¹నిల్లరువున చొప్పున మగుడం
గొన వచ్చి భార్య పతి దె, న్నునినప్పుడె యిచ్చు టొప్పున కపటవృత్తిన్. 293
- క. పతి దనకు నేమి యిచ్చిన, నతిముదమునఁ బొంద వలయు నాత్మజుఁ డైనక
మతిఁ గొంకక యేకాంతస్థితి నేకాసనత నున్ని సెట్ట ప్రమదకున్. 294
- క. ధని యధనుఁడు రూపసి యొప్పునివాఁ డవివేకి మూఢ భావుఁ డరోగుం
డనుగతరోగుఁ డనక యంగన పతిఁ బాటింప వలయుఁ గామధ్వంసీ. 295
- క. బలి భిక్షము గడప కిడ, న్వలయును దేవపితృపూజనంబులకాలం
బులఁ బతి శుభ మందుటఁ ద, త్ఫలంబు గాఁ గోరు టొప్పినము సతికి శివా.
- క. గతి పతియ చువ్వె భార్యకు, నతనిఁ గడచినట్టిసత్పరాయణము గృహ
యుత కలదే కావునఁ దా, నతనికి భక్తియగు టిచ్చు నఖిలశుభంబుల్ 297
- వ. అని చెప్పి యప్పురమేశ్వరునకుం బార్యతి భార్యలయధర్మంబులు వివరించు
నది యై యిట్లనియె. 298

— శివుని పార్యతి శివునకుఁ బతివ్రత కనర్హంబు లగు ధర్మంబులఁ దెలుపుట. శివుఁ

- సీ. పరమేశ యాసురి పై శాచి రాక్షసి
యనుపేళ్లుగల వధర్తాంగనలకు
వ్యభిచారతత్పరత్వంబు వారికి నెల్ల
గల ²దసురాంశజ క్రౌర్యనిరత
దనయిచ్చుఁ బొలియించు ధనధాన్యములు చల
హృదయ భోగపరాత్మ యీర్ష్య గలదు
పై శాచి శ్రోధన భర్తృపుత్రులయందు
నిన్నేహ గృహకార్య నిపుణ గాదు
- తే. కలహశీల రాక్షసి సయికంబులేదు, బొంకు వల్కు నెప్పుడు నిద్రవోవు వీత
లజ్జ యిందఱు నాధుకులంబువారి, దురిత మొందించి పోదురు సరకమునకు.
- ఆ. ఎఱుక గలిగి పిదప నేనియుఁ బతిభక్తి, గలిగి ధర్మమోపి సలిపి శాంతి
గలిగి యున్న మున్ను గలపాపములు వాసి, పురుషుతోడ దివికి జోవఁగొండు.

- ఆ. అట్లుఁ గాక పతుల యంతిమసమయంబు, నందుఁ జింతఁ దక్కి యనుమరణము
సేసి రేని నుగతి సిద్ధించుఁ బతినమే,తంబు గాఁగ నన్నితంచులకు 301
- క. ద్విజభామినికి నధర్మము, ప్రజఁ గాంచినపిదప నయ్యపత్యము శోకో
ద్విజితయుఁ బతిభక్తయు నై, త్యజించి యనుమరణనియత యగుటమహేశా.
- క. అని చెప్పి గారి పతి కి, ట్లను నాదగుచాపలమున సఖిలేశ్వరి నిన్
వినిపించితి నేఁ గొన్నివ,చనముల సీతప్పు నాకు పైఁపుము కరుణన్. 303
- క. అని సిగ్గునఁ జెన్నగునా, నన మించుక వాంచి యెత్తు నగతనయ శివుం
డును మునులును మునిపత్నులు, వినుతించిరి మధురవాక్యవిభవం బెనఁగన్.
- క. సురగంధర్వఖచరకి,న్నరకింపురుషోరగాది నారీజనముల్
పరమప్రీతిని బాగడిరి, సరమేశ్వరి నెలుఁగు లడరఁ బంకజనాభా. 305
- క. అని చెప్పి నారదుం డి, ట్లను నగ్గోవిందుతోడ నప్పుడు ప్రియ మా
ననమునఁ బొదలఁగఁ బార్వతిఁ, గమఁగొని సర్వేశ్వరుండు గారవ మొప్పన్.
- క. నానీసంవాదము శుచి, యై నైషికజనుల కెవ్వఁ డాదర మెనఁగం
గా నలినాక్షి చెప్పును, వానికి నిత్యామరత్వవై భవ మొదవున్. 307
- క. మనసంవాదం బెవ్వరు, వినిరి నియతి సజ్జనులకు విభవముఁ దేజం
బును గీర్తియు నాయువు శ్రీ,యును నారోగ్యంబుఁ గల్గు నుత్పలనయనా. 308
- క. అని నిర్దేశించి శివుఁడు, సనియె శివయుఁ గొలుపుతోన చనె నిద్దెనకుం
జని రన వశమే యద్భుత, మనిరూప్యం బప్రతర్క్య నుది శ్రీరమణా. 309
- క. అని పతికి నారదుఁడు నా, వినినకనినయద్భుతంబు వినిపించితి నీ
కనియెం గృష్ణుని సభ్యుల, మనంబు లానందపూర మగ్నము లయ్యెన్. 310
- ప. అని యిట్లు భీష్ముం డుమాచుహేశ్వరిసంవాదం బనుపుణ్యకథ సెప్పిన ధర్మ
తనయుండు సోదరసహితంబుగాఁ బ్రమోదరసభరితుం డై. 311
- అట్లు భీష్ముండు ధర్మజనకుఁ బరప్రాప్తి హేతుభూతం బగుజపవిశేషంబు చెలుపుట. అట్లు
సీ. అతనికిఁ బ్రణమిల్లి యనఘ పరప్రాప్తి యెద్దాన సమకూరు నెఱుఁగఁ జెప్ప
మనిన నతండు నారాయణధ్యానపూజాస్తుతితత్కథాశ్రవణనిరతి
యమ్మేలు గావించు నధిప విద్యజ్ఞున సంరక్షణము గల్గవములఁ బాపు
వేశ్యయొక్కత దొల్లి విద్యాంసునొకరుని మ్రుచ్చని తలవరుల్ మోదఁజూచి
తే. యితఁడు మావాఁడు మీరిది యేటి కాగ,డంబుసేసెద రని మోక్షణంబుసేసి
యాసుకృతమున బ్రాహ్మణియై జనించె, దగఁగ నగ్నింపుమీవు విద్యజ్ఞునముట్.
- ప. అనిన విని యుధిష్ఠిరుండు దారిద్ర్యవ్యాధిశోకంబులకు శాంతి సంపాదించం
జాలు జపం బెయ్యది సెప్పవే యనుటయు ననిమిషనదీనందనుండు బ్రహ్మవిష్ణు
మహేశ్వరులను వినాయకవిశాఖవహ్నివాయుచంద్రాదిత్యులను శక్రవరుణ
యమకుబేరులను సురభిని సముద్రంబులను గంగాదిమహానదులను మరుదశ్వ

వనురుద్రాదిదేవతలను బిత్వదేవతలను వాలఖిల్యాదిసిద్ధులను వేదవ్యాసవాల్మీకి
నారదాగస్త్యగౌతమకశ్యపాత్రికణ్వాదిచుహామునులను రంభాద్యష్టరఃస్త్రీలను
ధర్మతపస్సత్యములను సహారాత్రంబులను దారాగ్రహంబులను సశ్విన్యాది
తారకంబులను మాసర్తువత్సరంబులను వై నతేయకాద్రవేయులను గాశీక్షేత్ర
కురుక్షేత్రాదిపుణ్యక్షేత్రంబులను నైమిశారణ్యదండకారణ్యాదిపుణ్యారణ్యంబు
లను మేరుహిమవత్కైలాసాదిప్రభూతశైలంబులను దిగ్భూభోభూములను బుణ్య
భూరుహంబులను భూసురులను జక్రవర్తులను రాజులను బరమభక్తిం దలంచి
క్తిరించి నమస్కరించి యీ నమూహం బంతయు నన్ను రక్షించి నాకు నాయు
రారోగ్యైశ్వర్యాభివృద్ధి పరమానందంబు లభివంశసపూర్వకంబుగా నిచ్చుఁ
గావుతమని యిచ్చు గోరి “యో స్సమో భగవతే వాసుదేవాయ నమః పురు
షోత్తమాయ నమ స్సర్వలోకగురవే నమ స్సర్వలోకపిత్రే నమ స్సర్వ
లోకపితామహాయ నమ స్సర్వలోకప్రపితామహాయ నమ స్సర్వలోకప్రధా
నాయ నమ స్సర్వలోకేశ్వరాయ నమ స్సర్వలోకవిశిష్టాయ నమ స్సర్వలోక
సుఖప్రదాయ నమ స్సర్వలోకకర్త్రే నమ స్సర్వలోకభక్త్రే నమ స్సర్వలోక
హర్త్రే నమ స్సర్వలోక నిధయే నమ స్సర్వలోకనిధానాయ నమ స్సర్వలోక
హితాయ నమ స్సర్వలోకహితకరాయ నమ స్సర్వలోకోద్భవాయ నమ
స్సర్వలోకోద్భవకరాయ నమో విష్ణవే ప్రభవిష్ణవే” యని పఠించుట మహా
జపంబు.

313

పాపంబులును భయంబులు, నానశలుం బాయు నిష్కహాజపమున ధా
త్రీపాలోత్తమ శుభములు, ప్రాపించును ధర్మతత్పరత సిద్ధించున్. 314
అని యిట్లు గంగాపుత్రుం డజాతశత్రునకు సర్వసిద్ధికరం బయిన నిష్కహాజపం
బుపదేశించె నని చెప్పి తదనంతరసత్కథ లాకర్ణింపు మని పలికి జనమేజయు
నకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె.

315

మనుజునాథ యశేషధర్మములు సర్వ
పాపనములు శాంతిశుభ్రుండు బహువిధములఁ
జెప్పు నిష్కై నివీ యుధిష్ఠిరుండు భక్తి
నమ్మహాత్ముని నీ ట్లని యడిగె మఱియు.

316

అతఁ డోకరుండ లోకముల కన్నిటికిఁ మహనీయ మైనదై
వతముఁ బ్రహుణ్ణుండు ననువై భవ మెవ్వని కొప్పు సర్పన
స్తుతిరతి నెవ్వని మొందు జనంబు మేలు నా
స్తుతిశయ్యుని చను నెవ్వని ధర్మకోటిలోన్.

317

జనులందఱు నెవ్వని మోక్షమార్గ, శాంతితం బంబు తేఱు జపించుజంత
పునఃపునః నెవ్వని యుతిగింపుపరమబోధ.

వ. అని యడిగిన నాభూపతికి భీష్మం డిట్లనియె.

—ఊహ భీష్మండు ధర్మజానకు విష్ణుమంత్రధ్యానం బవశ్యానుష్ఠేయం బని చెప్పెట. ఊహ—

నీ అఖిలజగత్ప్రభు వగు దేవదేవు ననంతునిఁ బురుషోత్త మాభిధాను
నంచితనామసహస్రకంబున సంస్తుతించుచు సంతతోద్ధితమనస్కుఁ
డై యజమానుఁ డవ్యయుఁ డైనయాతని నర్చించుచును దృఢధ్యాననిరతఁ
డగుచు నమస్కృతి యాచరించుచు ననాద్యంతం నవిష్ణు నధ్యక్షు నెల్ల
తే లోకములకు బ్రహ్మణ్యఁ ద్రిలోకకీర్తి, వర్ధనుని సర్వధర్మజ్ఞు వరదు లోక
నాధు భూతభవోద్భవు నవ్విభక్తి, గొలిచి సర్వదుఃఖంబులం దొలంగఁ ద్రో
తే ప్రస్తుతులఁ బుండరీకాక్షుఁబరమభక్తి, దలఁచియర్చించుటయనామతంబున
ధర్మములకును సమధికతము నైన, ధర్మ మింత యెఱుంగుము ధర్మతనఁ
నీ. పరమ తేజంబును బరమపదంబును బర మైనబ్రహ్మంబుఁ బరపరాయ
ణముఁ బవిత్రంబులు నాఁ గగువానికి నెల్లఁ బవిత్రంబు నెల్లమంగ
ళంబులకును మంగళంబును నెల్ల దేవతలకుఁ బరమదైవతము భూత
సమితికి చ్యవ్యయజనకుండు నగునట్టి వాఁ డెవ్వఁ డెవ్వనివలనఁ దోఁచు
తే. నాదియుగమునాగమమున నంత్యవేళ, నడఁగు నెవ్వనియందుఁ జరాచరమ
విశ్వలోక ప్రధానుఁ డవిష్ణు వేయు, భవ్యనామంబులును బాపభయహరిము
తే భూరిగుణయోగవిఖ్యాతములును ఋషి
మాజపరిగీతములును నై మహిమఁ దనరు
నన్మహాత్ముని నామంబు లధికతరవి
భూతికై చెప్పెనను విను భూపవర్య.

వ. అని పలికి 'విశ్వంబు విష్ణుండు వషట్కారుండు భూతభవ్యభవత్ప్రభు' వను
మొదలైన రథాంగపాణి యక్షోభ్యుండు సర్వప్రహరణాయుధుం డనియె
నివి తుదగాఁ గల సహస్రనామంబు లుపన్యసించి.

ఆ. కీర్తనీయుఁ డైన కేశవు దివ్యనామంబు లివి భవద్ధితంబుఁ గోరి
తరతరంబ కీర్తితంబు లయ్యె నశేష, భంగి వేయుఁ గురున్మౌలవర్య.

—ఊహ భీష్మండు ధర్మజానకు విష్ణునామప్రభావంబు చెలుపుట. ఊహ—

నీ విష్ణునామంబులు వేయును నిత్యంబు వినినఁ బరించిన మనుజుఁ డిహము
నందుఁ బరమ్మన సశుభంబు నొందక యత్యంతశుభముల ననుభవించు
విప్రుండు వేదాంతవిదుఁ డగు రాజు విజయమొందు వైశ్యుఁ డక్షయధనం
వశయు శూద్రుండు సుఖభాగిత వెలయు ధర్మార్థకామప్రజాభ్యర్థిజనులు
తే. గాంతు రయ్యె తెఱంగు లేకాంతభక్తి, శౌచియై విని కీర్తించి సారయశవ
నచలలక్ష్మీయు నంశవర్యతయు మేలి, పెంపు సొంపును గలిగి శోభిల్లు నరుఁ
నీ. పురుషోత్తమునినామములు వేయుఁగీర్తించునాతఁడొక్కడను భయంబుఁబో

- డమితివీర్యమునఁ దేజమునఁ గాంతిని బలహూపగుణంబుల దూధి కెక్కు
రోగబంధాపదార్థలకుఁ బరనమాశ్ర నయ్యయిదురితము లడఁగు వాసు
దేవాశ్రయుఁడు వాసుదేవపరాయణుఁడును నగుమర్త్యుఁ డవ్వినతనామ
౩. కము లుపన్యసించి కల్మషంబుల నెల్లఁ, దొఱఁగి దుర్గతులకుఁ దొలఁగి జన్మ
మరణములకు రోగజరలకు నందని, పరమ మైశ్రబ్రహ్మపనము నొందు. 327
౪. స్మృతిసౌఖ్యతొంతిశ్రీ, ధృతికీర్తులు గలుగు దుర్మతియుఁ గ్రోధము లు
భ్రతయును మాత్సర్యము లే, వతిపుణ్యత విష్ణుభక్తు లైనజనులకున్ 328
౫. చంద్రార్కనక్షత్రసహిత మైననభంబు
సచరాచరోర్వియు జలనిధులును
సురదైత్యగంధర్వగరుడయక్షోరగ
వ్రజములు హరివశవర్తనములు
బుద్ధియు నిందియములును మనంబు న
త్వంబును బలముఁ దేజంబు ధృతియు
క్షేత్రంబుఁ దగ్గతక్షేత్రజవస్తువు
లరయఁ గా వాసుదేవాత్మకంబు
౬. లాగమోదితాచారమయంబు ధర్మ
మచ్యుతుండు దత్ప్రభువు సాంఖ్యమును యోగ
తంత్రమును శిల్పవేదశాస్త్రములుఁ గర్మ
ములు జనార్దనువలన నముద్భవించె. 329
౭. విష్ణుఁ డొక్కరుండ విను మహాభూతంబు, దక్కుభూతతతులు పెక్కుగలవు
సరిఁ ద్రిలోకములను బరఁగి విశ్వంబు భూ, తాత్మ్య షష్ఠహాత్మ్య డనుభవించు.
౮. వ్యాససంప్రణీత మైనయీవిష్ణుస్తవంబు సకలశోభనంబులును సు
ఖములుఁ గోరువురుషుఁ డనులినబుద్ధిఁ బరిపవలయు భక్తిపెంపుతోడ. 331
౯. అజ విశ్వాధీశ్వరు సర్వజగత్ప్రభవాప్యయప్రవర్తనకరు నం
బుజలోచను నెవ్వారలు, భజింతురు ఐరాభవమునఁ బడ రప్పుణ్యుల్. 332
- కావున విష్ణునిపేళ్లగు, ¹నీవేయుఁ బరింపు నీకు నెప్పుడు నాయు
శ్రీవిభవారోగ్యంబులు, భూవర సిద్ధించుఁ బరమబోధముఁ గలుగున్. 333
- అని యిట్లుపదేశించిన, విని మోదము నెమ్మనమున వెల్లిగొనఁగఁ బాం
డునియగ్రసుతుఁడు గాంగేయుని కభివందన మొనర్చి యుచితవినయఁ జై.
పూజానమస్కారంబులకు నెవ్వరు భాజనంబు లెవ్వరికిఁ జెట్ట నేసినం జేటు
వాటిల్లు నెవ్వారలు సంతోషించిన శుభంబులు సొప్పుడుం జెప్పువే యనిన
నతం డతని కిట్లనియె. 335

1 నీవేయుఁ బరింపు నీవు నిచ్చులు.

~*~ బ్రాహ్మణానమస్కారములు పరమేశ్వరప్రభు లని చెప్పెను. ~*~

సీ. పూజానమస్కారములకుఁ బ్రాత్రములు బ్రా

హ్మణులు వారలకుఁ గీ డాచరించి

వాసపుండును జెడు వారినంతసమున

నఖిలశుభంబులు నావహిల్లు

ధర్మసేతువు లోకధారకం బఖిలశా

స్త్రప్రవర్తకము విస్తప్రజంబు

దపమును వాక్కును ధనము విపుల హక్కు

కుడుపుమాత్రన పానకోటి బాతు

తే రమ్మహాత్ములు సొప్పురు లఖిలమార్గ, ములకు విను దేవతలు దేవతలకు బాలుఁ

డజ్జఁ డన లేదు పూజకు నర్హు లనిన, నధిప వృద్ధులఁ బ్రాజ్ఞుల నడుగ నేం. 336

న అనిన విని యజాతశత్రుండు బ్రాహ్మణులఁ బూజించుటవలన విశిష్టం బయిన

శుభం బెయ్యది వృష్టం బయ్యి వారలయందు వర్జనీయం బగునర్తనం బేమి

గానంబడియు నీ విల్లు వారలం గొనియాడె డెఱింగించవే యనుటయు

నాపగాపుత్రుండు పవనార్జునసంవాదం బనునితీహాసంబు విను మది భవత్ప్ర

శ్నంబునకు నదు తరం బై యుండు నని పల్కి యజ్ఞనపతి కిట్లనియె. 337

~*~ ఎనకా ర్తపీఠ్యాష్టనసంవాదంబు భీష్మండు ధర్మజానకుం జెప్పెను. ~*~

సీ. అధిప సహస్ర బాహుధనుఁ డేడుదీవులు నేలి యద్భుతబలవరాక్ర

మములఁ దనర్చి మత్సము లెవ్వఁకు నెందు లేరని యశ్వవలేసయుక్తి

నాడిన నొకభూత మాకాశమున నుండి యెఱుంగక పలికెన వెల్లవారి

కధికులు గారె ధరామరు లనవుడు సతఁడు వారలు రాజు నాశ్రయించి

తే నడపికొందురు మనుగడ పుష్పిమితేని, కంటె నె ట్లెక్కు డై రట్లుఁ గాక యేను

మనుతుఁగూర్చినఁ జెఱుతు నల్లినను స్త్రభూతములనన్న వెఱచియాభూతమరిగె.

ప అట్టియెఱిం బవనుండు గగనంబున నుండి త న్నెఱింగించికొనియన్నరసతితోడ.

సీ భూదేవశక్తి న కాదె రాజులు ప్రహరక్ష యొనర్చుట బ్రాహ్మణులకు

నధికులు గలరె'యహల్యక్తై యింద్రుండు శౌతముఁ డలిగిన గాసిఁ బడఁడె

కుంభ సంభవుచేత సంభోధి యడఁగదె యనలుండు భృగుశాసహతుఁడు గాఁడె

యన విని ¹మఱుమాటయాడక యున్నయర్జునునకుఁ బవనుఁ డిట్లనియె మఱియు

తే నాంగిరసవంశసంభవుం డగునుచక్రుఁ

గోరి నిజపుత్రి సోముఁడు గారకమున

నిచ్చె నానంపతులు దమయిచ్చ ననము

నందు పరియించి మునిహృదయంబు లలర.

340

వ. వర్తించు నెడ నొక్కనాఁ డమ్మని యమునానదీస్నానంబునకుం జనుటయు మున్న

యవ్యనితం గామించి వేచి తిరుగువరుణుండు.

341

క. ఎత్తికొని పోయి తనపురి, నత్తామరసాక్షి నునిచె నమ్మనికడకున్
మెత్తన చని నారదముని, యత్తైఱఁ గెఱిఁగింప నాతఁ డాతనితోడన్.

342

తే. ¹తాన దిక్పతి దన కిట్లు దగు నె యొరుని, భార్యఁ గొని పోవ నీవేఁగి పలుకుమిట్లు
యనినఁజనినారదుండు సెప్పిననువిడువఁ, డయ్యెఁగామాంధుఁడై నతినబ్ధివిభుండు.

వ. విడువ కున్న నమ్మని యుచఘృతకడకు మగిడి వచ్చి.

344

సీ. ఇంతిఁ దా విడువని యంతియ కాదు నక బెడతల వట్టి త్రోపించె వరుణుఁ
డని చెప్పుటయు నల్లి యతఁడు సర్వజలంబుఁద్రావిన వరుణపురింబు ధూళి
మయమైన భయ మంది మానినిఁ గొని వచ్చియొప్పించిప్రణమిల్లి తప్పు వాపి
కొని మునికృప గాంచి చనియె నాదిక్పతి ధరణిశ రాజులొ ధరణిసురులొ

ఆ. యెక్కుడనిన వినియు నక్కిళ్లు వడి యున్న, యతనితోడ ననిలుఁ డమరు లసుర
సమితి కోడి వచ్చి శరణు సొచ్చిన నగ, స్తుండు విజయలక్ష్మి నొనఁగుటయును.

వ. గంగాతీరంబునం గ్రతువు లొనరించుగీర్వాణులం బూర్వగీర్వాణులుగానిచేసిన
వసిష్ఠునికడకు వారలు వలియం బాటుదేరం పిగోంచినయత్తాపసోత్తముని
రోమానలజ్వాలలు ²సాకారంబు లయి యాడైత్యలోకంబు నేర్చుటయుం
జెప్పి యక్కుంభసంభవుండును వసిష్ఠుండును శ్రేష్ఠు లగుట రాజుల కొడఁ
బాటు గాదోక దే యనిననుం బలుక కున్నయన్నరపతితోడం బవమానుండు
మఱియు నిట్లనియె.

346

—ఇతి పానుండు గార్తవీర్యార్జునునకు నత్రిప్రభృతులమహిమ సెప్పుట ఇతి—

సీ. ఒకతటి దేవతలకు దైత్యులకు మహారణ మయ్యె నప్పుర రాహునశ్రు
సమితిచే నర్కుండుఁ జంద్రుండు సొలసిన వెలు గడంగుడుఁడమమొలసివెగడు
పడినయద్దివిజల వడి నంటఁ దాఁకి యయ్యసురలు నొప్పింప నత్రికడకుఁ
బాటి మమ్మం గావు పరమనయాత్మక యనుడు నతండు చంద్రార్కతనువు

ఆ. లక్షతములు నేసి యసురసై న్యము చూపు, మాప నిజకటాక్షమాశ్రమునన
యతని నృపులకంటె నధికుఁ డందమొ హీనుఁ, సంసమోనిజంబయధిపచెపుమ.

సీ. అనిన నూరక యున్నయర్జునుతోడ సదాగతి యిల్లను ధరణినాథ
సురపతి యాశ్వినుల్ సోమపానంబున కర్హులు గార్తన్న నాశ్రయంబు
వాటించి వారికై భార్గవచ్యవనుండు దనమంత్రములబల్లి ననిమిషులకు
నెగ్గు సేయంగ నయ్యింద్రుండు వోటున ప్రేటున నాతని గీటడంచు

తే. బుద్ధి నొకశైలమును వజ్రమును రయమునఁ
గొని మహోగ్రతఁ గవియ నమ్మనివరుండు
జలము సల్లిన శైలవజ్రములుఁ దాను

¹ముడఁగఁబడి యబ్బలారాతి మూర్ఛవోయి.

౩48

వ. ఒక్కొంత సేపునకుం దెలిసె సంతకు సమ్మనివగుండు మదుం ఉనువాసి శతయోజన దీర్ఘ సహస్రసంతుని సృజించి పంచిన.

349

ఆ. వాఁడు సురగణంబు వాసవుఁ గబళింప, వాగు శరణు శరణు వరమునీంద్ర యనిన వారిఁ గాచె సమ్మని వా రిచ్చి, రవుడు సోమపాన మాశ్వీనులకు.

350

క. నీ వాచ్యవనుండును ధా, త్రీనిరుసరి గామి యెట్లుఁ దెలుప కుడుగుదే నా వినియు నొక్కమాటయు, నావిభుఁ డాడండ దాని కలయక మఱియున్ .

వ. వాయుదేవుం డన్నర దేవునలనికరుణంజేసి యతనిచే టోర్వనివాఁ డై.

352

సీ. అకట దత్తాత్రేయునకు భక్తి శుశ్రూష సేసి కాదే యివ్వశిష్టబలప రాక్రమంబుల నొంది రాజుల కెల్లను నెక్కుడై తాకృత మేల మఱవ విను మీ వొకంపే యనిమిషాదినను స్తభూతంబులును వృద్ధి బొందు టనని దివిజులకృపన యీ తెఱఁ గెల్లజనములు నెఱిగినపని శాంతిఁ గొఱలి విప్ర

తే. కులము దై వస్వరూపం బగుట మనంబు, నందుదృఢముగ నిల్పితదాశ్రయమున వెలయువాఁడనై ననుమేలువినుమునాదు, బుద్ధియనవుడునతఁడు ప్రబోధ మొలసి,

క. నీపనుపు సేసి బ్రదికెక, సేపు సహంకృతియు విడిచి యెల్లనలన మే లాపాదించుచు విప్రుల, శ్రీ పాదము లాశ్రయించి చెందెన శాంతిన్.

354

ఆ. అనిన సంతసిల్లి యనిలుఁ డానృపు బుద్ధి, గలిగి బ్రదుకు మనుచు గారవించి వీడుకొల్పి చనియె విప్రులపెం పిట్టి, దని యెఱుంగు కుసుకులాగ్రగణ్య.

355

~~~~~ భీష్మఁడు ధర్మజునకు గృష్ణనిష్ప్రభావం బుపన్యసించుట. ~~~~~

వ. అనుటయు సవ్వభుండు బ్రాహ్మణమహానుభావం బింకను విన వలతుం జెప్పవే యనుటయు నప్పుడమితేనికే భీష్ముండు దనకు నిందియంబులును వాఙ్మనసం బులును నపుడు దుర్బలంబు లగుట యెఱింగించి యినుండు దక్షిణాయనం బుతుది సేరుచు వచ్చె ² దేహన్యాసంబుతడిపు లేమి దోచు చున్నది కృష్ణుండు నీకు విప్రజనవిశేషంబు వివరించువాఁ డని చలికి యి ట్లనియె.

356

తే. ఏను గృష్ణు నెఱుంగుదు మానవేంద్ర, యెత్తై గ్రీడావరాహ మై యిద్ధరిత్రి నిది యొకండును జెప్పఁగా నేల కృష్ణు, లీలఁ గాదె భూమ్యాదిభూతాలిగలిగె.

వ. కృష్ణుండు.

357

తే. బొడ్డుతామరయం దొక్కపురుషుఁ డుడ్చి, వించునట్లుగఁ ' జేసి తద్విరచనాని భమున నఖిలచరాచరస్రభవ మయ్యె, నరయ నామాన్యమే కృష్ణుపరమలీల.

క. విను మెత్తఱి ధర్మంబులు, దనుజులచే భాధఁ బొందుఁ నత్సమయమునఁ జనియించి యద్దురాత్ములఁ, దునుముం గృష్ణుండు ధర్మధుర్యులఁ గాచున్.

క. శూలియునుం దాన దిశా, పాలురునుం దాన విశ్వపతియును గురుభూ

పాలవర తాన కృష్ణుఁడు, కాలము దిక్కులును దాన కలఁ డఖిలములన్. 361

ఆ. అరయఁ గృష్ణుఁ డధ్వరాత్మకుఁ డఖిలాగ, ¹మోక్షమంత్రతంత్రయుక్తి నతనిఁ బ్రస్తుతించి మేలు వడయుదు రధ్వర, కర్త లైనజనులు కౌరవేంద్ర. 362

క. చయనంబుల ఋగ్వేదం, బయమహితసువర్ణ నాముఁ డగుకృష్ణగుణో దయము వినుతించు యజ్ఞ, క్రియానిరతు లైనసురలు ప్రీతిం బొందన్ 363

క. విను ఋగ్వేదము గృష్ణుని, వినుతించుట యుటదె యఖిలవేదంబులుఁ ద జ్జనితవిలాసంబులు వేదనిరూపితవస్తువు ననఁ దాన కుమారా. 364

తే. అగ్నులును యజమానుఁడు నాహుతులును
యాగఫలరూపమును గృష్ణుఁ డని యెఱుంగు
మినశశాంకతారకముల నెనఁగుతేజ
ములును గృష్ణమయంబుల భూవవర్య. 365

క. పరమజ్యోతి యనఁగ నిర్జరామరపదం బనంగ సత్యం బన భూ వర యమృత మనఁగ దేవకి, వరిసుతుఁడు వెలుంగువేదవర్గముతుదలన్. 366

క. అని యిట్లుపదేశించిన, విని మోదము నొంది పాండువిభున గ్రనుతుం డనిమిషతటిసీనుతులకు, వినతుం డై నెవ్వనమున వేడ్క దలిర్పన్. 367

—ఈ కృష్ణుఁడు ధర్మరాజునకు బ్రాహ్మణప్రభావంబు నెప్పట. —

ప. కృష్ణునకుఁ బ్రణమిల్లి దేవా భూదేవమాహాత్మ్యంబు వినవలతు నాన తీయవే యని²వినయసంభృతుం డగుచుఁ బ్రార్థించిన నప్పార్థివునిమీఁదఁ గరుణామృ తమయం బగునాలోకనం బాలయ నద్దేవుం డాదరభరితుం డై యిట్లనియె 368

క. ననుఁ బ్రద్యుమ్నుం డివ్వీధ,మున నడిగిన వానికేను ముద మందుచు నా తనిహితము గోరి కుంతీ, తనయాగ్రజ యున్నరూప తగ నిట్లంటిన్. 369

సీ. వర్ణత్రయము నపవర్గంబు సాధింప ననురపితృప్రీతు లాచరింప
నైహికసుఖము లుపార్జింప వలసిన వారికి విప్రుల చేరుగడలు
దివిజుల కైన నాయువు శ్రీయుఁ గీర్తియుఁ దనరుట తత్ప్రసాదమునఁ జూపె
యలిగి భస్మము సేయవలచి పెంపొనఁగంగ నవసీనురులు శక్తు లట్టు లగుట

తే. వారిఁ గోపింపఁ జేయక వారలకుఁ బ్రి
యంబు సేయుచు వారు ప్రహర్ష మొందఁ
దనకుఁ గలభంగి నిచ్చునతండు రెండు
భువనములయందుఁ బెంపును బొగడుఁ బడయు 370

—ఈ దుర్వాసుఁడు కృష్ణునిమనఃకృద్ధి పరీక్షించి యనుగ్రహించినప్రకారము —

ప. నా కనినయాశ్చర్యంబు నెప్పెద నాకర్ణింపుము స్వతంత్రప్రవర్తనం డగు దుర్వాసుండు మనమందిరంబునకు వచ్చి మందహాసంబు సేయుచుఁ గోపించుచు

సుముఖుండగుచు విముఖత్వంబు నొందుచుగుడున నొల్లననుచు బెక్కంఁక్రకుం
గావించినకూడుగూర దా నొక్కరుండ భుజించుచు సెజ్జ నిద్రించుచు భూమి
శయించుచు నెండేనిం బోవుచు మరలి వచ్చుచు బ్రసరించు చుండి యొక్క
నాడు కృష్ణా నాకుం బాయసంబుమీఁన వేడుక వృత్తైడు బెట్టింపవే యనఁ
దక్షణంబ కావించినం గొంత గుడిచి కొంత ననయొడలం బూయు మనినం
బూసితి నచ్చేరువ నున్నుక్తిశేం జూచి కొంత యక్కాంతమేనం దాన పూసి
రథ్యరూపంబుగా రథంబున నప్పొలఁతిం బూన్చి రథారోహణంబు సేసి వీధికి
వెడలి యమ్ముద్దియను ములుకోలం బొడుచుచు రథంబు నడపింప నాకుం
గోపంబు నీర్వ్యయు నించుకయు జనియింప కుండ నేనుం జూచుచుం దోడన
నడచితి నప్పుడు యాకవు లాశ్చర్యకోపభయాయ శ్చచిస్తులై యనేకప్రకారం
బులం ననులోఁ బలుకుచుం జేయునది లేక కెలంకుల వచ్చు చుండ. 371

ఆ. రథము దివిచి డిస్సి రనుణిమేదిలిమీఁన, మ్రొగ్గతిలఁగఁ బడిన డిగ్గ నుటికి
దానిమీఁన ధూళి దాఁజల్లి నెనఁ బాతె, నమ్మనీశ్వరుండు యామృదిశకు. 372

క. పాటిన నాతనివెరుకన, పాటితి సంప్రదానాప్రభావణములతోఁ
దేటి మరలి యమ్ముని నిముఁ, గారియ వెట్టితిఁ గదే యకట యనుచు నయన్.

వ. నన్నుం గనుంగొని నీవు కోపంబు జయించితివి నీకు వరం బిచ్చాఁగ గైకొనుము

ఆ. ఎల్లవారఁగ నమకు నెంత గూర్తున నీకు, నంత గూర్చి నిన్ను ననుసరించు
వారు గాత లోకనంద్యుండు నై యెందు, మాటు లేకయత్తులమహిమ మనుము.

న. అని నిర్దేశించి మఱియు ని ప్లనియె. 376

క. నాయంగంబుల నెల్లం, బాయస మతిభక్తిఁ బూసి పాదతలమునం
బూయవు గావునఁ గలుగు న, పాయం బఱకాల నీకు నవిలంఘ్యం బై. 377

క. విను పరిమపనప్రాప్తికి, ననుగుణ మైయుండుఁ గాన యదియును నశుభం
బన రాదు నీవు ప్రావ్ఛాణ, జనములయెడ నడపు విట్టిచంపన యెవుమన్. 378

వ. అని పలికి రథవహనచరిత్రాంత యగుమీతల్లిం జూచి నీవు సౌంధర్యసౌభాగ్యం
బుల నప్రతిమాన వై మాననీయత్వంబునం గృష్ణనిషోఃశనహస్రాంతిఃపుర
కాంతలకంటె నెక్కుఁగు మని దీవన యిచ్చి యమ్ముని యంతర్హితుం డయ్యె.

ఆ. రుక్మిణియును నేను రుచిరసంపద నప్పు, డతిశయిల్లునన్నదంగకముఁ
జూచికొనుచు మిగులఁజోద్యమందుచుఁ బ్రియ, మెడఁద నెలకొనంగనింటికరిగి.

ఆ. అందు నస్తుచయము ముంసటికంటెను, బహులమును నునోడ్ల భంగికంబు
నగుటఁ జూచి యద్భుతాయత్తచిత్తుల, మైతి విట్టివార లఁ నినుకలు. 381

క. కావున వారికి భక్తుడ, వై వెలయు కుమారి యనిన నతఁ డట్టిఁడ యై
తా వెలసె నీవు నట్టిఁడ, వై వెలయఁగ నుయఁ గౌరవాన్వయముఖ్యా. 382

వ. అని చెప్పినం బ్రముదితమాననుం డగుచు నమ్మానవనాధుండు మాధవుతో
దుర్వాసుండు శర్వాంశసంభవుం డని విందు శర్వునిమహిమ వినవలతుం జెప్ప
చే యనిన నప్పురుషోత్తముండు భరితాదరుం డై. 383

—ఊఊ కృష్ణుండు ధర్మజునకు శివునిమహిమ నెప్పుట ఊఊ—

ఆ అడుగవలయుదాని నడిగితి నీవు న, న్నధిప నామనము ప్రియంబుఁ బొందె
శివునిఁ దలఁచి మ్రొక్కి శివుదివ్యమహిమ నెప్పదనితాంతవిమలహృదయకమల. 385

వ. ఏకాగ్రచిత్తుండ వై యాకర్ణింపు మని ధర్మజున కి ట్లనియె. 385

క. శతరుద్రీయము నేనరుఁ, డతిభక్తిని శివుని మనమునందు నిలిపి యం
చితముగఁ బరించు సులభం, బతనికి సర్వంబు నిందు నందు నరేంద్రా. 386

వ అని వెండియు. 387

సీ. అమరు మహాదేవుఁ డనుపేరు శివునకు నప్పరమునకు మీఁ దరయలేదు
తత్కౌసధృక్కిల ధర్మవిరుద్ధపుజాతుల నెల్లను సమయఁ జేయు
దేవతల్ మునులు సత్ప్రయత్నంబునఁ గావించుదక్షయాగమున శివుని
నుఱచిన నయ్యజ్ఞ ముఱవఱ లై పోదె భగనేత్రనాశ మాదిగ ననేక
తే భంగములు రావె వారి కాప్రభువుచేత, శరణు వేడినఁ గావడే కరుణ నట్టి
వారి నీశుపెం పేమన వచ్చు మఱియు, వినుము తద్దివ్యలీలలు మనుజునాథ. 388

సీ. ప్రబలదైత్యులు పురత్రయనాయకులు జగత్త్రయము ¹నప్రతిమప్రతాపలీల
బాధింప దివిజులు ఫాలలోచనుఁ గాంచి కావుము కృప దేవదేవ నుమ్ముఁ
బశువుల మగువారిఁ బశుపతి వైననీ వనుచు చుహాక్రోశ మాచరింప
నప్పురంబులుమూఁటి నస్త్రమొక్కటన భస్మము గాఁగఁ జేసి యమూర్తంబు

తే. నంకమున నిడ నది బాలుఁ డైన నీతఁ
డెవ్వఁ డని ²సూచ వెఱఁ గంది యెల్లసురలు
వినుతి నేయ బ్రహ్మణమూర్తి వెలుఁగునతని
కిడియె దుర్వాసుఁ డనునామ మీశ్వరుండు. 389

తే అతఁడు సూచె మాయంతికి నరుగుదెంచి, యంతసేసినాఁడనవుడునచ్చెరువును
భక్తియును మదిఁబిరిగొన బాండునగ్ర, సుతుండు నిభృతిమై దేవకిసుతునితోడ. 390

క శివముఖ్యనామములు ప్ర, స్తవనకృతి భోగమోక్షదము లగు నని విం
దు విమలబోధ యెఱింగిం, పవె వానినిగు క్తి ననినఁ బరమప్రీతిన్. 391

వ. అతం డి ట్లనియె. 392

క శివదేవు ముట్టఁ గొల్పఁగ, నవనీశ్వర యతనిపేళ్లయర్థ మెఱిఁగి సం
స్తవనకృతి గూర్ప నాకై, న విధాతకు వైన సరిది నామది జూడన్. 393

వ. అయినను. 394

- క. నీ విట్లు నన్ను నడిగితి, గావున నాయెఱిగినట్టిగలిఁ జెప్పెద న
ద్దేవాది దేవువరనా, మావలి విను మచల మైనయవధానముతోన్. 395
- ఆ. అగ్ని వాయువాసవాదిత్యవసుమరు, దాది దేవతామయాత్మఁ డైన
శివునిమహిమఁ బ్రీతిఁ జెప్పట వినుట న, రావృద్ధసాధకంబు లగు నృపాల. 396
- శివుఁడు ధర్మజునకు శివనామనిర్వచనంబు నెప్పట శివుఁ —
- క. వినుము నరేంద్ర మహాత్మ్యం, బున నుండను నీశ్వరత్వమున నఖిలమహా
మునిజనములును మహేశ్వరుఁ, డని కొనియాడ హరుఁడొప్పు నప్రతిముండై. 397
- నీ ఉగ్రత్వమునఁ బ్రతాపోన్నతి రుద్రనామముఁదాల్చె దేవసంఘమున కెల్ల
మహతినాఁ బాలుపారుమహనీయదేవత గావున విను మహాదేవుఁ డయ్య
నఖిల సత్కర్మఫలాకారశుభములు సేయువేడుకకల్కి శివుఁ డనంగఁ
జనియె సుస్థిరతేజమున వెలుఁ గొందుట నంచితస్థాణుసమాఖ్యఁ బరఁగె
- తే జంగమస్థావరాత్మక సకలభూత
రూపబహుత నొందుట బహురూపనామ
ధేయుఁ డై యొప్పె ధూమ్రపుఁజాయజటల
వలన ధూర్జటి యనుపేర వజ్రలె హరుఁడు. 398
- ఆ. వినుము విశ్వ లనఁగఁ జనుదేవతలు దన, యంద పొడమి రట్టు లగుట విశ్వ
రూపనామకమున దీపితుం డయ్యె నా, పురమర్దనుండు నృపవరేణ్య. 399
- నీ. బహునేత్రములు మేనఁ బ్రజ్వరిల్లుట సర్వతశ్చక్షురాహ్వయోదాత్తకీర్తిఁ
బరఁగు భూతము లెల్లఁ బశువులు దాఁ బతిగావునఁ బశుపతి నా వెలుంగు
విషనుష్ఠఁ డై యున్కి వృషవాహనుఁడుమృత్యువనఁజనుఁబ్రాణపాలాఖ్యసమత
నొంది వహించువేదోక్తాభిధానముల్ మఱియుఁ బెక్కులు వానిమహిమ వేద
- ఆ. వేత్త లైనవారు వివరించి యన్యోన్య, బోధకత్వమునఁ బ్రభూతసౌఖ్య
లగుచు సంతతము శివారామతానిరూ, ధాత్మ లై చరింతు రధిపముఖ్య. 400
- క. ఈనాచునిర్వచనములు, మానవుఁడు పఠించినను సమాహితమతి యై
వీనుల నించిన సౌఖ్యము, నానందము నిందు నందు నతనికిఁ గల్గున్. 401
- వ. అని చెప్పి మఱియును. 402
- క వ్యాసమహాముని లోకహి, తాస క్తిని శివునివిషయ మై పర్యముగాఁ
జేసెనుపస్థాన మొకటి, యాసమధికపుణ్యవాక్పయము విను మధిపా. 403
- నీ సర్వజగన్నిత్యసాక్షి లోకై కశుభావహమూర్తి నిరామయుండు
ప్రథమభూతములకుఁ బ్రథమతమంబు నుధాత్తంబు నయినభూతంబు శివుఁడు
దనముఖంబున నగ్ని జనియించెఁ దను సభక్తికసమారాధనకృతుల నియతిఁ
బాటించువారికి భవమోక్షణంబు గావించువేడుక నుది నించువాఁడు

తే. వితతచతురాత్మకత్వవిశ్రుతి వహించి, కరుణఁ దత్తత్పదస్థిరాకలనకల్కుల
లగుసపర్యారతులకు నయ్యైవిధంబు, నీడ్యపదవుల నొనఁగు మహేశ్వరుండు.

తే. ఈయుపస్థాన మచలిత హృదయవృత్తి
నరుండు శివలింగసన్నిధానమున వాఙ్మి
రూఢముగఁ జేసి యాయురారోగ్యనకల
కామ్యవైభవైశ్వర్యముల్ గలిగి నెగడు.

405

—ॐॐ భీష్మఁడు ధర్మజానకు ధర్మసూక్ష్మప్రకారంబు నెప్పట. ॐॐ—

వ. అనిన విని యత్యంతసంతోషంబునొంది కుంతీతనయూగ్రజుండు శాంతనవుతో
ధర్మంబులు బహుప్రకారంబులు గలవు పరమానుష్ఠేయం బగుప్రకారిం
బెయ్యది దాని నెఱింగింపవే యనుటయు నజ్ఞనపతికి జాహ్నువీనందనం డి
ట్లనియె.

406

ఆ. ధర్మములకు సంజ్ఞ దదేవీదు లగుమహాత్ములు దగంగఁ జెప్పుదురు నరేంద్ర
వినుము కాలపాకమున నది యన్యధా,త్వంబు గలిగి యవిశదత్వ మొందు.

407

వ. ఎ ట్లంచేని.

408

క. అనఘ యధర్మము ధర్మం, బనుమతిఁ బుట్టించుఁ దృణసమావృత మై ప్ర
న్ననితలముచందమునఁ దోఁచిన నూయుంబోలె సూక్ష్మచిత్తత లేమిన్.

409

క. తప్పక కాన్పఁగ లేమిం, జెప్పెడు వారలును దద్విశేషము దప్పం
జెప్పఁగ ధర్మంబు తెరువు, దప్పు నది క్రియాపరులకు దైన్యము దెచ్చున్

410

వ. కావున ధర్మంబు సూక్ష్మప్రకారంబు.

411

క. శ్రుతముఁ బరిత్యాగముఁ గల, మతిమంతల నడుగు లోభమదమోహసమా
వృతబుద్ధులు గానిసమం, చితచరితులవలనఁ దెలియు శీలనిరూఢా.

412

క. కామార్థంబులు మోహోద్దానుతకృత్యంబు లని యెదం గని ధర్మ
స్తోమమునఁ దగులు జనముల, చే మేలుగ నెఱిఁగి కొనుము సిద్ధవివేకా

413

తే. అనఘ యంచితసావ్యాధాయమునను యజ్ఞ
మున సమాచారమున నిష్ఠ వొనుఁగుపడక
యుండు నెవ్వారలకు వార లోపి నడవు
నదియ కనుము ధర్మము సూక్ష్మచరవి గాఁగ.

414

క. అన విని యుధిష్ఠిరుండు నా, మన మిప్పుడు మీరు నెప్పుమాటల సందే
హనిరూఢ మయ్యె ధర్మము, గని కొన వలయుటకు బహుముఖత్వముకల్గిన్.

క. పారంబు లేనిధర్మా,చారంబున మునుఁగు మాదృశక్షుద్రులకుం
దీరం బిట్టిది యని తెలి, వార భవాదృశుల తగుదు రర్కిలిఁ జెప్పెన్.

415

తే. ఆగమోక్తవిధంబుఁ బ్రత్యక్షమునున, మాచరణముఁ బృథగ్విధవ్యాకులములు
ధర్మసూక్ష్మత యిమ్మాటఁ దధ్య మిట్టి, దనఁగ రానియ ట్లున్నది యనఘచరిత.

- వ. అనిన నాపగేయుండు గాంతేయాగ్రజుతో నిట్లనియె. 418
- క. ఇవి మూఁడుదెఱంగులు ధన్యునూత్మత నిశ్చయింప ముఖ్యపదంబుల్
దివిరికొని యివియ చూచుట, యవనీశ్వర పూర్వమునులయందుఁ గలుగుటన్.
- క. అనుమానింపకు మంధుండును నిశ్శృంకాత్ముండును జడుండును బోలెన్
జననాథ యేను బల్కెద, విని దృఢముగ నూఁడు మింక వేయును నేలా. 420
- క. విమలాత్మ యహింసయు దానము సత్యముఁ గ్రోధవర్జనంబును విను ము
త్తమధర్మరాశి యిది ధర్మముచపరమసీను దీని మరుపుము మదికిన్. 421
- తే. బ్రాహ్మణారాధనమునఁదత్పరుఁడవగుము, దక్కుమొండువిచారముల్ ధర్మపుత్ర
యనిన మానస మానంద మంద నాతఁ, డతని కతిభక్తి వందనం బాచరించి.
- న ఎవ్వరు ధర్మంబునెడ నసూయ సేయుదు రెవ్వరు దాని నుపాసించు రెఱింగింపు
వారివారి పొందుగతులును విన వలతుం జెప్పు మననినప్పొరవోత్తమునకు న
ప్పురుషస త్తముం డిట్లనియె. 423
- సీ వినుము రజస్తమోవికృతులఁ దగిలిన మానసంబులు గలమానవులకుఁ
గలుగు ధర్మ ద్వేషకలనంబు వారలు నరకవాసార్థులు ధరణినాథ
స త్త్వపరాత్ములు సతతంబు ధర్మ ముపాసించు రూర్ధ్వలోకాధివాస
మునకు వా రుక్తులు ముచుమును పుట్టిన నుతుండు ధర్మము పద్మజునకు దాని
తే పాకసంపద సుచతు లుపార్జితగ ను, పాసనము సేయుదురు తియ్యపంటిపరువ
మాదరించి తదుపచార మాచరించు, వెరవు గలయట్టి జనములవిధము దోఁప.
- వ. అనినం గాంతేయాగ్రజుండు శాంతనవుతోడ సాధులు నసాధులు నన నెట్టి
వారు సెప్పు మనుటయు నచ్చుహాత్ముం డిట్లనియె. 425

—ఊఊ భీష్ముండు ధర్మజునకు సాధ్యసాధుజనుల నిరూపించి చెప్పట. ఊఊ—

- సీ తమయంత నెఱుంగరు ధర్మంబు నదుపదేశమునను గాన రసాధుజనులు
ధర్మబోధం బివ్విధంబులు రెంటును గలిగెడువారు సాధులు దదీయ
చరితంబు విను విడువరు మలమూత్రంబు లర్హంబు గానిచో నధిప యతిధి
భోజనశిష్టాన్నభోజులు దెరు విచ్చి తగినవారలకుఁ బ్రదక్షిణముగ
- తే. నరుగుదురు నడపుదురు సత్యార్థములు
శరణు సొచ్చినఁ గాతురు సురతగుప్తి
పరులు నిజదారతృపులు గురువినీతు
లమలహృదయులు సంతోష మారఁ గలరు. 426
- వ. అని వెండియు. 427
- తే. సాధు లింద్రియవిభ్రాంతి సంహరింతు
రఘుము దెలిసి ప్రాయశ్చిత్త మాచరింతు
రప్రకాశంబు గా ధర్మ మాచరింతు

రఖలభూతదయాభుత్వ మారఁ గలరు.

428

వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు శంతనుపుత్రుతో నప్రయత్నులకు నర్థంబు సిద్ధిం
చుట గలుగు ధర్మసరులును నీతివిదులును నై నబలవంతులు బహుమార్గంబు
లగు సదుపాయంబుల నర్థంబు లాకాంక్షింప సిద్ధింపకుండెడుఁ గొందఱకు సిద్ధిం
చియు నవి భోగంబుల కుపయోగ్యంబులుగాకుండు శిక్షలు పెద్దలేకయుంగొన్ని
చిత్తంబులందు విద్య లలవడు శిక్షితులయ్యును నిర్విద్యు లగుటయునుం గలుగు
దెవుల్ల నోసియుం బోట్లం బడియును గొందఱు సావరు పూరిపుడుక దాఁకి
బలాధికులు నచ్చుట చూచెద మిట్లు గాఁ గతంబేమి యెఱిఁగింపవే యనుటయు
నమృహీపతి కమృహాత్ముం డిట్లనియె.

429

—శుభాశుభంబులు పూర్వజన్మకృతపుణ్యపాపంబులచేఁ గల్గు నని చెప్పట శుభ—

క. మొలవం బెట్టని యట్టిది, మొలచునె తొలుమేని దానముల నానార్థం
బులు సిద్ధించుఁ బ్రయత్నంబులు లేకయు నింత నిజము భూపవరేణ్య.

430

తే. అలఘుతపములు దొలుమేనఁ గలిగెనేని
వెనకికొని నచ్చు నన్నరు విపులభోగ
ములు పురాకృతవృద్ధసేవల ఫలించు
బుద్ధికలిమియు విద్యలఁ బొలుచుటయును.

431

క. తొలుమేన నహింసారుచి, గలిగిన దీర్ఘాయు వొందుఁ గారణభూతం
బులు భూవర యివి యీగుణములు లేమియు కీడులకును మూలం బరయన్.

వ. కావున.

433

తే. వినుము దానంబుఁ దపమును వృద్ధసేవ
నము నహింసయు నియతకృత్యములు సర్వ
జనుల కిస్తుహాగుణములు మనమునందు
దృఢముగా నిల్పి నడపుము ధీరవర్య.

434

వ. అని యుపదేశించి యాపగానందనుండు వెండియుఁ బొండవార్తజన కిట్లనియె.

సీ. ఎప్పుడు ధర్మంబు నెడ నాదరము గలవానికిఁ గాలంబు దాన యిచ్చు
ధర్మతత్త్వప్రబోధముఁ బఠింపుటముగాఁ గావున సుస్థిరభావశుద్ధి
సహితతపశ్శ్రుతస్నానదానజపంబులను దేవతాపూజలను నమోఘ
కాలుఁ డై వర్తింపఁ గా ధర్మయోగంబు సమకూరు ధర్మంబు సాధనత్య

తే. మొంది చేయించికొని చెప్పఁ బొందు నిర్మ
లాత్మకుండు సంసారపారాత్మకంబు
సత్య మజరామరము బోధ నిత్య మచ్యు
తము పరానంద మగునప్పదంబు ననఘ.

436

వ. అని నిర్దేశించి మఱియును.

437

తే. కనువెలుంగు వేదవ్యాసమునివరుండు

నధిప కృష్ణుండు నీకుఁ బరాయణంబు
చింత దిగఁ ద్రావి పాలింపు శాంతవృత్తిఁ
బ్రజల సర్వంబునందును విజయి వగుము.

438

క. అని యిట్లుపదేశించిన, యనిమిషతటిసీతనూజనతుగివచనముల్

విని మో మలరంగఁ బులకలు, దనువున జాదుకొన నొప్పె ధర్మజుఁ డధిపా.

సీ. అపుడు వీక్షించి సత్యవతీసుతుండు శంతనునందనునితోడ ధర్మజుండు

దెలి వొందె భవదుపదేశామృతంబున ననుజులుఁ గృష్ణుండు నాస్తనకల

రాజన్యలును ధృతరాష్ట్రుండుఁ దానును దగ నిన్నుపాసించి దయకుఁ బాత్ర
నుయ్యె వీడ్కొలుపు మియ్యవనీశుఁ దఱితోడఁ గ్రన్తుట నితఁడు నీకడకు వచ్చు

ఆ. వాఁడు గాక యనిన వాత్సల్యమున నార్ద్ర, మైనచూడ్కి నమృహాత్ముఁ డతనిఁ
జూచి పురికిఁ జనుము శుభవరంపరలకు, భాజనంబ వగుము రాజముఖ్యి. 440

—ఊఊ భీష్ముండు ధర్మజు నూటడించి కరిపురంబునకుఁ బంపుట ఊఊ—

వ. అని యనుజ్ఞ సేసి వెండియు.

441

సీ. నీబుద్ధి ధర్మైకనిష్ఠ గావుతమ సమగ్రవక్షిణబహుయజ్ఞములు య

యాతీచందమున శ్రద్ధాన్వితంబుగఁజేయు రాజధర్మంబునఁ బ్రకృతిరంజ
నము నాచరింపు చుట్టములును జెలులును బండినవృక్షంబుఁ బక్షికులము
లెట్లట్ల నిన్నాశ్రయించి సుఖించువా రర్కునియు త్రరాయణము వచ్చు

తే. టరసికొని యుండి నాకడ కరుగుదెమ్ము

పొమ్ము తల్లియుఁ దమ్ములు భూవరుండు
నీవు సుఖుల రై యుండుండు నృపవరేణ్య
యనుడు నానంద మొంది ధర్మాత్మజుండు.

442

వ. అట్ల చేయువాఁడ నని స్థవినయంబుగాఁ బలికి దేవవ్రతునకు దండప్రణామం
బాచరించి యిట్లు వీడుకొని. 443

క. మును లనుపఁగఁ గృష్ణాదులుఁ,జను దేరఁగఁ దోడఁ బురికిఁ జనియె ముదితులై
జను లెదురుకొనఁగఁ బుణ్యాం,గనలును విప్రులును వచ్చి కని దీవనతోన్.

క. సేనలు స్లఁగ మహిమో,ద్యాసీతుఁ డై యిట్లు వోయి ధర్మజుండు నిజా
వాసంబు సొచ్చి గాంధారిసంభావన మొనర్చి ప్రియము దలిర్పన్.

445

ఆ. తల్లి కెఱఁగి ముదము ద్రావది కొనరించి, సకలపౌరజనుల జానపదుల

నెలమి యెలయ వీడుకొలిపి భూసురులకు, దానవిధుల సమృగం బొనర్చి. 446

వ. వివతులై ననతులకు సమగ్రధనంబు లొనంగి ధృతరాష్ట్రునిం బ్రభూతపూజా
కరణంబునం బరితుష్టునిం జేసి. 447

తే. తమ్ములును గృష్ణుండును బ్రమోదమునఁ దేల

నమృహీశ్వరుఁ డవుడు రాజ్యాభిషేక

మంగళము నొందినట్లు నెమ్మదిఁ దలంచి

గట్టి యైనయాటట పెంపుఁ గాంచి పొలిచె.

448

వ. అట్లు శోభిల్లి వారల నుచితప్రకారసమాచరణంబులకుం జన నియోగించి యభ్యంతరమందిరంబున కరిగె నట్లజాతశత్రుండు ¹సమ్యగంగీకృతసామ్రాజ్యం డయి జనసంపూజ్యం బగుచరితంబున సంప్రవర్తింబుండఁ బంచాశద్వాసరా సంతరంబ వాసరపతి యుత్తరాయణగతుం డగుటయు

449

— ధర్మజుడు గృష్ణాదులఁ దోడ్కొని భీష్మనియొద్దకుం బోవుట —

సీ. అక్కరవేశ్యరుం డప్పుడు గదలి గాంధారిని ధృతరాష్ట్రధరణివిభుని గొంతిని మున్నిడుకొని కృష్ణుఁ దమ్మునిఁ దనతమ్ములను విదురుని యుయుత్సు సంజయులను గృపాచార్యధౌమ్యుల మంత్రకోవిదు లగుయాజకులను దోడఁ గొని వస్తుచందనాగురుపుష్పఫలఘృతకుండముల్ వట్టించుకొని యనేక

తే. రత్నములుఁ గాంచనంబుఁ దో రాఁగ నగ్ని

యంచితంబుగఁ దా సంఘటించి యోగ్య

జనసమాసీతముగఁ జేసి సకలపరిజ

నంబుఁ గొల్పి మహావిభవంబు మెఱయ.

450

వ. చని భీష్మని వీరశయనస్థానంబున కనతిదూరంబునం దేరు డిగ్గినం గృష్ణాదులును రథావతరణంబులు సేసిరి తానును వారును బారాశర్య నారద దేవలప్రభృతి పరమసంయమిసముపాస్యమానుం డగు నమ్మాననీయుం జేర నరిగి మునిజనంబు లకు వినతుం డయి తదభినందితుం డగుచు నాధర్మనందనుం డయ్యమరనదీ నందనునకు నభివందనం బాచరించి సమీచీనధ్యానతత్పరుం డైన యద్దేవప్ర తు నుద్దేశించి.

451

తే. అనఘ వచ్చితి ధర్మనందనుఁడఁ బ్రణతి, యాచరించెద నాపలు కవధరింప నవసరంబేని విను సమయంబు వార్చి, యగ్ని మొదలుగఁ దే దగునట్టివాని.

సీ. తెచ్చితి ఋత్విజుల్ వచ్చిరి హరియు నీ తనయుఁడు ధృతరాష్ట్రుండును సమస్త బంధులుఁ గలమహీపతులు విప్రులుఁ బౌరజనులు నేతెంచిరి సదయహృదయ వీరిఁ జూడుము కను విచ్చి నావుడు నమ్మహాత్ముఁ డందఱఁ జూచి యాన్మపాలు కేలు దెమల్చుచు మెలు సేసితి దైవయోగంబు గాదె నీ వొదవు టరయ

ఆ. మనుజనాథ ²నూఘమాసంబుశుక్లప్రక్షంబు నామనమున సంప్రమోద మావహిల్లఁ జేసె నని యభినందించి, యతని కధికహర్ష మావహించె.

453

వ. తదనంతరంబ ధృతరాష్ట్రునితో నిట్లనియె.

454

తే. వేదశాస్త్రపరిజ్ఞానవృద్ధసేవ, నములు గలిగి యశేషధర్మములు నెఱిఁగి వ్యాసమునిపతి దేవరహస్య ముద్ధి, జెప్ప విని నిష్కళంకత నొప్పి తనఘ.

455

క. కావున భవితవ్యములకు, నీ వడలఁగ వలదు పాండునృపపుత్రులు స
ద్భావమునఁ జూడ నేర్చిన, భూవర తగ నీవు గన్నపుత్రులు గారే. 456

క. వీరిం బరిపాలింపుము, వీరిలశుశ్రూషఁ జత్తవృత్తి ముదమునం
గూరఁగ ధర్మనుతునివైఁ, గారుణ్యము గలిగి పనులు గఱపుము నెమ్మిన్. 457

తే. ఏ నెఱుంగుదు నితఁడు నీయెడఁ బ్రియంబు
భక్తియును గల్గి యక్రూరభావుఁ డగుట
నీవు వత్సలత్వమున నీనృపతిఁ బంచి
పనులు గొనుము కౌరవకులభారధుర్య. 458

క. విను నీతనయులు దుర్యోధనాదు లవినీతిపరు లధర్మజ్ఞులు గ్రో
ధను లతిలుబ్ధులు వారల, మనమున నిడి వగవ వలదు మనుజాధీశా. 459

వ. అని పలికి కృష్ణు నాలోకించి. 460

—ఊహ భీష్మఁడు శరీరంబు విడుచుటకు శ్రీకృష్ణ ననుజ్ఞఁగొనుట. ఊహ—

తే. దేవదేవ జీవాత్మక దేవపంద్య, శంఖచక్రగదాపన్నచారుహస్త
వాసుదేవ త్రివిక్రమ పరద పరమ, పురుష ప్రణతి యొనర్చెదఁ గరుణఁ జూడు. 462

వ. అనుచు నమస్కరించి.

ఆ. బలము నీవ నాకు భక్తుండ నీయెడ, నాలు బిడ్డ లేనియట్టివాఁడఁ
గావు నన్ను నధికకారుణ్యమున నిమ్మ, నుజ్జఁ గమలదళమనోజ్ఞనయన. 463

వ. అని వెండియు. 464

సీ. మాధవ పాండుకుమారవర్గమునకు గృతి నీవ రక్షింపు కరుణ మెఱయ
దుర్బుద్ధి యైనయాదుర్యోధనునితోడఁ గృష్ణుఁ డెక్కడనుండు గెలుపు గలుగు
నక్కడ కంటినేఁ బెక్కుమాటులు నట్లు సెప్పుఁగా నాపంపు సేయ కతఁడు
దనువారి నెల్లను సమయించి తానును సమసె నిన్నెఱుంగుదు నమితమహిమ

తే. నరుఁడు నారాయణుఁడు నను పరమమునులు
జగము రక్షించుటకుఁ గేలి జన్మ మొంది
సంచరించెద రని పరాశరసుతుండు
నారదుండును జెప్పిరి నాకుఁ దొల్లి. 465

వ. అనిన విని వాసుదేవుండు దేవవ్రతువదనం బత్యాదరంబున నాలోకించి. 466

ఆ. కీ షాకష్టు లేదు కృతపుణ్యుడవు తండ్రి, వలనిభక్తి పెంపు గలవు దానఁ
గాదె బంటుఁబోలె గాంగేయ మృత్యువు, నీవశమున నిలిచె నిర్భరముగ. 467

—ఊహ భీష్మఁడు శరీరంబు విడిచి నాకలొకగతుం డగుట. ఊహ—

వ. నీకు నే ననుజ్ఞ యిచ్చితి వసువులం బొందు మననం బరమానందంబునం బొంది
పాండునందనులను ధృతరాష్ట్రునిం దక్కటివారలనుం గనుంగొని మీచేత

ననుజ్ఞాతుండన కదా యని పలికి యందఱుం గౌఁగిలింతుకొని యానృశంస్యంబు
ను సత్యంబును నిత్యంబులుగాఁ బాటించి బ్రదుకుం డని చెప్పి తాను దొడ్లి రా
జుల గెల్చి తెచ్చినధనంబులు విప్రజనంబుల కిచ్చి ధర్మతనయుం జూచి యెల్ల
బ్రాహ్మణులునుం బూజనీయులు ఋత్విజులు నాచార్యులువృద్ధులు విశేషించిపూ
జింపవలయువా రని నిర్దేశించి యూరకుండి ధారణానుక్రమంబున సమాహితా
త్మం డయి వాయువుల సన్నిరుద్ధంబు నేసిన నవి యూర్ధ్వగతిం గైకొనియె
నమృహాత్మం డవయవంబులం బ్రాణంబులువాపికొనుచు వచ్చునయ్యెచోట్లుశల్య
రహితంబులగు చుండె నట్లగుటం గాంచి కృష్ణాదు లగుసఖిలజనంబులు నాశ్చ
ర్యభరితాంతఃకరణు లగుచుఁ గీర్తించి రాసంయమచతురునిచే నర్వాయతన
సన్నిరుద్ధం బై యాత్మ మూర్ధంబు భేదించి మహోల్కాకారంబున నాకసంబు
కెగసి కొంతద వ్వరిగి యంత సంతర్హితం బయ్యె నప్పుడు పుష్పవృష్టి గురిసె
దేవదుందుభులు మొరసె నంబరంబున సిద్ధులు సాధ్యులుం బొగడుచుం బ్ర
మోదంబు నొంది రిట్లు దేవప్రతుండు దివంబునకుం జనుటయు. 468

— పరలోకగతుం డైనభీష్మనకు నగ్నిసంస్కారంబు నేయుట. —

- సీ. ధర్మపుత్రుండును దమ్ములు విదురయుయుత్సులు నగురుకాష్ఠోత్కరంబుఁ
జందనదారుసంచయమును గొని సచుస్థలి సమంచితచితి యలఘుభంగి
విరచించి రయ్యుధిష్ఠిరుఁడును ధృతరాష్ట్రుఁడును నమ్మరున్నదీతనయపుణ్య
గాత్రంబు నున్నానకలితంబు విహితానులేపంబుఁ బుష్పదామోపశోభి
తే. తంబు లుత్తమక్షామానృతంబు నుజ్జ్వలభరణభూషితంబుఁ గా నధికభక్తిఁ
జేసి రప్పుడు సామంబు సెలగ హోమ, మాచరించిరి యాజకు లగ్ని యలర.
- క. కనకములు మణులు భూసుర, జనసంఘంబున కజాతశత్రుఁడు శ్రద్ధా
వినయప్రీతియుతంబుగ, ననేకములు వేళ్ల నొసఁగె నవహితమతియై. 470
- వ. తదనంతరంబ. 471
- క. తలదిక్కు గవలుఁ బాదంబులదెన ధృతరాష్ట్రపాండుభూపాగ్రతనూ
జులుఁ బట్టి యధికవిభవోజ్జ్వల మగుపాడెవయి నిశిరి శవరత్నంబున్. 472
- వ. అమ్మెయి నన్నలువురును వహించిరి భీమసేనార్జునులు ధవళచామరంబు లిడిరి
యుయుత్సుం డుత్తమచ్ఛత్రంబు వట్టై ప్రధ లగు కౌరవస్త్రి లాలవట్టంబులు
వట్టిరి ధౌమ్యుండు గ్రియాకలాపంబు నశపె నట్లు సాద సేర్చి దేవప్రతునిదే
హంబు శ్రోతాగ్ని కావలతి నేసి బహుకుండంబులెత్తి ఘృతంబు ప్రయోగించి
ప్రజ్వలించఁ జేసి రివిధంబునం బితృమేధంబు విభవమహితంబును విధివిహితం
బునుంగా ననుషించి యక్కొరవు లసనస్యంబుగాఁ దిరిగి కృష్ణదైవపాయన
నారద దేవలప్రభృతు లనుగమింప భాగీరథికిం జని సర్వభరతభార్యసమేతం
బుగా నగ్గాంగేయునకుఁ దిలోదకప్రదానంబు లాచరించి రట్టి సమయంబున,

అథ పుత్రశోకాతుర యైనగంగాదేవి గృహ్లాదులం గనుంగొని గుఱియెట. అథ-

సీ ఉదకంబులుందుండి యుత్థిత యై శోకవిహ్వలత్వంబున వికలగమన
యగుచు నెవ్వ్రాముపై నశ్రులు గ్రమ్మఁగాఁ జరుదెంచి కౌరవసమితియెదుర
నిలిచి భాగీరథి యలఘుండు దనకొడు కీలఁ బరికింపఁగా నెట్టిభంగి
వాఁడయ్యెఁ జరితంబు పోడిమి మీ రెల్ల నెఱుంగుదు రై నను నేను గొంత
తే. సెప్పు వినుఁడు నృపత్రతశీలుఁ డసుల,బుద్ధి రాజవృత్తాఘ్యుఁడు భూరిశృపుఁడు
గార్యసంవేది పితృభక్తిధుర్యుఁ డార్య, సన్నతుండు విద్యాపరిశ్రమఘనుండు.
తే. కాశిరాజకన్యకలకుఁ గాఁ బెసంగి, ¹వానిచే గాసి యైరి భూపతులు పలువు
రంబకై పూని వానిమహాబలంబు, హనునగ్నున్దండు దెరలుపఁజాల కరిగె. 475

వ. అని విలపించు నేసి వెండియు. 476

తే. అంతవాఁడు శిఖండిచే నట్టు లగుట
గనియుఁ బెక్కులు సతీయలు గాక యునికి
కతనఁజేసి వజ్రమయంబు గాఁగ నోపు
నని తలంచెద నాడెంద నున్నలారి. 477

న. అని నగచిన గంగాదేవికి దేవకీనందనుం డిట్లనియె. 478

అథ పుత్రమరణగుఱిఖిత యగుగంగను గృహ్లాప్తయనుం నొసడియెట. అథ-

తే. నీవు శోకంబు దక్కుము నీనుతుండు, పరిమగతి నొందె శాపసంప్రాప్తిజేసి
వసువు మర్త్యుడై వర్తించె ననన్యశస్త్రభావుఁ డాతఁడు నగ పేల దేవి నీకు.
చ. అతని శిఖండి యేల యనురాధిపుఁడు¹ సమయింపఁ జాలునే
యతఁడు నిజేచ్ఛఁజేసి నరునంచితదివ్యశరంబు లంగనం
గతములు నేసి పాన్పుగ సుఖితి మృత్యువు మాన్చి యుండి కీ
ర్త్యతిశయ మొంది తా వలచి నప్పుడు వోయె విషాద మేటికిన్. 480

న. అనిచూచిడిల్లంబలికెఁ గృష్ణశైవపాయనమునివగుండును బరమాదరణీయతత్ప
రవచనంబుల నజ్ఞాహ్వావీదేవికి నానందం బాపాదించెఁ దదనంతరంబ యాత్మీ
యసలిసాంగత్యంబు నొందు నచ్చందాకినిచేతం గృహ్లాదులు నందఱు జనపతు
లును ననుజ్ఞాతులు నాశీర్వాదప్రీతులు నై మునులునుం దోడ నడవ నది వెడలిరని
యిట్లు భీష్మనివృత్తాంతంబు వైశంపాయనుండు జనమేజయునకు జెప్పిన నప్పు
డమితేఁ డిత్తెఱంగున నత్తాతకు నలయువిధానం బాచరించి చరితార్థం డైన
యప్పార్థివముఖ్యుండు నుఱి యెట్టిచందంబునంబ్రవర్తించె మునీంద్రా యెఱిం
గింపవే యని యడుగుటయు. 481

చ. సకదుణదివ్యచిత్త పరిశాంతమహత్త్వవిధానచిత్త ని

1 యతనిచే గాసి యైరి భూపతులు పలువు.

రివ్యక్తివిలాసహృద్యశ్రుతివిస్తరవిస్ఫురణైకవేద్యపా
వకబహుభవ్యనామ పరివర్ధనసంక్షయదూరణామ వి
శ్వకలితతోషణా సుభగసాత్వవతేయవచోవిభూషణా.

482

క. ¹సత్యేన్యచరణ శమవ, ద్వాత్సల్యాభరణ ధర్మతత్త్వోద్ధరణా
హృత్సంగతభక్తికదురితోతానిరణధుర్యదృజ్జయూఖవిసరణా.

483

మాలిని. స్త్యయవిరహితపూజ్యా మంత్రగీతాధిరాజ్యా
నయనహిమగుసూర్యా నైష్ఠికక్షేమధుర్యా
దయితభువనరత్నా ²దాంతిసంపద్యతాత్మా
నియమనికటవీర్తి నిష్కళానందమూర్తి.

484

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్తనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున యానుశాసనికపర్వంబు
నందు సర్వంబును బంచమాశ్వాసము.

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము నం ద లి

యానుశాసనికపర్వము సమాప్తము.

1 సత్యేన్యచరణ శమ, ద్వాత్సల్యా. 2 దాంతిసంపద్యతాత్మా ; దాంతిసంపద్యతాత్మా, దాంతి
సిద్ధత్ప్రమాణా.

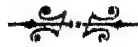

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

అశ్వమేధపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

నానుకపారవశ్యభి

ధావకమాధుర్యధుస్యశత్యావ్లగ్నేషో

పానీతనిరంతరసాం

ద్రానంవస్తావితాన్య హరిహరినాథా.

1

—శ్లోకమున్నుం పసుకములని స్మిష్టములు ప్రబోధించుట. శ్లోకం—

వ. దేవా నై శంపాయయంకు జనమేజయున కిట్లవియె నట్లమరనదీనందనున కు
నకకర్తం బాచరించి ధర్మనంకనుండు ధృతరాష్ట్రపురస్సరింబుగ భాగీరథి
యు త్తరించి తత్తీరదేశంబున. 2

ఉ. ఉన్నలికంబునం బొగులున్లుమునో బొరి లోచనంబులం
గ్రన్ధుఁగ నశ్రువారి ధృతిగౌరవ మేక మహోగ్ర బాణపా
తమ్మున మ్రొగునేనుఁగువిధమ్మున నేలకు వ్రాఁ బట్టె నే
గన్తు వృకోదరుండు మురఘన్నయపంపున నన్నహీశ్వరున్. 3

ఆ. చట్టి యతఁడు ననదు పైచీర యాస్తరణంబు నేసి భూస్థలంబునందుఁ
బెట్టె మానసముల పెన్సయు నలఁచుది, యన్బనాదిసోదరాలి వొదివె. 4

న. కృష్ణుం డుచితవచనంబుల నాభూపాలుం బ్రబోధించె నస్పృశు ధృతరాష్ట్రుండు
గదిసి కూర్చుండి యక్కునుచితోడ. 5

సీ. క్షుత్రధర్మంబునఁ గైకొంటి మేదిని యున్నలికింపక లెమ్ము వశ్య
యనుజవర్గము నీవు ననుభవింపుము శోకకాలంబు గాదిది యేల నగవ
నని చల్కి విదురహితాలాపములు దన వినకుండుటయు సుయోధనునికీడు
నద్దుష్టబుద్ధి దా ననుసరింపఁగ ధర్మ మెడలినకతమున నింత పుట్టె

ఆ. ననియుఁ దెలియ నాడి తనకుగాంధారికివగలు మిగులఁ బొగులవలయుటయును
నుగ్గడించి మమ్ము నొంటివగ్గులఁ గనుంగొనుము వంత దీక్షుమనియె నధిచ. 6

వ. అనిన విని యూర కున్నం గని శౌరి యక్కారవపతితో బంధువులు శోకంబు
నొందిన మృతకోటికిం బరితాపంబు వాటిల్లు నట్లుం గాక భవదీయజ్ఞాతులు
సమరంబున ననివర్తులై యూర్ధ్వలోకవర్తులైరి వారికి శోకింపం బని యేమి
శోకించిన వారలు మగిడి వత్తురే యని పలికి వెండియు. 7

క. విన వలయు వాని నెల్లను, జననాయక వింటి నీవు శాంతనవునిచే
వనట యుడుగు మిఁక దుర్మతి,యును బోలెను వగచుచుండు టుచితమెనీకున్.

వ. వ్యాసనారదాదులును నిన్ను బోధించిరి వారివాక్యంబు లూహింపుము. 9

చ. అతులితదక్షిణాన్వితమహాధ్వరక ర్తవు గమ్ము దేవతా
పితృనివహంబులం గరము ప్రీతియు భక్తియు నుల్లసిల్ల న
ర్చితములు సేయు ముర్విఁ బ్రజఁ జేకొని రక్ష ఘటింపు బంధును
స్థితు లొనరింపు మెప్పు నతిథివ్రజపూజ లొనర్పు భూవరా. 10

వ. అనిన విని ధర్మనందనుండు సాత్యవతేయు మొగంబు గనుంగొని దేవా భవ
దీయదయాప్రేమంబులు నాపై నెప్పుడు నత్యంతగాఢంబు లై యుండు నన్నుఁ
బెక్కుభంగుల రక్షించితి రిటమిఁద వనంబున కరుగ ననుజ్ఞ యిచ్చుట నాకుం
బ్రియం బరుగని యట్లయినం బితామహాకర్ణులం జంపించినక్రూరకర్తునకు
శాంతి యెట్లు గలుగు నమృహాకల్తృషం బేమిటం బాయు నయ్యనుష్ఠానంబు
విధియింపుం డని పలుకుటయు నాధర్మధుర్యునకుఁ బారాశర్యుం డిట్లనియె. 11

సీ. నిష్ఠించి యిబ్బంగి నీ కేము సెప్పిన వాక్యంబు లెల్లను వఱదఁ గలసి
పోయెనే నీ దగు బుద్ధి యిం తొప్పదో కాక మర్త్యుఁడు గాఁడు కర్త యీశ్వ
రునినియోగమున మేలును గీడు నొనరించుఁ గాన నీమదిఁ బాపకర్మశంక
గలిగెనేనియును యాగముల దానంబుల నది వాపిఁకొన రాదె యశ్వమేధ

తే. మధికదక్షిణాన్వితముగ ననఘ చేయు

మంతతో భవదీయచిత్తానుతాప

మంతయును బాయు రఘురాము నట్లుఁ బూరు

భరతులును బోలె దానతత్పరుఁడ వగుము. 12

చ. అన విని యమ్మునీశ్వరున కానృపుఁ డిట్లను నశ్వమేధయా
గనిరతి భూమిపాలు గతకల్మషుఁ జేయఁగఁ జాలు నాఁగ ము
న్నును వెడ వింటి సజ్జనమనోజ్ఞ వచోమహనీయ నీవు సె
ప్పినపలు కూఁది యాక్రతువు ప్రీతి నొనర్చెద నెల్లభంగులన్. 13

వ. అని పలికి మునీంద్రా యొక్కవిన్నపం బవధానంబుతో నవధరింపు మశ్వమేధం
బధికదక్షిణాన్వితంబు గావలయు ననుట దెల్లంబుగా మీరు నాన తిచ్చితిరి
నా కర్థంబు లేదు కయ్యంబున మృతు లయిననరపతుల సుతులు శిశువులును

శోకాక్రాంతులునుం గావున వారలవలన ధనాహరణం బత్వంతాకరణీయం ను దుర్లభంబును నైనది ధౌల్లి దుర్యోధనుండు మాతోడియీనునం పెక్కండురాజులను మ్రుక్కడిమూఁకలనుం గూడఁ బెట్టి ధనంబు వ్యయఁ భూమియు బండ్డారంబునుం బాడుచేసె నివ్వధంబున నిర్ధనత్వంబు వాఁ ధనార్జనంబునకు నొండ్డాకవెరవు దొరకొన దిట్టిదిక ర్తవ్యంబని యెఱుంగకు వాఁడ మంత్రులరై నాకుఁ గార్యం బెఱింగింపవలయునని ప్రార్థించిన నమ్ర త్తుం డమ్మహీపతిం బరమాదరంబున నాలోకించి కొండ్డాక విచారించి.

సీ. అనఘ మరుత్తుండు యజ్ఞంబు సేసి మహాధనరాసుల నవనిసురుల కిచ్చె వా రవి గడు నెక్కుడై యుండటఁ ద్రవ్వితండంబులు దమగృహమ నిడికొని పెరిగిన మెల్లను నిధియుఁ గా నివ్వైన నెలవున నిడుచు నుండి యందఱు నేకవాక్యత దీని నెవ్వరు గనినను నిది వారిధనమ యనిరి

ఆ. మానవేంద్ర యమృహానిధానము దెచ్చి, వలసినట్లు నీవు వ్యయము సేయు మనిన ధర్మతనయుఁ డతఁ డెట్లుపార్జించె, సంతకాంచనము మహాత్మ చెఱు

క. అనుటయు నానత్యవతీ, తనయుండు మరుత్తుపుణ్యతరచరితంబున్ వినుఁ గోరుట మే లెంతయు, వినిపించెద వీరు లలర వినుము సరేంద్రా,

వ. అని పలికి యిట్లనియెఁ గృతయుగంబున దండనీతిప్రవర్తకుం డగుమనువు: ¹బ్రజాని యనుతనయుం డుదయించె నతనికి తుతుం డుద్భవించె నా నిత్యాకుండు ప్రభవించె నాభూపతికి నూర్వరు నుతు లుదయించి రం జాం డగువింశునకు వివింశుం డుదయించె నప్పుడమితేనికిం బదియేవురు కులు పుట్టిరి వారిలోనం బెద్దవాఁ డగుఖనీనేత్రుం డధికబలశౌర్యండును ర్యవరుండును నై సోదరులం గలిపికొని నడవక పదునలువురం జెఱచి సా జ్యంబుఁ గైకొని యుండి.

సీ. మంత్రి విదేవీషంబు మాన్యసరాభవంబును బ్రజావీడనంబులును గలిగి మొక్కలీఁ డగుటయు మ్రుచ్చిలి మంత్రు లాతనిఁ బాపియతనినందనునిర మునకుఁ బట్టముగట్టికొని రక్కుమారుండుదమయయ్యచేటు చిత్తమునఁడ నచివప్రభృతు లగుసర్వజనంబుల యాత్మల ననురాగ మావహిల్ల

తే. సత్యమును బాడియును నొప్పు నిత్యధర్మ, పరత వర్తిలై నస్మహీశ్వరుండు దానతత్పురుఁ డై కల ధనములెల్ల, విప్రులకు నిచ్చి దారిద్ర్య వికలుఁ డ

క. దానఁ గడు డస్సె నాతని, సేన యరాతు లది యెఱిఁగి చెచ్చెర బలనం తానముతోడం బైకొని, యానరపతిఁ జెఱిచి రాతఁ డాపులుఁ దానున్

క. ²వనమునకు నేఁగె సంయమి, జనములు నచ్చెరువు నొందుచందంబున జ్జనవిభుండు నియతి నట తప, మొనరించి మహాప్రభావ మొంది కడంక

- క. అమలనుతిఁ గరముఁ గ్రోలుగ, నమరిచి మానితత్రపోమయాధికశక్తిఁ
ధనునక్రియ యొనరించిన, నమితగుణా చెప్పఁ జిట్ట లయ్యెను దానన్. 21
- వ. ఆకర్ణింపుము. 22
- క. భటతురగసామజరథో, ద్భటసేనాసముదయములు బహుశరుచినము
త్కటకాంచనరాసులు న,చ్చటఁ బొడమెం జూడ నక్కజం బగుభంగిన్. 23
- వ. ఇట్లు బలంబును ధనంబునుం గల్గుటయును. 24
- క. ఆనరపతి రయమున రిపు, భూనాథులమీఁద నడచి పోరుల వారిన్
సేనాయుతముగఁ జంపియుఁ, గానలకుం దోలియును బ్రకాశత నొందెన్. 25
- క. కరధమనంబున నాతఁడు, కరంధముఁ డనంగఁ బరఁగి గౌరవమున వి
స్ఫురణము విభవము శౌర్యముఁ,గరుణయు ధైర్యంబువెలయఁగా నిలయేలెన్.
- తే. శమము దనుమును సత్యశౌచములుఁ గలిగి,యజనశీలత నశ్వమేధాధ్వరంబు
లంగిరనుఁ డుపదర్శకుండై నయింపఁ, బెక్కినరైలోకములు సంప్రీతఁబొగడ.
- ॐ వేదవ్యాసమునీంద్రుండు ధర్మజనకు మరుత్తునిచరితంబు నెప్పుట ॐ—
- క. అతనిమనుమఁడు మగుత్తుం, డతులయశుఁడు విష్ణుసదృశుఁ డనఁ దగు నాగా
యుతబలుఁడు ధర్మతత్త్వ, స్థితివిదుఁడు సమిద్ధబహుళ తేజం డధిపా. 28
- ఉ. అస్తునుజేశ్వరుండు విభవాతిశయంబు వెలుంగ నశ్వమే
ధ మ్మొనరించు చుండి వివిధస్ఫురితాలయముల్ ప్రదీప్తభాం
డమ్ములు సత్పదార్థము లిడం దగుతక్కును గల్గుసిద్ధపా
త్రమ్ము లసంఖ్యముల్ పసిఁడిఁ బ్రస్తుతి కెక్క ఘటించె భూవరా. 29
- వ. అట్లు సమకట్టి యతండు. 30
- చ. హిమగిరిసాను దేశమున నెక్కుడు వైభవ ముల్లసిల్ల య
జ్ఞము దగఁ జేసి భూమిసురసంఘము లెల్లను దృష్టి బొంద హే
మ మొనఁగె గుప్పఁగూరలు సమగ్రకుతూహలుఁ డై కనత్సువ
ర్ణమయగృహక్రియోపకరణప్రకరంబులు నిచ్చె భక్తితోన్. 31
- వ. అని చెప్పి యిది మరుత్తునియాభిజాత్యంబును తదీయవిత్తవిశేషంబులు నెఱిం
గించుట యవ్విత్రం బతనికిదొరకొనిన తెఱంగును నెఱింగించెదఁ దదంచితక్ర
తుక్రియాప్రకారంబును జెప్పెద విను మట్లు కరంధముఁ డనం బరఁగి మనువంశ
దీపకుం డై పేర్చినయాభూపతి నిజతపఃప్రభావంబునను మహానుభావుం డగు
నంగిరసుండు దన కుపద్రష్ట యయి యనేకాశ్వమేధంబులు సేయించుటంజేసి
యావహిల్లినమాహాత్మ్యంబునను మహీపతు లెల్లఁ గొలువం బూజ్యసామ్రా
జ్యం బనుభవించి తనవలచినయప్పుడ తనువుతోడన యార్ధవ్రలోకంబునకుం
జనియె నస్తునుజపతితనయుం డవిషీన్నామధేయుండు ధరాభారధారేయుం

డై యతనిన పోలి ప్రజలం బాలించె.

32

చ. అతనిసుతుండు నూవె మనుజ్ఞాధిపన త్తమ యమ్మరుత్తుఁ డా
పతి దనతండ్రిపిమ్మటఁ గృపారతుఁ డాద్యుఁడు దండనీతివి
శ్రుతమతి దానశీలుఁ డన రూఢికి నెక్కి తదీయరాజ్యను
స్థితి వెలుఁ గొందె వాసపునిఁ జీరికిఁ జేకొనఁ డీనుపెంపునన్.

33

క. వాసపుఁడును నవ్విభునెడ, నీను గలిగి తన్ను మిగుల నీ నని తచ్చిం
తానక్తుం డై మంత్రిని, వాసమునకుఁ జనియెఁ బూరువంశప్రవరా.

34

వ. చని యతనితోడ.

35

నీ. అనఘ మరుత్తుండు నిను వరింపఁ దలంచుఁ దనయజ్ఞమున కుపద్రష్ట గాఁగ
నమరాధిపతి యగునట్టి నాకును జేసి యుపదర్శనం బింక నొక్కమర్త్య
నకుఁ జేత నీపెంపునకు హాని గాదె నన్ విడిచి యాతనియజ్ఞవిధులు నడపుఁ
డాతనిఁ దొఱఁగి మదాస్తత మెఱయు పెక్కాడంగ నేటికి ననుడు నతని

తే. పలుకులకు నవ్వి యాబృహస్పతి మహాత్మ్య, యెఱుఁగ నేనిన్ను నన్నునీవితసెప్ప
నేల సర్వలోకముల కధీశుఁ డైన, నీగురుం డొరు నాసించునే మహేంద్ర. 36

వ. అని వెండియు.

37

ఆ. అగ్ని సల్ల నైన సబ్జమిత్తుఁడు మైల, పడ్డ నుర్వి వొరలఁ బడిన మేదు
నగము సంచలించినను బొంకు వొరయునే, నాదుపలుకు నెమ్మనమున నమ్ము. 38

క. అన విని ప్రమదంబునఁ దే, లినచిత్తముతోడ నమదలీలం జనియెం
దనమందిరంబునకు సుర, లనురాగముఁ బొంద నింద్రుఁ డమలచరిత్రా.

39

నీ. అది యంతయును విని యమ్మరుత్తుఁడు త్రిదశాచార్యుకడ కేఁగి యతనితోడ
నీకు నెఱింగించి నీపంపునన యేను సంభారముల నెల్ల సంఘటించి
యజ్ఞాచరణమున కమరి యున్నాఁడ నీ పువదర్శనంబు సేయుటకు రమ్ము
నావుడు నింద్రుండు ననుఁదనయాగమునకు మున్న వరియించినాఁడు నాకు

తే. నెట్లు రావచ్చుననియె నాయింద్ర మంత్రి, యెట్లు వలికిన మాతాత కనఘ నీదు
తండ్రి సంప్రీతితో నుపద్రష్టయయ్యె, నట్ల కృపసేయు మని పల్కె నవ్విభుండు.

చ. విని ధిషణుం డమర్త్యులకు విన్నను వొప్పుఁ గ్రతుప్రయోగముల్
మనము దలిర్పఁగా నడపి మర్త్యునియాగమునొజ్జఁ గాఁగఁ జా
ల నిది నిజంబ యింక ననులాప మొనర్పక పొమ్ము వేఱ యొ
క్కని నుపదర్శనంబునకుఁ గైకొను మారసి నీవు నావుడున్.

41

వ. అజ్ఞనపతి లజ్జతుం డై మగిడి వచ్చి యెదుర నారదుం గని వినయం బెసంగ
వినతుం డై నిలిచిన నమ్ముని యతనిం గనుంగొని యెట వోయి వచ్చె దే
విన్ననై యున్నవాఁడవు నీతెఱింగెఱింగింపు మెవ్విధంబున నైన నీవిషాదంబు
మాన్వేద ననుటయు నమ్మనుజవరుండు మదీయాధ్వరంబునకు నాంగిరసు నువ

ధ్యాయంగా వరియింపం బోయితి నద్దేవగురుండు నన్నదూషించి పరిత్యజించె
నింక నేటిబ్రదు కని పలికిన నప్పురమనంయమి యప్పుడమితేనితో బృహస్పతి ని
న్నొల్లకున్న నేమి యంగిరసునిపిన్నకొడుకు సంవర్తం డాధిపణిచేత ధిక్కరింపం
బడి సకలంబుచు విడిచి వెళలి వైరాగ్యంబుపెంపున దిగంబరుం డయి తిరుగు
చున్నవాఁ డతనిపాలికి నరుగు మస్తుహోత్తుండు భవన్తఖంబునకు నుపదర్శనం
బాచరించు ననవుడు సంతసిల్లి యాభూవరుం డి ట్లనియె. 42

క. మునివర బ్రదికితి సంవ, ర్తుని నెచ్చటఁ గాంతు నెప్పురుసునం దగ నా
డిన నతఁడు ద్రోపు సేయక, ననుఁ గైకొను నెఱుంగ జెప్పు నాకుం గరుణన్.

వ. అని ప్రార్థించినయప్పార్థివో త్తమునకు సత్తపోధనసత్తముం డి ట్లనియె. 44

సీ. భూపాల యతఁడు కాశీపురిఁ బాయక వర్తించు నున్నత్తవర్తనమున
నతని నెఱింగెడునట్టియుపాయంబు వినుము పురద్వారమున శవంబు
నిడికొని నీ వుండు మేతెంచి చూచి నివర్తించువాని సంవర్తఁ గాఁగ
నెఱుంగుము మరలి య క్లేఁగంగ వెచుకన పొమ్ము నిశ్చలభక్తిపూర్వకముగ

ఆ. నెచట నైన నీకు నే కాంత మొదవిన, శరణు సొరుము వినయభరితవృత్తి
నాదుగుఱుతు సెప్పినా రెవ్వరనినను, జెంస నారదుండు సెప్పె ననుము. 45

— యతఁడు సంవర్తనిఁ దనయజ్ఞమున కుపద్రష్టఁగా వరించుట. —

సీ. ఇప్పుడు నారదుం డెం దున్నవాఁ డని యడిగినయట్లైన నతఁడు నాకు
ని న్నెఱింగించి యగ్నిప్రవేశము సేసె ననుము శంకింపక యనుడు నమ్మ
హిపతి వారాణసీపురంబున కేఁగి దిక్కుమాలినపీనుఁ గొక్కచోటఁ
బడి యున్నఁ గని దానిఁ బట్టించికొని పురద్వారప్రదేశంబు సేర నరిగి

తే. యచట నక్కుణవము నిడి యంతనంత, వేచికొనియుండఁగా నొక్కవెఱ్ఱివాఁడు
వచ్చి శవముఁ గనుంగొని వాటువడ్డ, పసరమునుబోలఁ గ్రమ్మటి పాటుటయును.

వ. వాని సంవర్తం గా నెఱింగి యజ్ఞనవతి యతనిపజ్జన చనం జన నతండు మరలి
చూచి పై ధూళి నల్లియు నుమిసియు వేదెఱుచుచంఁబు భావింప నాభూ
వల్ల భుండు. 47

క. వినయముతోఁ గేల్ మొగుచుచు, ననుగహనం బుడుగ కరుగ నాతండును ని
ర్జన మగుప్రదేశమునకుం, జని యొకవటవిటపినీడఁ జదికిలఁ బడియెన్. 48

వ. డప్పి భావించుకొని యమ్మహోత్తుం డట్లు గూర్చుండుటయు. 49

సీ. ఆరాజు సేరి సాష్టాంగప్రణామంబు సేసి నిల్చిన ననుఁ జెప్పి నిన్ను
ననఘ పుత్తెంచినయతనిపే రెఱిఁగింపు నిజ మైన సిద్ధించు నీమనోర
ధంబు బొం కగునేనిఁ దలయేడువ్రయ్యలై పడు దని యమ్ముని వలుకుటయును
నారదుఁ డెఱిఁగించె నాకు మిమ్ముని నిజ మాడిన సంవర్తఁ డాతఁ డెచట

తే. నేమితెఱఁగున నున్నవాఁ డెఱుఁగ వలయుఁ

జెప్పు మనుడు మీతెఱఁ గెల్లఁ జెప్పి నన్ను

నిందుఁ బుత్తైంచునపుడ యయ్యాడ్యధర్మ

పరుఁడు సొదఁ జొచ్చె నని చెప్పె సరవరుండు.

50

వ. చెప్పిన నప్పురనుముని యప్పుడమితేనియాననం బాలోకించి.

51

క. ననుఁ గానఁగ నీవచ్చిన,పని యెయ్యది యనిన నానృపతి నాయజ్ఞం

బునకుఁ గృప మీర లుపద,ర్శనముం జేయంగ వలయు సంయమినాథా.

52

వ. ఏను మగుత్తుం డనువాఁడ భవదీయజనకుం డుపాధ్యాయుండు గాఁ గ్రతుక ర్త

యైనకరంధమునిపౌత్రుండు ననుటయు సంవర్తండు సంప్రీతి నాతనితో నీవు

నీకార్యంబు నాకుం జెప్పితి నాతెఱఁగు వినుము మాయన్న యగుబృహస్పతి

దనతపోబలంబున నన్ను నవమానించిన మదీయగృహధనాదివస్తువు లెల్ల ను

విడిచి యిట్లు దిరిగెద ననుబోఁటిపీనుంగు నీ కుపద్రష్టయైన నయ్యెడుపెంపునుం

గలదె యస్తుహాత్తు నీవు వరియింపు మట్లు గాక యేన కావలయు ననుతలంపు

గలదేని.

53

ఆ. అన్న నాకు మాన్యఁ డాతండు వనుపంగ, నాచరింతు నీదుయాగమునకు

నొజ్జతనము వేగ ముర్వీశ యగ్గురుఁ, గని యనుజ్ఞ వడయు మనిన విభుఁడు.

54

సీ. ఆతనికడకు మున్నరిగతిఁ గృప వుట్టఁ బలికితి నతఁడు నాపలుకు సరకు

గొనక యమర్త్యయాజనము ననుష్ఠించు నేను మర్త్యనియొజ్జ నేలయగుదు

ననియె నాతోడియీచున వాసవుండు గురు నుడివినకతమునఁ గడఁగి గురుండు

నను ధిక్కరించె నిం కనఘ యం దేమని పోదు మీమాహాత్మ్యమునను వాస

ఆ. వుని నతిక్రమింతు నని నమ్మి యున్నాఁడఁ, గైకొనంగ వలయుఁ గరుణ వెలయు

ననిన మునియు నట్ల యయ్యెడుఁ గా కని, పలికె మఱియు నానృపాలుతోడ.

+ తే. అయ్యెడుం గాక యిపుడు నీ కనుచు నీవు, సంచలించినయప్పుడ శాప మిత్తు

నీకుఁ గీడును బాటిల్లు నింత దలఁచి, సుస్థిరుండవు గావలె సుజనవర్య.

56

వ. ఏను నీయధ్వరంబున కుపదర్శనంబు నేయుచుండ నద్దివస్పతియు బృహస్పతియుఁ

బ్రద్యేషించి రోషంబు వాటింతురు దానికి నులికి నీవు సంచలించిన మదీయ

శాపంబునం గీడు వచ్చు నింత దలంచి సుస్థిరనిశ్చయుండవు గావలయు విచా

రించుకొ మ్మనిన నస్తుహానీయుతో నస్తుహీనాథుండు.

57

— ❧ — సంవర్తండు మరుత్తునియజ్ఞమున కుపద్రష్ట యగుట. ❧ —

సీ. నీకృప గాంచితి నాకు నిం కొండువిచారంబు లేటికి సంయమింద్ర

యాదివస్పతియు బృహస్పతియును నేల పశుపతి విద్యేషపరతఁ గలఁచె

- నేనియుఁ గలఁగుదు నే యని పలికి మీసంగతి వాసిన సరసిజాప్త
చంద్రతారకకులాచలములు గలయంతకాలంబుఁ బుణ్యలోకములు లేక
తే. పోవు నని శపథము శుద్ధభావవృత్తిఁ
బలుకుటయు మెచ్చి యమ్మునిసతి మహేంద్రు
కంటె నిను ధనవంతునిఁ గా నొనర్చి
క్రతువు నడపుదు నని చెప్పి ప్రమద మెసఁగ 57
- వ మఱియు నిట్లను నెత్తెఱంగున నేను ధనవంతుండ నగుదు నం టేని వినుము
హిమవంతంబు నుత్తరభాగంబున ముంజవంతం బనుపర్వతంబు గల దందు
శివుండు శివాసహాయుం డై సురసిద్ధగరుడగంధర్వాదినమస్తభూతజాలంబు సే
వింప విహరించు చుండు. 58
- క. మరణజరాగోగము ల, ¹గ్గిరియేడిరువులను లే వఖిలగుల్లలతా
తరువులఁ గుసుమఫలంబులు, గర మొప్పుచు నుండు నెల్లకాలములందున్. 59
- తే. ఆనగంబుపార్శ్వంబుల నరుణకిరణు, రుచివితానంబు ననుకరించుచు వెలుంగు
శుద్ధకాంచనమయశిలాస్థూలవాలు, కాప్రభాజాల మాశ్చర్యకారి యగుచు. 60
- వ మన మయ్యెడికుం బోయి 61
- సీ. శ్రీకంఠ రుద్రుని శివుఁ బూషదంతమ్ము హరునిఁ గపర్ది శంకరుని నంత
కాంతకు పరదుని నాదిదేవునిఁ ద్రిలోచను సహస్రాక్షుని శాంతమూర్తిఁ
²జీరవాసుని ధన్వి సిద్ధు దండధరు మృగవ్యాధు సుష్టిషిఁ గనకబాహుఁ
బశుపతి వృష భూతపతి మాతృభక్తుని నజు నగ్నివక్త్రుని నభవు భవుని
- ఆ. భక్తిఁ బ్రస్తుతించి ప్రణతులఁ దేల్చి త, త్కరుణ నడసి పసిఁడి ద్రవ్యి తండ
ములు నృపాల పెక్కుమోపులు దెత్తము, రమ్ము భారవహులఁ దెమ్ముచాల.
- క. అని పలికి యస్తుహాత్ముండు, గొనిపోవఁగఁ బోయి శివు నకుంఠితకరుణం
గనక మసంఖ్యముమోపులు, గొని వచ్చె నతండు మంచుకొండయివులకున్.
- వ. ఇట్లు మహాధనవంతుం డై మరుత్తుండు సువర్ణమయంబులుగాయజ్ఞ వాటంబును
భాండప్రముఖనకలక్రియాసాధనంబులును శయ్యాసనాదులుం గావించుకొని
తత్ప్రదేశంబున నతిమానుషం బగువిభవం బెసంగ యజనంబున కుపక్రమించు
టయు బృహస్పతి యంతయు నెఱింగి యంగంబు గృశంబై వెలగు వాఱునట్టి
వగం బొందిన సంక్రందనండు సూచి యవాచనస్పతి కిట్లనియె. 64
- ఆ. తెలివు వొంది యున్నదియె నీదుచిత్తంబు, సురలబ్రదుకు తెరువు లరసి నడవు
చున్నవాడవే నముత్సాహమున వారు, నీకుఁ బ్రియ మొనర్చి నేర్చి మండ్రె.
- వ అనుటయు నాచార్యుండు సర్వంబు సంపన్నంబయినననిమిషపతీయతనితోడ.
- క. నీయొకలు డస్సి వెలువెల, నై యున్నది నీకు నిట్టి యధికపువగవుం

1 గ్గిరియం చెయ్యెడు లే 2 జీరవాసుని ధన్విఁ బినదంతు సిద్ధ మృగవ్యాధు.

జేయఁగ వెఱవనినీచులఁ, జేయుదు దండితులఁ గాఁగఁ జెప్పుము వారిన్. 67

వ. అనవుడు నాచార్యుం డట్టిది లేదు మరుత్తుండు మహనీయం బగుమఘం బొనరిం
ప నుద్యోగించినవాఁ డతనికి మద్దీనోధి యగుసంవర్తుండు యాజకుండయి యది
నడపువాఁ డయ్యె నని వింటి నుద్విషాదంబునకు మూలం బిది యట్లుగాకుండం
జేయనలయు నజ్ఞసనాయకు నియమించి సంవర్తుని యాజకత్వంబునవశ్యంబును
మాన్యునది యని పలికినం బాకశాసనుండు పార్శ్వంబున నున్నయగ్నిదేవు
నాలోకించి నీవు మరుత్తుపాలికిం బొమ్మతండు క్రతుకగణంబున కుత్సహించిన
వాఁడు తదీయం బగుసుపదర్శనంబు బృహస్పతి యాచరించువాఁడు గా సం
ఘటించి రన్తుని నియోగించిన. 68

ఆ. అట్లు సేయువాఁడ నని యగ్ని నిజతను,స్ఫురణ మతిశయిల్ల నరుగుటయును
నుల్ల మచ్చెరువున నూన మరుత్తుండు, ప్రణతి యాచరించి భక్తితోడ 69

—అథ అగ్నిదేవుం డింద్రసంపేకము మరుత్తున కెఱింగింప నచ్చుట. అథ—

సీ. సంవర్తుఁ బిలిచి యాసనపాద్యముఖ్యోపచరణముల్ నడిపించి సరిసరమున
నున్న నయ్యనలుఁ డయ్యుర్వీశ్వరునితోడ బలవైరి వనుప నీపాలి కనఘ
యరుగుదెంచితి దూతనై యన్న నవ్వీభుం డవాసవుండు సౌఖ్యమున వెలుఁగు
చున్నాఁడె యమరసముత్కరం బతనికిఁ బ్రియ మాచరించి వర్తించుచున్నె

ఆ. యాదరంబు గలదె నాదెన నాసహ,ప్రాక్షు నెచ్చునంబునందు హవ్య
వాహ యనుడు సతఁడు వసుమతీపతికి నిట్లనియెఁ గౌరవాన్వయాగ్రగణ్య.

క. సురనాథుఁడు నద్దయు సుఖ, సుర లాతనికిం బ్రియంబు సౌలయక యొనరిం
తురు నీదెన నాదర మ, ప్పరుషవరున కగ్గలంబు భూపవరేశ్వర్య. 71

వ. నావచ్చినసని సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 72

క. నీజన్నమునకు ధిషణుఁడు, యాజకుఁ డై మర్త్య నిన్ను సమరత్వదశా
భ్రాజిష్ఠుఁ జేయు నమ్మెయి, రాజితముగ నాచరింపు క్రతుకార్యంబున్. 73

వ. ఇది యింద్రుండు నీతోడం జెప్పు మన్నకార్యం బచటయు నమ్ముజనాథుం
డమ్మహాత్ముతోడ. 74

ఆ. అనఘ యేడుమ్రొక్కులాబృహస్పతికి మ్రొక్కెదనతండు నన్నునదయవృత్తి
నపహసించి తాను యాజకత్వమునకు నెట్లు జీరక యున్న నేను బోయి 75

క. అనుజం డతనికి ననుపెను, పొనరినసంవర్తు భక్తి నొడఁబఱచి తగం
గొని వచ్చితి మత్క్రతుయా,జన మీయోగీశ్వరుండ చాలుం జేయన్. 76

ఆ. అనిన నగ్నిదేవుఁ డమరగురుం డుప,ద్రష్ట యైన వజ్రధరుఁడు నీకు
నలఘుపుణ్యలోకములు సులభ్యములుగ, లీలఁ జేయు నట్లు మేలు గాదె 77

క. అనవుడు సంవర్తుఁడు గడుఁ, గనలి యనలుతోడ నిట్టిగతి నీవిం కా

డిన మద్దారుణదృష్టిని, నినుఁ గాల్తుఁ మగుడు మిప్పునికిఁ దిరుగకుమీ 78

చ. అనుటయు భీతి నగ్ని యమరాధిపుపాలికిఁ బోయి యే మరు
త్తునిఁ గని నెమ్మి నీ దగుక్రతుక్రియకుఁ గురు యాజకుండు గాఁ
గొను మని చెప్పితిఁ విని యకుంఠితసిశ్చయుఁ డైనయవ్వభుం
డనిమిషమంత్రీకిఁ వెఱతు నాతని తమ్మునిఁ గోరితెచ్చితిన్ 79

వ. ఈయోగీశ్వరుండు మాదీయాధ్వరంబునకు యాజకుం డనుపలుకు పలికి సంవ
ర్తుం జూపె నే నంత నిలువక పురుహూతునకుం బ్రయం బొనరించిన నీకుం
బుణ్యలోకంబులు సిద్ధించునట్లు సేసిన మే లని తఱిమి చెప్పినను నప్పుడమితేఁ
డొడంబడండ. 80

చ. అన విని యింద్రుఁ డిట్లనియె నగ్నికి నిమ్మరి వోయి చెప్పు మ
జ్జనపతితోడ నాపలుకు సమ్మతిఁ జేయక తక్కెనేని నేఁ
బనిచెడ వజ్రముఁ జమునిపాలికి నన్నరనాథు వేగమే
యనుచుట కింతయెల్లదమె యాతనికిఁ మనయాజ్ఞ యారయన్. 81

వ. అని పలుకుటయుఁ బావకుండు పాకశాసను నాలోకించి. 82

సీ. ఇంక వచ్చిన దారుణేక్షణదగ్ధుఁ గావించుఁ జుమ్మి యని విపులకోప
మూర్తి యై పలికె సంవర్తుండు గావున వెఱతు నే నట వోప వేటొకండు
పోవుఁ గా కనవుడు దేవేంద్రుఁ డన్యుల నీవు దహింతు గా కేవిధమున
నొరులు నిన్నుదహింతురో పేదమాట యిట్లాడుదే యనుటయు నగ్నివలుకు

ఆ. మూఁడులోకములును వాఁడిమగంటిమి, నేలు చున్నవాని నెట్లు వృత్తుఁ
డాక్రమించె నిన్ను నదియును గాక పర్వతస్య మఱియు వినుము బ్రహ్మబలము.

సీ సయాతిక్రతువున నయాశివీనుల సోమపానంబు నీకొడఁబాటు గాక
పాయంగఁ బెట్టిన భార్గవచ్యవనుండు వారికిఁ గా సురవర్గసహిత
ముగ నిన్ను బాధితుండుగఁ జేసె నిజమంత్రబలమున దాని కీ వలిగి వజ్ర
మేఢైఱఁ గొని యమ్మునీశ్వరు సాధింపఁ గడఁగిన నగుచు బెట్టడఁచెఁ గాదె

తే. యతఁడు పుడిసెఁడునీరనయప్పు డతనిఁ, దెలచి సోమ మాశివీనులకుఁగలుగఁజేసి.
తరయ నెందును బ్రహ్మబలాతిశయముఁ, గడచినట్టిబలంబులుఁ గలవె యసఘ.

క. అనవుడు బ్రహ్మబలము గడు, ఘన మగు టెఱుఁగుదు మరుత్తుఁ గాఱియఁబెట్టం
జనదే నా కని శక్రుఁడు, పనిచెను గంధర్వలోకపతి ధృతరాష్ట్రున్. 83

వ. పనుచునప్పు డతనికి ట్లనియె. 86

తే. నీవు వోయి మరుత్తుని నెమ్మి గాంచి, గురుని నీకుయాజకుఁడుగఁ గొనఁగవలయు
నట్ల చేయక యున్న వృత్తారి క్రోధ, దీప్తుఁ డై కులిశంబుఁ బుత్రైంచు ననుము.

వ. ఈమాట సంవర్తునిసన్నిధిన యాడు మని పలికిన నాధృతరాష్ట్రం డియ్యకొని

చని సంగవర్తిసహితుం డై యున్ననురుత్తునిం గని తాను గంధర్వం డనియు
ను సనిమిషులచేతంపున నచ్చితి ననియునుం జెప్పి యప్పుడమితేనితో మఱియు
నిట్లనియె. 88

చ. నినుము నాదీయబుద్ధి పృథివీమ యాజకుఁ గాఁగ నీనఖం
బునకు వృహస్పతిం గొనుము పూర్వదిశాపతి కవిధంబు ప్రీ
త నొనఁగు నట్లు నేయ కవధీరణ చేసికయేని వజ్రముం
బనుచు నతిండు నీయి సభాసదులున్ వినఁ జాటి చెప్పితిన్. 89

సీ. అనిన నురుత్తుఁ డియ్యమరుగురుండు నాయాగంబు నడపుట కాళ్ళ రోసి
రా కున్న సంవత్సర బ్రాధించి నెచ్చితి నింక నట్లులు నేయ కెట్లు వచ్చు
నసఘ పుష్కర్ద్రోహ మధిక పాపముగాదె యిది నీవెఱుంగు కయ్యింద్రుఁడెఱుంగు
సిద్ధసా ధ్యాదిప్రసిద్ధులు నెఱుంగుదు రివ్వుట గురునకు నియ్యకోల

తే. యనుష గంధర్వుఁ డెదె విననయ్యె వజ్ర
ఘోరినాడంబు నీ కోర్వొ గొలఁది యగునొ
కాదొ నీవ యెఱుంగుదు మెది నీశ
యనుటయును నృపుఁ డాలించి విసి భయమున. 90

ప. సంవత్సర కేటంగించి. 91

కి. కలిశము వచ్చుచు నున్నది యలు కొండెడు నామనంబు సఘచరిత స
భ్యులు సంశ్రాసము నొందిరి, తలకొని రక్షింప వలయు దయ ము వ్రేల్లన్. 92

పి. అనిన విని యన్తుహాయోగీశ్వరుండు. 93

సీ. ఇంద్రునిదెస భయం బించు కేనియ వల నతఁడు నన్నెఱుంగఁజే యధిప వినుము
సంస్తంభ విద్యాప్రశ స్తవైభవమున నజ్రంబు నతఁడు నవాసనవాది
ప్రచళంబులుమీయధంబులు నాచేతఁ బ్రతిహతిం బొందు దుష్పవనచండ
వృష్టి ముఖసుహావికృతులు బాధింతు ననుడ మ్రోయుచునిదెయరుగుదెంచె

ఆ. భదుర మెవ్విధమున భీతి దొఱుంగుదు, ననియె నృపతి యూతఁ డల్ల నగుచు
దాని సరికగొనకు శగువర నుడుగు నా,తపముచేర్చి నిత్తు ధరిణినాథ. 94

చ. అనిన నురుత్తుఁ డిట్లనియె నాతనితో భయ మెల్లఁ బాసె నే
నిను వర ముగ్ధ వేడెన మనీష విరోధము దక్కి యధ్వరం
బున కిటు నచ్చి దైవతవిభుండు నిజోచితహవ్యభాగముం
గొనియెడు నట్లు గాఁగ మునికుంజర చిత్తమునం దలంపవే. 95

క. తనుభాగంబులు దక్కిన, యనురులునుం బ్రీతిఁ గొనఁగ యాగంబున,యో
గము సుప్రణీత మయి లోకనునోజ్ఞము గాఁగ వలయుఁ గారుణ్యనిధి. 96

క. అనుటయును మదాహ్వనం, బున నింద్రుఁడు సోమపానమున కేతెంచుం
జనుదెంతు రతనితోఁ దక్కినయమరులుఁ దొడఁగు యజ్ఞ కృతికి సఁకేంద్రా. 97

అశ్వమేధపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

- వ. అని పలికి దవ్యులన యవ్యజ్రంబు వారించి గంధర్వునకు వీడుకోలు సేయించి యయ్యోగింద్రుండు దేవేంద్రుని దేవతలనుం బిలిచె నన్యుహాత్మునిమహనీయమం త్రశక్తి నాహూతు లై నయప్పురుహూతప్రభృతిబృందారకులు ప్రియంబున నరుగు దేర నమ్మనిపతి యజ్ఞసపతి వారల నెదుర్కొను తెఱంగు నడపి తానును గూడ నడచి వారికి నర్హ్యపాద్యాదిపూజనంబులు విధివిహితప్రకారంబునం జెల్లించె నన్యురుత్తుండును మరుత్పతికిం బ్రణమిల్లి దేవా నీవు విజయంచేసి నా జన్నంబు సఫలంబు సేసితి కృతార్థుంఁడ నైతిం గృపాధామ నామూదినులుక మాని నన్నుం జల్లనిచూడ్కిం జూడు మని ప్రార్థించి సంవర్తం జూపి యిత్రాపన పతి బృహస్పతిస్వయాపంబ కావునం గ్రతుయాజకుండు గాఁ బ్రతిగ్రహించితి నని విన్నవించుటయు ననిమిషనాథుండు నీవలనం బ్రీతిం బొందితి నీతం డయ్య మరగురుననుజుం డతనియ ట్లగుటకు సందియం బేమి యనుచు వికచవదనుం డై కనుంగొనిన నమ్మనివరుం డాదివిజవరున కి ట్లనియె. 98
- ఆ. అజలలోకభర్త నమరేంద్ర నీ విట్లు, లానరమున వచ్చు టరయ నాత పంబుఫలము గాదె పావనమూర్తి యీ, రాజు క్రతువుఁ బుణ్యరాశి యయ్యె.
- చ. సకలవిధానదక్షుండవు సర్వము నారసి చేయఁ బంపు నీ సకృపవిలోకనంబులను ¹నార్థము లై క్రతుమంత్రతంత్రముల్ వికలత లేక చెల్లు జనవిశ్రుతుఁ డీశువుఁడ౯ భవద్దయ౯ సుకృతులలోనఁ బెంపు గని చూడఁ గనుం దగఁ బుణ్యలోకముల్. 100
- వ. అని యిట్లు నిభృతుం డై యభివర్ణనపూర్వకంబుగా సంభాషణం బాచరించిన.
- నీ. భూరిహర్షింబునఁ బొంది పురందరుం డమృతాశనులఁ గలయంగఁ జూచి యజ్ఞవాటం బుదాత్తాభిరామంబుగఁ జేయింపుఁ డశురస్త్రీనిజనంబు నాట గంధర్వులపాటఁ జెల్లింపుఁడు నావుడు వా రట్ల నడపి మఱియు సకలకర్తములకు నాహూయ్య మాచరింపంగ వేటొకయగ్నిభంగి వెలిఁగి
- తే. లసితనముచితపీఠ మలంకరించి, వేడ్క సంవర్తముని హవిర్విధి యొనర్ప యాగ ముజ్జ్వలమును సుప్రయోగకంబు, నగుచునొప్పారెభరతకులాగ్రగణ్య.
- తే. ²ప్రీతిఁ బేర్వేరఁ బిలిచి చేనేత సోమ, మన్యుహాయోగి'యంది యీ నెమ్మిఁబాన మాచరించి సహస్రనేత్రాదు లైన, యమరు లానందమున దేలి రధిపముఖ్య.
- వ. ఇట్లు మరుత్తుండు మరుత్పతికిం బరమత్మప్రిఁ గావించి యామంత్రణంబు సేయ నయ్యందఱు సభినందించి నిజనివాసంబులకుం జని రజ్జననాథుండు. 104
- చ. యజనము పెల్లుకాలము సమాప్తతఁ బొందిన నాఁడు దద్దయ క్కజ మగుభంగిఁ బ్రస్ఫురితకాంచనరాసు లనేకముల్ బహు

అశ్వమేధపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము గొన నింద్రాదులు వచ్చుట. శ్లో-

వ. అని పలికి దవ్యులన యవ్యజ్రంబు వారించి గంధర్వునకు వీడుకోలు సేయించి
యయ్యోగీంద్రుండు దేవేంద్రుని దేవతలనుం బిలిచె నమ్మహాత్మునిమహనీయమం
త్రశక్తి నాహూతు లైనయప్పురుహూతప్రభృతిబృందారకులు ప్రియంబున
నరుగు దేర నమ్మునిపతి యజ్ఞసపతి వారల నెదుర్కొను తెఱంగు నడపి తానును
గూడ నడచి వారికి నర్ఘ్యపాద్యాదిపూజనంబులు విధివిహితప్రకారంబునం
జెల్పించె నమ్మరుత్తుండును మరుత్పతికిం బ్రణమిల్లి దేవా నీవు విజయంచేసి నా
జన్నంబు సఫలంబు సేసితి కృతార్థుంశ నైతిం గృపాధామ నాహూదియలక
మాని నన్నుం జల్లనిచూడ్కిం జూడు మని ప్రార్థించి సంవర్తం జూపి యిత్యాస
పతి బృహస్పతిస్వరూపంబ కావునం గ్రతుయాజకుండు గాఁ బ్రతిగ్రహించితి
నని విన్నవించుటయు ననిమిషనాథుండు నీవలనం శ్రీతిం బొందితి నీతం డయ్య
మరగురుననుజుం డతనియ ట్లగుటకు సందియం బేమి యనుచు వికచవదనుం
డై కనుంగొనిన నమ్మునివరుం డాదివిజవరున కి ట్లనియె.

98

ఆ. అజలలోకభర్త నమ రేంద్ర నీ విట్టు, లావరమున వచ్చు టరయ నాత
పంబుఫలము గాదె పావనమూర్తి యీ, రాజ క్రతువుఁ బుణ్యరాశి యయ్యె.

చ. సకలవిధానదత్తుండవు సర్వము నారసి చేయఁ బంపు నీ
సకృపవిలోకనంబులను ¹సార్థము లై క్రతుమంత్రతంత్రముల్
వికలత లేక చెల్లు జనవిశ్రుతుఁ డీశ్వరుండ౯ భవద్దయ౯
సుకృతులలోనఁ బెంపు గని చూడఁ గనుం దగఁ బుణ్యలోకముల్.

100

వ. అని యిట్లు నిభృతుం డై యభివర్ణనపూర్వకంబుగా సంభాషణం బొచరించిన.

నీ. భూరిహర్షింబునఁ బొంది పురందరుం డమృతాశనులఁ గలయంగఁ జూచి
యజ్ఞవాటం బుదాత్తాభిరామంబుగఁ జేయింపుఁ డగ్గర స్త్రీజనంబు
నాట గంధర్వులపాటఁ జెల్పింపుఁడు నావుడు వారట్ల నడపి మఱియు
సకలకర్తములకు నాహూయ మాచరింపంగ వేటొకయగ్నిభంగి వెలింగ

తే. లసితసముచితపీఠ మలంకరించి, వేడ్క సంవర్తముని హవిర్విధి యొనర్ప
యాగ ముజ్జ్వలమును సుప్రయోగకంబు, నగుచునొప్పారెభరతకులాగ్రగణ్య.

తే. ²శ్రీతిఁ బేర్వేరఁ బిలిచి చేనేత సోమ, మమ్మహాయోగి'యంది యీ నెమ్మిఁజాన
మాచరించి సహస్ర నేత్రాదు లైన, యమరు లానందమున దేలి రధిపముఖ్య.

వ. ఇట్లు మరుత్తుండు మరుత్పతికిం బరమత్మ ప్రి గావించి యామంత్రణంబు సేయ
నయ్యందలు సభినందించి నిజనివాసంబులకుం జని రజ్జననాథుండు.

104

చ. యజనము సెల్లుకాలము సమాప్తశఁ బొందిన నాడు దద్దయ
క్కజ మగుభంగిఁ బ్రస్ఫురితకాంచనరాసు లనేకముల్ బహు

1 సార్థములై. 2 శ్రీతి చెట్టింపఁ బేర్వేరఁ బిలిచి సోమ.

ద్విజలకు భక్తియు క్రియును వేడుకయు వినియంబు నొప్పు సం

భజనపరాత్ముడై యొసఁగె బొరవవంశపయోధిచంద్రమా.

105

తే అంతఁ బోవక హేమమయత్వనుహిత, యజ్ఞవాటభాండాదిపదార్థములును
బ్రాహ్మణావళి కిచ్చె నప్పాట నతఁడు, హిమగిరిప్రాంతమునఁ గ్రతు వెలమిఁజేసి.
ప సంవర్తనిచేత ననుజ్ఞాతుం డై నిజపురంబునకు నకుగుడెంచి వార్ధి వేష్టితననుం
ధరావలయంబుం బుణ్యపరత వెలయం బాలించె బ్రాహ్మణులు దమయోపినంత
యుం బసిండిద్రవ్యోతండంబులు దెచ్చుకొని తక్కినదాని నచ్చట నొక్కెడనిధిగా
నిక్షేపించి దీనిం గాలాంతరంబున నెవ్వరేనిం గని రిది యుక్మనినవారిధనంబ
యని రమ్మహాకాంచనసంచయంబు గొనివచ్చి విచ్చలవిడి నశ్వమేధయాగంబున
సకల దేవతలం దృపులం జేయు మనియె నట్లు వేదవ్యాసమునీశ్వరుండు సెప్పిన
వచనంబులు వినియును బంధువిషయశోకంబునం గ్రస్తుఁడై దెలివి నొందియు
నొందక ధూమంబు వొదిలిన యనలంబునుంబోలె నున్న పాండవాగ్రజుం
గనుంగొని కనులనాభుండు

107

తే. వంక యైనతలం వెల్ల వసుమతీశ, యరయ మృత్యుపదం బగు నార్జువాన్వి
తంబు బ్రహ్మపదం బింత తథ్య మేల, యాజతాతలంపుల బీటువాట.

108

క. కర్మానుష్ఠానంబును, నిర్మలముగ నడపఁ బడదు నీచే విను మో
ధర్మతనూభవ వగయును, నిర్మలము సేయ విది మనీష గలిమి యే

109

ప. వగ¹ నిర్మలము సేయమి యెట్లంటేని నీ వంతశ్శత్రుల నెఱుంగవు గాదె కావున
నేతద్విషయం బైన యొక్కయితహాసంబు గల దాకర్షింపుము.

110

శ్రీకృష్ణుడు ధర్మరాజునకు మనస్తాపోపశమంబు సేయుట.

సీ. అవని యెల్లను వృత్తుఁ డాక్రమించి తదీయగుణ మగుగంధంబు గొనిన వృత్తి
వానిపై వజ్రంబు వైవఁ గ్రమంబున నంబు తేజఃపవనాంబరముల
యందుఁ బ్రవేశించి యందుల రసరూపసంస్పర్శశబ్దముల్ చండవిక్ర
ముం డైనయతఁడు సముద్ధతిఁ గొనఁ గొనఁ దోడ్తోడ నన్తుహేంద్రుండు గులిశ
ఆ. నిహతి వెలువరింప నిర్భరవేగుడై, యతనిలోను సొచ్చె నసుర దాన
మూర్ఖువోయె దివిజముఖ్యుండు బోధితుఁ, జేసె మంత్రవిధి వసిష్ఠుఁ డతని.

ప. ఇట్లు వసిష్ఠస్రయుక్తమంత్రశక్తింబ్రబుద్ధుం డైనవృద్ధశ్రవుండు శరీరాంతర్గతుం
డైనవృత్తు నదృశ్యం బైనవజ్రంబునవధియించె నవ్వాసనవుం డీధర్మరహస్యంబు
తెఱంగు మునుల కెఱింగించె మునులు నాకుం జెప్పిరి మానవేశ్వర దీని నీవు
దెలిసికొను మని పలికి యప్పాండవాగ్రజునితో నప్పుండరికాతుండు వెండియు
నిట్లనియె.

112

సీ. శారీరమును మానసంబును నా రెండు దెఱఁగులై వ్యాధి వర్తించు నందు

1 నిర్మలము సేయ మది యెట్లంటేని.

వినువాతమును బిత్తమును శ్లేష్మమును సమత్వంబుబొందినయట్లు స్వస్థుఁ డగునరుం డవి మూఁడు నొక్కం డైన వికృతినొందిన శరీరవ్యాధి యనఁగఁ బరఁగునత్తవీరజ స్తమస్సమత సుస్థితి విషమత మనోవ్యాధి యీద్వితయమునకు నొంటి దోఁచు తెపుడు నొదవ దన్యోన్యసం,జనకజన్యభావ సత్తఁజేసి వికృతికాల మొకట నొకటి దోఁచునది వా,తాదులందు గుణములందు సధిశి-
ఇది సూక్ష్మకర్మానుష్ఠానప్రకారంబు దీని నీ వలవరింపవు గావునం గర్మానుష్ఠానంబును నిర్మలంబుగా నడపంబడ దంటి నని పలికి మఱియును. 114

వాతాదులందు గుణములు, నీతెరువునఁ దక్కు వగుట యెక్కు డగుట నీ
1 చేతఃప్రశక్తిఁ దోఁచి నృ,పా తెలియఁగ వలయు సమతపరశాంతికి నై. 115

అమైయి గాక వాతాదులు సత్త్వముఖ్యములును దివిచినఁ గలఁగు దేని నది నీస్వభావ మే మనఁ గల దింకను జెప్పెద నవధాన మొప్పు వినుము నభ కేకవస్తు రజస్వలఁ బాంచాలిఁ గొని రాక మఱివు కాసనములోన నిడుమలు గుడుచుట నెడ్డఁ బెట్టకు జటాసురసైంధవాదులదురితకృతులు దలఁచకుము మాత్యుపురమున దైనవపడుట, బుద్ధిసేయకు భీష్మాదియుద్ధతంత్ర మారయంగ యుద్ధంబు గా దందుఁ బుట్టు, కీడుమేలేమియును జిత్తగింపకుండు. వాని నెట్లు యుద్ధంబు గా దనియె దంటేని నది మిథ్యాయుద్ధంబు సత్యయుద్ధం బాకర్ణింపుము. 117

1 మైయి బంధుమిత్రులసహాయతకల్గి ప్రయోజనంబు లే
స్మహనీయయుద్ధమున కాత్మయు తోడు మనంబు శత్రుఁ డీ
2 మైయి నైన శాంతి ఘటియింపుము లోపగఁ దీర్పు మందు శాం
స్మ చుమీ మనోవిజయిత౯ వెలుఁ గొందుము శాంతబుద్ధి వై. 118

3 తరం బగునిక్కయ్య మధిఁ గలువ, కిట్ల యేగతిఁబోయెదో యెఱుఁగ దీని వ కనికొని సద్బుద్ధినిశ్చయప్ర,వీణుఁ డవు గమ్ము మాటలు వేయు నేల. 119

4 ని చెప్పి కౌంతేయాగ్రజునితోఁ గృష్ణుండు వెండియు నిట్లను రెం డక్షరంబులు మృత్యువు మూఁ డక్షరంబులు బ్రహ్మం బవి యెయ్యవి యంటేని వినుము మ యనునవియును సమమ యనునవియును నై యుండు భూతంబులచేతంబనంబడక యాబ్రహ్మమృత్యువులు వోరు చుండు 120

త్వ మనశ్వర మశరీ,ర త్వంబునఁ బరఁగు భూతరాశి నియతవా
త్వంబు హింసకత్వము, దాత్త్విక మై లేదు దేహశరణమున నృపా. 121

5 ధిపరివేష్టితక్షితిఁ, బరిపాలించినను దానిపై దృఢమమతం
6 రయక వర్తించిన న,స్పృహమని దురితంబు లెట్లు వొందఁగ నేర్పున్. 122
మున వన్యాహారం,బున వర్తించినఁ బదార్థములపై మమత౯

- మనమున విడ కుండిన న, మృనుజుండు మృత్యుముఖవర్తి మనుజు
 క. వెలిసగఱ గెలుపు గెలుపే, యలఘుమతికా గెలువవలయు నభ్య
 త్రులఁ దద్విజయము మోక్షము, నలవఱుసం జాలు నొంట న
 క. విను మంతశ్శత్రులలో, ఘనుఁ డగుఁ గాముండు నిరస్తకానుం ?
 ర్తనము విరల మధ్యయనయ, జనదానంబులును గామనహితము
 వ. ఇవిషయంబునం గామగీత లను వాక్యంబులు గలవు వాని
 కాముండు లోకంబు నుద్దేశించి యిట్లనియె
 క. అనపాయుం డగు నెవ్వం, డును నను బాధింపఁ జాలఁడు ప్రయతే
 ధన మగునె వేదవేద్యుం, డ నయి పరఁగుచున్ననాయెడను వి
 క. ¹ధృతి నెవ్వఁడు నన్నుం బ్రవి, హతుఁ జేయఁగఁ జూచు ²భావమ
 నతఁ డది యెఱుఁగఁడు గాన వి, హతి బొం కై పోవఁగా జయవ
 క. ననుఁ దపమునఁ బ్రహరించెద, నని యెవ్వఁడు దోడఁగు నతనిక
 బునదెనఁ గోరిక నై యే, జనియింతుం జెఱపఁ గా నశమె యె
 క నను మోక్ష మూఁది చెఱచెద, నని యెవ్వఁడు దలఁచు వానియ
 ధనమై యునికి నవధ్యుడ, ననాతనుడఁ ద్రోవ నొకఁడుఁ జాలు
 క. అని యివిధమునఁ గాముండు, దనుఁ జెఱపఁగ రామిఁ జెప్పుతఁ
 ప్పినభంగి నెదను దోఁచెను, విను మవధానమునఁ బొండవేయ
 చ పనివడి పూఁచి పట్టమి సుబంధురక్షైర్యము నిర్వహింతు నే
 ననుచుతి సొన్న కుండుట నమగ్ర తపంబున తత్ఫలేచ్ఛ లే
 కునికి విమోక్షతృష్ణభర మొండమి కాము నడంచుఁ గాన య
 య్యనువులు లేమి సువ్వె యనపాయత గా నతఁ డాడె భూవర
 క. విను పెక్కు లేల కోరిక, మనమునఁ జొరనీక యున్న ముడియుఁ
 డనవద్య యశ్వమేధం, బొనరింపుము గోరకుండు మొక్కటియ
 ఆ. అశ్వమేధమఖిమునం దట్ల యనఘ య, లోలుపత్వగుణవిశాలబ
 శాలి వై ఫలాభిసంధి లే కక్కాము, ధర్మగాఁ బొనర్చు ధర్మత
 క. చచ్చినబంధులఁ గొని రా, వచ్చునె తలఁచకుము నీవు వారిం
 విచ్చలవిడిఁ జేయుము నిను, మెచ్చు జగంబు నమకూరు మీఁ
 వ. అని యిట్లు కృష్ణుండుసెప్పెఁ బారాశర్యుండు బోధించె దేవస్థాన
 డును హితవచనంబు లుపదేశించిరి భీమాదులు నలువురును ద్రా
 మాటలు సెప్పిరి శాస్త్రచక్షుర్మహితు లై నమహీనురులు యె
 లుపన్యసించి రివిధంబుగ నంపఱవాక్యంబులు నాకర్ణించి కీ
 యాభూకాంతుండు ధరణీపాలనాధ్వరకరణంబులకియ్యకొని య

కై గంగాతీరంబునఁ గొన్నిదిసంబులు నిలుచువాఁ డయి మునివర్గంబునకుఁ బ్రదక్షిణంబును బ్రణామంబునుం జేసి. 136

క. మీకారుణ్యంబున నా, శోకం బంతయును బాసె సుమనస్కృత సు శ్లోకాత్మలార కలిగెఁ, నాకుఁ విచ్చేయుఁ డింక నను మఱవకుఁడీ. 137

—ఊహ వ్యాసనారదాదిమునులు ధర్మజు పీఠాన్ని స్వస్థానములకుఁ బోవుట. ఊహ—

వ. అని పలికి విశేషించి వేదవ్యాసమునివరుపాదంబుల కెఱంగి భవత్ప్రసాదంబు నం గందువ గనినకనకమ్ము మిమ్ముం బురస్కరించుకొని పోయి చేకొనం గల వాఁడ నప్పటికి నన్నిధి సేయవలయు నప్పెన్నిధికి నాశ్రయం బైనహిమగిరి మ హీధరంబులలోన నెల్లను బరమాశ్చర్యనిధి యని నవిసయంబుగాఁ బ్రార్థించి నాపైఁ బెక్కులు కళ్యాణకరణకల్యంబు లగుమాట లాడితిరి మహాభాగ్యవంతులకుఁగాక యిట్టివారికారుణ్యంబు దొరకొనునె మీ కరుణయ నన్ను భాగ్యవంతుం డని తెలిపెడు నని ¹బహుప్రకారంబులం బ్రస్తుతి సేసె నట్లమంత్రితులై యమ్మహాత్ములందఱుఁ గృష్ణార్జునామంత్రణంబు గైకొని యంతర్ధానంబు సేసిరి పదంపడి భీష్మనకురం బరలోకక్రియలు ధృతరాష్ట్రసహితుం డై యాచరించి కర్ణప్రభృతికురుప్రకరంబునకు నూర్ధ్వలోకసాంద్రసౌఖ్యసిద్ధ్యర్థంబుగా నానావిధదానవిధులు నిర్వర్తించి కృతకృత్యుం డై కతిపయదినంబుల కచ్చోటుగదలి పాండవాగ్రజుండు పాండునృపాగ్రజు నక్రేసరుం గావించుకొని కరినగరంబున కరిగి యతనిం బూజించి తదనుజ్ఞాశోభితం డగుచుఁ గృష్ణుండు ను భీమాద్యనుజులు మోదంబునొంద జనులు నభినందింపఁ బెం పారి ²వసుంధరాపరిపాలనధురంధరుం డయ్యె నని చెప్పిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె. 138

—ఊహ ధర్మజుఁడు ధరణిం బాలించునపుడు కృష్ణార్జునుల వర్తించువిధము. ఊహ—

తే. ఇవిధిధంబున ధర్మజుం డెలమి ధరణి, పాలనము సేయఁగాఁ గృష్ణపార్థు లెట్టి తెఱఁగు వార లై యెచట వర్తించి రెఱుంగఁ, జెప్పవే నాకు సజ్జనసేవనీయ. 140

వ. అని యడిగిన వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 140
సీ. ధర్మజుం డిమ్మెయి ధరణిఁ బాలింపంగ ననఘ యింద్రప్రస్థమున వసించి కృష్ణుండుఁ గ్రీడియుఁ గ్రీడాపరత సరితాననపరవ్రతసానుదేశములఁ జరించుచు విప్రపూజలఁ బుణ్యకథాశ్రవణముల సత్కావ్యగోష్ఠిఁ బ్రార్థు వుచ్చుచుఁ దమపూర్వసృత్తము లైన సమరతంత్రప్రముఖములఁ జెప్పి తే. కొనుచునుండుదు రాత్రియతనయు నరుఁడు,దలఁచి వగచినశోకంబుదలఁగునట్టి వాక్యసంతతి నావృష్టివరుఁడు దేర్చు, సముచితోక్తుల ధర్మజుశాంతి వొగడు. క. ³విను మయకృతసభఁ గ్రొత్తగఁ, ⁴గని యచ్చో నొక్కయెడ సకాతుకనానా

1 నూనృతప్రస్తుతిసేసె 2 పృథివిం బాలించె నని చెప్పిన. 3 విను మా మయసభ, 4 గనుఁ గొని యం దొక్కయెడ.

జనపరివృతులై యుండుదు, రనూనవిభవమునఁ బ్రమద మారఁగ వారల్.

వ. ఒక్కనాఁడ పుండరీకాక్షుండు గాండివిలో నిట్లనియె. 143

సీ. ససురంబు ధర్మవిజయపరిక్షిర్త్యంబు గాఁ జేసి భూమి నిష్కంటకముగఁ
జాలించుచున్నాఁడు ప్రజ ప్రీతి నొందంగ విదవ్విజ్ఞనంబులు వివిధసుఖము
లనుభవించుచుఁ దన్ను వినుతింపనెగడెడు శాంతియు సమతయు సకలజనముఁ
గొనియాడు సిద్ధులు మునులు నేవెందురు ధర్మనందనుఁ డిట్లుదాత్తుఁ డగునె
తే. యతని కున్నతి గావించి రనిలజుండు, గవలు నెంతయు నీచేతిగాండివంబు
లీల గల్గి సుహృద్ధర్మశాలి సత్యనిత్యుఁ డమృషీపతి గృతకృత్యుఁ డయ్యె. 144

న. అని యగ్గించి యతనియాననం బాలోకించి. 145

ఉ. నీనూనఁ మహాత్మ్య విను నిర్భరచిత్తుఁడ నైతిఁ జూడఁగాఁ
బోవుశుంపు పుట్టెడుఁ బ్రభూతగుణుఁ బలదేవు వత్సలఁ
దేవకి నార్జుచిత్తు వసుదేవుని మద్గతరాగసాంద్రస
ద్భావు సర్వయాదవులఁ బార్థ సనుం దగ నన్ని పుచ్చవే. 146

క. దావ్యునిఁ బోయివచ్చెదఁ, గౌరవసతి కితైఱంగు¹ కార్యజ్ఞానో
దాగుడఁ నగునీ వాచి, తావ్రయాధము గాఁగఁ జెప్పు మగు సమయమునన్. 147

తే. అవ్వీగుఁడు వోయి వత్తు గా కనక పోను
మీనుఁ బ్రాణంబుఁ దనయులు మిత్రగణము
బంధులును సర్థచయము నప్పార్థివేంద్రు
సొమ్ము శడనుపర్తనము వ్రతమ్ము నాకు. 148

వ. కావున. 149

క. మనము కరినగరమునకుం, జని పుణ్యాత్ముని నజాతశత్రుని నెలమిం
గని తిగునవసరమున ని,ప్పని విజ్ఞాపించి యతని పనిచినభంగిన్. 150

క. నడతము పోద మనుడుఁ గ,వ్వడి గొండాకవడి విచారవన్తాననుఁ డై
కడు మే లటు నేయుద మని, యెడఁబాటుంబలుకు వలికి యొయ్యన పిడవన్.

న. అస్తుహాత్తుతో నిట్లనియె. 152

చ. అనికఁ² దొడంగునప్పుడు మదాత్మగలంగినఁ గొన్ని తత్త్వబో
ధసమహనీయవాక్యము లుదాత్తకృపం దగ నీవు సెప్పి తే
మనమున వానియర్థములు మాధవ నిల్పఁగఁ జాల నైతి న
వ్యవసరచస్సుధారసము వీనుల నింకొకమాటు నింపవే. 153

క. అనిన నగుచు నొకకేల న,తని గౌఁగిటఁ జేర్చి బుద్ధి తత్త్వవిహీనుం
డును శ్రద్ధారహితుండు నై, తని దూఱి ముకుందుఁ డిట్లు లను నాతనితోన్.

తే. ³ బ్రహ్మపద వేదనమునకుఁ బరమహేతు

భూతములు నాటివాక్యముల్ బుద్ధిఁ దన్న,
హార్థములు నిల్పి వైతి శక్యంబె యింక
నవ్వచనములు సెప్పంగ నలఘుశౌర్య.

155

—అశ్వి శ్రీకృష్ణం డబ్బనునకుఁ దత్త్వజ్ఞానస్థిరీకరణము సేయుట. —

వ తద్విషయం బగునది యొక్కయితహాసంబు గల దాకర్ణింపుము నాకడకు నొక్క
విప్రోత్తముండు వచ్చిన నేనును దత్త్వజ్ఞానంబు తెఱిం గుపదేశింపవే యనుట
యు నతండు కాశ్యపనామధేయుం డగునొక్కధరామరుం డొక్కడ విజితేం
ద్రియుండును జ్ఞానవిజ్ఞానశాలియుఁ ద్యక్తసంసారపరిగ్రహండును బ్రబుద్ధ
సేవితండును నగునొక్కసిద్ధునిం గాంచి సంభృతవినయుం డై శిష్యత్వంబున
భక్తి నాశ్రయించిన నమృహాద్విజునకు నమృహాసీయుండు సెప్పినవాక్యంబులు
సెప్పెద నవధానంబుతో విను మని పల్కి మదీయవదనంబునం జూడ్కి నిలిపి
యిట్లనియె.

156

ఆ. అట్లు భక్తిఁ దన్ను నాశ్రయించిన శుచి, తావ్విధికుండు నిర్మలాత్మకుండు
నతులవినయపరుఁడు నగువిప్రవరుని వీక్షించి యిట్లు లనియె సిద్ధపరుఁడు. 157

సీ. పుణ్యంబు లగుకర్మముల నెప్పుడును జేసి యింపారు చుండునై హికనుఖంబుఁ
ద్రిదివంబుఁ బడసితి ధీయుత యత్యంతయత్నలబ్ధుల బైనయట్టిపదము
పదపడి యొకమాత్ర భ్రంశంబు నొంది కామక్రోధముఖచిత్తమలవిశేష
ములఁ బొరిఁ బొరి జన్మమును మరణంబును గలుగంగ నేను దల్లులను దండు.

తే. లను సహోదరులను బుత్రులను ననేక, జాతికలితులఁ గాంచితిఁ జన్నుఁబాలు
వివిధభంగులదానిఁ ద్రావితి సుహృద్వి, యోగధననాశదుర్దశలొందెఁ బెక్కు.

క. మానసశారీరము లగు, నానావేదనల వివిధనరకగతుల దుః
ఖానేకత్వ మొనర్చువి, మానసవధబంధనప్రమర్దనకృతులన్. 159

ప. అనుభవించుచు నుండి విసివి లోకతంత్రంబు పరిత్యజించితిఁ బదంపడి యాత్మ
ప్రసాదంబున నిట్టిసిద్ధి పడసితి నింక లోకంబుల నాలోకింప నాకుం బ్రజాసర్గంబు
గలయంతకాలంబును శుభంబ నిరంతరం బై కలుగుచుండు నే నంత కంతకు
నెక్కుడులెస్స యగుదశలన పొందుదు బ్రహ్మానందంబు సులభంబు యని పలికి
మఱియును.

160

ఉ. స్త్రీతుండ నైతి నీదేనఁ బరిస్ఫుటభంగిని జెప్పు మెద్ది నా
చేత నుపాస్తిమైఁ బడయఁ జేరితి నీ కది గల్గునట్లు గాఁ
జాతు నవశ్యమున్ వినయసుందర నన్ను నెఱింగి వచ్చి తీ
వీతెలి వస్త్రదీయమతి కించిన నిన్నుఁ బరిగ్రహించితిన్.

161

క. అనుడు నతఁడు హర్షించుచు, ననుఁ బరతత్త్వ ప్రబోధనమునఁ గృతార్థా
త్తునిఁ జేసి జన్మమృతిదుఃఖనిరాస మొనర్చు పరమకారుణ్యనిధి.

162

వ. అనుచుం దచ్చరణంబులు గరంబుల నవలంబించి ప్రణతి యాచరించి కేలు
మొగిచి యున్న నయ్యుర్వీసురోత్తముతో నాసిద్ధన త్తముండు నీకుం బరిపాటిం
జెప్పెద సావధానమానసుండ వై యాకర్ణింపు మని యిట్లనియె. 163

ఆ. ధర్మనాథనంబు దనువు ధర్మము పరిజ్ఞానదాయి యట్లు గాన తనువు
నోమ వలయు మర్త్యుడేమిట నేమిట, కాత్మహితము గోరి యనఘచరిత.

వ. ఏమటుటల తెఱంగు వివరించెద. 165

సీ. తనన త్త్వమును బలంబును దన కయ్యెడుకాలంబు నారయఁగాఁ దలంపఁ
డాహారములు గొను నవియును నగునవి గానివి యనువివేకంబు బుద్ధిఁ
జొనుపఁడు బహుళభోజన మొకమరి సేయు నొకమరి దుర్నిష్ఠ నుపసంఘ
గతకాలమును నపకవంబును గురుదుష్టవిషమవిరుద్ధమువిపులరసము

తే. నైనయన్నము దా నరయక భుజించుఁ
గుడుపుపైఁ గుడ్చు దిన నిద్రఁ గూరు సురత
పరత నొందుఁ బెల్లాయానపడు విమూఢుఁ
డతని బాధించు దోషత్రయంబుఁ గెరలి. 166

వ. అని చెప్పి. 167

—ॐॐ శ్లోషాదిరోగవికారుల నిరూపెమట. ॐॐ—

ఆ. అర్హకర్తలోప మవచయ మొనరించు, ననఘ దేహమున కనర్హవేగ
ధారణములు రోగతతి జనింపఁగఁ జేయుఁ, గామరోషములను గాయ మెడలు.

క. అత్యంతప్రబలంబులు, వైత్యవికారములు రేఁగి ప్రాణములకు శీ
ఘ్రాత్యయముంజేయు మహా, స్థల్యంబున నెలవు వెడలఁ దఱిమి సుచరితా.

తే. అవ్వీకారంబు లెక్కు డై యడరి యెచ్చ
పెచటు భిన్నంబు సేయు నయ్యెడలు మర్క
నామకంబులు మర్కభిన్నత్వ మెట్లు
సేయ కుండుఁ బరిచ్యుతి జీవమునకు. 170

క. వినుము తెలియంగ శ్లేష్మం, బనుదోషం బారఁ బరఁగి యవయవములు జా
డ్యనిరూఢంబులుగాఁ జేయును లోపలిబయలు నెల్ల నొయ్యిన కప్పన్. 171

వ. పదంపడి. 172

క. కుత్తుకకు నడ్డపడు నో, ర్పొత్తిలి పోనీక యాఁగు నూర్ధ్వశ్వాసం
బెత్తఁగఁ జేయును జీవుం, డత్తనువున నుండ నేర కంతట వెడలున్. 173

క. ప్రోతోమార్గంబులఁ జూ, వే తమ కర్మంబు లైనవిషయంబులఁ బ్ర
స్థితమతిం జాతుర్యో, పేతము లై యింద్రియంబు లేనును బుట్టున్. 174

క. ప్రోతోమార్గములు గఘము, చేత నిరుద్ధంబు లైనఁ జెడు నింద్రియజా

- తాతతశక్తులు దానను, వీతము లగుఁ జేష్టితములు విను మనుజులకున్. 175
- తే. వాయు పంగంబులందు దుర్వాప్యప్తిఁ గదిరి
నొవ్వుఁ దెవులును బుట్టించుఁ గ్రొవ్వు సెఱచు
సందు లెడలించుఁ గ్రమమున నెందుఁ బరఁగి
తనువు ¹మానుగఁ జేసి జీవుని వెలార్పు. 176
- క. నాలుక యాడుట కేలుం, గాలు ముడుపఁ జూప నగుట కాయంబునయం
దీలీలలు వాయుగతు, ²ల్లే లే నివి గలుగుఁ దక్కుమే లమలాత్తా. 177
- క. ఎక్కటి యిట్టివి దోషము, లొక్కొకమరి రెండుమూఁడు నొదవి బెరయుఁ దా
నక్కిడు సస్పిపాతం, బక్కజముగఁ ననువుఁ బాపు నది జీవాత్మన్. 178
- క. ఈవిధమున వెడలి చనిన, జీవుఁడు నిజకర్మజాలస్థిగతులకుం
బోవుం దద్భవసుఖదుఃఖావేశముఁ బొందు చుండు నయ్యెయెడలన్. 179
- క. కృతకర్మఫలము దెగఁ గుడిచి తనకుఁ దగినట్టిపుట్టు సెందు మగుడ ని
ట్టితెఱంగున జీవాత్మఁడు, గతాగతము లనుభవించుఁ గల్గవరహితా. 180
- క. పాపాత్ములు నరకముఁ బుణ్యోపేతులు దివము విధినియుక్తి నవశతం
బ్రాపింతురు గావున ని, స్లేపం బగుమోక్ష మొంద లే రట్టిజనుల్. 181
- తే. ఊర్ధ్వగతి కేగుమానవు లుండునట్టి, నెలవు లాద్యులు శాస్త్రసునిశ్చయమునఁ
గని యెఱింగింతు రవి నీవు వినుము నీకుఁ, దెలియునట్లుగఁ జెప్పెద ధీనమగ్ర. 182
- తే. సోముఁడనఁదారకము లనసూర్యుఁడనఁగఁ, గలుగు తేజస్వీమూర్తుల నెలవులందు
ధర్మపరులుండుదురు తారతమ్యములకు, మనసు లెరియునట్టి విగడుమంచి వగునె. 183
- క. అదియును గాక ఫలంబులు, దుది ముట్టఁగఁ గుడిచి వెడలఁ ద్రోవఁ బడుదు ర
ట్టిది పౌఖ్య మగునె శాశ్వత, పదంబు మోక్షంబ కాక భవ్యవిచారా. 184
- ప. అని చెప్పి గర్భావాప్తిప్రకారం బెఱింగించెద విను మని వలికి సిద్ధుం డా
భూసురున కిట్లనియె. 185
- తే. అశుభములును శుభములు నైనకర్మములఫలంబులు గుడువకపోవఁగాదు
మన్యువశగతమైనయాత్మకు నుదాత్త, చరిత యదికారణమునువ్వె జన్మమునకు.
- క. ఎనయఁగ శుక్లము శోణితమును బెరిసి వెలందిగర్భమున నెలకొను న
పుని బ్రహ్మశక్తి బీజ, త్వనిరూఢిం బొనరు నవి వొదలుఁ బిండం బై. 187
- క. విను మాబీజము పిండము, తనువునఁ జైతన్యరూపతం బరఁగి శిరం
బును గేలుఁ గాలు నుదరం, బు నురము వెన్ను ననునంగముల నేర్పఱుచున్. 188
- ప. అని చెప్పి, 189
- క. జననార్హవేశ వెలువడి, తనతొల్లిటికర్మములకుఁ దగినవివిధవ
ర్తనములఁ బొందు నవి దెగినఁ, జని మఱియుం బుట్టుఁ గర్మసంతతికిఁ దగన్.

క. నరుఁ డెంతకాలమేనిం, బరమం బగుము క్షిప్రదముఁ బడయక యుండుం
బురుషవర యంతకాలముఁ, బొరిఁ బొరి నిబ్బంగిఁ జావుఁబుట్టువు నొందున్

సీ. కావున ముక్తికిఁ గారణం బగుదాని నేర్పడఁ జెప్పెద నెఱిఁగి కొనుము
దానంబు శమమును దమమును బ్రహ్మచర్యంబును వ్రతపరిరక్షణంబు
దయయును బరధనదారవర్జనమును ¹నియమయమేంద్రియనిగ్రహములు
జననీజనకగురుజనపూజలును దేవతాతిథిపితృదేవతార్చనములు

తే. సత్యమును శౌచమును శుభసంవిధాన
నిరతియును ధైర్యమును శ్రార్యనిరసనమ్ముఁ
గలిమి పుణ్యవృత్తం బిది గలుగునరుఁడు
మొనయు దీని నూతగఁ గొని మోక్షమునకు.

192

క. పదపడి ధర్మాచరణము, వొదలుం దత్సూక్ష్మవిధము బుధజనులకడం
గదలక నిలిచి యెఱిఁగికొన, విదితం బగువారిశీలవృత్తములఁ గడున్.

193

క. వారలు సెప్పెడిశాంతో, దారవచనసమితి వినఁగఁ దగ్గతబహుగం
భీరార్థము లంతఃకర,ణాదూఢము లై నఁ బొరయ వాపద లెందున్.

194

సీ. వ్రతపరినిష్ఠమై వర్తించుచుండి యింద్రియవిజయమును శాంతియును గలిగి
బ్రహ్మైకభజనతత్పరుఁ డగు చుండెడునతనికి బ్రహ్మంబు హుతవహుండు
సంస్తరంబును యోగ్యసమిధలు జలమును మంత్రంబు గురుఁడు బ్రహ్మంబయి ట్టి
సచ్చరణంబు సూక్ష్మబ్రహ్మచర్యంబు దీనియం దుత్తమస్థిరత గలుగు

తే. వాఁడు హర్ష శోకోద్దామవాయుహతుఁడు
గాఁడు మేదురమోహాంధకారమున వె
డంగుపడఁడు సంసారనిస్సంగసిద్ధిఁ
బొందుఁ గాలక్రమమున నప్పురుషవరుఁడు.

195

వ. అని చెప్పి మఱియును.

196

—ॐ తత్త్వజ్ఞానవిశేషప్రదర్శనము. ॐ—

సీ. ఆదిసృష్టిఁ బ్రధాన మనుతత్త్వ మంబుజాననుఁడు గల్పించి చేతన మొనర్చె
క్షర మండ్రు దానిఁ దత్పర మగుతత్త్వంబు నక్షరమనియును నమృత మనియు
నార్యులు సెప్పుదు రమ్మిథునంబునయందు సంపన్నంబు లఖిలభూత
జాలంబులకును సంజనకంబు లై నబీజము లిది శ్రుతివాక్యసంభృతార్థ

తే. మతఁడు గలిగించె గమనము నాగమనము
జీవరాశికిఁ గావున నావిధమున
నది భ్రమించుచు నుండుఁ బుణ్యాతిశయము
కతన జీవాత్మఁ డొకఁడు దక్ష గాంచినపుడు.

197

- క. విను నుఖదుఃఖము లచిరము, లనియుం దను వశుచి యనియు నఖిలసదార్థం
బును నశ్వేర మనియుం గ, ర్మనిహిత జాడ్య మనియు మది నూహించున్.
- క. ఊహించి తన్నుం గప్పెడు, ¹మోహవేశంబు ద్రోచి మోక్షపదప్రా
ప్తిహను సంసారాబ్ధ్యవ, గాహనముం జేయ కుండు గతకల్తమఁ డై. 199
- వ. అని పలికి వెండియు. 200
- క. జనిరుగ్ధరానురణములు, గని ప్రకృతివిధంబు లెన్నగా నెఱుంగుటఁ ద
జ్జనితక్షేత్రమునకు విసి, విన నుక్త్యలు శరమసనము వెనకుదు రనఘా. 201
- నీ. అట్టివా రిట్టివా రగుట మేల్ గనికొని యజనంబుఁ బూతంబు నైనచోట
నాసీనుఁ డై హృదయంబున నొకచింతయును లేక యూఱడి యుండ యడరి
తోఁచుతోఁపుల నెల్లఁ దోడ్తో నడంచి నిరాలంబనుం డై నయతఁ డొకండు
సర్వమిత్తుండును సర్వసహుండును నిర్దితేంద్రియుఁడును నిర్భయుఁడును
తే గామకోపహీనుఁడు శమఘనుఁడు నైన
యతఁ డొకండు మానాభిమానాపగమము
సర్వభూతాత్మకత్వదర్శనముఁ గలుగు
నతఁ డొకండు వీరలు గందు రనఘ ముక్తి. 202
- నీ. ఒలయులాభాలాభములుఁ బ్రియ ద్వేషంబులును నుఖదుఃఖములును సమంబు
లై యుండు నెవ్వని కాసపాటును నవజ్ఞతయు నెందును లేక సర్వధర్మ
తంత్రలోలుండును ధర్మశీలుండుఁ గాఁ డెవ్వఁడు గూఢ్యవా రొవ్వ కుండు
వా రని తనకు నెవ్వరును గల్గక త్రివర్గేచ్ఛ యెవ్వనిచేత నీ విడిచి
తే. బడు నకర్మభావంబుఁ దాపత్రయాప
గమము నై రాగ్యసుస్థిరత్వమును గల్గు
నరయ నెవ్వనియం దేని నతఁడు నతఁడు
నతఁడు నతఁడును గందు రవ్యయపదంబు. 203
- క. అసమాలంబ మశేబ్దము, రసగంధస్పర్శరూపరహిత నుగుణ ము
ల్లసితగుణ మగువెలుగు న, భవ్యసననియతిపదఁ డొకండు వషయుం బుత్రా.
- తే. సర్వసంకల్పవర్జనశాలి యగుచు, బరమశాంతి చిత్తంబునఁ బట్టుకొల్పు
నతఁ డనింధనానలమున ట్లల్లఁ బొందు, వికృతినర్జిత యైసనిర్వృతి గృతాత్మ.
- వ. అని నిర్దేశించి యోగిజనానుభావ్యం బైన నెల వెఱింగించెద నని పలికి యోగు
లు దాన నాత్మదర్శనానందంబు నొందుదు రవధానంబున నాకర్ణింపు మని
యి ట్లనియె. 206
- ఆ. అనఘ ముంజగర్భ మగునిషీక నికర్మ, నంబు గాఁగఁ గనుఁగొనంగ వలయుఁ
దనువు ముంజ మాత్మ దదిషీక నిష్కర్మ, విధము సుమ్ము యోగవిదునివెరవు.
- క. తనువువలన నిష్కర్మం, బొనర్చి జీవాత్ముఁ గాంచు యోగివరుండ

య్యను వొడవి యట్లు దన్నుం, గనినప్పుడు జననమరణగతులం దొఱఁగున్.

క. ముక్తుండు జరామరణవి, యుక్తుం డై హర్ష శోకయోగ మెడలి న
దృక్తులకును నప్పద మీ, శక్తుం డగుఁ జువ్వే బ్రహ్మచర్యముపేర్కిన్. 209

ఆ. ఒడలి యస్థిరత్వ మూహించి యాత్మయం, దధికనిష్ఠ గలుగునతఁడు సకల
భూతకోటివలనఁ బొందఁడు భయము రా, గాదిదుఃఖములకు నగపడండు. 210

క. విను యోగయుక్తునకు శ, స్త్రనిహతి జలబాధ యగ్నిదాహము మొదలై
చనునవిప్రకారములు లే, వనఘ యతఁడు గోరఁ డైంద్ర మగుపద మైనన్.

క తనయంద తన్ను లెస్సగఁ, గనుటం గడచినసుఖంబు గలుగదు లోకం
బున నెందు దాని కయ్యెడు, వినుతానుష్ఠానమునకు వినువమి వలయున్. 212

వ. అయ్యనుష్ఠానం బెట్టి దనిన. 213

క తనయెఱిగిన తెరువున నెమ్మన మంతర్వర్తిఁ జేసి మఱి బాహ్యగతిం
జన నీ కుండఁగ నది యెం, దనువునఁ బడు నిలుప వలయు నచ్చట దానిన్.

వ. అది యెట్లనిన. 215

తే. దంతములు జిహ్వ గుత్తుక తాలుతలము
గంతనాశంబు హృదయం బగణ్యచరిత
మఱియు లోపల నెచటికి మనసు మెలఁగె
దాఁ గదల్చక యచ్చటన యాఁగవలయు.

216

వ. అని చెప్పె నని చెప్పి నాతో శిష్యుం డని మఱిపునం బలికి తలంచుకొని కొండొక
నవుచు నవిప్రుండు నా మొగంబుసూచి యచ్యుతా యాసిద్ధుం డనువాఁడ నేన
కదా నీయెఱుంగనియదియునుం గల దే మఱియు నక్రాశ్యపనామధేయుండడిగిన
తెఱంగు దానికి నుత్తరంబు నాయిచ్చినవిధంబును విను మని యిట్లనియె.

ఆ. కేలు మొగిచి వినయశాలి యష్టేధావి, విశదకరుణఁ జెప్పవే మహాత్మ
పరమమోక్షకరణపరిణతం బై నయు, దాత్తసూక్ష్మసుకరధర్మ మనియె. 218

వ. అనిన నవహితుండ వై యాకర్ణింపు మని పలికి యిట్లంటి. 219

ఆ. పాలకడవ పెక్కుపనులలో డించిన, యాతఁ డెట్లు దాని నరసికొనుచు
నుండు నట్లు లోన నునిచినమనసు నే, మఱక యాత్మ వెదకు తెఱఁగు మేలు.

క. ఈతెఱఁగున నుద్యుక్తుం, డై తెలి వొందినమనంబు నతులవివేక
ఖ్యాతి మరిగించి శశ్వ, ద్యోతిత మగుబ్రహ్మముం జతురయోగి గనున్. 221

తే. అయ్యనాదిత త్వముచక్షురాదికంబు, లై నయింద్రియములకు గ్రాహ్యంబుగాదు
సకలమలనిరాసాజ్యప్రసన్నతరమ, నగిప్రదీపంబు దద్దర్శనం బొనర్పు. 222

క. కలయంగ నెల్లయెడలం, దలలును లోచనములును బదంబులు హస్తం
బులు నై యాత్మత్వం బు, జ్ఞవీలభంగి వెలుంగ యోగవంతుండు గాంచున్.

- క. తను నేర్పరించి కేవలమును శాంతము నై నతత్త్వమును సంతతముం
గనుచున్నఁ దన్ను నెఱుంగఁ, గనుఁజేకటిఁ బాపువెలుఁగు గలుగుం బుత్రా 224
- వ. బ్రహ్మవిద్యారహస్యంబు సర్వంబు నీకుం జెప్పితి నీ వింక నుఖవి గమ్ము పొమ్ము
నేనుం బోయెద నని యామంత్రణంబు సేసిన నపాస్త సంశయం డయి యా
శిష్యుం డరిగె నిట నిన్ను దర్శింప వచ్చితి నని పలికి యమ్మహాద్విజుం డంత
ర్హితుండయ్యెఁ బరచుహితం బైనయీవాక్యసంతానంబు సమవధానంబున
వినంబడియెనే పాండవచుధ్యమా నాఁడు రథస్థుండ నయి నిన్ను నేతదీయం
బయిన యర్థజాతంబు వినిపించితి నని యప్పురుషవరుతోడం బురుషోత్తముండు
వెండియు నిట్లనియె. 225
- సీ. వ్యామిశ్రమతి యగునతనికి నకృతాత్మఁ డై నవానికి నవధానరహిత
చేతస్కునకు నిది సెప్పఁ గా దే దొల్లి దెలియంగఁ జెప్పితి దేవతలకు
గాండివి నీవు దక్కఁగ నిది సుర్వ్య లాకర్ణింపఁ దగువారు గలరె యెరులు
పరమరహస్య మీపరిపాటి దీన నయ్యమృతవస్తువు గని యఖలదుఃఖి
- ఆ. ముఱఁ నొఱంగి నిత్యము క్తత వెలుఁ గొందు, నరుఁడు వై శ్యులై న నాతు లై న
శూద్రులై నఁగండు సువ్వె యిమ్మెయి ముక్తి, బ్రాఁతె బ్రాహ్మణులకురాజులకును.
- క. వినిపించితి నిను బోధం, బునకు నుపాయంబు ఫలసముదయము మోక్షం
బును సౌఖ్యనిర్ణయము ని, క్కనుట గడవ నుఖము లొండుగలవే యరియన్ .
- ఆ. శ్రద్ధ గలిగి లోకసంగ్రహసంగంబు, నీడ విడిచి యెవ్వఁ డీయుపాయ
ముల భజించు వాఁడు మోక్షలక్ష్మీకీ బతి, యగునొకింత సందియంబు నలదు.
- క. చెప్పం గలయది యెల్లరు, జెప్పితి నీ కింత గడవఁ జెప్ప నొకఁడు లే
దిప్పాట నెలల నాటిటఁ, జొప్పడు యోగంబు నియతిశుద్ధాత్మనకున్ . 229
- న. అని యిట్లు కృష్ణుండు జిష్ణునకు నధ్యాత్మవిద్యావిషయంబు లగువాక్యంబులు
సెప్పె నని చెప్పిన విని యన్నరనారాయణులు మఱియు నెవ్వధంబున నన్తించి
రని యడుగుటయు 230
- చ. గుణసమతానుభూతిహృతికోవిదసారవి వేకభవ్య చా
రణసురసిద్ధసాధ్యఖచరప్రముఖాఖలభూతసేవ్య వీ
క్షణకలనాకృతార్థమునినార్థబహుస్తుతివాక్యరత్నభూ
షణనుహనీయఘోరన నిసర్గకృపాకృతలోకపాలనా. 231
- క. నవ్యత్వపురాణత్వడ, శావ్యపనయదుర్నిరూపసౌందర్యా వే
దవ్యాసవాక్ప్రకాశిత, దివ్యధురాధుర్య యోగిధీసత్కార్యా. 232
- మాలిని. భువనభవనదీపస్ఫూర్తి తేజోవిలాసా
నవితృశశిమయత్వస్ఫారచక్షుర్వికాసా

వివిధనిగమవిద్యావేద్యసూక్ష్మ ప్రభాసా
పవనవిజయలీలాప్రౌఢచేతోనివాసా.

233

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున యశ్వమేధుఁడైన
నందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

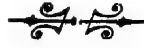

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీ మదాంధ్ర మహా భారతము

అశ్వమేధపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

సుఖనిష్పాననకే
 లీన కృపదారవిందలీలా సతతా
 భ్యాసవికాసినమాధిన
 మాసాదితశాంతిలోల హరిహరనాథా.

శ్లోక బ్రహ్మణగీతలు. శ్లోక-

- వ. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2
- ఆ. అట్లు శౌరి పార్థు నంచితబ్రహ్మ విద్యాప్రబోధకంబు లై నయట్టి
 వినుతవాక్యములు సవిస్తరముగ విని,పించి యతనివలనిప్రీతి జేసి. 3
- వ. వెండియు నిట్లని బోధించు. 4
- సీ. భర్తృభార్యాకృతభవ్యసంవాదంబు నభయనామకము నై యతిశయిల్లు
 నట్టిది యొకయితహాసంబు విను పార్థ జననుతసనుధికజ్ఞానవర్ణి
 తాత్పర్యం డైననుహాద్విజాఁ డొకఁడు వివిక్తప్రదేశసేవిత్వనిరతి
 నున్నెడ నల్ల నాసన్నయై వినయంబు భక్తియు నెనఁగఁ దత్పత్ని ప్రణతి
 తే. యాచరించి మహాత్మ యధ్యాత్మబోధ, భరితఁగాఁ జేయవే నన్నుఁ గరుణ పల్ల
 వింప నని దయ వ్రట్టంగ వేఁడుటయును, మందహాసవిభాసియై మగువఁజూచి.
- క. ఈమాటకుఁ జారుముఖి, నామది ముద మందఁ గాన నాతికి నిది యే
 లా మేటితలం పనుత్రో, వేమియు లే దోపి వినుము హితవచనంబుల్. 6
- వ. నాయెఱింగినభంగిఁ జెప్పెన నని పలికి యయ్యతుల ప్రతుండాపతివ్రతకిట్లనియె.
- సీ. వినను గానను జేయ వెర వైనయవి కర్మములు వానిఁ గర్తృకర్తలు సమస్త
 సిద్ధిప్రదము లని చెప్పుదు రజ్ఞానతిమిరాంధు లై విను ధీరచిత్త
 జగమున లేదు నిష్కర్తృత్వ మెందేనిఁ గలిగె నేనియును మార్భ్యముగ దాని
 నిందింతు రెక్కుడునెల వడ్డియాత్మ నేఁ గందు బ్రహ్మంబు నిష్కళత నందు

తే వెలుంగు నగ్నితో సోముండు గలసి మిథున
ధర్మమం దెప్పు నడపి భూతములఁ దాల్చు
నజుఁడు మొదలుగ నక్షరోపాస్తి యందుఁ
జేయుదురు శాంతి నింద్రియజిత్తవ్ మొంది.

8

వ. అక్షరంబు తెఱం గెఱింగించెద.

9

సీ. స్పర్శంబు రసము రూపంబును శబ్దంబు గంధంబుఁ గా కున్కికారణముగఁ
దవ్వుకున జిహ్వ నేత్రమున శ్రోత్రంబున ఘ్రాణంబునను బరిగ్రహవిధాన
మాచరించుటకు లోనై యుండ దాతత్త్వ మనులినబుద్ధ్యవగమము దానిఁ
బ్రాపించుఁ బ్రాణాది పంచవాయువులును విను దానివలన వర్తనముఁ బొందు

తే నంద డిందుఁ బ్రాణంబు నపానమును స
మాననామకవ్యానమధ్యమున నడచు
మెలఁగుచుండుఁ బ్రాణాపానములకు నడిమి
దెస నుదానంబు శ్రుతి యిట్లు దేటపఱిచె.

10

క. నెలకొని ప్రాణాపానంబులఁ బురుషుండు సుప్తుఁ డైనఁ బొలఁతి విలీనం
బు లగు సమానవ్యానంబులు యోగులు సంశయంబుఁ బొందరు దీనన్.

11

క. విను తెలియంగ నుదానం, బున సుప్తుం డైనఁ బ్రాణము నపానంబున్
వనజనిభలోచనా పురుషుని విడువవు యోగిజనుల చూ పి ట్లుండున్.

12

అంతర్యాగ ప్రకారంబు నిరూపించి చెప్పట.

వ. ఇవాప్యేషు లేనును మనంబును బుద్ధియుం గూడ నీయేడును వై శాన్వీనరునకు
జిహ్వలు వై శాన్వీనరుం డనఁ బ్రాణుల దేహంబులం దగ్నిరూపంబున వెలుంగుచు
న్నయాత్మండు ప్రేయంబును భక్ష్యంబును దృశ్యంబును స్పృశ్యంబును శ్రా
వ్యంబును మంతవ్యంబును బోద్ధవ్యంబును నగునీనప్తసంఖ్య సమిధలు ఘ్రాత
యు భక్షయితయు ద్రష్టయు స్పృష్టయు శ్రోతయు మంతయు బోద్ధయు నయిన
యీయేడ్వరును వరుసన ప్రేయాదు లయినహవిస్సు లేడింటిని వేల్పు
ఋత్విజు లిది సప్తహోతృవిధానప్రకారంబు వై శాన్వీనరువదనంబులు పది
యు దిగ్వాయుసూర్యచంద్రసృధివీపావకశక్రవిష్ణుసృజాపతిమిత్రాత్మకంబులుశబ్ద
స్పర్శరూపరసగంధవక్తవ్యకర్తవ్యగంతవ్యవిసర్గానందంబులు హవిస్సు లీపదిం
టిని గ్రమంబున నాహుతులు సేయుహోతలు శ్రోతత్వకృతుర్ద్విహోవ్యఘ్రాణ
వాక్పాణిపాదపాయూషస్థంబు లయినదశేంద్రియంబు లితైఱంగు దశహోతృ
విధి యీరెంటిని నెఱింగి యిందేవిధంబున సేనియు జీవాత్మం డుపద్రష్టగా నంత
ర్యాగంబు నడపుయోగిజనంబులు జననమరణవిముక్తు లగుదురు బహిర్యజ్ఞ పరు
లు గమనాగమనభ్రమణంబులం బొందు చుండుదు రని చెప్పి వెండియు.

13

- క. విను ప్రణవాదికరూపత్వనిరూఢిం బుట్టు వాక్కు దాని వెనుచనున్
మనము పురుషార్థబుద్ధిం, బను పడి యని చెప్పె సతికి బ్రాహ్మణుఁ డనఘా. 14
- క. విని యావిపునితో నీ, ట్లను నయ్యెలనాఁగ మన మనఘ ప్రేరేపం
గ నెగయు వాక్కు దదనువ, ర్తనము మనంబునకు నెవ్విధంబునఁ గలుగున్.
- వ. అనవుడు సతండు. 16
- చ. మనసు నుదానవాయువును మానిని గూడి వెలార్చు వాక్కు నా
త్మనివలనన్ భవద్వచనమున్ జనతానుభవంబు ¹చోప్ప యై
నను విను కార్యమున్ గుఱిచినం దగ వాగనువ ర్తనంబు సే
యన వలసెన్ మనంబునకు నమ్మెయి గల్గుట నట్లు సెప్పితిన్. 17
- వ. అని పలికి మఱియు నమ్మహీసురోత్తముం డి ట్లనియె. 18
- క. మనసును ²వాక్కును మాలో, ననఘచరిత యెక్కు డెవ్వ రని యంభోజా
నను నడిగిన సతఁ డెక్కుడు, మన మనవుడు వాణి యక్కమలభవు తోడన్.
- వ. ఏను నీకుం గామదోహిని నయి యుండ న న్నెట్లు దక్కువగాఁ బలికి తనిన
సతండు స్థావరంబును జంగమంబును నన నాకు రెండుమనస్సులు గల వండు
స్థావరంబు నాయొద్దను జంగమంబు నీకడను నిలుచు భవద్దోచరత్వంబునం
బరఁగువర్ణంబు మంత్రంబు స్వరంబు జంగమమనస్సుగా నెగడు దానికంటె
నీ వెక్కుడు నీకంటె నెక్కుడు స్థావరమనస్సు గావున నిమ్మాట యాడం గల
దానవుగా వని నిర్దేశించె. 20
- క. విను మమ్మెయినిర్దేశంబున నవాగ్దేవి మూర్ఖు వోయినయ క్లే
మిని బలుక కుండి పదపడి, వినయంబున నజుని శరణు వేడె లతాంగీ. 21
- వ. అనిన బ్రాహ్మణి పతితో బ్రహ్మమాటకుం గొఱవోయినవాణి యేమిటం దేతె
నని యడిగిన బ్రాహ్మణుం డి ట్లనియె. 22
- క. ప్రాణాపానంబులయెడ, వాణి నిలుచుఁ గాన ప్రాణవాయు వొదలి త
త్త్రిణత్వ ముడిపె నది గీ, రావణజ్యేష్ఠప్రభావవాసిత యగుటన్. 23
- వ. ఇట్టి వని వాఙ్మనసప్రకారంబు లెఱుంగుట మోక్షంబునకు మూలం బింకను
వాణీమనస్సుల తెఱంగు సెప్పెద వినుము. 24
- తే. ప్రాణుఁ బొదువుట వాణి యపానుఁ జెంది
తా నుదానభూతాత్మ యై తనువు విడిచి
వ్యానచేష్టితసర్వసంవాప్తి నొంద
మనసు సుస్థితి నొందు సమానునందు 25
- వ. మనసు సుస్థితిం బొందుట ముక్తికిం గారణం బని చెప్పి వెండియు. 26
- సీ. ఘోషిణి నాఁగ నఘోషిణి యన రెండుదెఱుఁగులు గలిగి వాగ్దేవి పరఁగు

సం దఘోషిణి గరీయసి యు త్తమరసంబు గోవుచందంబునఁ గురియుచుండు
నవ్యయహానదివ్యప్రభావోజ్జ్వల బ్రహ్మవాదిని యిట్లు బ్రాహ్మవిధము
గనుట నుహానందకర మని చెప్పి యవ్వీపుండు మఱియు నవ్వేలఁదితోడ

తే. వినుము ఘ్రాణాదికము లైదు మనసు బుద్ధి
యొకయధిష్ఠానమున నుండియును నెఱుంగ
వబల యొం డొంటివిషయంబు నలమిఁకొనఁగ
ననిన వివరింపు మీ తెఱఁగ నియె నింతి

27

వ. అనుటయు నయ్యవనీదేవుం డయ్యవిద కి ట్లనియె.

28

సీ. గంధంబు ఘ్రాణంబ కాని తక్కినయాఱు నధిగమింపఁగ నోప వధిగమించు
రసము జిహ్వాయ యితరములాపనికెఁగావు చూపంబుఁ ¹జక్షుస్స యోపు నెఱుంగఁ
బెఱయవి యెఱుంగవు తెఱవ సంస్పర్శంబుఁ గాంచుఁ జర్కంబ తక్కిటివి గానఁ
జాలవు శబ్దంబుఁ జాలుఁ బట్టంగ శ్రోత్రంబ యన్యములు దత్కరణమునకు

తే. వెరవు లేవు సంశయితసంవేదనంబు
మనసుకృత్యంబ యిక్కార్యమునకు నొండ్లు
సారవు నిష్ఠ బుద్ధిన యగుఁ జొరఁగ నేర
వి త్తెఱంగున కపరంబు లెఱిగిఁకొనుము.

29

— ఇంద్రియమనఃపరస్పరసంవాదప్రకారము —

వ. అని చెప్పి మనస్సునకు నింద్రియంబులకుం దొల్లి గలిగినసంవాదంబు సెప్పెద
నాకర్ణింపు మింద్రియంబులు మనస్సుతో నేము నీవు నొక్కరూప యనుటయు
మనస్సు వాని కి ట్లనియె.

30

చ చన దిటు లంట గం పెఱుంగఁ జాలదు నాసిక ²జిహ్వయుం జవుల్
గొన వెర వేదు రూపు గనుఁ గొంటకుఁ గన్ను పలంతి గాదు ఘోః
కు నెఱుంగుశక్తి చర్మమునకుం బ్రభవింపదు శబ్దజాతము
న్వినఁ జెవి కల్ప మేనియును నే ర్పొడఁ గూడదు నేఁ దొఱంగినన్.

31

వ. నిజంబుగా నేను దొఱంగితినేని.

32

ఆ. అప్రయోజనంబు లై యుండు నాఱిన, నిష్పలట్లు శూన్యనిలయములును
బోలె మీన్వహాపములు గాన మనలోన, నెక్కుడేన చూవె యింత నిజము.

వ. అనిన విని యింద్రియంబులు మనంబున కి ట్లనియె.

34

సీ. ఇంతవ ట్టిట్టిన యి ట్లైనయంతన కలుగ నేర్చునె యధికత్వ మేము

వెలి గాఁగ నీ వొకవిషయంబునేనియు ననుభవించితయేని నధిక మగుట
గానంగ వచ్చు మూలో నొకం డడఁగిన ననుభవింపుమ తదీయార్థ మట్లుఁ

గాక ఘ్రాణంబున గంధంబ జిహ్వ రసంబ చక్షువున రూపంబ వినుము

ఆ. చర్మశక్తి జేసి సంస్పర్శవిషయంబ, శ్రోత్రయుక్తి శబ్దమాత్రకంబ
కాని యొంట నొంటిఁ గబళింపఁ జాల వె, ట్లధికతానిరూఢి కానపడితి. 35

క. మును మే మాంబించిన, వెనుకఁ గదా నీకు ననుభవింప వశం బో
మనసా నీ వెంగిలి కా, దనుమా యవిష్షయ మెక్కు డయ్యెడు మనలోన్.

క. నీ వడఁగిననుం బ్రాణముఁ గావఁగ మాయంద బోధకం బగున్రస్యం
బావర్తింపఁ గఁ జేయుట, గావించును నీకుఁ దెలివుఁ గనికొను మిదియున్. 37

సీ. అట్లు గా ది ట్లని యనుశాసనము సేయఁ గడు నేర్పుశిష్యులకడకుఁ బోయి
వినిపింపఁ దొడఁగి యవ్వినతార్థములు వార లుగ్గడింపఁగఁ గనునొజ్జవోలె
మముఁ గొని విషయోత్కరము నీవు భోగ్యంబు గాఁ జేసికొందు నీకలలు గన్న
యప్పుడు మా లేమి నవిష్షయంబు బొం కైన వాకిలి లేనియాలయంబుఁ

ఆ. శింది మరలినట్లు సేద్దాటు వొరయుదు, గాక సత్యభుక్తి గలదె నీకు
నింతవట్టుఁ గాన్పుమేమును నీవును, గలసి పరఁగ భోగకలన గలుగు. 38

వ. అని యివిధంబున మనంబును నింద్రియంబులును సంవాదంబు సేసె నని
యప్పుడువదరుం డావరవర్ణినితో వేటొక్కండు విను మని యి ట్లనియె. 39

సీ. ప్రాణప్రభృతు లగుపవను లంభోరుహగర్భుని నొక్కటఁ గానఁ బోయి
యెక్కుడు మాలోన నెవ్వఁడు నావుడు నవిభుం డెవ్వార లడఁగ నడఁగు
దురు పెఱవార లెవ్వరికిఁ బ్రవర్తన మొందిన నెల్లవారును జరింతు
రధికు లందఱకును నట్టివారలు మీరు ననుఁ డని పలికినఁ జనక నిలిచి

ఆ. ప్రాణుఁ డాది గాఁగఁ బవను లందఱుఁ దమవలన నవిధంబు గలుగఁదెలుప
నాతఁ డే నెఱుంగనా యది యట్టిద, వినుఁడు మీవిశేషసృష్టిభంగి. 40

తే. ఎప్పు డెవ్వరివలన నే చొప్పు గలుగు
నపుడ వా రెక్కు డగుదు రనోన్యమిత్ర
భావమునఁ దాల్చుఁ డొండొరుఁ బవనులార
పొరిఁ బరస్పరభావనాపరుల రగుండు. 41

వ. ఇతైఱింగున మీకు భద్రం బగుం బొం డని పుచ్చె న ట్లుపదేశించిన బ్రహ్మ
వాక్యంబుల వాయువులు సమత నొందె నని చెప్పి వాయువిషయం బైనయది
నారద దేవమతసంవాదంబు సెప్పెద నాకర్ణింపు మని బ్రాహ్మణుండు బ్రాహ్మణి
కి ట్లనియె 42

తే. దేవమతుఁ డనువిప్రుండు దేవమునిన, రేణుఁ డగునారదుని నొక్కపుణ్యభూమిఁ
గాంచి వినతుఁడై యాతనికరుణవడసి, భక్తిరసమువొంగారఁదత్ప్రాంతమునకు.

సీ. అల్లన చన నాతఁ డాదరంబున సిందు ర మ్ముండు మనుచుఁ గరమునఁ జూపు

నెడ సమాసీనుడై కడు వినయంబున హస్తముల్ మొగిచి దయాసమ్మ
యెఱిగింపు పవనంబు లేనింటియందును జాయమానం బగుజంతువునకుఁ
దొలితొలి యెద్ది దాఁ దొడఁగు వర్తింపంగ ననవుడు నారదుం డతనితో
తే. వాయు వెయ్యది గర్భసంవాసమునకుఁ, జొనుపు జీవునిఁ దజ్జంతుజనన వే
దొలుత దాని కనంతరకలిత మైన, మారుతంబు ప్రవర్తించు మఱియు విను
తే. పురుషునందు సమానంబుఁ బొలఁతయందు

వ్యాసమును జువ్వె పొడమించు వరుస ననఘ

శుక్లమును శోణితంబును జూలు గల్లు

నయ్యుగంబును విధిచెద్దు నమరఁ బొంద.

క. విను సృష్టశోణితంబునఁ, బనుగొనుశుక్లంబువలనఁ బ్రాణుండు దగ వ
ర్తన మొందుఁ బ్రాణశుక్లము, లనూనహేతువులు గానపానుండు నడచున్

క. చనుఁ బ్రాణు డధోగతి నూ,ర్ధ్వనియాధి నపానుఁ డివ్విధము గలయీరెం
టను నగ్నిమయోదానం,బును వ్యాసంబును సమాసమును వర్తించున్.

ఆ. పావకుండు సర్వదేవాత్మకుండు ప్రాణంబునకు నపాననామమునకు
నంతరమున వెలుఁగునాభవ్యమూర్తి యు,దానరూప మండ్రు తజ్జజనులు.

సీ. విను మహోరాత్రంబులును శుభాశుభములు

సత్యానృతంబులు సదసదాహ్వా

యములును నై నద్యంద్యములు ప్రాణాపాన

ములకు నామాంతరంబులు దదీయ

మధ్యవర్తిత నొప్పమహనీయవహ్ని యు

దానంబు దాని నిర్ద్యంద్యభావ

మాంతరయాగవిద్యాప్రవీణులు గండ్రు

పరమశాంతి యనంగ బ్రహ్మ మనఁగ

తే. నరయ భేదంబు లేదన్నయట్టు లుండు, నచ్చహోవస్తువును నుదానాకృతియ
నంగఁ జెవి యార విందుము నలినగర్భ, చేత ననిదివ్యమునియిట్లు సెప్పెగరు

వ. అని చెప్పి యింద్రియమనఃపవనంబులభంగులు గనుంగొనుట యీతత్వంబు
కుఁ బరమం బయినతత్త్వంబు గనుటకుఁ గతం బై యుండు నని పలికి యద్ధ
మరుం డారామారత్నంబును సదయంబుగా నవలోకించి యు త్తమరహస్యం
సెప్పెద నాకర్ణింపు మని యిట్లనియె.

— శివాత్మస్వరూపనిరూపణప్రకారము. —

సీ. కరణంబు గర్మంబు గర్త యన్నేతద్విరాజితకారకత్రయముచేత
సఖిలంబు సంవాప్తమైయుండుఘ్రాణాదులునుమనంబునుబుద్ధియును బ్రవరు
గరణహేతువు లండ్రు గంధాదివిషయసంతతియు మంతవ్యబోధవ్యములును

- ఆ. కెలఁకులకును మింటికిని మేర లివి యన, రాదు గాన యయ్యరణ్యభూమి
వెలుగు లొండ్లు సారపు వినుము తే త్రజ్ఞుండు, రవి దదీయ సేవ భవముఁబాచు.
- క. నృగనయన బ్రహ్మసంభవ, మగుజలము వహించుచుండు నందులనదులుక
నగములు విను దానఁ దన, స్విగణం ¹ బవ్యయపదంబుఁ జెందం గాంచున్. 60
- వ. అట్టి దవిప్పినంబు. 61
- ఆ. మాననీయనియతిమహితతపోధన, వంతు లై నయట్టివారు శాంతి
దాంతినిస్సృహతలు దలకొన నునమాహి, తాత్తు లై వసెంతు రందు సాధివ్వి.
- వ. అని చెప్పి మఱియును. 63
- సీ. వినుము మూర్ఖునఁ జవిగొన దర్శనస్పర్శనము లాచరింప వినంగ నెలయ
నేమిసంకల్పంబు నెడఁ జేర్ప నిష్టార్థములను ననిష్టార్థములను గోరు
టయును నొల్లక త్రోచుటయును స్వభావకృత్యములవిగనుఁగొంచు నబల వానఁ
బారయ నెట్లన్న మేల్ దొరకొనుఁ గోరకయును బోదు కీడు ద్రోచినను దీని
తే. నెఱిగి యేను స్వభావంబు నెడఁ బయోజ, పత్ర గతజలబిందువుభంగిఁ దాల్తు
నని యెఱింగించి బ్రాహ్మణుఁ డతివతోడ, మఱియు నిట్లను శాత్రవమథనకల్య.
- వ. ఒక్కయెడ నధ్వర్యునకు యతికిం గలిగినసంవాదంబు సెప్పెన నాకర్ణింపు ను
ధ్వర్యుండు పశువుం బ్రోక్షించు చుండ యతి నిరీక్షించి యిది హింస గాదే
యనిన నతండు. 65
- తే. ఛాగ మిది యరయంగ నాశంబుఁ బొంద, దూర్ధ్వలోకసుఖంబులనొందుఁగాని
శ్రుతులవాక్యముల్ నీకెక్కనూనృతంబు, లగునయేని నీ విట్లంట యనుచితంబు.
- వ. అని వెండియు నప్పశువు నుద్దేశించి. 67
- క. భూతములు నింద్రియంబులు, నాతతగుణ యాత్మ యోనులందుఁ గలయఁ బిం
డేతరుఁ డగుజీవుఁడు సౌ, ఖ్యాతిశయం బొందు నధ్వరాతిశయమునన్. 68
- క. అని సలుకుటయును యతి యి, ట్లను ఛాగము పుణ్యగతికి నరిగెడఁ బో యి
ప్పుని నీ కెవ్విధముప్రయో, జనంబు సిద్ధించుఁ జెపుమ నమృక్ష్పణితిన్. 69
- వ. అనుటయు నధ్వర్యుం డతని కిట్లనియె. 70
- క. ఆగమము పశువిధిం దగ, యాగ మొనర్చినఁ ద్రివిష్టపానేకమహా
భోగానుభూతిభవ్యస, మాగమ మది యనుట బొంకె యాగమ వేదీ. 71
- చ. అనవుడు హింస పాప మని యాగమవాక్యము లంద కాదె యే
గని యిటు లంటి నన్న యతిఁ గన్గొని నీవు సమాధిఁ బ్రాణరో
ధనము మనోలయంబు సుకృతంబులు గా నొనరించి వెండి యో
గనిరతిఁ బొందె ద తైఱఁగు గా దొకొ హింస దలంచి చూడఁగన్. 72
- వ. అని పలికిన నయ్యధ్వర్యునకు నయ్యతిముఖ్యం డిట్లనియె. 73

- చ. పరమతపంబు గాఢపరిపాకము నొందినఁ జిత్తుఖాత్తుకా
 1క్షరము నచి త్తభూతగుణజాలతనుక్ష-క్షరముక్ష వివేకితా
 పరిణాతిఁ బాపి చూచి యనపాయసుఖస్థితి నూఁది పొల్లలం
 బొరయక శ్రోపు హింస యనుబుద్ధి విమూఢత గాక బోధమే. 74
- చ. అనవుడు నాతఁ డార్యవచనామృత మానినవాఁడు గీడు మేల్
 గనుఁగొనఁజాలు నేను బశుకార్యమునప్పుడు మీ రనుగ్రహిం
 చినక్రియఁ జూడ నేర్తుఁ జిదచిద్దవ్యయముక్ష విభజించి దానహిం
 ననము నొకింతయుం బొరయ జన్నము నేయుదు మేలు నొందుదున్. 75
- క. అనుటయు నతనికి యతి యి, ప్లనుఁ బశుయజ్ఞమునకంటె ననఘ తపోయ
 జ్ఞనిరూఢి మేలు గావున, వినిపింపఁ దలంచి యంటి వేయును నేలా. 76
- వ. అనవుడు నమ్మాటకునయ్యధ్వర్యుండొడంబడియె నని చెప్పి యాభూసురవర్యుం
 డాభామినితో నీయర్థంబున కొక్కయితిహాసంబు గల దాకర్ణింపుము సహస్ర
 బాహుం డగునర్జునుండు దుర్జయప్రతాపంబున నఖిలదీప్తపంబులు నేలి వ్రాలి
 తనకు నెదురు లేకున్న విజృంభించి పరశురాముం దొడరి యతనికి నత్యంతంబ
 ప్రియం బాచరించిన నతండు బహుశాఖోపశాఖాశోభితంబయిన పాదపంబు
 నుఱుముగా నఱికి పడవై చినచందంబునం బరశుఖండితసర్వాంగునింజేసె నంత
 నిలువక తత్పక్షంబురాజులుం గూడికొని తదీయతనయులుం దారు నారాముని
 యసన్నిధి నతనిజనకుం డగుజనుదగ్గిం జంపినం బెంపారుకోపంబున నాటోపం
 బెనంగ నాజామదగ్నువుండు రాజుల నెల్లం దర మిడి యిరువదియొక్కమాఱు
 పరశుధారపాలు చేసిన నతనికిఁ బితృదేవతలు సన్నిధి సేసి. 77
- ఆ పరశురామ నీవు బ్రాహ్మణుండవు నరే
 శ్వరులఁ జంప నేల వలవ దుడుగు
 మయ్య యనుడు నాతఁ డట్లన కుండుఁ డీ
 రేను రాజపశువిధానమునను. 78
- క. సారనియతిఁ బాటించి మహారోషాగ్ని సరితృప్త మగునట్టులు గా
 వీరాధ్వరంబు సేసెద, వారింపక యరుగుఁ డనిన వా రాతనితోన్. 79
- క. యజ్ఞంబులలోనఁ దపో,యజ్ఞం బుత్తమము దాని నాదరణమునం
 బ్రాజ్ఞోత్తమ చేయుము సర్వజ్ఞుఁడు ప్రీతుఁ డగు శాంతరస మొప్పుఁ జూచి
- వ. అని చెప్పి మఱియు నిట్లనిరి తొల్లి యలర్కుం డనురాజు మనస్సప్రవృత్తంబు
 లగునింద్రియంబుల కలిగి దివ్యాస్త్రంబులు ప్రయోగింపం జూచిన నవి
 యయ్యవనిపతితో నయ్యస్త్రంబులం దారు సెడ మనియును రోషావేశంబునం
 బ్రయోగించిన నతండ చెడు ననియునుం బలికి యోవుదేని నీతపోమయంబు

లై నయ స్తంబులు సంధింపు మనిన నతండు శ్రోధంబుదక్కి యోగంబున శాంతి నొంది వానిం దద్రూపతపఃఫలాస్తసాధితంబులం జేసె నీవునుం దపంబున నంతశ్శత్రుజయసౌఖ్యం బనుభవింపుము బాహ్యశత్రుజయంబు జయంబుగఁ గొనకుము.

81.

క. అని నిష్ఠించి పలుక న,వ్వినుతచరిత్రుండు శాంతివిభవంబున నూ నినమనసుతోడ మునిమా,ననపాత్రం బై నతపమునన మే లొందెన్.

82

సీ. అని చెప్పి బ్రాహ్మణుం డయ్యింతి కి ట్లనుఁ దొప్పిదిగుణములు గొమ్ము కలవు స్తంభాతిమానహర్షంబులు సా త్త్వికములు శ్రోధసంరంభములును శోక మును రాజసంబులుమోహతంద్రాస్వప్నములుదాహసములిట్లుగలుగురిపులఁ దునుమ నేయస్తంబు లను వగు వాన నయ్యంతరశత్రుచయంబు నెల్లఁ

తే. దునిమి యేనింద్రియంబుల మనము నోర్చి
శాంతి నొంది శ్రేయస్సిద్ధిసాధనం బొ
నర్చునది ముఖ్యవై రినిర్ణయముఁ జేయు
నంబరీషగీతలు విను మంబుజాక్షి.

83

వ. అంబరీషుం డనురాజు రాజనీతిపరత్వంబునం బరనుప్రభుత్వంబు నొంది య రాతుల నెల్ల విగతాసులంజేసి పూజ్యం బగురాజ్యంబు పరిపాలించు చుండె యొక్కనాఁడు విదవ్జనంబులతో ని ట్లనియె.

84

తే. అరుల నెల్ల జయించియు నది జయంబు,గాఁగొనక యున్నవాఁడనగ్గలపుఁబగ జ యింపకున్కిఁ దద్విజయవిహీనుఁ దృప్త,జనిజరామృత్యువశగవర్తనునిఁ జేయు

క. ¹అంతటిలోభము గెలువక, శాంతి గలదె యని తదీయశక్తి నడచి ని శ్చింతత్వ మొంది యాభూ,కాంతుండు సామ్రాజ్యమున సుఖస్థితి వడసెన్.

85

— శ్లోక జనకునకు విప్రరూపధరుం డైనయమునితో వైనసంవాదము. —

వ. అని వెండియు నవ్వీపుం డి ట్లను జనకచక్రవర్తికి నొక్కబ్రాహ్మణునకుం గళి గిన సంవాదంబు నెప్పెవ నాకర్ణింపుము జనకుండు దనకట్టెదుర బ్రాహ్మణుండ గొఱగామి సేసిన నతనితో నీవు నావిషయంబున వసియింప వలదు పొమ్మనిఁ నతండు.

86

క. నీవిషయ మెంతవ ట్టది, యే విని పరవిషయమునకు నేఁగెనఁ దెలియం గా వినిపింపు మనుడు నా, భూవల్లభుఁ డూర కుండఁ బుణ్యచరిత్రా.

87

ఆ. ఊర కుండి మూర్ఖు నూని యొక్కింతసేపునకుఁ దేటి యిట్టు లనియె నాదు తాతతండ్రితరము ధరణి నుద్వేశ్యత, నుండ నాకు మమత యొలయ దందు.

88

వ. మిథిల నెప్పుడు వసియించెద నిష్ఠురంబును మదీయం బని యంగీకరింపబడడి కావున నిది నావిషయం బన లేమింజేసి మున్నునీతో నాడినమాటం బుట్టినవ

పెంపున మూర్ఖువచ్చె ననిన విని యవ్వీపుం డాభూవిభునాననం బాలోకించి.
క. నరనాయక నీయేలెడు, పురమున భూమిని మమత్వబుద్ధి గలుగ కి

ఘైర వై యుండుటకుఁ గతం, బరయఁగ నెద్ది వినిపింపు మది విశదముగన్.91
వ. అనుటయు నజ్ఞనపతి యతని కి ట్లనియె. 92

తే. అరయ నివి ¹యెట్లుఁ జెడియెడునవియ కాన
వినుము మద్దన మిది యని వీనిలోన
నొకటియందు నంగీకార మొలయ దెల్ల
విషయమును నాయదియ యనువిధము గలదె. 93

వ. ఎ ట్లంటేని ఘ్రాణాదులకు గోచరంబు లయినను గంధాదులు సెడం గలయవి
గావున నాయవి యన కుండుటంజేసి భూమ్యాదిభూతంబులు నాచేత నిర్జితంబు
లై ²మద్వశగత్వంబు నొంది యుండు. 94

చ. అనవుడు బ్రాహ్మణప్రసరుఁ డల్లన నవ్వచు నిన్ను నారయ
న్మనమున వేడ్క వుట్టి నరనాయక వచ్చితి నేను ధర్మఁడం
³బనుపడునివ్వి వేకపరిపాకము గాఢనిరూఢభావ మొం
ది నిలుచుఁ గాత నీదగుమదిన్ సతతంబును శాంతికారి యై. 95

ఘ. అని ధర్మ దేవత జనకునకు వరం బిచ్చి యంతర్ధానంబు సేసె నని చెప్పి యా
ధరణీసురోత్తముం డయ్యత్తమాంగనతో హితోపదేశంబు సేసెద నవహిత
వయి యాకర్షింపు మని పలికి యి ట్లను సంసారవర్తనంబు వదల విడిచి యే
నేకతంబ యున్నయెడనీవు మ్రుచ్చిలివచ్చి మదీయవైరాగ్యంబు మాన్పఁదలంచి
నాకు నధ్యాత్మ బోధంబు గలుగం జేయు మని యభ్యర్థించిన నీతలం పెఱింగి
యు నెఱుంగనివాఁడపోలె నధ్యాత్మవిద్యాబోధక ప్రకారంబులై నవాక్యంబులు
సెప్పితి నే నింక లోకంబులం గలసి చరించువాఁడం గాను నిక్కపుబ్రాహ్మణుండ
నయితి బ్రహ్మచారినయితి జీవన్ముక్తుండ నయితి మిముబోంట్లకొలదిగా నన్నుం
జూచెద వది నాతెఱుంగెఱుంగమి యేను జగంబు సమస్తంబును వ్యాపించి
యున్నవాఁడ నాయున్నభంగికి నాబుద్ధి సకలపృథ్వీరాజ్యంబును నాకలోకాధి
రాజ్యంబును సరిగా వని తలంచు నాబుద్ధియ నాకు ధనంబు దారువుల నగ్ని
యున్నచందంబున సర్వజంతువులయందును సంతర్గత యై సిద్ధి యున్నది గురు
వాసగృహవాసవనవాసపరు లగుబ్రాహ్మణుల కెల్లను శ్రేయఃప్రాప్తికిం దెరు
వొక్కండ యండఱును సరిత్తులు సాగరంబుఁ బ్రాపించిన తెఱుంగునఁబరతత్త్వం
బు నొందుదురు బుద్ధి నిష్కర్మంబు నధిగమింప నగుఁ గాని శరీరంబున వశంబు
గాదు కర్మంబు లాద్యంతవంతంబులు శరీరంబు గర్మబంధనకరం బింత
యెఱుంగుదుం గాన నాహృదయంబునం బరలోకభయంబు లేదు నాచెప్పిన

యథ్యాత్మవిద్యావిషయవాక్యంబులతాత్పర్యంబు చిత్తంబున నెలకొలిపిభావ
నానిరతవయి యుండుము ¹నన్న పోలెడు వెఱవకు మనినఁ బత్ని సాష్టాంగదండ
ప్రణామం బాచరించి కేలు మొగిచి. 96

- సీ. నీవు చెప్పినమహనీయవాక్యనికాయ మతిగహనం బకృతాత్మలకును
నర్థగ్రహణశక్తి యనఘ కల్లునె కృతాత్మలకైన ²గ్రమ్మనఁ దెలియవచ్చి
యుండ దయ్యెఱుకకు నుదయింపఁ బట్టెన యట్టియుపాయంబు నాదరమున
నాకుఁ బ్రసాదింపవే కరుణాకర నావుడు నాతఁ డన్నాతితోడ
- ఆ. నరణి బ్రాహ్మణుండు గురుఁ డుత్తరారణి, ³దపము శ్రుతము నిర్మధన మొనర్ప
జ్ఞానవహ్ని పుట్టు మానిని యని చెప్ప, వనిత యిట్టు లనియె వల్లభునకు. 97
- క. జనవినుతచరిత బ్రాహ్మణుఁ, డనఁగా డేత్రజ్ఞుఁ డగుట యల్పము దోచెన్
మనమున నతని నరణిగాఁ, గొను టవ్వస్తువు నెఱింగికొని పిదపఁ గదా. 98
- వ. అనిన నతం డిట్లనియె. 99
- ఆ. అతనిఁ దోచఁ జేయునట్టిసాధనము లే, దింద్రియముల కందఁ ⁴డేమి లక్ష
ణములు లేవు నిర్గుణత్వనిరూఢుం డ, హంత లేమిఁ దోచుఁ గాంత కనుము.
- వ. అని నిర్దేశించుటయు డేత్రజ్ఞవిషయసంశయంబు వాసి యయ్యింతి శాంతి
వాందె నని గోవిందుండు సెప్పిన గాండీవి యాబ్రాహ్మణుండు బ్రాహ్మణియు
నిట్టివారగుదురె వారెచ్చటివారు వారల నా కెఱింగింపవే యని యడిగిన
నడవేపుం డతనియాననం బాలోకించి. 101
- క. నామనమును బుద్ధియును గృహమహితా బ్రాహ్మణుండు బ్రాహ్మణియు హృషీ
కామేయమైనడేత్ర, జ్ఞానులవస్తు వన నేన యనియె నరేంద్రా. 102
- శుభగురుశిష్యసంవాదంబు గృహం డద్దునున కెఱింగించుట. —
- వ. అనిన విని యద్దునుం డచ్యుతునితో భవత్ప్రసాదంబున మదీయమతి యతి
విశదయును సూక్ష్మగ్రాహిణియు నయి యున్నయది పరమం బైనవేద్యం బగు
బ్రహ్మంబు నెఱింగింపవే యనుటయు నాకృష్ణుండు గురుశిష్యసంవాదం
బనునితీహాసంబు విను మది నీప్రశ్నంబునకు నుత్తరం బయి యుండెడు న
తైఱంగున మేధావి యగునొక్కశిష్యుండు సంశితవ్రతుం డయినగురు నడిగిన
నగ్గురుండు ప్రజాపతి భరద్వాజ భార్గవ గౌతమ కాశ్యప వసిష్ఠాత్రి విశ్వమిత్ర
ప్రముఖు లగుమునిజనంబు లాంగిరసుం బురస్కరించికొని విరించికడకుం జని
తచ్చరణంబులకుం బ్రణమిల్లి హితం బెయ్యది తత్ప్రాప్తికి నుపథం బెట్టిది
వివరింపవేయని విన్నవించిన నన్నలినాననుండు గృహధురీణంబైనచిత్తంబుతో
న త్రవస్వీన త్రముల కెఱింగించిన తెఱంగు నీకుం జెప్పెద నవహితుండ వయి

1 నన్నుపోలేదు. 2 గ్రమ్మఁ. 3 దపముచేతనిర్మధన. 4 డేమి లక్ష, ణములులేమినిర్గుణత్వ.

యాకర్ణింపు మని పలికి యిట్లనియె.

103

ఆ. ఆదరాద్ధృఁ డగుచు నలరినమోముల, కాంతి వింత గాఁగఁ గమలగర్భఁ
డాతపస్విజనుల యాననంబులు గల, యంగఁ జూచి యిట్లు లనియె వత్స. 104

తే. సత్యమునన భూతంబులు సంభవించు, నంద వర్తించు దానన యడఁగు నిదిగు
ణత్రయాత్మకసత్యచరిత్ర మమల, బుద్ధులార సత్యంబుప్రసిద్ధి వినుఁడు. 105

క. శ్రుతి యనఁ దప మనఁగఁ బ్రజా, పతి యన సత్యంబునకు నపరనామంబుల్
వ్రతులార సత్య మన న, వివితతనుహిమ ¹మైనపరమవేద్యము నుండీ. 106

క. కావునఁ గామక్రోధన,మావేశము లెడల విడిచి యనవరతంబున్
సేవింతురు సత్యము దృఢ, భావాకలనమున యోగపరినిష్ఠాత్ముల్. 107

వ. అది హితంబు దత్వాప్తికి సుపథంబు సెప్పెద వినుండు. 108

క. చతురాశ్రమములుచు జరణ, చతుష్టయము గాఁగ వర్ణసముదయసంసే
వ్యత నొప్పెడుధర్మము నుం, డతులంబు శివప్రదంబు నగుపథ మరయన్. 109

వ. నాలు గాశ్రమంబులకు సామాన్యంబ యధ్యాత్మవిత్తవంబు లేక పరతత్త్వంబు
నొంద రామి మారుతాది తేయంద్రప్రజాపతులకును లోనుగా నిట్టిద యధ్యాత్మ
దర్శనం బనం జతుర్వింశతితత్త్వావలోకనంబు గావున దత్త్వంబులు వివరించెద.

తే. అంబరాదిభూతములు శబ్దాదిగుణము

లింగ్రియము లిరుదెఱఁగు మునీంద్రులార

మన మహంకారబుద్ధు లిట్లూనరి ప్రకృతి

గలయ దత్త్వచతుర్వింశకత్వ మొందు

111

క. వినుఁడు ప్రభవవిలయజ్ఞా, ననిరూఢము గాఁగ వీని నైజ మఖిలముం
గనిన భవమోహ మొందఁడు, గనుఁ బరతత్త్వంబు నతఁడు గతకల్మషుఁ డై.

వ. అని నిర్దేశించి యుద్దేవుండు వెండియు. 113

క. వ్యక్త మనిర్వాచ్యం బ, వ్యక్తము సుస్థిరము ధ్రువము ²వ్యాపిత్యధురా
యుక్తము కలితగుణత్రయ, శక్తి నవదావరపుర మసాధ్యము నుండీ. 114

క. తత్సాధనంబు దద్గత, చిత్తులభత్యప్రసిద్ధిఁ జేయుఁ ద్రిగుణసం
పత్సారవంత మది గుణ, జిత్సువ్రతు లైనవారిచే సాధ్య మగున్. 115

సీ. సంయమివరులార సత్త్వరజస్తమోనామరూఢములు గుణంబు లవియు
నన్యోన్యమిధునత్వ మన్యోన్యసంశ్రయ మన్యోన్యసంకలితానువృత్త
భావ మన్యోన్యోపజీవనాచరణంబు గలిగి దుర్బోధత్వగాఢభంగు
లై యుండుఁ దమము నియమితమైనరజస్సుఁ దన్నియమమున సత్త్వంబునడచు

తే. సత్త్వ ³మడఁగినచోఁ దమశ్చరిత మెనఁగు

లోభశోకసమ్మోహనిద్రాభయములు

వికృతిదుర్తానమాధ్యపాపకృతికోప

¹శౌర్యమాత్సర్యములు దమస్సంభవములు.

116

ఉ. పాములుఁ దేల్లునుం బనులుఁ బందులుఁ గుక్కలు మీలుఁ గోల్లులుం
జీమలుఁ గాకులుం గ్రిములు జింకలు నక్కలు గొంకనక్కలు
స్తోమలు మ్రాఁకులుం బొదలు నోవులఁ బీడలఁ బొందువారు ముఁ
తామసభాగు లట్ల మఱి తద్విధజంతువు లెన్ని యన్నియున్.

117

క. ఇవి తామసంబు లని గుణ, నివహములోఁ గీడు వాప నేర్పునతఁడు త
ద్వివిధవికృతినరసహే, తువివేకము గలుగఁ గా నధోగతి దలఁగున్.

118

చ. బలమును శౌర్యమున్ ²మదముఁ బ్రాభవమున్ సుఖదుఃఖభాగితా
కలనముఁ జెల్లి సేతయును గాంక్షయు నొల్లమియుం బ్రతాపముం
గలహము నీర్ష్యయున్ బహువికల్పపుభాషలుఁ గామినీజనం
బులయెడ గాఢరాగతయు బొంకును నుబ్బు రజఃస్రభూతముల్.

119

చ. అవి దొలుబామునం గలుగునట్టిజనంబులు నీతు లిట్టి వి
ట్టివి యవినితు లన్మతిపటిష్ఠత గల్గి త్రివర్గవర్తనం
బువెరపు నొంది యర్థములఁ బొంపిరి వోవుచుఁ గామసౌఖ్యవై
భవములఁ గ్రాలుచున్ మనుజభావనిరూఢతఁ బొల్తు రెంతయున్.

120

క. రాజసగుణములకుం గల, నైజ మెఱుంగు వారు తజ్జనకవైకృతముల్
ధీజితములు గావింపఁగ, నోజ గలిగి శుభదవృత్తి నొందుదు రెందున్.

121

సీ. సంతోషమును బ్రకాశత్వంబుఁ బ్రియమును నానందమును గరుణాభిరతియు
క్షమయును సత్యంబు శౌచంబు ధృతియు నకార్యణ్యమును దితిక్షయనహింస
యునునార్జవంబును ననసూయయును గ్రోధరాహిత్యమును ననంరంభతయును
సమత దాక్షిణ్యంబు శ్రద్ధధానతయు నశ్రూరభావంబు ప్రీతిగారవంబు

తే. సత్త్వజాతంబు లివి పూర్వజన్మసంకలితము లై నట్టివా రహంకృతి మమత్వ
మర్థత్వస్థ గామార్తి లేకతులబోధ, భరితులై యూర్ధ్వలోకవై భవముగండ్రు.

క. వినుఁ డాగుణంబు లన్నిటిఁ, గనుఁగొని తత్తదనుషక్తి గలుగనివాఁ డ
ప్పనిచే భుజింపఁ గాఁ బడఁ, డనఘాత్మకులార మ్రింగు నతఁ డారాశిన్.

123

వ. అని చెప్పి యప్పరమేష్ఠి మఱియును.

124

సీ. వేర్వేటి యుండవు వినుఁడు గుణంబు లనోన్యన్యసంకలితంబు లగుచుఁ బరఁగు
సంగతత్వమునన సంసారయాత్రాప్రవర్తనం బొనరించు వానిలోన
నెయ్యదిమిగులఁదోపిచ్చెఁ దజ్జన్యంబు లొలయు బాయుటయునొక్కమాటు
గలుగు ³దమం బెఱుఁ గలి యధికం బైన ప్రోత స్సధోముఖ స్రుతి రజస్సు

ఆ. వెరిఁగినపుడు మధ్యసరణి సత్త్వము వృద్ధి, బొంద నూర్ధ్వవృత్తి బొందు వీని

- మును ¹ప్రకారభేదమున నెఱింగించితి, నవి సదుత్తరంబు లనఘలార. 125
- క. స్రోత స్సన ²జీవగమన, హేతు వగుదశావిశేష మీగుణమునఁ దా
సీతెరువు నొందు నని కనుఁ, డాతతమశులార కరణ మగు నదిత్రోవన్. 126
- వ. గుణత్రయంబునుం చ్రోచుటమేలది ప్రోవువడునట్టివిత్పల్లవత్వంబులేకుండు నేని.
- క. సాత్త్వికులకు దినము రజో, నుత్త్యకలితవర్తనులకు మధ్యభువనవా
సీత్త్వముఁ దానునులకు సీ, చత్త్వకరాధోజగంబు సంప్రాప్త మగున్. 128
- క. ధర్మార్థకామగోచర, కర్మములకు సాత్త్వికాదికప్రకరవికా
రోర్ములు హేతువు లగు నిష్కర్మత కేతద్విధూతి గారణము నుఁడీ. 129
- క. క్రమమునఁ బ్రాణంబు నపానము సత్త్వంబును ³రజస్సు నాకుం జూడఁ
యమివరులార యుదానము, నను మిట్టుల శ్రుతియు సువిదితంబుగఁ జెప్పున్.
- క. జపమును దానము యజ్ఞముఁ, దపమును గర్మజనచిత్తదశలను సత్త్వా
ద్యుపహితము లగుట నడచుం, ద్రిసధంబుల సాత్త్వికపుగతియు మేలెందున్.
- క. వినుఁ డెక్కువ దక్కువ లే, కనయము నెనసినగుణత్రయంబును జూరే
వినుతావ్యక్తం బనఁగాఁ, జనుతత్త్వము శివ మచుము శాశ్వత మరయన్. 132
- క. సదసత్ప్రకారనిత్యం, బది దానితెఱుం గెఱుంగునాతఁడు విజ్ఞా
నదశావధూతగుణుఁ డై, యదీనగతిఁ బొందఁ గను నిరామయపదమున్ 133
- వ. అని యుపదేశించి విరించి వెండియు. 134

ॐ మనోబుద్ధ్యహంకారాది తత్త్వప్రకారము ॐ

- సీ. అవ్యక్తమునను మహత్తత్త్వముదయించు నది బుద్ధి మతి ధృతి ఖ్యాతి సంవి
దుపలబ్ధినామంబు లొంది యెందును గని విని చని కావించి విభుత నొప్పు
దాన సహంకారతత్త్వంబునకుఁ గల్గుఁ బ్రభవంబు వినుఁడు తద్భావితాత్మ
కం బై ప్రవర్తించుఁ గార్యనీతుల లోక మఖిలంబు నర్హత్రయప్రజనితు
- తే. లభ్యయనమును వ్రతమును నధ్వరంబుఁ
నపము మొదలై సక్రియ లందుఁ దగిలి నడచు
తెల్ల దదావ్యస్తై జేసియ తెల్ల మింత
జగము రంజిల్లు దానితేజంబువొన. 135
- క. వినుఁ డాతత్త్వంబుల సంజనితము లగు మేదినియును జలమును దేజం
బును వాయువు నాకాశము, ననగ మహాభూతములు నిరతిశయమహిమన్.
- తే. తద్గుణంబులు సూరె గంధంబు రసము, గూఢసంస్పర్శశబ్దముల్ రూఢభంగి
బరఁగునివ్విషయములపాల్పడ్డమనను, గలుగుజంతువు మోహాంధకారమొందు.

1 ప్రకారభేదముల నెఱింగించితి 2 ద్రివిధగమన 3 రజస్సునకుఁ జూడఁగ సం,యమి.

- క. దీన సకలజంతువులును, లీనము లగుచుండుఁ దమ మలీనస్వృతిదై
 ర్వానూనం బగునిర్మల, మానసమునఁ బారయ నీరు మహితార్వజనుల్. 138
- క. విషయంబులు నశ్వరములు, విషసన్నిభములు సమగ్రవికృతిజనకముల్
 ధిషణాగుణముల నెల్లఁ గ,లుషములుగాఁ జేయు మోహలోభకరములై. 139
- ఆ. మాంసశోణితాస్థిచుయశరీరంబులఁ, దారు గాఁగ ¹లగ్న తలఁచునట్టి
 కృపణజనులు వీని కీడు గానఁగ లేక, చిక్కి చెడుదు రింత నిక్కువంబు. 140
- వ. పండితులు వీనిచేతం జెడ రని పలికి పద్మసంభవుండు వెండియు. 141
- తే. అంతరాత్మ యనంగఁ బ్రాణాదిపంచ,కమును వాఙ్మనోబుద్ధులుఁగా నిరూఢి
 గలుగు నీయష్టకంబు లోకమున కెల్లఁ, దా నుపాదానకారణత్వమునహించు. 142
- వ. ఇవిధింబునం గనుంగొనుట బోధంబునకు నిధానంబు. 143
- సీ. వినుఁ డహంకారసంజనితంబు లగుచున్న రాదికబుద్ధీంద్రియములుఁ బాయు
 ముఖ్యకర్తేంద్రియములును మనంబును నేకాదశేంద్రియానీక మీక
 డిందినందడిఁ బడి కుండక యం దెది యింపేనిఁ దననంక కీడ్వఁ జాలు
 బుద్ధితత్త్వము గల్గుశుద్ధాత్మకుఁడు పరతత్త్వంబు గనుటకుఁ దా వలంతి
 తే. యనియెఱింగించిమఱియునిట్లచునజుండు, స్వేద ముద్భేద మండ మనీషనఁబుట్టు
 నధమమధ్య మోత్తమదశలై నభూత,రాసు లత్యుత్తమములుజరాయుజములు.
- వ. భూతతారతమ్యజ్ఞానంబు మాననీయం బగుట నిట్లు సెప్పితి నధ్యాత్మాదులం
 జెప్పెదఁ దద్వేదిత్యంబు విద్యామూలం బైయుండు నవధానంబుతో వినుండు.
- క. అంబర మాది యనిల తే,జోంబుధరలు నగునతోడ నగుఁ జూరె ద్వితీ
 యంబుఁ దృతీయంబుఁ జతుర్థంబును బంచమము భూతతతి యట్లుండున్. 146
- వ. అధ్యాత్మాదులు భూతాధిష్ఠానంబులు గావున భూతంబుల మున్నునన్యసించితి.
- సీ. శ్రోత్ర మధ్యాత్మంబు సూరె శబ్దం బధిభూతంబు దిశలు ప్రబుద్ధులార
 యధిదై వతము చర్మ మధ్యాత్మ మండలిసంస్పర్శ మధిభూతసంజ్ఞకంబు
 దానికి నధిదై వతంబు విద్యుత్తు నేత్రంబు దా నధ్యాత్మకంబు హాస
 మధిభూత మాదిత్యుఁ డధిదై వతము జిహ్వ యధ్యాత్మకము రస మారయంగ
 తే. దానియధిభూత ముడుపతి తదధిదైవ,తంబు ఘ్రాణమధ్యాత్మంబు దలఁప గంధ
 మంతితాధిభూతము దదీయాధిదైవ,తంబు మారుతమండ్రువిదవ్యజ్జనములు. 148
- వ. ఇది బుద్ధీంద్రియప్రపంచంబు 149
- సీ. పాదపాయూపస్థపాణివాగ్వర్గంబు కర్తేంద్రియములు సత్కర్మలార
 యధ్యాత్మములు వాని కగునధిభూతముల్ గంతవ్యమును విసర్గమును శుక్ర
 ముచు గ్రమవృత్తిమై వినుఁడు కర్తవ్యన క్తవ్యంబులును నధిదై వతములు
 బభ్రుమిత్రప్రజాపతిశక్రవహ్నులు మఱి యహంకారంబు మనసు బుద్ధి

తే. పూజితాధ్యాత్మకము లధిభూతవృత్తి
వెలయు నభిమాన ¹మంతవ్యములును నిశ్చ
యంబు నధిదైవతము ²రుద్రుఁ డమృతకరుఁడు
బ్రహ్మ మిది వేదవాక్యనిర్ణయము తెఱఁగు. 150

ఆ. ఇట్లు దెలియ నెఱిగి యింద్రియంబుల నింద్రి, యార్థములను భూతసార్థమును దె
నుల్చి చిట్ల కుంఠ మననున నొదిఁగించు, టనఘలార భవనిరాసకంబు. 151

అని నిర్దేశించి నీరజాననుం డానందమివరులతో సూక్ష్మభావత్వసంపాదినియు
శివయు నగునివృత్తి తెఱం గెఱింగించెద ననుమాట ము న్నాడి యిట్లనియె.

సీ. కమరంబు దనయంగకముల నెట్లట్లు కామముల విద్యాంసుండు మరలఁదిపుఁచుఁ
గామంబుల మరల్పు గానోపు ధీరుండువిరజస్కుఁ డై ముక్తితెరువు గాంచు
నింద్రియంబులు పదియింటిని గుదియించు టెక్కుడువెర పది యింధనముగ
నాత్మాగ్ని వెలుఁగు భూతావలి నాత్మఁగాంచినసూక్ష్మత త్వవర్చనము గలుగు

తే. భూతపంచక జలధి రోగాతిశోక, సహిశభోగలవాంశకాశ్రయము దీని
విభులు గాముండుఁ గ్రోధుండు వీరి గెల్పి, వచ్చినప్పుడ యది గడవంగవచ్చు.

ఆ. మనను మననునంద మఁచి యాత్ముని నాత్మ, యందకాంచునట్టి యతఁడు సర్వ
విదుఁడు సకలభూతవితతియందునుఁ దనుఁ, గనుచు నుండు నిర్వికల్పకముగ. 154

తే. ఆత్మ తత్త్వ మేకంబ దీపాంతరములఁ
³గలుగఁజేయు ప్రదీపంబుకరణి నావ
హించు రూపాంతరముల నయ్యెలమియును బు
ధుండు గనుఁగొని బ్రమయక యుండు నొకట 155

తే. ఆపరంజ్యోతిపేళ్లు లర్యముండు వరుణుఁ
డనిలుఁ డగ్ని సోముండు విష్ణుఁ డజుఁడు శివుఁ డ
నంగఁ బరఁగుశబ్దములు సన్నతులు దానిఁ
బ్రయతు లయి భజియింతురు నియతులార. 156

ప. అని చెప్పి యచ్చతురాననుం డహ్మననీయులతో మఱియు నిట్లను ధర్మంబునకు
సహింస లక్షణం బధర్మంబునకు హింసయు దేవతలకుఁ బ్రకాశత్వంబును
మనుష్యులకుఁ గర్మంబును నాకాశంబునకు శబ్దంబును వాయువునకు స్పర్శం
బును జ్యోతిస్సునకు రూపంబును జలంబునకు రసంబును బృథివికి గంధంబును
భారతికి శబ్దంబును మనంబునకుఁ జింతయు బుద్ధికి వ్యవసాయంబును దదీయ
మహత్తత్త్వస్వరూపంబునకు ధ్యానంబును నవ్యక్తంబునకు సాధుత్వంబును
యోగంబునకుఁ బ్రవృత్తియును జ్ఞానంబునకు సన్న్యాసంబును లక్షణంబులు
లక్షణజ్ఞానంబు పరతత్త్వపరిజ్ఞానంబునకు హేతుభూతంబు. 157

ఆ. శ్వాపూర్వ మైశనన్వాసకలనంబు, సరసుగతి నొనర్చు భవ్యులాస
 డ్వింధ్వరహేతుఁ డైనతని జరామృత్యుని, నరణకరణ మైచి ధర్మ ముందు. 159

—అంత అన్యైక సామత్య స్థితిని గుఱుకొనము అంత—

సీ. అవ్యక్తనామకం బగుతత్త్వసురయ సలింగంబు పురుషుఁ డలింగుఁ డగుఁడు
 డేత్రంబు నెఱుఁగుట డేత్రజ్ఞుడనఁ జనుడేత్రంబు నాఁగఁబ్రకృతి యనంగ
 సన్యక్తిమునకు నామాంతరంబులు గుణప్రభవమాతత్త్వమాస్రభిపుగుణము
 లెఱుఁగవు చేతనాహీనముల్ గాన యయ్యంతగాత్ముడు నల్కియూచనంచ

ఆ. మెఱుఁగు నిట్టు లగుట యెఱిఁగి గుణమ్ము, విడిచి నిలిచి తత్త్వవేది యంత
 రాత్మవేశమున ననచలనిరాసుయా, వ్యయంబులు నందు ననఁబులారి. 160

వ. అని వెండియు. 160

సీ. జ్యోతిస్సులందు వరుణుడు రవి భూతంబులం దగ్గి నరుడు విద్యులఁ బ్రధాన
 నావిత్రి దేవతాసమితఁ బ్రహుచతి ఘనుడు వేదము ముఖ్యంబు ప్రణవ
 మునిలచయమ్మనఁ బ్రాణ నుగ్ర్యము ఛంపములకు గాయత్రి యగ్గమునఁబు
 లకు మేటి యజ నుఖలచతుష్పదములకు ధేనువు మిక్కిలి మానవులకు

తే. బ్రాహ్మణుండు సర్వముండు పతేలులందు, శ్వేత సుధికంబు యజ్ఞవిధానము
 తంబు పద్మయగములఁగృతంబుమేలు, భాతునర్గములోన నుత్తమము సెడి. 161

సీ. యన లోపధులలోన నన్నంబు భక్త్యభోజ్యములందు జలము పేయములలోన
 సమరాచలము పరివృతములలో బ్లక్షంబుదరువులలో నాస్థివంబు దిశలు
 జాహ్నువి నదులందు నాగరంబు సరస్సులందు గృహస్థత్వ మ్మనము
 నెక్కు డారయ నెక్కు డేను బ్రజాపతులం దచింతాశ్శక్తుం డైనయట్టి

తే. విష్ణుఁ డెక్కుడు నాకంటె విరుడు తెలియ, నీశ్వరుడు దేవతాపతి కల్లు నెక్కు
 డతఁడు నా నేననఁగ విష్ణుఁ డనఁగ వస్తు, వాకడ మూర్తిత్రయంబుననుట్లు నిల్లు

క. నెఱయఁ బ్రధానపదార్థము, లెఱుఁగుట పరిబోధముల మెఱుకల కల్లుక
 మెఱుఁ గిడుట నుమ్ము మువ్వరి, గుఱుకొనియొకఁడుగ నెఱింగికొనుట నలంచునే

క. దివసము రాత్రియునుం బోరి, బ్రవర్తనము బొందుచుండు పగిదిని సుఖసం
 భవదుఃఖ జననములు జంతువులకుఁ గలుగు వల దుబ్బి *దురపిల్లంగన్. 162

తే. పొడలుఁ దఱుఁగుటకై పొడ పొడవుఁ బడుట
 కై కడను జేరుఁ బాయుట కై జనించు
 బొలియుటకు నై సుఖంబును బొందు దుఃఖ
 మందుటకు నై పదార్థము లఖలములును. 163

క. జ్ఞానము సవిశేషస్థితి, దానికి నాశంబు లేదు దానిఁ దెలియుట
 మానాహంకృతిచుమతలు, మానిననిర్మలుడు మోక్షమార్గముఁ గాంచున్.

1 మాద్యము. 2 దురపిల్లంగన్. 3 పెదుగు...నై కడుం జేరు.

వ. అని వివరించి విరించి యానమంచితాచారులతోడ నాశ్రమప్రకారంబు లెఱింగించెద నని చలికి యిట్లని యుపన్యసించె. 167

సీ. గురునకుఁ బ్రియహితకరుఁ డయి వేదాధ్యయన మొనరించుచు ¹నశన మమల భిక్ష ²నొనర్చుచు బిల్వపలాశదండములలో నొకటి ధార్యముగఁ జేసి స్నానశీలుఁడు బ్రహ్మచర్యపరుండును నియమితేంద్రియుఁడును నిత్యశుచియు యజ్ఞోపవీతియు నబహుభాషియు మేఖలాఘ్యండు నై శయనాసనప్ర

తే. చారవిధములు సముచితా³చరితములు గ, సత్యధర్మనిరూఢుఁడై శాంతి గలిగి వేల్చియుచుప్రాద్దు నడపుచుఁ గల్గవంపుఁ, బనుల కెలయకవర్తించుబ్రహ్మచారి.

సీ. అర్హప్రకారసమావర్తనం డయి నిజదారనిరతుండు నిర్మలప్రచారుండుఁ బంచయజ్ఞపరుండు సతిధిశిష్టాశియు శుక్లవస్త్రాన్వీతుండు శక్త్యనుగుణదానశాలియు నచపలేంద్రియుఁడును శుచియు మైత్రీపరుండు సావధాన్యశీలుండు సద్వ్రీతనిష్ఠుండు నై యాజనంబు సధ్యాపనంబు

ఆ. శక్య మైనఁ జిప్పి క్షమ గల్గి సత్ప్రీతి, గ్రహ మొనర్చి మిత్రు లహితు లనక మాటకార్యమునను మధ్యస్థుఁ డై గృహ, స్థుండు నడచు దురితదూరుఁ డగుచు.

సీ. గ్రామంబు దొఱఁగి యరణ్యస్థలంబునఁ బర్ణశాలావాసపరత నొంది స్నానతంత్రము రెండుసంధ్యల నడపుచు బ్రహ్మచర్యవ్రతభాసి యగుచుఁ బూరిసంటలు ఫలంబులు మూలములు శాక సముదయంబును నశనముగఁ గొనుచు నజినంబు వల్కుల మంబరంబుగఁ గొని శయనకృత్యంబు భూస్థలి నొనర్చి

తే. యతిధులకు నెడ మిచ్చి యాహారములను భక్తి నాత్మీయములలోనఁ బంచి పెట్టి యధ్యయనహోమశీలుఁ డై యన్నియింది యముల గెలిచి వానప్రస్థుఁ డతిశయిల్లు.

170

క. ఈమూఁ డాశ్రమములలో, నేమిట వర్తించువార లేనియు ముక్తిం గామించినఁ జొరఁ దగు విద్యామూలాచార మైన యత్యాశ్రమమున్. 171

సీ. సర్వభూతదయానుషంగంబు గలిగి యతీతవస్తువులఁ జింతింప కెద న నాగతంబులమీఁద నాససేయక వర్తమానలబ్ధము లుపేక్షానిరూఢిఁ గూర్చు చంగంబులఁ గూర్చు మెట్లట్ల యింద్రియముల లోనికిఁ దిగిచికొనుచు సముచిత కాలభిక్షాచర్య దొరకొన్న యంతన నిజదేహయాత్ర నడపి

1 నన్న మమల. 2 జరించుచు. 3 చారములుగ, నాచరించుచు స్త్రీజన త్యాగమొంది, వ్రేల్చి.

వ. అని వివరించి విరించి యానమంచితాచారులతోడ నాశ్రమప్రకారంబు లెఱింగించెద నని చలికి యిట్లని యుపన్యసించె. 167

సీ. గురునకుఁ బ్రియహితకరుఁ డయి వేదాధ్యయన మొనరించుచు ¹నశన మమల భిక్ష ²నొనర్చుచు బిల్వపలాశదండములలో నొకటి ధార్యముగఁ జేసి స్నానశీలుఁడు బ్రహ్మచర్యపరుఁడును నియమితేంద్రియఁడును నిత్యశుచియు యజ్ఞోపవీతియు నబహుభాషియు మేఖలాఘ్యండు నై శయనాసనప్రతే. చారవిధములు సముచితా³చరితములు గ, సత్యధర్మనిరూఢుఁడై శాంతి గలిగి వేల్చియుచుప్రాప్తు నడపుచుఁ గల్గవంపుఁ, బనుల కెలయకవర్తించుబ్రహ్మచారి.

సీ. అర్హప్రకారసమావర్తనం డయి నిజదారనిరతుండు నిర్మలప్రచారుండుఁ బంచయజ్ఞపరుండు సతిధిశిష్టాశియు శుక్లవస్త్రాన్వీతుండు శక్త్యనుగుణదానశాలియు నచపలేంద్రియఁడును శుచియు మైత్రీపరుండు సావధాన్యశీలుండు సదవ్యతినిష్ఠుండు నై యాజనంబు సధ్యాపనంబు

ఆ. శక్య మైనఁ జల్పి ట్లమ గల్గి సత్ప్రతిగ్రహ మొనర్చి మిత్రు లహితు లనక మాటకార్యమునను మధ్యస్థుఁ డై గృహ,స్థుండు నడచు దురితదూరుఁ డగుచు.

సీ. గ్రామంబు దొఱుగి యరణ్యస్థలంబునఁ బర్వశాలావాసపరత నొంది స్నానతంత్రము రెండుసంధ్యల నడపుచు బ్రహ్మచర్యవ్రతభాసి యగుచుఁ బూరిపంటలు ఫలంబులు మూలములు శాక సముదయంబును నశనముగఁ గొనుచు నజినంబు వల్కుల నుంబరంబుగఁ గొని శయనకృత్యంబు భూస్థలి నొనర్చి

తే. యతిథులకు నెడ మిచ్చి యాహారములను భక్తి నాత్మీయములలోనఁ బెట్టి యధ్యయనహోమశీలుఁ డై యన్నియింది యముల గెలిచి వానప్రస్థుఁ డతిశయిల్లు. 170

క. ఈమూఁ డాశ్రమములలో, నేమిట వర్తించువార లేనియు ముక్తిం గామించినఁ జొరఁ దగు విద్యామూలాచార మైన యత్యాశ్రమమున్. 171

సీ. సర్వభూతదయానుషంగంబు గలిగి యతీతవస్తువులఁ జింతింప కెద న నాగతంబులమీఁద నాససేయక వర్తమానలబ్ధము లుపేక్షానిరూఢిఁ గూర్చు చంగంబులఁ గూర్చు మెట్లట్ల యింద్రియముల లోనికిఁ దిగిచిగొనుచు సముచిత కాలభిక్షాచర్య దొరకొన్న యంతన నిజదేహయాత్ర నడపి

1 నన్న మమల. 2 జరించుచు. 3 చారములుగ, నావరించుచు స్త్రీజన త్యాగమొంది, వ్రేల్చి.

తే. గ్రాస మాచ్ఛాననంబు దక్కంగ నెప్పఁ డర్థి నెయ్యది యిచ్చిన నంద కేక
వారభోజి యగుచు నమస్కారసఖ్య, నుతినిరాకృతినహితుఁడై యతివెలుంగు.

క. అనసూయయు నక్రోధంబును నమమును బ్రహ్మచర్యమును ఋజుభావం
బును సత్యంబు నపై శున, ము నహింసయుఁ జూరె యతికి ముఖ్యవ్రతముల్.

తే. వృక్షమూల నదీతీర విజననిలయ, విపినగిరిగుహానిత్యవివిక్తదేవ
సదనవాసి యై కాటిల్య ¹సాధ్యవస్తు, సంచయనములుడిగి యతి సంచరించు.

క. తనమేలు ప్రకాశింపక, తనుఁ గనుఁగొనునట్టి జను లుదాసీనతమై
నునికికిఁ దగియెడుచందంబున వర్తించుయతి సర్వము క్తత నొందున్. 175

వ. అని యెఱింగించి మఱియును. 176

సీ సన్న్యాస మనఁ దపశ్చరణంబు వేరు తపోజ్ఞానము క్తిప్రబుద్ధులైన
జనము లచింత్యం బజర మమృతంబు నా వెలుఁగుత త్వము గండ్లు వీతతామ
సము నవధూతరాజసము నై శుద్ధసత్త్వాశ్రయం బగు హృదయంబు గలుగు
వారు తపోవృత్తి వలన సుక్షేమమార్గంబున నడతు రేకత్యశోభి

తే. మహితనానాత్వ మనఁగ సమస్తభూత
సముదయస్థ మై యున్న తత్త్వము ప్రకాశ
మగుట సఖలగతులఁ దోచు నవ్విధంబు
గలుగు బుధుఁడు నిర్ద్వంద్వఁడై కాంచు ముక్తి. 177

వ. అవ్యక్తప్రభవంబును బుద్ధిస్కంధంబును నహంకారవిటపంబును మహాభూ
తోపశాఖంబును నింద్రియకోటరంబును సంతతా శాపల్లవంబును శుభాశుభ
ఫలంబును నై సంసారవృక్షం బొప్పు చుండు. 178

క. జ్ఞానాసి నది నఱికి యభి, మానాహంకార దూరమతి యగుపురుషుం
డానంత్యము ప్రస్ఫుటముగఁ, గానంగా నేర్చు విగతకల్మషులారా. 179

ఆ. నిమిష మైనఁ బరమనియతి నాత్ముని నాత్మ
యంద కనినఁ దెలివు ²నారఁ బడసి
బోధమహితమునుల పొందునవ్యయగతిఁ
బొందఁ గండ్లు ప్రకృతి పొందు దొఱఁగి. 180

ఆ. పరమనియతి యనఁగఁ బ్రాణ సంయమనంబ, యది క్రమాభివృద్ధి నలవరింపఁ
గాఁ బ్రసాదసిద్ధి గలిమి ధ్రువం బవ్వీ, శేషకలన మిష్టసిద్ధిఁ జేర్చు. 181

క. అవ్యక్తతత్త్వజాతము, భవ్యము సత్త్వంబు దురితపంకవారం బై
యవ్యయ మమృత మనింద్రియ, భావ్యం బగుతత్త్వమొందఁ బ్రాకగుఁజుండీ.

వ. కావున. 183

తే. సత్త్వభావనకంటెఁ బ్రశస్త మైన, కృత్య మరయంగ లే దండ్లు నిత్యవస్తు

సమ్యగధిగమసిద్ధికి సంయమప్రసిద్ధు లాగమతంత్రప్రసిద్ధులార. 184

క. వినుఁడీ సత్త్వస్థుఁ బురుషుఁ, గనుఁగొను టనుమానకలనఁ గాని మనము ద
క్కినతెఱఁ గేమిట నైనఁ, గనుఁగొనియెన మచట వెరవు గా కుండుఁ జూడీ.

సీ. ఇట్లగు టెట్లనియెదరేని సత్యంబు సంతోషమును నహింసయును ధృతియు
క్షమయు నార్జవమును సన్నాహమును బరిత్యాగంబు విజ్ఞానయోగదశయు
సాత్త్వికంబులుగాన తత్త్వవిజ్ఞానము లీ యనుమానమునఁ బురుషాధిగమముఁ
బడయుట యొప్పెడుపదమండ్రున తత్త్వంబుఁబురుషుండు నొకఁ డనుబుద్ధిగొంద

తే. తాద్య లూఁదుదు రట్లేల యగు నుదుంబ

రమున మిశకమ్ము వారి మీనము వసించు

నట్లు సత్త్వంబునం చంతరాత్ముఁ డుండుఁ

గాక యనియెడివారు పెక్కండ్రు గలరు

186

వ. అనిన విని యమ్ముచు లమ్మహితాత్మునితో ధర్మంబు లనేకవిధంబులు వీనిలో
నెవ్వం డెయ్యది యవలంబించె నదియ వాఁడు మే లను నే మున్నింటిమీఁద
నుం బరఁగినబుద్ధులు గలిగి యనిశ్చయదర్శనుల మయియుండుదు మిది ప్రధా
నానుష్ఠేయం బని యుపదేశింపవలయు సత్త్వపురుషసంబంధప్రకారంబును
బ్రస్తుటంబుగా నెఱింగింపు మనుటయు వారికి వారిజాననుం డిట్లనియె. 187

—ॐ సత్త్వం బనశ్యానుష్ఠేయంబు గా నిరూపించుట ॐ—

సీ. సకలధర్మములలో సర్వభూతాహింస మేటి యహింసాసమేతుఁ డైన
వానికి నుత్తమ జ్ఞానోదయం బగు నది మోక్ష మొనరించు ననఘలూర
కోరికమెయిఁ గర్మకారి యయ్యెడువాఁడు వొందుగతాగతంబుల ఫలాభి
లాషంబు లేక నిర్దోషత మే లాచరించిన ముక్తి సిద్ధించు వినుఁడు

తే. విషయి పురుషుండు సత్త్వంబు విషయ మిట్లు

భోక్తృభోజ్యత్వసంబంధమునఁ బాసంగి

యుండియును బద్ధవత్ప్రసయోలవంబు

కరణి నతఁడు తత్సంగంబుఁ బొరయకుండు.

188

క. సత్త్వము ప్రదీప మాపర, తత్త్వముఁ గాంచుటకుఁ గాన తత్సాధనతా

¹తత్త్వము వదలక చిత్తను, ఖత్వాకలిత మగు నెలపు గండ్రు కృతాత్మల్. 189

చ. అది సదుపాయ ²మెందును నుపాయసమగ్రత లేమి సేర్పద

భుద్దయము దూరమార్గమునఁ బొందెడుభద్రము నాహనాభ్యుదయ

నది నెఱి నుత్తరించి కనునందము నొనహితుండఁ గాంచునొ

ప్పినము విసాధనుం డయిన బే లేటు లొందఁగ నేర్పుఁ జెప్పఁడా.

190

ఆ. ఇట్లు లగుట యెఱిఁగి యెఱిఁగియేనియును నెఱుంగకేని బలిమి తొచ్చుగడిగి

చేయుపని ఫలంబు సిద్ధింప కుండుట, కొలఁదిఁ బోక దుఃఖములును గలుగు.

క. స్థలపథమునఁ బోతమ్ము, స్థలమార్గమునందు వాహనము వినియోజ్యం
బులు గా విమ్రేయి సాధన, కలనవిభాగజ్ఞుఁడైన గడచు దురితముల్. 192

వ. అని చెప్పి 193

తే. తటినిఁ దగ నుత్తరించునంతకును బోత

¹మాదరించి తక్కునియట్లు పురుషు

దర్శనము సంభవించునంతకును సత్త్వ

మూఁది పిదపఁ దత్సంబంధ ముడుగుఁ డనియె.

194

వ. ఇట్లుపదేశించి మఱియు నిట్లను నవ్యక్తంబుగుణంబు మహత్తత్త్వంబు మహా
త్తత్త్వగుణం బహంకారం బహంకారగుణంబులు మహాభూతంబులు మహా
భూతగుణంబులు శబ్దాదులం దాకాశంబునకు శబ్దంబు గుణంబు వాయువునకు
శబ్దస్పర్శంబులు గుణంబులు దేజస్సునకు శబ్దస్పర్శరూపంబులు జలంబునకు శబ్ద
స్పర్శరూపరసంబులు గుణంబులు పృథివికి శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబులుగుణం
బులు శబ్దంబు మృదుఖరాదిబహువిధభేదంబులుగలిగియుండు స్పర్శంబు శీతో
ష్ణముఖ్యవివిధప్రకారంబులం బరఁగు రూపంబు శుక్లకృష్ణప్రభృతినానావిధం
బులం జను రసంబు మధురతిక్తాదిప్రచురభంగుల నడచు గంధంబు సురభిత్తిక్ష్ణ
ప్రముఖానేకవిశేషంబుల వర్తించు నిట్లు పెక్కుచందంబులం జెల్లువిషయంబు
లతెఱంగెఱుంగుట వానిఁ దొఱంగుటకుం దోడ్పడంజాలుననిచెప్పి వెండియు.

ఆ. భూమిముఖచతుష్కమునకంటె దివి యహం, కారతత్త్వ మంతకంటె దాని
కంటె బుద్ధి బుద్ధికంటె బ్రకృతి యెక్కు, డన్నిటికిని బురుషుఁ డధికుఁ డరయ.

క. భూతములతారతమ్యము, చేతోగత మైనయట్టి శిష్టజనము ప్ర
ద్యోతితుఁ డగుపురుషుఁ గని ని, రాతంకావ్యయపదంబు ప్రాపింపఁ గనున్. 197

సీ. పంచభూతంబులఁ బరఁగింపఁ గుదియింపఁ జాలుదక్షత వాని నేలుప్రభుతఁ
దనరు మనంబు రథ్యముల సారథి యెట్లు లట్టింద్రియంబుల నాఁగ నడప
నదియ వలంతి భూతాత్మకంబును బుద్ధి సన్నాహమును మనస్సారథికము
నింద్రియాశ్వము నైనయూడ్యరథంబున నభిమతగతి నంతరాత్ముఁ డెందు

తే. నెలమివర్తించునిట్లగుటెఱుఁగుబుధుఁడు, ఘోరసంసారమోహవాగురకులోను
గాక నిర్గుణపథమునఁ గ్రాలి కను ని, రామయము నవ్యయంబును నగుపనంబు.

వ. అని పలికి మఱియు. 199

క. శరనిధితరంగలభంగిం, బొరిఁ బొరి నవ్యక్తమునన పుట్టు నడంగుఁ
సురనరధరణీదుహముఖ, చరాచరానేకభూతజాలము లెల్లన్. 200

క. అవ్యక్తాదికసకలము, నవ్యయుఁ డగుపురుషుఁ డాశ్రయంబుగఁ బరఁగుఁ

సువ్యక్తంబుగ నిది గను, భవ్యులు వడయుదురు మోహబంధవిముక్తిన్. 201

క. వినుఁ డక్కనుటకు మూలం, బనఘం బగుతపచు యగుట నతినిష్ఠఁ దపో
ధనసమ్యగ్విధనముపా, ర్జనం బవశ్యంబు వలయు సన్నతులారా. 202

సీ. భూరితపంబునఁ జూరె ప్రజాపతుల్ బహువిధసృష్టినిర్వహణనిపుణు
లైరి వన్యంబు లాహారంబులుగఁ దప మాదరంబునఁ జేసి కాదె మునులు
గాలత్రయంబు లోక త్రితయంబును గాంతురు విద్యల గౌరవంబు
లొదవుఁ దపంబున నొండువిధంబులఁ బడయంగ రానియెక్కుడుపదంబు

తే. లచ్చ మైనతపంబున వచ్చుఁ బడయ, బ్రహ్మవధమద్యపానాదిపాతకంబు
లెల్లఁ బాయుఁ దపఃకృతినీర్ధతపము, పేర్చి సర్వభూతంబులఁ బ్రీతిఁ బొందు.

క. మచుతాహంకృతినహితతపమునఁ బ్రజాపతినమీశభవ్యపదము సం
యమి వొందు నిందు సంజే, మా మొకింతయు లేదు నిర్మలాత్మకులారా. 204

క. మచుతాహంకారవిము, క్తము శుద్ధము నై నయచలితధ్యానముతో
1 సమపేతం బగుతపమున, యమి గను సకలోత్తరావ్యయసదప్రాప్తిన్. 205

వ. అని చెప్పి వెండియు. 206

క. తమము రజస్సుఁ దొఱఁగి న, త్వముచన రమియించి యగుణతత్త్వము గని న
త్వమును దిగవిడుచు వైరా,గ్యమహితుఁ డగుమునివరుం డక్కల్మషులారా.

క. పరమం బనంగ వేదాం, తరహాస్యాత్మత వెలుంగుతత్త్వము నిక్కం
బరయఁగ తేత్రజ్ఞఁడ యను, పరిణతి గలయతఁడు సర్వపదవిదుఁడు సుఁడీ.

క. వృత్తివిశేషమునఁ జనిన, చిత్తము వెనుకఁ జని యందుఁ జేర్చి మనసు చా
నెత్తెఱఁగునకుం దివియమి, యుత్తమపురహాస్య నుండ్రు యోగమున మునుల్.

క. వినుఁ డవ్యక్తాంతం బగు, పని యెల్ల నవిద్య నొలయు బంధము 2 మమతం
బనుపడిన సృత్యు వమృతం, బనఁ జను నది నిర్మమత్వ మారఁ గలిగినన్. 210

సీ. కర్మముల్ మే లండ్రు, కర్మతత్పురులు బుద్ధాత్ములు విద్య వర్యత నుతీంతు
రవిషోడశవికార యగుమూర్తిఁ గల్పించునది నిత్యుఁ డగ్రాహ్యుఁడన వెలుంగు
పురుషునిఁ 3 దోఁపించు సరయంగఁ గర్మమయత్వంబు లేమి విద్యామయత్వ
మతనికి నై జ మై యతిశయిల్లుట శ్రుతి సాటు నిత్యైఱగునుజ్ఞాన మేమ

తే. హత్తునకుఁ గల్గి యుండు నయ్యార్యవర్మఁ
డఖిలసంకల్పములఁ బాచి యాత్మ నాత్మ
యంద కాంచి యనామయ మజర మమృత
మనుపదమ్ముఁ బ్రాపించుఁ గృతాత్మలార.

211

వ. అని యిట్లు కమలగర్భుండు.

212

క. జ్ఞానపరినిష్ఠితాత్మకు, లై నవిముక్తిపదనిర్ణయజ్ఞులచే న

1 సమపేతం బగు. 2 మమయం, చనఁబడిన మృత్యు. 3 దోఁతెంచు.

- 1 మ్మానిత యగుగతి యది క,ర్మాను¹గతివిరక్తజనసమంచిత సుంఘీ. 213
- వ. అని నిర్దేశించి వెండియు. 214
- క. కోరికలకుఁ జొరక యనం, గారూఢత గలిగి యెల్ల మందును సమతం
గూరిచచిత్తంబులు గల, సారాత్మకు ²లీపథమునఁ జనుటకు శక్తుల్. 215
- క. చెప్పితి సర్వంబును నీ, చొప్పున నడవుఁ డెడనొండు సొర నీకుఁడు మీ
రొప్పెడు తెరు విడి దీనం, దప్పదు పరమపదసిద్ధి ధార్మికులారా 216
- క. అని యిట్లు కమలగర్భుఁడు, ముచులకుఁ దత్తోవ్వసదేశమును జేసిన వా
రనవద్యసమాధికు లై, యనితరసులభ మగుసౌఖ్య మందిరి వత్సా. 217
- వ. అని పలికి గురుం డాశిష్యునితోడ. 218
- క. నీవుచు నివాక్యంబులు, భావంబున నెలవుకొలిపి ³పరమసమాధి
శ్రీ వాటింపుము నిత్యప,దావాప్తి ఫలించు నీ కనాయాసమునన్. 219
- క. అని గురుఁడు ప్రబోధించిన, మనమునఁ దెలి వొంది తత్సమంచితమార్గం
బున నడచి పొందె శిష్యుం, డనామయం బజర మమృత మనియెడిపదమున్. 220
- చ. అని వసుదేవసూనుఁడు సమాదరమేదురచి శ్తవృత్తిఁ జె
ప్పిన విని వారియుల్లముల పెం పిటు లుండునె వార లెవ్వరో
వినుటకు నాడుడెందమున వేడ్క జనించె నెఱుంగఁ జెప్పవే
యనుటయుఁ బాఠమోముఁ గృప నమ్మహితాత్మఁడు సూచి నవ్వుచున్. 221
- క. అనఘ విను మే గురుఁడ నా, మనంబు శిష్యుండు విమలమానస నీపైఁ
బనుపడుప్రీతిం జెప్పితి, ననితరసులభాతిగుహ్య మగునిష్పదమున్. 222
- క. విమలము నచలము నగుచి, త్తము నాదెన నేకభక్తితత్పరముగఁ జే
యుము నిత్యము నీయధ్యాత్మ ము ననుసంధింపు పాసెదవు దురితములన్. 223
- క. సమరమునప్పుడు నీ కీ, యమృతపద ప్రాప్తి హేతు వగుసమ్యగ్భీ
ధము వివరించితి నచలత, రమింపు మిం దెపుడు శమధురాధుర్యుడ వై. 224
- వ. అని యిట్లు కృష్ణుండు జిష్ణున కధ్యాత్మవిద్య వివరించె ననిచెప్పినఁబరమగురుం
డును విశిష్టశిష్యుండును సగునప్పురుషవరులుమఱియు నెవ్విధంబునంబ్రవర్తిం
చి రాకర్ణించుకొతుకంబు నామంబున నెసకం బెసఁగెడు మునీంద్రా, యెఱిం
గింపవే యని యడుగుటయు. 225
- చ. పరమదయావిధేయ పరిపాలిత వేదకలాప షక్వని
ర్భరశమసూక్ష్మతాతనువిభాసిత పన్నగతల్పభూషణా
దరభరితా సవిశ్రామతామరసస్త్వరణా పరావర
త్వరహిత పద్మజాదిసురవందిత పశ్చిమనాళనందితా. 226
- క. వినుత చతుర్వర్ణకనం,జనకముఖభుజోరుపాద సంవిదభేదా

మునిహృత్కమలచురాశా,జననమరణహరణచరణసరిజలీలా.

227

మాలిని. పదనమదమరాలీ భక్తనంపోషశాలీ
విదళితసురవైరీ విశ్వలోకై కధారీ
మదరహితహితైషీ మాన్యయోగప్రతోషీ
నదవనపరచిత్తా సర్వనిర్దాణవేత్తా.

228

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున యశ్వమేధపర్వంబు
నందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

అశ్వమేధపర్వము, తృతీయాశ్వాసము.

నగసుతాత్వమహితవి
ధానుతశశ్వల్లనల్లతావేష్టనహే
లానిత్యశాడ్యలతరు
త్వానుగుణఫలప్రదత్వ హరిహరినాథా.

— శ్రీ తాను ద్వారక కరుగవలయు నని యర్జునునిఁ గృష్ణుఁ డడుగుట —

వ. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు ఫల్గును నఫల్గుఁ
శారదుం జేసి శౌరి యతనితోడ.

క. నాచి త్తము వసుదేవునిఁ, జూచుట గోరియును నీవు సుమనోవృత్తిం
జూచి యనుమతి యొనర్చుట, వేచినయది నన్నుఁ బుచ్చువే ద్వారకకున్

చ. అనవుడు నక్కిరీటి దగనయ్యదువంశసఁజేయితోడ ని
ట్లను నటు లేనిఁ బో వలయు హస్తీపురంబున కిట్లైఱంగు సె
ప్పిన నిను ధర్మనందనుఁడు ప్రీతిగ నందుల కన్ని పుచ్చు న
య్యనుమతి గల్గునట్లు దగ నాడెద నవ్వీభుపాల నచ్యుతా.

వ. అనిన విని దామోదరుండు దారుకురావించి రథంబు పూన్పు మని నియో
దదనంతరంబ ధనంజయుండు దమతోడం జనుదేరం దగుపరివారంబు న
బడవాళ్లం బనిచె నొక్కింతసేపునకు దారుకుండునుం దేరాయితంబుసేసి
బడవాళ్లునుం బరిజనంబుల సన్నద్ధులం గావించి నన్నిహితులం జేయ న
ర్జునులు ¹ప్రయాణోచితాలంకారాలంకృతు లై రథం బెక్కి కరిన
పథంబు గైకొని చనుసమయంబున.

సీ. వినయ మారంగ గోవిందున కిట్లను గాండీవి దేవ నీకరుణఁజేసి
కౌరవపై న్యసాగర ము త్తరింపంగఁ గంటిమి గురు భీష్మ కర్ణముఖ్య

¹ ప్రయాణోచితాలంకృతులై.

దుర్జయవీరుల నిర్జించితిమి నీవు శాత్రవయోధుల సమయః జేయ
వెనుక నేము జయంబు గొనుచు వచ్చితిమి తేజంబును బేరుసౌఖ్యంబు నతుల

తే. మైనభవదీయసుప్రసాదాతిశయము, కతనఁ బడసితి మప్రతిహతమహాధి
రాజ్యసంపూజ్యఁ డయ్యె ధర్మజుఁడు సంశ్రి, తాభిరక్షణవ్రతనిరతాంతరంగ.

క. నీమహిమ వొగడఁ గొలఁదియె, దామోదర విశ్వసంవిధాతపు భవదీ
యామల తేజమ యగ్ని, ఘోమము గాలాత్మకత్వశోభివి కృష్ణా. 7

క. భవదీయశ్వసనము వా, యువు నీక్రోధముఁ బ్రసాదయోగంబును మృ
త్యువు లక్ష్మీయు నీవలనన, యవుఁ బ్రీతియు మరణమును మహానందంబున్. 8

క. స్థావరజంగమమయజగ, దావిర్భావస్థితిక్రియావిలయంబుల్
నీవలనన యగు చుండును, భావాతీతుఁడవు సర్వపతివి ముకుందా. 9

వ. అని వెండియు. 10

—ఈ కృష్ణార్జును లింద్రప్రస్థముననుండి హస్తినపురంబునకు వచ్చుట. —

క. నారద దేవలకాశిక, పారాశర్యాదిమునులపలుకుల భీష్మో
దారవచనముల నిను నఘ, దూరా యే నెఱిఁగి యుండుదును సకలముగన్.

వ, కావున 12

క. నావలనికరుణ పెంపున, నీవు ప్రసాదించినట్టినిరవద్యకవి
ద్యావిస్తారంబున దృఢ, తావిశదమతిఁ రమించెదం గ్రతువుగుమా. 13

వ. అని యిట్లు సభక్తికంబుగా సంభాషణంబు సేసిన వాసుదేవుండును వితతా
దరవాక్యంబుల నభినందించె నప్పురుషవరు లట్లు సల్లాపంబులు సేయుచుం
బోయి తమరాకకు సమలంకృతం బైనసామజపురంబు ప్రవేశించి ధృతరాష్ట్ర
మందిరంబునకరిగి యక్కురువృద్ధుని గాంధారినిం బ్రణామవినయవిశేషంబులం
ప్రీతులం జేసి కుంతీసమారాధనం బాచరించి విదురధౌమ్యయుయుత్సనంజ
యులదర్శనంబులు సముచితప్రకారంబులనడపి కౌంతేయగ్రజు నత్యంతభక్తి
పూర్వకంబుగా సమంచితవిధంబునం గాంచి తదాలింగనాద్యాదరణంబులు
వడసి రప్పన్మనాభుండు నాఁడు సవ్యసాచినదనంబున సతనిచేయుపూజావిధా
నంబుల మానసం బలర వసియించి మఱునాఁడు మహనీయాస్థానమండపంబున
సున్నయన్న రేంద్రుకడకునయ్యింద్ర సుతుండుదోడనచనంజని సుఖిగోష్ఠినుండె
నట్టియెడనగ్గాండీవియప్పండవపూర్వజనాననంబునఁజూడ్కినిలిపినిభృతుండై.

తే. కమలనాభుండు పెద్దయుఁ గాల మిచట
నున్నవాఁడు దండ్రీయును సహోదరాది
సకలబంధులు నితనిదర్శనము గోర
కుండురే వారిఁ జూడ నీతండుఁ గోరె.

- క. ద్వారకకు నిష్క్రమింతుడు, మీరనుమతి నేయఁ జని యమేయగుణుల నా
సీరిని వసుదేవునిఁ గని, శారవ మెనఁగంగఁ దల్లిఁ గాంచి ముఁమునన్. 16
- క. తక్కటిసోదరుల సుతుల, నక్కునఁ బ్రియ మారఁ జేర్చి యప్పురిజనులన్
మిక్కిలి మన్నన మక్కువ, నెక్కునఁ గా నాదరించి నిలువక నుగుడున్. 17
- సీ. దేవర యిప్పని దివ్యచిత్తంబునఁ జూచి మీ కెట్టులు నూఁచి బోలె
నట్టుల యుత్తరం బాసతి యిత్తురు గాక నావుడు నధికప్రియమున
మాతులుఁ గాంచి యిమ్మాధవదేవుండు మనమాటు గాఁగ ననుస్మృతులును
నాలింగనంబులు నాచరించి హలాయుధుని దేవకీదేవిఁ గనినయపుడు
- తే. భక్తి మనకునై పూజించి బంధుజనుల, నందఱును దత్తదాచిత్య మభినుతముగ
నాదరించి వారలకుశలానుయోగ, విధము నన్వత్కృతముగ విస్తరించి. 18
- క. పరిజనయోగక్షేమము, లరసి పురజనములకుఁ బ్రియం బెనఁగఁగ వా
క్యరచనలుం గార్యసమా, చరణములు నొనర్చి నడిపి నభినత్యులున్. 19
- తే. మఱియు వలయుకృత్యంబులుఁ దెఱఁగుపఱువ
వలసినన్నిదినంబులు నిలిచి యశ్వ
మేధమునకు బాంధవజనమిత్రభృత్య
వర్గసహితుఁడై చనుదెంచువాఁడు గాక. 20
- క. అని ధర్మజుండు వలికిన, విని కృష్ణుండు సంతసిల్లి వినతుం డై గొం
తని ద్రాపదిఁ దగుమెయి వీడ్కొని తాను సుభద్రఁ దోడుకొని పోవుటకున్.
- వ. గొంతి యెంతయుం బ్రియంబున ననుజ్ఞ సేయుటయు నస్థునననుమతియుంగొని.
- తే. వివిధవాహనారూఢులై విభవ మెనఁగఁ, బాండవేయులుఁ దక్కి నబంధుజనులు
ననుప తాఁగ సాత్యకి దోడ నరుగు దేరఁ, బురము వెడలియొక్కడినిల్చికిరము నెమ్మి.
- క. నముచితభంగుల నందఱఁ, గ్రమమున వీడ్కొని పథంబు గైకొని తనచి
త్తము దృష్టియుఁ బాండవమ, ధ్యముపై నొలయంగ నల్ల నరుగుచు నుండెన్.
- ఆ. అట్లు మరలి మరలి యద్భుతం జూచుచు, జనఁగ నతఁడు సూక్ష్మ సనినయంత
దవ్వఁ జూచు చుండె నవిధంబున సితాం, బురుహలోచనుండు వోవునపుడు.
- క. ¹నరనన సాత్యకి రుచిరపు, టరదంబునఁ జనియె వెనుక నలఁతిరథముపై
నరిగె సుభద్రయు నిష్క్రెయి, నరుగఁగ హరిమీఁద నింద్రుఁ డలగులు గురిసెన్.
- ఆ. పవనుం డనుకూలతమెయి, బ్రవర్తితుం డయ్యె నతిశుభస్రవణంగుల్
వివిధములు మఱియు ధరణీ, ధవ తోఁచె నిమిత్తములు నితాంతస్సుటతన్.
- ❦ శ్రీకృష్ణఁ డుదంకాశ్రమంబునకుఁ బోవుట. ❦
- వ. ఇట్లు వోయి పోయి మార్గంబుకెలనం జేరువ నున్నయుదంకాశ్రమంబు గని
యందుఁ జని వినయం బొప్ప నమ్మునిం గని యతనిచేయునతిథినత్కారంబులం
బ్రియం బంది యతనిపాల నాసీనుం డయి యుండ నతం డవ్వండరీకాక్షున

కి ట్లనియె.

28

చ. భరతులపాలి కేఁగి తగఁ బాండవకౌరవబంధుభావనం
గరము దృఢంబు నేసియు సుఖస్థితి రాజుల వారివారివి
స్ఫురితమహాధిరాజ్యముల ¹చొప్పుల నిల్పితె పక్షపాతితా
దురితము లేనినీవు జనతోషవిధానవిశారదుండ వై. 29

వ. అని యి ట్లెఱుంగనివాఁ డయి యడిగెడునట్లపోలే నిందాగర్భంబుగాఁ బలికి
నం బద్ధనాభుండు దానును దాని నెఱుంగమి భావించి యాభార్గవునాననం
బాలోకించి 30

చ. కర ముచితంబుగాఁ బలికి గర్వపుమాట నదల్పి భీతికిం
దెరు వగునట్ల చెప్పి కడుదీనత దోషఁగ నాడి సంద్ధి క
క్కురుపతిఁ దమ్ముప్రోవు మొగకొల్పఁగఁ జాలన నాకు భీష్ముండు
స్థురుఁడును దోడుచెప్పిరి మునుల్ బహుభంగుల నొత్తి రత్తఱిన్. 31

వ. అతిలోభంబునంజేసి వంశధర్మంబు విడిచి యెవ్విధంబులను సంద్ధికిం జొరక కు
రుకుమారులు పాండువులతో భండనం బొనర్చి సబంధుపరిజనంబుగా మర
ణంబునొంది యుత్తమలోకంబుల కరిగి రిక్కడఁ బాండునందనపంచకంబు
దక్కం దక్కటివారెల్ల నట్ల పోయిరి కాలనియతి గడప నెవ్వరికిని శక్యం బ
బగునే యనిన విని రోషకపాయితంబు లగుతారకంబు లుద్వృత్తంబులు సే
యుచు నత్తపోధనన త్తముండు. 32

క. కౌరవకులమును మిథ్యా, చారుడ వై త్రుంచి తకట శక్తుండ నయ్యున్
నేరిమిమైఁ జేయవ పొం, దారిఁగ నిక్కిల్చిషమున కంతటికిఁ దగన్. 33

వ. ఘోరప్రకారం బగుశాపంబు నీకిచ్చెద ననిన నచ్యుతుం డామునితో నా
మాటలు దేటపడ విని తగినయట్లు సేయుదు గాక యని పలికి యి ట్లనియె. 34

చ. కినియుట మాను మేలె మునికిం గుపితత్వము శాంతవృత్తి నా
యనునయ మావరింపు విను మబ్బుశపంబులచేతఁ గోలుపో
దునె మఱి యట్లుఁ గాక యతిదుష్కర మైనతపంబు సంచితం
బనఁ దగుబ్రహ్మచర్యమును నాటడిఁ బోవె కటా శపించినన్. 35

వ. అనిన విని యుదంకుండు శ్రీవత్సాంకు నవలోకించి. 36

క. అగుఁ గాక నీవు సెప్పెడు, తగ వెయ్యది సెపుమ వినియెదం ²బోలిన నే
మగిడించెద శాపోన్ముఖ, మగుమన్తానసము ననుడు నల్లన నగుచున్. 37

చ. తమము రజస్సు సత్త్వము నుదంక మదీయవశేప్రవర్తమా
నములు మరుద్వసుప్రభృతినాకిచయంబు మదుద్భవంబు స
ర్వమునను నేన నిల్తు సుఖవాసత నన్ దగఁ జెంది నిల్పు స

- ర్వము విను మేన చూవె యవరంబు పరం బనఁ గల్గుత త్వముల్
- తే. ప్రణవముఖవేదములుఁ జతుర్వర్ణములుఁ జ
తుర్విధాశ్రమములును దత్సర్వకర్మ
జాతములును సమంచితస్వర్గమోక్ష
ములును మన్తయముల కాఁగఁ దెలిసికొనుము
- క. క్రతుపరులు నన్న తగ నం,స్తుతించి ఫల మందఁ గండ్లు దోషయుతులు ;
మృతిఁ బ్రాయశ్చిత్తంబులఁ, గృతాత్ము లగుదురు మదీయకీర్తపపరు లై .
- క. మానసు మదగ్రపుత్త్రం, గా నెఱుంగుము ధర్మునిని జగద్రక్షకు నై
యే నభిమత¹కాలములను, మానితజన్మముల నొంది మనుతుఁ దపస్వీ.
- క. భవవర్ధనవిలయంబుల, నవలీలన వరుస బ్రహ్మ యన విష్ణుఁ డనన్
శివుఁ డన నిర్వర్తింతును, భువనంబుల నేన చూవె భూరిమహిమలన్.
- క. ధర్మంబుకలఁకఁ గాంచి య, ధార్మికులంబాలియఁ జేసి ధార్మికులను బే
రర్కిలి రిక్షింతు నుచిత, కర్తాచరణముల నే జగద్ధితమునకై .
- వ అట్టివాఁడ నయి యుండియునధర్మపరులగుధార్తరాష్ట్రులనత్యంతధార్మికుల
ధర్మనందనాదులతోఁ గలపుటకుం బలుదెఱంగులం బడితి నది దివ్యజ్ఞాన ర
ప్యమాను లగుపారాశర్యప్రభృతిమునిపరులచిత్తంబుల కెక్కె నక్కొరపు
దమదౌరాత్మ్యంబున మాహాత్మ్యవంతు లగునాకొంతేయులం దొడరి ధర్మ
మరంబున సమసిరి నాచేసినపని యిట్టిది నన్ను నుదంక నీ వింక నే మనియె
వను మని పలికిన నతండు వినతుం డగుచు నిట్లనియె.
- ఉ. ఇప్పుడు నీనుహామహిమ యేర్పడ సమ్యగనుగ్రహంబునం
జెప్పినయీసమంచితవిశేషము లెల్ల నెఱుంగుదున్ మదిం
గప్పినయీదురాగ్రహపు గర్వము నీ వొనఁగంగ నాకు మున్
చొప్పుడియెన్ సుధానవృశసూక్తులఁ దేర్చితి వీవ యచ్యుతా.
- వ. అని వెండియు.
- ఆ అతుల మైననీదయామహిమకు నేను, బాత్ర మగుదు నేనిఁ బద్మనాభ
యనుసమాంతావకాకృతిఁ జూపవే, నాకుఁ జూడ్కియును మనంబు నలర.
- ఊఊ కృష్ణఁ డుదంకునకుఁ దనవిశ్వరూపంబుఁ జూపుట. ఊఊ—
- చ. అనుడు దయాళుఁ డైనవారి యర్జునుచూచినదివ్యమూర్తిఁ జూ
పినఁ గని సంప్రమోదమును భీతియు విస్మయముం బెనంగొనన్
మునిపతి పాణిపద్మములు మోడ్చి 'నమః పురుషోత్తమాయ తే'
యనుచు వినీతి నప్ర మగునంగము నివ్వెఱ నిశ్చలంబుగన్.
- వ. ఒక్కింత నిలిచి నిభృతస్వరంబున.

1 కాలముల, స్థానితజనముల నొంది నడతుఁ దపస్వీ.

సీ. పుండరీకాక్ష యీపుడమి యంతయును భ¹వత్పాదపంక్తిసంవ్యాప్త మయ్యె
నంబరం బెల్లను నావృత మయ్యె నీమహితసముజ్జ్వలమస్తకముల
నంతరిక్షము దావకాద్యృతకుక్షి దేశంబులచేతి సంఘన్న మయ్యె
భవదీయమహనీయ బాహార్గళానిచయాపిహితము లయ్యె నన్నిదిశలు

తే. బహుచరణములు బహుశిరోభాగములను
బహుజరరముల బహుభుజాప్రకరములను
దేవ యిట్లు సర్వంబును నీవ యై త
నర్చి తిది నాదుకన్న మనంబుఁ దనిపె.

50

వ. విశ్వరూపా యీరూపం బుచనంహరించి నీ దగు నెప్పటియా కారంబు గైకొనవే
యనిన నప్పరిమేశ్వరుండు వరంబు గోరు మని యానతిచ్చిన నన్మహితాత్ముండు
సంశ్రితార్తిహర నీమూర్తి గంటి నింతకంటె మిక్కిలి వరంబులును గలవే
యనుటయు.

51

క. ఆదేవుఁ డతనితో నటు, గాదు ననుం గనుట శుభము గావింపక పో
దేది ప్రియ మడుగు మిత్తుఁ బ్రమోదంబుగ నీకు ననిన ముని యిట్లనియెన్.

వ. అవశ్యంబును నా కట్లు గావలయు నని యవధరించి తేని దేవా యిది మరుదేశం
బిచ్చట జలంబు దుర్లభంబు నాకు జలసన్నిధి యెప్పుడుం గలుగఁ బ్రసా
దింపుము.

53

క. అనుటయు నంబుజనాభుండు, దనయెప్పటిలలితమూర్తి ధరియించి మునీం
ద్రునితోడ నన్నుఁ దలఁపఁగ, ననఘా దొరకొను జలంబు లని పలికి తగన్.

వ. వీడ్కొని చనియెం బకంపడి యీభృగువంశవరుం డొక్కెడ మెలంగు చుండి
తృప్తితుం డయి హృషీకేశుం గలంచిన

55

సీ. కుక్కలు నుట్టి రా కొక్కమాతంగుండు బాణబాణాసనపాణియును ది
గంబరుండును నులినాంగుండు నగువాఁడుదోచె నచ్చజలంబుదొరఁగుచుండు
మేనితో నమ్ముని వానిఁ దప్పక చూడ వాఁ డోయుదంక యివావ్రి డప్పి
వోఁ ద్రావు మనుడు నాభూసురాగ్రణి యొల్లనని పల్కె బల్కిన వినుము నీవు

ఆ. నీరువట్టు శ్రమముఁ గూరిన నీవీఁది, కరుణ వచ్చినాడఁ గాదు నాక
యర్థిఁ ద్రావు టొప్పు ననియె నాచండాలు, నలుకమెయి నదల్చె నత్తపస్వి 56

వ. అదల్చిన నతండు నారమేయంబులుం దాను నంతర్ధానంబు సేసె నాసంయమి
వెఱఁగుపడి యొక్కింత విచారించి యిక్కవటప్రచారంబు గృష్ణసంపాదితంబు
గా వలయు నని యూహించుసమయంబున నయ్యెడకుం గృష్ణుం డరుగు
దెంచుటయుం గనుంగొని యచ్చుహాత్తునితోడ నమ్మునివరుండు.

57

క. జలము నినుఁ దలఁపఁగా నిటు, గలుగునె చండాలునొడలఁ గాఱెడునీ రే
నలముగుణ త్రావుదునె యే, కొలఁదిశ్రమం బైన వరము గుచ్చిత మయ్యెన్.

- చ. అనవుడుఁ గృష్ణుఁ డిట్లు లను నాటడిఁబోయెఁ బ్రయత్న మెల్ల నీ
వనఘ యెఱుంగ వైత సమయం బొకఁ డిమ్మెయిఁ గల్గె నేర్పడ
న్వినము నిలింపవల్లభుని నీ కయి వేడితి నే సుధారసం
1 బనితరసాధ్య మైనశుభ మయ్యెడుభూతి దొలంగె నక్కటా. 59
- వ. అది యెట్లంటేని. 60
- క. ఏను సుధ యడుగుటయు హరి, మానవులకు నేల యగు నమర్త్యత్వము మే
లైనతెఱఁ గొండు గోగుము, దానిం దగ నిచ్చెడన్ ముడం బొరంగన్. 61
- వ. అనిన నయ్యనిమిషపతియాననం బాలోకించి. 62
- క. నిను వేడుట మోఘము గాఁ, జనునే యెట్లైన నాదుచనపు సెఱవ క
మ్మనిపతికి నమృతరస మి, మ్మని ప్రార్థించిన మహాత్మ యాతఁడు నాతోన్. 63
- వ. సమయంబు సేసికొని వచ్చె నత్రైతం గాకర్ణింపు మమృహితసౌజన్యధన్యండు.
శా.మాతంగత్వము దాల్చి యే నరిగి సమ్మానించి యాభార్గవుం
బ్రీతుం జేసెద నట్లు లిచ్చిన సుధన్ ప్రాదూషితస్వాంతుఁడై
యాతం డొల్లక యున్న నేమి విను నా కన్యాయృప్యత్తంబు గా
దీతంత్రంబున కీవ సాక్షి యని తా నేతెంచె నిన్ గానఁగన్. 65
- వ. నీవు ప్రత్యాఖ్యానంబ చేసిన నతం డంతర్ధానంబు సేసెం గా నిమ్ము దాని కేమి
సేయవచ్చు నాయిచ్చినవరంబు బొంకు గా కుంశ నీకు జలం బెప్పుడుం గలుగం
జేసెద. 66
- చ. అనఘ జలంబు నీవలసినప్పుడ మేఘము లీనురుస్థలం
బున నొసఁగున్ భవద్యశము వొంపిరివోవ నుదంకమేఘనా
మనుతవిహారముల్ గలిగి మాన్యత నెప్పుడు నియోడం జరిం
చును జలవంబు లింక నను సువ్రత దూఱకు పోయి వచ్చెదన్. 67
- క. అనినం బ్రీతుం డయ్యెను, ముని యంతర్ధానకలనమునఁ గృష్ణుండుం
జనియె నని చెప్పి మఱియును, జనమేజయన్మసతితోడ సంప్రీతిమెయిన్. 68
- వ. వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 69
- ఆ. మనుజనాథ యెప్పుడును మరుదేశంబు,నందు నియతవృత్తి నదృశంబు
దలకొనంగ నయ్యుంకంకమేఘంబు లొక్కొక్కపుణ్యతిథుల నొలసి కురియు.
- వ. అనిన విని జనమేజయుండు మునీంద్రా యుపేంద్రుని శపించుటకు నుత్స
హించినయుదంకుం డేమివిధంబుతపంబున నమృహానుభావంబు నొందె నెఱిం
గింపవే యనుడు నావిభునకు వై శంపాయనుం డిట్లనియె. 71

— శా. జనమేజయునకు వైశంపాయనుఁ డుదంకునిచరిత్రంబు నెప్పుట. —

నీ. అతనికి గుగుభక్తికతనఁ జూపుడియె నత్రైతఁగు¹ పెం పది విను తెలియ నతఁడు

- దనగురుం డైన గౌతమునకు శుశ్రూష నియతిమై జేయ సన్నేహభక్తి
కంబుగఁ బెద్దయుఁ గాలంబు సనిన నా సంయమిపతి శిష్యసమితి కెల్ల
వివిధవరము లిచ్చి వీడ్కొల్పి పుచ్చి యునకునిదిక్కును దలచు కుండె
- ఆ. నత్తపరివరాత్ముఁ డతినిష్ఠఁ బరిచర్య, నడపు చొక్కనాఁడు గడును వ్రేఁగు
గలుగునట్టివంట కట్టియమో పట్టు, గుదియ మోచి తెచ్చెఁ గురువరేణ్య 72
- క. అటు మోచి తెచ్చి యం చొక, జట పెద్దయుఁ దగిలి యుండ సరభనముగ వై
చుటయుఁ దెగి మోపుతో ముం, దట నది పడియెను జరాసిలచ్చవి మెఱయన్.
- సీ. దాన నన్నియతుండు దనవయఃపాకంబు నెఱిగి శోకంబున నేడ్వ నమ్మ
హముని యశ్రువు లంజలిఁ బట్టంగ నిజపుత్రిఁ బనిచె నన్నీరజాక్షి
రయమునఁ బట్టి కరంబులు వేడిమి నెరిసిన విడిచిన ధరయుఁ దలరె
నమ్ముని యాశిష్యు రమ్మని చేరంగఁ బిలిచి నీ వేటికి నలఁతఁ బొందె
- ఆ. దనిన నతఁడు శిష్యు లందఱపైఁ గల, కరుణ మీకుఁ బెద్దకాలమేని
మునివరేణ్య నావలన లేక దానికి, నుమ్మలింప కెట్లు లుండ వచ్చు. 74
- వ. అనుటయుఁ గృప చిగు రొత్తుచి త్తంబుతోడ. 75
- క. ఎలప్రాయ మిచ్చితిని నీ, కలఁసుమతీ యిచ్చెదను మదాత్మజ నుల్లం
బలరంగఁ బెండిలి గమ్మని, పలికి నుఱియు నాతనస్విపతి యిట్లనియెన్. 76
- క. నీతేజంబు సహింపఁగ, నీతామరసాక్షి దక్క నెవ్వరికిఁ దప
స్సీతా శక్యము గా దిది, చేతోగతిఁ జూచి తగవు సిద్ధించుటకై. 77
- వ. ఇమ్ముద్దియకును. 78
- క. తను వొండుగఁ జేసెన నది, జననాంతర మెట్టు లట్ల సజ్జననుత నీ
వనుమానము దక్కుము యా, వనమును గైకొనుము కన్య వరియింపు తగన్.
- వ. అధర్మంబు గా కుండునట్లుగా వరం బిచ్చితి నని యనుగ్రహించి యక్కన్యకా
రత్నంబునకును. 80
- చ. తనులత యొండు సేసిన నుదంకుఁడు యావనలక్ష్మిఁ దాల్చి య
వ్వనిత వివాహ మయ్యె నృపవర్య పదంపడి యమ్మనీంద్రుతో
ననుఁ బని గొండు మీరలు మనంబున నెద్ది దలంచి వేడ్కసే
సిన నది దెత్తు మీకరుణఁ జేసియ కల్గెడు నాకు శక్తియున్. 81
- క. అని విన్నవంబు సేసిన, విని దక్షిణఁ బ్రీతి యగుట వే తొరులకుఁ గా
కనఁగు భవదీయచరితం, బునఁ జూపే నాకు ననియె ముని మనుజేంద్రా. 82
- తే. అంత నిలువక మునిపత్ని కతఁడు భక్తి, నెఱిగి తల్లి మీరానతి యిండు మీకు
వలయునట్టిపదార్థ మవశ్యమును న, మాహరింతు నే ననుటయు నయ్యహల్య.
- చ. వలవదు లాఁతివాడవె భవద్గుణతోషితగౌతమాంచితో
క్తులు మది నూఁదు మన్నను నకురితచి త్తత నొత్తి పల్కె న

య్యలఘుతపస్వి యానతి ప్రియంబున మిత్రసహాఖ్యుడేవికుం

డలములు దెమ్మ నాకుఁ బ్రకటంబుగఁ బెంపు వహింపు తమ్ముఁడా.

84

వ అని యిట్లు వనిచిన నాతండు శ్రీతుం డయి యప్పనికిం జనియెఁ బడంపడి
గౌతముం డుదంకునిం బొడగాన మెచట నున్నవాఁడని యహల్య నడిగిన
నాభృగువంశవకుం డరిగిన తెఱం గెఱింగించిన నద్దయాళుం డద్దేవియాననం
బాలోకించి.

85

క. ఆసాదానన గేంద్రుం, డాసురచరితుండు శాప మాతని నటు గాఁ

జేసినయది మానుషమాంసాన క్తుం డగు నెఱుంగఁ డమ్మని యతనిన్.

86

సీ. అకటయెట్లగునొక్కొయచుపల్కుకృపదోఁపఁబలికిననమ్మగ్ధ భయముగొనుచు
నెఱుంగ నిట్లగుట మునీశ్వర నామిఁదిదయ చిగు రొత్త నాతనికిఁ గీడు
రా కుండునట్లుగాఁ జేకొని కావవే యనిన నాసంయమి యంత వెఱవ
నేల యే నతనికి నెడరు రా నీ నని తగ నూఱడించె నుదంకుఁ డరిగి

ఆ. మనుజర క్తసి క్త తనువును గోరమీ, నములు వృత్తలోచనములు నైన
యుగ్రమూర్తితోడ నొక్కశూన్యాటవి, నెలమి నున్నయన్న గేంద్రుఁ గాంచె.

క. ముని యిట్లు నెమ్మిఁ గాంచినఁ, గని యతఁ డాఁకొనుటఁజేసి గాసిలి యెచ్చోఁ
గనువాఁడనొ తగుభక్ష్యం, బనుచుండఁగ వచ్చితివి ప్రియంబుగ ననుడున్.

88

వ. ఉదంకుం డతని కిట్లనియె.

89

క. గురుకార్యంబునకై భూవర నిన్నుం గాన నేను వచ్చితి గుర్వ

ర్థరతులు హింసురలు గా రి, ట్లరయక యాడుదె యధర్మ మగుమాట నృపా.

వ. అనుటయు.

91

క. దినమున మూఁడవయామం,బున యపరార్థంబు యోగ్యముగ నాహారం

బునకుం గల్పించిరి నా, కనిమిషు లటు గాన మాన నాఁకలి వుత్తున్.

92

సీ. అని పల్కె సాదాసుఁ డమ్మని యల్లెని నధిప మధురుకార్య మాచరించి
వచ్చెద మగుడ నవశ్యంబు నామాట ననృతంబు సారదు నీ వర్జికోటి
కిష్టపదార్థంబు లిత్తు పాత్రను యేను గురులకుఁ గాఁగ నాకోరుకోర్కీ
నీవ తీర్తని కృతనిశ్చయత్వంబున నరుగుదెంచినవాఁడ ననుడు నృపతి

ఆ. యట్ల కాక యేమి యర్థించి వచ్చితి, చెప్పు మనిన నతఁడు చిత్త మలర

ననఘ నీదుపత్ని యర్థిమై ధరియించు, కుండలంబు లని యతండు సెప్పె.

93

* దీనికిఁ బాఠాంతరము —

“న అక్కటయెట్లయ్యెడునో యనుచుం బలికిన నమ్మదియ భయంబు గొనుచు.

సీ. ఎఱుంగ నిట్లగుట...మనుజాశిర క్తంపుఁడనువును గోరమీసములును వృత్తలోచనములై న

ఆ. యుగ్రమూర్తితోడ నొక్క శూన్యాటవి, నెలమి నున్నయన్న గేంద్రుఁ గాంచె

ఘోరవికృతభయదఘూకవిరావమై, ప్రచుర మైనకోపరాశి యనఁగ.”

- తే. మని యభిజ్ఞానము గ నుకయంతి కనుక, సెప్పి పుచ్చి¹ నిట్లు విశిష్టశక్తి
మయమహాకుండలము లిచ్చి మాన్యు గీడు, నీకతవ నమశ్శాసనంబున వ్రోవించవచ్చు.
- వ. అనియె నాభృగువంశవరోణ్యనిపుణ్యసన్నిధింజేసి యాపాదానిఁ గేండునకు
¹సంప్రాప్తసమాధానమానంతనస శ్లోవుంబు గలుగుటకలంబునం గావ్యసన్నివంబు
ను గుండలదానశ్రద్ధయు శాంతనచరంబును గలిగెన కీయఁచచ్చెనగానంత
రంబ యువకుం డతనితో విశ్రాంత్యంబు సంభాషణమాత్మకంబు గనుట బోధ
నృద్ధులు సెప్పుదు లేచు నీవగునం గృతార్థుడై నైతి బోవుమన్నవాడె మగి
డి నచ్చెన నని పలికితి బొంకు వడ కుంక న్నొననినె గావ్యంబు గృహము శ్లో
బగుచుండ నాభూపతి యత్రాచారో శ్శమునాననం బొలోకించి. 100
- ఉ. చంపెడునట్టి నాకడకు సంయమింజుభ హాసమున్న నీ
పెంపును నిక్కముం దెలిసె న్నీతింబు నైతి మనా క నీతి
స్సంపదజేసి పాపు మని ²సంస్కృతి బల్కి ప పుంబుందొ బ
రిం పొలయం బ్రసన్నత నహించగల శ్శ ముంకుడి ట్లచున్. 101
- ఉ. ఏమిట నైన నొప్పుమి నశేంక సుచిత్తుల గాంచినే కు
వే సురకు భనద్దణను వీరకళింకుని జేసెనిచ్చు నం
ద్రాసుకీర్తి గాతనుంహముని స్థానిచి శ్రవ్యుని
పై మలంగించె గామయ్యు గావ్యసన శ్శంబు సొండు మున్నునన్. 102
- క. అని పలికి మఱియు బలుదీ,వన లిచ్చి యశంక గావ్యమున నిడిని మగ
వనకరముల నివిరి ప్రియం, బొనర్చె నిపుడియొ డైన యుక్తిపతియున్. 103
- వ. భక్తివినయసంభరితుం డయి యచ్చరమమునిం బ్రస్తుతించి సమస్కరించి
యానుంత్రణంబు సేసిన నన్యుహాత్ముండు గుండలంబులు గ్రహానంబునం బది
లంబుగా ముడిచిగాని గాతమాశ్రమంబునకు రయంబునం బోయి పోయి ప
కృష్ణలంబులం బెఱిగిన బిల్వంబుం గని యాకళి పల్లవం వదీయవిటంబున
సకుంకలం బగునయ్యనంబు కలిగి యన్యుహాసం బెక్కి పంబులు నోసి
కొను చుండె. 104
- సీ. గాలి నవ్విటవ మాలోల నుగుమఁ దగు లెడలి యయ్యోనంబు పుంబుబడిన
గని యొక్కనాగంబు గ్రక్కునఁ జనుడంచి నెనె బుచ్చికోని కడ వేగ పఱవ
గాంచి యుంకుండు గ్రన్తున దిగదాటి వెనుకొనునంతకు గనఁబుట్టు
జొచ్చె నయ్యరిగ మాసుప్రతిపరుడుదీప్రముఖకాష్టముగని త్రివ్వె గావ్యగం
తే. దాని సైరింపఁ జాలక ధరణి తలఁచె, విప్రుడై నచ్చి గోగ్యావిధుడె గోయ్య
కోలఁ ద్రవ్వినమాత్రఁబాతాళయాన, మేల సిద్ధింప నేర్పు మునీంక, పరుము.
- వ. పాతాళభువనం బిచ్చటికి సహస్రయోజనంబులు నున్నది కుండలంబులు గొని

- పోయినభుజంగం బై రావతాపత్యం బనిన విని యమ్మునిశిష్యుండు. 106
- క. పాతాళంబున నున్నను, వే తెత్తుం గుండలములు విను మప్పని నా
చేతం గా కున్న నను, వ్రాతము విడువఁబడు నిది ధ్రువం బని పలికెన్. 107
- చ. పలికిన నత్తపస్విదృఢభావ మెఱింగి నురేంద్రుఁ డొండువ
ల్కులపని నిల్చి కాష్ఠమునకుం గులిశంబునఁ గల్లువాఁడియున్
బలువును నిచ్చి వజ్ర సనె బాంధవ మేర్పడఁ జెప్పి భీతిమై
నిల దెరు విచ్చె నమ్మునియు నేడ్డఱఁ జొచ్చె భుజంగలోకమున్. 108
- వ. చొచ్చి యనేక ప్రకారప్రాకారపరిక్షితంబును బహురత్నదీప్తిజాల దేదీప్యమా
నంబును నై నయమ్మహాసీయలోకం బాలోకించి దశయోజనాయామంబునుం
బంచయోజనవిస్తారంబును నగుతద్వాఙ్మరంబు గని యతండు కుండలాహరణంబు
దుర్లభం బనుతలంపున డిల్ల పడియె నయ్యెడ నరుణవనంబును ససితాంగం
బును సితవాలంబును నై వెలంగుతురంగం బతని కిట్లనియె. 109
- ఉ. ఆతత మైననాదగునపానము నూఁదు మొకింతయున్ జుగు
స్సాతురవృత్తి నీదుహృదయంబునఁ జొన్నకు లోకవంద్యుఁ డ
గ్లాతమునాశ్రమంబున నఖండితభక్తి నుపాస్తి సేసినన్
బ్రీతునిఁ జేసినాఁడవు పరిష్కృతపోధన యట్లు గావునన్. 110
- వ. నీకుం బొడసూపి యైరావతనుతుం డపహరించినసమంచితకుండలంబులు మగు
డం జేరెడునుపాయం బుపదేశించితి ననిన నుదంకుం డేను నిన్ను నెఱుంగ నుపా
సించుట యెట్లు గలిగెఁ దెలుపు మనుడు నయ్యశ్యం బతనితోడ భవద్గురునకు
గురుండం బావకుండ నీవు శుచి వయి సభక్తికంబుగా నిత్యంబును నన్ను
నియతిం బూజించి తత్తైఱం గెఱుంగవే యని పలికినం బ్రీతి నొంది యతండు
తదీయోపదిష్టప్రకారం బాచరించిన. 111
- సీ. ఘోటకోత్తమరోమకూపంబులం దెల్ల నొక్కట ఘనధూమ ముద్గమించి
కవిసి పాతాళలోకం బంతయును గప్పె వాసుకిప్రభృతిని వాసభూము
లుపరుద్ధభావంబు నొందె నై రావతావాసంబు హాహారవంబుతోడ
నాకులం బయ్యె నట్లతిదారుణం బైన పెనుఁబొగ నెంతయు భీతి నొంది
- ఆ. యమ్మునీంద్రుకడకు సహివరుల్ రయమున, వచ్చి భక్తి సర్ప లిచ్చి వినతు
లై తదీయకార్య మడిగి యెఱింగి వే, తెచ్చి కుండలంబు లిచ్చి రధివ. 112
- ॐॐॐ ఉదంకుండు గుండలంబు లిచ్చి యహల్యను సంతోషపఱుట. ॐॐॐ—
- చ. అతఁడును వారిఁ బోఁ బనిచి యగ్నికి భక్తిఁ బ్రదక్షిణంబు సే
సి తగ నమస్కరించి విలసిల్లఁగఁ దేజము ప్రీతచిత్తుఁ డై
యతలము నిర్లమించి రయ మారఁగ వచ్చి యహల్యఁ గాంచి తె
చ్చితి నివె కుండలంబు లని చే నిడి భూస్థలిఁ జాఁగి మ్రొక్కినన్. 113

తే. ఆయమయు గౌతముండు నత్యాదరమునఁ, గౌఁగిలించుచు దీవించి గారవింప
నతఁడు నమ్మనిపతికిని నయ్యమకును, బెక్కుమాటులు భక్తిమై మ్రొక్కినానించి.

క. మీకరుణఁ గాక తగుమెయి, నీకుండలములు పరిగ్రహించుట నడుమన్
వై కృత మొలసినఁ నలఁగుట, నాకొలఁదియె యనియె వినయనమ్రుండగుచున్.

వ. అనిన విని వార లత్యంతసంతోషాంతరంగు లై రక్షాతముం డఱని కిట్లనియె.

ఉ. నీచరితంబు చిత్రమహానీచుము మిత్రసహాక్షి తీర్థరుక్

నీచతఁ బాప నాగ మపనీతము సేసినకుండలద్వయం

బాచతురత్వ మాబలిమి యాదృఢనిశ్చయ నుట్టు లొప్ప ధ

ర్తోచితలీలఁ దేర నొరుఁ డోపునె యేను నిజంబ పల్కితన్.

117

వ. అనియె నయ్యనంకుం డట్లు దినమహాతపంబుబలిమిం బరాక్రమించి యనన్య
సులభంబు లగుకుండలంబు లాహరించి గురుజనమనోరథసిద్ధి గావించె నా
భృగువంశమహా త్రయమహానుభావం బిట్టి దనిన విని జనమేజయుం డన్నహాత్మున
కు వరం బొసంగి చనిన వాసుదేవుననంతరవృత్తాంతంబు మునిన శ్తనూ యెఱిం
గింపవే యని యడిగిన నవ్వీభునకు వై శంపాయనుం డిట్లనియె.

118

సీ. ఆభార్గవోత్తము నట్లు వీడ్కొని కృష్ణుఁ డరిగి యలంకృత మైననిజపు

రము సొచ్చునప్పుడు రైవతకాచల యాత్రామహోత్సవ మఖిలజనులఁ

గొనియాడు చుండి యగ్గోవిందునందర్శనంబున నుత్సవోత్సవభావ

మిమ్మడి యై ప్రమోదమ్మునం దేలి రద్దేవదేవుఁడు వసుదేవుఁ గాంచి

తే. దేవకిదేవి బలభద్ర దేవుఁ దక్కుఁ, గలుగువృద్ధబాంధవులను గని వినీతిఁ

దత్తదుచితమనోజ్ఞ విధానమంచి, తాచరణములు నడపెఁ బ్రియం బెలర్ప 119

వ. వార లంశఱకు ధర్మనందనుచెప్పినచొప్పునఁ బ్రణామాదియోగ్యోపచారంబు
లాచరించె ననుజతనుజామాత్యభృత్యులు దన్నుం గనినం బ్రీతివాత్సల్య
సంభావనాబహుమానంబులు మెఱయ నాదరించె సాత్యకినుభద్రులం దగు
తెఱంగులం దగినవారలం గానిపించె నట్లు సకలజనప్రమోదాపాది యైనదా
మోదరు నత్యంతసమీపాసీనుం జేసికొని వసుదేవుండు భారతరక్షకారంబు
యాతాయాతజనంబులచేత వింటిం బ్రస్ఫుటంబుగా విననలతుం జెప్పవే యని
యడిగిన నచ్యుతం డతని కిట్లనియె.

120

క. అది యతివిస్తారము పెక్కుదినంబులు సెప్పుఁ బట్టుఁ గొంత దగం జె

ప్పెద నేఁ బ్రధానపురుషన, ముదయనమరవిధము లఘుతగోక్తులఁ దెలియన్.

సీ. కౌరవసైన్య మేకాదశాక్షౌహిణీకలితంబు దానికీ గట్టె వీర

పట్టంబు భీష్ముఁ డాప్రభువున కెదు రొడ్డి రెలమిమైఁ బొండుపుత్తులు శిఖండి

నక్కడ సప్తసంఖ్యాక్షౌహిణీక మనీక మిమ్మాడ్కిఁ బన్నినబలద్య

యంబును ఖేచరు లచ్చెరువడఁ బోరెఁ గాండివి దోడ్పడఁ గా శిఖండి

- తే. యన్నదీనందనుని బదియపుదినంబు, నందుఁ గూలిచె ను త్తరాయణమువచ్చు
సంతకును మృతఃకౌంఠకయాతఁడుండె, నధిప శరతల్పమునఁ గడునద్భుతముగ.
- క. గురుఁ డై దునివసములు నిర్భరసమర మొనర్చె నతనిఁ బరిమార్పఁగ నా
వెరవున నర్జునుప్రాపున, దొరకొనియె హుతాగ్ని భవుఁడు ద్రుపదసుతునకున్.
- క. గండున రాధాతనయుఁడు, రెండుదినంబులు పెనంగి గ్రీష్మ సమయనూ
రుద్రుండుంబోలె వెలింగెడు, గాండివధరుశరకరోష్ఠఁ గ్రాగె నరేంద్రా. 124
- చ. విను మఱునాఁడు శల్యుఁ డతివిక్రమతః సనురం బొనర్చి య
ద్దినము నగంబు సెల్లఁగ యుధిష్ఠిగుచేఁ దెగుడుఁ బలంబు గై
కొని యని సేయఁగా శకునిఁ గూల్చె వడిఁ నహదేవుఁ డంతతో
మనమునఁ జేవ డక్కి తనమానము డిగ్గఁగఁ ద్రావి హీనుఁ డై. 125
- వ. దుర్యోధనుండు దనతమ్ముల భీమసేనుండు సంగ్రామంబునం దెగలార్చి యుండ
భంగంబున కోర్చి పలపలనిమూఁక విడిచి గద చేతం గొని పాదచారి యయి
యొక్కండునుం బాటి యొక్కనుడువు సొచ్చి నీళ్లు (పాపాణమయముగా)
నుంత్రించికొని డాఁగి యుండె బాండవు తెఱింగి పోయి పొదివికొని మర్క
భేదంబు లగుదూషణభాషణంబుల నొప్పించిన 126
- ఆ. అతఁడు మడువు వెడలి యనిలవందనుతోడఁ,దగఁ బెనంగి తగ్గదావినిహతిఁ
దొడలువిఱిగి కూలి విడిచెఁ బ్రాణంబు లి,బ్బంగిజయముగొనిరి పాండునుతులు.
- క. గురుసుతుఁడు పాండుతనయశిబిర మారే యడరి పొదివి భీషణవృత్తిం
బొరిగొనియెం గరిఘోటక, నరనిచయము నెల్ల నే యనం గల డధిపా. 128
- వ. ఆరాత్రి యేనుచు బాండునుతులు నచ్చట లేమి సంత పుట్టె నిట్లు పదునెనిమిదిదివ
సంబులు సెల్లిన సంగ్రామంబున నే మారువీరము సాత్యకేయునుం దక్క మాది
క్కున సమ స్తజనంబులు న స్తమించిరి కౌరవుడెన నశ్వత్థామకృపకృతవన్దులు
మువ్వరు బ్రదికిరి యయుతుండు మున్నపాండవుల నాశ్రయించుటం జేసి
చావునకుం దప్పె నిది భారతరణప్రకారంబు. 129
- క. అని చెప్పెఁ గాని యభిమన్యునిచా వేర్పడఁగఁ జెప్ప నొల్లఁడ వసుదే
వునకు వగ మిగులుటకునె, మ్మనమునఁ దా నోర్వ కునికి మాధవుఁ డధిపా.
- వ. దాని నెఱింగి సుభద్ర గల్గదస్వరంబున గోవిందునితోడ నీయల్లుండభినుచ్యుండు
దెగుట మీతండ్రికిం జెవులారం జెప్పు మన్నానని వసుదేవుండు వినం బలుకు
చుం బుడమిం బడిన వసుదేవాదియాశవజనంబులు మనంబులంగి దిరినక్రొత్తనె
వ్వగలం బలవించినం బద్మనాభుండు వారిల నెల్ల నూరార్చి వారణపురంబున ను
భద్రయు నుత్తరయు నభిమన్యునిదెన నెత్తినశోకంబున నాకులత్వంబు నొందిన
చందంబును గొంతి దగుమాటల వారిఁ దేర్చిన తెఱింగును నెఱింగించి పాండవు
లేవురును వేర్వేఱియభిమన్యునకైమణికాంచనగవాదివస్తువులు విప్రప్రకరంబుల

సంగుటయు మఱియుం టటాకరగాదిధర్మంబు లాచరింతులునును జెప్పి
మఱియు దురింబునం బెరుక మరలక యీసౌభద్రుండు మృత్యునా నియ
దుర్యోధనద్రోణకృపద్రాచీకృతనర్మకాటవీ వ్రాతంబుల గొలంచి యునేక నృప
లోకంబున జములోకంబునకనిచి యనిమిషులునొగడ ను శ్రవణంబున కరి
సుఖయై యున్నవాడు వానిక నగవ నేలయనియుం బలికె యుల్లు నొందిగా వింది.

ఆ. బంధులోకమునకుం బరచున్రియం బైన, యి విశవ రక్షణమున నుండ గృహ్యం
ని నవి వ్రంబు లగువాక్యములు శ్రీతి, చిగురునా శక్తిని నెప్ప మూశియు.

చ. కరిపురంబునం బుట్టినవిశేషంబులు విను మని పలికి వై శంపాయునుడు జనమేజ
యున కిట్లనియె

133

అథ వ్యాసుఁడు సంఖ్య వ్యాఖ్యయాంబు నుండు తనకుం

నీ మఱినుఱు ననచెవుల్ సూరికెయల్లుగ నభినున్యసంస్కరి యువాన్పు
యము ప్రసంగాధీశ మె బంధుజనులందు బొ ముటయునున్పు ముగిసి నిలని
యుత్తర వింపింప నుత్తర్వియునుట గనుగొని పాండునందమూల నకట
గూరిన నచటికి గారుణ్యమూర్తి వేదవ్యాసుఁ . పించి తనకుంబు

తే. లోక వారలనగ నూన్పుయశ్వేమేధనిషయవిధులు ప్రసంగించి నేల గొలంగుం
ని నియోగించి వారెల్ల నట్లకాక, యనిన నాశం పంత్రి, శౌం యుగ నభిం.

క. అన విని జనమేజయుఁ , ముని యల్లు హింస దేశముం కీరిం గం
మృపాగ్రతన యుఁ డెప్పుడూ, నకఘ యోగ నశ్వేమేధ గూరింబునకున్ . 134

క. అని యడిగిన వై శంపాయనుఁ డాదవి కిట్టి లనియ నప్పుడు పించి
తఁ యాగ్రజండు ఁమ్ముం, గనుగొని యుత్సాహలక్ష్మి గనుగొన నొప్పిన్ .

నీ వ్యాసమహాముని వత్సవశ్వంబున నానతి యిచ్చినమాననీయ
వాక్యంబు వింటిరె ననుధ యుత్తతి వసుహీన యున్నది దానఁ కీరి
భూదేనిహితధనాదాన మావశ్యకం బయ్యె దానిశాశ్వత్వమును హి
మాచూమీత్రానమాచూణప్రకారమును విచారణములు గావె

ఆ. యనుడుఁ బవనశనయుఁ పశునికీ నీశ్వరం, బరచునియోగ గలిది కింకానన
ప్రథమగణము నెల్ల భక్తి బూజించి యు, స్థమునందెం భూరిబలు నొనర్చి.

క. శైశ్వము గాక నరేంద్ర మగు శక్తిలిత మైనదానరూపము నుపహా
దాత్తస్థితి నున్ననక, మిత్తతి నిందెనఁ గొలంప నేటికి నునకున్ .

135

న అప్పునికి సముచితపై న్యనమేతంబుగా దేవర విజయంచే మనుజుననిన నస్త్రునం
కును గవలను నట్ల పలికిరి దానికి ధర్మనందనుండు ప్రియంబంగి పృథ్వీశ్వరుండు
యి ధృతరాషుకడుకుంజని యశ్వమేధయాగోపకమోక్షనశ్రవణంబునం బుష్ట
లం పలంచి శోకసంతాపసమాక్రాంతుం డయి యున్నయన్నరచరిచరణంబుల

కెఱంగి వేదవ్యాసువచనంబులు గాంధారియు వినుచుండ నతనికిం జెప్పి యతని చేత నయ్యజ్ఞాచరణంబునకు ననుజ్ఞ వడసి యయ్యిరువురను దండప్రణామపూర్వకంబుగా వీడ్కొని గొంతిపాలికిం బోయి సంతోషవికచవచన యయ్యున్న యద్దేవి యధ్వరవిధానంబునకు ననుమతీసేయం దదీయపాదంబులకుం బ్రణమిల్లి తదామంత్రితుం డై యాస్థానమండపంబునకు నగుగుడెంచి యుయత్సురావించి కార్యంబు తెఱం గెఱింగించి నీవు నగరరక్షకై నిలువునుని నెయ్యంబలర విదురసమేతంబుగా నిలిపి బలంబులసంఘటింపం బడవాల్లంబనిచి నియతుం డయి సురపితృపూజనంబులు దీర్చి మహేంద్రార్చనం బొనర్చి మహితావధానుం డై.

139

క. నానావిధబహుళాంచిత, దానము లొనరించి యర్చితం బగునగ్ని
దానియధికారి ధౌమ్యం, దాను బ్రదక్షిణవిధాయితం గొలిచి తగన్.

140

క. సితలేపనసితభూషణ, సితమాల్యసితాంబరములఁ జెన్నుగ నమలం
కృతుం డై సితాతపత్ర, స్రవతి మెఱయఁ బూర్ణచంద్రు పగిది వెలుఁగుచున్.

వ. షోడశశ్లే¹తాశ్వవ్యాధరథానూఢుం డై.

142

క. భూదై వతదత్తాశీ, రావనంబులుఁ బుణ్యగానరవములు రోదో
మేదురమంగళతూర్యని, నాదంబులుఁ జెలఁగ బుధజనస్తుతు లెసఁగన్

143

చ. వెడలుడు నమ్మహీవిభుని వేడ్క యెఱింగి వృకోదరుండుఁ గ
వృడియును బిన్నతమ్ములును వైభవ మొప్ప నలంకరించి యె
క్కుడు మెఱయం బ్రధానభటఘోటకదంతిరథప్ర తానముల్
దడిగలుఁ గుంచెలుక గొడుగుతండములుక విలసిల్లి వచ్చినన్.

144

క. కని యానృపుఁ డలఁతినగవు, నిను పారెడుచూడ్కి వారి నెమ్ముగముల పైఁ
దను పారుచుఁ బొలయం జనఁ, జన రాజులు గూడుకొనిరి సైన్యంబులతోన్.

వ. ఇవ్విధంబున నరిగి యక్కురువంశవరుండు సముచితప్రయాణంబుల గిరిసరిగర
ణ్యంబులు గడచి హిమశైలంబు సేరి ధౌమ్యాదిపురోహితులఁ బురస్కరించికొ
ని తదీయతలం బధిష్ఠించి యొక్కయుచితప్ర దేశంబున విడిసె నట్టియెక.

146

—ఇతి వ్యాసుండు హిమవత్పర్వతంబున నున్న పాండవులకడకు వచ్చుట. —

కా. బాలార్కద్యుతిపుంజపింజరజటాభారంబుఁ బ్రావృష్టన
శ్రీలీలం బ్రహసించునంగమును రోచిస్సార్ధదండంబు ను
స్మీలస్మీలమృగాజనాంబరము నై నిర్వాణదానక్రియా
శీలుం డై నపరాశరాత్మజుఁడు విచ్చేసెం గృపాలోలుఁ డై.

147

వ. ఇట్లు సన్నిహితుం డయిన వేదవ్యాసమునీశ్వరుని బాండవులు పరమభక్తిం బ్ర
ణామపూర్వకంబుగాఁ బూజించి కర్తవ్యం బెయ్యది యానతిం డనిన నమ్మాన

నీయుండెల్లమీరెల్లవారును ద్రవ్యంబకపూజలు సెల్లింపవలయు నేటిరాత్రినియు
తులై దర్శనం స్తరణంబు శయనించునది యని నియోగించిన. 148

ఆ. రమ్య మైన చప్పురంబుల దర్శనం, స్తరణములను యోగనదనమునఁ బ్ర
భాసమానము లగుచంచాగ్నులునుబోలె, నమృహాత్మ్య లుండి రధిపముఖ్య. 149

వ. అట్లుండి యవసీసురాశీర్వాసంబుల నాదరించుచు నారేయి గడపి కల్యంబగు
టయుంగాలోచితః రణీయంబులు నిర్వర్తించినర్వక్రియాకలాపనిర్వహణధుర్యం
డగు పారాశర్యుండు వనుప ధాన్యప్రముఖపురోహితసహాయచుహానీయసమా
చారు లగుపాండవేయులు పరమస్థండిలంబునం బార్వతీపతి నావహించి యు
త్కృష్టంబులును బహుళంబులు నగుగంధపుష్పధూపదీపంబులం బూజించి స
మంచితమనోహరిభూరిపాయసాది ¹భక్త్యద్రవ్యభారమహోదారం బగు నైవే
ద్యంబు సమర్పించి వేఱువేఱు ప్రధానప్రమథులకుఁ దగ్గణంబులకు నర్చి లిచ్చి
కుబేరమాణిభద్రప్రభృతిభూతయక్షజనంబులను సభక్తికావాహనకలితులం
గావించి పూజనంబు లాచరించి 150

క. రత్నాకరమంత్రకలన, సత్సత్తుకులై నయట్టిధౌమ్యముఖోదా
త్తక్షోణీసురులు బెరయ, నక్షయపుణ్యుఁ డగుకౌరవాధిపుఁ డెలమిన్. 151

క. అనుజులుఁ దానుఁ బరాశర, తనయపురస్కరముగా నిధానస్థలికిం
జని యరుణగంధకుసుమము, లను మాంసాపూపములను లాజములఁ దగన్. 152

ఆ. భూతత్వప్తిఁ జేసి భూరిబలాఘ్యులఁ, బరిజనములఁ ద్రవ్యఁ బనుచుటయును
నతికుతూహలమున నార్చి వారలు ద్రవ్య, రన్నిధానదేవే మధిపముఖ్య. 153

క. త్రవ్వినఁ బ్రభ లెల్లదెసల, నిర్వటిలఁగ వెలుఁగుచుండె నిధి యనిలజుఁడుం
గవ్వడియుఁగవలు నలరఁగ, నవ్వనుధాధిపుఁడు దాని కర్చన లిచ్చెన్ 154

వ. అట్లు వివిధవిద్యానిధి యగువేదవ్యాసుండు సన్నిధిసేసి సాధించిననాధర్మనంద
నుం డాపరాశరనందనుపాసంబులకు దండప్రణామంబుసేసి నిలిచి కేలుమొగిడ్చి
ఫాలతలంబునం గదియించి వినయావనతుం డైయున్న నన్నరేంద్రు నమ్మునీం
ద్రుం డాలింగనాశీర్వాదంబుల నాదరించి యామంత్రణంబుసేసి యంతర్హితుం
డయ్యె నమృతవనాధుండు 155

నీ శకటఖరోష్ఠ్ఠఫుటకకుంజరంబు లనేకసహస్రంబు లెలమి సంఘ
టించి భారంబు లెత్తించి భారవహత్వదక్షజనుల్ పెక్కు లక్ష లర్థిఁ
గదిసి యే నేనని కడఁగిమోచఁగ యాగనిలయంబుఁ గలపయుఁ గలశములును
నలఁకులు గాఁగులు నాదిగాఁగలభాండములును బీరములు శయ్యలును ఊళ్లు
తే రోకళ్లుఁ జట్టువంబులు స్రుక్కువాజ్య, పాత్రదండకమండలు ²దాత్రములును
లోనుగాఁ గల్లువస్తువుల్ శుద్ధహేను, నయము లొక్కటనడపించె మనుజునాథ.

1 భక్త్యద్రవ్యభారమహోదా త్తంబగు. 2 వేత్రములును, నివియు లోనుగాఁగలిగినయద్ధహేను

చ. మఱియును నన్నిధిం గలసనుంచిత కాంచనరాశి బండులం
బెఱికల మోపులం గొలఁది వెట్టఁగఁ బెక్కగుబారువుల్ జనుల్
వెఱఁగుపడంగ భేచరులు వెక్కన మందఁగ శత్రుకోటికిఁ
వెఱ పొనరించువార్త పృథివిం బరఁగఁ నడపించె భూవరా. 157

ఆ. ఏరు నేలకొలఁది నెడనెడ విడియుచు, బోవ వలసి యుండె భూరిభార
వహులడప్పి యెఱుఁగు వాఁ డగునాధర్మ, నందనునకు ధరణినాధవర్య. 158

వ. అంత నక్కడఁ గృష్ణుండు. 159

తే. ద్వారకానగరమునకుఁ దన్నుఁ బుచ్చు, నపుడు ధర్మజుఁ డశ్వమేధాధ్వరంబు
సమయమగుట ప్రతీక్షించి సకలబంధు, యుక్తముగ రమ్మనిసమధురోక్తియూఁది.

—ఇది కృష్ణుండు సకలబంధుసహితుం డై కరినగరంబునకు వచ్చుట —

వ. అరసికొనియుండి యప్పొండవార్తజుండు యాగంబున కుద్యోగంబు నేయుట
చారులు సెప్ప నాకర్ణించి కుతూహలొన్నద్రుం డై బలభద్రసాత్యకికృతవర్మ
ప్రద్యున్నచారు దేష్టనాంబాదియాదనసమేతంబుగావను దేవదేవకీసమనుజ్ఞాతుం
డై సుభద్రం దోడ్కొని కరినగరంబున కరుగుదెంచిన ధృతరాష్ట్రుండును గాం
ధారియు గొంతియుం బనుప నుత్సుకుండై యుయుత్సుండు విదురుం బురస్క
రించికొని యప్పొంచజన్యధరు నెదుర్కొని పరమభక్తిం దోడ్కొని వచ్చిన.

తే. మున్ను ధృతరాష్ట్రకడకు నా వెన్నుఁ డేఁగి
యతని గాంధారిఁ బ్రణతిపూర్వాతిమధుర
వాక్యములఁ బ్రీతి నొందించి వచ్చి గొంతిఁ
గాంచి ప్రణమిల్ల నద్దేవి గాఁగిలించి 162

వ. పెక్కుభంగుల దీవించె బలదేవాదులుం దగినతెఱంగుననప్పొండురాజమహి
షిం గని రక్కులపాలికాతిలకంబుపులకంబులం బెఱిగినమేనితో మాననీయచరి
త్రుం డగునద్దేవకీపుత్రు సంభావించి. 163

క. ప్రమద మెనఁగ విదురుఁ బనిచి, సముచిత మగునర్చనంబు సంకర్షణపూ
ర్వము గాఁగ నడపి యదునిక, రమునర్చలు సంభృతాదరంబున నడపెన్. 164

వ. సుభద్ర దన్నుం గనినం బరమప్రియంబున గారవించి యభ్యంతరమందిరిం
బునకుం బుచ్చె బద్ధనాభ ప్రభృతు లగునాబంధుజనంబు నెల్లను నగరిచేరువ
శోభిల్లు మందిరంబుల విడియింప యుయుత్సు నియోగించె నట్లయ్యందఱు
నభినందితు లై యున్నసమయంబున. 165

ఉ. ఉత్తరపుణ్యగర్భమున నుండి భవజ్ఞనకుండు పూరువం
శోత్తరుఁ డాదిరాజగుణయోగి పరిక్షితుఁ డుద్భవించినం
జత్త మెలర్పఁ బుత్రుఁ డని చెప్పిరి వెల్పులివారి కింటిలో
నత్తఱి నున్న వృద్ధసతు లార్చె జనం బఖిలంబు నుబ్బునన్. 166

క. బాలుఁడు మృతజాతుం డని, యాలోనన యేడ్పు బెరయ నలనుట నచ్చొ
నాలన లుగ్గడించిన , దేలిరి శోకమున జనులు ధీరవిచారా. 167

వ. అత్తటి రోదనధ్వనులు గలయం జెలంగిన విసాదవేనాయత్తంబు లయిన
చిత్తాంగంబుతో శౌరి సాత్యకి యచుగమనంబు నేయ సశ్వరంబుగా గొంతియు
న్నెడకుం జరుదెంచె నప్పు డాకుంతిభోజనంపనయు ద్రౌపదియు సుభద్రయు
నార్తనాదంబు లెసంగం దనకడకు రయంబున రా నెదుర నయ్యదువీరుండు
గాంచి శోకసమాకులమానసుం డయ్యె నప్పొండురాజనత్ని పునుషోత్తముతో
డగ్గుత్తిక నెలుంగు దగుల నిట్లనియె 168

అర్జున పరిక్షిత్వానందానంబునక్త కుంతీసుభద్రలు గృష్ణుఁ బ్రార్థించుట అర్జున

క. గతి నీవు నాకు మత్సం, తలికిని నీయల్లుఁ గుట్టి తనయుఁడు పుట్టెన్
మృతుఁ డై క్రూరుం డగుగురు, సుతునియిషీకాస్త్రవహ్నిఁ జూడినకఠినన్.

నీ. దేవకీపుత్ర సంజీవితుఁ జేయవే యబ్బలు సద్దామణాస్త్రసంప్ర
యోగంబునపుడు కృపాగరిష్ఠుండ నై చేసితి స్రవన గాచెద నవశ్య
మును నుత్తరాగర్భజనితు నే నని బాలుబ్రతుకుతోడిన నాదుబ్రతుకు స్రుపద
తనయాసుభద్రలు ధర్మజుం డనుజు లా శిశువు సంజీవితుఁ జేయ కున్న

అ. బ్రదుక రిన్వయమున కునకపింఁత్రదా,నంబు లెడలు మగ్నస్య సంకనయను
నూటడింపఁ బడియె నొకనాఁడు నీచేత, దానియా ద్వికరుణఁ దలంగవచ్చు.

వ. దేవా నీ విక్కులంబు గలిగించినవాఁడ. వింకను నీవ వీని బ్రదికింపవే యని
పల్కుచుం బుడిమిం బడిన గొంతి నగ్గోవిందుం డనుసయవచనంబు నూర్చ
ర్చి యెత్తె నట్టియెడ సుభద్ర యహ్మహాత్మునితో నిట్లనియె. 171

క. గురుసుతుఁడు భీమునకునై, పరిమాస్త్రం బెత్తె దానిఫల మందంగా
నరుఁడును దత్పత్నియుఁ గాంచిరి తుది నే నీకు నేమి సెప్పుదుఁ బ్రభువా. 172

క. నీమఱది యాకొడుకుపైఁ, బ్రేమం బెప్పుడును బెంపఁ బ్రేలెడి మనుసుం
డిమెయి వస్తుయిపోయిన. నేమి యగునొ యెఱుంగ నీర యెఱుఁగుదు దీనిన్.

నీ. ధర్మజుం డిమ్మెయి ¹ధరియించు నెవ్వగ పవనసందనుఁడును గవలు నేమి
వెరవున నుపశమింతురు దీని విను దేవ యస్త్రప్రయోగంబునపుడు నీవు
గురుసుతు నదలించి కుచ్చిత నిన్ను మో.ఘాస్తునిఁ జేసెన నంటి దాన
నూటడి యుండుదు ముజ్జ్వల తేజ నీ మహితానుభావత మాకు న్నెల్లఁ

అ. దెలిసియుండుఁ గాన ²యులుకము సత్యద,యాశ్రితాభిరక్ష లసఘ నీకు
నైజములు శిరగప్రణతి నేను వేడెదఁ, గరుణ నిక్కులంబు గాచికొనుము. 174

తే. ఏవిధంబునఁ గోలుపో నీవు నీవు, పాండవు నీదుసన్నిధిఁ బాపకర్మ
శీలుఁ డైనయశ్వత్థామ గోలుపుచ్చె, వాని నేమనఁ గలదు దుర్వారతేజ. 175

వ. అని వెండియు.

176

చ. భువనము లొక్కపెట్ట మృతిఁ బొందిన జీనము లావహింప నే
ర్తు వలచినట్టు లైన గుణరూఢుఁడు మేనమఱిందిపాత్రుఁ జా
వ విడుతె వంతపెంపున నవారణ నీయెదురం బ్రలాపముల్
వివిధము లే మొనర్చితిమి వెఱ్ఱుల మై యిటు భక్తవత్సలా.

177

తే. అనినఁ గృపయును శోకంబు నగ్గలింప, వనజనాభుండు జను లర్థి వినఁగఁ బిన్న
వాని బ్రదికింతు వగవంగ వలవదనియె, నెలుఁగు జలదస్వవమ్మున ట్లెనకమెనఁగ.

వ. ఎల్లవారును బ్రమోదంబు నొంద నట్లు వలికి సూతికాగృహంబునకుం గుంతీ
ప్రభృతులు దోడ రా నతండు వోవునప్పు డది ధవళకుసుమసితనర్మ పలాజపూర్ణ
కుంభస్రముఖమంగళవస్తువులను బ్రజ్వలితపావక ప్రదీప్తస్తపిచుమందపల్లవాది
భూతపరిహారకపదార్థంబులను జతురవృద్ధాంగనాచికిత్సకడక్ష పరిచారికాముఖ్య
హితకారిపరివారజన ప్రవర్తనంబులను బరిశోభితం బయి యుండె నమ్మందిరం
బాగోవిందుండు ప్రవేశించె నట్టియెడ నంతక మున్న.

179

సీ కడచి ద్రాపది సని యడలునఁ బడియున్న మాత్స్యనందనతోడ మాధవుండు
సనుదెంచె వీడె సవినయంబుగాఁ గను మనవుడు సుఖిత యై విక్రీర్ణ
వేణిభరంబుతో వినతి యొనర్చి భక్తార్థి వాపుట నీకు సతివృథప్ర
తంబు కడే దేవ దయ వెలయంగ నీ శిశువు సంజీవితఁ జేయ వయ్య

తే. ¹నీవు గూర్తేని మేనల్లునికిఁ దదీయపుత్తు ద్రోణనిపుత్తుండుఁ బాలియఁ జేయు
వాడె పతిహీన యగుపాపవతికఁ బుత్ర, కీనతయును బాటిల్లిన నెట్లుబ్రదుకు.

ఉ. నందనుచావు నిక్కమయినం జను టప్పుడ కల్లు దేవకీ
నందన యెల్లభంగి నరనందనుపాలికి నాజి కేచి పో
వం ²దనతోడి తెంపునకు వారక యిచ్చినబాస దప్పె నిం
కం దనుఁ గన్న దెప్పు నొడికాఁ పని కొంకెదఁ గాని యచ్యుతా.

181

తే. పద్మనాభుండువచ్చిన బాలుఁడంకఁ, బెట్టికొనిపోయి మ్రొక్కింతుఁ బ్రీతియెనఁగ
నని తలంచుచు నుండితి నచ్చునోరి, ధంబు విఫలంబుగాఁ జేసె ద్రాణి పేర్చి.

182

వ. అని యంత నిలువనివలవంత పెంపున గౌలశవంబు నెత్తికొని యంకతలంబున
నిడికొని తదాననం బాలోకించి.

183

ఆ. తాత లోకగురుఁడు దామోదరుఁడు వచ్చి, యుండలేచి మ్రొక్కపుజ్జ వ్రలాంగ
ధర్మ వేది యైనతండ్రికే బుట్టి యధర్మపరుఁడ నగుట తగునె నీకు.

184

క. కను విచ్చి గొంతిఁ జూడము, నరుఁ జూడుము ద్రుపదనృపతనయఁ జూడుము నీ
జనకునితల్లి సుభద్రం, దనయా చూడు తల యెత్తి దరహాసముతోన్.

185

చ. అని పూవించి యానరసిజానన మూర్ఖ మునింగి నేలనా

లినఁ గరుణంబుపెంపున విలీనతఁ బొందుమనంబులున్ సబా
 వునయనయుగ్మకంబులును బాడఱుమోములు నైనకొరవాం
 గనలయలంతఁ గాంచిన వగల్ మిగులుం బగవారి కేనియన్.

186

వ. ఒక్కింతసేపునకుం దెలి వొంది విరాటనందన ధరాతలంబునం బడి యున్న
 భంగిన ఫాలతలంబునం గేలు మొగిచి గోపాలదేవునకు మ్రొక్కుచు వెక్కుచు
 శరణు శరణి పలికిన నప్పరమ కృపాపరుం డోడ కోడకు మనుచుఁ బాదప్ర
 ఠాశనోపస్పర్శనంబు లాచరించి యశ్వత్థామప్రయుక్తంబును బ్రహ్మశిరోనామ
 కంబును నగు నమృహస్త్రం బువనంవారించి యబ్బాశవంబు శయ్యాతలంబు
 నం బెట్టం బనిచి దరోల్లసితు లైన యెల్లవారలం గలయం గనుంగొని. 187
 -ఁకొ కృష్ణుఁడు మృతజాతుం డైనఁరిక్షీతు లబ్ధజీవితం జేయుట ఁకొ-

తే. మీఁదబొంకగుమాటయేమీరు వినఁగ, నాడ నిబ్బాలు బ్రదికింతుఁజూడుఁడఖిల
 జనులు నిప్పుడ తేలుండు సంతనమున, దీని విని పాండవులు ప్రీతి నూనువారు.

వ. అని ప్రతిజ్ఞ నేసి యిట్లనియె. 189

తే. పగఱయెడ నైన నేబొంకు వలుక నేని, సమరముఖమున నెన్నఁడుఁ జలితవృత్తిఁ
 బిటిఁది కడు గిక నేని యిప్పిన్న వాని, యంగమున జీవ మీప్రాన్త యావహిల్లు.

క. ధరణీసురకులమునెడం, గరమెక్కుడు ప్రియము నాకుఁ గలదేని సధ
 ర్మరతుఁడనయేని నియ్యి, తరాసుతుఁగు లబ్ధజీవితత్వము నొందున్. 191

క నరునియెడ నామనంబున, విరోధ మెన్నఁడును నేమివిధమున నైనం
 బొరయమి నిజమేనియు ను, స్థిరముగ నిబ్బాలుమేన జీవము సెందున్. 192

క. నిక్కపుధర్మవునన యే, నక్కంసాదుల వధించు టారసి చూడన్
 నిక్కువమై యార్యజనుల, కెక్కెనయేని నసువర్గ మీశిశువు గనున్ 193

తే. మహితనత్యంబుఁ బరమధర్మంబు గాఢ, నిర్మలబ్రహ్మచర్యంబు నిత్యసుప్ర
 తిష్ఠితంబు లై నాయందుఁ దేజరిల్లు, నేని నిబ్బాలునకు జీవ మిపుడవచ్చు. 194

వ. అని యిట్లప్పురుషోత్తముండు వలికిన. 195

సీ. బాలునిమేనికీ బ్రాణముల్ వచ్చిన నల్లన కదలెఁ దదంగకములు
 మఱి కను విచ్చె నత్రైఱిగు దెల్లంబుగాఁ గని గొంతి మొదలైన కొరవాంగ
 నలు మనంబులు నిండి ¹యలుపులఁబాటెడు నానందపూరంబు లనఁగఁబొల్పు
 హర్ష బాష్పములు రోమాంచకంచుకిత దేహంబులు²నై యలరార నఖిల

తే. జనసమూహమ్ములును సంతనమునఁ దేల, గగనమునదివ్యవాణియక్కమలనాభు,
 బొగడెమితంధ్రియున్నయప్పణ్యగృహము, గరము శోభిల్లెనప్పడుకొరవేంద్ర

ఉ. ఉత్తర బిడ్డ నెత్తికొని యొయ్యిన మో ములరంగ వచ్చి ²య
 త్యుత్తమ తేజఁ డైనపురుషోత్తమునంఘ్రిలపాంత భూస్థలిం

జిత్ర మెలర్పగాఁ దనదుచెన్నగుఫాలము ¹సేర్చినన్ ముదా
యత్తమనన్ముడై యతఁడు సాదరభాషల గారవించుచున్.

197

క. వినుతబహురత్నవిస్ఫుర, దనేకభూషణనికాయ మబ్బాలున కి
చ్చినఁ దక్కటియదువీరులు, జననాయక యొనఁగి రక్కజం ²బగుతోడవుల్.

వ. అప్పుడు.

199

తే. ఆత్మకులము పరిక్షీణమైన జనన, మొందెఁ గాన యియ్యభిమన్యు నందనునకు
సర్వమగుఁబరిక్షిన్నామ మనియెఁ గృష్ణుఁడజలజనములువినఁ బొరవాధినాథ.

వ. అట్లు పుండరీకాక్షుండు పాండవసంతానంబు గలిగించె నట్లప్పురమపురుషు
చేతం బ్రత్యుజ్జీవితుం డైన భవజ్జనకుం డేకమానవయన్ముం డగుకొలంది
నొక్కపుణ్యదివసంబున.

201

సీ. ధర్మసుతుండును దమ్ములు నమ్మహాకనక మట్లైతించి కొని యుదాత్త
వైభవ మెనఁగంగ వచ్చినఁ గృష్ణనియుక్తు లై విదురయుయుత్సు లధ్విఁ
గస్తూరిసీట్లల కలయంపులను గప్పురంపున్ముగ్ధుల బహురత్నతోర
ణముఁ దోరపుముత్రియముల నొనర్చిన ప్రాలంబమాలికాపంక్తులను బ

తే. సిండిపూర్ణకుంభముల విశిష్టమరక,తప్రకరమయకదళికాస్తంభములను
గరము దోరంబుఁ జిత్రరేఖంబుఁ గాన,లంకరించిరి పురముఁ గులప్రదీప.

202

వ. సకలజనంబులుం గయిసేసి కలయం బొలయ నప్పు డప్పురంబు చంద్రోరయ
ఘూర్ణమానం బయినయర్ణవంబు ననుకరించె నయ్యచ్యుతుండును బలదేన
సాత్యకి ప్రద్యుమ్న ప్రముఖులు ప్రమోదంబునం బొంపిరి వోవుచుం బెంపా
రు నలంకారంబు నభినవోదారచారుత్వంబు నహించి యెదురు చని పాంశ
పులం గని రయ్యిరుదెఱంగులవారలు సౌహార్దంబును సౌముఖ్యంబును సౌజ
న్యంబును నత్యంతంబును మెఱయ నర్హంబు లగునాచారంబులు నడపి రట్లు
కృష్ణసమేతు లై మితాతలు హర్షోల్లాసభాసమాను లగుచు నానమగ్ర
కాంచనసంచయంబుఁ బురస్కరించుకొని పురప్రవేశం బాచరించి.

203

క. తోలుత ధృతరాష్ట్ర గాంధారులఁ గని మఱి గొంతి గాంచి ప్రోన్మీలచ్చ
తులుఁ బ్రమదసంభరితచిత్తులు నయినయుయుత్సునిన్ విదురునిం బ్రీతిన్.

వ. కానిపించికొని సంభావించి సంభృతాహ్లాదు లగుచుం గృష్ణాదియాదవలోకం
బునుం దారు నొకరమ్యమండపంబున నుండి రట్టియెడ

205

—ॐॐ వ్యాసుఁడు కృష్ణసహితులై యున్నపాండవులయొద్దకు వచ్చుట. ॐॐ—

సీ. తగువారిఁ గాంచి యత్యద్భుతం బగుభవజ్జనకు తెఱంగు విస్తార మొప్పుఁ
జెప్పిన వార లచ్చెరువాటు సంతసంబును నెచ్చనంబులఁ బెనఁగొనంగఁ
బద్ధనాభు ననేకభంగుల వినుతించి యిట్టివి వింతలే యెల్లనాఁడు
నిట్లుల కాక మాయెడ నీదుకరుణపెం పని యభినందించి రట్లు గలసి

- తే. నెమ్మిఁ దారును గృష్ణుండు సమ్మనమున, నుచితవర్తనకలితులై యుండఁ గొన్ని
దివసములకు సంప్రీతి నేతెంచె బోధ, భాసితుం డైన సత్యవతీనుతుండు. 206
- క. ఏతెంచిన గోవిందన, మేతంబుగ నెదురుకొని మహితపూజాసం
ప్రీతునిఁ గావించి యతని, మీతాతలు గొలిచి యుండి మృదువచనములన్.
- వ. సముచితగోష్ఠి నడపి రప్పండవార్తజుండు మునిజనాగ్రణితో భవత్ప్రసాదం
బునం బడసినయత్సుహృదనంబు మహనీయంబుగా నశ్వచేధయాగంబునం దు
ప¹యోగంబు నొందింపఁ గోరెద ననుజ్ఞ యీవే యనిన సంతసిల్లి యానం
యమివరుం డిట్లనియె. 208
- ఆ తురగమేధ మఖిలదుష్కృతహరము నీ, వది సమగ్రదక్షిణాన్వితముగఁ
జేసి నిర్మలత్వ భాసమానుండ వై, వెలయు మమృతకిరణ కులవరేణ్య. 209
- చ అనవుడుఁ బ్రీతి నొంది యతఁ డచ్యుతుఁ గన్గొని భవ్య మైనయి
ప్పని దగ నిట్లు సేయు మని పన్నుము తల్లియుఁ దండ్రీయున్ గురుం
డును సచివుండు నిష్టసఖుండుం గరుణాకర నీవ మాకు నీ
²యనుచమముఖ్యస్పృత్తి జగ మంతటికీ గతి వేయు నేటికిన్. 210
- వ. అనిన విని యంబుజనాభుం డతనికిట్లనియె. 211
- ఉ. వ్యాసులు పంచినట్ల నియమాధ్యతఁ జేయుద మశ్వమేధముం
జేసి కృతార్థతం బొరసి చిత్తమునెవ్వగ యెల్లఁ బాచిగొ
మ్మాసుకృతంబు ధర్మనిచయ³ప్రవరం బని యేన చెప్పికా
దే సుగుణాభిరామ నిను దీనికిఁ జొన్నితి మున్ దృఢంబుగన్. 212
- చ అనునతి యింక వేఱ పడయం దలఁ పేటికిఁ గౌరవేంద్ర న
న్ననువుము వాజమేధకరణంబున కేసని సేయువాడ నీ
యనుజులు నల్వ రే నొకడ నధ్వరకార్యము లెల్ల నీదునె
మ్మనమున కెక్కఁ జేయుదుము మాన్యచరిత్ర తొడంగు మర్థితోన్. 213
- నీ. అన విని సమ్మోద మారిన చిత్తంబుతో నభినందించి యానరేంద్ర
వరుండు పారాశర్యువలను గనుంగొని దీక్షకు నయ్యెడుదినము మీరు
నూచి యానంస్కార మాచరింపుండు దయ ననవుడు నమ్ముని యాజ్ఞ వల్కున్
బేర్కొని వైలునిఁ బ్రీతి నెఱింగించి వారును నేనును వనుచుతీశ
- ఆ. నడవవలయుపనులు నడపువారము చైత్ర, మాసకలితపౌర్ణమాసి నిప్పు
డరయఁ బనుపుమేధ్య మగుతురంగముఁ దజ్ఞ, లైన యట్టిజనుల సంచితాత్మ
- క. వేదోక్తవిధిసహితభ, వ్యాసరమున విడువఁ బడిన యయ్యశ్వం బీ
మేదినిఁ గలయం దిరుగును, నీవగు నిర్మలయశంబు నెఱయ మెఱయఁగన్.
- వ. సర్వసంభారంబులును సమకట్టంపుము స్రుక్రవాదిక్రతుసాధనంబులు గ్రొ

లుగాఁ గనకంబునం గావింపం బనువు మని చెప్పిన నప్పుడమితేఁడు. 216

క. తురగపరీక్షావిదు లగు, పురుషులఁ బిలిపించి యశ్వపుంగవుఁ గని తెం
డరయుఁడు మనకొదమలలో, నిరుపమలక్షణముఁ గీర్తనీయంబును గాన్. 217

వ. అని పలికి కర్మాధికారులం గలయం గనుంగొని యజ్ఞంబునకు వలయునట్టిభాం
డప్రముఖంబు లయినసాధనంబులును సుక్ష్మవాద్యపకరణంబులును సువర్ణ
మయంబులు గా వేగంబ చేయింప వలయు నని నియోగించిన నట్ల కాకయని
చని వారును బదంపడి 218

క. తురగంబును సంభారోత్కరమును గొని వచ్చి చూప ధర్మజుఁడు పరా
శరసుతునకు వాని వినయ,పరత సమర్పించె గురునృపాలవరేణ్యా. 219

క. ముని యశ్వముఁ జూచి కరం, బనురాగముఁ బొంది మేధ్య మగు నిది దీనికా
వినతవిధానమున విడుత, మనవుడు నతఁ డతనితోడ నాదర మలరన్. 220

తే. దీని రక్షింప నర్హుండు మాననీయ, బోధ యెవ్వండు ¹నీదునద్బుద్ధి నరసి
యిట్టివాఁ డని యానతి యిమ్ము నాకు, ననిన నమ్మునినాధుఁ డయ్యధిపుతోడ.

క. దివ్యాస్త్రవిదుఁడు ధిషణా, భవ్యుఁడు శౌర్యోత్తమండు పార్థుఁడు దగు న
శ్వవ్యాసనక్రియకు నితఁ, డవ్యాహతి నాచరించు నక్కార్యంబున్ 222

వ. భీమసేనుండును నకులుండును మనరాష్ట్రంబు రక్షించువారు భవదీయకుటుం
బకార్యంబులు సహదేవుండు నడపువాఁ డని నిర్దేశించిన. 223

—ఇతి ధర్మజుం డర్జును యజ్ఞశ్వరక్షణంబునకు నియోగించుట. ఇతి—

నీ అమ్మహీవల్లభుఁ డర్జునుఁ బిలిచి యధ్వరయుక్త మైనయిత్తురగరత్న
మనఘ సంరక్షణీయంబు నీ కొరులకు నిప్పని నక్యంబె యెల్లభంగి
నిక్కార్యమునకు నీవేగంగవలయు నీ యంచితాశ్వము చరియించుచుండ
నెడనెడ రాజుల కే నశ్వమేధదీక్షితుఁడ నై యుండుట సెప్పు ముచిత

తే. కరణనియతి నిరోధంబు గాకయుండ, నడపు మని చెప్పి భీముని నకులు రాష్ట్ర
గోపనమునకు సహదేవుఁగులకుటుంబ,సమితరిక్షకుఁ బనిచి యుత్సాహమెనఁగ.

వ. మఱియునుం గలయలంతిపనుల కర్హజనంబుల నియోగించి గాంధారీధృత
రాష్ట్రులయనుమతి వడసి కుంతీసమన్వజ్ఞాతుం డయి యశ్వమేధమఖంబున
కున్ముఖుం డయ్యె నని యిట్లు ధర్మపుత్రు పుణ్యచరిత్రంబు సెప్పిన నప్పరమ
ధార్మికుండు సకలలోకమనోజ్ఞం బగుయజ్ఞం బెవ్విధంబున నిర్వహించె విను
వేడ్క నాచిత్తంబునం జగు రొత్తెడుఁ జెప్పవే యనుటయు. 225

ఉ. మానమదాదిదోషపరిమార్జననిర్మలచిత్తభక్తస
న్మానసలోల వీతపరిమాణవిభూతివిశాల శాంతతా
హీనవిదూర విశ్వహితహేలవిచార నిరామయావ్యయ

స్థానః సిద్ధిమంగళవిధాయక వేదసభైకనాయకా.

226

2. అనపేక్షితఫలతాశోభనమహనీయక్రియివిపాకాత్మకనూ
చ సితాంతధూతసంశ్రితజనపాపాపరమమిత్రసత్సలాపా.

227

మాలిని. తరుణజరభావద్రావణోదారమూర్తి

హరణకరణనిర్మలానతాభ్యంతరాత్రి

మరణజననదుభోన్మాదహృత్పుణ్యకీర్తి

చరణః సులపూజాశాలిచిత్తానునర్తి.

228

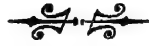
గవ్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర పొన్ననామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణతం బైన శ్రీమహాభారతంబున యశ్వమేధపర్వంబు
నందుఁ నృతీయాశ్వాసము

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

అశ్వమేధపర్వము, చతుర్థాశ్వాసము.

విద్యాశాంతికృతి

ప్రాచీణ్య¹నిరూఢిగణ్యపాదసతతసం

సేవనతత్పరహృత్కమ

లావానకృతప్రమోద హరిహరనాథా.

—ॐ— ధర్మజాం డశ్యమేధదీక్షం బూని హయంబుం బుడమిఁ దిరుగ విడుచుట. ॐ—

ప. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లశ్వమేధయాగోద్యోగ ప్రద్యోతితుం డయినపాండవాగ్రజుదీక్షకు నర్హం బయినదినంబు సంప్రాప్తం బగుటయు మాహూర్తికదత్తశుభముహూర్తంబునంగృష్టద్వైపాయనాదులై నఋత్విజులు వేదవిహితవిధానమహితంబుగ నక్కురుక్షీతిపతి దీక్షీతుం జేసి రవ్యసుంధరావల్లభుండు సంవీతక్షౌమకృష్ణాజనుండును దండపాణియు నయి ఋత్విగ్ధనంబులు బలయం బరమసంయమిపరివృత ప్రజాపతి²ప్రఖ్యుండును గన త్కొంచనాభరణభూషితుండునయి బహుశ్రేణులు నిగుడ సందీప్తపావకనన్ని భుండును నగుచు వెలింగెఁ దత్తుల్యైకల్పకల్పనంబునఋత్విగ్ధనసమాజంబునుం దేజరిల్లె నావేదవ్యాసనుహామునిచేత శాస్త్రోక్తప్రకారంబున ముక్తం బయి హయోత్తమంబు వెడలె నప్పుడు.

2

సీ. వివృచ్చుఁ డాగమవిధివంతముగ ధర్మనందను నామంత్రణంబు వడసి గాండివపాణి యై కవదొనల్ ధరియించి తేజోవిశేషంబు రాజితము గ నయ్యశ్వరత్నంబు ననుసరింపఁగఁ బ్రజ బాలురు వృద్ధులు భామినులును లోనుగాఁ బఱ తెరిచి లోలత³నతని నాహయమును గనుఁగొను నప్పు డగ్గ

తే. లంపునందడి నూన్చు జనింప నాజ,నంబు లవ్వీరునకు దీవనలఁ బొగడ్డ లను బ్రమోదమొనర్చిరి వనధిరవము, ననుకరించె నయ్యలివు నృపాగ్రగణ్య.

1 నిరూఢిగణ్యపాతసతత. 2 ప్రతిముండును. 3 నతిని వా,హమును గనుంగొను.

వ. ఇవిధంబునం జనునాకన్వడితోడ యజ్ఞక్తుశబ్దంబైన యాజ్ఞవల్క్యశిష్యులం
 డిర్లవిధానంబులకయి మానసియవిజనసహితంబుగాఁ జనియె నప్పురమి
 తురంగంబు ధరణిం బ్రవర్తననూపంబునం దిరిగి యుత్థిగాభిముఖంబై యల్ల
 నల్లన యరుగుచుండ నన్దునుం జనుసరించి పాలనచుండు గురుం బ్రవర్తించు
 ద్రిగర్తదేశంబునందు. 4

అర్జునుతోఁ ద్రిగర్తదేశాధిపతిఁ యుద్ధము సేయుట. ఇతి

సీ. ఉద్ధతులై ప్రగర్తవీరాసతిపుత్రపౌత్రులయ్యశ్వంబుఁ బట్టువారు
 గాఁ బూని తేరులు గడరయంబునఁ దోలికొని యుక్తముగ వచ్చుకోలుతలకు
 నలుగక నరుఁ డన్న యాసతి దలఁచి యా రాజకుమారవర్గంబుతోడ
 ధర్మజనశ్వమేధంబున కచకార మాచరించుట పాప మదియుఁ గాక

తే. యేము మీరును బాంధవ మెనకిమెనఁగ, చుడుచుటఁ బడి పగయే లనంగివారు
 సూర్యవర్చనామకుఁ డగుసూరతమకు, మారుఁ డగ్రణి గాఁగ నుదారలీల. 5

చ. కవిసిన వారితో మతియుఁ గివ్వడి లుట్టు లనుకొ దయాధుగా
 ప్రవణుఁ డజాతశత్రుఁడు దురంగనురక్షకుఁ నంపునపు భూ
 పవితతి యెల్లనుం దెగియె భారతయుద్ధమునందు బాంబరం
 దివిరి నధింపఁ గాదు కృపఁ దిన్నఁచనం బెనఁగం జరింపుమి. 6

చ. అవినయన్మత్తి నశ్వమున క్కము నచ్చిరియేని నీవు బాం
 ధనము నలిర్పఁ బల్కి యనిఁ డప్పఁగఁ ద్రోవుము కిస్క మూను మి
 న్ననచనన్మత్తి నా దగుచునంబున నెక్కొని యున్నిఁ జేసి యా
 హవమున కొల్ల నయ్యెనఁ బ్రియంబులు గా వొకొ మీకుఁ బ్రణాముల్. 7

చ. వలవదు పొం డనంగ నిలువంబడ కేపున సూర్యన్మత్తి
 బృలియునిమీఁదఁ గ్రూరశర పంక్తి నిగిడ్చినఁ గ్రుంచెఁ జప్పయ
 మ్ముల 1 నది యెఱ్ఱనవ్వు తన మో నుచుకమ్మికి లేతయెండి యు
 చెలువముచెన్ను వింతలుగఁ జేయఁగ నావిజయుండు భూపా. 8

వ. అట్టియెడ. 9

తే. సూర్యవర్చునితమ్ముండు సూరవరుఁడు, గేతువర్చ గాండీవిప్త భాతజాణ
 వృష్టి గురియుచు నుద్ధరవేగ మొప్పు, నన్నఁ గడచి బెట్టవరిన నన్నరుండు.

చ. అతని నొదుంగ నేయటయు నాతనితమ్ముండు చండవిక్రమో
 ధ్ధతి ధృతవర్చనాముఁ డతిదారుణనాయకపంక్తి నత్యరా
 తితగతిఁ బర్వఁ జేయుచుఁ బృథానుతుఁ దాఁకిన మెచ్చు వచ్చి య
 య్యతిరథవర్చుఁ డిప్పుడు తదంగము లేయఁగ నొల్ల కుండుటన్. 1

చ. శరములు ద్రుంప నాతఁడు వెనక బలునారనముల్ నిగిడ్చి న

1 నవి యెఱ్ఱ నొ లినదుమో ముతమ్మికి.

న్నరుపయి నాబలిష్ఠుఁడు మనంబునఁ గొండ్ొక యల్క పుట్టి య
న్నరవరసూతిపేరురమునం బదితూపులు గ్రుచ్చె దానికిం
దెరలక యక్కుమారుఁడును దీవ్రశరంబులఁ జేయి నొంచినన్.

12

ఆ. ముష్టి సడలి చోద్యముగను గాండివ మిలఁ, బడిన నాత్రిగ ర్తబలము దెసలు
సెలఁగ నార్చె ¹నందుఁ జేయంగఁగలయోధు,లక్కుమారవర్జనపులఁ ద్రోచి.

తే. ఇంద్రధనువుచందంబున నెనక మెనఁగు

గాండివముపాటు గంటిరే చండవిక్ర
మాభిరాముండు గాండివి యన్న పలుకు
లకు మహోగ్రత సూప నొల్లండు గాక

14

ఉ. నిక్కపుఁగిన్క వచ్చిన ననికా నొసలం గను సూపు ²వింటిపా
టక్కట రిత్త వోపునె నృపాత్మజులం దెగటార్చు నీతఁ డిం
దొక్కఁడుఁ ద్రిక్క కుండ మనమొప్పుమి సూడఁగ నేర మున్న పే
రుక్కునఁ దాఁకు టొప్పు నని యొక్కట నర్జును నాక్రమించినన్.

15

క. అట మున్న గాండివం బు, త్కటరయమున నెత్తి కోవదహనుం డత్యు
ద్భటమూర్తిఁ దాల్చె నన మి,క్కుట మై కడగంటికెంపు గొమరారంగన్.

వ. ఆబీభత్సుండు.

17

క. పిడుగులు వడిఁ బెక్కిక్కటఁ,బడియెడు ననఁ దొరఁగఁ జేసెఁ బటువిశిఖముల
ప్పుడు మేదిని దోఁపద చె,ప్పెడుకొలఁదియె రథికవరులపీనుఁగు పెంటల్.

18

శా. ఆయుగోద్ధతి సూచి పెల్లుఱి త్రిగర్తానీకముల్ నల్లడం
బాయం బాతెఁ దదాపు లేము దగ నీపం పోపి సద్భక్తిమైఁ
జేయంగఁ బనిగొమ్ము పేర్తిగ మముం జేకొమ్ము సమ్యగ్దయా
శ్రీయుక్తా యనినకా ధనంజయుఁడు గాచెకా వారి నెల్లం గృచన్.

19

న. అట్లు వెనుకొనక నిలిచి యెలుం గెత్తి వారలతోఁ మీ రిట్లు ప్రాణంబులు గాచి
కొనుండు నాపించినపని సేయం బూని బుద్ధి గలిగి సుఖుల రై యుండుం డని
పలికి యయ్యశ్వంబు ననుసరించె నది క్రమగతిం బ్రాక్ష్యోతిషపురపరిసరంబు
నకుం బోయిన దాని తెఱం గాకర్ణించి.

20

సీ. భగద త్తతనయుండు బాహుగర్వంబున బాల్యసిద్ధం బగులౌల్యమునను
బురి నిర్లమించి యత్తురగంబు వెలిపించికొనిపోవఁ గాంచి యద్భుతుఁడు గాండి
వము సజ్యముగఁ జేసి వాలమ్ము లొక్కటనక్కుమారునిమీఁదఁ బెక్కుగురియ
నవ్వొడ్రదత్తుండు ³నొవ్వు దన్నిన దాని నచ్చట దిగఁ ద్రాని చొచ్చెఁ బురము
తే. సత్వరంబుగ నటుసాచ్చి సామజంబుఁ,బన్నఁగాఁబంచివెన నెక్కిబలముఁజలము
వీకయును నొప్పు నన్నరుఁ దాఁకి శాత,ఘనశరంబులువరఁగించెఁ గౌరవేంద్ర.

- క. నడుమన వానిం బాధుఁడు, పొడిగా నేయంగఁ గనలి భూతకుమారుం
డడిరించె దోమరంబులు, గడుఁ బెక్కివి మిడుతకదుపు గతిఁ గవియంగన్.
- ఆ. అనలశిఖలువోని యుమ్ములగమి వాని, రూపుమాపి యన్నరుండు వాఁడి
లేనిదొడ్డతూపు లేనింటిఁ దొడి రాచ, కొడుకు నేసెఁ దూలి పుడమిఁ గూల.
- క. కూలియు నీడం బోవక, బాలుఁడు రయ మార దంతిపైకిం జని దో
ర్లీల మెఱయ నరుఁ బటుశర,జాలంబులఁ బొదివె గగనచరు లగ్నింపన్. 24
- చ. అతఁడును దీప్త బాణముల నాభగద త్తతనూజదంతి నా
వృతముగఁ జేసె నట్లు పృథివీవరనంకన యేమి సెప్పుదున్
శతమఖపుత్తుతోడ ¹దివసత్రయ ముగ్రరణం బొనర్చె న
దృఢత మెనఁగం జతుర్థదినముం దెగునంతకుఁ బోరె ధీరతన్. 25
- వ. తెగియెడునమయంబున. 26
- ఆ. అక్కుమారుఁ జేచి యర్జున యర్జున, యేను గలుగ నీకు నెందుఁ బోవ
వచ్చు పృథ్వుఁ డై నవాఁడుగావునఁ దండ్రి, నమసె ²నట్లు నన్ను సమతె బేల.
- వ. అని యదల్చి. 28
- క. పెనుసెలయేఱులు వాఱఁగఁ, దనరుగిరియుఁబోలె బహుమదంబులుదొరఁగం
గను పట్టుకుంజరము సిం,హనిభుం డగుపార్థమీఁద నడరం జేసెన్. 29
- క. అది పూత్కారము సేసిన, నొదవినకరశీకరముల నుర్వీవర యం
బుదము క్తనలిలధారలు, వొదివినగిరివోలె నింద్రపుత్రుం డొప్పెన్. 30
- చ. కరి యిటు లేపునం గవియఁగా భగద త్తనుతుండు దీప్తని
వ్యురశరపం క్తి నాహవపటుత్వము సూపిన నల్పకోపముం
దరుఁ డగుచున్ నరుండు శతధారనిభం బగునారసంబు భీ
కరగతి నేయఁ గూలె నది కౌరవనాయక పర్వతాకృతిన్. 31
- క. కూలిన నేలకు వచ్చిన, బాలుం గని నాకలోకపతినుతుండు దయా
లోలుం డై మార్దవహృద్యాళింపము లొప్ప నిట్టు లను నాతనితోన్. 32
- వ. ధర్మతనయుం డశ్వమేధదీక్షితుం డయి యిత్తురంగంబుపజ్జ నన్నుం బుత్తెంచ
నప్పుడు. 33
- క. చంపకుమీ రాజుల నను,కంపాతిశయంబు మెఱయఁ గా నడపుము నీ
పెం పనుకునుమమునకు నా,పం పొనరించుటయ సౌరభము గ నెఱుఁగుమీ
- క. అనియెం గావున నీవై, గినుక వొడమ దలుక విడుపు గీతయశుం డా
జనపతియాగంబునకుం, జను దేరఁగ వలయు బంధుజనములు నీవున్.
- ఆ. అధిపతనయ నిన్ను నామంత్రితునిఁ జేసి, పోవుచున్నవాఁడ నీవు హస్త
పురికి భావిదైత్రమునఁ బున్నమకు ముద,మొదవ నరుగుడెంచు టొప్పుఁ జేయ

క. అనిన నతఁ డట్ల కా కని, వినతుం డగుటయును బ్రీతి విజయుం డభివం
దన మాచరించి యశ్వము, వెనుకఁ జనియెఁ బూరుకులపవిత్రచరిత్రా. 37

అర్జునుఁడు సింధుదేశాధీశులతోడ యుద్ధంబు సేయుట.

వ. అది సింధుదేశవర్తి యగుటయు భారతరణహతు లయిన సైంధవయోధులపుత్ర
పౌత్రులు పూర్వవైరంబు వాటించి యాటోపంబున ననేకసహస్రసంఖ్యల
రథికులు రాజనందనులుం గూడుకొని క్రీడిపై నడచి రట్టియెడ. 38

సీ. అరుణాంబుదంబులు వరఁగి పెన్నెత్తురుఁ గండలుఁ గురిసె మార్తాండబింబ
మసితారుణచ్ఛాయ మయ్యె నుల్కాతతు లెల్లదిక్కులఁ బెల్లు డుల్లె నశ్వ
సహితంబుగా నవ్యసాచిఁ జుట్టును ముట్టి యతనిపై నయ్యోధవితతి యొక్క
పెట్ట శస్త్రాస్త్రముల్ బెట్టుగాఁ గురిసిన నప్పాండవుఁడు పెను డప్పి సోలె

తే. నేమి సెప్పుదు నీకు నుద్దామవిక్ర
మాభిరాముండు నాఁ జనునక్కిరీటి

¹కరము గరము బెం డగుటయు గాండివంబు

వడియెఁ బుడమిపైఁ గురునరపతివ రేణ్య.

39

చ. అనిమిషులున్ మునీశ్వరులు నప్పుడు శోకమునన్ మునింగి య
ర్జునజయకాంతు లై నియతి శుద్ధి వహించి సవీర్యమంత్రసా
ధనపరు లైరి తెప్పిటి యతండు ధనుర్ధరుఁడున్ సముల్లస
త్తనువిభవోజ్జ్వలుండు సముదగ్రమనస్కుఁడు నయ్యె భూవరా. 40

వ. ఇట్లు దెలివొంది విజృంభించి. 41

శా. నారాచక్రముఖాస్త్రజాలపటువిన్యాసంబు దీప్రతప్తరా
ఘోరం బై విలసిల్లఁ జేయ సమరక్షోణీతలం బంతయున్
వైరివ్రాతశవావృతం బగుడు గీర్వాణుల్ మునుల్ సిద్ధు ల
వీరుం బ్రస్తుతి సేయుచుం బొదలి రుద్రేలప్రమోదంబునన్. 42

వ. హతశేషంబైనయాసింధురాజకుమారసై న్యంబుదై న్యంబునొందినటుదిక్కుల
వచ్చియు నొచ్చియు వివ్వచ్చుండు రణధరణిం బొలిచి నిలుచుటఁ జూచి మాత్స
ర్యధుర్యం బై మగుడం బోరికిం బూని యడరిన నప్పురందరనందన్నం డందలి
రథికముఖ్యులతోడం దమయన్న చెప్పినవాక్యంబు లుపన్యసించి మీ రేల
జాలిం బడియెదరు ప్రాణంబులు మీ కింత సే దయ్యెనే యని పలికినను నిలువక
పైపయి వా రురవణించిన. 43

క. నవ్వచు నానాశరముల, నవీరులఁ బొలియఁ జేయ నంతయు విని తా
నెవ్వగతో దుశ్యుల యా, కవ్వడిఁ బౌత్రాన్వితముగఁ గానఁగ నచ్చెన్. 44

సీ. వచ్చి కన్నీళ్లులు వదనంబుపై వెల్లి గొన రోదనంబు సేసిన నతండు.

1 కరయుగము బెండు పడుటయు.

- దయ నిల నిడియెఁ గోదండ మప్పడఁతుక పౌత్రునిఁ జూపి యిబ్బలుఁ గావు
మితఁడు మీయల్లునినుతుఁ డన్న నప్పొద్దుఁ డిప్పుడు నాయల్లుఁ డెచట నున్న
వాఁ డని యడిగిన వనిత వెక్కుచు నతం డాత్మీయజనకుఁ డుగ్రహవమున
తే. ననఘ నీచేతఁ దెగుట దా విని నితాంత, శోకమగ్నుఁ డై యుండి నీరాక బిట్టు
వినుట బెగ్గిలిప్రాణముల్ విడిచెననుచు, నెలుఁగుగడలుఁగొనంగఁ ¹ బెల్లేడ్చెనధివ.
- వ. అప్పుడు శోకాక్రాంతుం డయి గాండివి వదనంబు వాంచి యుండ నయ్యగ్గలి
యతని నుద్దేశించి. 46
- సీ. ధార్తరాష్ట్రులకీడు దలఁపక సైంధవు గొఱగాము లెల్లను మఱచి తండ్రి
లేనియీశిశువుపై మానితం బై ననీ యక్కటికంపుఁజూ పడరఁ జేయు
మాశ్రితవత్సల యనుచు నబ్బలునిఁ జరణానతునిఁ జేసి శరణు శరణు
కృప నన్ను రక్షింపు కీర్తియు ధర్మంబుఁ జేకొను మనవుడుఁ జిత్త ² మడల
- తే. రాచగొల మిది గాల్చినే క్రౌర్యమూల, మని తలంచుచు నాతఁ డయ్యతివతోడ
నధమవృత్తినుయోధనుం డంతకంటె, నేముఁ గొఱగాము మాచేత నింతవుట్టె.
- క. అని పలుకు పలికి బహుసాం, త్వనముల నూరాల్చి యాసుదతిమ స్తకముం
దనయక్కునఁ జేర్చి యబల, చనుము పగవు దక్కి యని ప్రసాదభరితుఁ డై .
- వ. వీడ్కొలిపిన దుశ్శల దనమనుమనిం దమబలంబులం గొని ప్రియంబునం జనియె
నయ్యనిమిషపతినుతుండును గ్రతువిషయంబు లయి నలయుననృహనంబులు
విధివంతంబులుగాఁ జలుపుచుఁ దురంగంబు వెనుకం దా రా మృగానుసారి
యయినపినాక పాణియుంబోలెఁ బోవు చుండ నదియుచు నిజేచ్ఛ నఖిలదేశంబుల
సుఖసంచారంబునం బ్రవర్తిల్లుచుఁ గ్రమంబున మణిపూరపురంబునుపాంతం
బున కరిగిన నన్నగరంబుపతి యైనబభ్రువాహనుండు నిజజనకుం డయినయర్జు
నురాక యాకర్షించి. 49
- ఆ. వినయ మెనఁగ నార్యజనసమేతంబుగా, నరుగుదెంచి యతనిచరణములకుఁ
బ్రీతి నెఱఁగ నక్కిరీటి యన్నరపతి, నాదరింప కుండె మేదినిశ. 50
- వ. అట్లుండి తనయనాదరంబునకుం గారణం బెఱుంగక సవిచారుం డై యూర
కున్నయక్కుమాదునితో ధనంజయుం డిట్లనియె. 51
- ఉ. యాగవిముక్తమై చనువాయంబున కడ్డము వచ్చి పట్టి కా
కీగతి మెత్తఁబాటు దగునే నృపధర్మవిహీనతఁ రణో
ద్యోగము లేక తక్కి భయ ముల్లముఁ జేరఁగ నిచ్చురాజు రా
జే గుణహీన పొ మ్మనిన నేమియుఁ బల్క కతండు గ్రమ్మఱన్. 52
- సీ. అరిగి పట్టణవీధి నల్లన చనుచుండ నర్జునుం డతనితో నాడినట్టి

తెఱఁ గెల్లఁ దన దగుదివ్యబోధంబునఁ గని భుజంగోత్తమతనయ నదయ
వృత్తిఁ బాతాళంబు వెలువడియన్నరాధిపునిపాలికిఁ జనుదెంచి యేను
మీతల్లి నాగేంద్రసూతి నులూపి నాపేరు హితంబు సెప్పెడుమనీష

తే. నరుగు దెంచితి వినుము మీయయ్యపనుపు

దలకొనుము రాజులకు నర్హధర్మ మైన
యని యొనర్చుము దనతోడఁ బెనఁగు టధిక
సమ్మదము సేయు నక్కురున త్తమునకు.

53

క. అనిన సభక్తికముగ న,వ్వనితకుఁ బ్రణమిల్లి యాహవము జనకునితోఁ
జనునె యొనర్పఁగ నని య,ప్పనికిఁ జొరక వచ్చితిని శుభప్రదమూర్తి.

54

క. నీ వింత దెలిసి పలికెద, వావిభుఁడును మున్న నన్ను ననుమతుఁ జేసెం
గావునఁ దల్లి మీకుం, గావించెద నిర్దఱకు నఖండప్రియమున్.

55

అఖి బ భుహహసుం డస్థసునితో యుద్ధంబు సేయుట.

చ. అని నిజమందిరంబునకు నయ్యెలనాగఁ దగంగఁబుచ్చి య
మ్ముజవరుండు సాధనస¹నుంచిత మైనరథం బుదాత్తరే
ఖ నెఱయ నెక్కి యర్హపరికల్పితభూషణలేపనాంబరం
బును సమరోత్సవోద్ధతవిభూతియు నై తనమే నెలర్పఁగన్.

56

ఆ. ఎక్కి హంసకేతు వేడ్తెఱఁ గ్రాలంగ, నరిగి యశ్వమునకు నడ్డపడఁగఁ
జూచి మెచ్చి నవ్యసాచి మార్కొనుటయుఁ, గురిసె నతఁడు నిశితశరచయంబు.

శా.వానిం దా నవలీలమైఁ దునిమి దుర్వారోద్యముం డద్రిభి
త్సానుం డొక్కట నాత్మసూనునొడలం దూపుల్ నిగిడ్చెం బదా
తానిశ్శంకుఁడు బాహుసారమద మేపారంగ నవ్వీరుమే
వే నారాచము లైదునాలుగులు పృథ్వీనాథ నాటించినన్.

57

చ. మదిఁ గొనియాడి యారిపువిమర్దనుఁ డంచసిడంబు ద్రుంచి యే
పొదవఁగ మేను నొంప ²నచలోద్ధతి నాతనిజత్రు వేసె బె
ట్టిద మగునారసంబునఁ గడిందిమగం డగుబభ్రవాహనుం
డది వడివేర్చి శోణితజలార్ద్రత నొందక యుచ్చి పోయినన్.

58

క. అమ్మేటిమగఁడు దనచా,వ మ్మూఁత గ నిల్చి సోలి పనపడి తెలి వు
ల్లమ్మున నొలసిన నౌరా, యిమ్మడి యని పొగడఁ గొడుకు నెంతయుఁ బ్రీతిన్

తే. పొగడి యే దీప్రశరములు నిగుడఁ జేయు

నుద్ధతికి మంచిబంట వై యౌర్వ వలయుఁ
జమ్ము రా యని పలికి వాలమ్ము లధిక
రయము మెఱయంగఁ బరఁగించె రాజముఖ్య.

6

ఆ. మొనసి వాని నతఁడు ముత్తునియలు గొంగఁ, జేయ మత్సరంబు చిత్తవృత్తి

దనికి సత్వరముగఁ దద్దాత్రమున నించె, నరుండు పెక్కు

ఉ. దానికి నీడఁబోవక యుదగ్రపరాక్రమ మొప్పు వజ్రకీ
లానిభతఁ మెఱుంగులవిలాసము నింగి వెలుంగ నుద్భటుం
డై నిగిడించె బాధ్యహృదయస్థలి నారస మస్త్రశస్త్రవి
ద్యానిపుణత్వశాలి యగునన్నరపాలసుతుండు భూపరా.

—అట్లు అర్జునుండు బభ్రువాహనునిశరంబుచేతఁ బుడమిం ద్రెళ్లుట. —

క. వడి నది వీపున వెడలి నఁ, బడియెఁ బుడమి నర్జునుండు పదపడి త్రెళ్లెం
గొడుకును మున్నతఁ డేసిన, బెడిదపుటేటులయలంతఁ బృథ్వీనాథా.

వ. అట్లు దనపతియును సుతుండును భండనంబునం బడుట విని శోకాక్రాం
యగుచుఁ జిత్రాంగద యులూపియుం దోడన చనుదేర నచ్చటికి వచ్చె న,
వచ్చి యచ్చెలువ యయ్యిరువురం గనుంగొని యుల్లంబు జల్లినఁదల్లిడిల్లి మూఁ
మునింగి మేదినిం బడి కొంతవడికిం దెలిసి యులూపి నాలోకించి

సీ. నీకతంబునఁ బతి నాకుమారునిచేత ననిఁ బడి యున్నవాఁ డతిప కంటె
నీవు పతివ్రత గావె ధర్మజ్ఞువు గానిదానవె యేమి కారణమున
నిది కార్యముగఁ జెప్పి తీసిన్నవానికిఁ గొడుకుదిక్కున నాకు నడలు లేదు
వరుఁ జూచి పొక్కెద వామాఱీ నీదెనఁ దప్పు సేసినను నీతనిఁ గృపార్ద

తే. చిత్తవై యెల్లభంగి సంజీవితుండు గఁ, జేయవచ్చు యక్కట నాథు నేయఁబని
చావు సూచియు వగవవు సాహసమున, కొలఁది లేదు నిన్నేమందుఁగులవరేణా

వ. అని పలికి పార్థుం జేరం బోయి

ఆ. మహితకీర్తిలోల మత్స్యాణవల్లభ, యన్యజనులప్రాణ మరసి కావఁ
జాలునట్టినీకు నేల ప్రాణంబుల, నిట్లు వదలి పోవ నిచ్చి యుండ

సీ. నాథ నీ వెప్పుడు నన్ను మన్నింతువు కినువిచ్చి చూడక యానికి దగునె
హయమున కెవ్వరు నడ్డంబు రా కుండ ¹నాఁగితి వగ్రజనధ్వరంబు
వ మ్మయి పోకుండ లె మ్మిత్తురంగంబు వెనుకొన వలవదే యనఘు నీకు
నని యార్తి బలవించి యహిపుత్రిదెనఁజూచి సుతుఁ డెట్టులుండినఁ బతికి నిక్ష
తే జీవ మాండ్రురఁ బెక్కండ్రఁ జేసికొనుట
పురుషులకుఁ దప్పె భార్య లితైరువునందు
²నడవరే యొర్పి నీదుమనమున నింత
యెఱిఁగి కలిగింపు వరు వేయు నేల తల్లి.

వ. అని యంత నిలువక.

ఆ. కొడుకుచేతఁ జచ్చి పడి యున్నయిక్కురు, కులవరేణ్యుఁ గరుణ గూరి నీవు
బ్రదుకఁ జేయ కున్నఁ బ్రాయోపవేశన, మాచరింతు నహికులగ్రగణ్య.

- వ. అని పలికి పతిచరణంబులు శిరంబు సోకం బ్రణమిల్లి యాసీన యై మూర కుండె నట్టియెడ బభ్రువాహనుండు దెప్పిటి లేచి యప్పొలంతిం జూచి 72
- ఉ. ఇంచుకయేనియున్ వనట నెన్నడుఁ బొందనితల్లి నేడు నా మంచితనంబునం బిలుకుమాలిననాథుని సుగ్రశత్రులన్ మందు నినుండువోలెఁ బరిమార్చుమహాబలుఁ జూచి యిట్లు దుఃఖించుచు నుండఁ జూచితి సకిల్పివచిత్తున కింత పెద్దయే 73
- క. గాదిలితనయుండ నగునే, గా దన కిక్కురుకులాగ్రగణ్యుని నిమ్మై మేదినీఁ గూల్చితి మణికిర,ణోదా త్తం బైనమకుట ముర్విం బొందన్. 74
- వ. అని విలాపంబు సేసి వివ్వచ్చుతోడం గూడ యజ్ఞతురంగానుసారులై వచ్చిన యాజ్ఞవల్క్యశిష్యప్రభృతిబ్రాహ్మణజనంబులు నయనపథప్రాప్తు లగుటయు.
- సీ. అధ్వరహాయవిషయంబుగా పీ రేమి పసి సేయవా రొక్కొ పార్థుఁ డిట్లు వడి యున్నవాఁ డని పలవించి జనకుని నిట్లు సేసినపాపుఁ డెవ్విధమున నాచరించునొకొ ప్రాయశ్చిత్త మని పల్కి పండ్రెండువర్షముల్ భైక్షవృత్తి నిన్మహాత్మునికపాలమున నడపంగ వలయుఁ గా కొం డెద్ది గలుగ నేర్చు 75
- ఆ. నని యులూచిదిక్కు గనుఁగొని నీవు వ, స్పంగఁ దండ్రీ నిట్లు భండనమున విగతజీవితుఁడుగఁ దెగఁ జేసితిని నింక, నెలమిఁ బొందు భరతకులపవిత్ర. 76
- వ. అని వెండియు. 77
- క. జనకునిఁ దెగటార్చినపావునకుం బ్రాణంబుతోడి ¹పొత్తు మనంగా మనమునఁ దాలిమి గలుగునె, చనుఁ గాక యతండు సనిననద్గతిక తగన్. 78
- వ. అని యుగ్గడించి స్థావరంబులు జంగమంబులు నగుభూతంబులు విన భుజంగ పుత్రియు నాకర్ణింపఁ జెప్పి ²వ్రతంబు నిష్ఠం బూనెద మాతండ్రి లే కునికి నిజం బగునేనిఁ బ్రాయోపవేశంబ యుత్తమకృత్యంబు వీరవధంబుపాపంబంత కంటెను రాజవధం బెక్కు డంతకంటెఁ గడునగ్గలంబు ధార్మికవధంబు జనక వధపాతకం బింత యని కొలంది యిడ రా ది ట్లుండ వీరుండును రాజును ధార్మికుండును జనకుండును నైనయిచ్చుహితాత్ముని వధియించినమహాపాతకుని కేతద్వ్రతానుష్ఠానంబుదక్క నొండుమెయి నిష్క్రమితి గల్గునే దీని నడపెద నని పలికి యస్పరమనియతుం డుపస్పర్శనం బొచరించి పలుకు లుడిగి కూర్చుండె నప్పుడు. 79

—ॐ— ఉలాపి సంజీవనమణిచేతి నర్జును బ్రదికించుట —ॐ—

- ఆ. అట్లు దెంపు సేసి యాసీను లైనయా, తల్లిఁ గొడుకు నవనిఁ ద్రెల్లి యున్న విజయుఁ జూచి పాఁపవెలఁది సంజీవన,మణి దలంచె గురుసమాజముఖ్య. 80
- వ. తలంచిన భుజంగమంబులకుఁ బరాయణం బైనయమ్మణి యమ్మహాభాగహస్త

తలంబునకు వచ్చిన నాభామిని బభ్రువాహనునాననం బాలోకించి.

- సీ. విజయుండు సచ్చనే వేదమృతాలార యింద్రునిచేత నైన నీతనికి నొక్క
ప్రియము సేయంగఁ గోరియును నీకొలదియారయుబుద్ధి నీతండురణమొనర
దల చిన నివ్వీరుతలఁపు సిద్ధింపంగఁ జేయుటకును నింత సేయ వలసె
నాకుఁ గావున మోహనం బగుమాయాప్రయోగంబు నడపితి నుజ్జ్వలాత్త
తే. నరుఁడు నారాయణుఁడు మహాత్తరము నువ్వె, యితని తేజమెవ్వరికిని నెట్లుదా
నార్పవచ్చు మీవగపెల్లఁ దీర్ప నిపుడ, యుత్థితుం డగు నీకొరవోత్తముం
వ. మాయాప్రయోగంబ వేటొండు గాదు నీకు మీతండ్రితోడ భండనంబు సే
బుద్ధి వుట్టించితి నింతమాత్ర యని తత్ప్రదేశంబున నున్న యెల్లజనంబు
నుల్లంబుల నానందంబు నొందఁ బలికి యున్నునిపూరపురపతికరతలంబుననన్త
యిడి దీని నిస్తుహాత్మనిహృదయ దేశంబు మోపు మనవుడు నతం డట్ల చేయ
యుం బాధ్యండు ప్రత్యుజ్జీవితుం డై.
- తే. లేచి కూర్చుండి కలయంగఁ జూచి యెట్టి
సెరల కాంతియు దంతరుచియును బెరయ
నతిమనోహరముగఁ దననుతునితోడ
మనుజనాయక కుశలమే యనుడు నతఁడు.
- సీ. వినయ మారంగ నాతనిచరణంబుల కెఱిగి భవత్పుణ్యవీక్షణమున
సఖిలంబుఁ గుశలంబ యనిన నిజ్జనముల మొగములయం దెల్ల వగపు దోచి
యచ్చెరువాటును హర్షంబుఁ గదిరెడు నిది యేమి సెప్పవే యెఱుఁగు దేని
నాచెప్పినట్ల రణంబున కేతెంచి తీవు చిత్రాంగద యేల వచ్చె
- ఆ. నిచ్చటికి నులూపి ¹యేమిటి కిపుడు న
దైంచె ననుడు భక్తినిర్భరముగ
నతఁడు సాఁగి మ్రొక్కి హస్తముల్ మొగిచి య
య్యహితనూజఁ జూపి యతనితోడ.
- వ. అంతయు నిస్తుహానుభావ నడుగుం డనిన గాండీవి యాయుంతివదనం బా
కించి కురువంశనిస్తారకా నీరాకకుం గారణం జేమి యిచ్చునిపూరపురనా
దెన నావలన భవదీయచి త్రంబు ప్రసన్నం బయి యున్నయదియె యిన్న
యును నేనును జిత్రాంగదయును నీ కేమియు నపరాధంబు సేయము గ
యనుటయు.

—ॐ ఉలూపి యర్జునునితో విసువులకోప్పప్రసాదంబుల నెఱింగింపుట. ॐ—

- సీ. అల్ల న నవ్వుచు నయ్యింతి నతనితో నాథ నీయం దొకనాఁడు నెగ్గు
గలదె నాపుత్రునివలనఁ గీ డెక్కడి యది వినీతాత్మ చిత్రాంగదయును

- గినియక విను మేను వినతో త్రమాంగ నై చెప్పెద నీనుతుచేత నీకు
నావహిల్లె నశుభ మావహంబున నీవు గంగాతనూజ శిఖండి నెపము
తే గాఁగఁ దెగటార్చి తది పాతకంబు దాని, కనఘ నిష్కృతి సేయక తనువు విడిచి
తేని సరకవాసమునకుఁ బోన వలయుఁ, గాన నిష్కృతి సేసితిఁ గడఁగి వచ్చి.
- వ. అది యెట్లంటేని నాకర్ణింపుమే నొక్కనాఁడు సఖసమేతంబుగా సురనదీస్నానం
బునకు వచ్చి యుండ వసువు లక్కడ కేతెంచి యింత సంత నొక్కరేవునం
దోఁచి కృతస్నానులై నిజరూపంబున సన్నిహిత యైనగంగాదేవితోడ గాండీవ
ధరుండు శిఖండిం బురస్కరించికొని గాంగేయుం డేయ కుండం బరమసాయ
కంబుల సతనిం గూల్చె నట్లు కుత్సితజయార్జనం బొనర్చినయయ్యర్జును నేము
శాప సంతాపితం జేయుదు మని చెప్పిన నప్పురమానుభావయు దానికొడం
బడినవలుకు వలికె సంతయు విని తత్క్షణంబు. 88
- సీ అరిగి యేఁ దండ్రికి నతైఱం గంతయు నెఱిఁగించుటయు సతం డెనక మెనఁగ
భయమున రయమునఁ బఱి తేంచి వసువులఁ బెక్కువిధంబులఁ బ్రియము పుట్టఁ
దెలిచి ప్రార్థించిన నలుక వో విడిచి వా రతనితో విలు సమయం బొకండు
సేసెద మనిలోన వాసవి దత్సానుఁ డగుబభ్రువాహనుం డస్త్రవిత్తఁ
- ఆ. బఱిపి కూల్చె నేనిఁ బాయు నక్కిల్చివ, మనిన మగిడి వచ్చి యాభుజంగ
నాథుఁ డెల్లఁ జెప్పె నాకు నిప్పుని దగ, నిట్లు దీర్చితిని సమిద్ధతేజ 89
- వ తీర్చినతెఱంగు నెఱింగించెద నని పలికి బభ్రువాహను నుపలక్షించి యిక్కు
మారుండు నీతో సమరంబు సేయ నొల్లక నీకు నమస్కరించి మరలి మందిరం
బునకుం బోవు చున్కి బుద్ధిం గని సమయకార్యంబునకు నిది యవసరం బని
యూహించి రయంబున సితనికడకు వచ్చి రణంబు మీతండ్రికిఁ బ్రియంబును
ధర్మంబు నని చెప్పి యితనిం బోరికిం బురికొల్పి యివ్వీరునియందు వసువులు
సెప్పినవిధంబు గలుగునట్లుగా విక్రమవిశేషం బావహించితి. 90
- క. అనినఁ బ్రియ మంది దేవీ, యనఘం బగునీచరిత్ర నుస్మత్కులవ
ర్ధవకారి యగుట యెప్పుడుఁ, ¹గనినది గాదె యని పలికె గాండీవి నృపా. 91
- ఆ. పలికి నాదరముగ బభ్రువాహనుఁ జూచి, మానితాగమిష్యమాణచైత్ర
మాసపౌర్ణమాసి మహితాశ్వమేధకా,లంబు దానిదెసఁ దలఁపు గలిగి. 92
- క. నీవును దల్లులు బంధుజ,నావళియుం బరిజనములు హస్తిసగరికిఁ
రా వలయు ధర్మజునిసం,భావనముం బడయు ²టాసఁగుఁ బరమశుభంబున్.
- చ. అనవుడు నట్ల చేసెద నుదాత్తచరిత్ర పురంబు సొచ్చి యి
వ్వనితలు నీవు నావలనివత్సలతం ³గొనియాడు చియ్యెడన్
మన మలరంగ నిల్చి జనమాన్యునిఁ గా ననుఁ జేసి ప్రీతి నే
ననుపఁగ వచ్చి చేయు మను యాసము యజ్ఞ తురంగరత్నకై. 94

వ. అనుచుం బ్రణతుం డై బభ్రువాహనుండు ప్రార్థించినం బాధ్యం డప్పార్థివుతో
నేను దీక్షితుండ నగుట యెఱుంగవే నాకుం బురప్రవేశంబు సేయం జనదు
పోయి వచ్చెద మీరును నుఖుల రయి యుండుం డనిన నట్లకాక యని యతం
డుచిత్రకారంబునం బూజించి యామంత్రణంబు సేయ నబ్బానులచేత నను
ష్టాతుం డై యచ్చుహాత్తుండు యజ్ఞాశ్వంబు ననుసరించె నదియు నిజేచ్ఛ నఖిల
దేశంబులం బ్రవర్తిల్లె నట్టియెడ. 95

క. రాజగృహపురముకడ న,వావిజి యరుగు టెఱిగి యాహవమునకుఁ బిలిచెన్
రాజత్కిర్తిధనుం డగు,నాజిష్ఠుని మేఘసంధి యనురా జధిపా. 96

వ. అట్లు లిప్పురంబుసతి యగుజరాసంధపాత్తుండు బాల్యంబునం దన్ను నెదిరి
నెఱుంగమిం గవ్వడిం గయ్యంబునకుం బిలిచి పుచ్చి తోడన కల్పితరథాయా
ధుం డై వెడలి యవాసనవికి నడ్డపడి. 97

సీ వనితలలోలం జనియెడుచాడున నివావిజి గొని యించుకేని శంక
లేక పోయెదవు పో నీక యే బట్టెద దీని గయ్యము సేసె దేనిఁ జేయు
మరుడు నవ్వుచు నతం డమ్మగధేశుతో విఘ్నకర్తల నేను వెరవుతోడ
మాన్పింతు వినుము నామనమునఁ గిన్న లే దది యెట్లు లనిన మదగ్రజుండు
తే. సామమునన కర్ణము నీవు నక్కఁబెట్టి, కొందుగాని యెవ్వరియెడఁ గ్రూరవృత్తి
వలప దని నాకుఁ జెప్పిన వాడు గాన, యట్లు సేయుదు నీయివ్వ మాచరింపు.

—ఁఁఁ అర్జునుండు జరాసంధపాత్తునితో యుద్ధంబు సేసి యోడించుట. ఁఁఁ

చ. అనవుడు నేమియుం బలుక కాన్యపపుత్తుండు నిర్జరేంద్రపు
త్తునివయి నుజ్జ్వలంబు లగుతూపుగముల్ వరఁగింప వాని నె
ల్ల నఱిండు శాతభల్లతసులం దునుమాడియు నొల్లఁ డయ్యెఁ ద
త్తను వొకబాణ మేనియుచు దాఁకఁగ నేయ నరేశ్వరోత్తమా. 99

వ. అగ్గాండివికృప యే మని చెప్పుదు. 100

క. తనమీఁద మగధుఁ డేయఁగ, జననాయక రథ్యములను సారథి నైనన్
గొనకొని నొప్పింపక యల్లన శరనికరంబు పైఁ గలయ నిగిడించెన్. 101

క. అది బలహీనతగాఁ గొని, మద మేపారంగ నక్కుమారుండు లీలం
గదిసి బలునారసంబులు, తదంగమునఁ గ్రుచ్చె నతఁడు దాన నలిగియున్. 102

వ. ఆసహదేవుపుత్రుగాత్రంబు దాఁక కుండునట్లు గా శరంబులు నిగిడించి. 103

ఉ. సారథిఁ గూల్చి యశ్వములఁ జంపి రథంబుఁ బగిల్చి కేతువుం
జీరి శరాసనంబుఁ బొడి చేసిన నమ్మగధుండు ధీరతో
దారగతిన్ సముజ్జ్వలగదాభ్రమణంబున బాహు వొప్పు న
వీరవరేణ్యువైఁ గవిసె విక్రమ మాకృతి దాల్చి పొల్చె నాన్. 104

వ. అట్లు గవియుటయు.

105

తే. అప్పుడును మత్సరంబున కతఁడు భాజ
నంబు గా కుండఁ గాన యన్నరుఁడు వెడఁద
వాతీయమ్ముల గద పలువ్రయ్య లై మ
హీతలంబునఁ దొరఁగంగ నేసె నధిప.

106

వ. అట్లేసిన.

107

సీ. నివ్వెఱపడిన యాన్మపనందనునితోడ నయ్యతిబలుఁడు మాయన్న యొకని
ప్రాణంబులకును దప్పకు మయ్య యని ¹యానతిచ్చినకతన నే నేయ కున్న
నీ వింతవడి పోర నిలువఁ జాలితి విను మది యట్టు లుండె రాజార్హ మైన
ధర్మంబు వాటించి తాఁకితి నన్ను నింతియ సాలు నింక శాంతియ న రేంద్ర

తే. తగినయది యనిపల్కె నతఁడు నిజము, నట్ల కాకని యూహించి యచ్చుహాత్ము
పాదపరిసరమున భక్తిబ్రణతుండైన, గ్రుచ్చికోఁగిటఁజేర్చి యక్కురువిభుండు.

న. వచ్చుచైత్రమాసంబునం బున్నమనాఁడు పాండవాగ్రజు నశ్వమేధం బను
సంధించుటకై బంధులు నీవును రావలయు ననిన నవ్వనుమతీపతి యట్ల చేసెద
నని యత్యంతవిసయంబున నవ్వజయుం బ్రియపూర్వకంబుగాఁ బూజించి
యామంత్రితుం జేసిన నాతఁడు స్త్రీతుం డయి యభినందించి యచ్చుగధపతిం
బురంబునకుం బోవం బనిచి యశ్వరత్నంబు ననుసరించె నదియును వంగపుండ్ర
మైచ్చదేశంబునం జరియింప నయ్యెరాజులు సెనకినం దేజోధనుం డగు నాధ
నంజయుండు జయించుచుఁ జన నత్తురంగంబు.

109

సీ. చేదిదేశంబు సొచ్చిన శిశుపాలునితనయుండు శరభుండు దనదుశుక్తి
పురము వెల్పడి యుద్ధపూర్వకంబుగఁ జేరి యచ్చుహావీరున కర్ప లిచ్చె
నతని వీడ్కొల్పి యయ్యతుల తేజుఁడుఘోటకమువెనకనుచుఁ డేంకణకిరాత
ముఖదేశనృపతులు ముట్టినఁ దగ గెల్పుగొనుచుఁ గ్రమంబునఁ గోనలులను

ఆ. గాశులను జయించె గ్రమ్మటి యత్తురంగము దశార్ణ దేశగామి యయ్యె
జిష్ణుఁ డనుసరింపఁ జిత్రాంగదుం డని, నేసి యొడి పూజ నేసె నధిప.

110

వ. ఇట్లు దశార్ణపతి పార్థునిం బూజించి యాతనియాదరణంబు వడిసి పోయెఁ బనం
పడి తురంగంబు నిపాదాధీశదేశంబునకుం జనిన నేకలవ్యనందనుండు పాక
శాసననందనుమీఁద నైపాదనేనాసమేతుం డై తోఁతెంచిన.

111

చ. అతనిబలంబుఁ గ్రూరవిశిఖార్చుల నేర్చిన బాహు²సారగ
ర్వితుఁ డగునన్నిపాదపతి వీర నెదుర్కొనినం గిరీటి యా
తతపటుబాణదీధితులఁ దన్మదసంతమసం బడంచె వాఁ
డతివిసయంబునక విసతుఁ డై తగ నర్చితుఁ జేసె నాతనిన్.

112

1 యప్పుగించినకతన నేఁ గినియకున్న 2 గర్వద, ర్పితుఁ డగు.

- వ. అ త్లేకలవ్యసందనుం దనవశంబు సేసికొని ధనంజయుండు హయంబు నను
గమించె నది మరలి మఱియును దక్షిణాభిముఖంబయిచని తిరుగఁ బొండ్రాంధ్ర
ప్రవిశ కేరళకర్ణాట దేశాధీశుల ననాయాసంబున వశగతులం గావించికొనియె
గ్రమంబున సౌరాష్ట్రంబు సొచ్చి గోకర్ణ సమీపంబునం బ్రవర్తించి పదంపడి.
- సీ. ద్వారకానగరంబుచేరువ ఘోటక మరుగంగఁ బ్రీతు లై యదుకుమారు
లాలపుటాలంబు ననువున నయ్యింద్రనందనుఁ గని పూజనం బొనర్ప
నభినందనము సేసె నవ్వీరుఁ డపరాభిధీరదేశంబులఁ దిరిగి పంచ
నదముపైఁ జని ¹మావు సరనాథ గాంధారదేశంబు సొచ్చి వర్తింప శకుని
- తే. నందనుఁడు బాల్యకలితదుర్మయముపేర్చిఁ
దనదుసేనలఁ గూర్చి యుద్దామగతిఁ గి
రీటిఁ దాఁకిన నతఁడు వారింఁచి పాండ
వాగ్రజనియాజ్ఞ దెలుపంగ నంతఁ బోక. 114
- క. పొదివినఁ గనుఁగవ వెడకెం, పొదవఁగఁ జతురంగముల శరోత్కరములఁ దాఁ
బొదివె విజయుఁ డవి వడియుం, జెడరియు సన్నంబు లైనఁ జిత్తములోనన్.
- ఉ. మత్సర మెక్కఁగా నుబలుమన్నఁడు దుర్దమలీలఁ గిట్టి బీ
భతునిపై నిశాతశరపంక్తి నిగుడ్పఁ దదీయబాహుసం
పత్సముదీర్ణతం దనదుభావమునం గొనియాడి యెంతయున్
వత్సలుఁ డైనయన్నరుఁడు వానికి నిట్లనుఁ గౌరవోత్తమా. 116
- రాజులఁ జంపకు మని మా, రా జానతి యిచ్చె నుద్ధరత నే నని న
య్యోజ విడిచిన పైనఁ బరాజితుఁ గా నన్ను నద్ధరాపతి దలఁచున్. 117
- అట్లునుఁడు గాంధారదేశాధీశుతో యుద్ధంబు సేసి జయించుట. అట్లు
- ఉ. కావున నేఁ గడంగ విను కయ్యము నీ కిది యేల తమ్ముడా
నా వినియున్ వడిన్ శకునినందనుఁ డయ్యమరేంద్రనందనుం
దా విశిఖంబులం బొదివె దానికి ²నవ్వుచు వానిశీర్షకం
బావిజయుండు బలవేడఁదయమ్మున నేలఁ బడంగ సేసినన్. 118
- వ. అచ్చిత్రము సూచి యచ్చోటం గలయట్టి. 119
- క. ఎల్లజనులు నివ్వీరుం, డొల్లఁడు గా కు త్తమాంగ ముర్వి నిటుల వే
డొల్లఁగ నేయఁడె వలసినఁ, జెల్లం బో యితనికరుణచెలు విట్లున్నే. 120
- వ. అనుచు నక్కుమారుం జేరి యతనితేరు మరల్చికొని పోవం బోవ 121
- తే. దురభిమానముపేర్చి నన్నరవరుండు
మరిలి నరుమీఁద నడవ మున్ తెరలి చనిన

బలము గ్రస్తుతీ యయ్యింద్రునట్టిఁ జాట్టు
బలసి శస్త్రాస్త్రచయములు వరఁగఁ జేయ.

122

చ. అవి నిశితాస్త్రపంక్తిఁ దును మాడి రయం బెసఁగంగఁ గప్పె నా
హవతల మంతయుం దలర నప్పటువిక్రమశాలి యస్తుహా
గ్రవిహరణంబునం గలఁగి కన్కనిఁ బాతె బలంబు లక్కుమా
రనరునిఁ గాచికొంటకు ధరావర మంత్రులు వానితల్లియున్.

123

వ. అర్ఘ్యంబు గొని రయంబున శరణు శరణునుచు వచ్చిన నవ్వివ్వచ్చుండును
నవ్వేలంది నభినందించి మంత్రులకు మాననీయవచనంబులం బ్రియం బొనర్చి
యబ్బాలునితో సాంత్యనస్వరంబున నిట్లనియె.

124

ఉ. నీ విట వన్ని నాపయి ననింద్యపరాక్రమ రాక సూచి మ
ద్భావము భేద మొందుటయు ధర్మజుపం పిది రాజకోటి నే
నేవిధి నైనఁ జంప నని యెల్లజనంబు వినంగఁ జెప్పునే
కావున నీబలంబులన కాని నినుం దెగటార్చు కుండితిన్.

125

వ. విశేషించి గాంధారిధృతరాష్ట్రులం దలంచి నాకు నీదెన నిట్లు గా వలసియుండె.

ఆ. అట్టు లగుటఁ జేసి యవనీశనందన, యంతప్రాద్దుఁ బోరి తింక శాంతిఁ
బొందు టాప్పు ధర్మపుత్రునితోడి పొం,దొప్ప దయ్య నీకు నుదితశౌర్య.

127

వ. అని చెప్పి యాగామి యయిన చైత్రంబుపున్నమనాఁ డన్నరేంద్రచంద్రునశ్వ
మేధయాగంబున కనురాగం బెసంగ రచ్చి యనియునుం బలికి యప్పండవ
మధ్యమండు మేధ్యాశ్వంబు ననుసరింప నది కరిపురంబు దిక్కు మొగం బయి
యరుగం జొచ్చె నట్టియెడ నతండు వివిధదేశంబులం దిరిగినతెఱం గెల్లనుం
జారులచేత విని యజాతశత్రుం డప్పురుహూతేపుత్రుం డశ్వరక్షణం బట్లు ధర్మ
ప్రకారంబున నిర్వహించుటకుం బ్రీతి వహించె నద్దివనంబు.

128

ఆ. మాఘమాసపౌర్ణమాసి యై యుండె నా,ధర్మనందనుండు పేర్ని వెలయ
నెలమి మిగులఁ బెద్ద కొలువున నుండి తమ్ముల సగౌరవముగఁ బిలువఁ బనిచి.

వ. అనిలనందను నాననం బాలోకించి.

130

క. నీతమ్ముడు తురగముఁ గొని, యేతెంచుట వింటిఁ జైత్ర మింకఁ దడవు లే
దీతటి మునులను నృపనం,ఘాతంబును బిలువఁ బంపఁ గా వలయుఁ దగన్.

వ. యాగశాలయు శిల్పిజనులం గొని కల్పింపుము తగువారలకు విడియం దగియెడు
వివిధగృహంబుల నొనరింపు మని పనిచిన నతండు.

132

ఆ. యజ్ఞవాటమును జనాధిపులకు ముని, వ్రాతములకు విడియ నలయునట్టి
మందిరములుఁ గనకముశిమయంబులుగా నొనర్చె దజ్జమగుజనంబు వొగడ,
ఇ

- క. ధరణీసురులను బనిచెను, ధర నెందును దిరిగి మునుల ధాత్రీశుల న
ధ్వరమునకుఁ బిలువుఁ డని య,మ్మరుత్సుతుఁడు వారుఁ జని సమంచితభక్తిన్.
- చ. పిలిచిన రాజులున్ మునులుఁ బ్రీతి యెలర్ప బలోత్కరంబు శి
ష్యులుఁ దమతోడ రా మనము లుష్విళు లూరఁగ యజ్ఞవర్తనం
బులుఁ గనుఁగొంటకై సకల భూపలయంబునఁ గల్గునట్టివా
రలు సనుదెంచినం గురుధరాపతి చిత్తము వేడ్క నూనఁగన్. 135
- క. ఎదురుకొని వీడుఁబట్లకు, ముద మారఁగఁ దాన యనిచి మొక్కలములు నిం
పొదవించునట్టివియుఁగాఁ, బదార్థములు ¹ప్రజదలమునఁ బాటించి తగన్. 136
- క. భోజనశయనాననములు, రాజ్యలైడునట్లు గాఁగ రాజుల కెల్లం
దేజోధనుఁ డా ధర్మత,నూజుం డిడఁ బనుచు జనవినుతనుచరిత్రా. 137
- చ. మునులకు నెల్లఁ గందములు మూలములున్ ఫలకోట్లునుం బ్రియం
బొనరఁగఁ దాన పోయి మధురోక్తులతోడ సమర్పణంబు సే
యు నిటుల సంవిధానము లనూనము లై విలసిల్లఁ జేయు న
య్యనిమిషనాధవైభవుఁ డహంకృతివర్జనసంస్తుతంబుగన్. 138
- తే. యజ్ఞవాటంబుఁ దక్కటియాలయములు
లలితభంగి రమ్యములు సలక్షణములుఁ
గా నొనర్చిన శిల్పినికాయమునకుఁ
బసదనం బిచ్చె సంతసం బెనక మెనఁగ. 139
- సీ. పాండవాగ్రజుఁ డట్లు పవననందనుఁ బంచి యజ్ఞశాలాకరణాదు లైన
కృత్యముల్ నడపుటఁ గృష్ణుండు గనుఁగొనికడుఁబ్రీతిఁ బొందె నాగతనృపాలు
రచ్చెరు వొంది రయ్యమృతాంశువంశనిస్తారకుం డర్థిమైఁ దేరఁ బనుప
ననవద్యపశువుల నఖలజాతులవానిఁ గొని వచ్చి రత్నోంతకుశలపరిజ
- ఆ. నంబు లన్నవర్వతంబులు నాజ్యవా,హినులుఁ గల్గి విప్రజనపరంప
రలు భుజించుపేర్చియొలసి యాగారంభ,సమయ మద్భుతప్రజనకమయ్యె. 140
- క. విను లక్షభూసురులు గుడి,చిన నొకమరి మ్రోయుభేరి సెలఁగుచు నుండున్
జననాయక యెప్పుడు నే, మని చెప్పుదు నశ్వమేధయజ్ఞవిభూతిన్. 141
- చ. శరధిపరీతభూమిఁ గల సర్వజనంబును దోచె నమృహా
ధ్వరమున భూపతుల్ మకుటపంక్తులు భూషణరాజి జక్కఁగాఁ
బారిఁ బారిఁ ద్రోచికొంచు మదిఁ బొంపిరి వోయెడువేడుకం బనుల్
వెరవులు లావులున్ మెఱయ వేయవిధంబులఁ జేయు టొప్పుగన్. 142
- సీ కలయంగ రాజులఁ గనుఁగొని ధర్మనందనుఁడు భీమునిఁ బిల్చి మనుజపతుల
కెల్లను వే పూజ లిమ్మున్న నమ్మరుత్తనయుండు దగఁ దనతమ్ముదోయి

నెలమిఁ గూర్చికొని మహీశుల సబహుమానంబునఁ బూజించె నలిననాభుఁ
డప్పుడ సీరిసాత్యకిముఖియాదవసహితంబు గాఁగఁ బ్రసన్నవచన

తే. కమల మొప్పుంగఁ బాండవగ్రజునికడకు

వచ్చుడును బ్రియ మలర నవ్వనుమతీశుఁ

డాబలుండును సతఁడును నాదిగా న

మస్తయాదవులకు నధికార్ప లిచ్చె.

143

వ. నారాయణుండు నరునిం బ్రసంగించి పాండవగ్రజమొగంబు గనుంగొని
ద్వారవతి నుండి యాపుండును విచక్షణుండును నగువాఁ డొక్కరుండువచ్చె
వివ్వచ్చుం డప్పురంబుపరిసరంబునఁ బోవం జూచితి ననియె వివిధసంగరంబు
లం దదంగంబు కృశంబై యున్నయది యనియుం జెప్పె నప్పాథుండు సేరువ
కు నరుగు దెంచెం గాలోచితక్రియాకలాపంబునకుం దొడంగు మనవుడు నప్పు
డమితేఁ డప్పురుపోత్తమునితోడ.

144

క. నీసంపునఁ బోవుట ను, ద్వీపితబలశౌర్యధైర్య తేజోయుతుఁ డై

యాపార్థుఁడు యోగక్షే, మోపేతుం డయ్యె నడపు ముచితంపుఁబనుల్.

145

—ఇతి కృష్ణుండు ధర్మజునితో నర్జునుసందేశంబు పెప్పట ఇతి—

వ. అనిన నవ్వారిజనాభుండు ద్వారకనుండి నచ్చినవాఁ డగ్గాండీవి దనతోడం
జెప్పె నని చెప్పినమాటలతెఱుం గాకర్ణింపుము.

146

ఆ. నాదు విన్ననముగ నరనాథునకు విన్నవింపు రాజులెల్ల వేడ్కతోడ

జన్నమునకు వచ్చుచున్నార ము న్నెట్టివార లైనఁ బూజవలయు ననుము.

వ. విశేషించి మదీయపుత్రుండు.

148

క. మణిపూరపురాధీశుఁడు, గుణగణవిభ్రాజతుండు గురుహితుఁడు విచ

క్షణసరుఁడు భుక్తివాహనుఁ, డణుమాత్రముఁ గీడు లేనియట్టిం డెందున్.

149

క. మీచరణసరసిజంబులు, సూచుటకై రాక దనకు సువ్రతముగ మున్

వేచి యునికి వచ్చుఁ గృపా,¹ గోచర మగుచేతకుం దగును మీ కనుమీ.

150

వ. అని చెప్పె ననిన విని యవాక్యంబు లభినందించి ధర్మనందనుండు గోవిందు
నితోడ.

151

నీ. ఏ వింటి విజయుఁ డనేకయుద్ధంబుల నలజడి పడట య ట్లతఁడు నాఁడు
నక్కట ద్రోణభీష్మాదులతోడియెక్కుడుఁబోర నిడుమలఁ బడియె నేఁడు
నిత్రైఱంగునఁ బడియెడు నాకుఁగా నిన్నిపాటులు వడునె యప్పురమసౌఖ్య
యోగ్యదేహుండు ని² న్నొక్కటి నడిగెద నతనిమేను సులక్షణాన్వితంబు

తే. నామదికి నెక్క నీవు గన్వేషి కన్న, యట్టికీడు తదీయంబు లైనయవయ
వముల నెందేనిఁ గలిగెనే యమితదుఃఖి, భాగియగుటకు మూల మై పద్మనాభ.

క. తెలుపఁ దగు నేనిఁ గరుణం, దెలుపుము నా కనుడు వాసుదేవుఁడు నీకుం

దెలుపుటయుఁ గృత్యమే విను, తెలిపెనఁ గలమాత్ర వసుమతీవరముఖ్యా. 15౩

తే. సర్వగాత్రంబులందును సవ్యసాచి
కధికశుభలక్షణంబుల యతిశయిల్లుఁ
దనువుమాత్రకు నించుక ధరణీనాథ
యెక్కుడై యుండుఁ జిటుదొడ లిదియ కొఱత

154

క. అలజల్లు దీనివలనం, గలిగెడునో కాని తక్కు గలుగ దరిష్టం
బలఘుశుభలక్షణాన్విత, విలసితతనుఁ డైనగాండివికి నెయ్యెడలన్.

15౫

వ. అట్లున్నదూవు సెప్పినవెన్నునివచనంబుల్లు విని యవ్వసుంధరావల్లభుం డతని
యాననం బాలోకించి యది యట్ల కాక యని పలికె నప్పుడు పాంచాలి పద్మ
నాభుం బ్రీతిస్ఫీతం బగుచూడ్కి నాలోకించిన నాలోకనాథుం డది యర్జున
విషయం ¹బైన ప్రీతనంబుతెఱుం గగుట యెఱింగికొనియె నట్టియెడ భీమా
దులును యాదవకుమారులును నక్కిరీటిగుణంబు లగ్గించుచు నాప్రాద్దున కది
య గోష్ఠిగ నల్లాపంబు సేయు చుండ నగ్గాండీవిపాలనుండి కాలరి ననుదెంచి.

సీ. పాండవాగ్రజునకుఁ బ్రణతి యొనర్చి విన్వచ్చుఁ డిప్పురి సేర నచ్చె నెల్లి
వచ్చు మీశ్రీ పాదవనజంబులకు మ్రొక్క ననవుడు హస్తాశ్రు లడరఁ బులకి
తాంగుఁ డై వానికి నన్న రేంద్రుఁడు పసదన మాభరణవస్త్రకనకములు స
మగ్రంబుగా నిచ్చె నందఱు నానందరసమునఁ దేలి యారాత్రి పార్థుఁ

ఆ. జూచువేడ్క నూనుచును వేగు తెప్పుడో
యనుచు నుండ ²నుదయ మయ్యె నినుఁడు
క్రీడి సమయవిహితకృత్యముల్ సలిపి హ
యంబు మున్ను గాఁగ నరుగుదెంచె.

15౬

వ. అప్పుడు.

15౭

—ఇది అర్జునుఁడు యజ్ఞశ్వంబుతోడ హస్తీపురింబునకు వచ్చుట. ఇతి—

క. విను మింద్రతురగనమభే, లనమున నవాజి జనములకు నెల్లను లో
చనపర్వ మయ్యె వారివ, దనముల సంతోషమధురతరభాషణముల్.

15౮

సీ. కలయంగ నిట్లని చెలఁగె నిగ్గాండీవి దక్క నివ్వాడ్కి నొండొక్కరునకు
నశ్వంబు దనయిచ్చ నఖిలదేశములకు నరుగంగ ధరణీశు లచట నచట
బలములతో వచ్చి బలసి తదీయరోధం బాచరింపఁ దృణంబు గాఁగఁ
గొని లీలమై గెల్పు గొనుచోట్ల మగ్రత వాటెంప కగ్రజులకు యెట్టి

తే. దశల నైనను బాటించి తా నొకండ, ననుతలం పెట్టు మల్లంబు నందు లేక
తనువు గవుసెనఁ బెట్టి పుచ్చినవిధమున, ³నరుగు దేచచ్చు నేయిది యక్కజంబు

1 బైన ప్రీతనంబుతెఱుం; మైన ప్రీయంబుతెఱుం. 2 నుదితుఁ డయ్యె నినుఁడు. 3 నరు
గుదెంచునె యిది గడు నక్క-జంబు.

- క. సగరాదులఁ జెప్ప వినమె, మగఁటిమియును బలము నిట్లమానుషభంగిన్
నెగడునె యింకను బుట్టరు, జగతిని గాండీవితోడ సరి వచ్చుమగల్. 161
- క. మానుషము దైవమును సరి, నే నే నని కార్యసిద్ధి నెలయింపఁగ ని
త్యానందుఁ డయ్యె ధర్మజుఁ, డీనిర్మలభాగ్యసుహిమ యేరికి గలదే 162
- క. విను మట్లు సెలంగఁగ ఘూ, ర్ణనమొందినయర్ణవం బనఁగఁ బొం గారెన్
జననికురుంబం బొపెం, పనఘా చూడ వినఁ బడయ మఖిలజగములన్. 163
- వ. మఱియును 164
- సీ. నృపు లోహటింప జంత్రపుమీను నేసి చేకొనియెఁబాంచాలునికూఁతు నితఁడె
సురసేనతోఁ బురందరు గెల్చి భుజగర్వ మేపార ఖాండవం బేర్చె నితఁడె
యెక్కటిబవరాన నీశాను మెప్పించి పాశుపతాస్త్రంబుఁ బడసె నితఁడె
యొంటిమై భీష్మాదియోధుల కురుపతిధృతిఁ బాపి గోవులఁ దెచ్చె నితఁడె
- తే. ప్రతినసేసి విషమసమరమునఁ బ్రౌద్ధ
గ్రుంక నీ కాఁగి సైంధవుఁ గూల్చె నితఁడె
యనుచు సందడి గాఁ గ్రమ్మి యజ్ఞు లెత్తి
చూచె జనలోక మాసన్యసాచిఁ బ్రీతి 165
- క. ఆవాక్యము లెల్ల వినుచు, భావ మలర నర్దునుండు భాసుర మగున
వ్త్వా వగ్రేసరముగ యజ్ఞావాసంబునకు వచ్చె నంచితలీలన్. 166
- వ. అట్టియెడ ధర్మనంగనుండు భీమాదులును గృష్ణుండును బల దేవప్రభృతులును
ధృతరాష్ట్రం బురస్కరించికొనుచు నప్పొద్దు నెదుర్కొని రతండు వారల నెల్ల
సముచితాచారసంప్రీతులం గావించి గాంధారిని గుంతినిం గాంచి యీత
కాఁడు తీరంబు గనివచంఁదంబు నొంది యందఱు నభినందించుచుం బొదివికొని
యుండ నొక్కరమ్యప్రదేశంబున నుండె నాసమయంబున. 167
- సీ. బభ్రువాహనుండు వై భవమొప్పుఁ జిత్రాంగ
దయు సులూషియుఁ బ్రమదంబుతోడఁ
దోడ రా ధర్మపుత్రునిమందిరమునకు
సరుగుదెంచుటయు నక్కురువరేణ్యుఁ
డును దమ్ములును గృష్ణుండును బలభద్రాది
యాదవులును బ్రీతు లై తదీయ
సందర్శనము నర్హ సత్కారచరితార్థ
ముగఁ జేసి రతఁడును దగినవిధుల
- తే. నందఱుకుఁ బ్రియ మొనరించి యాంబికేయు
నతనిభార్యను గని నమస్కృతు లొనర్చి

గొంతిఁ గాంచి యాయమయడుగులకు నెఱిఁగి

¹వలుదెఱిఁగుదీవనలును గౌఁగిలియుఁ బడసి.

168

వ. ధర్మపుత్రుం గొలిచి కూర్చుండ నతని కతండును ననుజులును వేర్వేఱ సర్వ
రత్నరాజీవిరాజితంబు లగుభూషణంబులును బరమాంబరంబులును నొసంగిరి
సీరపాణిశౌరిప్రభృతులు ప్రభూతాభరణంబులను భాసురవాసోవిశేషంబులను
నతని నర్పించి రయ్యవసరంబున.

169

సీ. చిత్రాంగదయు నాగపుత్రియుఁ దొలితొలిగాంధారిఁ గని గొంతిఁ గాంచిరెలమి
దీవించి గాఢసంభావనఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి యద్దేవి రత్నార్పు లెనఁగు
తొడవుల నర్పించె ద్రోవదియును సుభద్రయు వారుఁ ద మ్మచితప్రకార

మునఁ గన్న నమ్మెయి వినుతపూజనముల నతులనమ్మోదము నావహించి
ఆ. యోగ్యవీరములను నుంచి తత్సల్లాస, సౌఖ్య మొంది రట్లు నకలవర్త

నముల నశ్వమేధసముపక్రమం బుదా, త్రాభిరామ మయ్యె నధిపముఖ్య. 170
వ. పదంపడి యర్హదివనంబు సంప్రాప్తం బగుటయు సాత్యవతేయమునిపతి కురు
పతిపాలికిం జనుడెంచి నేఁడు యజనంబునకుం దొడంగుము యాజ్ఞాకులు శుభ
ముహూర్తం బాసన్నం బయ్యె నను చున్నవారు నీమఖంబు మహానీయంబు నీవు
మహాధనవంతుండ వైతి దక్షిణలు ముప్పుడుంగులుగా నిడి మూఁడుమఖంబుల
ఫలంబు నొందు మశ్వమేధావభృథంబు పరమపావనంబు సమస్తదురితపరి
హరణనిపుణంబు నీకు భారతరణకృతజ్ఞాతివధంబు పాతకం బనుమెరమెరమనం
బునం గలిగియుండు నట్టివియెల్లను దీన ²నిస్తుషంబు లగు సమస్తశుభంబులు
నావహిల్లునని యాజ్ఞాపనంబునీయుటయుఁ బ్రాజ్ఞప్రవరుం డైనయాభూవరుండు.

— ధర్మరా జశ్వమేధయాగంబు సుప్రయోగంబుగాఁ జేయుట. —

క. ప్రయతుం డై హయమేధ, క్రియాకలాపంబునకుఁ బ్రకీర్త్యముగాఁ జొ
చ్చి యుదాత్తభంగి జనమే, జయభూవర నడపె గాఢ సంప్రీతిమెయిన్. 172

క. క్రమయుక్తము యుక్తముగా, నమలగురుప్రతిము లైనయాజ్ఞాకులు క్రియా
సముదయము నశవగా స్థలి, తములే కపహుతము సొరక తత్కృతు వొప్పెన్.

చ. అవహితు లై ప్రవర్గ్యము బుధాభినుతంబుగఁ జేసి ఋత్విజుల్
నవనము లుక్తమార్గము ప్రశంసకు నెక్క నయించి వేరవా
క్యవిహితవృత్తిమై నభినవాభ్యుదయం బొనరించి రర్థి మా
ధవుఁ గొనియాటలం దమకృతంబులకు మెఱుఁ గిడ్డయట్లుగన్. 174

వ. అట్టియెడ.

175

సీ. ³వివిధభోజ్యపదార్థవిభవంబు వలనను సంతృప్తి బొందక చనునరుండు
ధనధాన్యవస్తుసంతతిలభి దారిద్ర్య మపనయింపక యేగునట్టివాఁడు
గోరి యెయ్యది యైన గారవ మెనఁగంగఁ బడయక రిత్తవోయెడుమనుష్యుఁ

డెద్దియేనియు దుగిఖ మెలసినఁ జనుదెంచి యది నిస్తరింపక యరుగునతఁడు
తే. మందునకు వెదకినను లేఁ డంద మొంద,నరసి కుడువుఁడు కట్టుఁ డిచ్చానురూప
వస్తువులు గైకొనుఁడు దురవస్థ దెలిపి, పాపికొనుఁ డని భీముండు వలుకు చుండ్డి

ఉ ఆయతులాధ్వరంబున వ్రతాభిరతత్వము లేనివాఁ డుపా
ధ్యాయుఁడు గానివాఁడు నిగమాంగకషట్కము లేనివాఁడు లేఁ
డేయెడఁ జూచినకా నభ నరేశ్వర యట్టిసదస్య లన్ముకు
న్నాయకుకొల్పిదివ్యమునినాధులు దక్కఁగఁ గల్గ రెచ్చటన్

177

వ అట్లుం గాక.

178

సీ. కనుఁగొనుకౌతుకంబునఁ గూడి చనుదెంచి దివ్యమునీంద్రు లతిప్రియమున
నభినందనము సేయ నఖిలగంధర్వులు నానందనము లగుగానములను
నపురఃస్త్రీలు హృదయము లై ననృత్యవిశేషంబులను నుల్లసిల్లు చుండ
సిద్ధవిప్రజనంబు సేనలు సల్లుచు బహువిధాశీర్వాదసరతో బరఁగ

తే. ¹నాధ్యు లై పేరు గలుగుపదార్థు రవని
వసులయాగంబులకు సరి వచ్చు మిగులుఁ
గాని యిది వట్టపడ దనఁ గా వెలుంగు
ధర్మతనయునియశ్వమేధము నరేంద్ర

179

వ. పసిఁడియిట్టికలం జతుశ్చేత్యంబు నస్తాదశకరాత్మకంబును గరుడాకృతియును గా
యజనం బొనర్చి మహనీయం బై యొప్పు చుండుయూపక్రియాసమయంబున
ఖాదిరంబు లాటును బైల్వంబు లాటును బాలాశంబు లాటును దేవదారు
మయంబులు రెండును శ్లేషాత్మకతరుకల్పితం బొకండును గా నిరువదియొక్క
యూసంబులు దక్కును శోభనార్థంబుగా ననేకకాంచనయాపసంచయంబును
శాస్త్రోక్తప్రకారంబున యాజకులు నిలిపి వానియందు.

180

క. నలుగాలివానిఁ బత్తుల, జలచరముల విధియుతముగ సంయోజింపం
బొలిచెం బశువులు మున్నూ, ఆలఘుయశోమహిత యమృహాయజనమునన్.

క. వరయాపసుయోజిత మగు, తురంగమముచుట్టుఁ బశుతతుల నిల్పిన నుం
దరభావము దక్షమఖి, స్ఫురణం బిట్టి దని చూపు పోలిక మెఱసెన్.

182

తే. ఆగమోక్తంబు దర్శనీయంబు నైన, యానుతంత్రంబు నొనరించుయాజకోత్త
మావలికిఁ దా నలంకార మై పరాశ,రాత్మజునిశిష్యకోటి యొప్పారె నధిప.

—ॐॐॐ ధర్మరాజు వ్యాసునకు యజ్ఞదక్షిణగాఁ దనరాజ్యం బంతయు నిచ్చుట. ॐॐॐ

వ సర్వపశు ²శ్రవణంబు లాచరించి ఋత్విగ్దసంబు లశావలంభసమయంబున
యాజ్ఞ సేని సన్నిహితం జేసి యశ్వంబునవయవంబులమాంసంబు లయ్యై దేవత
లకు నాహుతు లిడునప్పు డమృహదేవి నిజహస్తంబునం జేయం దగియెడు

హుతంబులు సేయించిరి తదనంతరంబు యశ్వపాహామంబునం బరంగు
గంధం బాఘ్రాణించి ధర్మనందనుండు దమ్ములుం దానును బరమానందంబునం
బొందె శేషించినయ శావ్యవంబు లర్హప్రకారంబున యాజకులు వేల్చి రిట్లు
సాత్యవతేయుండు యుధిష్ఠిరునశ్వమేధం బఖిలలోకహితంబుగా నిర్వహించి
యాతనిగుఱించి యుదాత్తనాదం బెసంగ నాశీర్వాదంబు సేసె సమస్తదేవ
మురులును దీవన లిచ్చి రప్పడు కౌరవవంశపావనుం డగుభూవరుండు. 184

తే. అలఘుభక్తిసదన్యుల కెలమి యెనక, మెనఁగఁ గోటివేల్ నిష్కములిచ్చి తనదు
వసుధ యంతయు నొనఁగె దివ్యప్రబోధ, ఘనత నొప్పువేదవ్యాసమునివరునకు.

క. విను ఋత్విగాఘ్యుఁ డగున, మునివతి యట్లు కురువంశముఖ్యుఁ డొనఁగ మే
దిని సంప్రమోదమునఁ గై, కొని యిట్లను నానరేంద్రకుంజరుతోడన్. 186

ఆ జగతి ఋత్విగర్థముగ నిచ్చి తేము వి, ప్రస్వభావకలనఁ బసిఁడిఁ గొనఁగఁ
గోరెనము కరంబు గారవంబున బ్రహ్మ,ణాభిలషితదాయ వగుట మేలు. 187

వ. అని వెండియు 188

క ఇలకు వెలగా హిరణ్యం, బలఘమతీ మాకు నొనఁగు మనుటయు ధరణీ
శులు వినఁగా నప్పొరవ, కులపతి యావేదరక్షకున కిట్లనియెన్. 189

ఆ. అశ్వమేధమునకు నార్యులు దక్షిణ, ధరణి యండ్రు గాన నరునిచేత
విజిత యైనధరణి ప్రజనితప్రీతిమై, ఋత్విగర్థనముగ నిచ్చినాడ. 190

వ. అని మఱియును. 191

చ. వనమున కేఁగి యందు నుఖవాసత నుండఁ గలఁడఁ గాక యే
నసఘవిచార బ్రహ్మధన మక్కట కొందునె యన్నఁ ప్రీతిమై
ననుజులు యాజ్ఞ సేనియును నట్టిద యాపని యొండు సెప్పు కుం
డనుటయు హర్ష బాష్పపులకాంకురముల్ ధరియించి రందఱున్. 192

వ. అప్పుడు. 193

తే. దివ్యవాణి గీర్తించెఁ గౌరవ్యవరుని
నఖిలజనములుఁ బ్రస్తుతిముఖరు లైరి
తానుఁ బొగడి వేదవ్యాసుఁ డానరేంద్ర
చంద్రునకు నిట్లు లను విప్రచయము వినఁగ. 194

క. ఏ మమ్మైద మనినఁ బృథివి, యోమనుజాధీశ కొనుట యొప్పెడుతెరు విం
దేమియును నెగ్గు లే దీ, భూమినురులకోర్కి దీర్చి పుచ్చుము ప్రీతిన్. 195

క. అని పలికినఁ గృష్ణుం డి, మునినాయకుపనుపు సేయుము నరేశ్వర నీ
వని చెప్పిన నొడఁ బడి తన, యనుజులతో నట్ల కాక యని యతఁ డర్థిన్.

తే. కోటికోటులు మాడలు గుప్పవోసి, ధరణివెల యని చెప్పి యపురమనంయ
మాధిపతికి నమర్పించె నతఁడు ఋత్వి, గావలికిఁ బంచిపెట్టె నయ్యతులధనము.

వ. మఱియును.

198

తే. అతులకనకమయము లై నయజ్ఞ వాట, వేదికాయూసతోరణవివిధభాండ
దండశయ్యాసనాధుల ధరణినాదుఁ, డొనఁగె విప్రచయంబుల కుల్ల మలర.

తే. అట్లు విప్రుల కిచ్చి యనంతరంబ
రాజులకు వైశ్యులకు శూద్రరాజు కన్య
జాతులకు మ్రేచ్చులకును బ్రభూతధనము
ద్రవి తండంబు లిచ్చె నాధరణివిభుఁడు.

200

క. ఇమ్మెయి నకలజనులు హేమమ్మునఁ బరితృప్తులై యమంద మృగుమో
దమ్మునఁ దేలుచు నిజవా,నమ్ములకుం జని రజాతశత్రుఁ బొగడుచున్.

201

క. రెండవమరుత్తుఁ డై య, ప్పండవముఖ్యుండు సేయుఁడరమవితరణం
బొండొకయెడఁ గల్గునె యె,న్నండును జూడ విన నజ్ఞనస్తుతచరితా.

202

క. తనయంశ మైనకనకము, విన కుంతీదేవి కిచ్చె వేదవ్యాసుం
డనఘా యది యంతయు న, వినుతచరిత ధర్మకృతుల వినియోగించెన్.

203

తే. సకల బాంధవభూపతిసంయుతముగ, నానరేశ్వరుఁ డవభృథన్నానపూత
గాత్రుఁ డై చిత్తగతసర్వకల్మషములఁ, బాచి నిర్జితస్వర్గత్వభాసి యయ్యె.

204

వ. అట్లాప్పి యప్పుడమితేఁడు పరాశరనందనుచరణారవిందంబులు దనవెడందనొ
నలు సోఁకఁ జాఁగి మ్రొక్కి యక్కులపతిం బెక్కుభంగులం బ్రస్తుతించి యా
మంత్రితుం జేసిన నామునిశ్రేష్ఠుండు శిష్యసంఘసహితంబుగా సంతర్ధానంబు
సేసె నట్టియెడ

205

అట్లా ధర్మజుఁడు యజ్ఞంబునకు వచ్చిన రాజుల నెల్ల సత్కరించి పంపుట

క. అనుజులు నఖిలసృపాలురుఁ, దనుఁ బరివేష్టించ నొప్పెఁ దారిలలోనం
బెనుపొందు చంద్రుగతి న,న్మునుజాధీశ్వరుఁడు గురుకుమారప్రవరా.

206

తే. క్రతువుఁ జూడ నేతెంచినరాజవరుల, కందఱకు మణిభూషణహస్తీవాజి
వారకాంతాచయముల నవ్వసుమతీశుఁ,డొనఁగె ధనదునికై వడి నెసకమెనఁగ.

ఆ. బభ్రువాహనునకుఁ బరమవిశేషంబు, మెఱయ గారవించి మేలివస్తు
క్లోటు లొనఁగి ప్రీతిఁ గూరినమనముతో, సతని దత్పురమున కరుగఁబనిచె.

208

క. చిత్రాంగదయు నులూపియు, వృత్రారితనూజపాల విభవమహిత లై
గోత్రావర నిలువఁగ న,ద్ధాత్రీశుఁడు సనియె సస్తుదం బెలరారన్.

209

తే. మున్న చనుదెంచి ప్రీతిమై నున్నయట్టి
దుశ్శలకుఁ బెంపు గలుగఁ దత్పుత్రపుత్రు
సింధు దేశంబునకు నభిషిక్తుఁ జేసె
దోహలమున నజాతశత్రుఁడు నరేంద్ర.

210

- క. తమతమదేశంబుల భూ, రమణుల నెల్లను విభక్తరాజ్యులు గా నె
 1య్యము నెఱయ నిలిపెఁ బాండు, ఓమారమణుపెద్దకొడుకు గౌరవముఖ్యా.
- వ. ఇతైఱంగున నెల్లరాజులయుల్లంబులు ప్రమనంబునం బొంసం జేసి వీడుకొలిపి
 కృష్ణునకు నత్యుత్తమవస్తువిస్తారమహోదారం బగునుపహారం బిచ్చి దేవోపచారంబుల
 నారాధించి కృతార్థత్వంబు నొంది యప్పార్థివోత్తముండు బలభద్రు
 నకు భక్తియుక్తంబును వివిధరత్నవిరాజితంబును నగుపూజావిశేషంబునం
 బరనుసంతోషం బావహించి సాత్యకీప్రభృతియాదవలోకంబున కతిలోకంబుల
 గునానావిధపదార్థంబు లొసంగి యయ్యందఱుం దసచేత నుచితప్రకారంబుల
 నామంత్రితులై ద్వారకానగరంబున కరుగం దాను మఱియు ననేకదేశాగతు
 లైనజనంబుల నన్నపానంబులం గనకవస్త్రాదిదానంబుల ననురక్తులం గావించి
 మహారావంబుల దిశలు పిక్కట్లొం జెలంగుమంగళతూర్పింబులు మొరయం
 బుణ్యాపారకరణంబులు నానందనగానంబులు వినుచు మందిరంబునకుఁ జను
 దెంచె నని చెప్పిన వైశంపాయనునకు జనమేజయుం డి ట్లనియె. 212
- ఆ. అనఘ నుత్పితామహునియశ్వమేధయా, గంబుసమయమునఁ గరంబు విస్త
 యంబుఁ జేయఁ జాలునట్టిది యే మేనిఁ, గలిగె నేని వినఁగ వలతుఁ జెపును
- వ. అని యడిగిన యమ్మహీనాయకునకు వైశంపాయనుం డి ట్లనియె. 214
- క. అమ్మెయిఁ బ్రభూతధనలాభమ్మన భూమిఁ గలయట్టిబ్రాహ్మణు లెల్లఁ
 సమ్మద మొందఁగ హయమేధ మ్ముజ్జ్వలభంగి నొప్పెఁ దత్సమయమునన్.
- తే. అఖిలజనములు నచ్చెగువంద ధర్మ, నందనునిమానసమున నానంద మొలయ
 నతనిపై మకరంధారాభిశోభి, కుసుమవర్షంబు పెల్లుగఁ గురిసె నధిప. 216
- వ. అట్టియెడ 217
- ❦ — సక్తుప్రస్థచరిత్రంబు నమలంబు బ్రాహ్మణులకుం జెప్పట. ❦ —
- సీ. ఒక్కబిలంబుననుండి వెల్వడి యొక్కనకులంబు విప్రజనంబునడుమ
 నిలిచి సక్తుప్రస్థునలఘుధర్మంబు నేమియుఁ బోల దీయశ్వమేధ మనిన
 నవ్వొప్పు లతివిస్తయం బంది యమ్ముంగిఁ గనుఁగొని మంత్రవర్తనముఁ దంత్ర
 గమనికయును వివిధములై నదానవిధులు బహుళత్యాగములును లోక
- తే. సంస్తుతము లయ్యె భక్తియు శ్రద్ధయును బ్ర
 యంబు వినయంబు సురమునిహగ్ద మాన
 హిల్లఁ జేసె నీ వేమిట నిష్కహాధ్వ
 రంబుఁ గీడంటి చెప్పును ప్రస్ఫుటముగ 218
- వ. అనుటయు నన్నకులంబు వారల కి ట్లనియె 219

సీ. వినుఁడు ధర్మక్షేత్ర మన దూఢ మైనకు
 రుక్షేత్రమునయందు రోషకామ
 విరహితుం డొకమహాద్విజుఁ డుంఛవృత్తిమై
 నుండు భార్యయుఁ దనయుండు నతని
 పత్నియు సహచరభావంబు నొంది వ
 ర్తింతు రట్టులు తపశ్రీ వెలుంగ
 నున్నెడఁ ¹బులుపంట లన్నియు నత్యంత
 వికలంబుగా ననావృష్టిదోష

తే. మావహిల్లిన నతని కాహార మొనరఁ
 జేసికొనుట దుర్బట మయి చెల్లు చుండఁ
 దారు నలువురుఁ జని తృణధాన్య మల్ప
 మేఱికొని వత్తు రాకలి దీట కుండు

220

ప. అట్టియెడ నొక్కనాఁ డయ్యందఱుచు రేపు దొడంగి పడమటిజామునకు వెదకి
 తెచ్చినపూరికొలుచు వ్రణమాత్రంబు నక్తు వయ్యెం గర్తవ్యానుష్ఠానంబులు
 నడపి యనంతరంబ యాకుంచెఁడువేలపిండియుఁ జెఱు మానెండు (నలువురును
 సమంబుగాఁ) బంచికొని యుపయోగించువారై యున్నసమయంబున

221

— యముఁడు సక్తుప్రస్థునికడ కతిథి యై నచ్చుట —

తే. అతిథి యొక్కధరాచరుం డరుగుదెంచె
 గని ప్రియంబున వా రెదుర్కొని సభక్తి
 కముగఁ బర్ణశాలాభ్యంతరమున కతనిఁ
 దోడికొనిపోయి యాసనస్థుఁడు గఁ జేసి.

222

చ. అడుగులు గడ్డి ప్రీతి యెసలారఁగఁ దద్దయు నెమ్మి బల్కి ర
 ప్పడు మది పల్లవింప మునిపుంగవుఁ డాతని కాత్మభాగ మె
 క్కు డగువినీతిఁ జూపి బుధకుంజర నిర్దురితార్జనంబునం
 బడసినయట్టిసక్తువు గృపారతి నాకలి దీనఁ దీర్పవే.

223

ప. అని సమర్పణంబు సేసిన నన్నహీనురోత్తముం డానక్తు వుపయోగించె దాన
 నతండు తృప్తి బొంద కునికి యమ్ముని గనుంగొన యేమిట నితండు తృప్తుం
 డగు నెట్లు సేయుదు నొకో యనువిచారంబు వొడమి డోలాయమానమానసుం
 డయ్యెం దదీయభార్య దదింగితం బూహించి యతనితోడ.

224

క. నాచాలినక్తు విచ్చెద, నీపురుషునిఁ దృప్తుజేయు మీ వనిన నతం
 డాపాలఁతిడప్పియును సం,దీపితజరరాగ్ని యైనతెఱఁగును గనుచున్.

225

ప. ఇట్లనియె

226

- క. మృగములుఁ బక్షులు లోనుగఁ, దగునాహారములు దెచ్చి తమప్రియలకు నిం
పుగ నిచ్చు నాకుఁ గొనఁగాఁ, దగునె భవద్యోజ్య మైనద్రవ్యము సాధ్య. 227
- క. స్త్రీ సంతోషించు తెఱఁ, గానపడనిమనసు గలుగు నట్టియధముఁ డి
చ్చో సడిఁ గనుఁ జని యచ్చో, గాసింబడు జమునిభటులు గాఱియవెట్టన్. 228
- వ. అనిన విని యవ్వనిత యతనివదనంబునం జూడ్కి నిలిపి 229
- తే. పతియ చుట్టంబుఁ బక్కంబు బతియ చెలియుఁ
బతియ తల్లియుఁ దండ్రియుఁ బతియ గురువుఁ
బతియ దైవంబుఁ గావున నతనిపని యె
నర్చుటయ చూవె ధర్మంబు నాతి కరయ. 230
- వ. అట్లుంగాక. 231
- క. మానితగుణ నీవాఁకలి,తో నుండఁగ నేటిపాలు దోషం బిది యి
ట్లే నాహారము గొందునె, యీనిర్మలమతికి దీని ని మ్ముచితవిధిన్. 232
- చ. అని తననక్తు విచ్చినఁ బ్రియమ్మున నమ్మునియమ్మహాద్విజం
గనుఁగొని డప్పివోదిదియుఁ గైకొనుమన్న నతండు ప్రీతి నె
క్కిన భుజియించి వెండియును గూరఁడ తృప్తి దదంతరంగముం
¹గనుఁగొని యత్తపస్విపతి గ్రమ్మఱ నెమ్మదిఁ జింత నొందినన్. 233
- వ. తదీయతనయుండు దద్దశావిశేషం బెఱింగి. 234
- సీ. తనపాలినక్తువుఁ దండ్రికిఁ జూపి యీ యతిథిఁ దృప్తునిఁ జేయు చునఘ దీనఁ
దనయుండు దండ్రిచిత్తమున నెక్కినినకృత్యం బాచరించుట యర్హధర్మ
మన విని యమ్మహాముని యెంతప్రాయంబు సనినను విను జనకునకు సుతుండు
బాలుండ యాఁకలి బాలుర కగ్గల మట్లు గావున నిది యనుచితంబు
- తే. నావుడును దాన పుత్రుఁ డనంగ విందు
నన్నుఁ గాచుట యరయంగ నిన్నుఁ గాచి
కొనుట యిప్పిండి యిమ్మహాత్మునకు నిచ్చి
కావవే నన్నుఁ గారుణ్యభావితాత్మ. 235
- వ. అనినంగొడుకుమాటలకునమ్మహితాత్ముండు ప్రీతాత్ముండై యానక్తువాయతెఱి
కిచ్చినం బుచ్చికొని యతం డుపయోగించె దానను నాఁకలి వోనితెఱంగు దోఁ
చిన నయ్యంచితవ్రతునిడెందంబు గుందు నొందినఁ గోడలు తదాకారప్రకా
రంబు గని తనయంశం బైనపిండి మామముందటికిం దెచ్చి. 236
- సీ. ఇదియును నతిధికి నిం డన్న నక్కట యాఁకట దలరి నీయంగకములు
శిథిలంబు లై నవి నేడ్పడి యున్నది చిత్తంబు దీనిఁ బుచ్చికొని నిన్ను
డప్పితో నుండంగ నెప్పాటఁ జూడఁ గలాఁడ నే ననుడు నాలలన మీరు
మద్దురుగురులరు మహితశుశ్రూషకుఁ గాదె ప్రాణములు నంగములుఁ గలిమి

- తే. విహిత ¹మిటు నేత నా కనువృత్తిశీలఁ
గాఁగఁ జేయుండు నున్న మీకరుణ యలర
ననిన సంయమివరుఁ డియ్యకొని యతనికి
నచ్చెలువపాలినక్తువు నర్థి నిచ్చె. 237
- ఉ. ఇచ్చినఁ బ్రీతిఁ బుచ్చికొని యిం పెనలార భుజించి తృప్తిమై
నచ్చునడంగ మెచ్చున ముఖాంబురుహం బలరంగ నిట్లనుం
బొచ్చెము లేక యయ్యతిథి భూరిగుణోత్తర నిన్నుఁ జూడఁగా
వచ్చితి నేను ధర్ముడ భవద్వ్రతశీలతఁ జూచి మెచ్చితిన్ 238
- క. భక్తియు వినయము శ్రద్ధా,యు క్తియునుం దాల్చితోడియొప్పును గరుణా
నక్తియు నతిధులయెడ నను, రక్తియు నీయంద సుస్థిరత్వముఁ బొందెన్. 239
- క. నీదానంబున విస్మితు, లై దైవతయక్షసిద్ధు లభివర్ణన మ
త్యాదరమునఁ జేసెద రిదె, రోదసి సమృద్ధముగ నరుగుదెంచి తగన్. 240
- క. అని చూపి పల్కునవసర,మునఁ బర్జన్యండు గురిసెఁ బుష్పసారం
బనవన్యహృన్యనాదం,బున మ్రోసెను దేవదుందుభులు గగనమునన్. 241
- వ. అప్పు నయ్యతిథి వెండియు. 242
- యముఁడు సక్తుప్రస్థుని బ్రహ్మలోకంబునకుఁ బో నియోగించుట —
- క. నినుఁ జూచు వేడ్క నేడ్వరు, మునులమనంబుల సమగ్రముగఁ గదిరెడు న
జ్జనకీర్తనీయ దివికిం, జనుదెమ్ము ప్రియాసుతన్నుమానహితముగన్. 243
- తే. తుధ హరించుఁ బ్రజ్ఞాపరిశోభనతలఁ, నృష్ట గుందించుఁ గృప నీవు దెలిసి వాని
ననఘ నిర్జించి తాలు బిడ్డనక యతిథి, పూజనం బిట్లు నడపినపుణ్యమునకు.
- క. తగుప్రియమున సకుటుంబం,బుగఁ దనసభ శీకీపు రాక బుద్ధిం గని బ్ర
హ్మ గడున్ నేడ్క విమానం,బు గురువ్రతశీల శీఘ్రమునఁ బుత్తెంచున్. 245
- చ. వినుము స్రభూతదానములు విశ్రుతయజ్ఞములున్ సధర్మతా
వినుతికి నెక్కఁ జాలవు వివేకనిధీ పరిశుద్ధశోభితా
ర్జనమునఁ దెచ్చికొన్నది వరం బగుఁ బాత్రము నర్హకాలముం
గని లఘువస్తు వేని నొనఁగం గను టుజ్జ్వలధర్మ మారయన్. 246
- క. అని పలుకుచు దివ్యం బగు, తనయాకారంబు సూపె ధర్ముండు గన
త్కనకమణిమయవిమానము, వినువీదిం దోచె ముచులు విస్మయ మందన్.
- వ. అప్పుడు సక్తుప్రస్థుండు పరమప్రీతిం దానుచు దనవారూను ధర్మదేవతకు దండ
ప్రణామంబు సేసి నిలిచిన. 248
- తే. ధర్మదేవత యతనితో ధర్మనిరత
కంటె బ్రహ్మ పుత్తెంచినఘనవిమాన

నునఁగ నది భూమి కవతరించినఁ బ్రమోద

మెనఁగ నాధర్మఁ డాతని కిట్లు లనియె.

21

క. వేడుక నాలుం గొడుకును, గోడలు నీవును ప్రభూతగుణ యెక్కుము సంత

క్రీడిమెయి నిద్విసూనము, నీడితగతి ప్రహసభకు నేఁగఁగ నలయున్.

25

క. అనవుడు సక్తుస్థుఁడు, కనవాగును దాను నెక్కి ధర్మం డెనుచు

జనియె చది యంతయును నేఁ, గనుఁగొనుచు బింబు వెఱుఁగా నామెనన్.

అథ సక్తుస్థుఁడు సుఖముగా నున్నప్పుడు పోయె

వ. ఆసక్తువు గంధంబును నతిథిపాద్యజల క్షేపంబును గొరసి సక్తుస్థుఁడౌనట్లై
పరమధర్మంబునుహిమంజేసి మదీయను స్వకంబును నొక్కచార్చివంబునుంగన

మయంబు లయ్యె నాఁడు దొడంగి యేను దానవిధిస్థలంబులకును జులకా

శ్రమభూములకును వివిధాధ్వరిప్రదేశంబులకుం జను చుండుదుఁడనై

ప్రక్కపసిండి యగు ననుశలంపున నెన్నిచోట్లకుఁ బోయిననుం గాకుండులా

కోశరచరితుం డజాతశత్రుం డశ్వమేధంబు నేయుచున్నవాఁడయ్యెనాఁడొరి

సిద్ధించు నని ప్తయునాసతో ననుగడంచితీ నందుకనీశేషంబునుం గా

వినుం డది కారణంబుగా నయ్యుంభవృత్తివిప్రుసిధిర్మంబు నీగుజ్జంబు వో

కంటి నని పలికి యన్నకులంబు దా నెక్కడఁ బోవుటఁ గుండు

బోయెఁ బాండుకులపవిత్ర యన్ముఖంబుం గలిగినయాశ్చర్యంబునెఱుంగఁగఁ

గించితీ ననిన విని జనమేజయుండ.

25

సీ. జన్మంబుచందు రాజన్యఁగఁ గనమున మునిజనంబుల శాంతి సనఘ విప్రు

లాసక్తు లగుదు లట్లుగుటఁ గాదే చల్లవ రననీశ్వరులు దొల్లి యాగకృతులు

నతులకీర్తనను స్మృతును బలసిరి ధర్మనంఁదుఁ డత్తుదా శ్మధంగి

దొంటిభూనాథులకంటె సత్యమునను శౌచమునను భక్తి శ్రద్ధ నీగ

తే. నతిశయిల్లె వేదవ్యాసుఁ డాది గాఁగఁగలుగునార్యజనులచిత్తములకు నెక్క

రచురవల్లభుచంద సుందముగఁ జేసి, సశ్వమేధంబు మెచ్చు కారకముగ.

వ. అట్టిపరమధర్మం బానకులంబుచేత గన్వితం బగుటకుం గారిణం బేమి య

యడిగిన వైశంపాయనుండు ధర్మపుత్రునధ్వంబు నీచెప్పిన యట్టిర మున

నొక్కటి సెప్పిన నవహితుండ వగు నున్నకులంబు హింసాశక్తిం బై నచ

యజ్ఞంబుకంటె²నహింసామహితం బై నతపోమయయజ్ఞం బధికం బనిచెప్పి

యది యయ్యె రిత్త చెప్పుట గాక తనశిరంబును శరీరాధ్యంబును నువ్వునుయం

లై నకశంబునుం బలికెం గాన దానినచనంబులు ద్రోవువడ వేతద్విషయ

బైనది యొక్కయితోహంబు గల నది యాకర్ణింపు మని యన్నునుజనాధు

కిట్లనియె.

26

- సీ. అనురాధిపతి దొల్లి యాగంబు సేయంగఁదొడఁగ మహామునిస్తోమములును
సురసంఘములుఁ గూడి కురుముఖ్య ఋత్విగ్గణముల నేర్పఱిచి సాం పమరవేదిఁ
గల్పించి తగ నగ్ని కార్యంబు నడవంగ నర్హులు పశునిచయంబుఁ దేర
నమ్ముచుల్ గనుఁగొని యధికదయార్ద్రంబు లగుచి త్తములతోడ నమ్మహేంద్రు
- ఆ. నాననంబు నూచి యక్కట హింస ధర్మంబు గాదు కృతయుగంబు సొచ్చె
ననఘ వత్సరత్రయము ¹ప్రాతఃగిలినబీజంబు లిపుడు యజనసాధనములు. 255
- క. వేదోదితప్రకారం, బాదర మెనఁగంగ నడపు మది యుత్తమధ
ర్మోదయము సేయు నీకు దయాదృష్టిం జూడు పశుగణార్తి మహాత్మా. 256
- ఆ. అనిన వారిమాట లాదరింపక యుండె, వానవుండు దాన వాదు వుట్టె
నమ్మనీశ్వరులకు నతనికి సురసంఘ, మతనిఁ గూడ వాద మతిశయిల్లె. 257
- వ. అట్టియెడం గర్మకాండవిదుం డగుచుపరిచరవసువు సన్నిహితుం డగుటయు
నయ్యిరుదెఱంగులవాకును నారాజన్యుని సాక్షిఁగాఁ గోరిన నతండు దేవతా
పక్షపాతంబునఁ బశువిశననంబు గర్తవ్యం బని పలికి యధఃపాతంబు ప్రాపించెం
గావున హింసారహితం బయినయజనంబు పూజనీయం బగుటకు సంశయింప
వలప దట్లుం గాక. 258
- ఆ. ఉంఁచవృత్తి యైనయురీసురోత్తముం, డట్లు ప్రాణరక్షకై ఘటించి
స్వజనములును దాను భుజియింపనుండి యానక్తు వతిథి కిచ్చెఁ జనదె పొగడ.
- వ. అనిన విని జనమేజయుం డది యట్టిగ మునీంద్రా నీవచనంబుల కొడంబడితి
ధర్మమార్గగతం బైనద్రవ్యం బింత భవ్యంబు గదే యవ్యస్త్రవు దానంబునకుం
బ్రధానం బగుట యింకనుం బ్రస్ఫుటంబుగాఁ బ్రకీర్తింపు మనవుడు నానం
యమి యవాసవపౌత్రపౌత్రు నాలోకించి యిట్లనియె. 260

~*~ అగస్త్యమహాముని ద్వాదశవార్షికయజ్ఞప్రభావము. ~*~

- సీ. ఇవ్వీషయంబున నెందుఁ బ్రసిద్ధతం బరఁగెడునట్టిది ధరణినాథ
వినుతేతిహాసంబు వినుము చెప్పెద నగస్త్యుండు పండ్రెండేండ్లు సువ్రతాభి
రతిఁ జేయుమహితాధ్వరమునకు దివ్యానుభావంబుగలయట్టిపరనుమునులు
వేడ్క ఋత్విజు లయి మెయ నిజప్రాధి నఖిలతంత్రంబులు నాచరింప
- తే. నాననుయమున వర్షింపఁ డయ్యె నింద్రుఁ
డోషధులు వికలత్వంబు నొందె దానిఁ
జూచి యుత్తపోధను లగస్త్యునకు నన్న
దానవిధు లెట్లు సెల్లునో తగువిధమున.

వ. ఇతండు ద్వాపరశవార్షికం బైనదీక్షావిశేషంబు నొందినవాఁడు ధర్మమాతం బయినద్రవ్యంబు నక్క నొండు వినియోగింపండు వానయుం గురిం ముచ్చిరి తమలో¹ బలుకుపలుకులు ప్రతాపదీపితం డగునక్కంభనంఁ డాలించి వారలతో నిట్లనియె.

ఉ. న్యాయము గల్గి యధ్వరమునందు విఘాతము పుట్ట కుండఁ దాఁ దోయదకోటిఁ బన్ని హరి దుష్టిగ నృష్టి యొనర్ప కున్న నే² నాయమరేంద్రతం గొని మహాద్భుతవృత్తి జగంబుఁ బ్రోచెదక మీయొడఁ జింత దక్కుఁడు సమిద్ధతపగిపగులారి నాదెనన్.

క. కాదేనిఁ ద్రిజగముల బహు, శోదారద్రవ్యకోటు లున్నయునికి మీ పాపములపరిసరమునకుఁ, దే దొరకొను నశ్రమమునఁ దెచ్చెన వానిన్.

తే. అంత సేయంగ వలయునే యన్న ననఁగు
లార యుత్తరకురుభూము లారఁ బండి
యున్నయవి యాగ కాలోచితాన్నమునకు
వలయుధాన్యముల్ దలఁపున వచ్చు నిందు.

న. అని పలికి వెండియు.

క. ఆజాలి యేల నిర్మల, బీజహవిస్తంత్ర మేను బ్రీతి నొనర్పం
గా జగతి వఱపునం జెడు, నే జన్నము విఘ్నపడునె యేటికి వగవన్.

సీ. అన విని నీవు ధర్మాగతినంసిద్ధవస్తుదాయవి నిరవశ్యతపము
వ్యయముగా నీ కేల వానవుపై కిన్క. నఖిలజగద్ధన మాహరించి
కొన నేల యుత్తరకురుభూములందలిధాన్యంబు లేల సన్తాన్యబీజ
హుతములందు ఫలేచ్చ యోజింప నేల మాకై యిన్ని దేఱఁగులయందుఁక

తే. నీదుచిత్తంబు దీని వినిశ్చయముగఁ
జేసి సుఖ వగు మేము మాచేసినట్టి
సుకృతములఁ దెచ్చికొందుము సులభములుగ
వలయునాహారములు లోకవంశనీయ.

మ. అని సల్లాపము సేయు చుంకఁగ ననేకాంభోదజాలంబులం
బనిచెం బెల్లుగ వ్విముల్ గురియఁగాఁ బద్మన్యఁ డాప్రాప్త తా
నును నాచార్యుఁ బురస్కరించికొని నన్నుం గావవే యంచు న
మ్మునిశాస్త్రాలునిఁ గాన వచ్చె విసయంబున్ భక్తియుం దోఁపఁగన్.

ఉ. వచ్చిన గారవించి యనవద్యపుటర్చన లిచ్చి సంయము
త్కెచ్చుగ శాంతనద్యచనలేలఁ బ్రమోద మొనర్చి యాతనిం
బుచ్చె సురేజ్యయక్తముగఁ బోడిగఁ గ్రమ్ముట వేల్పువీటి కా

1 బలుకుపలుకులకుఁ బ్రతా...సంభవుండు రోపించి. 2 నాయమరేంద్రరీతిని.

సచ్చరితుండు లోకమును సంతస మందె వెలింగె జన్మమున్.

270

తే. క్రతునమాప్తినమయమున నతఁడు వినయ
భరితుఁడై యోగ్యభంగి నప్పరమమునుల
కర్ప లిచ్చి యామంత్రణ మాచరింప
వారుఁ బ్రీతి నేగిరి నిజావాసములకు.

271

—ॐ॥ జమదగ్నిమహాముని పితృదేవతలకాపంబున నకులం బై పుట్టినకథ. ॥—

వ. ఇవ్విధంబున హింసారహితంబుగా మహితయాగంబు సుప్రయోగంబు సేసి
యగస్త్యుండు పరమవ్రత స్తి నుజ్జ్వలుఁ డయి వెలింగెంగావున ధర్మమార్గాగత
ద్రవ్యకృతం బై తపోమయం బగుయజ్ఞంబు ప్రాజ్ఞజనమనోజ్ఞం బై వెలయు
నని చెప్పిన విని జనమేజయుం డిట్లనియె.

272

తే. అనఘ నకులరూపంబున నట్లు దోచి
బ్రాహ్మణులతోడ మానవభాషణముల
నెవ్వఁ డేనియు నొక్కయహీనబోధ
ఘనుఁడు నల్లాప మొసరించె నని తలంచి.

273

తే. ఆతఁ డెవ్వఁడో యని నిన్ను నడుగఁ జూచి
వెండియును బ్రస్తుతోక్తుల విందు ననుమ
నంబుతో నూర కుండితి నాకు నతనిఁ
జెప్పుఁ దగునేని బోధనశీల చెపుమ.

274

క. అనుటయు వై శంపాయనుఁ, డనూనపుణ్యప్రదీప్తుఁ డగునీ కెందుఁ
వినఁ దగనియదియుఁ గలదే, వినిపించెద ముంగివిధము విను తెలియంగన్.

275

సీ. జమదగ్ని పితృకార్యసంకల్ప మత్యంతనియతాత్మఁ డై చేసె నిష్ఠ యొప్పుఁ
జారునూతనకలశంబున హోమధేనువుఁ దాన పిదికి గారవముతోడ
ని మ్మైనయెడఁ బదిలమ్ముగా డించిన నతనిచిత్తము తెఱంగరయుబుద్ధి
నాకారవృత్తిఁ గ్రోధాధిదైవము వచ్చి ప్రామాదికం బనుభంగి దోషఁ

ఆ. గుండతోడిపాలు గూల్చినఁ గినియక, యూర కుండె నాసముజ్జ్వలీకృతఁ
డప్పు డాత్మ మెచ్చి యద్దైవ మతనికి, నిట్టు లనియెఁ గురుమహీశవర్య.

276

క. భృగువులు క్రోధను లనఁగా, జగతిఁ బరఁగు వాద మది ¹మృషాపరికలితం
బగుట దెలిసె నోడితి నీ, కగణిత మగునీతపమున కలికెద ననఘా.

277

వ. అని వెండియు.

278

క. నాదెనఁ బ్రసన్నుడవు గ, మ్మాదరమునఁ జూడు సైఁపు మపరాధము వి
ద్యాదయిత యనిన నమ్మాని, యాదైవముఁ జూచి శాంతి యలవడ నెమ్మిన్.

279

వ. నాయెడ నిప్పుడు.

280

- క. నీ వేమితప్పు సేసితి, త్రోవుము శంకాభయంబు దొలగంగ సంక
 ల్పావలతకు నలుగుట పితృ, దేవతలకుఁ గలుగుఁ బొమ్ము దిగ్గన ననుడున్ . 281
- వ. భీతి నాభూతం బంతద్ధానంబు సేసెం దదనంతరంబ యాజమదగ్నిం బితృ దేవతలు
 గోపించి పొడనూపి యతనితో నీవు శ్రాద్ధంబునకు సంకల్పించియుండి తద్వై
 కల్యంబు వుట్టిన నూర కుండి తని పలికి ముంగి వయి వుట్టు మని శపించిన
 నతండు వారలకు దండప్రణామంబు నేసి తపస్వికి నలుగం దగ దని యపరా
 ధంబు గనియునుం గ్రోధాధిదైవంబునకు నలుగ నైతి 282
- ఆ. తప్పు సైచి నన్ను దయఁ జూచి శాపమోక్షము ననుగ్రహింపుఁ డమిత తేజు
 లార యని వినీతిలంపటం డగుచుఁ బ్రార్థించుటయును వారు దెలివి నొంది .
- వ. విదగ్ధవిప్రసమూహం బొడంబడుపట్టియుచితవాక్యంబుల నీ వెన్నఁడేని మహా
 ధర్మంబు గీ డని యాడితి నాఁడు నీకు శాపమోక్షం బగు నని నిర్దేశించి రన్న
 కులంబును సక్తుప్రస్తునికతంబునం దగినమాటల నాతెఱంగునసదస్యులతో ధర్మ
 నందనునశ్వమేధంబు నధిక్షేపించి విగతశాపత్వానందంబునొంది యంతర్హిత
 బయ్యె నని యిట్లు జనమెజయునకు వైశంపాయనుండు పాండివాగ్రజునశ్వమే
 ధంబువిధంబు విస్తారప్రస్తవనీయంబుగా వివరించుటయు. 283
- శా.భ క్తిస్థైరమునీంద్రచిత్తకమలస్రస్థితసౌరభ్యసం
 యుక్తా రూఢతరప్రకాశతనురూపోల్లాస రాగాదిని
 గ్నుక్తైకాంతిజనైకతారసిక చిన్మద్రాసదోన్నిద్ర ధీ
 శక్తిసైవీరవిహారదూర లలితా సద్భాషనోన్నీలితా. 284
- క. అజరామరపదకరపద, భజనా సంసారజలధిపారీణస్తో
 తృజనా స్వమూర్తివైదిక, యజనా పాశ్చాత్యనాడికార్ద్రవృజనా. 285
- మాలిని. త్రియుగకమలవీధీదీప్తసంచారలీలా
 నియమితపవనాత్మాగ్నిప్రభాస్నిగ్ధసంగా
 స్త్యయవికచమహాబ్జసైవీరమాధ్వీకధారో
 దయమయ మధురాత్మాదర్శితానందవర్తా. 286
- గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరా
 తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబునయశ్వమేధపర్వంబునం దు
 సర్వంబును జతుర్థాశ్వాసము.

అశ్వమేధపర్వము సమాప్తము.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

ఆశ్రమవాసపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

సాదనపదపద్ధో
 పాసనవిద్యా శమైకపరతానిత్యా
 భ్యాసజనహృద్య వేద
 వ్యాసవచోవిభవవేద్య హరిహరనాథా.

యుధిష్ఠిరాదులును గాంధారిధృతరాష్ట్రులును నొండొరులయెడల నడచికొనిన స్రవ ర్తనము
 దేవా జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె నట్లు పితృపితామహాశ్ర
 మప్రాప్తం బయినసామ్రాజ్యంబు జగత్పూజ్యప్రకారంబునంగై కొని మహాధ్వ
 ర ప్రముఖధర్మ కార్యధుర్యులును నముపాసితార్కులును నయావిధేయులు నగు
 పాండవేయులు ధృతరాష్ట్రవలన నెవ్వీధంబువారై నడచిరి హతపుత్రమిత్రా
 మాత్యుండును గత్తెశ్వర్యుండు నగునారాజును యశోమహిత యగుగాంధారి
 యు నెట్టిభంగి వర్తించి రత్తెఱంగు నా కెఱింగింపుము. 2

అనపుడు నమ్మని యమ్మహిపతికి నిట్లనఁ బాండునందను లాంబికేయు
 నెడ భక్తివినయంబు లెనఁగంగ వర్తింతు రతనియోగక్షేమ మరసి యెపుడుఁ
 దత్సమీపంబునఁ దగ నిల్చి తమకు నెయ్యది యైన నెఱింగించు నట్లు గాఁగ
 నుందురు విదురయుయుత్సుసంజయులు దారును నిత్యమును వచ్చి వినతిఁ జేసి

3. కొలిచి కూర్చుండి యానృపు నలఘుకార్య
 విధము లేర్పడ నడిగి యవ్వీభునిచెప్పి
 నట్ల చేయుదు రతఁడును నాదరంబు
 గాఢవత్సలత్వంబును గలిగి యుండు.

4. కౌరవనాథ కుంతియును గౌరవ మొప్పుఁగ వచ్చి కొల్చు గాం
 ధారి నతిప్రయత్నమున ద్రాపది తాను సుభద్రయున్ ముదం

బారంగ నిత్యముం ¹గొలుచు నక్కురువంశమహాత్తరన్ మహా
దారము లైనవస్తువులుదాత్తత నిత్తురు వార లందఱున్.

4

క. చిత్రాంగదయు నులూపియు, ధాత్రీశ్వర వత్తు రెపుడు ద్రాపదితోడన్
గాత్రములు భూరివినయా,మత్రములుగ నుబలనుతఁ బ్రమదమునఁ గొలువన్.

క. ఆతల్లికిఁ దండ్రికి నం,ప్రీతి యలరఁ గుడువఁ గట్టఁ బెట్ట నుదాత్త
స్థితంబు లైనవస్తు,వ్రాతంబుల నిచ్చు ధర్మరా జనుదినమున్.

6

తే. గుల్లఁ జెఱువులుఁ గట్టించుఁ గోరి యూళ్లు
లగ్రహారముల్ గావించు నాంబికేయుఁ
డధిప ధర్మతనూజఁ డత్యంతహర్ష
చిత్తవృత్తియై యనుమతి సేయు చుండ.

7

క. జనవర ధర్మజుఁ గొలువం, జనుదెంచినయట్టివివిధజనపతు లెల్లన్
మును ధృతరాష్ట్రునిఁ గొలుతురు, విను మాకొడుకుమది పల్లవించును దానన్.

8

క. సూనులు లేమిం గలిగెడు, దీనత్వము దోఁప కుండఁ దేజస్విఖ్యా
నూనులుగఁ జేయు ధర్మజుఁ, డానరపతి నతనిదేవి నతులితభక్తిన్

9

సీ. వంశవృద్ధులు పుత్రవర్గవియుక్తులై యున్నవా రేమిట నుస్తులింతు
రో యనుపుయిలోట నాయుధిష్ఠిరుఁడు దమ్ములకును దగునమాత్యులకు నిష్ట
భృత్యులకును మీరు ప్రీతియు భక్తియు నాంబికేయునిదెన నతిశయిల్లు
నారాజుపంచినయట్ల చేసి చరింపుఁ డతని నారాధించు టస్తదీయ

ఆ. చిత్తమునకుఁ బ్రియము సేయుట యతనికి, మనసు గానియట్టిపని యొనర్చు
టగ్గలంపుదుఃఖి మావహించుట యని, యనుదినంబుఁ జెప్పు మనుజనాథ.

క. విను మెల్లవారు నతనివ,చనములు మది నూఁది యట్ల చరియింప మరు
త్తనయుండును నమ్మెయివ,ర్తనము నడపు చుండు మనసు దద్దయు నెరియన్.

క. ద్యూతంబున దుర్యోధను,చేతం సమపడినపాటు చిత్తంబున క
త్యాతురతఁజేయు చుండుట,నాతఁడు ధృతరాష్ట్రజూచి యలుగుమనమునన్.

తే. శ్రాద్ధదివసంబులందుఁ బుత్రప్రజమున
కాంబికేయుండు గోకనకాదిదాన
కీర్త్యముగఁ బారతాకికక్రియలు సేయు
నట్లుగా సంఘటించు ధర్మాత్మజుండు.

13

సీ. అతులభోగంబును సంచితత్యాగంబుఁ దొల్లింటియట్టులఁచెల్లఁ జేయు
ధృతరాష్ట్రునకు ధర్మసుతుఁడు గాంధారికిఁ బూర్వప్రకారసంపూజ్యదాన
నిరతిఁ జెల్లించు నక్కురువృద్ధుఁ డిమ్మెయిఁ బాండుపుత్రులు దన్నుఁ బరమభక్తి
శిష్యవర్తనమున సేవింపఁ దానును గురునట్ల వాత్సల్యపరత నెపుడు

3. వారలకు శ్రీయు నాయువు వై రిజయము

మానసమున నాశాసించు మానవేంద్ర
యతనితోంటిప ర్తనముఁ దత్తుతునీడ
నాత్మఁ దలఁపఁ డెన్నఁడు ధర్మాత్మజుండు.

14

విను మతనితెఱఁ గెఱిఁగి పరిజనములతో నాంబికేయుచరితము దుర్యో
ధనుకొఱగామియు నెవావీరును వాక్రువ్వంగ వెఱతురు కురుప్రవరా.

15

రాజ్యాధిపత్యసంపూజ్యత్వమున ధృతరాష్ట్రపాండునుతాంతరంబు గాన
రొకభులు జానపదోత్కరమునఁ జౌరవర్గంబునందును వసుమతీశ
యమ్మెయి నడపెడునప్పండవాగ్రజువలన నిజాత్మజువలనికంటె
నక్కురురాజు ప్రియం బందు నట్లున్న యక్కాలమునఁ బవనాత్మజుండు

నన్నిహితుఁ డై నయప్పు డజ్జనవిభుండు
దనతనూజులఁ దలఁచి సంతాప మందు
నతనిఁ గనుఁగొని ¹యబ్ధీముఁ డతనిసుతులు
దమ్ముఁ బఱచినపాటులు దలఁచి యలుగు.

16

హృదయముల నొండొరులదెస నిట్టివార
లయ్యు నతఁడు నతండు నన్యోన్యభాష
ణములయప్పుడు నృదులవిన్యాస మొప్పు
నాడుదురు చుట్టములు మెచ్చునట్లు గాఁగ

17

ధృతరాష్ట్రం డేకతంబ యున్నయెడ వృకోదరుం డతనికి నింత సంత నుండి
గాంధారియు విను చుండ.

18

అంధునికొడుకులయం దొక్కరునిఁ దప్పి పో నీక త్రుంచితి భూరిశక్తి
దర్పితం బై నమద్వాపహంజరము సొచ్చినరిపురాజన్యసింహములకు
వెడలంగ వచ్చునే వెంగలు లై వారు గయ్యంబు సేసిరి గాక నన్ను
నెఱిఁగిన దొడరుదు రెట్టులు దుర్యోధనాదుల ననిఁ దెగటార్చినట్టి
నాదుదోర్దండములఁ జందనం బలంది

కుసుమదామముల్ సుట్టి మ్రొక్కుదు మహాప
కారు లరయంగ దైవముల్ గావె యనుఁ ద
దీయమర్కంబు లెల్ల భేదిల్ల నధిప.

19

దీని ధర్మనందచుండును ధనంజయుండునుం గుంతియు ద్రౌపదియు నెఱుంగరు
గవలొక్కొక్కమాఱిమ్మాటలు విని సంతసిల్లుదురు ధర్మనందను తెఱంగెఱుం
గుటంజేసి పుయిలోడి తా రేమియు నాడరు ధృతరాష్ట్రగాంధారులుం గాల
పర్యాయంబు గనికొని డెందంబులు గంద నూర కుండుదు రట్టిభంగిఁ బంచ

వశవత్సరంబులు సనియె నంత నొక్కనాఁ కయ్యంధనృపతి బంధుజనంబులం
గూర్చి ధర్మనంబును రావించి యతంబు విను చుండ గన్గదకంబుం డగుచు
వారలుత్సవం.

20

—ఇతి స్థిరః పుష్కలః స్వర్ణానిశోః వనచునోధంబు జలుపుట. ఇతి—

సీ. నాకతంబునఁజేసి యాకొరిపులు నాశంబు వాటిలట దెల్లంబు నొక
జలం గ్రూర నానోభి జ్ఞానజనద్రోహకం గాజుఁ జేసితి గురుధరిత్రి
వచ్యుతుచెప్పియమిలవాక్యంబులు నిం నేని నైతి నాశనయుమాని
ఘనతరస్నేహంబునను మొగమోటను : గయెడి మాటలుఁ గటిమి యొత్తి

తే. యాక కుంజిఁ భీష్మంబు చ నగునంబు

నిదుగుఁ రు సంజగంబును నేనిధిము

నాకుఁ జెప్పిఁ గాంధారి నన్ను దూటి

చెప్ప నమ్మాట లేఁ బెఁ నవుని నిడివి.

21

వ. ఇ ట్లెఱం గంతరంగంబున శల్యం బై యున్నయది యని చెప్పి వెండ్రియు. 22

క. నునులు సగురముగఁ దిగునక, నృతు లె స్సతకే జనిన మేలిరు యన్
స్థితిఁ గూచి నుత్తతచ, గత మని యప్పనికి నగనఁ బ్రీతియ కలుగున్. 23

వ. అని కలికి పాంఠావ్రజుఁ జేగం బిలిచి యతనినాడె. 24

సీ. నీ వరయంగ నుఖావాప్తిఁ గొఱుక లేకండ్రిగఁ జనవును నుజ్జ్వలంపుఁ
దేజంబుఁ గలిగి నర్జించితి దానంబు లించితములుగఁ బెక్కాచరింపఁ
గంటి ప్రాధ్దంబులు గాంధారినుతులగుఁ బలుమాలుఁ జేసితిఁ బరసుధర్మ
శీల పాంచాలికిఁ జెట్ట నేని రగణ్యపుణ్యంబ వగునీదుభూరిండ్రి

తే. నచహరించి రద్ధునోధనాదు లిట్టి

కష్టచరితులఁ బాడిమైఁ గయ్యముచన

నిహనులుగఁ జేసి తక్కుగునిర మ్మాన్వి

భువనగతిఁ గాంచి నుఖ నుండె భూవనవ్య.

25

క. కావున నేమియుఁ జేయం, గా నలనదు వారికయి యకారణకనుగా

శ్రీనిసితుఁ డగునీతో, నావిధముం జెప్ప నలసె నరవరముఖ్యా.

26

సీ. ఏకార్య మైనను నెవ్వఁ జేనియుఁ జేయఁ దొడఁగునప్పుడు విను పుకమితేని

చే ననుజ్ఞాతుఁడై కాని తొడంగఁ గా నట్లు గావున వార్ధకాభిలీష

మనసుదీయకాయముచకు సంస్కార మాచరింపఁగఁ నచ మాచరించు

చనికి భూపాని నీయచునుతి వడయంగ వలసి చెప్పెక రాజనంశజనకు

ఆ. సగురమగణ మొండె విచులతపముచకు, జొచ్చి యందు నిలిచి చచ్చు టాండె

వలయు నస్త్రదీనులముఖ్యు లిట్లు, నడిపి రనుపు నన్ను నడివి కనఁకు. 27

క. రాజు గురుఁ డెల్లవారికి, రాజోత్తమ గురునియాజ్ఞ రంజిల్లఁగఁ బే

- రోజం జేసినకృత్యము, నూ జగములు రెంటియందు శోభన మిచ్చున్. 28
- తే. ఏను గాంధారియును దపోమాననీయ, మునులచేరువ వల్కలములు ధరించి
కందమూలఫలముల నాఁకలి హరించి, నిన్ను దీవించు చుండెన మన్న నతఁడు.
- క. ధరణీరాజ్యము నాకును, నరవర సౌఖ్యంబుఁ జేయునా నీ విమ్మై
దురపిల్లి దుష్కరం బగు, నరణ్యవాసమున కేఁగినట్టిద యైనన్. 30
- తే. గూఢబుద్ధి వై నమ్మించి కురువరేణ్య, యే నెఱుంగక యుండంగ నిట్లు శోక
వశధిఁ జేలుచునుండి తివ్వనట గంటి, నింక రాజ్యంబునా కెట్టులించుఁజెపుమ.
- ఉ. తల్లియుఁ దండ్రీయున్ గురుఁడు దైనము నా కరయంగ నీవ భూ
వల్లభ నీవు కానననివాసము గోరి చనంగ నెట్టు లే
నుల్లము వట్టి హస్తీపురి నుండఁగ నేర్తు యుయుత్సుఁ బెంపు శో
భిల్లఁగ రాజుఁ జేయు నినుఁ బ్రీతి యెలర్పఁగఁ గొల్చి వచ్చెనన్. 32
- క. అతఁ డొరనుండు నీ కీ,క్షీతి కొడయుఁడు దుర్యశంబుచేఁ గుందుట భూ
పతివర కని కని మీ రి, ట్లతిమాత్రము సేయఁదగు నె యక్కట నాకున్. 33
- నీ నీవు రాజపు గాక నీ కేను రాజనే గురుని మాహారాజుఁ గురువరేణ్య
నిటు సేయు మని సంప నే నొడయుండునే దుర్యోధనాదులదుష్కృతములు
నామదిలో నిల్చు నేమును వారును, ¹విధిమోహమున నై నవిరసభావ
మావహిల్లినఁ బుట్టై నంతలుచనులు గాంధారియు గొంతియు గారవమున
- ఆ. నాకు నొక్కరూప మీకుఁ గాననవాస, మెల్లభంగిఁ గలుగునేని యేనుఁ
దగిలి తోన వత్తుఁ దగుమాటగా నాట, గాదు నాదువృద్ధయగతియు నిట్ట.
- క. చలికెద నే సత్యము నా, కిల ప్రీతిం జేయ దధిప యీ వి ట్లయినం
గులముకలఁక దైవకృతం, బలఘుమతీ విడుపు శోక మరయుము నన్నున్. 35
- తే. నీకు శుశ్రూష యొనరించి నృపవరేణ్య, చిత్తతాపంబు మానంగఁజేసికొందు
ననితలంచునక విడువంగనగు నెయవన, తుండనై నిన్ను వేఁడెదఁదొఱఁగువగలు.
- క. అనుచు నతనిచరణంబులు, దనఫాలశంబు సేర్చె ధర్మతనయుఁ డా
తని గ్రుచ్చి యెత్తి కౌఁగిట, నెనయంగాఁ జేర్చి యాతఁ డి ట్లను నధిపా. 37
- తే. నీవు శుశ్రూష చిరకాలనియతిఁ జేసి, తేను వృద్ధుండ నైతి నా కింకఁ దక్షము
వలవ దయ్య రాజును బాలివాడ యెవ్వ, రేమిసేసిన ఫలములయెడ నృపాల.
- వ. అనిచలికి విదురకృపసంజయులను ద్వేశించి తనకు ముఖశోషయుం దనుగ్లానియుం
గలిమి నుగ్గడించి నాలుక దొట్టువడ వార్యతో మీర లనునయవచనంబుల
నజాతశత్రుం డెలివొంసం జేయుం డని చెప్పి డప్పి యెక్కుడు గదిరినగాంధా
రితనువున మేను సేర్చి మూర్ఖిల్లుటయు నార్చి నొంది యక్కుంతీనందనాగ్రజుం
డి ట్లని పలవించె. 39

- క. కరిషశసహస్రబలవి,స్ఫురితుఁ డగువిచిత్రపీఠ్యపుత్రుఁ డొకతలో
 డరి నూతగొనియె విధి యె,వ్వరి హీనులఁ జేయఁ డకట వక్రం డైనన్. 40
- చ. అనిలజు మేనిచంద మగునాయసరూపము చూర్ణితంబు నే
 సినబలమాననీయుఁ డొకచేడియ నక్కట యాశ్రయించె నే
 మనఁ గల దవ్విధాత్మ నని ¹యాతనికీడును మానసంబునం
 జొనుపమి లావ పేరుకొని శోకము ధర్మజుఁ డొందె భూవరా. 41
- నీ అప్పుడు గాంధారి యల్లన ధర్మజుతోడ మీతండ్రి యతులతపంబు
 తోడిసంతతచింతఁ గూడు దొఱంగి తా నుండుటఁ గూర్చుండ నోప కునికి
 ని ట్లయ్యె ననవుడు నెవ్వనికతమున నివృహాత్తున కిట్టియెడరు వుట్టె
²నట్టినామచవు నే మనఁగల దంచు నాతఁడు శీతజలము హస్తమునఁ బుచ్చి
 తే. కొని యతనిమోమునందు నక్కున విదిర్చు
 సమయమున విదురుండును సంజయుండు
 నఖిలభరతభార్యలు నేడ్చి రవ్విభుండు
 నివిరెఁ జలికే, నానృపునవయనములు. 42
- క. నివ్రుంగఁ డెలిసి యతనిం, గవుఁగిటిలోఁ జేర్చి మస్తకము మూర్ఖునుకొ
 రవస్పృధు నతఁడు నాశ్లేషవిశేషంబున నొనర్చె సంప్రీతునిఁగన్. 43
- వ. అట్లు డలి వొంది ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మరాజుతో నా కెట్లునుం దపంబునకయి
 కాసనంబునకుం బోవ వలయు ననిన నజ్జనపతి నీ వారగింపు మప్పని మఱి
 సెప్పెన నని త్రోపుమాటగాఁ బలికిన నయ్యాంబి కేయుండు పెక్కుమాట
 లాడ శక్తి లేదు న న్నింక నలజడిఁ బెట్టకుము తపశ్చరణంబునకు నీయాజ్ఞ
 పడసి కాని కుడువ ననియె నయ్యవసరంబున సాత్యవతేయుండు గృపావిధేయుం
 డై యచటికి వచ్చి సకలజనంబులవినతులు గైకొని దీవన లిచ్చి యాధర్మ
 తనయునాననం బాలోకించి. 44
- ఐఐ వ్యాసుఁడు ధృతరాష్ట్రునినవాసంబున కనుజ్ఞ యిచ్చుట ఐఐ—
- నీ ఆంబికేయుండు సెప్పినట్టుల చేయుము వృద్ధుఁడు నాత్మజవిరహితుండు
 నైనయీతఁడు తప మాచరింపఁగఁ గోర కున్నె గాంధారిశోకోపశమము
 దాలిమి నొదవి యిందాఁకఁ బ్రవర్తించె నింక నియ్యమకును నిదియ తలఁపు
 గావున నీకు నీకార్యంబు సెప్పుంగ వచ్చితి వీరిఁ బో నిచ్చు టొప్పు
 తే. సనఘ పూర్వరాజన్యులు సనినయట్టి,సౌఖ్యపథమున నీరాజు సనుట మేలు
 గాన యీతనికాననగమనమునకు, ని వ్వునుజ్ఞ విచారంబు లెల్లఁ దక్కి. 45
- క నీవినయము భక్తియు సంభావనమును వీరివగలఁ బాపఁగ శుశ్రూ
 షావశవ ర్జిత నకచితి, భూవర చిరకాల మింకఁ బో నిమ్ము తగన్. 46

- చ. అన విని యాకురుప్రవరుఁ డమ్మునివల్ల భుమోముఁ జూచి యి
ట్లను మహితాత్మ మాకు గురుఁ డన్నను ధర్మవిధోపదేష్ట య
న్నను బరదైవ మన్నను మనఃప్రియకార్యకలాపకర్త య
న్నను విను నీవ నీదువచనంబున కడ్డము పల్కువాఁడనే. 47
- ఆ. అనిన నమ్మహాత్ముఁ డను రాజులకు రణ, మరణ మొండె దృఢసమాధిఁ దనువు
విడుచుటొండె గాక వృద్ధులై రోగత,ల్పమునఁ జావు మేలె భరతముఖ్య. 48
- వ. అనిన విని ధర్మతనయుం డొండు వలుక వెఱచి యిట్లనియె. 49
- క. అనఘా యిక్కురుముఖ్యున, కనుజ్ఞ యే నిచ్చితిని మహాత్తర మగుమీ
యనుమతియుఁ బడసెఁ జనుఁ గాక నిజేచ్ఛను నాకు విఘ్నకరణము దగునే.
- సీ. అనుటయుఁ బ్రియమంది యమ్మహామునియమ్మహీశ్వరుతోఁ బాండుఁడీనృపాలు
గద్దెయ నిడికొని క్రతువులు సేయించి యవిరళభోగానుభవము నడపి
యీతనివారలఁ బ్రీతి నీక్షించి తా శిష్యుండపోలె సంసేవనంబు
భక్తిమై నొనరించెఁ బడవడి నీవును దిగ్విజయాదులఁ దేజ మితని
- తే. నొందునట్లుగఁజేసితి వొకటఁ బిదపఁ, దానపదుమూఁడువర్షముల్ ధరణి యేలె
నీవు శుశ్రూష యిత్తటి నియతి నడపి,తితనిమదిలేదు కలఁక యొక్కింతయేని.
- క. కేవలతపః క్రియాసం, సేవనతాత్పర్య మిపుడు చిత్తంబునయం
దావేశించినయది యీ, భూవరునకు నితని ననిచి పుచ్చు మడవికిన్. 52
- ఆ. అనిన ధర్మతనయుఁ డట్టుల కాకని, పలికెఁ దక్షణంబ పరమయోగి
వంద్యుఁ డయినసత్యవతికొడు కాత్మత,పోవనమున కరిగె భూపవర్య. 53
- సీ. తదనంతరమ ధర్మతనయుండు ధృతరాష్ట్రతోడ నీ కెట్టులు సూడఁ బోలె
విదురుండుఁగృపుఁడు నెయ్యదికృతమని వినిశ్చయమొనరించిరి సంజయుని యు
యుత్సునిమనముల నొలసినకర్తవ్య మెద్ది దానిన చేయు తెంతయేని
నాకుఁ బ్రియంబు భూనాథ యానతుఁడ నై వేడెద నొకటి నీవిశనబుద్ధి
- ఆ. నేమి సేయఁ దలఁచితేని నీ వక్కట, యారగించి చేయు మయ్య మనుడు
నరిగె నానృపాలుఁ డభ్యంతరావాస,మునకుఁ దోన సుబలతనయ సనఁగ. 54
- వ. ఇట్లు కురువృద్ధుండు వృద్ధసామజంబుచందంబునం జనునప్పుడు విదురండును
యుయుత్సుండును గృపాచార్యుండును సంజయుండును వెనుకను చని రజ్జనప
తి దివసకృత్యంబు లాచరించి భూమిసురులం బూజించి యాహారతంత్రంబు
నిర్వృత్తిచె గాంధారియుం గుంతీప్రముఖభరతభార్య లనునయింప భోజనవి
ధి యొనర్చెం దదనంతరంబ విదురాదులం బొండవేయులును వనితాజనంబు
లుం గృతాహారు లయి యావై చిత్రవీర్యుం బరివేష్టించి యుండఁ బొండవా
గ్రజు నప్పొందునృపాగ్రజుం డేకాంతస్థానంబునకుం దోడ్కొని పోయి యతని

తోడ సప్తాంగం బయినరాజ్యంబు పూజ్యం బగుధర్మంబుతో నెనయ నడ
పుట దుష్కరంబు గావున నాయెఱిగినంత బోధించెద నాకర్ణింపు మని పలికి
యిట్లనియె. 55

—అంతా ధృతరాష్ట్రుడు ధర్మజానకు రాజసీతివిశేషంబులు నెప్పట. అంతా—

- సీ. నీవు నిచ్చులును విద్యావృద్ధజనములఁ దగ నుపాసింపు మర్థముల వారిఁ
బ్రీతులఁ జేయుము నీతులు వా గుపదేశిం', వాని నూఁదినమనంబు
గలిగి ¹వర్తింపుము కార్యంబు నింద్రియంబుల రాజ్యతంత్రంబుఁ బోలె నరసి
రక్షింపు మప్పిండు రక్షితం బైన శుభంబులం గావించు భావశుద్ధి
- ఆ. ధామములును బిత్తపితామహాశ్రమసమాగతులు విశదనుతులుఁ గాఁగవలయు
నచివు లతివిదగ్ధచాకులఁ బనుపుము, పరుల యాప్తజనులభంగు లరయ. 56
- క. పురరక్షణము దృఢంబుగ, నరవర చేయంగ వలయు నమ్మఁ గలుగున
త్పరుషులనిడఁదగుఁ గుడుపు ని,దురమొసలగులోనిపనులతోడరువు లరయన్.
- సీ. ఆప్తవృద్ధులఁ బెట్టు మంగనాజనులసంరక్షకు నెల్ల కార్యముల మంత్రి
జనములతోడ విచారించి చేయంగనలయును గుప్తనివాస మొండె
మాడువుమీఁ దొండె మాటు లేనియరణ్యతల మొండె మంత్రవిధానమునకు
నర్హముల్ గేవల మైనట్టిమంత్రంబు గోపనం బొందినఁ గురువరేణ్య
- ఆ. యఖిలకర్మములు ఫలావాప్తి నొప్పుఁ బం, గవంధజడులు చీకు లైన నీర
హస్యభాషణముల యప్పుడు సేరువ, నునికి యొప్పు దార్యవినుతచరిత. 58
- క. విను మంత్రభేదమున వ,చ్చినకీడున కనఘ శాంతి సేయు టరిది గా
వున మంత్రులతో మంత్రా,వననియమం బూఁది చెప్ప వలయుం జుష్కా. 59
- సీ. వ్యవహారములు శుచు లైనవిద్వాంసులఁ దోడుగఁ గొని తీర్పు దుష్టజనుల
దండించునెడ వారి తప్పులకొలఁదులు మది ²దూఁచి చూచి తన్మాత్రదండ
మాచరింపుము విను మాయవ్యయములు సంక్షేపరూపంబున రేపకడలు
దానికి మును దేవతాపూజనము భూసురార్చనమును జేయు మమలబుద్ధి
- తే. ప్రొద్దు సాలంగ నెక్కినప్పుడు సమర్థు,భోజనక్రియ నిర్వహింపుము సుశీల
మాన్యతదనంతరమ గంధమాల్యభూష,ణాంబరములు నిజేచ్ఛమై ననుభవింపు.
- క. కొలు విష్ణు మాపుకడ యో,ధుల కెల్ల ను సంధ్య వడ్డ దూతలనుం జా
రుల సంభావింపుము రా,త్రులఁ గాంతాభోగతత్పరుడ వగుము నృపా. 61
- తే. ఏమి గ్రాత్రగఁ బుట్టిన నించు కేని, నలనుడవు గాక దాని నీ వరసి తీర్పు
³మిది దెఱంగుగ నే ప్రొద్దు నింతవట్టు, నర్హములు గౌరవక్షీతి పాగ్రగణ్య. 62
- క. న్యాయంబుతోడ వివిధో,పాయంబుల నర్థముల నుపార్జింపుము భూ
నాయక రాజ్యవిఘాతము, సేయుజనుల నెఱిగి చంపఁ జెఱపన వలయున్. 63

- క. పనులయెడ మేలు గాంచిన, మనుగడ యగ్గలము సేసి మన్నింపుము రా
జనయజ్ఞ భృత్యకోటిం, గొనియాడుము సేత పేరు క్రుచ్చి కొలువునన్. 64
- క. నీవలనను భక్తిన్నే హావేశము గలిగి శూరుడై యలబడికిం
దా వినువనినత్కులజం, గావింపుము సై న్యవిభునిఁ గాఁ గురుముఖ్య. 65
- సీ. ఆత్మ రంధ్రము లించు కై నను నొరులకు నెఱుంగ రాకుండఁగ మఱువుసేయు
మన్యరంధ్రంబుల నారసి కనుము శత్రులకడ బుద్ధియు బలుపుఁ గలుగు
వారల నెఱిఁగి భూవర యొక్కమై నీగి మన్నన నెఱిపి తన్మానసములు
నీయెడ నార్ద్రంబు లై యుండఁ జేయుము చేరువనృపులకు వై రబంధ
- ఆ. మెట్లు గలుగు దాని నేమఱి కుండుము, వారియపుల నున్న వారు మిత్రు
లగుదు రెల్లభంగి నధిప యుదాసీను, లట సమీపవర్తు లై నవిభులు. 66
- క. వీరల సప్తాంగంబులు, నారసికొని యునికి కార్య మవనీశ సదృ
క్సారబలుఁ డై ననృపుతో, గారవమున సంధి సేయఁ గా వలయుఁ దగన్. 67
- తే. దైవమానుషబలములు దఱిఁగి యుండఁ
నెవ్వరికి నెప్పు డప్పుడ యెనక మెనఁగ
వై ర మతనితోఁ బాటింప వలయుఁ జెఱచు
టప్పనము గొను టర్హత్వ మరసి నశపు. 68
- క. నడపునఁ గోల్పుచ్చుఁగ నగు, నెడయు విడిసి యుండి చెఱచు నిక్కయు నీ వే
ర్పడఁ గనుఁగొని యం దర్హము, నడపుము నిజసై న్యరక్షణమువలయుఁజుమీ.
- క. ప్రెగడలమనసులు విరసము, లగుగతి నడపురిపురాజ్య మరసి విభిన్నం
బుగఁ జేసి కలఁచి పైకొని, జగతీవర కొనఁగ వలయు సౌకర్యమునన్. 70
- ఆ. బలము లెనఁగ దైవబలమును గలిగి లో, గుట్టుచేటు లేని యట్టినృపతి
వలన మత్సరంబు వల దాశ్రయంబు చం,దంబు పొందువడయఁ దగునృపాల.
- ॐ ధృతరాష్ట్రుఁడు ధర్మజునకు శత్రురాజుల జయించుతెఱంగు సెప్పుట ॐ
- ఆ. కుడువ నిచ్చుతఱియుఁ గురువర¹క్రక్కించు, నవనరంబు నెఱిఁగి యరినృపాలు
నీవు ధీరవృత్తి నిడుఁద్రాటఁ బోనిమ్ము, క్రమ్ము కపిల యనఁగఁ గ్రమ్మి²చెఱపు.
- సీ. ఉత్సాహ శక్తియు సురీప్త మంత్రశక్తియుఁ బ్రభుశక్తియుఁ గెలనివాని
కిని నీకు నిట్టివి యని తారతమ్యముల్ వెరవునఁ బరికించి వేర మెత్త
వలయుట నెఱి గల్గి పలుకక యుండంగఁ దగుట యూహించు టుత్తమవిధంబు
మూలబలంబును మొత్తాలవారును మిత్రబలంబును శత్రుబలముఁ
- ఆ. గాననంబు బలముఁ గై జీతగాండ్రును, నై నయట్టిబలము లాఱు నరసి
యుచితకాలదేశ యుక్తంబులుగఁ బన్ని, కొనఁగ వలయు వానికొలఁదు లెఱిఁగి.

- తే సంపదల నాపదల నొక్కచంద మగుట
వికృతి నొందుట యాబలవితతులందుఁ
గాంచి యెల్లప్పుడును హితకారి యైన
బలము నెక్కుడుగాఁ బ్రోవు భరతముఖ్య. 74
- క. ¹పరుల గెలిచి నిర్భయముగ, ధరణిఁ బ్రజం గాచువెరవు ధర్మపథమునం
బరిపాలించిన వెలయుం, గురువర కృప పెంపు నదలకుము ప్రజలయెడన్. 75
- క. వినికి గలిగి రక్షించుచు, ననువున దయతోడిపాడి నాయతు లెల్లం
గొనుచుఁ దగ నేలి పొగ డొం, దినరాజున కుర్వి గామధేనువ కాదే 76
- సీ. ధర్మమార్గంబున ధరణిఁ బాలించిన నై హికసుఖములు నగ్గలంపుఁ
బొగడును బరలోకభూరిసౌఖ్యములును సిద్ధించు విపులదక్షిణలు వెట్టి
యశ్వమేధప్రముఖాధ్వరంబులు పెక్కు లాచరించుటకంటె నధిక మండ్రు
మేదిసీప్రజల నత్యాదరంబును గరుణాతిశయంబు మధ్యస్థతయును
- తే. గలిగి బిడ్డల నరసినకరణి గాథ, రక్షణం బొనరించుట రాజవర్య
వినుము తమ్ముల నీగిమన్ననల ననుది, నంబుఁగొనియాడు మానందనంబుగాఁగ.
- చ. నరవర రాజనీతులు జనస్తుతుఁ డై ననదీతనూజుఁడున్
హరియుఁ బరాశరాత్మజుఁడు నాదిగఁ గల్గినపెద్ద లెల్ల నీ
కరయఁగఁ బెక్కు సెప్పిరి మదాత్మయు నీదెనఁ బ్రీతి ²పెద్దయుం
బారయుట నేమఁ గొన్ని యిటు వోలినభంగి నెఱుంగఁ జెప్పితిన్. 78
- క. నిత్యవిధి నద్వివేకము, సత్యవ్రతశీలధర్మసారజ్ఞ భవ
న్యత్యాకలితమ యైనను, నిత్యంబును వృద్ధసేవ నిష్ఠఁ జలుపుమీ. 79
- సీ అన విని ధర్మజం డంబికాపుత్రుతో నాపగాసుతుఁడు లేఁ డబ్బనాభుఁ
డాత్మపురంబున కరిగె ³వాత్సల్యత నీవు దక్కఁగ నాకు హితము సెప్ప
నొడయుఁ డెవ్వఁడు భవదుపదిష్టపథమున నిష్ఠమై నడచెద నెమ్మనమున
నీవు ప్రీతిని బొందు నృపముఖ్య నావుడు నాతఁడు సంతస మంది యతని
- ఆ. నధిప విశ్రమింపు మధికశ్రమంబు నా, తనువునందుఁ జెందె నని తగంగఁ
బోవఁ జెప్పి బాంధవావళి కభిముఖుఁ, డయి నిజాలయముల కరుగఁ బనిచి. 80
- వ. తాను నభ్యంతరగృహంబున కరిగి సుఖాసీనుం డై యున్ననమ్మానవనాథుతో
గాంధారి దేవా వసంబున కెపుడు విచ్చేయువాడఁడ పని యడిగిన నాభూవల్ల
భుం డదేవి కి ట్లనియె. 81
- క. మాతండ్రి పరాశరసుతు, చేతం బడసితి ననుజ్ఞ శీలపరిత్రోవ
పేతుఁ డగుధర్మతనయుఁడు, ప్రీతి నొడంబడియె బంధుబృందయుతముగన్.
- ఆ. ఇంకఁ దడయ నేల యింతి వే వెడలుద, మట్లు గల్గజూద మాడి పాప

భాగు లై ననీదు¹పట్టుల నుగతికి, ననుచువాడఁ దపమునతిశయమున. 83

—ఘోఠ ధృతరాష్ట్రుండు వనవాసంబునకుం బురజనులచే ననుజ్ఞ గొనుట. ఘోఠ—

వ. అని పలికి యమ్మగువదిక్కు మొగం బయి వారికి నుగతి గల్గునట్లుగా నిప్పుడును గొన్ని పుణ్యక్రియ లజాతశత్రుననుమతితో నాచరించి పోదము గాకయని నిశ్చయించి తనకు దపోవగనమనంబున కై పౌరులయనుజ్ఞ గొనవలయు నని పాండవాగ్రజునకుం జెప్పం బనిచిన నతండు దగుపురజనుల నెల్లను²బడి సేసి వెలార్చికొనుచు నఖిలబంధుమిత్రులునుం దానును వచ్చి ధృతరాష్ట్రమందిర ద్వారపురోభాగంబున నిలిచె నయ్యాంబి³కేయుండు గాంధారియుం దోడ రావెడలి వారిసన్నిధికిం జని బ్రాహ్మణక్షత్రియవై శ్యశూద్రసంకులం బైనయన్న గరజనప్రకరంబు నుద్దేశించి 84

సీ. కౌరవకోటియు మీరుఁ బెద్దయుఁ గాల మనఁగి పెనంగి యనోన్యసంభృతాధికస్తేమాల రై ప్రవర్తించితి రనఘవర్తనులార వినుఁడు నాదు పలుకు వృద్ధునకుఁ దపశ్చరణంబున కై వనంబున కేగు టర్హకర్మ ముచితకృత్యంబుల యోజ మీ రెఱిగిన యదియకా మది ముదమార మీర

ఆ. లెల్ల నాకనుజ్ఞ యిచ్చి కానకుఁ బుచ్చు, డనుడు సర్వజనులు నశ్రుపిహిత దృష్టు లగుచు గద్గదిక నెలుం గెళలఁగ, నార్తి దోష నేడ్చి రధిపముఖ్య. 85

వ. విని ధృతరాష్ట్రండు వారి కి ట్లనియె. 86

సీ. స్రజ ముద మొందంగఁ బాలించెఁ బుడమి శం

తనుఁ డనంతరమ శాంతనవుచేత

రక్షితుఁ డగుచు మీరలు ప్రీతిఁ బొడల వి

చిత్రవీర్యండు నిధాత్రి యేలఁ

బదపడి పాండునృపాలుండు మీరు హ

ర్షింపంగ భూమి రక్షించెఁ బిదప

ధర్మనందనునిచందము మీయెఱింగిన

యది సత్యధర్మాత్మఁ డైనయితని

తే. ననుసరింపక యన్యాయ మాచరించి,దుర్ణయంబున నిలయేలి శ్రుంచెఁ గులము నుర్విఁ గలభూపతులను దుర్యోధనుండు, వానిదుశ్చేష్టలకు మూల మేన కాదె.

వ. అది మీమనంబులం బెట్టక. 88

క. మహి లెస్సగ రక్షించిన, మహితగుణులయన్న కొడుకు మనుమం డని నా కు హితంబు గోరి కరుణా,సహితుల రై యిం డనుజ్ఞ సద్వ్రతమునకున్. 89

వ. అని యప్పు డజ్జనంబులమనంబుల లేకున్నను దనకీ ట్లుగ్గడించి యరణ్యగమనానుజ్ఞాకరణంబునకుం బ్రార్థించి యవ్వీభుండు వెండియు. 90

- ఆ. వృద్ధ కృపణ పుత్రవిరహిత గాంధారి, యీ నెలంతఁ జూచియైన మీర
లకట కాననమున కరుగుట మేలని, మా కనుజ్ఞ యిండు మాన్యులార. 91
- వ అని పలికి పాండవాగ్రజుం జూపి. 92
- సీ తమ్ములనడుమ నీతండు దిక్పాలక మధ్యభాసితుఁడై నమఘువుఁ బోలి
మహాసీయవిభవసమగ్రత వెలిగెడు నేమిట నేమిట కెపుడు మీర
లీతనిఁ బొదివి సంప్రీతిగ వర్తింపుఁడయ్య యిల్లడ యిమ్ముహానుభావు
నిడితి మీకడ మిమ్ము నెల్లభంగులఁ దనపరిపాలనంబున బరమసుఖులఁ
- ఆ. గా నొనర్చువాఁడు గా నప్పగించిన, వాఁడ నేను మీకు వేఁడి దాఁకు
నట్లుగాఁ జరింప నన్నత్కులీనుల, కధికదుఃఖకారి నైతిఁ గాని. 93
- క. ఆరయ నెన్నం డైనను, మీరలు నా కెగ్గు గాఁగ మెలఁగుట లే దో
పౌరవరులార నన్నుకొ, గారవమున ననుప రయ్య కాననమునకున్. 94
- వ. అనినం బౌరజనంబు లేడ్పులు మ్రింగికొని యెండ్లొరులం జూచుచు నూరకున్న
నమ్మహీశ్వరుండు మఱియును. 95
- సీ. నాధుచరిత్రయు శాంతయు నై నయిగ్గాంధారియును నేను గాఢవినయ
మార మీ తెలి విట్లు గోరుచు నున్నార మఖలధర్మాభిజ్ఞుఁ డగుపరాశ
రాత్మజుండును ధార్మికాగ్రణి పాండవాగ్రజుండును నాకు నరణ్యగమన
మునకు నిచ్చి రనుజ్ఞ మొడుపుఁగేలొదల గదియించి మిమ్ము వేఁడెడఁ గృపాభ్యు
తే. లార యనుమతి నేయుండు మీరు ననుడు, వార లుత్తరీయంబులు వదనవినిహి
తములుగాఁ జేసికొని రోదనము రవంబు, లెనఁగఁ జేసిరి విను ధరణీశవర్య. 96
- వ. అ ప్లేడ్చి యుడిగి తమయంతపట్టునుం గూడికొని కార్యవచనంబు లార్యచరితుం
డును జతురాలాపకల్యండును నగు¹శంబు వనువిప్రోత్తమునకుం జెప్పి యితై
టంగున ధృతరాష్ట్రునితో నాడు మని నియోగించిన నాతం డారాజు నగ్ర
భాగంబునఁ జేరి నవినయంబుగా నిట్లనియె. 97
- ఁకఁక ధృతరాష్ట్రునితో శంబు వనువిప్రోత్తము పౌరజనసమ్మతి నెప్పుట ఁకఁక—
- సీ. భరతవంశోత్తమ పౌరజనంబులు దమమాటలుగ భవత్సన్నిధాన
మున న న్నుపన్యాస మొనరింపఁ బంచిన యట్టిభాషణము లేకాగ్రబుద్ధి
నవధరింపుము మీమహాన్వయంబున మహీవిభులయం దొప్పుమి వెదకేయైనఁ
గానము మము మీరు గన్నట్టిప్రజల నెట్లట్ల రక్షించితి రాదరమున
- తే. వినుము దుర్యోధనుండు సేసినయనర్థ
మొక్కటియు లేదు నినుఁ ద్రిలోకోత్తరుండు
సత్యవతికొడు కే మని సమ్మతించి
పంచె దానిన చేయుము పరమనియతి. 98

క. అడవికి బడఁగా మమ్మును, విడిచితి గురు వైనశోకవేదన యే మిం
కుడిపికొనునప్పటికిఁ దోడ్పడు నీ దగునద్గుణములు బంధులువోలెన్. 99

ఆ. ధాత్రి శంతనుఁడు విచిత్రవీర్యుఁడుఁ బాండురాజు నెట్లు లట్ల రాజరాజు
సృజకు సంతసముగఁ బాలించె నీయందు, నతనియందుఁ గలదె యధిప యెగ్గు.

స. భీష్మద్రోణకృపద్రాణికర్ణకృతవర్మశల్యు లొక్కదిక్కును భీమాష్టననకులసహ
దేవద్రుపవరాటసాత్యకు లొక్కదెసయునై విధిప్రేరణంబునంబోరిరి వారివల
ననఖిలక్షత్రియసంక్షయం బావహిలై నది యొక్కదుర్యోధనుచేతన యయ్యె నె
యట్లుం గాక రణంబు రాజుల కుత్తమధర్మంబ కాదె యందులమరణంబును
సుగతికరణకల్యణంబు నీనుతుండు సహాయులుం దానునుం బుణ్యలోకసౌఖ్యం
బునం బొంది యున్నవాఁడు ధర్మాచరణశాలి వగునీకుచు సుగతిప్రాప్తి సులభంబ
యగు నిట మీఁదటికి మాభాగ్యంబునం జేసి పరమకృపాభరితు లైన పాండవులు
మాకు రక్షకులు గాఁ బడసితి మాకర్ణింపుము 101

శే. స్వర్గ మైనను బాలింపఁ జాలు వారు, వీరలకు భూమిపాలనవిధి యనంగ
నెంతవని వీరిచేతికి నిచ్చి తిపుడు, మమ్ము నెల్లవిధంబుల మనిచి తధి. 102

సీ. ధర్మపుత్రుఁడు దీర్ఘదర్శి మహోదా త్తనచివుండు బంధురక్షణపరుండు
రిపునెడ నైనను గృప పెద్ద భావసంశుద్ధియుఁ బ్రతిభయు సువ్రతంబు
నితనికి వెన్నతో నిడినవి యొరులను దనయట్ల కాఁ జూచుఁ దమ్ము లెల్ల
సన్నతి కెక్కినసకలగుణముల నిమ్మహితాత్ముచందాన మమ్ముఁ బ్రోచు

తే. మాత్రయే దేవవిషయసమంచితాగ్రహారసజ్జనమాన్యంబు లైన గ్రాను
ములు దగంగ రక్షింతురు వెలయఁ దారు, నిత్తు చూట్టులు దేనమహీసురులకు.

క. మృదువులకుఁ జాలమృదువులు, విదితయశా వినుము పాండవేయులు గడు బె
ట్టిదులు బెడిదంపువారికి, మదలోభితవ్యములు లేవు మందున కై నన్. 104

క. శూరులు శాంతస్వాంతిలు, పౌరజనప్రకరజానపదచయనిత్యా
ప్యారస్రనుదాపాదన, పారగు లతులగురుభక్తిపరతంత్రాత్మల్. 105

తే. గొంతిదేవికిఁ గోడండ్రకును మనములఁగరుణ యగ్గల మైయుండు ధరణినాథ
పౌరులందును జనపదప్రజలయెడను, నాడదుగు మేలు దమకగ్గ మైనయపుడు.

తే. వీర లెప్పుడు మము నీవు గారవించు
తెఱిగి మన్నింతు రమలినహృదయ కలఁక
దక్కి ధర్మజుపై రాజ్యతంత్రభార
మిడి మనంబున నూఱడి యిచ్చ సలుపు 107

స. అని చెప్పె నిట్లవ్వీప్రముఖంబునం బౌరులభాషణంబులు విని ధృతరాముండు
స్త్రీతుం డయి సముచితప్రకారంబుల నజ్ఞనంబులం గ్రమంబున వీడుకొలిపి కాం
తేయాదిబంధువులను మిత్రులను నిజనివాసంబులకుం బోవంబనిచి గాంధారీసమే

తుం డై యభ్యంతరమందిరంబునకరిగి యద్దినశేషంబును రాత్రియుండగువర్త
నంబులఁ గడపి మఱునాఁడు విదురుని రావించి మృతు లయినబాంధవుల కెల్లను
సవిశేషశ్రాద్ధంబులు సేయుతలంపు పుట్టి కొన్నిదినసంబులు పయనంబు మానితి
మానితమాననీయచరిత్రుం డగుధర్మపుత్రుపాలికిం బోయి నీ విక్కార్యంబు సం
ఘటింపు మని పనిచిన నతం డట్ల చేసెన నని యచుజనహితం డై యున్నయన్న
రేంద్రునిం గాంచి.

108

సీ. మీశండ్రి సురదీనూతి బాహ్నికులకు సోమదత్తునకుఁ దత్సూనునకును
దుర్యోధనాదినుతులకును దక్కును గలుగుబంధులకు నుత్కర్ష మెనఁగ
శ్రాద్ధముల్ సేయువిచారంబు దోచిన మనలఁ గార్తికపౌర్ణమాసిదాఁక
వనమున కరుగఁ డప్పని నీకుఁ బోలినయట్టులు గావింపు నునిన నాతఁ

తే డెంతయును వేళ్ల నమ్మాట కియ్యకొనియె

నర్లుచుండును బ్రీతుఁ డై యర్లు మనియె

భీముఁ ¹ డపుడు గమర్చినమోముతోడ

విదురువదనంబు సూచుచుఁ బెనపు లదర.

109

వ ఏ మేనిం బలుకం జూచిన బీభత్సండు మెలుపున నతని వారించి యల్లన యి
ట్లనియె

110

సీ. రాజు వృద్ధుఁడు ధృతరాష్ట్రండు భీష్మముఖ్యజ్ఞాతులకు శ్రాద్ధకర్త మాచ
రింపఁ దలంచి యర్థించె ² భవజ్జిత, ధనధాన్యములు నీవు దాని కియ్య
కొనమి యశంబునకును ధర్మమునకు విధ్వంసంబు సేయదే ధర్మతనయు
తలఁచినపని విఘ్నితముసేయఁ దగునయ్య నునకు నయ్యంబికాతనయుఁ దొల్లి

ఆ వేడికొందు మతిఁడు వేడెడుఁ గానకు, నేఁగు చుండి నునల నిప్పు డింత
సూక వలదె యొండు లాడక యప్పని, నలుపు టొప్పు బాహుళాలి నీకు. 111

క. అని చెప్పఁగఁ జెవి ³ దాటిచి, విని ధర్మతనూజుఁ డంత విజయునిఁ బొగడెన్
మనమున నమ్మాటల క, య్యనిలతనయుఁ డిట్లు లనియె నన్నరుతోడన్. 112

~~అ~~ భీముఁ డర్జునుతో గృతరాష్ట్ర సుద్యోగంబునకుఁ బ్రతికూలించి చెప్పట ~~అ~~

క. మును చేసినయవి సాలవె, విను గాంగేయాదిబంధువితతికిఁ దగ నిం
కను శ్రాద్ధంబులు వలసిన, మనము దగమె చేయ దుష్టచుతి యతఁ డేలా. 113

క మఱచితె యాతఁడు మనలం, బఱచినబన్నములు భీష్మబాహ్నికముఖు ల
త్తఱి నెట వోయిరి వారల, నెఱుంగమె మన మట్టిబంధు లేటికి మనకున్.

వ వారివిషయం బైనమేలునకు మాతాడుట యెగ్గు గా దాకర్ణింపుము. 115

తే. కన్యనకుఁ జేయవలసినగారవమున, గొంతి యింకను శ్రాద్ధ మత్యంతవిభవ
ముల్లసిల్లంగఁ జేయుఁ గా కుచితనిరతి, యావిధమునకు మాతాటసూవెయెగ్గు.

వ అని పలికి వెండియు.

117

సీ. పాంచాలి నవమాసపటచిన తెఱఁగును నయ్యింతి వెనుకగా నడవిఁ గలయ
ధర్మజుచన్నచందంబును మది గీటి, ¹యుండక మఱ పెట్టు లొలసె నీకు
నాంబికేయుఁడు దండ్రీ యగుట నాఁడెట వోయె భీష్ముండు మొదలగు పెద్దవారి
బాంధవం బే మయ్యెఁ బార్థ యీవిదురుఁ డెఱుంగఁడే వారలభంగి యనిన

ఆ. ధర్మజుండు భీముఁ దగువచనముల న,దల్చె నరుఁడు మఱియుఁ దగఁడె పూజ
కాంబికేయుఁ డిట్లు లనకుము మనకు న,గ్రజునిపనుపునేత వ్రతము గాదె. 118

క. అని భీము నదిమి విదురునిఁ, గనుఁగొని మాతండ్రి పుణ్యకర్మము లెఱ్ఱెఁ
దనబంధులకై చేయఁగ, మనంబునం దలఁచె నాసమంచితభంగిన్. 119

క. నాయుంటిధనము గైకొని, చేయఁ గలఁ డమ్మహీశుచిత్తము సంతో
హాయత్తంబుగ వేగను, పోయి యనఘ చెప్పు మవ్వీఁడు ప్రియ నుందన్.

చ. అన విని మెచ్చి ధర్మసుతుఁ డద్దునునిం గొనియాడి యావరం
బున విదురుం గనుంగొని ప్రభూతవిధానములన్ నిజేచ్ఛ నా
ధనమును నర్జునార్థమును దాఁ గొని శ్రాద్ధము లాచరించువాఁ
డనఘ కురూద్వహుం డిది మదాత్మకు నిం పని విన్నవింపుమి. 121

వ. అని చెప్పి మఱియు ని ట్లనియె. 122

క. వనవాసాయానంబుల, ననయంబును నలఁగి దాని నాత్మ నిడి ఁకు
త్తనయుండు పెక్కు లాడెఁ ద,గనిమాటల దీన రాజుఁ గనలకు మచుమి. 123

క. ఇతఁ డేమి యన్న నే మగు, ధృతరాష్ట్రుఁడు మాకుఁ బరమ దేవత విను న
ప్రతిఁ దత్ప్రసాదముం బడ, సితీ మేముచు నత్కృతాభిషిక్తు¹ మనఘా. 124

వ. అనిపలికి యప్పుడమితేఁడు వికచవదనుం డగుచు 125

క. మాతండ్రి నిష్టవిధములఁ, బైశ్చికవిధు లాచరింపఁ బంపుము ²రధ్య
వ్రాతకనకగోరథములఁ, జేతి కొదవ నర్జునుండు సేర్పుచు వచ్చున్. 126

క. గ్రామములు దేవతలకును, భూమిసురులకును గురువ్రభువు నిమ్మనుమి
పో మసలితి చెవు మాతని, కీమాటలు వలయుపనుల కీవు మెలఁగుమి. 127

క. అనినఁ బ్రియ మంది విదురుఁడు, సని యాన్మపుతో నజాతశత్రుకడకు నీ
పనిచినపనికిం బోయితి, వినిపించితిఁ దెఱఁ గతండు విని మోదమునన్. 128

క. నరునలను సూచె నతఁడుం, బరమప్రియభరితుఁ డయ్యెఁ బార్థివపర య
య్యిరువురుఁ బ్రాణంబులు డా, పరు నీకును ధనము దాఁచుపని గలిగెడినే. 129

క. చేయుము విచ్చలవిడి గాం, గేయప్రముఖులు నిరస్తకిల్బిషు లై మో
దాయత్తచిత్తులుగ భూ,నాయక శ్రాద్ధములు జగమునం బొగ డెనఁగన్ 130

చ. కనకము మేలిరత్నములు గ్రామములున్ హయగోవ్రజంబులుం

1 యుండఁగ. 2 రత్న, వ్రాతకనకగోహయములఁ, జేతోరతి నర్జునుండు

దనియఁగ నిమ్ము సర్వవసుధానురకోటులకున్ నిజేచ్ఛ నీ
తనయులు పుణ్యలోకసుఖధానుములై విలసిల్లునట్లుగా
ననుటయు నాంబికేయుహృదయంబున మోద మెలర్చె భూవరా. 131

చ. పదవడి భీముమాట లొకభంగి నెఱుంగఁగఁ జెప్పి వాఁడు దు
ర్మదుఁ డవి పాటి గావు కురుగాజమహాత్మర పెట్ట కుండు నీ
హృదయమునందు వాని నని యేర్పడ ధర్మజపాఠవాక్యముల్
విదురుఁడు సెప్పె సంతసము వెల్లిగొనంగ ననేకభంగులన్. 132

ఆ అట్లు సంతసిల్లి యధిప కార్తికపార్థ, మాసి నవ్విభుండు మహితభూమి
దేవకోటి నెల్ల రావించి యంచిత, శ్రద్ధఁ జేయఁ దొడఁగె శ్రాద్ధవిధులు 133

నీ. కన కాదివస్తువుల్ గడువేడ్క ధర్మనందనుఁడు వుత్తేర నుదాత్తభంగి
బాష్టికునకు గంగపట్టికి పోమదత్తునకుఁ దదీయపుత్రునకుఁ దొలుత
1 సంచిత శ్రాద్ధంబు లాచరించె సుయోధనాదికుమారుల కందఱకును
బేర్వేర క్రియ¹లు నీస్థితవిధంబులఁ దగనొనరించె సింధురాజునకుఁద కుక్కు

ఆ. గలుగుబంధులకును పలయురాజులకును, ద్రోణునకును బుద్ధిఁ దోచినట్టి
యిష్టజనములకు నహీనభవ్యప్రకారముఁ బారితోకికము లొనర్చి 134

చ. అతులితరత్న కాంచనగవాశ్వవిభూషణవస్త్రకన్యకా
క్షీతిముఖవస్తుదానములు గీర్తన కెక్కఁగ నవ్విభుండు ను
వ్రతుఁ డయి చేసెఁ బంచనశవాసరముల్ నిజదానలౌల్య ము
ప్రతిహతవృత్తిఁ జెల్ల విని పాండుసుతాగ్రణి ప్రీతిఁ బొందఁగన్. 135

ఆ. భూమిదానవిధులు భూవర యొకమాత్ర, నంబికాతనూజుఁ డాచరింప
నంతఁ బోక యూళు లగ్రజన్ములకు నీ, నతనిఁ బనిచెఁ బాండవాగ్రజుండు.

అంశః పృథరాష్ట్రుఁడు గాంధారీసహితం దై వనంబునకుఁ బోవుట అంశ-

వ. పనిచినం బ్రియంబుపెంపున హృదయంబు పల్లవింప నాభూవల్లభుం డనేక
గ్రామంబు లగ్రహారంబులు గావించె గాంధారరాజు మొద లయిననిజబంధు
వులకు బహులదక్షిణలు గాఁ బారితోకికక్రియలు సేసె నిట్లు ధృతరాష్ట్రుండు
భారతరణంబున మరణంబు నొందిన బంధులోకంబునకుం బుణ్యలోక సౌ
ఖ్యాతిశయపదంబు లగువరమశ్రాద్ధంబులు నిర్వర్తించి కృతకృత్యం దై
సర్వకృత్యంబులుం జలిపి పాడ్యమినాఁడు రేవకడ ఋత్విక్సమేతుం దై యిష్టి
నడపి పాండవులను దక్కటిబంధువులను మిత్రులను రావించి వనవాసంబునకు
సంకల్పంబు సేసి సకలభృత్యజనంబులకు నర్హధనంబు లిచ్చి గాంధారీసమన్విత
తుం దై పల్కలాజనంబులు ధరియించి యక్షతగంధపుష్పంబుల గృహంబుఁ
బూజించి సర్వపదార్థంబులుం బరిత్యజించి ³యద్దేవియుఁ గదిసి నడవ యాజకు

1 నర్థమై శ్రాద్ధంబు. 2 అతిస్థితవిధంబుల నొనరించె. 3 తనదేవియుఁ.

లగ్నములు నుపకరణంబులును ధరియించి ముందటం జేరువ నరుగ నగరు వెడలె నట్టియెడ నేతెంచి. 137

క. గొంతి మొదలై నకారవ, కాంతాజను లెల్ల నెన్వగలఁ బొగులుమఁ బ
¹క్షాంతంబుల బాష్పసలిల, సంతానము లురులఁ దోన చనుదేరంగన్. 138

వ. అజ్ఞనపతి నను చుండె 139

తే. పాండవాగ్రజుఁ డక్కురుభర్తవలచు, ²శోకదీనుఁ డై తప్పుకమాచి యేడ్చి
హామహారాజముఖ్య యెందరిగె దనుచు, నొడలు కంపింపఁజదికిలఁబడియెనధిస. 140

క. నరుఁ డనునయించె వెన న, న్నరపతి నెత్తుచును దా ననయమున్ వనటం
బురపురఁ బొక్కెం గురుభూ,వర యద్దెనతెఱుగు రాదు వాక్రవ్వంగన్. 141

వ. భీమసేననకులనహ దేవులును గృహయుయుత్సుసంజయులును ధామ్యాదిధరణీ
సురులును శోకవ్యాకులత్వంబు నొందిరి గొంతి యడలుచు గాంధారికరంబు
నిజస్కంధంబున నిడికొని నడవ నయ్యంధవృత్తి గాంధారీస్కంధభాగకలిత
బాహుండ్లై పోవు చుండె నప్పుడు పాంచాలియు సుభద్రయుఁ జిత్రాంగదయు
నులూపియు నపుత్ర యగునుత్తరయు సుతీయుం గలయట్టిమగువలుం గురరీనిచ
యనాదంబులచందంబు దోచ నాక్రందనంబు సేసి రయ్యవస్త్ర జూదంబునాఁ
డు పాండవులు పురంబు వెలువడినప్పటిదశం బోలి యుండె నట్లు ధృతరాష్ట్ర
కాననగమనంబు నిశ్చితం బగుటయు నాబాలవృద్ధంబుగాఁ బురజనంబు గనుం
గొనం జనుదెంచిన. 142

ఆ. వచ్చి రెండకన్ను వానకన్నును నెఱుం, గనిపురంధ్రు లెల్లఁ గరము వంతఁ
దలరునంతరంగములతోడ నక్కురు,వృద్ధుఁ జూడ నా ర్తివికలగతుల. 143

క. నేలను హర్ష్యంబులపై, నోలి నిలిచి చూచుమానవోత్కరములశో
కాలాప ³విలాపంబులు, నేలకు మింటికిని నడుము న్నిండి చెలంగెన్. 144

వ. ధృతరాష్ట్రండును బురద్వారంబు నిర్గమించు చుండి సకలపౌరజనంబుల నిలు
నం బనిచె విదురుం డక్కురువృద్ధునితోడ వనంబున కరుగుటకు దృఢనిశ్చయుం
డై పలికె సంజయుండు నవ్విధంబువాఁ డయ్యెఁ గృపాచార్యుండును యుయు
త్సుండు నతైఱంగుమాట లాడిన నాంబికేయుండు వారిని వారించి ధర్మనం
దనున కప్పుగించి నిలిపి కోడండ్ర నెల్లను సముచితవచనంబుల మరల నియమిం
చిన వార లావై చిత్రవీర్యనకు గాంధారికిం బ్రణమిల్లి బాష్పంబులు వదనంబు
న వెల్లి గొనుచుండ వీడ్కొనియును బాండురాజమహిషిం జూచికొని వెనుకం
జనుచుండి రాసమయంబున నజాతశత్రుం డాగొంతి కి ట్లనియె. 145

క. మాయయ్య కాననమునకుఁ, బోయెడు నే నితనితోడఁ బోయెద శుశ్రూ
పాయత్తుండ నై యుండెద, నీయువిదలఁ గొనుచు మగిడి యేగుము తల్లి. 146

చ. అనుటయు గొంతి యక్కురుకులగ్రాణి కి ట్లను నీవు దోడఁ గా

- ననమున కేగుదెంచుట జనస్తవనీయచరిత్రుఁ డివ్వభుం
డనుమతి నేయునే యుడుగు మాపని యియ్యమ యత్త నాకు నీ
నునుజవిభుండు మాను గరిచుంబుగ వీరలఁ గొల్చి పోయెదన్. 147
- తే. ఇతని కియ్యమకును విను మేన చువ్వే, వలఁతి శుశ్రూషసేయంగ వత్స మీర
లాపనికి నేర్తురే వీర లడవి కరుగ, నింట నుండఁగ నామన మియ్యకొనునె. 148
- వ. అనిన నాధర్మపుత్తుండును నమ్ములు నుచితవచనంబుల వేడికొనిన నద్దేవి య
గ్రతనయుం గనుంగొని 149
- క. వీరలయెడఁ గొడుకా ¹యప,చారంబులు వలుకుదునె విచారము విడు మే
నేరూపంబున నిలువన, గారవమున నిది వ్రతంబు గాఁ గైకొంటిన్. 150
- వ. అని పలికి నిజస్కంధంబున నున్న గాంధారికరంబుఁ గరంబు నయంబునం బాపి
యతనిదిక్కు మొగం బై. 151
- క. నీ వేమియు ననకుము నహ,దేవుని నేమిఱక యరయు దినకరసుతునిఁ
భావమునఁ దలఁపు మేనా, దేవనమునిపుట్టు వడఁచితిం గపటమునన్. 152
- క. అది పాపము దానికి నా, మది నెప్పుడు వగతు విమలమానస యక్ష్మీ
డు దొలంగునట్లుగా న,త్పదార్థదానములు సేయు తాత్పర్యమునన్. 153
- ఆ. అవ్వధమునఁ గట్టఁ డాఱిడిఁ బోయిన, నాదుమానసంబు వోదు నూఱు
పఱియ లై తలంప బలుతాతఁ జేసిన, వారు గాఁగ వలయు పంశవర్య. 154
- క. నీవును నమ్ములు భక్తిభ,రావేశముతోడఁ దలఁపుఁ డమ్మహితాత్మక
ద్రోవది నెప్పుడు దృఢసం,భావన మన్నింపు మయ్య పౌరవముఖ్యా. 155
- క. భీమాష్టానినకులమనఁగి, కామంబులు సఫలతాప్ర కాశంబులు గా
భూమిశ యరసి యొనరుపు, మేమిట నేమిఱకు ధర్మ మిల యరయునెడన్. 156
- వ. అని పలికి నానిశ్చయంబు శిథిలంబు గాదు మీరు మరలం డిని పలికిన బాండ
వాగ్రజుండు విషాదం బందియూర కుండె భీమాదులు డెందంబులు గొంద
లం బంద నశ్రు లోలుకం దలలు వాంచి రిట్లవ్వైత్తుంబుగ మనంబు ²గుదివడు
చు మందం బై చెల్ల భృతరాష్ట్రండు ³గొండొకయెడ గలుగం జనియె నాధ
ర్మతనయుండు దల్లియాననం బాలోకించి. 157

అంత ధర్మరాజు కుంతిని వనంబునను బోవల దని ప్రార్థించుట

- నీ. ఇది యేమి సేయంగ నెత్తికొం టిమ్మాట యాడకు మేను ని న్నడవి కేఁగఁ
బనుతునే మముఁ దొల్లి పనిచి పనుల్ గొనుభంగిన సామ్రాజ్యభారనిర్వ
హణము తెఱంగును నప్పటి కప్పటి కిట్లని యానతి యిచ్చి నడపఁ
బంపక యున్న నొప్పమి రాదె మాకు మున్నీవును గృష్ణుండు నేవిధమున
తే. నడపితిరి కార్య మెఱుంగవే యడలువెల్లి

మమ్ముఁ బాంచాలి నిటు ముంచి యమ్మ యడవి
నెట్లు లుండెద వనఁగ నయ్యింతి బాష్ప
పూర్ణనయన యై యూరకపోవు చుండె.

158

ఉ. అయ్యమలాత్మతోడఁ బవనాత్మజుఁ డిట్లను ధర్మపుత్రు నీ
వెయ్యది యుక్తహేతువుగ నిమ్మెయిఁ బాసెదు నీదుపచ్చునం
గయ్యము సేసి భూపతినికాయములం బరిమార్చెఁ దల్లి నీ
కియ్యనలక్ష్మి నూఁది ¹చరియింపక యిప్పుడు వాయఁ బాడియే.

159

క. మనమునఁ దోచినదానము, లనుదినమును జేయుచును సమాశ్రితజనులం
బెనుచుచు బంధులఁ బ్రోచుచు, జననుతచరితమునఁ బరఁగు సౌజన్యనిధి.

160

క. వనమున మాద్రీపుత్రులు, వెనుఁబడుటకుఁ దలరి తట్లు విక్రమమునకుఁ
గొనకొల్పి తిట్లు వీరల, ననూనదుఃఖముల ముంచి యరుగం దగునే.

161

వ. అనియె నట్టియెడ.

162

క. ద్రోవదియు సుభద్రయు శోకావేశం బడర మోము లశ్రులఁ దోఁగం
గా వెక్కి వెక్కి యేడ్చిరి, భూవర పాండుక్షీతీశపుత్రులు నేడ్వన్.

163

క. పరిజనములు గన్నీళ్లులు, దొరఁగఁగ ²నడ లొంది వారితోడం జనిరి
పురుసునఁ దనదుతనూజులు, మరలమికిం బాండురాజమహిషి మఱుఁగుచున్.

164

వ. తెగ నాడ కున్నఁ బోవ రని కన్నీరు దుడిచికొని వారలం గలయం గనుంగొని
వారలు విను చుండం దత్పరిజనంబులతోడ.

165

నీ దుద్వ్యతమునఁ దారు దూలపోవుటయును నాసభ నపకీర్తి యగుతెఱంగు
వాటిల్లుటయుఁ బెక్కుభంగుల నడవుల నిడుమలఁ బడుటయు నే నహింసఁ
జాలక కార్యంబు చచ్చించి సంధిమై నొప్పని వా రెల్ల నవ్వఁ దలలు
పంచి కౌరవులలో వర్తింప నేలని హరితోడ నాడితి నవ్వధమున

ఆ. మాననీయు ధర్మసూరు నాగాయుతో, బాని భీము శత్రుభంజనైక
శీలుఁ బాథు శౌర్యలోలురఁ గలుగ దై, న్యంబు నొందఁ జూచు టర్హమగునె.

వ. అని ధర్మతనయువదనంబు వీక్షించి పాంచాలిం జూపి.

167

నీ. కౌరవంబున సుకుమారత్వమున నొప్పు నిప్పొల్లి దల వట్టి యిడ్చి తెచ్చి
సభలోన నట్లు దుశ్శాసనం డవమాన పెట్టంగ నచ్చటి పెద్ద తెల్లఁ
బలుకక యుండ నబ్బన్నంబునకు నోర్వ వలసె మీ కప్పటి కలఁగుతేజ
నీ తేజ మట్టులు నీ అయి పోయినఁ బాండునికు ము సెప్పంగఁ జూప

తే. లేక ³పోదె యిబ్బంగిఁ బల్కితి ముకుందుతోడ నేను మీరెమ్మెయిరూఢికెక్కి
వెలుగఁ గోరుటకతమునఁ గలఁచి దాని, ననిలనుతుండె త్తిపెట్టెనేమనఁగఁగలదు.

1 చరియింపఁగ నిప్పుడు 2 నడలాడ వారి. 3 పోక కబ్బంగి.

వ. అనిన విని ధర్మనుతుండును భీముండును సిగ్గుపడి రిట్లు వలికి గొంతి యి
మ్మాటకు భీముచిత్తం బెట్లగునో యనుతలంపున ధర్మనుతున కతనిం జూపి.

ఉ. నానుది నొండు లేదు విను నవ్వితీ నీతనితోడ నీదుల
క్షీనుహిమక మసం బలరఁ జేసితీ నుత్తమదానముల్ జన
స్తోమనుతంబు గా నకపఁ జూచితీ జన్నము గన్నులార నిం
కేమికొఱంత నా కుడుగ నెట్లును బోదు నరణ్యవృత్తికిన్ 170

తే. రాజ్యఫలము గామింపఁ బుత్రా ననుగ్ర,తపమునకు ఫల మైనయుత్తమగతిప్ర
సిద్ధి గోరుదు నదిఁ గల్గఁ జేత కిట్టి, తోడు మఱి నాకుఁ గలుగునే దురితదూర.

క. కురురాజునకును దేవికిఁ, బరిచర్య లొనర్చుచుం దపంబునఁ గృశతం
బొరయుతనువుతోఁ గడపెడఁ, గరమునియతి నింకఁ గలుగుకాలము నత్సా.

వ. మీరు మరలుం డనియె నట్టియెడ నప్పాండురాజమహిషి దమతోడ వన
వానంబున కై వచ్చుటకుం గడంగుటయు దాని కొడంబడక పాండవులు దగు
పలుకులం బ్రార్థించుటయు నెఱుంగుం గావున ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మతనయుం
డెట్లు సెప్పె నట్లు సేయు మని విదురసంజయులచేత నద్దేవికిఁ జెప్పి పుత్తెంచిన
వార లేతెంచి యబ్బంగి సెప్పినను వదలక వారిపలుకు లాయమ వారించి దృఢ
నిశ్చయంబునఁ గొడుకులఁ గోడండ్లను దక్కటిబంధుజనులను సర్వభరత
భార్యలను బరిజనంబులను గలయం గనుంగొని యిట్లెల వచ్చెనరు నిలుపుండు
సుఖుల రై యుండుం డనుటయు. 173

క. హృదయములు దలర నంపఱుఁ, బ్రదక్షిణముగాఁగ నేడ్పుఁ గ్రందుపెలుఁగులె
ల్లదెనలఁ జెలఁగఁ దిరిగి త,త్పదంబులకు నెఱిఁగి వంశఁ దనువులు దూలన్.

వ. నిలిచి రండుఁ బాండవు లేవురుం బాండురాజమహిషి ననుప మఱియుం జని
యాయమను ధృతరాష్ట్రగంధారులను గలపి వారల నిరువుర నుద్దేశించిమీరు
వనంబునకుం బోయి తానుచు లే కున్న మా కెట్లు కాలంబు గడవ వచ్చు
ననుతలంపునం దన్ను నెంత ప్రార్థించినను గొంతి నిలుచుట కొడం బడ దయ్యె
నీసాధ్వీకి బుద్ధి సెప్పికొనుచుం బరిచర్య సేయించుకొం డని యప్పగించి యా
రాజునకు నద్దేవికిం గుంతికిం బ్రదక్షిణంబు సేసి దండప్రణామంబు లాచరించిన
దీవించి వా రామంత్రణంబు సేయ నాధర్మపుత్రాదు లశ్రుస్తావితంబు లగువద
నంబులతోడ మరలి జనితాజనంబులం దోడ్కొని. 175

తే. పొగులుచును నల్లనల్లన వురికి నరిగి
1 రదియు నుచ్చలికంబు ప్రో వై నయట్లు
సూడఁ గూడక యుండంగఁ జొచ్చి రాత్త
మందిరము లందఱును బుధమాన్యచరిత. 176

వ అట్లు పురస్రవేశంబు సేసి ధర్మనందనుండును దమ్ములుం దగినవర్తనంబుల నుండి రట యక్కుగువృద్ధుండు నిశ్చింతం డై గాంధారియుం గుంతియు విదుర సంజయులు నగ్నిహోత్రంబునకు వలయుముత్పిష్టనంబులతోడ నరుగుదేర నలయక భాగీరథీతీరంబునకుం బోయి యొక్కయొక్కప్రదేశంబున విడిసెఁ దదనంతరంబ యతండు.

177

క. స్నానాదికవిహితానుష్ఠానంబులు నడపి శ్రుతివిశారదభూదే
వాసీకప్రణయనమున, మానితరుచి వెలుఁగు చున్నమహితాగ్నులకున్. 178

తే. అర్చ లిచ్చి హోమంబు సమంచితముగఁ, జలిపి యెల్లవారలకుభోజనముసంఘ
టించి యాహారవిధి యాచరించి విదుర, సంజయులయొనర్చినదర్శశయ్య నుండె.

—ఊఊ ధృతరాష్ట్రుండు శతయాపరాజ్ఞు యశ్రమంబున వసియించుట ఊఊ—

వ. ఆశయ్యకు ననతిదూరంబునం గల్పితం బైనతల్పంబున గాంధారియుం దద
నంతరసన్నిహితశయనంబున గొంతియు నింత నంత విదురసంజయులును జుట్లం
దమకుఁజూడం బోలినచోటుల యాజకజనంబును విశ్రమించి రట్లట్లనశేషంబు
సనిన సాయంతనకృత్యంబులు సలిసి రయ్యామిని యచ్చులఁ గడపి సూ
ర్యోదయసమయంబునం గాలోచితకరణీయంబులు నిర్వృత్తించి యాంబికే
యుండు దనవారును దానును గంగానది యుత్తరించి చని కురుక్షేత్రంబుఁ
బ్రవేశించి యొక్కపుణ్యాశ్రమంబునుపాంతంబునం దగుచ్చాయాశీతలం బైన
సికతాతలంబున నాసీనుం డయ్యె నట్లక్కుగురాజు నిజాశ్రమప్రదేశంబునకు
వచ్చుట శతయాపనామధేయుండును గేకయవంశవర్షుండును దపోధుర్వ్యం
డును నైనరాజర్షి సత్తముండు విని యయ్యెడకు వచ్చి.

180

క కని గారవంబునం దో, డ్కొని చని యధ్వాదివిధు లకుంఠితవినయం
బున నడపిన నయ్యాశ్రమమున నతఁడు వసించఁ గోరె భూషవరేశాన్. 181

క. కోరిన విదురాదులు నా, కౌరవసతితలఁపు మేలుగాఁ గొని తగ న
చ్చేరువను బర్ణశాలలు, వే రచియించి రుచితంపువిధమున నధిపా. 182

వ. అం దక్కురువిభుండు దానును గాంధారియుఁ జీరాజనవననులును సువ్రత
పరులు నగుచుఁ గుంతీవిదురసంజయులతో వసియించి తపం బాచరింప
యాజకులు నిజకృత్యంబులు నశపు చుండి రిట్లు నియమనిష్ఠ లతిశయిల్ల
నాభూవల్లభుం డచ్చటిమును ల(చ్చేరు వంక న)చ్చేరువ నతితీవ్రతపశ్చరణంబున
నిజాంగంబు నిర్తాంసత్వంబునం జర్తాఘ్నలు గదియుచుట్టి కార్యంబు దనకు
నొప్పుగా వర్తిల్లె నని యిట్లు ధృతరాష్ట్రవృత్తాంతంబు సెప్పిన విని యవ్వించిత్ర
వీర్యనందనుండు పదంపడియెట్టివాఁడయ్యెమునీం ద్రాయెఱిఁగింపు మనుటయు.

శా ఆ శాపాశవిమోచనోపకరణవ్యాకోచహృద్ధామ సం
క్షేతోత్సారకదివ్యనామ పరదృగ్గీలాప్తనిస్సీమల

క్షీణంభత్సురలోకచక్రపరశు చ్చిన్నాసురానీక వి
ద్యాశోభాస్పరణాకృతీ శమదమానంతర్యభాస్వీకృతీ.

క. మునిహృదయనిలయపాదా, వినతజనావనవినోద విద్యావిద్యా
ఘనచింతాంతికదూరల, సన పీతస్సీతసామజత్వగ్విసనా.

మాలిని. అపరిమితవిభూతీ యప్రమత్తానుయాతీ
లపననిభృతవేదా లక్షణసైవరనాదా
జపపరవరదాఽనా నర్వవిద్యావిధాయీ
విపులకృపకటాక్షా విశ్వసంహ్లాదదత్తౌ.

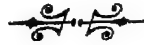
గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైనశ్రీమహాభారతంబున యాశ్రమవాసపర్వంబు
నందుఁ బ్రథమాశ్వాసము

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీ మ దాం ద్ర మ హా భా ర త ము

ఆశ్రమవాసపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

సంబంధాయుద్ధరు
 తాసిద్ధిదచరణపద్మ దాంతుస్త్రిల
 ధీనన్ద శాంతినేవ్యా
 వ్యాసాదిమునీంద్రభావ్య హరిహరనాథా.

—ఊహ ధృతరాష్ట్రపాలికి నారదుండు మునులతోనచ్చి యత్తపోషనమహిమ నెప్పుట ఊహ—

- వ. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లువై చిత్రవీర్యుండు పర
 మతపోధుర్యుం డయి యుండె నంత నొక్కనాఁడు నారద పర్వత దేవల మాం
 జాయను లన్మహీనాయకుం జూచువేడ్క నయ్యాశ్రమంబునకుం జనుదెంచిన.
- క శతయాపుండు నయ్యెడకుం, గుతుకంబున వచ్చె వారిఁ గుంతి వినయసం
 భృత యై యంశఱను సమర్పితులుగఁ జేసినఁ బ్రహృష్టచేతను లగుచున్. 3
- వ. ధృతరాష్ట్రకడకుం బోయిన నతండు వినయసంభ్రమంబులతో వినతుం డైన
 దీవన లిచ్చి యతనిపెట్టించినదర్శనసంబుల నాసీను లై యుచితసల్లాపంబులు
 సేయునమయంబున నారదుం డన్నరనాథుతో¹ శతయాపనామధేయం డయిన
 ధరాధిపుపితామహుం డగుసహస్ర చిత్కుఁ డనుమహారాజు దనపెద్దకొడు కైన
 శతచిత్కునందు రాజ్యభారం బిడి యియ్యాశ్రమంబునకు వచ్చి తపశ్చరణంబున
 దుశ్చ్యవనసఖిత్వంబు వశసె మణియును బృషధుండును శైలాలయండును
 బురుగుత్తుండు నిందుఁ దపంబు సేసి యింద్రలోకంబు వడసి రారాజర్షి సత్తము
 లనెల్లను నే నీలోకంబున మెలంగుచుండి యియ్యెడం గంటి నయ్యెడం జూ
 చితి నిది యితరదుష్ప్రప్రయంబయినపుణ్యస్రదేశంబు నీకుం గృష్ణదైవపాయను
 ప్రసాదంబున నిచ్చట వసియింప సంభవించె నని సలికి వెండియు. 4
- సీ. ధరణీశ యిచ్చటితపమున నీవు నాన్మపులయట్టుల విశిష్టపుటబదంబుఁ

1 శతజిన్నామ...ధరాధిపున ప్త యగుసహస్ర.

- గందు నీతోడన గాంధారియును వచ్చు మీకు శుశ్రూష యమేయభక్తిఁ
జేసి కుంతియుఁ బతిఁ జేరంగ నరుగు నప్పొండుభూపతి సురపతిసమీప
మున నుండి యెప్పుడు నినుఁ దలంచు నతండు పోడిమి సేయఁగలఁడు నీకు
ఆ. ధర్మమూర్తి యైవధర్మసూనుఁడు దన, యాత్మ గాన విదురుఁ డన్నరేంద్రు
వినుతతనువుఁ దగఁ బ్రవేశించు సంజయుఁ, డతులనాకలోకగతి వెలుంగు. 5
- వ అనిన విని యాంబికేయుండు గాంధారికుంతీసమేతంబుగా సంతోషంబు నొందె
నచ్చటియందఱును బ్రీతాత్ములై రప్పుడు 6
- క శతయూపుఁడు నారదుతో, నతులజ్ఞానాభిరామ యడిగెద నిన్నుం
గుతుకంబున నొక్కటి నీ, వితతకృపం దెలియఁ జెప్పవే నా కనుడున్. 7
- వ. ఆ దేశమున నీయడుగఁదలంచినది యెయ్యది యడుగు మనిన నతం డిక్కుగుపతి
సుగతి గను నని నిర్దేశించితి తద్వీశేషంబు విన వలతు విచరింపు మనుటయు. 8
- అప్పుడొకఁడు శతయూపునితో ధృతరాష్ట్రాదులు సుగతిఁ బొందెడుతెజంగు సెప్పట
నీ ఆనందముమీశ్వరుం డాతని కిట్లను నిచ్చలు నేను మహేంద్రుకడకు
నరిగి సంభాషణ మాచరించుచు నుండు నాసభ నిక్కొరవాధినాథు
వనివా ర్తలు పుట్టి యుండుతపోవృత్తి నిష్ఠాతిశయము వర్ణించి రప్పు
డవాసవుఁడు సెప్పె ననఘ నాతో మునిజాతుఁడు ధృతరాష్ట్రజనవిభుండు
తే. తపముమూఁడేడులొనరించి తాను సతియు, దేహముల్విడ్చిచనిధనాధీశుఁడెలిమి
నతిశయిల్లు దివ్యాభరణాభిరాముఁడై విమానవిహారహృష్టాత్ముఁ డగుచు. 9
- క. అని పాండునిమది ప్రసవం, బునఁ దేలఁగఁ జెప్పె ననుడు మోదము ధృతరా
ష్ట్రుని నెమ్మనమున నిండా, రె నఖిలజనచిత్తములను బ్రీయము దలిర్చెన్. 10
- వ. ఇట్లు సద్గోష్ఠి నడపి యత్తానోత్తము లక్కురుపతిసత్తము నభినందించి యా
మంత్రణంబు సేసి నిజనివాసంబులకుం జని రక్కాలంబున. 11
- నీ. పాండుపుత్రులు దల్లిఁ బలుకుఱుఁ దలంచుచు వగతురు ధృతరాష్ట్రువలన సుబల
నందనదేసను మనం బిడి చింతింతు రట్ల పౌరులు వంత నారఁ గూరి
వృద్ధుండు ధృతరాష్ట్రవిభుఁడు సుఖార్హుఁడు విగతజనం బైనవివినభూమి
నెత్తెఱంగున వసియించు గాంధారియుఁ గుంతియు నత్యంత కోమలాంగు
తే లడవి ¹నుండంగ నెట్లోర్తు రకట యిట్టి
కొడుకులను రాజ్యసౌఖ్యంబు విడిచి యట్లు
ననునె యక్కుంతిభోజునితనయ జనని
దొఱఁగి పోవుట కెంత గుండుమరొ వీరు. 12
8. ఆయాసంబున విదురుని, కాయము సంజయునిమేనుఁ గందక యున్నే
పోయిరి ధృతరాష్ట్రగుహీ, నాయకుపై భక్తి గాననమున వసింపన్. 13
- క. అని యొండొరువులతోడ, న్వనట యెనఁగఁ బలుకుదురు మనంబులఁ గుంతీ

తనయుల మాతృవియక్తత, కనయము నడలుదురు కౌరవాన్వయముఖ్యా.

సీ. ధర్మపుత్రాదులందఱు నొక్కచో నుండి ధృతరాష్ట్ర నాతనిదేవి బేరు
కొని వారికొడుకులెల్లను ద్రుంగి రని వార లతివృద్ధు లిమ్మెయి నడవిఁ గలసి
యున్నా రనియు నింక నెన్నాళ్లు లుండెడి గొంతి వనంబునఁ గూర దినుచు
ననియును బంధుల ననయతఁ దునిమితి మలుక ధైర్యంబున నడచ మైతి

తే. మనియు నభిమన్యు వీరుని నతనితమ్ముఁ

గుఱ్ఱులను గర్జు నాఱడి గోలుపోయి

యొంటి వడితి ¹మనియుఁ గడు నుచ్చలంపు

మాట లాడుదు ర్పరిజనుల్ మఱుఁగుచుండ.

15

వ. ఇట్లనుదినంబును ఘనచింతాక్రాంతు లై యలంత నొందుదురు.

16

చ. విదురుని సంజయుం దలఁచి వేదనఁ బొందుదు రట్లు నెవ్వగల్
హృదయముఁ గుండఁ జేయఁ జెలు వేది మనోజ్ఞము లై నభోగము
ల్యసలి వినోదముల్ నలుపులాలసితం బెడఁబాసి రాజ్యసం
పద నరయం దలం పెడలి పా డటి యుండుదు రేమి సెప్పుదున్.

17

క. ద్రాపదియు ముభద్రయు సం,తాపం బందుదురు పాండుతనయులు దలరక
భూపాల భవజ్ఞనకుని, చూ పందఱమానసముల శోకము నదుమున్.

18

ఆ. పరమధీరు లై న పాండుతనూభవు, లిట్లు ధైర్యసార మెడలి వికల
బుద్ధు లగుచు నుండి పోవం గడంగి ర,య్యంధనృపతిఁ జూడ నధిపముఖ్య.

19

వ. అట్టియెడ సహదేవుండు పాండవాగ్రజనకుం బ్రణమిల్లి భరితవినయుం డై.

20

క. ఏను ముచు చెప్ప వెఱచితిఁ, గాని యధిప గొంతిఁ జూడఁ గాఁ జను టర్హిం
బై నపని యింత కేదెన, దా నొందునొ విపినవాసదాస్థినిత్యమునన్

21

తే. గొంతి ప్రాణంబుతో నుండఁ గురువరేణ్య

యచ్చటికిఁ జని యొకమరి యచ్చుహాను

భావ దర్శింప వలవదె బావ నప్ప

ననుసరించుచు నెట్లున్న యదియొ సాధ్య

22

క. ధృతరాష్ట్రుఁడు గాంధారియు, నతిమృదులాంగకులు వల్కలాజినధరు లై
వ్రతచర్యల వన్యాహారత నలఁగుచు నున్నవారు రాజవరేణ్యా

23

ఉ. వారలఁ జూడఁ బోఁ దగు నవశ్యము దుర్దశ వృట్టకుండ ముక్
మీ రని చెప్ప నప్పుడు సమీచమునం జెవి దార్చి నెవ్వగం
గూరుచు నున్నద్రాపది యగుం గరణీయము బంధుదుఃఖనం
తారక మీకు నీతఁ డుచితంబుగఁ జెప్పినకౌర్య మెమ్మెయిన్.

24

తే. గొంతికోడండ్లు రెల్లను గురువరేణ్య, యెత్తినడుగుల నున్నవా రత్తపస్వి

నీవరిష్ట దర్శింపంగఁ బోడఁ గోరి, యనియె నట్టు లయ్యిరువురు నాడుటయును.

—ఊహ పాండవులు బంధుసహితంబుగా ధృతరాష్ట్రుఁ జూడఁ బోవుట. —

వ. అమ్మానవనాథుండు గాననగనునంబు నిశ్చయించి పడవాళ్లం బిలిపించి ధృత రాష్ట్ర దర్శింపం బోద మనతిబహుళంబును బ్రధానచతురంగసముదీర్ఘభంగి కంబునుం గా బలంబుల సమకట్టుం డందలంబులునుం బొటబండ్లునుం గాఁ బెక్కాయితంబు సేయుం డనేకశకటంబులుం బటకుటీరప్రకరంబును నానా విధభక్ష్యభోజ్యంబులునుం గొనివచ్చునట్లుగా నిపుణపరిచారకుల నియమింపుఁ డు పౌరజనంబు లారాజుం జూచువేడ్క నెవ్వరు వచ్చినను వారలయోగక్షే మంబు లరసి సురక్షితంబుగా నడపింపం నగువారి నియోగింపుం డెల్లి పయనం బని చాటింపుం డని పనిచిన వార లట్లు సేయ మఱునాఁడు యుయుత్సునిం గృపాచార్యుని ధౌమ్యుని రావించి మీరు పురరక్షణంబునకు నిలువుం డని య త్యాదరంబునం జెప్పి.

26

నీ. ¹ఏనికగములతో నేతెమ్ము నీ వని బాహుదర్శోష్ణ వ్యలుఁ బవనతనయుఁ దేరులగమి సెలు వారు నీచే నని దేవసమాను గాండీవధరుని గుఱ్ఱపుదళముల కొమరు నీ కలవడు నని చారుతనుమనోహరు నకులుఁ గాల్బల మమరు నీ కలసివచ్చుట నని సన్నతచేష్టితుఁ బిన్నతమ్ముఁ

తే. బనిచె వార లమ్రెయిఁ దూర్యనినద మెసఁగ, నాతపత్రావళిధ్వజవ్రాతకలిత రత్నరోచులు రోదోంతరంబు నిండ, నరుగుదెంచిరి వైభవ మతిశయిల్లి 27

వ. ప్రాపదీప్రముఖవధూజనంబులనుం నక్కునుం గలభరతభార్యల నందలంబులను ²గునకంబుబండ్లను నిడికొని రం డని యంతఃపురాధికారుల నబ్బారమణుండు నియమించిన వార లట్లు చేసిరి తానును మణిభాసమానంబును సీలవాలశోభిత షోడశ శ్వేతాశ్వప్రూఢంబును నై నరధం బెక్కి మా క్తిక ప్రాలంబమాలికాద్యో తితంబు లగునాతపత్రంబు లుల్లసిల్లి

28

తే. వేణువీణారవంబులు వివిధగాన, నాదములుఁ ³బాతకారావమేదురంబు లగుచు వందిబృందములవాక్యాలి బెరసి, దిశలు దీటుకొనంగఁ బ్రదీప్తలీల.

వ. వెడల వివిధవాహనారూఢు లయి పౌరు లప్పురువంశవరు ననుగమించి రిత్తై అంగున మెఱయుమహిమ నుజ్జ్వలుం డగుచుం జని భాగీరధి యుత్తరించి పాండవోత్తముండు కురుక్షేత్రంబు ప్రవేశించి చను చుండ.

30

నీ. సంయమివరుఁ డై నశతయూపమునిపతియాశ్రమంబునఁ దదుపాంతభాగ మునఁ గదలీశోభియును మృగాక్షిర్ణంబు నగుధృతరాష్ట్రునియాశ్రమంబు నెఱిగినవా రదె యిదెయంచుఁ బేర్కొని చూపి చెప్పిన ధర్మనుతుఁడు దేరు డిగిన భీమాదులు డిగిరి వాహనంబులు సర్వజనులు నప్పురుషవరుల

- ఆ. ననుసరించి రజ్జనాధిపుఁ డయ్యాంబి, కేయునాశ్రమంబు డాయఁ జనుచు
నచటిజనుల¹ నడిగెనయ్య యేడీ యని, గద్గదిక నెలుంగు గడలుకొనఁగ. 31
- స. అనిన వార లప్పుడమితేనితోడ. 32
- క. యమునాస్నానంబునకును, సుమతోయాహరణమునకు సువ్రతుఁ డాసం
యమి సనియె ననుచుఁ దన్తార్థము సెప్పిరి నెమ్మిఁ దెలియఁ గౌరవముఖ్యా. 33
- ఁజ్జ పాండవులు కురుక్షేత్రంబున నున్నదృతరాష్ట్రగాంధారికుంతుల దర్శించుట —
- సీ. చెప్పినఁ బాండవు లప్పథంబున భక్తి నరుగుచు నెదురుగ నరుగుదెంచె
నంబికానందనుఁ డాదిగాఁ గలవారిఁ గని రప్పు డన్నలఁ గడచి శీఘ్ర
గామి యై చని తల్లికాళ్లపైఁ బడ యేడ్చె నహదేవుఁ డధికబాష్పప్లుతాస్య
యగుచు నబ్బామిని వగచుచు నాతని నెత్తి తాఁ గాఁగిట నితీయఁ జేర్చి
తే. పేరుకొని చెప్పె నతని గాంధారి కంతఁ
గూడి యతఁడును దారు నక్కురుకుమారు
లక్కుగూడ్వహు నన్నియతాత్మ దేవిఁ
గాంచి ²రనుజీవు లెఱిఁగింపఁ గౌరవేంద్ర 34
- చ. కని మఱి తల్లిపాదములఁ గ్రందుగఁ జేర్చిరి మస్తకంబు ల
వ్యనితయు నందఱం బొదివి వత్సలతకా మన మార్ద్రభావ మొం
ద నురులునశ్రుబిందువులదందడిఁ జిక్కఁగఁ గాఁగిలించివా
రినయనవారి చేఁ దుడిచి ప్రీతిగ దీవన లిచ్చె భూవరా 35
- తే. అట్టియెడఁ బాండవాగ్రజనధికవినయ, భరితుఁడై కాంచిభీమునిఁబాఙ్గఁగవలఁ
గనియె సంజయుఁ డంతయుగౌరవమున, నాదరించి రయ్యేవురు నతనిఁ ప్రీతి.
- సీ. ద్రోవదిఁ దొట్టివధూజనంబులుఁ దక్కు గలయట్టిభరతభార్యలుఁ గ్రమమునఁ
గాంచిరి కురువృద్ధుగాంధారి గొంతిని వారలు గొని వచ్చువారికలశ
ములుపాండురాజపుత్రులు పుచ్చికొని భరియించిరి పురజను లెల్ల నధిక
వినయత నమ్మువ్వరను గని రవ్వేళ నందఱు ముదమంది రట్లు దగిన
- ఆ. వారు బలసి యునికి వారణపురమున, నున్నయట్లకాఁగఁ దన్నుఁ దలఁచె
మదిఁగురూడ్వహుండు దదనంతరంబ ని. జాశ్రమమున కెలమి నరుగుదెంచి
- ఉ. తారకశోభితాంబరవిధంబునఁ బొ ల్పెనఁగంగ నాశ్రమో
దారతలంబు బంధుజనతాకలనంబునఁ దాను జంద్రునొ
ప్పార వహించి విస్ఫురితుఁ డై తనరెం గురుభర్త వచ్చిర
చ్చేరువఁ గల్గు తాసనులు సెచ్చెరఁ బాఙ్గలఁ జూచువేడుకన్. 36
- వ. వచ్చినం గని వారల నెల్లను సవినయప్రణామంబులం బ్రీతులం జేసి పాండవు
లరుమొగంబులతో ధృతరాష్ట్రం బరివేషించి యుండిరి వనితాజనంబులు

1 నడిగె నయ్య యేడీ యని, నయ్య యెచట నున్నాఁ డని. 2 రనుచరు లెఱిఁగింపఁగా నకేంద్ర

నొక్కవలన నిలిచి రుచితాసనంబుల నున్నయమ్మునులు సంజయు నాలోకించి
ధృతరాష్ట్రబంధుజనంబుల నందఱుం బేరువేర నేర్పడ మా కెఱింగింపవే
యని యడిగిన నతండు చారల కిట్లనియె.

39

సీ జాంబూనదచ్ఛాయ చందంబువర్ణంబు గలిగినపలుచని గనపమేను
నుచితదీర్ఘత్వసమున్నతఘ్రాణంబు నిడుదలై నవిశాలనేత్రములును
గంఠీరవంబు రేఖయు నొప్పు జూడ్కికి నెంతయు వ్రేలైన యితఁడు ధర్మ
తనయుఁ డెఱ్ఱఁదనంబుఁ దనరినమూఁపులు నాయతస్థితంబులై నబాహు

తే. పులును వెడఁదయురంబు నై పొలుచునితఁడు

భీముఁ డుజ్జ్వలనుందర శ్యామతనువు

¹వారణేంద్రుకై వడియును వారిజముల

యట్టికనుదోయిఁ గలయితం డర్థునుండు.

40

తే సుందరాకారమునఁ దమ కెందు సదృశు

లొరులు లేమి డెల్లం బగు చుండ గొంతి

యుభయపార్శ్వంబులందుఁ గూర్చున్నవిష్ణు

శతమఖోపముల్ వినయభూషితులు గవలు.

41

సీ. నీలోత్పలచ్ఛాయఁ బోలుమైచాయయు నవపద్మదళములఁ దెవడుమెఱుంగుఁ
గనుదోయి మధ్యాత్మమునకుఁ బ్రవేశించు ప్రాయంబు నత్యభిరామమూర్తి
యలవడఁ గైకొన్న యతులితసంపదచండంబు దోఁపించు చారుగౌర
వంబును గలుగునివ్వనిత పాంచాలి యియ్యింతిపార్శ్వమునఁ గట్టెఱ్ఱమేను

తే. వనజసన్నిభముఖము నై యినునిమహిమ, యుజ్జ్వలకృతి దాల్చినట్లున్నయీల
తాంగి నారాయణునిచెలియలు సుభద్ర, నరునిచల్లభ సంయమినాథులార.

ఆ. వీరికెలనఁ గనకగౌరమధూకాభ

తనువు ²లొప్పు చున్నవనిత లురగ

పాండ్యసుతలు నరునిభార్య లులూపి చి

త్రాంగద. యనఁ బరఁగు నాహ్వయములు

43

సీ. ఇందీవరచ్ఛాయ కెన యైనచాయ నొప్పినమేను గలుగునీభీతహరిణ

నయన భీమునిభార్య నవ్యచంపకదామ గౌరాంగి యైనయిక్కమలవదన

సహదేవుగృహిణి మేచకనవకువలయవర్ణంబునకు సరి వచ్చుకాంతిఁ

జెలు వైనతనవునఁ బొలుచునిన్నలినాయతాక్షిమాద్రీ దేవి యగ్రతనయు

తే. పత్ని వీరల కెలనఁ బాపటలు లేక, ధౌతసితవస్త్రపరిధాన లై తనువుల

నిభృతి దోఁడగ నున్నయిన్నెలఁత లాంబి, కేయుకోడండ్రుకరుణావిధేయులార

తే. ిరిచందంబ యై కడుగౌరవమునఁ, దను సుభద్ర వొదువ నున్న తరుణి వ్రోణ

- కర్ణముఖయోగవీరులగలఁచి తెగిన, చుట్టియభిమన్యుప్రియ యుత్తరాభిధాన.
 వ. అని చూపి చెప్పె నప్పు డాంబికేయుండు గాంతేయగ్రజున కిట్లనియె. 46
- సీ. కుశలినై యుండు దేకురువంశసత్తమ పౌరజనులు జానపదులుఁ దెఱఁగు
 తో నిన్ను ననుసరింతురె తమ్ము లందఱు సుఖ ముండురే నీదుసఖులు సుఖులె
 బంధులు సంతోషభరితులే యిష్టభృతులు ననుకై నకోర్కులు ఫలింపఁ
 గ్రాలుదురే హర్షలీలలఁ బూర్వరాజన్యులనడవడి నలుపఁబడునె
- ఆ. నయముతోడియప్పనముల భంజారంబుఁ, బెనుతె యగ్రహారజులమీఁద
 గాలి యైన సుడియఁగా నీక యరయుదే, యనఘ పుణ్యకీర్తు లతిశయిల్లి 47
- క. మిత్రనరపతుల శాస్త్రవ, ధాత్రిశుల నెచ్చిఁ బరుసఁదనమున వశతా
 పాస్త్రములుగఁ జేయుదె సుచ, రిస్త్ర యదాసీననృపపరీక్ష నడచునే. 48
- క. దేవతల కతిథులకుఁ బితృ, దేవతలకుఁ బూజనములఁ దృప్తి యొనర్తే
 గూఢసుధఁ జతుర్వర్ణజ, నావలులు నిజోచితక్రియలఁ దగ మనునే. 49
- తే. బాలురకుచు దుర్బలులకు భామినులకు, వృద్ధులకును మనంబులవెఱపు లేని
 యట్టిమెలఁకువగలిగెడునట్లుగాఁగ, నడచునే యాజ్ఞ పురమునఁ బుడమియందు
- క. అనిన విని యానృపతి య, జ్ఞనపతితో నిట్లు లనియె జగతీశ్వర నీ
 వినుతోపదేశమున భవ, దనుయు క్తము లెల్ల నడచు నవికలభంగిన్. 51
- వ. అని పలికి యిట్లనియె. 52
- క. ఆయాసము ¹సాత్త్వికని, మీయొంటలు తపఃక్రియలకు మెయిగొనియెనె భూ
 నాయక శుశ్రూష దగం, జేయునొకో గొంతి డప్పిఁ జెందక మీకున్ 53
- క. మాపెద్దతల్లి యలజడి, కోపి తపోవృత్తి గడపుచున్నదియె సుత
 వ్యాపాదనకారుల మముఁ, బాపాత్ములఁ దలఁచి యెట్లు నలుకునొ మీతోన్.
- ఆ. సంజయుండు దశముజాలికిఁ జాలి వ, ర్తిల్లు చున్నవాఁడె ధీరచిత్తుఁ
 డిచట లేఁడు విదురుఁ డెచటి కేఁగినవాఁడొ, యతనిఁ జూడవలయు నధిప నాకు.
- వ. అనుటయు ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మతనయుతోడ. 56
- సీ. ఏఁ దపంబున కోర్పు నెంతయు శుశ్రూష యలయక గొంతి మా కాచరించు
 వినుము గాంధారియు ననఘచరిత్ర దపోనిష్ఠ కోర్పు నిమ్మాననీయ
 మిముఁ దలంచినయట్లు మెచ్చి దీవించు సంజయుండు ప్రాజ్ఞుండు దపశ్చరణమునకు
 వినునఁడు మముఁ బాసి విదురుఁ డెచ్చటనేనిఁ జరియించు మునిజనాశ్చర్యకారి
- ఆ. యగుచు జలము లనిల మాహారముగఁ గొను
 నవియు నదియుఁ గొనక యయిన నుండు
 శూన్యవిపినమున విదైన్యస్వోంత్రసం
 చారి యై నసించుఁ గౌగవేంద్ర. 57
- క. ఒక్కొక్కమరి ²డబ్బాటి. చక్కటిఁ గాన నగు ననియె జనవర తోఁచెన్

1 సైరింపని. 2 డబ్బాటం, జక్కటి.

గ్రామమున నున్న విదురుం, డక్కాంజే. నూజున కనతిదూరమునన్. 58

న. కాంతాధూళిపలినాంగుండును బట్టిభూతకేశపాశుండును దిగంబునందును విదురుం పట్టు దోచి యయ్యాశ్రమంబున నున్న జనంబులం గని మగిడి పోనం జూచి ధర్మశాసయుండు కనయనుచున్. నిలువుం పనుచు దా నొక్క గుండును నత్వంబుగా నవ్వినతప్రభావునివెనుకం జనియె నతండు గుల్మంశరిశుం డగు చుం దోచుచు బోవం బోన నప్పాండవగ్రామం డెలుం గెట్టి యోవిదుర యోవిదుర నిలు నిలు మేను యుధిష్ఠిరుండు నిన్ను గాన నచ్చితి నని హాకుచుం బాణిన నుద్ధహింతుండు చురలి కనుంగొని విని ప్తప్రదేశంబున నొక్కపాపంబు జేరి నిలిచిన.

59

అతి విదురు మి యాగమాన్తం బవ ప్తగ్రామంకు గుండును. అతి

నీ. ధర్మశసూజుండు నత్వమీండున కేగి యయ్యాగకట్టదుర నిలిచి మాశండు నయనంబు లర్థమాలితము శ్రీ యుంపంగ సూర్యయున్న గాంచి నిర్మలాశ్రయ మేను ధర్మసూనుండు నన్ను గను విచ్చి మా పవే యనుచు నతండు పోవు నెగయించి యప్పాండవోత్తముం కన్ను మాచి యదా శ్రయోగ

తే. బుము గెకొని యుండ్రియములను ప్రాణ ములును నిండ్రియములఁ ప్రాణములును గలపి నిజశరీరంబు విడిచి యాన్మృతితనవు సొచ్చె దేజోరుయశ్వవిస్ఫూర్తి మెఱయ.

60

ఆ. వినుము ధర్మపుస్తతనువునఁ గాంతియు, లావు నప్పు నగ్గలంబు లయ్యె నొలసె బుద్ధి యధిఁబు నుట్టు లగు టతఁ, డెఱిగి చోద్యమంది యుండునొండె.

న. తననంతరంబు చుప్పతి, విదురశవము మ్రానుసెంది వికృతరహిత మై నిదురమయి నొఱగి యున్నవగిది నుంపం జూచి యగ్నికృత్యము నడచన్. 62

చ. తొలచిన మింట నొక్కెలుంగు ధర్మశసూజ యతిత్వకారవో జ్వలనిక పోయెంబునకు నహ్నివిధాన మొనగ్గు టర్త మే నా దని మ్రోసె నచ్చుచుజవల్లభుం డచ్చని కక్కి పోయి బ్రా తుంకును కంక్రికి నువిదితంబుగ నంతయునుం గ్రమంబునన్.

63

వ. ఎల్లవారును విను చుంపం జెప్పిన నంకలు నద్భుతరనంబున మునింగిరి కంకం కి ధృతగామం డామంత్రణంబు సేయ మునిజనులు నిజనివాసంబు లుం జనిరి తననంతరంబు గూంబికేయుండు ధర్మనంకనునితోడ.

64

నీ. భరతకులోత్తను ఫలమూలముల నుపయోగింపు మొనఁగెన మొదలి తమకు నెచ్చుది యాహార నుయ్యె నాతిథ్యంబు దానన నడపుట ధర్మసంగి యనవుడు నట్ల కా కని ఫలంబులు మూలములు నుపయోగించె మోదభరితుం డగుచు కప్పాండసుతాగ్రణి యబ్బంగి నఖిలజనములు నాహారకలన

తే. మాచరించి రయ్యందఱు నవనిశయన

మొంది యారాత్రి నిద్రించి రుదితసూర్య

కాల మగుటయు సముచితకర్తృకరణ

మనుజులును దాను నడపె నమ్మనుజవిభుఁడు

65

వ. అట్లు కాలోచితకృత్యంబులు నడపి సహోదరసహితుండును దాగోపేతుండును నర్హ పరివారానుగతుండును నై యాశ్రమపథంబు గలయ మెలంగి పావన స్నానపావకార్చనజఃఘ్నానాదితాపసధర్మచర్యావిధంబులు నానామృగనిర్భయసంచారప్రకారంబులు వివిధపక్షికులనిశ్చంక¹ కేళీవిభవంబులు నాలోకించి కృతప్రాశస్త్యవనకరణీయుం డై యున్నకురువృద్ధుకడకువచ్చి వందనాభినందనవచనంబుల నతనియుల్లంబు పల్లవింపం జేసియతండు వనుపఁ బవిత్రాననోపవిష్టుండై.

చ. అనుజులుఁ దాను భక్తిమెయి నమ్మహానీయునిఁ గొల్చి యుండ నయ్యనికీ గనుంగొనంగఁ గర ముత్సుకతఁ శతయూపుఁ డాదిగా మునివరు లేఁగుదెంచి నఁ బ్రమోదమునం గుశపీఠరాజ్యపై నునుపఁగఁ బంచె గాఢవినయోక్తుల నాధృతరాష్ట్రుఁ డందఱన్.

67

వ. అట్లున్నయమ్మునిజనంబులును బాండుపుత్రులునుం బరమధర్మమయసంభాషణంబులు సేయు చుండ నినుండు నభోమధ్యగతుం డయ్యె నప్పు డాంబికేయుండు నవినయంబుగా నత్తాపసోత్తములతో మీకు మధ్యందినకృత్యంబు లాచరింపవలయు విజయంచేయుం డనిన వారలు నిజస్థానంబులకుం జనిరి తదంతరంబ కౌంతేయుల మాధ్యాహ్నికకరణీయంబులు నిర్వర్తించుట కరుగుండని పనిచె నని చెప్పిన విని జనమేజయుం డప్పాండవేయు లవ్యిధంబున వనంబున నెన్నిదినంబులు పసియించి² రని యడిగిన వైశంపాయనుం డతనికి ట్లనియె.

69

సీ. ధరణీశ పాండునందను లట్లు సాంతశపురంబును సపరివారంబుఁ గాఁగ నడవికి నేఁగి యయ్యంబికానందనుఁ గాంచినదినమునఁ గరమునియతి ఫలమూలసమితి నాఁకలి వుచ్చి భూమిశయనమున నిద్రించి రాగరిష్ఠుఁ డవృషితాత్ముల కర్థితో మఱునాఁ డనుజ్ఞ యిచ్చిన సుమనోజ్ఞములును

ఆ. సన్నతములు నై నయన్నపానాదుల, ననుభవించి మృదులహారితల్పముల శయించి రట్లు నెలనాళు లయ్యెడ, నతనిఁ గొల్చి యుండి రధిపముఖ్యి.

వ. పదంపడి యొక్కనాఁ డెప్పటియట్ల పాండుపుత్రులు గాంధారికుంతీసముపాసితుం డయి యున్నవిచిత్రవీర్యపుత్రుఁ బరివేష్టించి యుండ నవ్యిశిష్టగోష్ఠికై శతయూపప్రభృతిమునివరులు సనుదెంచిన నక్కురువృద్ధుం డర్హంబు లగు

1 కేళీభంగులు నాలో,

నాసనంబులు వెట్టించి సంభావించిన.

70

అథా వేదవ్యాసుడు పాండవసహితం దైన్యతరాష్ట్రానాశ్రమంబునకు వచ్చుట.

సీ. సముచితంబులు సధర్మములును సై నసల్లాపముల్ సెల్ల నుల్లంబు లలర
వార లున్నెడ సత్యవతికొడు కందుల కేతేర నందఱు నెదురువోయి
వినతు లై భక్తి దోడ్కొని వచ్చి యతులకృష్ణాజనదర్శిత్రాసనమున
నునిచి యమ్మునివరుననుమతిఁ దమశ్రమయాసనంబుల నుండి రమ్మహాత్ము

ఆ సర్పితునిఁగఁ జేసె నాంబికేయుఁడు చద,నంతరంబ సమధికాదరమున
సతఁడు మధురమృదువిధాక్షరంబుగ నమ్మహేశముఖ్యుతోడ నిట్లు లనియె 71

సీ వనవాసమున ¹నీకు మన మలవడియేనే నియతిమైఁ దాపసక్రియల కోర్చి
నడ పెదవే పుత్ర నాశజ మైనశోకము భవదంతరంగంబునందు

లేదు గదా ధర్మ వేదినీ గాంధారి యుక్తులికంబు లేకున్నయదియె

నీకుఁ బరిష్టాననిష్ఠ గల్గెనె గొంతి శుశ్రూష మీ కొనర్చునె తగంగ

తే. రాజ్య మొల్లక వచ్చె సరణ్యవాస,మునకు నీయమ మీరు రాఁ దనకు నింట
నిలువఁ దగ దని యిమ్మేలు నీదుబుద్ధి, నొలసి యుండునె కౌరవకులపవిత్ర. 72

చ అనఘ యజాతశత్రు నెడ నాదరణాతిశయాన్వితంబె నీ
మనము వృకోదరుణ నరుని మాద్రితనూజుల సత్ప్రియాభినం
దనముల గారవెంటె వినుతస్థితిఁ దద్దయు నిర్మలత్వ మొం
దెనె భవదీయచి త్తమున ధీమహితా దృఢశాంతిమూల మై.

73

వ అని యంత నిలువక

74

ఆ. వినుము దీర్ఘవైరవృత్తియుఁ గ్రోధచింతనము లేక వాక్కు మనము నొక్క
చంద మగుట సకలజనముల కనుబద్ధ, సంపదాప్తి పరమసాధనంబు.

75

వ అని చెప్పి వెండియు

76

సీ విదురుండు దేహంబు విడిచినతెఱఁ గెల్ల నెఱిఁగితె మాండవ్యుఁ డిచ్చినట్టి
పటుశాపమున శూద్రభావంబు నొందినధర్మదేవత బోధనిర్మలాత్ముఁ
డైనయమ్మహనీయుఁ డట్లగు టంబుజాసనునియాజ్ఞాపనమున విచిత్ర
వీర్యవృత్తాధీనవిశ్రుతక్షేత్రంబునం దేఁ బ్రవర్తింప నధిప కలిగె

తే ధర్మదేవతమాటతనువు సూర

యాయుధిష్ఠిరునజ్జ్వలకాయ మింత

యెఱిఁగి కాదె యమ్మహితయోగీశ్వరుఁడు న

మీడ్యయోగబలంబున నితనిఁ గలసె

77

ఆ అట్లు దేవతామయాత్మకుఁ డైనయి, నివృఘుఁడు నిన్నుఁ బ్రేష్యవృత్తి నిట్లు
గొలిచి యునికి బుద్ధిఁ దలపోసి సంతన,మంది యుండుదే కులాగ్రగణ్య.

78

- వ. అనిన విని వై చిత్రవీర్యం ఉపారాశర్యనకుఁ బరమవినయంబున నిట్లనియె.
 నీ వనవాస మించుకయును నాకు దుఃఖంబు నేయదు దేహంబుఁ జిత్తమును ద
 పరిక్రియలకుఁ ¹బనుపడియున్నయవి నన్ను గాంధారిఁ బుత్రశోకం బొకింత
 యేనియుఁ బొందంగనీఁడు సభక్తిక మైనవృత్తమున ధర్మాత్మజుండు
 మునివర యితనిపై ననుజాలమోడ వత్సలము నాహృదయ మిద్ధరణివిభుఁడు
- ఆ. దేవతాత్ముఁ డగుట దెల్లమై యునికి మ
 ద్వచనవర్తనములవలన నితఁడ
 యెఱిఁగి యుండు గొంతితెఱఁగు శుశ్రూషయు
 నద్భుతంబు ముదము నావహించు. 80
- వ. నాకుం బరిజ్ఞానంబును మానసనిర్మలత్వంబును భవత్ప్రసాదంబునం గలిగెడుఁ
 గాక యనియె నానమయంబున ద్రావదీనుభద్రలును దక్కునుం గల్లునంగనా
 జనంబులను బారాశర్యసందర్శన ప్రక్షణత్వంబునంజనుడెంచినభక్తిక ప్రణామం
 బు లాచరించి యంతంతనిలిచిరయ్యలఁగుజ్ఞానమాననీయుండుధృతరాష్ట్రుతోడ.
- ఉ. మీయెడచింత వాయఁగ సమీహితబుద్ధి యొనర్పఁ గోరి యే
 నీయెడ కిప్పు వచ్చితి నభీష్టము వేడుము శంక దక్కి భూ
 నాయక యెల్లభంగిని మనఃప్రియముం దగ నిత్తు నన్నఁ గాం
 తేయు లెల్లర్చి రవ్వనుమతీవతి మోదము నొందె నెంతయున్. 82
- వ. వ్యాసుండు వెండియు. 83
- చ. అసఘ యనూనుషం బయినయట్టిద యైనను నాతపంబు పెం
 పునకు మునీంద్రు లద్భుతముఁ బొందఁగ మీ కవలీల నిత్తు నే
 ననుటయు నాకుఁగట్టితివుఁ డాదటఁ గోరఁగ మీర లిందు వ
 చ్చినకరుణామయావరవిశేషముకంటెను మేలుఁ గల్గునే. 84
- క. మానుష మైన నమానుష, మైనను బ్రార్థనకు విషయ మైనది భవదీ
 యానూనకృపకు నెక్కుడు, గా నొక్కఁడుఁ గాన నేను గారుణ్యనిధీ. 85
- ఆ సంయమింద్ర నాదుజన్మంబు సఫలతఁ, బొందె మీకు విమలబుద్ధి నింత
 యాదరించినపుడ లే దింకఁ బరలోక,భీతి ధన్యతముఁడ నైతి నేను. 86
- వ. అట్లయినను మీ రొక్కటి గోరు మనిన నానునంబున నెప్పుడుం గలయదియె
 టింగింప వలసె విన్నవించెద. 87
- నీ. దుష్టచిత్తుం డగుదుర్యోధనుండు నిష్పాపస్వభావులఁ బొందునుతులఁ
 బరిభవించి నచు స్తనరనాథు లనిఁ గరితురగయుతంబుగాఁ ద్రుంగఁ జేసి
 ధరణిరాజ్యము గోరి గురుభీష్మకర్ణాది సత్పురుషుల నెల్లఁ జంపికొనియె
 నన్నీచునకుఁ గా నుహారాజు లాండ్రను బిడ్డల విడిచి యభేద్యధైర్య

తే. వృత్తి రణమృతిఁ బొంది రవిభుల కేది

గతియొ యిమ్మెయి మూఢులై కలనఁ బడిన

¹కురుకుమారకు లెట్లైరొ పరమబోధ

మహిత యెఱుఁగనివగ పెద్ద మాన్పు మనియె.

౪౮

వ. అనుటయు నప్పేముడిపలుకులు విని గాంధారికిం గుంతికిం బాంచాలికి సుభద్ర
కు మఱియునుం గలయంగనలకుం జిత్తంబుల నెవ్వగలు గ్రొత్త లయ్యె నప్పు
జానుబలనందన పట్టావృతలోచనత్వంబునన నూచి దయాధామం బై యున్న
యామామ నుద్దేశించి మోడ్చినచేతు లద్దెసకు నిగిడ్చి యిట్లనియె.

౪౯

సీ. మునినాథ యీరాజుతనయు లందఱును గయ్యంబునఁ దెగినది యాదిగాఁ బ
దాతేండ్లు వగలపా లగుచుఁ దత్సన్నిధి గల్గుట గోరులోకంబులెన్ని
యన్నియుఁ జూపంగ నై నను జాలుదు నిర్మలతపమునపేర్చి నీవు
పుత్రసాన్నిధ్య మీభూపతి కొనరించు తెంతటిపని నీకు గొంతి న్రుపద

తే. రాజపుత్రి సుభద్ర కౌరవకుమార, శతముభార్యలు నూర్వరు సౌమదత్తి
పత్నియత్తనివ్యయత్తయప్పడఁతియత్త, గోరుదురు యుద్ధమృతబంధుకోటిఁజూడ.

వ. అంతయును భవదీయదివ్యబోధంబు గనుచుండు.

91

క. పరమమునీంద్ర సమరమృత, కురువీరుల మామనములగో డుడుగ భవ
త్కరుణ వెలయ లోకం బ,చ్చెరు వందఁగఁ జూపవే విచిత్రపుమహిమన్.

92

చ. అనునెడ గొంతి వాడువదనాబ్జముతోడ మదిం దలంచెఁ గ
ల్లుని నది యత్తపోధనవరుం డెడఁ గాంచి దయానరత్న న
వ్వనితగుఱించి యిట్లను భవన్మతి నొందినకోర్కి సెప్పు మే
ననఘచరిత్ర దాని ఫల మందఁగ జేసి యలంతఁ బాపెదన్.

93

వ. అనిన విని యయ్యింతి సంతసిల్లి యానందమివల్లభునకు దండప్రణామంబు సే
సి చేతులు మోడ్చి లజ్జాసహితం బగునంతరంగంబుతో వినయనన్రు యగుచు
నిట్లనియె.

94

❧ కుంతి వేదవ్యాసునితోఁ గర్ణుఁడు దనకు జన్మించినతెఱఁ గెఱింగించుట. ❧

సీ. దేవతలకు నీవదేవత విట్టిని న్నామగాఁబడసితి మహితకరుణ
ననుఁ జూచి నాదువిన్నప మాదరింపు మేఁ గన్యాత్వదశ నుండఁగా మదీయ
జనకునికడకుఁ గోపనుఁ డై నదుర్వాసుఁ డన్త హాముని వచ్చె నతని సవిన
యార్చనకలనాసమారాధితుండుగాఁ జేసితిఁ బ్రీతుఁ డై చెలువ నీకు

ఆ. నిత్తు వరము వేఁడు మెయ్యది కోరికి, యనియె నతఁడు మీప్రియంబుకంటె
ననఘ మిగులుకోర్కీయును గలదే నాకు,నంటిఁ గాని యొకఁడు నడుగ నైతి.

వ. అమ్మాట తనమనంబునకు రానిచందంబుమొగంబునం దోచ నత్తాపనవరుండు
వరం బెల్లభంగి నొసంగక పోన నడుగు మనుటయు వెఱచియు నాదు వేడ్క
తెఱం గట్ల యగుటను బుత్తుం గోరితిఁ గోరిన నమ్మునిపతియొక్కమంత్రం బను
గ్రహించి దీన నీ వావహించిన దేవతలు భగవద్వశగతు లై సుతజన్మంబుగలి
గింతురు విశేషించి ధర్మపునకుఁ దల్లివి గాఁ గలదాన వని పలికి యంతర్ధా
నంబు సేసిన. 96

ఆ. అద్భుతమునఁ బొంది యమ్మంత్రరూప ము, బ్లిమున నెప్పుడును దలంతు నొక్క
నాఁడు మేడమీఁదఁ బోడిమి నే నుండి, కంటిఁ బొడుచుచున్నకమలమిత్తు.

క. కని యిది కన్యక దోషం, బని తలఁపక బాల్యసంభృతాజ్ఞానము వే
డ్క నొనర్ప నావహించితి, మునిమంత్రబలమున సూర్య మునినాధవరా. 98

తే. ఆవహించిన నద్వైపుఁ డాకసమున, నాత్మమూర్తి వర్తింప మూర్త్యంతరంబు
దాల్చి నాకడ కేతెంచెఁ దక్షణంబ, నాదుచిత్త మాశ్చర్యమగ్నంబు గాఁగ.

వ. ఇట్లు ననుదెంచి. 100

సీ. అడుగు మిచ్చెద వరం బనిన వడంకుచుఁ గేలు మొగిడ్చి పొం డేల యిచట
ననిన వృధాహాస మాచరించుట తప్పు నిన్నును నెవ్వఁడు నీకు మంత్ర
మిచ్చె నాతని శపియింతుఁ జచ్చి యని పలికె నయ్యర్కుడే నలికి గురుని
నిరపరాధుని శాపనిహతుఁగాఁ జేయుట కోర్వక పుత్రకు నొనఁగు దేవ

తే. కృప భవత్సము ననిన నయ్యపరిమేయ
తేజఁ డాత్మతేజమున నాదృష్టుభేంద్రి
యములు మనసును సమ్మోహితములు సేసి
యపుడు తనయుండు పుట్టెడు మనియెఁ బదప

101

వ. అని నిర్దేశించి.

102

తే. నీకుఁ గన్యాత్వవికలత గాక యుండ, వరము నిచ్చితి ననుచు దివమున కరిగె
జనకముఖబంధుచి త్తవంచనమునడపి, గూఢమందిరాంతరమునఁగొడుకుఁగంటి.

క. కని యేటిలో నిడితిఁ గలఁ, గనిన ట్లయి యుండెఁ దత్ప్రకారం బిది మీ
కనినయది దివ్యబోధంబున నత్తెఱఁ గంతరంగమునఁ గొని కాలున్ 104

తే. పాప మయ్యెఁ గా కుండె నప్పనిఁ దలంచి
యళుకు చుండుదు మద్భయ మపనయింపుఁ
డతులకరుణ నిక్కురువృద్ధునభిమతమును
సఫలముగఁ జేయుఁ డిని నాకు సర్వరములు

105

వ అనిన విని యమ్మనీంద్రుం డమ్మానిని కి ట్లనియె

106

సీ. నీచెప్పినది యెల్ల నిక్కంబు కోడల యెగ్గు నీయందు లే దేల వెఱవ

¹సుర లద్భుతాపాదిచరితులు గర్జన కట్లు గా నున్నది యగుటఁ జేసి

నోరొక్క నాదని నీటి తివు కన్యాశ్రవణం. నే కిష్కిం గుండ్రిగణ్య
వైతి భవన్వృత్తి మునులన నుగుటకు ననుమాన మందుక నున నున

ఆ. 'వసును నాకన్యాశ్రవణం. నుల గుండ్రిగణ్య, నీవు నీ సొంత దోరణులకు
వును గాంతు నీదుచెలి నుల గుండ్రిగణ్య, నీవు నీ సొంత దోరణులకు

ఉ. క్రాంతియు సుభద్రయును కిష్కిం గాంతులు భాగ్యబుద్ధి
శ్రోత్రాంతియు నొందును చచ్చితి కప్పు నమ్మ
నీనని నూచరించుటకు నిచ్చురా కీంద్రుల నీవు గొం' చిం
తాచరితానోకనవిధంబుగల గొం' చిం నీ సొంత

104

న. నీకొడుగులకు నునుములకు, నీకొం' గాంతులు నాన నీ సొంత దోరణులకు
జీవించి నీ సొంత దోరణులకు, నాన నీ సొంత దోరణులకు

105

ఆ. భాను విను మనశ్యభవితనగ్గి అచ భా, నీ సొంత దోరణులకు
మాననీయ దేవయోధులు నననంబు, నొంది నింను నునుజయోధులందు

106

సీ. ధృతరాష్ట్రం నీ సొంత దోరణులకు, నీ సొంత దోరణులకు
తన్వీ సాంతులకు ముగ్ధులకు నునుములకు, నీ సొంత దోరణులకు
ననునుండు భీములకు, నీ సొంత దోరణులకు ననునుములకు, నీ సొంత దోరణులకు
నానాయకులకు, నీ సొంత దోరణులకు ననునుములకు, నీ సొంత దోరణులకు

తే. దానంబుగ నెలుగు గాంధారి రాజు, గలిసుయోధులకు య్యరాతి సొంత దోరణులకు
రతని నునుజలై కన్యని సొంత దోరణులకు, గాం' నభిమన్యులకు సంత్రాని గాం' గాం' నుము.

క. అనలుగు ధృష్టద్యుమ్నుడు, నీ సొంత దోరణులకు ననునుములకు
బున జనియించె శిఖండియు, ననునుములకు ననునుములకు, నీ సొంత దోరణులకు

107

తే. వినుము ననుశక్తి గాం' గాం' జనన
మొందె నుద్రాంశమున క్రాంతి యుకను నునుములకు
దెలియఁ జెప్పితి గొం' గాం' గాం' మునుములకు
నిర్దరానురాంశమున జనించినారు.

108

క. అని కలిగి నూనునంబు, వనట నను నంబు బుద్ధి నై చెక నానో
జనుదెండు నూను గంగకు, గనియక రిగి దెగనబంధుగణముల నచటన్

తే. అనుచు నుత్థతుల కుటలయు నాననంబులకు
లాకనంబులకు ధృతరాష్ట్రం జాని గాం' గాం'
గలుగునానర్వజనులు నొక్కట గాం' గాం'
యనిగి రిమ్మనినానంబులకు గునునరేణ్య.

109

క. అనుగంగ మునిజనములు న, చెప్పెన వందుచు నమ్మనీండ్రి నేవించి మను

¹త్సరిదుపకంఠతలమునకు, నరిగిరి కొతుకము మనములందు నెలకొనన్. 116

వ. అట్లు పౌరజానపదసహితు లై సకలజనంబులుం జని నాత్యవతేయుండు వను
వభాగీరథీతీరంబున విడిసి రవిచిత్రచరిత్రుండు దనచేయంబూనినపని మఱు
నాఁడు రేపకడ సేయువాఁడుగాఁ బలికిన నయ్యందఱు నద్దిన శేషంబు నాయా
మినియును శశనంవత్సరంబులుం బోలెనుండ సూర్యోదయసమయం బగు
టయుఁ గాలోచితకృత్యంబు లాచరించి ధృతరాష్ట్రుండుఁ బాండవతనయులుం
దపోధనులు నప్పారాశయ్యపాలికి నరిగి యమ్మునివరుం బరివేష్టించిరి గాంధారి
ప్రముఖభామినులు నేతెంచి యొక్కవలన నతనిం గొలిచి యుండిరి సర్వజ
నులు నట్లు లెత్తికొని యంతంత నిలిచిరి తదనంతరంబ.

117

—ఊఊ వ్యాసుఁడు ధృతరాష్ట్రేదులకు భాతతరణమృతుల రావించి చూపుట. ఊఊ—

సీ. సాత్యవతేయుండు జాహ్నువీనలిలావగాహన మొనరించి గౌరవమున
నింపారునెలుఁగున నిందు రం డనవుడు నీ కేమి సెప్పుదు నీటియందు
రన మగ్గలముగ రారాజుఁ డమ్ములుఁ దత్కుమారవర్గము నభిమన్యుఁ డాది
యగు పాండుపౌత్రులు నగ్గజండును బాహ్నిక ప్రముఖాఖిలకౌరవులును

తే. ద్రుపదమాత్స్యులు వారిబంధులును శికుని

యును దదీయానుజులును నాతనితనూజ

రాజయును భీష్మగురులఁ బురిస్కరించి

కొనుచుఁ దమదివ్యదేహముల్ గొమరుమిగుల.

118

ఆ. దివ్యమూల్యములును దివ్యాంబరంబులు

దివ్యభూషణములు దివ్యలేప

నములుఁ జెన్నుఁ జేయఁ దమమిత్రసుభటసం

దోహములును దారుఁ దోచి రధిప.

119

వ. అట్టియెడ.

120

క. తగ నాకురువృద్ధునకు నొనఁగె నాటికి ²దివ్యదృష్టి సాత్యవతేయుం

డగణితతపఃప్రభావంబు గని యధికవిస్తయంబుఁ బొందఁగ జనముల్.

121

వ. అవ్వీశేషంబు విని యద్భుతప్రమదభరిత యై నిజనయనంబుల బంధించిన వట్టం
బపనయించి గాంధారియును గనుంగొనుచుండ.

122

క. అవ్వీధమునఁ దోచిన మఱి, నవ్వుచుఁ దెగడుచును బెరసి నరవర పగ లే

కవ్వీరవరులు నెయ్యము, నివ్వటిలఁగ విలసనములు నెఱయ మెఱయఁగన్.

123

తే. చతురగంధర్వు లచ్చరోజులు గాన

ములఁ బ్రమోద మొనర్పంగఁ బొగడ వంది

నమితి నిరహంకృతులు హృదయములగౌర

వములు దెల్లంబు సేయంగ వచ్చి రొప్పి.

124

వ. ఇట్లు వచ్చి సకలబంధుజనంబులకుం బరమప్రమోదం బావహిల్లం గలసి
సముచితాచారంబులు నడపి రారెండుదెఱంగులవారలు నర్హప్రకారంబులం
బితామ హాచార్య శిష్యమాతృమాతామహా పితృపితామహా భ్రాతృ జామా
తృ పుత్రపుత్రీ భగినీపాత్రదాహిత్రశ్వశురశ్వస్రాన్ను మామాతులస్యాలకప్రియ
ప్రియా మిత్రసమాగమసుఖంబు లనుభవించుచు. 125

తే అనఁగి పెనఁగి నాఁ డెల్ల నిచ్చానురూప

వృత్తి వర్తిల్లు చుండి రవ్వీధము సకల

జనుల నద్భుతరసమున మునుఁగఁ జేసె

నే మనఁగ వచ్చు నానందమింద్రుమహిను. 126

వ. మఱునాఁడు రేపకడ యప్పారాశర్యుండు వనుప నయ్యిరుదెఱంగులవారలుం
బరస్పరానుం త్రణంబు సేసి రాశూరజనంబులు దమతమలోకంబులకుం జను
వారై జాహ్నువీజలంబులం బ్రవేశింప నన్నిలింపవందనీయుండు దానును
జొచ్చి యచ్చటనుండి పతుల ననుగమింప వలసినయంగనలు గంగాతోయం
బులం గ్రుంకుటకు రంజనిన విని విధవ లగు వీరభార్యలెల్లను ధృతరాష్ట్ర
గాంధారీకుంతీధర్మనందనులయనుజ్ఞలు గొని రయంబునం జని భాగీరథీనలిల
మగ్నలై మానుషదేహంబులు విడిచి దేవతనువులు దాల్చి దివ్యాంకార
సమలంకృతమూర్తులై మగలం గలసి రవ్వీశేషంబు సూచి సర్వజనులు
సత్యంతాశ్చర్యసంతోషాధీనమానసు లై రని చెప్పి వైశంపాయనుండు జన
మేజయున కిట్లనయె. 127

సీ. జననాథ యీప్రియ సంగమోత్పవకథ వినినఁ బరించిన వేవిధములఁ

¹బరమప్రియము లిందుఁ బరలోకమున సంభవించు మనమ్మన కించుభంగి.

బాంధవయోగశోభనము వర్తిల్లు ననాయానమున నామయాపగమము

గలుగు భూదేవనికాయంబునకు దీనిఁ దగ వినిపించిన ధార్మికులకు

తే. నవ్యయానందసంప్రాప్తి యావహిల్లఁ, దత్పరతఁ గొనియాడిన దైవతములు

నీచదశఁ బొంద కుండంగఁ గాచి తిరిగి, మేలొనర్తురు భరతభూపాలవర్య

వ. అనిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనుతో ధృతరాష్ట్రం డట్లు కృష్ణుడై

పాయనప్రసాదలబ్ధం బైనతత్కాలకలితదృష్టివిశేషంబున బంధులోకంబు

నాలోకించి నుఱి యేమివర్తనంబున నుండఁ బొందవు లెల్లు వర్తించి రెఱిం

గింపవే యనుటయు నతనికి నతం డిట్లనియె

129

—ఇతి ధృతరాష్ట్రుండు భాగీరథీరంబుననుండి నిజాశ్రమంబు ప్రవేశించుట ఇతి—

సీ. ²అయ్యద్భుతపుష్పత్ర ముమ్మెయిఁ జెల్లిన ధృతరాష్ట్రమేదిసీపతి తపస్వి

గణము సవినయంబుగా నిజస్థానయానమునకు నామంత్రితముగఁ జేసి

యాశ్రమభూమికి నరిగె దోడన పాండురాజనందనులును రానుదాత్త

తే. సత్యవతీతనూజ మున్నిడికొని యప్పు డమ్మునివతి యతనితోడ
తే. నీవు వేదశాస్త్రార్థముల్ భావితాత్మ, లగుమునీంద్రులచే జెవులార వింటి
కంటి తనయునీకన్నకం పెనొప్పి, యుండుదుగువారు దివిసౌఖ్యయోగమెసంగ.

ఉ. కావున నింక ¹వారికయి కౌరవసత్తమ యుమ్మలింప కా
త్లావిలభావముం దవమునగ్గలికం బెడఁబాపు నిన్ను సం
భావనఁ గొల్చి యొక్క నెల పాండవముఖ్యుఁడు నిల్చె నిష్ఠమై
నీవనభూమి నీవనుమతీశ్వరుఁ బొమ్మనఁ గాదె వీటికిన్. 131

వ. అని చెప్పిన నప్పారవోత్తముం డట్ల చేసెద నని పలికి యమ్మునిసత్తమునకుం
బ్రణమిల్లి భవదీయకృపావిశేషంబునం గృతాంధుండ నైతి నని యతని నామం
త్రితుం జేసినం బాండవులుం దగ నప్పరమముని వీడ్కొని రయ్యందఱును దీ
వించి యమ్మహాత్ముం డంతర్హితుం డయ్యెఁ దదనంతరంబః 132

నీ. ఆంబికేయుండు ధర్మాత్మజఁ జిత్తసంప్రీతి మోమునఁ దోఁపఁ జేరఁ బిలిచి
వనుమతీకార్యనిర్వహణంబు పెద్దకొల్విన నుండి నీ వనుదినము నడవ
కునికి కర్తవ్యమే ²వినుకులు భీష్మాదిమహితులచేత సమగ్రభావ
మొందినయవి యింక నుపదేశ మేమియు వలవదు రంధ్ర ³మొవ్వనిజనంబు
తే. వేచు ననుజానుగతుండ వై వేగ పొమ్ము, దారయతముగఁ బురికి నుదారచరిత
నీకతంబున మున్న నాశోకమెల్లఁ, బాసెఁ దేజంబు సౌఖ్యానుభవముఁ గంటి.

చ. తపము నెడక మదీయమతి తత్పరి గావున దాని కోర్తు నీ
వపగతభేదమానసుండ వై నచు నిం దతినిష్ఠ నొండఁ బం
చి పురజనంబు సమ్మదముఁ జెందఁగ సైనికు లుల్లసిల్లఁగా
నృపవర యేగి రాజ్యభరనిర్వహణం బొనరింపు నావుడున్. 134

నీ. ధర్మతనూజఁ డాతనితోడ నిట్లను నధిప భీమాదుల నరుగఁ బనుపు
పుడమి రక్షింప నీయడుగులకడ నేను నిలిచి మాతల్లుల నిన్నుఁ గొలిచి
యంచితతపమున కనుగుణం బైనట్టి శుశ్రూషణము నేయుచును దపోని
యతితోడ నుండెద ననవుడు గాంధారి యిట్లనఁ దగునన్నయీవ కాదె

తే. కురుకులమునకు సంరక్షకుండవు నీవు
తండ్రులకుఁ బిండ మొసంగఁ గర్తవు భవజ్ఞ
నకునిపంపు నేయుము భూజనము దలంక
కుంఠఁ బొమ్మది ప్రియము మాయుల్లమునకు. 135

వ. అని పలికిన నప్పాండవాగ్రజుండు పాండురాజాగ్రమహిషితో నిట్లనియె.

ఆ. ఇట్లు మీరు నన్ను నెంతయుఁ దఱిమిన
వివినభూమి మిమ్ము విడిచి పోవ
నియ్యకొనదు నాదుహృదయంబు మునువోలె

గలుగ దిపుడు రాజ్యకాంక్ష నాకు.

137

క. విను పాంచాలురు మాత్స్యలు, వనితాజనశేషులైరి వారలు లేమిన్
జననీ శూన్యం బై తోచినయది రాజ్యంబు నాదుచిత్తంబునకున్

138

వ. అట్లుం గాక.

139

క. సమరము దీక్షింకొలెను, శమనిరతా నామనంబు సారతపమునన్

రమియింపఁ గోరు యుష్మత్సమధికతపమునకు నేను సందడి సేయన్.

140

సీ. అన విని సహదేవుఁ డతనితో నేఁ దప మాచరించెద వీర లండఱకును

శుశ్రూషసేయించియ్యాశ్రమంబున నన్న నక్కుమారునిఁగుంతి యక్కుజేర్చి
వలవదు ¹మీరు రా వలఁతు లై మామీఁదిభక్తి నిం పెసఁగ నీ పలుకు లిట్లు
వలుక మీయునికి తపమునకు విఘ్నంబ కాక యెకాగ్రత గలుగు నెట్లు

ఆ మాకు నియమవిధిసమాచరణములపై, నింత యెఱిఁగి మీర లెల్లభంగి
నరుగుటాప్పుఁగానికురుకులోద్వహములు, గొనక యునికి చనదు తనయులార.

వ. మీకు సర్వకార్యంబులయెడను శుభంబు లయ్యెడును బోయి రం డనిన నజా
తశత్రుండు మఱియొండు వలుకం బుయిలోడి ధృతరాష్ట్రునితోడం దపోమహా
నీయు లై నమిమ్ముం గొలిచి గతకల్మషుండ నైతి మీయాజ్ఞాపనంబు దల నిడి
కొని పురంబునకుం బోయివచ్చెన ననుటయు నక్కురువృద్ధుం డతని దీవించుచు
నాలింగనంబు సేసి భీమసేను ²సాంత్యనవచనంబులం బ్రీతుం గావించి కౌఁగిలిం
చుకొని గాండీవిం గొనియాడి సంక్లేషం బాచరించి కవల సంభావించి పరిరం
భణంబు నిర్వృద్ధించిన నయ్యెవురు సతనిపాదంబులకుఁ బ్రణమిల్లి యాశీర్వా
దంబులు వడసి.

142

సీ. అతిభక్తి గాంధారియడుగుల కెఱిగిన నద్దేవి వారల నక్కుఁ జేర్చి
దీవించె వారుఁ గుంతీచరణంబులు ఫాలముల్ వొందంగఁ బ్రణతు లైనఁ
దప్పక గ్రుచ్చి యండఱ నొక్కకౌఁగిటఁ బొదివి యాశీర్వాదములు గ్రమమున
నర్చిలి పెంపున నలరుమనంబుతో వే ర్వేఱి యిచ్చె నా వీరజనని

తే. ద్రుపదపుత్రికాప్రభృతిఁ ధూజనములు, తగు తెఱంగుల మామన తలను వీడు
కొనిరి వారును వారు నగ్గురుజనముల, నల్ల వలగొని చనిరి నృపాగ్రగణ్య.

క. చని పరిజనములుఁ బొరులు, నను మోదముతోడఁ గొలువ నరిగిరి నగరం
బునకుం గన్నులపండువు, జనపదముజనం బొనర్ప జనసంస్తుత్యా.

144

వ. అరిగి సముచితవర్తనంబుల నుండిరి కొంతకాలంబు సనిన నొక్కనాఁడు
నారదమునీంద్రుం డనుజనహితుం డై యున్న ధర్మతనయుకడకుఁ జనుదెంచిన
నజ్జననాథుండు దమ్ములుం దానును నమ్మహాత్మునకు భక్తిం బ్రణమిల్లి యాస
నార్హ్యపాద్యాదినత్కారంబు లొనర్చి తదీయసమీపంబున నాసీను లై
రతనివననంబు విలోకించి వివయం బెసంగ నమ్మహీపతి మహాభాగ యెందుండి

రాక యేదేశంబులఁ జరించితిరి నేను మీకు నేమిపని నేయుదుఁ జెప్పుం డనిన నప్పరమసంయమి యప్పుడమితేనితోడ. 145

—ఊహ నారదుఁడు పాండవులకు ధృతిరాష్ట్రేదులనిర్యాణంబు నెప్పుట. ఊహ—

- సీ. భూషవరేణ్య తపోవనంబుననుండి వచ్చితిఁ దీర్థసేవాపరత్వమున నేను బహుదేశములఁ జరించితి నినుఁ గని పెద్దకాలంబుగాన నూడఁ దివిర యిందులకు నేతెంచితి ధృతరాష్ట్రచరితంబు జాహ్నువీపరిసరంబు జనములచే వింటి ననిన నజ్ఞనపతి యారాజవరుఁడు గాంధారి గొంతి
- తే. సంజయుండు సమాధానసహితులై శరీరముల వింత పుట్టు కున్నారె యనియె ననుడు నద్దేవముని వారియఖిలవర్తనంబు వినుము సుస్థిరహృదయంబుతోడ.
- వ. అని పలికి యిట్లను మీరు వోయి కాంతారంబున నక్కురువృద్ధుం గొలిచి యుండి యతం డనుమతి నేయ నిట వచ్చితిరి మఱిగొన్నిదినంబులకు. 147
- సీ. ఆరాజు నియతి గాంధారియు గొంతియు సంజయుండును దోన చనఁగ నగ్ని హోత్రంబు గొని యాజకోత్కరం బక్రేస¹రం బయి పో నిజాశ్రమమువిడిచి యరిగె గంగాద్వారపరిసరారణ్యభాగమునకు నందు దుష్కరతపంబు వాయుభక్షతఁ బూని చేయఁ దొడంగె గాంధారియు నీళ్ల నాహారకలన
- తే. మోషియొనరించెగొంతిమాసోపవాస,నియమమూఁగివర్తించెసంజయుఁడునప్త భోజనాంతరితం బగుభోజనంబు, వ్రతము గాఁగఁ జరించె గౌరవ్యముఖ్య.
- తే. యాజకులుదార యక్కురురాజ భక్తియుక్తి నొద్ద నుంపఁగనగ్నిహోత్రహోమ మాచరింతు రొక్కొకమరియతఁడు పర్ణశాల వెడలి శూన్యాటవి సంచరించు.
- వ. విషమప్రదేశంబుల నవ్విభునకు సంజయుండును గాంధారికిఁ గుంతియుం గన్నై మెలంగుదు రొక్కనాఁడు వార లందఱు గంగాద్వారంబునఁ గృతస్నానులై యాశ్రమంబునకు వచ్చు చుండ మహావాతోద్ధాతం బై. 150
- సీ. పటుతరంబగుఛటచ్చటరవమెసఁగంగ మ్రాకులఁ బొదలును గ్రాచిగొనుచుఁ గమరును నార్తనాదములును బెల్లుగ నఖిలమృగంబుల నాఁగిగొనుచు లాఁగలఁ బుట్టలలోఁగినశిఖిల భుజంగమకులముల మ్రింగిగొనుచు వెగడొందియెఱచుచు నెగయుబల్పులుఁగులఁబొగనూర్ధ్వకీలలఁబొదివిగొనుచు
- తే. దెసల నన్నిటఁ దనసముదీర్ణగతులు, దారుణస్ఫురణమున విస్తార మొంది ఖేచరులకును భయముగ నేచి పరఁగె, నద్భుతోద్భవం బైనమహానలంబు.
- వ. ఇట్లైరగలిచిచ్చు గవిసి చుట్టుముట్టిన నమ్మనుజనాథుండును నన్నాతులు నిరాహారులై యునికింజేసి యొక్కచోటఁ దఱియ నుఱికి తొలంగి పోవ లావు లేరై రట్టియెడ నారాజుని సత్తముండు సంజయుతోడ. 152
- సీ. ఒక్కింతదెఱిపి నీ వెక్కడ నైనను గనుఁగొని పొమ్మగ్ని దనుక కుండ వని చెప్పి తలఁగి పోఁ దనకు గాంధారికిఁ గుంతిభోజాత్మజకును నశక్య

- మగుటయుఁ జెప్పిన నడ లొంది యాసూత¹నుతుఁడు మీరును నొకచోటవెడలి
పోవుట గలిగినఁ బోదు ²గా కే దవాగ్నికి మిమ్ము నెర సేసి యకట పోదు
- ఆ నేమహాత్మ యనుడు నిలు వాసి యిట్లున్నజనుల కివ్వధమున సమయు టెగ్గు
గాదు నీకుఁ బోవఁ గా వచ్చి యుండంగఁ బోవ కునికి పాపమునకుఁ బట్టు. 153
- వ. అని పలికి యతనిం బోవ నొడంబఱిచి యప్పారవన త్తముండు సమాహితచిత్తుం
డై ప్రాజ్ఞుఖాసీనుం డయ్యె గాంధారియుం గుంతియు సవిధంబునం గూర్చుండి
రప్పుడు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రతో యోగయుక్తుండు గ మ్మనియె నతండు
నట్లు సేసెఁ దదనంతరంబు. 154
- ఆ. ఒక్కతెఱపి సంజయుఁడు సని హిమశైల, మెక్కె నంత వారి³ నెల్ల నగ్ని
వొదిలికొనియె నిట్లు వోయి రమ్మవ్వరుఁ, బుణ్యలోకమునకు భూపవర్య. 155
- సీ. పడవడి నృప యేను భాగీరథీరమున వచ్చుచుండి యవ్వనము దివ్య
మునులచే మీ రట సని క్రమ్మఱంగ వచ్చినది యాదిగ నయ్యశేషవృత్త
మును నేర్పడఁగ వింటి మూఁడుకళేబరములఁ గంటి నక్కురువుంగవుండు
భార్యయుఁ బాండునిపత్నియు సగతి నొందిరి నీ వింక నుమ్మలింప
- ఆ. కుండు మనినశోకమొదవి యాతఁడు బాహు, లెత్తియెలుఁగు సెలఁగ నేడ్వఁదమ్ము
లడలు గదిరి యేడ్చి రవాస్త్ర నంతఃపురమున రోదనార్తరవము లెనఁగ. 156
- వ. అవ్వశేషంబు. 157
- క. విని పౌరజనసమూహము, లనయంబును వనట మునిఁగి హాహారవముల్
వినువీధి ముట్ట రోదన, మొనరిచె నవ్వేళఁ గరుణ ముత్కట మయ్యెన్. 158
- క. నారదుఁ డుపశమఘణితులఁ, గౌరవన త్తమునిఁ దేర్పఁ గ్రమమున నాక్రం
దారవము లుడిగె బంధుజ, నారబ్ధము లై నయనునయాలాపములన్. 159
- ॐ ధర్మరాజు ధృతరాష్ట్రప్రభృతులు మృతు లగుటకు శోకించుట. ॐ
- వ. అట్లు సమస్తజనంబులును విగతరోదను లై రప్పు డక్కొరవనాధుండు నారద
మునియాననం బాలోకించి యిట్లనియె. 160
- సీ. ఎఱుఁగంగ వచ్చునే యెవ్వరి కెత్తటి నేదెన యగునొ మునీంద్ర యేము
గలుగంగ దెనలేని పులుమానిసికిఁబోలె నక్కురువృద్ధున కట్టిచావు
పాటిల్లె సముదీర్ణ బాహుదర్శిజ్వల లై నపుత్తులు నూర్చు రట్లు గలిగి
బలము నాగాయతప్రాణనమం బగునమ్మహారా జట్టె యడవిచిచ్చు
- తే వలనఁ దెగటాఁజె నేమనఁగలదు కమల, ముఖులతాలవృంతానిలములనుఖంచు
ప్రభువే కంకగృధ్రానలీపక్షివాయు, వహర నిలఁ బడి యున్నవాఁ డక్కటకట.
- క. కలమృదుమాగధగానం, బుల మేల్కనురాజు గృధ్రములునుం గాకం
బులు నఱవఁగ నిడుదనిదుర, నొలసి తెలుప దిక్కుమాలియున్నాఁడు గదే.
- సీ వల్లభుం డొక్కసద్యోతముఁ బూనినఁ దానుఁ దద్యోత మూని గాంధారియతని

పోయినగతిఁ బోయె నాయమకై యంత వగవఁ బుత్తులరాజ్య వై భవంబు
విడిచి ¹మే యోమక యడవికిఁ బోయిన తల్లికి వగచెద ధర్మసుతుఁడు
భీమసేనుండును బీభత్సుఁడును దనకడుపునఁ బుట్టినకొడుకు లట్టె

తే. ²యొగ్గతంబునఁ దానుఁ గా రగ్గిఁ గాలె, నటె యనాథయై దీనికి నంతరంగ
మలఁదురక తల్ల డిల్ల క యూరటమున, నుడుక కలమటఁబడక యెట్లుండుఁజెప్పు
క. విను ఖాండవదహనంబునఁ, దనకుఁ బ్ర మోదంబు శక్రతనయుఁ డొనఁగె నా
తనితల్లిఁ గాల్పఁ దగునే, యనలునకుం గడఁ గృతఃకుఁ డయ్యె మునీంద్రా

నీ. మఱియొక్క నెవ్వగ మనమున జనియించె నాంబికేయుండు గా రగ్గి నెరసె
దానికి నెయ్యది యేను జేయుదుకొక్కొ- యనవుడు నారదుం డానృపాలు
తోడ నబ్బరతవృద్ధుఁడు శాంతి యెక్కు డై సవిశేష మైనపూజావిధాన
మున నుపాసించి తగినయిష్టి సేసి యగులఁ దొలునాడ వీడ్కొనియె ననియు

తే. నపుడు యాజకజనము లయ్యగ్నిచయము
నడవిలోన నుద్వాసించి ³యరిగె ననియుఁ
బేర్చి యది యవ్వనం బెల్ల నేర్చె ననియు
వింటి నాత్మాగ్నిఁ గాలె నావిభుఁడు వత్స

165

ఉ. కాపున నెవ్వగం బూరయఁ గాఁ బనిలేదు నరేంద్ర గొంతియుం
బావకు సప్పకుం గరము భక్తిఁ దగం బరిచర్య సేసి దే
వావలి ప్రస్తుతింపఁగ నిరామయలోకము నొందె వారికిఁ .
నీ వ్రదకంబు లీ వలయు నిష్ఠమెయిం దిలసంయుతంబుగన్.

166

అంశ్చ యుధిష్ఠిరుఁడు ధృతిరాష్ట్రేదులకుఁ దిలోదకప్రదానంబు సేయుట అంశ్చ

క. అనుజన్తులు నంతఃపుర, వనితాజనములును నీవు వసుధేశ్వర వే
చని నడపుఁ డుదకవిధి నీ, జనకునకును జననులకును జాహ్నవిలోనన్.

167

ఆ. అనిన లెస్స గాక యని ధర్మసుతుఁ డేక, వస్త్రధరణియతి వఱల నెల్ల
వారు నట్ల యేగుదేరఁగఁ జారులు, బలసి చనఁగఁ జనియెఁ జౌరవేంద్ర.

168

వ. ఇట్లు చని గంగాస్నానం బాచరించి యక్రుహీపతి మొదలగు చర్మజనంబులు
ధృతరాష్ట్రునకు గాంధారికిం గుంతికిం దిలోదకప్రదానంబులు నిర్వర్తించి నివృ
త్తులై యశుచిత్వం బపనయించుటకుం బురబహిరంగణంబునఁ బటకుటీరప్రక
రంబుల వసియించి రట్టియెడ.

169

నీ. ఆంబికేయాదుల యస్థిపుంజముల గంగాద్వారసలిలసంగమవిశిష్ట
సంస్కారమునఁ గూర్పఁ జాలెడుసంశుద్ధజనముల రావించి సబహుమాన
ఫణితుల నారి కప్పని యేర్పడఁగఁ జెప్పి పనిచె నక్కరవజనవిభుండు
శ్రాద్ధార్థ దినమున వృద్ధానుమతి నతం డక్కురువృద్ధున కతనిసతికి

- జే. గొంతిని రిక్తి కాంచన గోమూలం, హాస్తికన్యాధనత్రిగృహాదిదాన
విధుల సర్వజనంబులు నిర్మింపఁగ, నియతిమయఁ బారిత "కేక క్రియ లో"నరై.
- ఆ. మునిజనములు నచ్చి శుశుమోన నుండి, సకలబంధుజనులు సంశస్తి
నన్నపర్వోము నాచగ్గిదుల బిష్టమిధ మున్నెల్ల మేదినిశే. 17
- క. ద్వౌతశరదములు నాచిదు, హాసమున చొర నుండి యంతయుఁ గని స
మోసంబుతోడ నాశీ, గౌరవం నొనరించె జాంతచక్రవర్తునకున్. 17
- వ. అమ్మనీంద్రునిం కమ్మనుం గలుగు శివస్విన సము నమర్చితులం గామి
యుధిష్ఠిరుం హాంధ్రశ్రుం జేసిన నాసంయమివగులు నిజనినాసంబులకు
జని రాన్వపసుంజగుండు బంధుసుత్తనహితం డై కుంబరపురంబు ప్రవేశిం
ని తైఱంగున నాంబి కేమునకు భారతరంగంబు పిదప దానాదిపుణ్యక్రియాకల
చకరణంబులం బురంబుకం బదియేనును చలోని నునుంబున ననంబున మూల
నుంగా బడు నెనిమిదిసంస్కరంబులు సనియ నివిధింబున నైచిత్రవీర్యుని²న
సేవన నను క్త కాంక్షల సంఘటించి కృతార్థతానంబు నొంది ధన్యున
దనుండు జనంబు లభిసంగించు చంపంబున నామ్రాజ్యంబుఁ జాలించె న
యిట్లుధృతి గాఢుని యాశ్రమవాసంబువిషయం బైనన ర్థనంబు నైశంపాద
నుండు సెప్పిన విని జనుమెజయుండు సుహృత్తా యిట్లు కృతకృత్యం బొగది
పాండవాగ్రజుండు భూభారంబు నిర్వహించుచుండఁ బరంపరి ఘట్టిన విశేష
బు లెఱింగించుచే యుచుటయు 17
- శా. కాదుగ్యాత్మకకృత్ప్రచార గతనంకాంబురింకరింకరి
స్తేరాకార పతంగసుధ్యనుచివాప్తిముంబుత్తనధా
ధారానూచవిహార నిర్మలజగత్సంసార నానాగను
క్షీరోన్యన్నననీతతామసిత నిశ్చిత్త స్వ సంభాసితా. 17
- క. నిర్మలనంవిదుచాన్య, ధన్యకరణకుర్వికాన్య జైశ్వర్యే
నిర్మథన కేళినిర్మర, శక్తకృతివిహారశీలం చుటలోలా. 17
- మాలిని. సమకలమనదూరా సన్న రియోగ్రసన్నా
శమశుభసుమనూర్తి హృద దుర్లభనాగా
గమవిభవనమున్య ధాను నిస్సీమభూమా
సమహృదయలనస్సంసర్గ నానంకవగ్నా.
- గద్యము. ఇది శ్రీమదుధయనియత్ర కొత్తనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిగా
త్కినసోమయాజుప్రసాదం బైన శ్రీమహాభారతంబున యాశ్రమవాసపర్వం
నందు సర్వంబును ద్వితీయాశ్వాసము. 17

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

మానస పద్యము, ఏ కావ్యానము.

ధర్మకామహృదయన
మాధానాధానకారకాంఘ్రిసరోజా
బోధఘనవ్యాసచరన
నూధినమాలీధతేజ హరిహరనాథా.

1

—ఊఊ ధర్మజూజ్యంబున నుత్పాతంబులు దోచుట. ఊఊ—

- క. దేవా జనమేజయధా, శ్రీవల్లభునకు నుదాత్తతేజోదీప్తుం
డావై శంపాయనుఁడు ప్రియూవేశస్తేరచిత్తుఁడై యిట్లనియెన్. 2
- సీ. భారతసంగ్రామపారీణుఁడై జయరమ యుల్లసిల్ల సామ్రాజ్యమునకుఁ
బొండవముఖ్యునిఁ బట్టంబు గట్టిన యది యాది గాఁగ ముప్పదియు నైదు
సంవత్సరంబులు ¹నన ననంతరవత్సరంబునఁ బ్రజకు భయం బొనర్చు
నుత్పాతములు పుట్టె నుర్రీశ విను మహావాయువు శర్కరావర్షి యగుచు
- ఆ వీచు నర్కునుదయవేశల బింబంబు, బలసి తోచు ఘనకబంధసమితి
నీరదములు లేక నిర్ఘాతపాతముల్, గలుగు నుల్కు లెల్ల కడల డుల్లు 3
- క. పరివేషము లినరజనీ, కరులకు నతికూక్షుకుచులు గలిగి గలుగు నం
బర మెల్లఁ గప్పి వేసవిఁ, బరఁగుం బెనుమూడమంచు పౌరవముఖ్యా 4
- సీ. ఇట్లనుదినమును నెన్నియేనియును మహోత్పాతములు వుట్టుచుండఁ గొంత
కాలంబు వోవంగఁ గాంతేయుముఖ్యుండు వినియెనొండొరులతోఁ బెనఁగినర్వి
యాదవులును దెగి రంబుజనాభుండు హలధరుండును ధక్కనసి నరేంద్ర
విని భీమసేనుని వివ్వచ్చు నకులుని సహదేవు రావించి సంభృతార్తి
తే యగుచు నవ్వార్తయెఱిఁగించె నందఱకును, వారలేవురు నెవ్వగల్ గూరుమాన
సములు గలఁగ నత్యంతవిషణ్ణులైరి, సకలజనకోటులును శోకజలధిమునుఁగ. 5

1 సనిన యనంతరవత్సరంబున పెల్లంగ పసుధలోన.

- తే. అనిన విని యన్ముహితీ యాదవులకు, బోరు దనులోనఁ గలిగినకారణంబు
వారివృత్తాంతమును వినవలతుఁ జెప్పు, మనుడు నమ్ముని యిట్లను నతనితోడ. 6
- క. ద్వారవతికిఁ గణ్వండును, నారదమునివరుఁడు గాధినందనుఁడును బెం
పారంగఁ దొల్లి వచ్చిరి, నారాయణుఁ జూచు వేడ్క నరనరముఖ్యా. 7
- సీ. చనుదెంచి పురపీఠిఁ జనునవసరమున వృష్టికుమారులు విధివశమున
నునముల సవితీతి జనియింప సాంబున కంగనాలంకార మమరఁ జేసి
కొని వచ్చి యన్ముహామునివర్గమునకు మిథ్యావినయమున చందన మొనర్చి
నిభృతు లై కారుణ్యనియతాత్మలార యీభామిని బభ్రునిభార్య ప్రజలఁ
- తే. గనునె యిది యని యడిగినఁ కారవేంద్ర, యత్తపోధనవర్మ లయ్యాగడమున
కాత్మలందుఁ గ్రోధావల నుగ్గలముగ, నెలయ నక్కుమారులతోడ నిట్టు లనిరి.
- క. అంబుజనాభునికొడు కీ, చాంబుఁడు గను యాదవక్షయూపాదనక
ల్యం బగుముసలము మాచ, నంబున కన్మతంబు లేదు నమ్ముఁడు మీరల్ 9
- సీ. దామోదరుఁడు హలధరుఁడును దక్కంగ యాదవు లెల్లను నమ్మునలము
నద్భుతశక్తి గీటక్షగుడు రబ్బలదేవుండు జన దైన దేహ నుధిక్
నిష్ఠమై విడిచి వార్షిధిఁ బ్రవేశించు భూశయ్య నుండంగ నాచక్రధరుని
జర యనురాక్షసి వెరవునఁ బట్టి క్రమించుఁ బొండని చెప్పి మెచ్చుగాదు
- ఆ. మనము కృష్ణు నింకఁ గను టనియెడుబుద్ధి, నన్ముహామునీంద్రు, లపుడు మరలి
యాత్మవాసమునకు నరిగిరి తదనంత, రంబ కృష్ణుఁ డవ్వధంబు వినియె. 10
- క. విని కాలవేది యగు న, న్వనజాతుఁడు నియతి నగునన్యకుఁ దలఁపం
జన దన్యధాత్వకరణం, బని యూహించుచు నుపేక్ష యాత్మ నొలయఁగన్ 11
- క. తనచుట్ల నున్నబంధులఁ, గనుఁగొని యిట్టిది విధాతృకరణీయం బి
ప్పని మనవారలయొప్పుని, తనము న మూఁడె నని వంతఁ దలపోయుకుండీ. 12
- ఁగి మునిశాపంబున సాంబునికడుపున ముసలంబు వుట్టుట—
- సీ. అని పల్కి యభ్యంతరావాసమున కేఁగె మఱునాఁడు సాంబకుమారుకడుపు
లోనుండి జముదూత వోనిభయంకరనిష్ఠురముసలంబు నిర్గమించె
దానికి నత్యద్భుతంబును భయమును గదురంగ వసుదేవుకడకుఁ బాటి
బంధు లయ్యాదవపతి కెఱిగించిన నలఁదురి వెలువెల్ల నగుచుఁ గొంత
- తే. ప్రొద్దు నివ్వెఱి గంది యాభూవరుండు, కడు రయంబున రోకలి పొడిగఁ జేసి
వనధిలోహుఁ జల్లంగ వారిఁ బనిచె, వారలును నట్ల చేసిరి కారవేంద్ర. 13
- క. మునిశాపశక్తి మానుష, మునఁ ద్రోవఁగ రామి యుల్లములఁ దలఁపక య
జ్ఞనపతియు బాంధవులు న, ట్లానర్చి యూఱడిలి యుండి రుర్వీనాథా 14
- క. పదపడి ధృతరాష్ట్రనుహిషి, యదయహృదయ యై సమ స్తయాదవులకు బె

ట్టిద మగుశాపం బిచ్చుట, విదిత మయిన నజ్జనములు వెఱచుచు నుండన్. 15
క. కాలం బగుటయుఁ గుగుభూపాలో త్తమ యాన వేంద్రపట్టణమున హృ
త్కాలుష్యసమాపాదన, శాలిమహాత్పాతముల్ ప్రజాతము లయ్యెన్. 16

తే. అరుణములు ఘూర్ణితంబులు నై నలోచ
నములు మెఱయ మహోగ్రదండము ధరించి
తిరుగు నొక్కొక్కచోటను దృశ్యుఁ డగుచు
నంతకుం డిదె యదె తోచె ననఁగ నధివ. 17

—ఁజ్జ్ ద్వారకాపురంబున మహాత్పాతము లనేకములు పుట్టుట. ఁజ్జ్—

తే నీలపింగళదేహ మాభీలభంగి, కముగ నమ్మెయి వర్తించు జముఁడు సకల
వృష్టిభోజాంధకోత్సాదివిహరణమున, మునులశాపంబు ప్రేరేప మనుజనాధ. 18

సీ చిలుకలు గూబలయెలుఁగులచందంబు దోచంగ నఱచు రాత్రులను దినము
లందును నక్కలయట్లు మేకలు గూయుమొదవుపిండునకు గాడిదలు పుట్టు
ముంగుల కువయించు మూషికంబులు గుక్కలెల్లను బిల్లుల నీను బలుఁడు
హరియును దక్కఁగ యాదవనివహంబు బ్రాహ్మణప్రతటికి బధ సేయు

తే. గురుల కవమాన మొనరించుఁ దిరుగు లజ్జ
విడిచి యభిలాషములవెంట విభులపంపు
సేయ కున్వార్గములఁ దమచిత్తములకు
వచ్చినట్ల వర్తింతురు ననిత లధివ. 19

క. అనలములు హోమకాలంబున నానాభూతవర్ణములతోడ శిఖిల్
మనుజేశ్వర వామావ, ర్తన మొందఁగ నుగ్రగంధరౌద్రంబు లగున్. 20

క. విను కూడుగూర పాకము, గనుఁగొని ప్రాయ వాపి డింపఁ గా నప్పుడ సం
జనితము లై పువ్వులు గల, గొన మిలమిల మెదలు నందుఁ గురుకులముఖ్యా.

సీ. అనుదినంబును నిట్లు లశుభసూచకములు దోచంగ నర్వవిదుండు గృష్ణుఁ
డంతరంగమున సమాలోచనము సేసి గాంధారి పుత్రశోకమునఁ జేసి
కోపంబు గదిరిన శాపంబు ముప్పదియాఱువనే డెల్ల యాదవులకు
నాశ ¹మనోన్యహానమున నగుటకు నిచ్చె నిష్ఠించి యయ్యెడు వచ్చె

ఆ. దన్న నది ఫలించు దానికిఁ దీర్థన, నూపభూమి యైన మేలు గాదె
యని సరేంద్ర యమృహాత్ముఁ డీభంగి నూ, హించి తెఱఁగు నిశ్చయించె దివిరి.

ఆ. అట్లు నిశ్చయించి యాదవనివహాత్, యంబు దివ్యబుద్ధి నరసి యపర
దివసకలిత మగుటఁ దెల్లంబుగాఁ గని, కొని యతండు పెద్దకొలుపులోన. 23

ఉ. జాతర సేయఁగా వలయు సర్వజనంబులు నంబురాశికి
బ్రాతిగ భక్తితోడ నని బంధుల కెల్లను జెప్పి వీట వి

1 మనోన్యహాన మగుటకు నిచ్చె నిష్ఠించి యయ్యెడు నేడు వచ్చె.

ఖ్యాతిగ నప్పు సాటుటకు నర్హునిఁ బంచిన ఘంటికాస్వనో
వేతము గాఁగ వాఁ డెలమిఁ బెద్దయెలుంగునఁ జాటె నెల్లెడన్.

24

సీ ఆరేయి గల నెల్లవారును గోరదాడలును నల్లనిమేను గలనెలంత
యొక్కత యిలు సొచ్చి యువిదల నీడిచి కొని పోవ శస్త్రాస్త్రకోటికేతు
చయమును భూషణసమితియు రాక్షసు లపహరింపఁగ గని రపరదినము
నం దగ్గిన త్తంబు నబ్జనాభంబును నై నకృష్ణునిచక్ర నుద్భుతముగ

ఆ. నెగసి యఖిలజనులు నీక్షింప దివమున, కరిగె నమృహాత్ముగరుడకేత
నంబుఁ దోన చనియె నరవర రోహిణీ, తనయు తాటిసిడము ననుసరించె

25

తే వినుము సుగ్రీవముచు శై బ్యమునువలా, హకంబుమేఘపుష్పంబునాఁగలుగునట్టి
వాహనంబులతోఁ గూడ వాసుదేవు, తేరు తదవనరంబున దివికి నరిగె.

26

క. వెడలుండు తీర్థయాత్రకుఁ, గడువేగం బనిరి సురలు గగనంబున న
ప్పుడు సువ్యక్తముగా నెక్కు డెలుంగులు సెలఁగ రాజకులమాళిమణి.

27

౪. అవి గనియు వినియు నులుకక, సవరణ లొప్పార నపు డసంభ్రము లై యా
దవులు మనోజ్ఞము లగునీ, ధువులును మాంసములు వేడ్కతో నింటింటన్.

28

— యాదవు లందఱుఁ గృష్ణసహితు లై సముద్రతీరమునకుఁ బోవుట. —

సీ సనుకట్టికొనుచు భోజ్యములు భక్ష్యంబులు నానావిధముల నొనర్చికొనుచు
క్షీరశర్మరలును ఘృతబహుభంగికవ్యంజనంబులు వివిధాన్నపాన
ములును నక్షతగంధములును బుష్పంబులు గావించుకొని బలుగావళులును
దలమోవులును బండ్లుఁ దమతోడ నొప్పారి చనుదేరఁ గరులు నశ్వములు నరద

తే. ములు నలంకారవిరచనములు నుదాత్త
లలితరేఖంబు లగుమాల్యములును భూష
ణములు నాలేసనములు వస్త్రములు వింత
చెన్ను సేయఁ జేష్టలు విలసిల్లు చుండ.

29

క తనరథము లేమి నొండొక, ఘనరథమును దారుకుండు గైకొని యెలమిం
గొని రా వెడవెడ గై సేసినకృష్ణుఁడు నిర్వికారచిత్తత వెడలెన్.

30

ఆ. తొడవు చీర పూత తొంటియట్టులు గాఁగ, నేమివాహనంబు నెక్క కించు
కేని వికృతి లేనిహృదయంబు మిత్రసం, భాషణంబు గలిగి బలుఁడు వెడలె.

31

క. ఆందోళికాదివాహన, సందోహంబున నితాంతచారుత్వము చె
న్నొండఁగ నమలంకృత లగు, నుందరు లేతేర విభవశోభితభంగిన్.

32

చ వెలువడి లీల నేఁగి మును వేడ్క నొనర్చినమేటిచప్పురం
బుల నెలమిన్ నుహార్ణవముపొంత వసించిన నుద్ధవుండు దా
నలఘుతపం బొనర్చుటకు నై విపినంబున కేగువాఁడు గాఁ
బలికిన దాని కొండొకఁడుఁ బల్కుడ కృష్ణుఁడు కాలవేదితన్.

33

తనయుఁ డంతపాపంబు నేయునె యితండు

పొడిచెనటె యిసిరో యిట్టిపోటుఁ బోటె.

42

తే. అనినఁ బ్రదుక్కుముఁ డిది నీచులయినవారి, తెరువు వృష్టివంశోత్తమ దీని నిట్లు
నీవు వాక్రుస్వ నేటికిఁ బోవ విడువు, జను లితనిఁ బ్రున్వఁ దిట్టుట సాల దెట్లు

చ. అన విని రోషచిహ్నవికృతానఁడు డై కృతవర్త సాత్యకిం
గనుఁగొని సిగ్గు లేక యొరుకయ్యము నీ కిటు లుగ్గడింపఁగాఁ
జనునె కిరీటి చే నటుక శాంతత నొందినసోమద త్తనం
దనుతల ద్రుంపవే మఱచితా యిసిరో యిది పోరిపాడియే.

44

సీ. అనియె దానికి హరి యాభోజపతిమీఁదఁ గడు నెఱ్ఱ నై నక్రేగంటిచూడ్కి
నిగిడించి నక్రోధ మగుమానసంబుతో నఖిలభోజులఁ గలయంగఁ జూచె
నప్పుడు సాత్యకి హరితోడఁ గృతవర్తననుజుండు శతధన్వఁ డనుచితోద్య
మమున సత్రాజిత్తు మహితాత్ము మాననీయుని శమంతకమణికిని వధించె

తే. గాదె యని వారిదెసఁ గీడు గానిపింపఁ
బలికె నవ్వాదు విని సత్యభాను గోప
మడరి వనితాన్వభావోద్గతాశ్రుపూర
యగుచు హరియగ్రతఃమున కరుగుదెంచె.

45

క. కనుఁగొని హరి కతిరోషము, జనియించెను దానిఁ జూచి సాత్యకి యద్యే
వునకును దేవికిని బ్రయ, మొనరించెద నని తలంచి యుద్వృత్తుం డై.

46

మ. కృతవర్తం బలువృష్టిఁ జూచి కినుకం గెంపారువక్త్రంబుతో
నితఁ డాచార్యసుతుండు దోడ్పడఁగ రేయెల్ల వడిం గిట్టి క
ష్టతరోత్సాహత ద్రాపదేయులను ధృష్టద్యుమ్నుఁ దతోన్దర
స్తతతిం జంపిననీచు వారలగతిం బ్రాపించు టర్హం బగున్

47

❦ మద్యపానమత్తుఁ డైనసాత్యకి కృతవర్తతల నఱుట. ❦

మ. అనుచున్ సంయమి శాపజాతమునలాత్వంతాద్భుతస్ఫీతశ
క్తినిరూఢంబుగ నూనినట్టినిజనిస్త్రింశంబు శీఘ్రంబునం
గొని తద్దీధితిరాజిచే నతనిచూడ్కుల్ విహ్వలత్వంబు నొం
ద నుదగ్రోద్ధతిఁ ద్రుంచె దద్దళము ¹రక్తాంబుప్రసారంబుగన్.

48

తే. అట్లు కృతవర్తఁ దెగటార్చి యాతఁ డంత
నిలవ కుద్ధతుఁ డయి భోజకులముమీఁదఁ
గవిసె బాహావిలాసంబు ²ఖడ్గదీప్తి
చయము మెఱయంగ సంరంభసత్వరముగ.

49

చ. కవిసినఁ జూచి యాఁగుటకుఁ గా నలినాత్ముండు వోవునంత నా

హవఖరు లై నభోజులును నంధకవీరులు నొక్క డై దెసల్
సెవుడు పడంగ నాన్ని యతిశీఘ్రత నాత్యకి జుట్టుముట్టి ర
ప్పు విమలబోధుఁ డాహరి కడుం గన లొందియుఁ గాలవేదితన్.

50

ఉ. తమ్మునిఁ గాచునట్టిసముదగ్రత గైకొన నొల్లఁ డయ్యె వే
గమ్మున రుక్మిణీసుతఁ డఖండపరాక్రమ మొప్పు గిట్టి శౌ
ర్యమ్ము భుజాబలమ్ము మెఱయం గని సాత్యకి సంతసిల్లి ద
ర్పమ్మునఁ బేర్చె మె చ్చొలసి ప్రస్తుతి సేసిరి చూచుభేదరుల్.

51

చ. కనుఁగొని వృష్ణివీరులు నికానుసముజ్జ్వలరోషవహ్ని నె
మ్మనమున నుత్థితంబుగ నమత్సరశౌర్యము విక్ర మోద్ధతిం
బెనువఁగ వార లిద్దఱకుఁ బ్రీతి యెలర్పఁగ సింహనాదము
ల్లునవధ మెల్ల నిండఁగ బలంబుఁ జలంబును నుల్లసిల్లఁగన్

52

క. భోజాంధకసంగమనవి, రాజిత మగునబ్బలంబు రాద్రోద్రేక
భ్రాజతు లయి తాఁకి పెనఁగి, రేజాలియు లేక కృష్ణుఁ డీక్షింపంగన్.

53

క. అయ్యిరు¹దెఱఁగున కప్పుడు, కయ్యముచకుఁ బరమసాధకంబుగఁ గలిగెన్
ముయ్యించుతుంగ యచ్చట, దయ్యమునేర్పు విను సెప్పెదం గురునాథా.

54

చ. మునివరశౌచసంభవనమోఘగతిన్ ముసలంబు సాద్భుతం
బును నతిదారుణంబు నగుభూరిసముచ్చటశక్తి ఫేలనం
బున ముసలత్వవిస్ఫురణముం గలిగించె బ్రవేశలీలఁ గై
కొని సమరప్రవర్తనము ఘోరతరంబుగ² నెల్లతుంగలన్

55

క. పొడి గాఁగఁ జేసి యమ్మెయి, జడనిధిలో వృష్ణివరుడు నల్లించిననుం
జెడ దయ్యె మునివరులయెక్కుడుశక్తిని ముసలశక్తి కురునంశవరా.

56

సీ. యాదవవీరుల కాసమయంబున మద్యపానోద్భూతమదముపేర్చి
మునివరామోఘవచనదిన్యశక్తినిఁ జేసి కల్గద తుంగ ప్రేసినంత
టన ప్రతిభటుచకుఁ దనువీడ గలుగునే యనువివేకము దానిఁ గొని విరోధి
నడిచినయప్పుడు మిడుక లే కిలఁ బడఁ గని యిది యెట్లాకో యని తలంచు

తే. టయును గావున సమర మిట్టలపుభంగిఁ, జెల్లె గృత్రినుముసలచండోల్లసనము
లతిశయిల్లఁగ వారి కన్యోన్యవధవి, హారదుర్వారసంచారఘోర మగుచు.

57

ఆ. తండ్రి పుత్రుఁ డన్న డమ్మాడు నాక య, య్యిరుదెఱంగువారు నేపు రేఁగి
మడియ మోఁద గాలిఁ బడుమ్రాఁకుగములతెఱంగు దోఁచె నేమనంగఁగలదు.

క. మునిశాపము వారలమది, ననయము నన మెక్కఁ జేయ నం దొకఁ డైనన్
విను మరలుటదెరలుట లే, కని బెట్టుగఁ జేసి రధిప యార్పులు సెంగన్.

59

తే. అట్టియెడ విను భోజులు నంధకులును
జాలఁ గలుగుటఁ బ్రబలుండు సాత్యకియు స

మగ్రశక్తి ప్రద్యమ్ముడు నాది గాఁగ

మడిసె వారిచే నృప్తిసమాజ మెల్ల.

60

సీ. అనిరుద్ధుఁ బ్రద్యమ్ము సాంబుని సాత్యకి గడునిని మఱియును గలుగువృష్టి
వరుల సంధకభోజవర్గపరాక్రమక్రీడల సమసి యాక్షితితలమునఁ
బడియుండఁ గనుఁగొని పరమమునీంద్ర శాసంబుమహాశక్తిఁ బద్మనాభుఁ
డును దీప్రకోపాగ్ని తనదుచిత్తమున నుద్ధరమై జనింపంగ దురములోనఁ
తే. బడక శేషించి మెఱసిన స్రుతిభటాళి, మీఁదగవిసి తుంగలఁ గొని మోఁది నిరవ
శేషముగఁ జేసె నిట్లు లశేషయాద, వ్రలును మాసలవిస్ఫూర్తిఁ బొలిసి రధిప.

క. నారాయణుఁ యప్పుడు గాంధారీవాక్యంబు తెఱఁగు దలఁచి మనమునం
బారంబుఁ బొందెనే యిది, యారూపున ననుచు సంగరావని నొకఁడున్. 62

క. నిలుచున్నఁ జూచి రణసం, కులతఁ బడకయున్న దారుకుఁడు బభ్రుఁడు న
జ్జలరుహనాభుసమీప, స్థలికిం జని యిట్లు లని రతనితోడ నృపా. 63

తే. అజలజనమును సంహృత మయ్యె నిచట, నేల బలభద్ర దేవుఁ డున్నెడముకుంద
యరసికొనిపోయి యాతనిచరితమునకు, ననుగుణం బైననర్తన మాచరింపు. 64

చ. అనుటయు నట్ల కాక యని యంబుజనాభుఁడు బభ్రుదారుకు
ల్కనములు దల్లడిల్లఁగఁ గెలంకుల రా బలభద్ర దేవుపో
యినదెన నాదరం బెసఁగ నేఁగి కురుక్షితిపాగ్ర గణ్య యా
ఘనతరమూర్తి నవ్వలనఁ గాంచె మహీజముపొంత నుండఁగన్. 65

— యాదవులెల్ల మడిసినపిదపఁ గృష్ణుఁ డధ్యసం దోడైర దారుకుం బంపుట —

సీ. కాంచి దారుకుదెసఁ గనుఁగొని నీవు వే పాండుతనూజులపాలి కరిగి
వారికి యాదవవర్గసంక్షయవిధ మెఱిగించి యర్జును నిందుఁ దెమ్ము
నావుడు నతఁడు మహావేగవంతంబు లగురథ్యములఁ బట్టి యలఁతెయరవ
మునఁ బూన్చికొని రయంబున నేఁగె నప్పు డమ్మరవైరి బభ్రునిమోముఁజూచి
ఆ. యతివపిండుఁ గుంజరాదులఁ బురిఁ జేర్చి, యరుగుదెమ్ము వేగ మనిన నాతఁ
డట్ల చేయుపనికి నయి చన నొకబోయ, త్రుంగఁ జేసె నతనిఁ దుంగ వ్రేసి.

ఆ. హరికిఁ గానవచ్చునంతదవ్వల నట్లు, వడియె బభ్రుఁ డతనిపాటుఁ జూచి
సంయమింద్ర శాపశక్తికి నద్భుత, మంది యమ్ముకుందుఁ డన్నతోడ. 67

క. సామజరథతురగములను, రామలఁ బురి నేర్చి యే మరలి వచ్చెద నీ
భూమిజముకడన నిలువు ద, యామయ నారాక వార్చి యనియె నరేంద్రా. 68

సీ. అని గజాదుల నింతులను గొని పురి కేఁగి వసుదేవుఁ గాంచి యవ్వనుమతీశు
తోఁ దగ ని ట్లనుఁ దొల్లి ¹కారవకులక్షయము సూచితి నేఁడు సకలయాద
వులనాశమును గంటి నలఘుతేజోధన యఖిలబాంధవహీన మయినయిచటి
మనువున వర్తింప మనసు గొల్పదు మున్న యన్న కాననమున కరిగినాఁడు

తే. భవ్యతపమున నాబలభద్రుఁ డ్రూడి, యేను తప మాచరించెద నింక మీర
లరసికొనుఁడు సర్వంబును నరుఁడు వచ్చు, నిందు మీపంపునేతకై యెల్లి నేఁడు.

క. అనుచు సతనిపాదంబులు, తనఫాలతలంబు సోకఁ దాత్పర్యమునన్
వినతి నడపె నంతక మును, వినియె జనులచేత సమరవిధ మతఁ డధిపా. 70

చ. విని బలుజీవి వోయి మది విహ్వల మై మెయి మ్రానుపాటు నొం
ద నునికి మీఁదఁ గేశవుఁడు దానును రాముఁడు నిల్లు వాసి కా
ననమున నుండువార మని నైష్ఠికతం బలుకంగ నున్నచే
తనయు నడంగఁ జేష్టితము దక్కి శవాకృతి నుండె నత్తటిన్. 71

క. తనమాటలు నజ్జననా, ధునవస్థయు వినియుఁ గనియు దురపిల్లి సతీ
జను లొక్కటఁ బెల్లాక్రందన మొనరించిన మురారిదయ మది నొలయన్.

సీ. అందఱ నూరార్చి యర్జునుం డిప్పుడ వచ్చు నిచ్చటికి మీవంత లెల్లఁ
దీచ్చు నక్కురుకులదీపకుం డని యుపశమవాక్యములఁ దేర్చి జనకుపాల
నాసీనుఁ డయి తదీయాంఘ్రిపద్మంబులు తనచారుపాణిపద్మముల మెత్త
మెత్తన యొత్తుచు మెలుపొందఁ గర్ణంపుఁబలుకులఁ జిత్తవిభ్రమము మాన్చి

తే. మఱియుఁ బార్థునిరాక పల్కఱును జెప్పి
యన్నయాభ్యుఁడు పనిసేయ నున్నవారిఁ
గరితురంగాదికముల మీ రరసికొనుఁడు
వినుఁడు కర్తవ్య మిట్టిది వేయు నేల 73

క. అని తెగఁ బలికి యతని వీడ్కొని రామునికడకుఁ జని యకుంఠితభక్తిన్
వినతుం డయి మనజనకుని, యనుమతి వచ్చితి మహాత్మ యనియె నరేంద్రా 74

• ంశ్శి బురరాముఁడు శరీరంబు విడిచి యనంతునియందుఁ గలయుట శ్శి

సీ. తదనంతరంబ యద్దామోదరుఁడు రామువదనసరోజంబువలన వెడలఁ
గనియె మహాభుజంగము నరుణచ్ఛాయ మై పొల్చువక్త్రసహస్రకంబు
మణుల వెలింగెడుఫణములుఁ దెలుపారి పర్వతాభోగనిభంబు నైశ
మేనిపెంపును గలదాని నట్లాబలభద్రుండు నిజయోగబలముపేర్చిఁ

ఆ. దనదుతనువు విడిచి ¹చనియె వియదీప్తి, నంటునిధికి నన్యుహాత్ము నెదురు
కొనియె వరుణుఁ డధికవినయంబుతో నాగ, కులము లెల్ల వచ్చి కొలిచె భక్తి.

ఆ. అహికులార్గగణ్యుఁ ²డైనవాసుకియుఁ గ, రోటకుండుఁ దక్షకుండు వారు
ణుండుఁ గుంజరుండునుం గుముదుండును, దుర్ముఖుండునుం బృథుశ్రవుండు. 76

తే. హృదుఁడును వక్రదంతుండుఁ గ్రోధనామ
కుండు శంఖుండుఁ బుండరీకుండు మిశ్ర
యును నజేయుండు ధృతరాష్ట్రుఁడును మొదలుగ
నరుగుదెంచిరి యద్దేవు నర్థిఁ గొలువ. 77

ఆ. పరమకౌతుకంబు భవ్యభక్తియు నొల,యంగ వచ్చి కొలిచె నాఫణీంద్రు
గంగ యాది గాఁగఁ గలమహానదులు స,ముజ్జ్వలాభిరామమూర్తు లొంది. 78
క. అంతయును దివ్యదృష్టి,క్రాంతి యగుమురాంతకుండు గనుఁగొన నమ్మా
ర్త్యంతరము గలపికినియె న,నంతుఁడు దనపరమమూర్తియందు సరేంద్రా.

సీ. అట్లగ్రజుఁడు చన్న సచ్చటు వాసి యం
తంతఁ గ్రుమ్మరుచు మురారి సకల
1లోకపాలనకు భూలోకంబునందుఁ దాఁ
బుట్టంగ వలసినయట్టిమేటి
పను లెల్లఁ దీటుట మనమునఁ దలపోసి
తనువిముక్తికి నిమిత్తంబు దలఁచి
మునులవాక్యము తెఱంగును దొల్లి దుర్వాసు
నవయవనమితిఁ బాయసము పూయు

తే నప్పు డఱకాలఁ బూయమి నత్తపస్వి
యచట 2నవిలంఘ్య మై యపాయంబు గలుగు
ననినమాటయుఁ జర్చించి మనసు నింది
యములు నడఁగించి గాఢసమాధి నొంది.

80

క. జలనిధిశయనుండు మహీ,స్థలశయనుం డయ్యె నట్టిసమయమునం దా
నలుకుచుఁ దత్కాంతార,స్థలి కల్ల న నరుగుదెంచె జర కురుముఖ్యా. 81

ఆ. అరుగుదెంచి యచటఁ దిరిగెడునొకవేట,కానిఁ గాంచి వాఁడు కమలనాభు
నొడలు చూచి తెంకి నున్నయేణం బను,నట్లు సేసి మాయ యావహించె. 82

మ. ధరణీనాథ యతండు శాతశర ముద్యదవృత్తి సంధించి యు
ద్ధరభంగిం దెగ నిండఁగాఁ దిగిచి 3యత్యుగ్రంబుగా సేసె నా
హరి శ్రీపాదతలంబుఁ దూరఁ గొని యయ్యస్త్రంబు మీఁగాల ని
ష్ఠురవేగంబున నుచ్చిపోయె వెన వాఁడుం జేరెఁ గైకొంటుకున్. 83

క. చేరి తెలియఁ గనుఁగొని పెం,పారుపురుషుఁ డగు తెఱింగి యత్యంతార్తిం
గూరి వడఁకి తచ్చరణాం,భోరుహములఁ దనశిరంబు వొందం బడియెన్. 84

క. పడి యేడ్చినఁ గృష్ణుఁడు తగు,నొడువుల నూరార్చి తనమనోరథ మివ్వె
4నొడఁగూడిన మానుష మగు,నొడలు విడిచి నిజవదంబు నొందుట కరిగెన్.

—ఇంక శ్రీకృష్ణుఁడు శరీరంబు విడిచి పరమపదంబునకుఁ బోవుట ఇంక—

సీ. ఊర్ధ్వలోకమునకు నూర్జితతేజస్కుఁ డగుకృష్ణుఁ డరిగిన నచటిదివ్య
మునివరులును సిద్ధులును రుద్రవసుమరుదాదిత్యవిశ్వముఖామరులును
సంక్రందనుండును సంభృతసంభ్రములగుచు భక్తియు వినయంబు నెఱయఁ

1 లోకపాలకుఁడు 2 నవిలంఘ్య మగునపాయంబు. 3 యత్యుగ్రంపుటే సేసె. 4 నొడఁగూరిన.

గా నెదుర్కొని చరణానతులై పరమస్తుతివాక్యముల్ విస్తరిల్ల

ఆ. బలసి రందు దేవపతి యల్లఁ జేరి క,రములు మొగించి ధర్మరక్షణమున
కై దయావిధేయ మగుఖేలనంబున, నవని నవతరించి తాదిపురుష 86

ఆ. అవతరించి కంసుఁ డాదిగాఁ గలదేవ, శత్రుకోటి నెల్ల సమయఁ జేసి
భరతకులముకనటు వాపి సంశుద్ధప్ర,తిష్ఠఁ గూర్చి యరుగుదెంచి తీశ. 87

క. అమృతం బజరం బవ్యయ, మమలం బవితర్కృత్య మచల మాగచుగమ్యం
బు మహాత్మ భవత్పద మ,య్యమేయతత్త్వంబుఁ బొందు మనిరూప్యగతిన్.

క. కృప నిల్ల యవతరింపుము, ప్రసన్ను లగువారియార్తి బాపుట కై య
జ్ఞపురుష యుగయుగమున న,త్యవరిమితగుణాధ్యనూప మభినుతి నొందన్.

క. అని నిభృతి బలుక నాసువ,చనముల నత్యాదరం బెనఁగ వినినముకుం
దునిపైఁ బెల్లు గురిసె న,య్యనిమిషపతి పుష్పవర్ష మతులితభక్తిన్. 90

ఉ. అప్పుడు బ్రహ్మ వచ్చి హరియంఘ్రిలకుం బ్రణమిల్లి భక్తిమైఁ
దప్పక చూచుచుకొ మది ముదంబునఁ దేల సలక్షణస్వరం
బొప్పి చెలంగ నాగమికసూక్తులఁ బ్రస్తుతి సేసెఁ బ్రీతుఁ డై
యప్పురుషోత్తముండు కరుణార్ద్రనిరీక్షణముకొ నిగుడ్పంగన్. 91

సీ. అప్పరమేశ్వరుం డయ్యందఱను జూచి యనిరుద్ధనామకం బైనయదియుఁ
బ్రద్యున్నతాప్రతిభాసమానమును సంకర్షణభావ వికాసితంబు
వాసుదేవాత్మక వరరూపమున నేకతావిభవత్సమాధానసిద్ధి
నొందించుకొంటి నానందబోధనిరంజనామేయమత్పదప్రాప్తి పరమ

ఆ. మంగళానుభూతి సంగీకరించెద, సుఖుల రగుండు మీరు సుకృతులార
యనినవచనసమితి యతిమృదుమధురత, నింపు నొసఁగ నలరి రెల్లవారు. 92

క. ఆదేవదేవుఁ డత్యం,తాదరసంభాషణంబు లమ్మెయి బ్రహ్మేం
ద్రాదులతోడ నొనర్చి య,నాదినిరవసాననిజపదాస్థితఁ డయ్యెన్. 93

తే. ఇంద్రియాగోచరం డైనయీశు నపుడు
బుద్ధిఁ జూచుచు నిర్భరాద్భుతకరంబు
లగుతదీయగుణమ్ముల నభినుతించు
చరిగి రాత్మవాసముల కజాదు లెల్ల. 94

— ధారుకుండు పాండవులకు సకలయాదనక్షయంబు నెప్పుట —

సీ. అవనీశ విను మంత నద్దారుకుండు సని పాండవేయులఁ గని పరమమునులు
యూదవకులముఁ బేరలుకమ్మై దొల్లి శపించుట మునుఁ దలఁపించి పిదప
జలధితీరమున నానవసానమత్తులై వృష్ణిభోజాంధకవీరు లెల్ల
మునివరనిర్దిష్టముసలాత్మకములై నముయ్యించుతుంగల మోఁదులాటఁ

తే బేర్చి యొండొరువులఁ బరిమార్చుటయును
రామకృష్ణునియునికీయు నామురారి
దన్నుఁ బుత్రైంచుటయు సవిస్తారభంగిఁ
జెప్పె వారలు ¹పెరువగఁ జేప్పడంగ.

95

తే సర్వయాదవసంఘంబుచావు విన్న
ద్రాపదీప్రముఖాఖిలాంతరిపురాంగ
నలును శోకించి యాక్రందనములు సేసి
రతికరుణముగఁ బురజను లార్చి బొంద.

96

సీ దారుకుం ²డత్యంతధర్మవినీతి మై నర్జునుతో నన్ను నచ్యుతుండు
నినుఁ దోడితె మ్మని పనిచిన వచ్చితి నని చెప్పెఁ జెప్పిన సతనిఁ జూచి
యాదవకులవిషయం బైనయొప్పునిపలుకు నావీనులఁ జిలుకునట్టె
యచటికి వేగంబ యరుగక యిచటఁ గాల్గిన్ని యుండెడునట్టిధైర్య మెందుఁ
ఆ. గలదు నాకు నీవు పిలువ నే లని పల్కి, యన్నతోఁ దగంగ నాడి యాతఁ
డక్కులాగ్రగణ్యుననుమతితో ద్వార,వతికి సరిగె శీఘ్రగతి నరేంద్ర.

97

చ. అరిగి మగండు సచ్చినకులాంగనయున్ శశి గ్రుంకినట్టిశ
ర్వరియును బోల్పఁ బట్టగుచు వారిజనాభుఁడు లేనిదీనతం
బారసి కృపైకభాజనతఁ బొందినయప్పురిఁ జూచి మానసం
బెరియఁగఁ జొచ్చె నేటి కెదు రీఁదినచాడ్పున నేమి సెప్పుదున్.

98

క. దారుకుఁడుఁ దోడఁ జనుదేఁ, బొరజనము లంతఁ దన్నుఁ బరమాశ్వాసం
బా రెడుమనములతోడను, గారవమునఁ జూడఁగా నగరికిం జనియెన్.

99

చ. చనుటయుఁ గ్రొత్తపేరడలు సైవగలేక మురాంతకప్రియాం
గనలు పదాఱువేలును మొగంబులఁ గప్పఁగ బాష్పవారి రో
దనరవముల్ సెలంగఁగఁ బదంబులు దొట్టువడంగ దై న్యముల్
తనువులు దాల్చినట్టు దెరలం జనుదెంచిరి పాశుపాలికిన్.

100

ఉ. వారలఁ గాంచి శోక మనివారణఁ జిత్తము పెల్లగింప న
క్కారవసత్తముం డెలుఁగు గద్గదికం దగులంగ నేడ్పుచుం
దే రొకభంగి డిగ్గి యిలఁ ద్రెల్లినయద్దురవస్థఁ జూచినన్
వైరుల కైన డెందములు వ్రయ్యలుగా వగ దాకు భూపరా.

101

తే. రోదనధ్వను లెనఁగంగ రుక్మిణీయును, సత్యభామయు నప్పు డానవ్యసాచి
కడకు నేతెంచిపుడమిపైఁ బడిరి వనట, వెల్లిమునిఁగి యుల్లంబులు వెగడునొంద.

క. ³తక్కును గలమహిషీజను, లక్కుంతీతనయుచుట్టు నవని నొఱగి లో
నెక్కినినవగలఁ బొగిలిరి, ది క్కెవ్వరు మాకు శనుచు దీనత దోఁపన్.

103

క. వినుము ధనంజయుఁ డప్పుడు, తనుఁ దాఁ దేర్చికొని యెల్లతరుణుల నూరా

రై నతనిఁ దోడ్కొని హరిజన, కునికడకుం జనియె దారుకుం డట్టియెడన్. 104

సీ. యాదవుల్ నమసిన నయ్యెడునడలుచుం¹దమ కాక యివ్వనితాజనంబు
నందు దై న్యముతోడియత్యంతశోకసమాకులత్వముఁ దోచె నస్త్రదీయ
మగుచి త్తమున వీరియాతురత్వము గన్నయంతన కొందల మతిశయిల్లెఁ

గాని విశేషంబు గల్గదు కృష్ణునిదశ యెట్టిదో యనుతల్లడంబు
ఆ. నెవ్వ రొక్కొ దీని నెఱిగించువా రను, నెవ్వగయును గదిరెఁ గవ్వడికిని
నధిప దారుకునకు నట్లయ్య నానృపు, కడ నెటుంగువారు గాఁగఁ దారు. 105

—ఊఊ అర్జునుఁడు సకలస్వజనక్షయదుఃఖితం డగుననుచేవునిం గాంచుట. ఊఊ—

క. తలఁకుచుఁ జని యతనిం గనఁ, బలువగలం బొగిలి నెజ్జపై మే నిడి య
శ్రులు గ్రమ్మ నున్న యవ్వీభుఁడలమట గ్రొత్తయయి మనసునలమిఁకొనంగన్.

ఆ. లేచి యడలి నవ్యసాచిఁ గాఁగిటఁ జేర్చి, గద్గదిక నెలుంగు గడలుకొనఁగ
నడరి వెలుచ నేడ్చె నాటడిఁ బోయిన, ప్రజలఁ బేరు శ్రుచ్చి పనవి పనవి.

క మనుజాధిపుఁ డమ్మెయి రో,దన మటు సేయంగ నరుఁ డతని నూరార్చెన్
విను మవ్వసుదేవుం డి, ట్లను నాలుక వొట్టువడఁగ నాతనితోడన్ 108

చ మనుజులమాత్ర గాక సురమాన్యపరాక్రమ ముల్లసిల్లఁగా
దనుజులఁ దాఁకి గీటడఁచుదర్పమునం బెను పొంది మాటు లే
క నెగడి రట్టిబిడ్డల కకారణరోషమునం బరస్పరా
హననము గల్గి చా వలసె నందఱ కక్కట దైవ మల్లినన్. 109

క విను నీశిష్యులు సాత్యకి,యును ప్రద్యుమ్నుండు నిమ్మహోగ్రపుసమరం
బునఁ దొలుపీనుఁగు లై రని, వినియు బ్రదికినాఁడ నేన వీరుఁడ జగతిన్. 110

క తొలితొలి సాత్యకికృతవర్కలు రేవఁగ బుట్టె సంగరము దానను వా
రల దూఱ నేల మునిము,ఖ్యులశాపం బిట్టిచేతకుం²దగి యుండన్. 111

చ వలసిన నెట్టికార్యమును వావిరి నెట్టుగ నైనఁ జేయఁగా
వలఁతి న్ముతుం బరిషీతుని వత్సలతన్ బ్రదికించె శౌరి మొ
క్కలమున యాదవుల్ ఛెనఁగఁ గాఁ గని మాన్పఁ డుపేక్ష సేసె నీ
పొలియు టవశ్యభావ్య మని బుద్ధిఁ దలంచుట గాన నయ్యెడున్. 112

క. ఇది విధివశత్వమున నై,నది యని శోకంబు దొఱఁగు నట్టివివేకం
బొదవదు ఫల్గున యాఱసి, యదువంశం బెల్ల నమసె ననువగపేర్కిన్. 113

—ఊఊ ననుచేవుఁ డర్జునునకు యాదవనాశంబుతెఱఁ గెఱింగించుట ఊఊ—

క. అనునెడఁ గ్రీడి యితఁడు కృష్ణునుపేక్షయ చెప్పె గాని శోక మడరియుం
బనవఁడు కృష్ణునిఁ గావున, ననుమానము వలవ³దమ్మహాత్మునికికిన్. 114

సీ. అని మదిఁ జర్చించె నప్పు డవ్వసుదేవుఁ డతనితో ననియె సమస్తయాద

- వులును మహామునీంద్రులఘోరశాపంబు ఘనశక్తి నుద్భవించినమహోగ్ర
ముసలంబువలసనమున ముసలాయమానము లై నతుంగల సమదవృత్తి
ననోన్యన్యవినిహతి యాచరించి గతాసు లగుటయు నొక్కఁడు సతివపిండుఁ
ఆ. గరులఁ దురగములను నరదంబులను గొని, యరుగుదెంచెఁ గృష్ణుఁ డనిన నాధ
నంజయుండు తనమనంబు దల్లడపడ, నమ్ముకుందుఁ డెచటి కరిగె నధిప. 115
- క. అని యడిగిన వనుదేవుఁ డ,తని కిట్లను నట్లు వచ్చి దామోదరుఁ డే
వనటం బొందుచు నుండఁగ, నను నూరాద్భుటకుఁ గాఁగ నరవర నాతోన్.
- సీ. విధివశంబునఁ జేసి వృష్టిభోజాంధకనాశంబు వాటిల్లె నరున కేను
జెప్పివుచ్చినవాఁడ నిచ్చుడ యక్కొరవాగ్రణి యిప్పురి కరుగుదెంచు
నీయెడ భక్తుండు నినుఁ గొల్చి యుండెడుఁ బనిచినపని యొనర్పంగ వలఁతి
యచ్చుహాభుజుఁడు కార్యజ్ఞుండు శౌర్యసమగ్రుండు విక్రమమహితుఁ డతఁడు
ఆ. నాఁగ నే ననంగ నరనాథ భేద మిం,చుకయు లేదు విడువు శోక మతనిఁ
జేతఁ బట్టి నీవు మాతంగతురగాది,కముు బంధుజనులఁ గాచికొనుము. 117
- క. అతఁడు వనితలను బాలుర, నతిప్రయత్నమున నరసి యాపదఁ బాపున్
ధృతిసారమహిత యంబుధి, కతిపయదినములను ముంపఁ గల దిష్పరమున్. 118
- సీ. యాదవుల్ తమలోన నాహవం బొనరింప కట మున్న బలదేవుఁ డడవి కరిగి
యత్యంతనియతి మై నధికతపోవర్తనంబునఁ దగిలి యున్నాఁడు నాకు
నదియ యొప్పెడుతెరు వై యుండుఁ గర్తవ్య మిట్టిది వేయును నేల యింక
నొండువిచారంబు లుడిగి దయాలోల యనుమతిసేయు మప్పనికి నన్ను
- తే. నాధనంజయుఁచెప్పినయట్ల సకల
కార్యజాతంబు నడపి నెగడు మతండ
సమరమృతయాదవుల కెల్ల సముచితప్ర
కారమునఁ జేయు నగ్నిసంస్కార మనియె 119
- క. ఆతఁడు కాలాంతరమున, బాఁతిగ భవదీయభవ్యపరలోకవిధుల్
చేతోగతి భక్తిపరి,స్థితములుగఁ జేయు ననియుఁ జెప్పెఁ గుమారా. 120
- క. చెప్పిన నేను నొడంబడి, యప్పురుషోత్తముని నెమ్మి ననిచితి నిట నీ
చెప్పినయట్టులు సేయుట, యొ పై వనను గలదు నీకు నొక్కఁడు సెప్పున్. 121
- ఉ. వీనుఁగు పెంటగాఁ బడినబిడ్డల నెల్లఁ దలంచు తెప్పడున్
మానఁగ రామి తెల్ల మిది మానసముం గలఁగింప నన్నముం
బాసము నెమ్మెయిన్ రుచికిఁ బట్టగు నట్లును గాక యిద్దెనం
దాను ¹నహించి యేమిగతిఁ దావుకొనున్ మెయిఁ బ్రాణ మర్జునా. 122
- క. ఈవనితలఁ బ్రజలను దం,తావళముఖవస్తువులను దగుచందమునన్

- నీ వరసికొనుము బాహు, శ్రీవిశ్రుత కృష్ణుపనుపు సెల్లింపవనా. 123
- సీ. అన విని ఫల్గునుం డావృష్టిపతిహృదయము దేహనిరపేక్ష మగు తెఱింగి
డెందంబు నెవ్వగఁ బొంద నిమ్మేదిసీరమణుతోఁ గృష్ణవిరహిత మైన
యిద్దేశమున వసియింపంగ నాకుఁ జిత్తము గొల్చునే ధర్మతనయభీము
లును నేను మాద్రినందనులును బొంచాలియును నేకచిత్తుల మనఘ వినుము
తే. ధర్మతనయుఁ డిక్కార్థంబు దలఁచి మున్న
నిశ్చయించి బాలకులను నెలఁతపిండుఁ
దగుధనమును నింద్రప్రస్థనగరమునకుఁ
జేర్పవలయుట మా కెల్లఁ జెప్పినాఁడు. 124
- ఉ. కావున నప్పురంబున సుఖస్థితి నుండెడునట్లు గాఁగఁ బృ
ధ్వీవర సంప్రయత్నమున వీరల నందఱ నంద పెట్టెదన్
నీవు పురస్సరుండ వయి నెమ్మిఁ జనం గొనిపోయెదన్ భవ
ద్భావమునుమ్మలంబుఁ ¹బెడఁ బాపుము తప్పునె దైవకృత్యముల్. 125
- క. అని పలికి దారుకునిఁ గనుఁగొని యాతనిచిత్తవృత్తి గుందుట బుద్ధిం
గని యిట్లనుఁ గృష్ణునిపోయినవంక నెఱింగి పోద మేనును నీవున్. 126
- ఉ. ఇచ్చటికార్థముల్ నడపుఁ డిట్లని నెమ్మి నమాత్యకోటికిం
బొచ్చెము లేక చెప్పి మఱి వోవుట యుక్తము నిచ్చి వారలం
దెచ్చుట కీవ పొ మ్మనిన దిగ్గన నాతఁడు వోయి యందఱం
దెచ్చె సుధర్మ యస్సభకు దేవసతిప్రియసూనుఁ డుండఁగన్. 127
- సీ. అమ్మండపమ్మన కరిగినయచ్చుంత్రివర్యు లక్కరవంశవర్యు
వినయ మారఁగఁ బరివేష్టించి రమ్మహితాత్ముండుఁ ²గరమును నార్దుగ్గిఁ డగుచు
గారవంబున వారిఁ గలయఁ గనుంగొని యంతరంగంబు శోకాగ్ని నెరియ
వారలతో నిష్ఠు పౌరజనంబుల నెల్లను బిలిపింపుఁ డేను మీకు
తే. వారికిని నెఱింగింపంగ వలయునట్టి, పనులు గల వని చెప్పిన విని రయమున
వారు బ్రాహ్మణక్షత్రియవై శ్యశూద్రు, లాదిగాఁ బ్రజ రావించి రధిపముఖ్యు.
తే. అరుగుదెంచి యాప్రజ లుచితాసనమున
నున్నయయ్యింద్ర నందనుఁ గన్న నతఁడు
గరము నెమ్మి నయ్యందఱఁ గలయఁ జూచి
యిట్లనియె మోమునను దైవ్య మెనకమెనఁగ. 129
- క. వననిధి నేటికి నేడవు, దినమున నిప్పురము ముంచు దివిజులు గగనం
బుననుండి చెప్పుగా నే, విననది యిది వెడలవలయు వేగమ మనకున్. 130
- క. వినుఁ డింద్రప్రస్థపురం,బునకు నధీశుండుగ వజ్రఁ బోఁడిమితో నే
నునిచెద మీరెల్ల నతఁడు, మనుపంగాఁ దొంటియట్ల మనుఁ డచ్చోటన్. 131

- నీ వరసికొనుము బాహు, శ్రీవిశ్రుత కృష్ణుపనుపు సెల్లింపవనా. 123
- సీ. అన విని ఫల్గునుం డావృష్టిపతిహృదయము దేహనిరపేక్ష మగు తెఱింగి
డెందంబు నెవ్వగఁ బొంద నిష్కేదినీరమణుతోఁ గృష్ణవిరహిత మైన
యిద్దేశమున వసియింపంగ నాకుఁ జిత్తము గొల్చునే ధర్మతనయభీము
లును నేను మాద్రినందనులును బాంచాలియును నేకచిత్తుల మనఘ వినుము
తే. ధర్మతనయుఁ డిక్కార్యంబు దలఁచి మున్న
నిశ్చయించి బాలకులను నెలఁతపిండుఁ
దగుధనమును నింద్రప్రస్థనగరమునకుఁ
జేర్పనలయుట మా కెల్లఁ జెప్పినాఁడు. 124
- ఉ. కావున నప్పురంబున సుఖస్థితి నుండెడునట్లు గాఁగఁ బృ
థ్వీవర సంప్రయత్నమున వీరల నందఱ నంద పెట్టెదన్
నీవు పురస్సరుండ వయి నెమ్మిఁ జనం గొనిపోయెదన్ భవ
ద్భావమునుమ్మలంబుఁ ¹బెడఁ బావుము తప్పునె దైవకృత్యముల్. 125
- క. అని పలికి దారుకునిఁ గనుఁగొని యాతనిచిత్తవృత్తి గుందుట బుద్ధిం
గని యిట్లనుఁ గృష్ణునిపోయినవంక నెఱింగి పోద మేనును నీవున్. 126
- ఉ. ఇచ్చటికార్యముల్ నడపుఁ డిట్లని నెమ్మి నమాత్యకోటికిం
బొచ్చెము లేక చెప్పి మఱి వోవుట యుక్తము నిచ్చి వారలం
దెచ్చుట కీవ పొ మ్మనిన దిగ్గన నాతఁడు వోయి యందఱం
దెచ్చె సుధర్మ యస్సభకు దేవసత్రిప్రియసూనుఁ డుండఁగన్. 127
- సీ. అమ్మండపమ్మన కరిగినయచ్చుంత్రివర్యు లక్కరపవంశవర్యు
వినయ మారఁగఁ బరివేష్టించి రమ్మహితాత్ముండుఁ ²గరమును నార్దుగ్గిఁ డగుచు
గారవంబున వారిఁ గలయఁ గనుంగొని యంతరంగంబు శోకాగ్ని నెరియ
వారలతో నిష్ఠు పౌరజనంబుల నెల్ల ను బిలిపింపుఁ డేను మీకు
తే. వారికిని నెఱింగింపంగ వలయునట్టి, పనులు గల వని చెప్పిన విని రయమున
వారు బ్రాహ్మణక్షత్రియవై శ్యశూద్రు, లాదిగాఁ బ్రజ రావించి రధిపముఖ్య.
తే. అరుగుదెంచి యాప్రజ లుచితాసనమున
నున్నయయ్యింద్ర నందనుఁ గన్న నతఁడు
గరము నెమ్మి నయ్యందఱఁ గలయఁ జూచి
యిట్లనియె మోమునను దైవ్య మెనకమెనఁగ 129
- క. వననిధి నేటికి నేడవు, దినమున నిప్పురము ముంచు దివిజులు గగనం
బుననుండి చెప్పఁగా నే, వినినది యిది వెడలవలయు వేగమ మనకున్. 130
- క. వినుఁ డింద్రప్రస్థపురంబునకు నధీశుండుగ వజ్రఁ బోఁడిమితో నే
నునిచెద మీరెల్ల నతఁడు, మనుపంగాఁ దొంటియట్ల మనుఁ డచ్చోటన్. 131

- క. సరకులు భారవహులకును, భరియింపఁగఁ గొలఁది యయినభంగిని మోపుల్
వెరపుపడఁగఁ గట్టుఁడు సె,చ్చెర శకటము లాయితంబు సేయుఁడు మీరల్.
- ఆ. వాహనములు వాని ¹వానిముట్టులు నొక్కవంకఁగా నొసర్చి వలసినపుడ
కట్టి వెడలి పోవునట్టితెఱంగున, కనువు గాఁగఁ జేసికొనుఁడు వేగ. 133
- క. ఈదేశముప్రజ ధర్మజు, నాదరసంభావనముల నాజ్ఞానిరతిఁ
యాదవవీరులకలనాఁ, డేది తెఱంగు గట్టిమనికి యెనకం బారున్. 134
- క. అని చెప్పి పురజనులఁ బోఁ, బనిచి సచివకోటితో నిభము లాదిగ వా
హనముల సవరణ బెరయం, గొని రాఁ దగినపరిచారకుల మునుముట్టన్. 135
- క. నియమింపుఁడు నగరిసరకు, లయినవి యిట్టిటిభంగి నక్షీణము లై
యెయిదం గలవారలఁ గని, పయనము తెఱంగు సమకట్టుపని మఱవకుఁడీ. 136
- క. సుందరులకు బాలురకును, నందలములు వేసడములు నాయితములుగాఁ
గంపక కుందక చనువిధ, మొందఁగ సమకట్టుఁ ²డెడలకుండుఁడు తాల్మిన్.
- తే. గతము లయిన కార్యంబులు గ్రమ్మఱింప,రాదు గాని మనకు ధర్మరాజుగలఁడు
శేషజనరక్ష కొడయనిఁ జేయవచ్చు, వాసుదేవునిమనుమని వజ్రదేవు. 138
- క. అని వారి నిండ్లకును బోఁ, బనిచి మదిని వగలు మిగులఁ బార్థుం డారే
యనవద్యచరిత కృష్ణున,దనమున వసియించె సముచితపువృత్తమునన్. 139
- చ. తెలతెల వేగునడ్డు వసుదేవుఁడు నిర్మలయోగనిష్ఠ మే
నిల నిడి వర్ణనీయగతి కేగినఁ దత్పదనాంతరంబునం
జెలఁగె ననేకరోదసవిశేషము లవ్వసుదేవవల్లభల్
నలుపురు నెమ్మిఁ గూడి మరణంబునకై కయి సేసి రత్తఱిన్. 140
- ఁఁఁఁ వసుదేవుఁడు శరీరంబు విడిచి పరమగతికిఁ బోవుట ఁఁఁఁ
- సీ. ఆసమయంబున నర్జునుఁ డచటికి నేతెంచి వై భవ మెనక మెనఁగఁ
బ్రాలంబమాలికాపంక్తులఁ గదళికాస్తంభంబులను శాతకుంభకలశ
శిఖరంబులను బెంపుఁ జెలుపును విలసిల్ల యానంబు గల్పించి యాదవేంద్రు
శనము సుస్నాతంబుఁ జందనచర్చాసమేతంబుఁ జీనాంబరాతిశోభి
- తే. తంబు నాభరణస్ఫురితంబు మాల్య,యోజితంబును గాఁ జేసి యాజకప్ర
యుక్తమంత్రతంత్రస్ఫుటయోగ మింపొ,నర్ప నేతెంచె సామగానంబుసెలఁగ.
- క. విను దేవకియును రోహిణి,యును భద్రయు మదిరయును సముచితవిధానం
బున నొనరించినయానము, లనూనపరికర్మరుచిర లయి యెక్కి తగన్. 142
- క. చెలులం జుట్టలు దాపట, వలపట నేతేరఁ దెలివి వదనసరోజం
బుల నొప్పం దగియెడుమా,టల వారలవగలు మాన్పుటలు నుతి కెక్కెన్.
- క. ఆనృపునివల్ల భలు శవ,యానంబుపిఱుంద నిట్ల యరిగిరి విధిస

- న్యానితగతి ముందట వి, ప్రానీకము చనియె నుజ్జ్వలాగ్నులు గొంచున్. 144
- తే. ద్వారకావాసు లెల్లను దల్లడంబు, బుల్లములఁ గప్ప మోముల నురుల బాష్ప
ధార లతికరుణమున హాహారవంబు, లెనఁగ నేఁగిరి¹ వెనుకను నిరుదెసలను 145
- సీ. ఇమ్మైయిఁ గొని చని యమ్మహీశుఁడు వేడ్క మెలఁగెడుతోటలోపల సమగ్ర
చందనాగురుకాష్ఠచయముల మున్న కావించినసాదకు నద్విధియుతముగ
నప్పాడె సేర్పించి యర్జునుఁ డయ్యాదవేంద్రునిపితృమేధ మెల్లజనులు
నభినుతి సేయంగ నచ్చితియం దాశవంబు నారోపింపఁ బనిచి యగ్ని
- తే. దీప్త మగునట్లు సేయింప దేవకీప్ర, ముఖులు నలుపురు నప్పు డాశిఖఁ బ్రవేశ
లీల సంగీకరించి రాబాలవృద్ధ, మైననకలజనంబులు నార్తి నొంద 146
- క. ఘృతములు పైఁ జల్లఁగ న, చ్చితిఁ బేర్చినస ప్రజహ్యుశిఖలరవము నూ
ర్జితసామగాననాదో, ద్ధతియును హాహారవంబుఁ గలసి చెలంగెన్. 147
- క. తదనంతరంబ వజ్రఁడు, మొదలగుపురుషులు సతీసమూహముఁ దగుమై
నుదకస్త్రదానవిధి య, య్యదుముఖ్యున కాచరించి రన్వయముఖ్యా. 148
- తే. అప్పు డందఱు బంధులనాదరమునఁ, దనదుసముచితాఘాతసంతానకలన
ననునయించి పురంబున కరిగెఁ దాను, వారు వగ మదిఁ గదుర విన్వచ్చుఁ డధిప.
- తే. ఇతైః సంగున సత్క్రియా² యత్తుఁడైన, యర్జునుఁడు పితృమేధము నభినుతముగఁ
జలిసి వృష్టిభోజాంధకనమరధరణి, తలమునకు బుధజనసహితంబు గాఁగ. 150
- సీ. అపరదినంబున సరిగె నప్పుడు వృద్ధబాలకాంతాజనప్రకరములకు
నని నిర్గతప్రాణులై పడి యున్నభోజులను సంతకుల వృష్టులను గలయఁ
జూడంగ నుత్కటశోకంబు గదిరిననఱిముఱి మేదిని నొఱిగువారు
విప్రలాపంబు నానాప్రకారంబులఁజేయువారును నిరుచేయి నెత్తి
- తే. యలత నాక్రందనములు హాహారవము³ల
తో నొనర్చువారును నైన నానరుండు
దద్దయడలి దారుకుభాషితములఁ దేఱి
యఖిలజనులకు నుపశమ మావహించె. 151
- క. తదనంతరంబ రణమృత, యదుసంఘములకు సమంచితానలసంస్కా
రదశాపూతత్వము నా, విదితయశుఁ డొనర్చె విప్రవితతిఘటకుఁ డై. 152
- ఆ నిఖిలబంధుజనుల⁴ కఖిలమృతులకును, దగఁ దిలోదకస్త్రదాన మాచ
రించునట్లు గాఁగఁ బంచి యలు ప్తక్రి, యత్వ మొనర నడపె నక్కిరీటి 153
- క. ఇవిధమున విశ్రుతముగఁ, గవ్వడి నియతుఁ డయి బంధుకార్యము లెల్ల
నెవ్వగలు దనమనంబున, నివ్వటిలఁగ నాచరించె నృపసంసేవ్యా. 154

1 వెనుక నిర్దేశము నధిప 2 వృత్తుఁడైన. 3 లా, నర్చువారును పైన సమంజయుండు.

4 కఖిలమిత్రులకును

—ఊఊ అర్జునుడు రామకృష్ణుల వెదకుచు ఎనంబునకుఁ బోవుట. ఊఊ—

- స్త్రీ. సదవడి యూదవభామిసీబాలకవృద్ధజనంబు నాశుద్ధబుద్ధి
గలయంగఁ గనుఁగొని పలుకుల మార్దివ మారఁ బురంబున కరుగఁ జెప్పి
రామకృష్ణులు తపోరతు లై ప్రవర్తించువనభూమి యారసిగొని తదీయ
సంసర్జనమునకుఁ జనియెద నని వారి నామంత్రితులఁ జేసి యేమి యనుచు
ఆ. టకును శోక మాఝుటకును దారుకుఁ డాది, యయినతగినవారి నర్హవచన
రచన మెఱయఁ బనిచియుచితాప్తకృతయ, జనులు దోడ రాఁగఁ జనియె నధిప.
క. చని చని మనమున ని ట్లను, ననుఁ బిలువఁగఁ బనిచి జనకునకుఁ గానలిగా
నునిచినవాఁ డయి నెమ్మదిఁ, జనినహరికిఁ జాపు సెప్పఁ జనియెద నకటా 156
- స్త్రీ. ఆరాజు సచ్చుట నారాయణున కేల¹ సెప్పఁ దపోనిష్ఠఁ జెంది యున్న
యమ్మహాత్మునిహృదయమునకు మెరమెర పుట్టింప నేటికిఁ బోయి కాంచి
పరిచి² పని యాచరించెదఁ గాక సవినయభక్తికముగ ననుచు మఱియు
వివిధచింతాహపవిధులు చిత్తమ్మునఁ బాఱ గాంధారిశాపంబు తెఱఁగుఁ
తే. దలఁచి యయ్యవ్వ యతఁ డెగ్గతంపుఁజోట
నరయ ది క్కెవ్వరును లేనియట్టితెగుట .
నొందఁ గలవాఁడుగాఁ బల్క నొద్ద నుండి
వింటి నకట నిప్పును జెదలంటు నొక్కొక్క. 157
- క. అనుచుఁ బెనుఁగలఁక నొందిన, మనంబుతో వలయుదిక్కు మతి నరియక వే
చను చుండె నొండుదెస కే, మనఁ గలదు విధాతచేత కడ్డము గలదే. 158
- క. విను మనుచరు లాతనిమో, మునఁ దోచువిషాదభావముం గని వెగ డొం
దినకతన నట్లుగా ది; ట్లని చనియెడువంక సాల రై రెఱిఁగింపన్. 159
- ఆ. అట్లు దిక్కుదప్పి యడవిలోపలఁ గొన్ని, దినము లిట్లు నట్టుఁ దిరుగ నొక్క
బోయ నూచి యెందుఁ బోయెద రనవుడు, హరి తపంబుసేయునచటి కనిరి.
- క. అన విని యొకనాఁ డొక్కెడఁ, గనుఁగొంటిం గృష్ణుఁ జూపఁ గా వచ్చెద నా
వనభూమి నాతఁ డింతకుఁ, జనునో నిలుచునొ యెఱుంగఁ జనుదెం డనుచున్.
- తే. అక్కిరాతుండు సన వాని ననుగమించి
వెన్నురుచిర దేహము పడి యున్నచోటు
నేరి తెలియంగఁ జూచి మూర్ఖిల్లి పుడమిఁ
బడియెఁ గవ్వడి యనుచరు లడలు నొంద. 162

—ఊఊ అర్జునుడు రామకృష్ణులక శేబరంబులు చూచి పలవరించుట. ఊఊ—

- క. మఱి కొంతసేపునకుఁ దెప్పిటి లేచి ముకుందుమేను పెద్దయునుం బ్రా
ద్రిటియం గొఁగిటఁ జేర్చెం, బటివోయినతాల్కి నూమ్మ బాష్పము లురులన్.

- క. అనుచులలోనిభూసురు, అనునయవచనములఁ దేర్చి నతఁ డంకిలి దే
టిసనుతితో నశ్రులు మఱియును గ్రమ్మం గరతలమున నొత్తుచుఁ జూచున్.
- ఉ. ఏమిట నిట్లు లయ్యెనొకొ యిస్తుహితాత్మకుఁ డంచు నున్నిష
ద్ధానుము లైనయంగములఁ దాఁ గలయం బరికించి యోగిహృ
ద్యామలపాదపన్నగత ¹మైనవిశేషము సూచి రుద్రతే
జోమయుఁ డైనసంయమివచోగతి గాంచి సువిస్మితాత్మఁ డై. 165
- క. అవికృతముచు రుచిరము నై, యవనువములు నిదురవోయి నప్పటిక్రియనుం
డ వఱుకృష్ణునిదేహం, బవితరచక్షురభిముఖత నాలోకించెన్. 166
- ఉ. అమ్మెయి నూరకుండ ననుయాయిజనమ్ములు పెక్కులాడి చి
త్తమ్ముకలంక దేర్చి యుచితక్రియకున్ మొగకొల్పి బంధుసం
ఘమ్ముల నిందుఁ దెత్తెమొ వికారవిదూర యుపేంద్రభవ్యదే
హా మ్ముట గొంచుఁ బోదమొ సమర్థవిధం బాకఁ డేర్పరింపుమా. 167
- చ. అని యడుగంగ దైవగతి సంబుధి పట్టణ మాక్రమించు తె
ద్దనముననొక్కొ యన్వగ మదిం జొనిపెం గురునాథ యప్పు డ
వ్యినుతగుణాభిరాముఁ డడవిం దమత్రిమృటఁ జన్నప్రార్థు ల
య్యనుచరకోటితోడఁ దెలియం దలపోయఁగ లెక్క దోచినన్. 168
- క. మఱునాఁడ యగుట లెన్నఁగ, నెఱిఁగె నినుం డపుడు పేడి యెడలినదీపుల్
మఱిఁగలిగొనఁ బశ్చిమగిరి, చఱికి ననతిదూరమున విశదుఁ డై తోచెన్. 169
- సీ. దాని కజ్జనములుఁ దాను నుత్తల మంది చర్చించి కార్యంబు²చాయఁ గాంచి
మనము కృష్ణునిఁ గని చనుదెంచినార మై పురమున నివాస్త³ర్త పుట్టకుండ
నడచి యచ్చటిమాట లవికొన్ని⁴ఘటియించెప్పి యీ రేయిసెచ్చెరబ్రయాణ
మునకుఁ గృత్యము లగుపరులెల్ల సమకట్టి వేగంగ గ్రక్కున వెడలవలయుఁ
- ఆ. గాని వెడల కున్న భానూదయంబున, వనధి పురము ముంచికొనిన గణన
సేయరానియట్టిసేగియుఁ బ్రయ్యుఁ బా,సంబు వగయు నెల్ల భంగిఁ గలుగు.
- అర్జునఁడు రామకృష్ణులకు నగ్ని సంస్కారంబు సేయుట. అర్జు—
- ఉ. కావున వేగ మగ్నియుచు గాఢములున్ సమకూర్చి నద్విధి
శ్రీ విసిల్లఁ గృష్ణునిశరీరము సంస్కృతిఁ గూర్చి క్రమ్మఱం
బోవుట బుద్ధి యంచు మఱి భూసురకోటియుఁ దాను గాఢసం
భావనతోడఁ జేసె దృఢభక్తికుఁ డై పితృమేధభద్రమున్ 171
- చ. హుధరునిం దలంచి ముచు లాడినమాట తెఱంగు దప్ప దం
చలయక తత్ప్రదేశమున నారసి కాంచి తదీయదేహమున్
వలయు తెఱంగునం బరమవహ్నికి నాహుతి సేసె నయ్యనా
కులహృదయండు భూమిసురకోటియుఁ దానును సత్వరంబుగన్. 172

- సీ. అబ్బంగిఁ గృతకృత్యుఁ డైనయప్పగండు యాదవపురమున కరుగుచున్న
యెడ ననుచులతో నిట్టికార్యంబును నడవక తక్కిన నాధుచన్న
గతికిఁ బోవుటకునై కడఁగెడురుక్మిణీప్రభృతుల మనకు నిల్పంగ వశమె
రేయెల్ల నిప్పని సేయువిధముల కవ్యయ మగు సంతకు వచ్చు నబ్ధి
- ఆ. మేలు సేయఁ బోయి గూఱోక మంతయుఁ, దిట్టు నట్టికీడు దెచ్చికొనఁగ
వచ్చునే స్వదేశవర్తుల మై చూచి, కొండ మెల్లపనియు రండు వేగ. 173
- తే. అనుచు నరిగి తాఁ దలఁచిన యట్ల యెల్ల
తెఱఁగుపనులు నారాత్రిలోఁ దీర్చి ప్రాద్దు
పొడుపునకు మున్న వెడలించెఁ బురము సకల
జనములను జీవధనముల సరకు నతఁడు. 174
- సీ. అప్పుడు కృష్ణునియంతఃపురాంగనాజనము పోడశనహస్తమ్ము నతని
మహిషీజనుల రాముమహిళల నుచితవాహనముల నిడికొని యర్హుపురుషు
లేతేరఁ దేరుల నేనుంగులను గుఱ్ఱములను దత్పరిచారకులు ప్రయత్న
మున సవరణతోడఁ గొని రా నగరి సరకులుఁ దదీయాధికారులు బహుప్ర
- ఆ. కారశకటములను గావల్ల నెత్తించి, యరసికొని కడంక నరుగుదేర
విగతనాథ లైన మగువల గారాము, సెడక యుండునట్లు నడపికొనుచు. 175
- క. విను వజ్రముఖ్యయాదవ, జనము నుచితవృత్తి నడపి సర్వంబున క
య్యనఘండు దాన ది క్కయి, చనియె నరదమునను మది విషాదము గదురన్.
- క. ఇమ్మైయి నరుండు సకలజ,నమ్ము వెడల నినుఁడు పూర్వనగ మెక్కెను వే
గమ్మున ముంచుకొనియె నగ, రమ్ము పయోరాశి భరతరాజవరేణ్యా. 177
- ఊఊ ద్వారకానగరంబు సముద్రమున మునిగి పోవుట. ఊఊ—
- క. వననిధి పురంబు ముంచుఁగ, మనుజేశ్వర యెల్లజనులు మరలఁబడి కనుం
గొని రద్భుతరసపూరం, ¹బునపెన్నిట్టఁ దమచి త్తములు మునుఁగంగన్. 178
- తే. అప్పుడు రెండవజలనిధి యనఁగఁ జాలి
యద్భుతోద్భూతవాక్యచయంబుపేర్చి
మ్రోయునాజనసంఘంబు మురవిరోధి
మఱిది నడపించె దర్శితమార్గుఁ డగుచు. 179
- క. నడపించి పంచవటమున, విడియించెను వీడుచోరవీరులు గని యె
క్కుడుధనములు గల వీను, క్కడిప్రజలో లేరు దీనిఁ గావఁగ యోధుల్.
- క. కవ్వడి యొక్కడ కంటిరె, జి వ్వనఁ జేరుడ మితండు నేడ్వడఁగా నిం
దెవ్వరుఁ గడంగ లే రిది, ద్రెవ్వపడినధనము లెఱిగితిమి లోఁ తెల్లన్. 181
- క. అని వారొండొరువులతో, మనముల నుత్సాహ మెనఁగ మానితధనముల్
గొనునగ్గలికం బలుకుచు, ననేకబలకోటు లగుట నలు కేది వడిన్. 182

క. బాలురు వృద్ధులుఁ జూడీ, యాలమునకుఁ గడఁగ నొక్కఁ డయినను లేఁ డీ
స్త్రీలం బొదువుద నునుచును, నేల యవిసి మూఁగినట్లు నిర్భరభంగిన్. 183

క. ఏ పెనఁగ రేఁగి యట్ల, పాపాత్మక మగుకీరాతబలము సమగ్ర
టోపమునఁ గవిసి వివిధధ, నాపహరణ మాచరింప నారంభించెన్ 184

—ఊఊ బోయ లర్జును నోర్చి యాదవాంగనలసౌమ్ముల నపహరించుట. ఊఊ—

సీ. కనుఁగొని జంభారితనయుఁ డోరోరి యీ

ప్రజ కేన చుండు సంరక్షకుండఁ
దొలఁగి పొం డడియాన నొద్దకుఁ జొచ్చినఁ
దల లేటి యుర్వికి బలి యొసర్తు
నని యదల్చినను వా రఱివాయి గొనక య
ప్పలుకు లన్నియును రజ్జులుగఁ గొనుచుఁ
జామల నచట నచ్చట నొల్చికొనఁగ నా
లోకించి యవ్వీరలోకవరుడు

తే. గాండివం బెక్కు వెట్టి ప్రచండబాణ
నికర మక్కిరాతులమీఁద నిగుడఁజేయ
నలఁగుచర్మసంవృతగాత్రు లగుచుఁ దుచ్చ
బాణపాషాణ¹లగుడముల్ పరఁగఁ జేసి.

185

క. ఆబోయలు నిర్భయమతు, లై బీభత్సుపంఁగ గవియ నతఁడు మహాశ్రు
ప్రాబల్యంబును మెఱయుటఁ, దా బుద్ధిఁ దలంచి మంత్రతతి దోఁపమికిన్. 186

క. ఇది దై నవిరోధం బని, మదిఁ దా నూహించి ప్రకృతిమార్గణములు బె
ట్టిదముగ నేనుఁగ నవియుం, దుదిముట్టఁగ రిత్త లయ్యె దొనలు నరేంద్రా.

సీ. అప్పుడు కాలపర్యయమున కాశ్చర్యమును విషాదముఁ దనమనములోనఁ
బిరిగొన బాహువిస్ఫురణకోదండదండమున నాబోయల సమదవృత్తి
నెట్టకేలకు నొకయెడ మాన్చి రుక్మిణి యాదిగాఁ గలకృష్ణునగ్రమహిష
లెనమండ్ర బలదేవునవితల మఱియును గతిపయయాదవాంగనలఁ గాచె

తే. దక్కుఁగలయింతిగముల నాదస్య లడరి, పట్టికొని యేచి పీ డెల్ల బన్నపడఁగ
దొడ్దగొని రథకుంజరతురగతతులు, నమకు పలవకునికిఁ దిగఁ ద్రావి చనిరి. 188

క. ఇమ్మాడ్కిం బటివోయిన, యమ్మైత్తము నడపిగొనుచు నతిదై న్యము చి
త్త మ్మఃపంగఁ గురుక్షే, త్రమ్మనకుం జనియె నరుడు ధరణీనాథా. 189

క. చని యచట నచటఁ దన్నుం, గనునాప్తజనంబుతోడఁ గాలవశత్వం
బునఁ బొందినయద్దశఁ దగ, వొనర నతఁడు సెప్పె బొచ్చె²మురివినమదితోన్.

సీ కోపించి గాంధారి శాప మిచ్చినయది యాదవసంక్షయ మగుట యెట్లుఁ
దప్పుడు మనము దద్బాలవృద్ధస్త్రీజనంబుల నెల్ల నర్హింబు లైన

- రావుల ¹సత్ప్రతిష్ఠావిశోకంబులఁ గాఁ జేయవలయు నక్కాలమునకు
²నొదవి యతైఱుఁగున కుత్సహించుట కృత్య మర్హున నీ కని యాడుచుండుఁ
 ఆ. బలుమఱును దలంచి పాండవాగ్రజుఁ డది, కారణముగ నతనికరుణపెంపు
 నొప్పు నెఱుఁగుఁ గాన యప్పార్థుఁ డయ్యదు, నికరశేషజనుల నెమ్మి నీలిపె.
 నీ. నిలిపినతెఱుఁ గెల్ల నృపవర చెప్పెన విను కృతవర్తనందనునిఁ జూచి
 నీతల్లియును నీవు నీతోడఁబుట్టినవారును మృత్తికావతపురమున
 నిలుఁ డని బహుసంపదలఁ బొల్చునప్పట్టణంబుఁ దదీయదేశంబు నిచ్చి
 యభిషిక్తుఁ జెసిన నాతండు నిజపరిజనములుఁ దాను హర్షం బెలర్ప
 తే. నందుఁ బోయె సరస్వతి యనఁగఁ బరఁగు
 ఘననగరమున సాత్యకితనయు నట్ల
 నెయ్యమును గారవంబును నెఱయ నిలిపి
 యనుప ముదమున నందుల కతఁడు సనియె. 192
- నీ తక్కిటివారి నింద్రప్రస్థనగరంబునకుఁ గొని చని వజ్ర నాథుఁ గాఁగ
 నందుఁ బట్టము గట్టి హస్తీతురంగరథంబుల విభజించి తగినభంగి
 నమ్మవృరకును సమర్పితంబులు సేసి యయ్యయిబంధుల నందు నందు
 నందును నిలుచున ట్లాండఁగ నియమించి యక్రూరుభార్యల నాత్మజులను
 తే. వజ్రునకు నప్పగించె నవ్వాసుదేవు, పౌత్రుఁ డతివినయంబునఁ బట్టువఱువ
 వారు నిలువక పోయిరి వలచు నెడకు, దాని విని యూరకుండె భీమానుజుండు.
 అట్లునుండు రామకృష్ణులనిర్యాణంబును యాదవస్త్రీల కెఱిఁగించుట
 క. యాదవకుటుంబముల న, త్యాగరమున నట్లు నిలిపి హలధరుఁడును దా
 మోదరుఁడుఁ దెగుట వారల, గాదిలిపొలఁతులకుఁ జెప్పఁగాఁ దలఁచె మదిన్.
 చ. తలఁచి యతండు మందగతిఁ దానును నర్థజనోత్కరంబు వా
 రలకడ కేఁగి శోకవిధురం బగుచి త్తముతోడఁ దారు గా
 నల కటు వోయి పంకరుహనాభుని రాముని రోసి పల్లినం
 బులు భ్రమ సంచరించుటయు బోయ దముం గని యార్ద్రచిత్తుఁ డై. 195
- క. కందువచోటికిఁ గొనిపో, నం దా రరుగుటయుఁ జెప్పి వనట గదిరినన్
 డెందము గలంగఁ గన్నీ, రందంద మొగంబుమీఁద నగ్గల మురులన్. 196
- నీ. తలవాంచి యేమియుఁ బలుకక యప్పార్థుఁ డున్న నయ్యవిదలు వెన్నుఁ డూర్ధ్వ
 గతి కేఁగు తెఱిఁగి శోకము మూర్తు లొందినతెఱుగునఁ బొగిలియు ధీరభావ
 మాత్మల నెలకొన్న నన్న నీ వింతేలయనలెదు కాలపర్యయము నుడువ
 వశమె యెవ్వరికిని వార్తలకొఱఁతఁ జెప్పుము మాకు ననుడు నప్పుణ్యచరితుఁ
 ఆ. డడవిలోన నేము దడసినదినము ల,న్నియు గణించి యంబునిధి పురంబు
 రేపకడయ ముంచు నేపాట నిమ్మెయి, వచ్చునెడరు దలుఁగు వార మొక్కొ.

- చ. అనుతలఁ పాత్మనొందుటయు నప్పటి కద్దెన మీకు నెల్లఁ జె
ప్పిన నుచితంపుభంగులకుఁ బెద్దయుఁ బ్రొద్దు ననంగ నప్పురం
బునఁ గలవిప్రముఖ్యజనముల్ పయనంబున కర్త మైనవ
ర్తన మొనరింప లేమి జలరాశి మునుంగుదు రట్లు గావునన్. 198
- చ. హరికిని గాను దేవునకు నర్హ విధానము లాచరించి యె
వ్వరికిని జెప్పు కెల్లపరివారముఁ జౌగులు సామజాదులుక
నరకులు ¹నాయితంబు లగుసంఘటనం బొనరించి నాఁటికిఁ
గర మవధానయుక్తి సమకట్టితి నెవ్వగతోఁ బ్రయాణమున్. 199
- తే. వినుఁడు యాదవభామినీ వృద్ధబాల, జనుల నందఱు నుచితవ ర్తనముతోడఁ
బ్రొద్దువొడువకముందర పురజనప్రయతముగాఁ బురి వెలువరించితిఁ గడంగి.
- ఆ. దానఁజేసి మీరు నేనుచు ²బ్రయ్యు బా,పంబు లేక వెడలఁబడితి మిదియ
తల్లు లార కరముత ప్పయి తోఁచుట, నుల్ల మలఁతపేర్చి నురియుచుండు. 201
- క. వినుఁ డీతప్పున దోషము, దనుకక యుండంగ నన్ను దయతోఁ జూడుం
డనుచు నిలఁ జాఁగి మ్రొక్కినఁ, గని యందఱు నెత్తి యతని గారవమెనఁగన్.
- క. ఊరాద్వి యింక నుచితా,చారంబులు నడపుటయ యిచటఁ గృత్యము దు
ర్వారం బగువిధిచేతకు, నేరికి నక్షపడ వశమె యేల యలఁదురన్. 203
- ఇతి రుక్మిణీదేవి మొదలగు కృష్ణభార్య లగ్నిప్రవేశము సేయుట ఇతి—
- సీ. అని పల్కి రప్పిండు నందు రుక్మిణీయు జాంబవతియు లోనగుపద్మముఖులు
గొందఱు గోరిరి కురునాథ యనుమరణమునకు బంధుజనంబు లెల్ల
శోకార్తు లై రోసనాకులత్వము నొంది రనుమృతికలనకు నమరి యున్న
యాబలదేవమురాంతకమహిషుల కతివిభవం బైనయానకల్ప
- తే. నంబు నాకల్పరచనంబు నడపి నరుడు, చందనాగురుమయచితానంవిధాన
మాచరించి యర్హప్రకారాగ్నివిధియొనర్చె మహనీయవిప్రజనంబుఁ బనిచి.
- క. విను సత్యభామ లో నగు, పనితాజను లధికనియతి వనములకుఁ నపం
బొనరింపఁ బూని కొండఱు, చని రవిధమున నలు ప్తనత్కర్మం డై. 205
- తే. అఖిలబంధుజనంబుల నా ప్తజనుల, నర్హవాక్యప్రయుక్తి నూరాద్వి యుచిత
మార నామంత్రితులఁ జేసి యశ్రులురులఁ,బోయెనా క్రీడిసాత్యవతేయుగుటిచి.
- ఇతి అర్జునుఁడు వేదవ్యాసునొద్దకుఁ బోయి యాదవక్షయంబు చెప్పట. ఇతి—
- సీ. పోయి మరున్నది పొంతయాశ్రమమున నర్హాసనమున సేకాంతనిరతి
నాసీనుఁ డై యున్న యమృహోత్తునిఁ గని యత్యంతభక్తి సాష్టాంగవిసతి
యాచరించినఁ జూచి యమృహనీయవిద్యానిధి సేరంగ నతనిఁ బిలిచి
తనసమీపంబున నునిచి తద్వదనమ్ముఁ గనుఁగొని ని న్నెఱుంగంగ రాదు
- తే. వెడమొగం బైనదియేను విజయయెట్ట, కేలకెఱిగితి నిదియేమి గినుకవొడమి

వధమునకు నయోగ్యుండగువానిఁ జంపి, తే పరాజితుఁడై తెనీ తెఱఁగు సెపుమ.

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లు లను నన్తుహితాత్మనితోడఁ బద్మలో
చనుఁడు నవాంబుదప్రతిమచారుతనూలసితుండు దేవకీ
తనయుఁడు రామ దేవుఁడును దానును మేను దొఱంగి పోయె నే
మనఁ గల దెల్లయాదవులు నాఱడిఁ బోయిరి సంయమిశ్వరా. 208

క. మహితాయుధసంప్రహతులు, సహించువృథ దేహధృతులనడిసన్నమహా
త్సహులు యాదవవీరులు, నిహతు లయిరి దుంగలను మనీషిప్రవరా. 209

తే. అట్లు రామకృష్ణులుసర్వయాదవులను, దెగినఁజిత్తంబు పొగులంగమగువపిండు
బాలవృద్ధులఁ గొనిరాఁగఁ బథమునందు, నన్ను బోయలు దాఁకిన నగుచునేను.

చ. ఘనతరబాహుశక్తియును గాంఢివశక్తియు నస్త్రశక్తియు
న్మనమున నచ్చి యట్లు మునినాథ కడంగితి నెట్టకేల క
ద్ధనువు గుణంబుఁ గూర్చితి నుదగ్రత బాహుల లేక యుండె న
స్త్రునికరమంత్రతంత్రములు సంస్కృతిఁ బొందవ యేమి సెప్పుదున్. 211

క. బోయలసంహృతికిఁ బ్రకృతి, సాయకసంపాతనములు సాలవె యని యే
నేయఁ దొడఁగ దొనలు సెనటు,లై యుండె నొకండుఁ జేయునది లేదయ్యెన్.

క. నెవ్వగయు నచ్చెరువు నుది, నివ్వటిలఁగ నప్పు డేను నివ్వెఱ పడితిన్
జివ్వన ముసరి కిరాతులు, గ్రొవ్వెనకం బెనఁగఁ జూఱగొని రజ్జునులన్ 213

ఆ. చాపదండనిహతి నోపినభంగిఁ గి,రాతకోటి నాఁగి రామకృష్ణ
వల్లభాదు లై నవనితలఁ గొందఱ, వృద్ధబాలకులను వెరవుతోడ. 214

క. కాచిఁగొని వచ్చి తగ నా, నేచినయ ట్లచట నచట నిలిపితి మునినా
థా చేటును భంగంబును, నై చిత్తము శోకమునకు నగ్గం బయ్యెన్. 215

తే. పడనిపాటు వాటిల్లి నవెడమొగంబు, వడక యె ట్లుండ వచ్చుఁ దవగిప్రకీర్త
నీయ యింకిట యే నేమిసేయువాఁడ, నెనఁగుదయతోడ నానతియిమ్మునాకు.

ॐ శేదవ్యాసుఁ డర్జునునకు హితోపదేశముసేయుట ॐ

సీ. అన విని యస్తుహాముని క్రీడి కి ట్లను సంయమిశక్తోగ్రశాపనిహతి
నఖిలయాదవులును న ట్లైరి దానికి నడలఁగఁ బని లేదు హరి యెఱుంగు

మున్న యాసంక్షయ మున్న చెప్పెద విను ప్రాప్తకాలం బగుపనికి నడ్డ
పడనేల యని యాత్మభావించి యతఁ డుపేయోపరుడై యుండెఁగాక మూఁడు
తే. భువనములునన్యధాత్వంబుఁబొందఁ జేయఁ, జాలువాఁడుకణ్వాదుల శాపముడువ
శక్తి లే కుండెనే యవశ్యంబు భావి,యైనయది గాన యదునాశ మయ్యెఁ జువ్వె.

ఉ. నీ వని సేయ నీవలని నెయ్యమునం గృప నన్యపై న్యముం
దా వధియించు శూలధరతాస్ఫురణం బెనఁగంగ 2 ముంద ర
దేవుఁడు దానిఁ గాంచు భవదీయసమంచితదృష్టియున్ నినుం

- గావఁడ యామురాంతకుఁడు గాలవిపర్యయ మావహిల్లుటన్. 218
- చ. ధరణిభరంబు వాప నవతారము నొందినవిష్ణుఁ డత్రైతం
గరుదుగ నిర్వహించి యజరామరనిష్క్కులనిర్వికారభా
స్వరనిజసత్పునంబు నుపశాంతిపరుం డయి పొందె దానికిం
గురుకులవర్య శోకమునఁ గుందుదు రే మిముబోఁటిబోధనుల్. 219
- మ. అవనీభారము వాపి తా హరికి దోడ్తై భీమసాహాయ్యగౌ
రవదుర్దూంతపరాక్రమంబునఁ గృతార్థత్వంబునం జేసి య
స్తువితానంబును నిన్నుఁ బాసి చనియెన్ దైవప్రకారజ్ఞ నీ
దువరిష్టాచరణంబునన్ సురలు సంతోషించి రప్పొరులన్. 220
- క. బలమును బుద్ధియుఁ జేవయు, నలఘుమతియు యుల్లసిల్లు నగుకాలమునం
బొలియుం గాలవిపర్యయ, కలనంబున బుధుల కుబ్బుఁ గలఁకయుఁ గలవే. 221
- తే. కాలమూలంబు సర్వంబుఁ గాన దీని, కొండుతలఁపులు దక్కి మీ రు త్తమంపు
గతికిఁ జనుఁడు నిశ్చింత¹ వికారతనులు, విడిచి యార్యజనంబులు వినుతి సేయ.
- సీ. అన విని శోకమోహంబులు వాసినడెందంబు నిర్భరానంద మొంద
నధికభక్తియు వినయంబును దలకొన నర్హుఁ డవ్వుహితాత్ము పీడు
కొని వారణపురికిఁ జనుడెంచి ధర్మజుఁ గని శనపోయివచ్చిన తెఱంగు
వినిపించె సర్వంబు నని యిట్లు సంయమినుతుఁడు వై శంపాయనుండు రామ
తే కృష్ణు లాదిగఁ గల్గినవృష్టిచయము, భోజనంతతి యంధకరాజి నూత్న
వృత్తిములు జనమేజయవిభున కింపు, ² సెవులఁ దళుకొత్త నేర్పడఁ జెప్పుటయును.
- శా. కాలపై వీరవిహారభంజనకళాకాతూహల స్తవ్య దు
శీలాంతఃకరణావిభాష్య కరుణాశ్రీచుందిరాపాంగ మం
త్రాళీవాచ్యసుధామయాంగ పవనవ్యాపారరోధక్రియా
శాలిసావ్యంతసముల్లసద్విహరణా సంసారనిస్తారణా. 224
- క. హృదయకమలమధురూపా, విదారితదురంతతాప వేదస్తోమా
స్పదపారాశర్యచున, స్పదనా దివిజశుభకృద్వచనపరనననా. 225
- మాలిని అసురగణవిరోధివ్యాపదాపాదికోపా
శమితవినతచిత్తా సంగిగాఢత్రితాపా
యమనియమవికాసిధ్యానగేహప్రదీపా
దమశమకలితానందప్రకాశస్వరూపా. 226
- ౪ ద్వము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనపోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబునందు మౌనలపర్యంబు
సర్వంబు నేకాశ్వాసము

1 వికారచిత్త, తనువు లార్యజనంబులు. 2 చెలువు.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

మహాప్రస్థానికపర్వము, ఏ కాశాస్వసము.

¹పదసీమావాప్తిన

మాపాదన కేళికాతు కాధీనదయా

వ్యాపార సకలవేదో

హాపోహాతీతసార హరిహరనాథా.

1

వ. దేవా వై శంపాయనునకు జనమేజయుం డిట్లనియె నట్లు కృష్ణునిపరమానందపద
ప్రాప్తియు బలభద్రునియనంతత్వసిద్ధియు సకలయాదవమాసలాహవప్రకారం
బును నెఱింగి పదంపడి పాండవు లెత్తెఱంగున వర్తించిరి మునీంద్రా
యెఱింగింపుము. 2

క. అని యడిగిన వై శంపా,యనుఁ డక్కురువంశవరుసమాదరణంబున్
వినయంబుఁ గౌతుకము పెంపును సంభావించి యవ్వీభున కిట్లనియెన్. 3

సీ. అష్టనుం డమ్రైయి నచ్యుతరామాదియాదవజనులవృత్తాంతములును
దనదు లెఱంగు సత్యవతీతనూభవు హితభాషణంబులు నేర్పడంగఁ
జెప్పిన విని యుధిష్ఠిరుఁడు వ్రస్థానంబునకు మది యెలయ నన్నరునితోడ
నఖిలభూతంబుల ననఘ ²పాకంబుఁ బొందించుఁ గాలుండు మదీయబుద్ధి

తే. కర్తృసంత్యాగకలనంబు కార్య మిప్పు
డనువినిశ్చయ మొందె నీమనము నరయ
నిదియ మేలుగఁ గనుచున్కి విదిత మయ్యె
నాకు ననవుడు నయ్యింద్రనందనుండు. 4

వ. అన్న రేంద్రున కిట్లనియె. 5

క. కాలము నే మన వచ్చును, గాలముఁ గాలంబ పోలుఁ గా కొంటికి నీ

1 పదసీమా. 2 పాకముతోడఁ బొందించుఁ గాలుఁ డమందబుద్ధి

- లీలలు గలవే లెస్సగ, నాలోకించి తిది హితము నభిమతము నగున్. 6
- చ. అని తనమాట కియ్యకొను నన్నరుపల్కుల కేచ్చు మెచ్చి య
జ్ఞనపతి భీమునిం గవలఁ జయ్యనఁ బిల్వఁగఁ బంచి యత్రైతం
గునెఱి నెఱుంగఁ జెప్ప ననుకూలత వారలయందుఁ దద్ద గ
ల్లినఁ దెలి వగ్గలింప నెఱిఁగించె యుయుత్సున కవిశేషమున్. 7
- క. ఎఱిఁగించి రాజ్యతంత్రము, తెఱఁగుపఱిచి నడపువెరవు తేటపడఁగాఁ
గఱపి గృహాంతశ్చరితము, నెఱి నుపదేశించె నధిప నెయ్యిం బలరన్. 8
- క. ఆయనుజని నట్లు మహానాయకుఁ 1గాఁ జేసి భటజనముఁ గూర్చి మహీ
నాయకుఁ డార్దులు కీర్తన, సేయఁ బరీక్షితుని రాజుఁ జేసె ధరణికిన్. 9
- వ. ఇట్లభిమన్యువుత్తు నభిషిక్తుం జేసి యతనికిం బూజ్యసామ్రాజ్యపరిపాలన
ప్రకారంబు లుపదేశించి కురుకులపవిత్రసముచితచరిత్రభద్ర యగుసుభద్ర
కిట్లనియె. 10
- మ. 2భవదీయాత్మజనాత్మజుండు కురుభూభారోద్వహుం డయ్యె యా
దవవంశోత్తరుఁ డైనవజ్రనకు నింద్రప్రస్థరాజ్యంబు గా
రవదీప్తంబుగ నిచ్చినాఁడ సుచరిత్రా రక్షణీయంబు లై
నవి యీయిండులు రెండు నీవు దృఢధైర్యం బొప్పు రక్షింపుమీ. 11
- క. విను శేషించినయాదవ, జనులకు నావజ్రనృపతి సంరక్షకుఁ డా
తనిఁ బోషించుట ధర్మం, బనఘా యది లేమి ధర్మ హాని యగుఁ జుమీ. 12
- క. అని తారు గృహంబు దొఱఁగి, చనునెడ నవ్వనిత పిఱుందఁ జనుదే కుండన్
జననాథ యతఁడు నియమించినవాఁ డై యూఱిడిల్లఁ జిత్తములోనన్. 13
- చ. పదపడి భారతాజమృతబాంధవకోటికి మానలాజి ను
న్నదు లయి పడ్డయాదవజనంబులకుం బరలోకసౌఖ్యసం
పద కయి చేసె నక్కురునృపాలవరిష్ఠుఁ డనేకదానముల్
రదనితురంగగోకనకరత్నమయంబులు గా ముదంబునన్. 14
- క. భూదానంబులును గ,న్యాదానంబులును జేసె నన్నరపతి వా
సోదానంబులు నత్యం,తాదరమున నాచరించి యరదము లిచ్చెన్. 15
- తే. ఇట్లు ధామ్యాదివిమ్రల కెల్లఁ దృప్తి
యెసఁగ బహువస్తుకోటుల నొసఁగి కృపుని
ధనమునను బహుమానంబునను బ్రమోద
భరితుఁ గాఁ జేసె గురుపతి కురువరేణ్య. 16
- వ. శేషించిన కాంచనరత్నాదు లాక్షితిపతి పరిక్షితునకుఁ బరమాదరంబున నను
ర్పించి యతనిం గృపాచార్యునకు శిష్యుం గా నప్పగించి పౌరజానపదప్రవర

జనంబుల రావించి.

17

సీ. ఆపార్థసప్తనిఁ జూపి మామోపుచూపుగా మీ ప్రియ మారింపనిఁ
గ్గతని తగ నెల్ల కార్య సమంబును సమము ననుచి నాఁనాఁటి
కేక్కు. గుచు నుండు నీతనియల్లుంబు నెంజల్ల సమ్యగ్గాఁగాఫనంబు
నందు సంప్రవణుల రగుడయ్య నుని పల్కి తనునిశ్చయంబు నుదా శోభంబు

తే. జెప్పుటయు వారు మొగములు చిన్నబోసి
మము నుపేక్షించి యిటు నేత సముచితంబు
నీదుచి న్నింబు కారుణ్యనిలయు మేము
నరశరంబ యాశ్రితులము ధర్మశ్రీ.

18

వ. అని గగ్గవకంఠంబు లగుచు నాడినమాటలకు నెప్పుడు జేంప్రండు నగు నేటంగును
మణుమాట లాడి తమగనుకంబులకు సజ్జనంబు నిమగ్నులై సప్త సందయలో
నం గొంకలు గొంకెని వేళంబు లధికాభిలషంబున గొట్టినటుకాఁగాంబు
గానివాడంబు వ్రట్టన సహదేవుండు గలియగంబు న్న నేశించుటం నీతి కా జే
యిట్టివి వ్రట్టడు నని తెలియించి నవ్వి నరనామనకుం జెప్పి నెప్పరివో నమమంబు
నవ్వుచు మనమనువులు నాలు నని పలికి సర్వాభరణంబుల నుచ్చి న్నకలంక
నంబులు ధరియించినం కన్ములు ప్రావదియు నట్ల చేసి రంజలుం పత్క
లోచితంబు లగునిష్ఠావిధానంబు లాచరించి యగుట సంబుధంబును నీతి
మొగంబులం దెలి వగ్గలించ గృహంబు నొకవడి గొప్పది ప్రాది షష్టశ్శోభం.
బోన స ప్తమం బై యొక్క పాద సుందంబు వారిని నెనుం జనియ నొప్పును. 19

సీ. పౌరజనంబు లాబలవృద్ధంబుగా వచ్చి రిక్కుదుసంతెచుటఁ జూడఁ
వత్సమయంబు జూరమునాఁడు వెలి వా రిరిగడు కయ్యవసరము బోలె
భటసమేతిముగ న ప్పొందు పుచ్చులతో యుగమునొండు దాను నరిగె
భవదీరుజనకుం బభ్యంతరనశు లెల్ల ననుగమించిరి వారి మనుజనాథ

తే. యిట్లు కరిపురి వెలువడి మేఁగె ధర్మతనయులంకలు సంతయు దవ్వగాఁగ
సొలయ కేగరాకల్లనుఁజూచినిలువ్రమనుడుతలవాంచి యారాజుననుచునుండె.

చ. తనువుల దూల నంకలుఁ బ్రకటిణముల్ వినుతప్రణామముల్
విచయనమేతు లై న పి వీడ్కొని రాఁపుపతిం గ్రమ్మగ్గిమం
బున నీలు లున్దులంబు మనముల్ పొగిలించగ వచ్చి చొచ్చిం
జ్జనములునుం బరిక్షేతుఁడు నామజపట్టణ మస్ఫురన్గితిన్.

21

వ. ఆనమయంబున.
తే. జనగుడకు నులూచి భుజంగలోకమునకుఁ బోయె జిత్రాంగడ తనతనూజుఁ
డై నబుధ్రువాహనుపాలికరిగెఁ జక్కుఁ గలుగు నతులెల్ల నీతండ్రికడన నిలువ.

22

వ. అప్పుడు.

24

సీ. కృపుడు ధౌమ్యుండు నా నృపతిని దగువారి నర్హ భాషణములననునయించి
యెలమి చిత్తంబుల దలకొల్పి పౌరుల దగఁదేర్చి పనుల నుత్సాహ మెనఁగ
వర్తింపఁ జేసిన వారణపురి పూర్వభంగి సంపత్పరిభరిత మయ్యె
నట ధర్మజుండు ముందటఁ జనఁ గ్రమమున ననుగమించిరి పవనాత్మజుండు

తే. నర్జునుండు నకులుండు దదవరజుండు, ద్రౌపదియు నిట్లు సనుచుండఁ దగిలివారి
మెనుక విడువక శునకంబుఁ జనియెనవ్విధమున వారు మహాపథగమనమునకు.

వ. పూని యుపవాసవ్రతపరు లై భాగీరథిపాంతకుం జని యంతనుండియుఁ బ్రా
జ్ఞుఖవర్తనంబు గైకొని యోగబలంబున నరిగి గిరిసరిదరణ్యంబు లనేకంబులు
గడచి పూర్వసముద్రంబుతీరంబు సేరి రట్టియెడ.

26

క. దిక్కులు మేఘపథంబును, బిక్కటిలఁగ నవయవములు భీషణములుగా
నొక్కయెడ నగ్నిదేవుం, డక్కొరవవంశవరుల యగ్రతలమునన్.

27

అగ్నిదేవుఁ డద్భుతచేతిగాండివంబు సముద్రంబున వై పించుట

సీ. నిలిచి బీభత్సుండు నిర్భరస్నేహంబుకతమున విడువక గాండివంబుఁ
గొని వచ్చు చున్న నాతనితోడ నవ్వాయునఖుఁ డోధనంజయ శౌరిచక్ర
మెన్నఁడే దివమున కేఁగె నీ వేల గాండివంబు విడువపు దేవకార్య
మునకుఁ గా వరుణదేవునిచేత నేను దెచ్చినయది యీధనుశ్రేష్ఠ మమ్మ

తే. హనుభావుని కొప్పింపు మనిన లెస్స, యట్లు సేయుదుఁ గా కని యక్కిరీటి
యగ్రజానుజులకుఁ జెప్పి యాదరమున, నాతఁ డచ్చాప మంబుధియందుఁ బెట్టె.

వ. తదనంతరంబ కృశానుం డంతర్ధానంబు సేసె నయ్యోగపరాయణులు పదంపడి.

ఆ. దక్షిణాభిముఖతఁ దలకొని యిలకుఁ బ్రదక్షిణంబు గాఁగఁ దమమనములు
దద్ద ముదము నొంద నదైన వార్ధియు, పాంతమునకు నేఁగి రథిపముఖ్య.

30

వ. అచ్చటినుండి.

31

క. పడమరమొగ మై పశ్చిమ, జడనిధితీరంబు సేరఁ జని యుత్తర మె
క్కుడునియతి నడచి వారిధి, బొడ నడఁగినయాదవేంద్రపురి సేరువగన్.

32

చ. అట సని యాశ్రమంబున హిమాచలమున్ సమతిక్రమించి వా
రటపులు భూములున్ నదులు నద్రులునుం గడుఁ బెక్కు లంచితో
త్కటదృఢయోగ సేవననితాంతనిరాకులవర్తనంబు నొం
దుట గతభేదు లై కడచి తూలక మేరుసమీపభూమికిన్.

33

ద్రౌపది మొదలగువారు గతప్రాణు లై పడుట.

సీ. చనునప్పు డయ్యెడ్వరును నతిస్థిరయోగసాధనపరు లయి సత్వరముగఁ
బోవంగఁ బాంచాలభూపపుత్రికయోగ ¹మెడలిన మేదినిఁ బడియె నధిప
పడిన సమీరణుకొడుకు గనుంగొని యన్నతోఁ జెప్పి యయ్యతివవలనఁ

గాన మెన్నఁడు ధర్మహాని యిట్లగుటకు నరయంగఁ గత మేమి యని వివక్షఁ
తే. డగుచు నడిగిన నాతఁ డిచ్చుగువ యింద్ర, తనయుడెనఁ బక్షపాతిని దానఁజేసి
సుకృతములు ఫలియింపమిఁ జూపె దీని, కిట్టిదురవస్థ వాటిల్లె నీడ్యచరిత. 34

క. అని పలికి సమాధానము, దనబుద్ధిం దిరము సేసి ధైర్యస్థైర్యం

బున వికృతి లేనిగతి నా, వనితశవము విడిచి కౌరవవిభుం డేగెన్. 35

సీ. భూవర యమ్యైయిఁ బోవంగ సహ దేవుఁ డవగతప్రాణుఁ డై యవనిఁ బడినఁ
గని వాయుజుఁడు ధర్మతనయున కెఱిఁగించి యితఁ డనహంకారుఁ డెపుడు నీకు
నతిభక్తి శుశ్రూష యాచరించుచు నుండు మాలోన నెల్ల సన్మార్గవర్తి
యితనికి నేలొకో యిదైన వాటిల్లె ననిన నమ్మనుజేంద్రుఁ డతనితోడ

తే. వీఁడు దనకంటెఁ బ్రాజ్ఞుండు లేఁడు జగతి, నెందు ననిసంతతమ్ముఁదా నెడ్డఁదలఁచు
దాన నిట్లయ్యె నం చుపేక్షానిరూఢ, బుద్ధి నరుగుచు నుండె నప్పురుషవరుఁడు.

క. అనిలజుఁడు నరుఁడు నకులుఁడు, శునకంబును దోన నరుగ సుస్థిరమతి యై
మనుజేంద్రవర్య యట్లజ్ఞనపతి సన నకులుతనువు జగతిం బడియెన్. 37

క. విను ద్రుపదనందనయుఁ దన, యనుజన్ముఁడు నంత నంత నవనిఁ బడుటఁ దాఁ
గని ధృతి దూలినయట్లు వ, డిననకులునిఁ జూచి యడలుడెందముతోడన్. 38

సీ. అనిలసూనుఁడు ధర్మతనయున కెఱిఁగించి యవ్వీభుతో సుందరాకృతియును
శౌర్యంబు ధైర్యంబు సౌజన్యమును గురునంఘమునన కాదు జగతి నెందు
నితనికిఁ బోలె నహీనత మెఱయునే యెవ్వరి కైనను నిట్టిపుణ్యఁ
గుత్పితదశ యెట్లాకో పొందె నక్కట యనవుడు నక్కొరవా గ్రగణ్యఁ

తే. డతని కిట్లను నీతండు నాత్మనదృశుఁ, డఖిలజగముల లేఁడు దూపాతిశయము
తనక కల దని యెపుడుఁజిత్తమునఁదలఁచు, నయ్యహంకృతినిట్టికీడయ్యెఁజువ్వె.

క. అని ధృతిసారం ¹బూఁది య, తనితనువు నుపేక్షఁ గూర్చి ధర్మతనూజుం
డనఘ చనుచుండెదక్కటి, యనుజులు ²గుర్కురముఁదోనయరుగుచునుండన్.

సీ. ద్రాపదిపాటునుదనయనుజన్ముల పడుటయుఁ గనుఁగొని పార్థుఁ డాత్మ
యలమట మునిఁగిన ³నిల విగతాసుఁ డై పడినఁ గుందుచుఁ జూచి బకవిరోధి
యన్నకుఁ జూపి యీయమలచరిత్రునియం దెన్నఁడును ససత్యంబుఁ గాన
మిటు పడుటకుఁ గత మేమి నావుడు నీతఁ డక్కొరపుల నెల్ల నొక్కనాఁడ

తే. యాహవంబునఁ దెగ టార్తు ననియె నట్లు
సేయఁ డయ్యెఁ బల్కొక్కటి సేత యొకటి
యగుట చాల దోషము విను మదియుఁ గాక
యెల్లకోదండధరుల గర్హించు చుండు.

41

ఉ. దానను దాన నిట్లగుట దప్పనె యంచుఁ దదీయ మైనయ

మృనితదేహముఁ విడిచి మానవనాథుఁడు దాల్చి జేసి బ
ద్ధానిరతాత్ముఁడై యరిగె నత్తటి వాయుజుఁ డార్జినంతయుఁ
దీనతఁ బొంది ధైర్యలత ద్రెవ్విన నేలకు వ్రాలె భూవరా.

42

క. అప్పుడు దగ నిట్లను నతఁ, డప్పరవవరున కోధరాధిప కనుఁగొ
మ్మిప్పా లేమిట వచ్చెం, జెప్పు మెఱుఁగుదేనిఁ గరుణ సిగు రొత్తంగన్.

43

చ. అన విని యాతఁ డిట్లనియె నాతనితో భవదీయ మైనభో
జన మతిమాత్ర ముద్ధతిఁ బ్రచండుడ వై భుజశక్తి నెవ్వరిం
గొనక కడంగి రజ్జువలుకుల్ గడుఁ బెక్కులు వల్కు దెప్పు నీ
వచుపమశౌర్య యిప్పుడుట కత్తెఱఁగుల్ గత మెల్లఁ జెప్పితిన్.

44

క. అని పలికి నిరీక్షింపక, చనుచుండె నతండు ధైర్యసారోదారుం
డును ¹నిశ్చయమహితుఁడు నయి, వెనుక శునక మధికభక్తివిడువకచనఁగన్.

తే. ఆనమంచితసారమేయంబు పొండు, ధరణినాయకు ²నగ్రిమతనయుపిఱుఁచ
నధికభక్తియు క్తంబుగ నరుగుచునికి, పలుమఱునునీకుఁజెప్పితిఁదలఁచియుండు.

వ. అని పలికి వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లను నట్లు నిఘాగరిష్ఠుం డయి
యుధిష్ఠిరుం డరుగు చుండ.

47

— ఇందు రథంబు గొని ధర్మరాజునెదురుకొనుట —

సీ. దివ్యదేహోద్ధతదీప్తిసంతానంబు దిశలు పదింటను దీటుకొనఁగ
రథసమాగమనసంరావంబు మేరుగహ్వరములఁ బ్రతిరవోత్కరము నీన
నచ్చటిసిద్ధసాధ్యమునీంద్రగణముల నానావిధస్తోత్రనాద మెనఁగఁ
దత్ప్రదేశంబుబోధస్థితకల్పవృక్షంబులు పుష్పవర్షములు గురియ

తే. నింద్రుఁడేతెంచి యాదర మెనక మెనఁగ, నక్కురుక్షీతిపాలున కగ్రభాగ
వర్తి యగుటయు నతఁ డభివందనంబు, సేసె సవినయభక్తివిశేష మొప్పు.

48

వ. అట్లు ప్రణతుం డయిన నభినందించి యప్పురంసరుం డతని దివ్యస్యందనం
బెక్కు మని పలికిన నతండు శోకసంతప్తుం డగుచు నతని కిట్లనియె.

49

శా. తోడంబుట్టువు లందఱుం బడినయాదుఃఖింబు చిత్తంబు సం
వీడం బెట్టెడు సౌకుమార్యవతి డప్పిం గూలఁ బొంచాలి వా
ర్దోడై వచ్చిరి వారు లేక యిట మీతో రాను వా రెల్ల నా
తోడం గూడఁగ వచ్చునట్లుగఁ గృపాధుర్యాత్మ కావింపవే.

50

చ. అన విని యింద్రుఁ డిట్లనియె నక్కురుభర్తకు శోక మేల నీ
యనుజులు ద్రావదీనహితు లై తనువుల్ దిగఁద్రావి చన్నవా
రనఘ యను ర్త్యలోకమున కక్కడఁ గాంచెడు గాక వారలం
దనువు దొఱంగఁ గా వలదు ధర్మమయాత్మక నీవు రావనా.

51

అథ ధర్మరాజసురరాజులకుఁ గుర్కు విషముముగా జరిగినవివాదము అథ

సీ. అనుటయు ధర్మజుండు కుంజేంద్రుతో నున్న సత్సంగవృత్తభక్తి నాన్త్రయించి
పురమేను వెడలువప్పుడు మొదలగాఁ దోస చనుదంచె నీధర్మరాజమీయ
మిది యట రావలదే నామనంబు నిష్ఠురవృత్తితో నన్యోన్యముగా
నిరతాత్మ నావుడు కరహాస మొప్పు నట్లునైరి యట్లంట పాడియే య
తే. నుర్వృథావము కుక్కు కేమాష్కిం గలుగు, ననఘనీచింతశతతాతకవ్యంబు నీని
విడిచి చను పేరినిష్ఠురవృత్తి యయ్యెనిచటఁ జనునంగ నేటికి నెక్కు రథము.

వ. అనిన నన్నునుజేంద్రుం డింపునితోడ చవాన్యంబును దుష్కరంబును నగుతా
ర్యం బేనియు నానందమును బ్రసంజును నై ననీయట్టివత్తుకుమండు సంగ్రతు
లై సంగుటింప నుదే భక్తిత్యాగంబు జేసి పండుచి నాకు నెంత యిం
చయ్యెడు ననుటయు నయ్యనిపాపనాగుండు. 38

చ. అటుక హరించు ధర్మమున నట్లగుటం గుంపనంశన్య నీ
నలుగక విన్న కుక్కలకు నావనభంబు న్నివిష్టంబునం
గలుగున నీకు నిష్ఠురత గల్గును నీని బరిత్యజించిం
జుము కొనంగ నేని శుభసంగమంబు బెడనేత కృత్యమే. 39

సీ. అనవుడు ధర్మనందనుఁ డిన్నహాస్యతో చిరు భక్తియు క్షుణ్ణవిమళు
హాస్యం బోలెడిపాప మని చెప్పుదురు పద్మబిల్లు గావున దీని నలుధర్మ
సారజ్ఞ విడుచుట సనదు దివ్యసుఖంబునకుఁ గాఁగఁ గావంబునకుఁ నొరంగఁ
జాల నావుడును వానవుడు ప్రశస్తుండు కుక్క పంటిప వానితోడ చేరు

తే. సుకృతమునకు నాశం బగునువ్రతాత్మ, యంత మొప్పునినిర్బంధ మేని చెప్పును
విడుపు మీశునకము దీని విడువఁబడిట, నానాలోకపాఖ్యంబు నొనర్చు నీకు.

చ. జనులు నుతింపఁగా సుకృతనందనజేసి యనుర్వృథావముం
గనియును జెంద కిట్లునికి కార్యమే ద్రావది భీమశేను న
న్నును గవలం ద్యజించుటకు నున్యత చాలితి చాల నయ్యెడి
శునకము విష్య నితైఱగు నూనితుం బగునీకు నన్యమే. 40

సీ. అన విని ధర్మజుండు డఖలలోకమునకుఁ బంపి ధర్మమునకుఁ బ్రభువ విట్టి
నీకంటె నెఱుంగుదునే నననత్ప్రకారము లట్లుఁ గాక వానము నుహస్య
లయినవారలతోడ నగున చేయంగ నైనను విన్నవించు నగిన నెఱుంగు
విన్నవించుట దోషవిధము గా ననియెడి బుద్ధి జేసిన నేను బూని విన్న
తే పంబు భీమముఖ్యులును ద్రావదియుఁ జచ్చి, రేనువారలవిడువఁ దేడ్చుచున్న
వత్తురే తోడ వచ్చి చావనిశునకము, విడువ కుండుట తప్పుగా నుడువఁ నగునె.

చ. అనఘచరిత్ర విన్న శరణాగతుఁ జేకొన కున్మి శుద్ధమి

1 మొదలుగఁదోడఁ జనుదంచె. 2 రావలదె నామనంబు. 3 ననఘచరిత్ర యన్తైఱగఁగల్గింబు.

త్తునియెడఁ జేయుద్రోహము వధూటి వధించుట విప్రునర్థముం
గొనుట యనంగఁ గల్గునివి గూడి సమం బగు నాకుఁ జూడ భ
క్తుననపరాధుని¹ విడుచుదోషముతో నిది యోర్వ వచ్చునే.

58

ఉ. కావున నాకలోకపునుఖం బటు లుండఁగ నిమ్ము దేవ నీ
భావము నిల్పు నాదెసఁ గృపాభరితంబుగ సారమేయనం
భావననేత దోసముగఁ బట్టమి నాకు వరంబు నీవు వొ
మ్మివనభూమి నుండెద సమిధతపంబుల నిన్న కొల్పుచున్.

59

వ. అని పుయిలోడక పలికెఁ బౌరవోత్తమా యాకర్ణింపుము.

60

—ఘృణా సారమేయరూపంబున వచ్చినధర్మండు ధర్మరాజునకుఁ బ్రత్యక్షం బగుట ఘృణా—

సీ. అ ట్లతిదృఢనిశ్చయంబుగఁ బలికినతనపుత్రుఁ గనుఁగొని ధర్మఁ డధిక
¹సంప్ర మోదముఁ బొంది సారమేయాకృతిఁ బాసితానాత్మరూపంబుఁ దాల్చి
పరమసంభ్రమకృతప్రణతియు నానందభరితుండు నగునాన్మౌపాలుతోడ
నీపుణ్యవృత్తంబు ²నిర్మలమేధయు నఖిలభూతంబులయందుఁ గలుగు

తే. దయయు నాదుచిత్తముఁ బ్రమదమునఁ దేల్చె
వత్స భూలోకమున నిట్టివారుఁ గలరె
తొల్లి యును ద్వైతవనమున దోషదూర
మయిననీమనమున తెఱం గరసినాఁడ.

61

క. విను నీరు రోసి నీదగు, ననుజులు మృతు లయిన వచ్చి యందఱలో నొ
క్కనిఁ గోరుము బ్రదికించెద, నని పలికితి నేను నిర్మలాత్మక నీతోన్.

62

ఉ. దానికి నీవు చిత్తమునఁ దల్లుల నిద్దఱునుం దలంచి మా
లోన నొకండఁ గల్గితి నలు ప్తత వారలయందుఁ గల్గి లో
కానుమతంబు గాదె నకులార్థిత ధర్మపు నాకు నన్నతి³
వీనుల కింపుగా నకులు వేడితి తద్విధ మెందుఁ గలుగే.

63

క. భీముని నర్జును విడిచియు, నీమది నకులు బ్రదికింప నిగుడుట పుత్రా
నామనమునఁ బాయదు ని, నేనీ మన వచ్చు నఖిలంబు నింద్రుం డెఱుంగున్.

క. విను భక్తియుక్త మిది యని, శునకముఁ జేపట్టి నీవు సురపతి కొని వ
చ్చినయరద మెక్క నొల్లవ, యనఘా సరి నీకు దివమునందుచు గలరే.

65

ఉ. ఇంతటిపెంపు గల్గుట మహేంద్రుండు నీదెసఁ గాంచె నీవు ని
శ్చింతత మేనితోఁ జనుము సిద్ధపథంబునఁ బుణ్యలోకముల్
వింతలు గాక యుండఁ బృథివీవర నీకు ³నుదారసౌఖ్య ము
త్యంతము నవ్యయంబు నగు సందలిమాన్యులు సంస్తుతింపఁగన్.

66

సీ. అనియె నప్పుడు పరమాహ్లాదమునఁ జనుదెంచి గంధర్వులు దేవమునులు

1 సప్తాదమును బొంది. 2 నిర్మలశ్రద్ధయు. 3 విశుద్ధసౌఖ్య.

మరుదశివసువులు మహితాదరంబున ధర్మండు నింద్రుండుఁ దారు నమ్మ
హాత్ముని నెత్తి రథాయాధుఁ గాఁ జేసి తమవిమానములు పార్శ్వముల నడపి
కొని చన నిఖిలదిక్కులఁ దనతేజంబు వెలుగంగ సిద్ధులు వినుతి సేయ

తే. దైవతావాసమునకు నా ధర్మజుండు, చనియె నయ్యవసరమున సర్వలోక
సమ్మతుండు బోధకునుండు ప్రసన్నఫణితి, సారతోదారుఁడును సగునారదుండు.

వ. ఎల్లవారును విన సంపూర్ణస్వరంబున నిట్లనియె. 68

ఉ. దానములం దపంబులను దద్దయుఁ బేర్కలయట్టివారలఁ
మానవనాథులఁ వినమె మాసెఁ దదీయయశంబు లెల్ల నీ
మానితకీర్తికీర్తులు సమస్తజగంబులయందుఁ బర్యట
స్తేసులతోడ వా రిటులు నేర్పిరె రా నమరత్వసిద్ధికిన్. 69

చ. అన విని ధర్మరాజసుతుఁ డాతనికి ట్లను నాదుతమ్ములం
గనుఁగొనునంతకున్ సుఖము గాఁ గొన నయ్యెద నిత్రైఱంగు నా
కు నకట చూసరే పవనుకొడ్కును నింద్రసుతుండు మాద్రినం
దనులుచు నున్నచోటు సుఖదం బయినన్ సుఖహీన మేనియున్. 70

వ. వారలను మదీయపక్ష¹ ప్రాప్తు లయినభూపతులను జూచువేడ్క యెల్లలోకంబు
లమీఁదను గలుగువేడుకకంఠెను మిగిలి యున్నయది యనుటయు నమరేంద్రుం
డు తననునంబున నతనితోడ సముచితసంభాషణంబులు సేసెద నివ్విధంబు గలు
కవచనత్వంబు గా దని యూహించి యిట్లనియె. 71

చ. తనువు దొఱంగ కిట్లు సుకృతంబుల పెంపున వచ్చి తిప్పనం
బునకు మహాత్మ యిచ్చటను బోవదు నీమదిఁ బాసి మర్త్యతం
బనుపడియున్న నెయ్యము సభాసదులన్ శుభవృష్టిఁ జూడుమా
మునులను సిద్ధులం దగునె ముంనటిచందము నొంది యుండఁగన్. 72

చ. ఒరులకు నందరానిపద మూర్జితపుణ్యనిగూఢిఁ బొందఁగా
దొరకొని యున్ని నీవికృతదూరమనస్కతఁ గాదె నీసహో
దరులు భవన్తహోన్నతపక్షిణి కర్తులె తొంటి నెయ్యముం
బొరయునె దేవతాత్మకులబుద్ధి నెఱుంగుము నీవిశేషమున్. 73

క. అని యిట్లాడినసర్వభువనపతియు బుధుండు నై నవాసపుతోఁ దా
ననియెం దగ వెండియు ధర్మనందనుండు భరతవంశ² మహిమాధారా. 74

ఉ. మీ రిటు లేమి సెప్పిన నమేయభుజాబలభగ్నదైత్య యే
గారవ మొప్పు దమ్ములను గాంతను బుత్తుల మిత్రకోటిఁ గ
న్నారఁగఁ జూడ కుండుటకు నక్కట యోర్తునె యెల్లభోగముల్
వారలఁ జూచి క్రమ్మఱఁగ వచ్చి సుఖస్థితిమై భుజించెదన్. 75

వ. నా కత్తైఱంగు పరమానందకరం బనియె నని యిట్లు మునీంద్రమాననీయం

బయిన పాండవేయమహాప్రస్థాన ప్రకారంబు జనమేజయునకు వైశంపాయనుండు
సెప్పుటయు.

76

శా. పారాశర్యవచఃపయోనిధిసుధాభంగీ దయానంగి దు
ర్వారాశేషవిషద్విదారణవిహారా చిన్మయాకార వి
స్తారోదారగుణత్రయస్ఫుటవిశేషా నిర్గుణాశేష మా
గారీతోష్ణజ్వలతత్త్వభాస్వర నిజాగారాత్కకత్రీశ్వరా.

77

క. ప్రణవై కభావ్య సురరక్షణ కేళీస్తవ్య జన్యసకలద్రవ్యా
గణనాతతా పోష్య, ప్రణతవ్రాతా నిరీహ భక్తిప్రీతా.

78

మాలిని అమృతవికిరణక్రీడాభిరామా త్రిధామా
దమితనకలదై త్యోద్వాహ విజ్ఞానదేహ
సుమహదుపనిషత్ప్రస్తుత్యభిశ్రావ్య సేవ్యా
శచునరమణశీలా సంభృతానందలీలా.

79

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన. శ్రీమహాభారతంబునందు మహాప్రస్థానిక
పర్వంబు సర్వంబు నేకాశ్వాసము

ॐ
గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

స్వర్గారోహణపర్వము, ఏకాశ్వాసము.

వర్ధనాయురభివృ
ద్ధ్యావహచరణశతపత్ర యమనియమాది
ప్రావీణ్యపూర్ణమిత్ర ము
హావిద్యోన్మేషగాత్ర హరిహరనాథా.

వ. దేవా జనమేజయుండు వై శంపాయనుతోడ మత్సూర్యపితామహులగుపాండవులును ధార్తరాష్ట్రులును స్వర్గం బారోహించి యెట్టెట్టినెలవుల నిలిచి రెట్లు వర్తించిరి చెప్పవే తదాకర్ణనకౌతుకంబు మదీయచిత్తంబున నుత్తరంగం బగు చున్నయది నీవు సర్వవిదుండ వేను భవదీయసదయవాక్యసంభావనకు నర్హుండ నని ప్రార్థించినం బ్రచురదివ్యజ్ఞానమాననీయుండును బరమకృపావిధేయుండును నైనసాత్యవతేయునిసారకరుణావిశేషంబున సంబోషితం బైనబోధంబున సాధుజన్మస్తవ్రుం డైనయాభవ్యమునివరుం డకురువంశవరున కిట్లనియె నట్లు బంధుదర్శనంబు గోరి పలికినపాండవాగ్రజాతలంపున కనుకూలుం డై యాఖండలుండు.

2

సీ. తగువాని రావించి ధర్మనందనునకుఁ దమవారిఁ జూడఁ జిత్తమునఁ గోర్కి దనికినయది నీ వితని నట గొనిపోయి యఖిలబంధులఁ జూపు మనుడు నతఁడు గారవం బెసఁగంగ నారాజనత్తముఁ దోడ్కొని పోవఁ గుతూహలమునఁ దోడన నారదాదులు కొందఁ జరిగి ర శ్లేఁగెడుచోటఁ గ ట్టెదురఁ దోఁచె
తే. నున్నతాసనాసీనుఁ డభ్యుదితసరసి,జాప్తసంకాశుఁ డమృతాశనాంగనాది వృతుండు వీరలక్ష్మీవిరాజితుండు సతత,యుక్తసుఖసాధనుండు దుర్యోధనుండు.

వ. ఇట్లుప్పియున్నయతనిం గని ధర్మనందనుండు దేవమునివరుల మొగంబు లాలోకించి.

4

అథ ధర్మజాఁడు దుర్యోధనుం జూచి యనూయాపరుం డైననారదుఁ డతనిం దేడ్చుట. అథ-

నీ. ఇతఁ డతిలోభోపహతమానసుఁడు దీర్ఘ దర్శి గాఁ డితనికతమునఁ జేసి
నిజుల దేశంబులయఁజులనృపాలురుఁ డ్రుంగిరి దంతితురంగసహిత
ముగ ననవద్యాంగి విగతకల్పమ ధర్మచారిణి సాధ్వీఁ బాంచాలి నార్య
జనములు గనుఁగొన నభలోన నవమానపెట్టిన తులువ యే నిట్టివాని

ఆ. తోడఁ గలసి మెలఁగుదునె మహితాత్మకులార యెచట నున్నవారు భీమ
ఫల్గునులును గవలుఁ బాంచాలియును నన్ను, నచటికనుపవలయు ననుచు మరలె
వ. మరలినఁ జూచి నారదుండు నవ్వుచు నతని కిట్లనియె. 6

నీ. ఓధర్మనందన యీధరణీవిభుం డాహవసంపరిత్యక్తతనుఁడు
దేవతాసంభావ్యుఁ డై వెలింగెడుఁ బుణ్యకర్మ లెల్లను గడు గారవింత
రితని నితండు మఘీశుల నుజ్జ్వలక్షత్రధర్మంబునఁ గాదె త్రుంచె
నది పాప మేలగు ననఘ పాంచాలి యీతనిచేతఁ బడుటయుఁ దక్కుఁగలుగు

తే. నెగ్గులును నింక నిచ్చట నేల తలఁప
నిచొటు పుణ్యలోకము మది నీను రోష
మనుమనోవికృతులు దగునయ్య వాని
విడిచి నమత నొందుము లోకవినుతచరిత. 7

వ. అని వెండియు. 8

క. జూదమునఁ గయ్యమున నీ, కేదురితంబులు నితాంతహృదయక్షేశా
పాదకములు వాటిలై న, నాదృతములు సేయు వాని నన్నిటి ననఘా. 9

చ. అన విని యమ్మునీంద్రునకు నవ్విభుఁ డిట్లనుఁ బాపశాలి న
జ్జననతతాపచారి కులసంక్షయకారణరోషభాగి యి
మ్మునుజవరాధముం డితఁ డమర్త్యుల కెల్లను మాననీయుఁ డై
మను నటె పుణ్యలోకమున మాటలు వేయును నేల సంయమి. 10

తే. అతని నట్లుండ నిమ్ము నాయనుజతనుజ, మిత్రజనములఁ బాంచాలపుత్రి నా క
వశ్యమును నభివీక్షింప వలయుఁ జూపఁ, బనుపు వారలయున్నెడ భవ్యచరిత.

వ. అని మఱియుం గలుగుమునీంద్రులఁ గలయం గనుంగొని. 12

అథ ధర్మజాఁడు దేవమునులమ గర్హిదస్వజనులఁ జూప వేడుకొనుట. అథ-

నీ. సంగ్రామమృతు లై నసకలబంధులకుఁ దిలోదకం బే నిచ్చుచుండ వచ్చి
కుంతి గర్భుఁడు దనకొడు కని చెప్పి నా కతనిజన్మముతెఱిం గంతవట్టు
విదితంబుగాఁ జేసె నది మొదలుగ నస్తుహావీరుఁ దలఁచినయప్పు డెల్ల
నుల్లంబు సంతాప మొందుఁ దదీయపాదంబు లద్దేవిపాదంబులట్ల

ఆ. యని సభక్తికముగ నర్చితంబులు సేయఁ, గాన కునికి కేను గరము వగతు

నతఁడు నేము నైన నమరేంద్రుఁడును మమ్ముఁ జెనయునే త్రిలోకసేవ్యులార. 13

చ. అతని నెఱుంగ కుండి విను మర్జునుఁ బంచితీ సమృహాశ్శునిఁ
మృతుఁడుగఁ జేయఁగా నది శమింపదు శోకము నావహించుచుఁ
మతికి నలంత సేయు గుణమాన్యుని నాతనిఁ జూచుకొతుకం
బతిశయ మొందుచున్నయది యాయన యెచ్చట నుండుఁ జెప్పరే. 14

వ. ద్రుపదవిరాటయుధామన్యులు శంఖప్రభృతి తదీయజ్ఞాతులును రణాగ్నికిం
బ్రాణహవిస్సులు వేల్చినవారు వారల నాకుం జూడ వలదే ప్రాణసముం డగు
జగత్ప్రాణనందనుని సంక్రందన తేజోవిరాజితుం డగు శ్వేతాశ్వుని సశ్వుల
ననుకరించునకులసహ దేవులను సహజసద్గుణశాలిని యగుపాంచాలినిం జూడక
నిలువం జాలుదునె వారి కెవ్వరికిని నాకలోకనివాసంబు లేక తక్కువేని సోదర
రహితస్వర్గంబునందు స్వర్గత్వబుద్ధి వృట్టదయ్యెడు వార లెచ్చోటనుండి రచ్చోట
యేను బుణ్యలోకంబుగఁ దలంచెన నయ్యెడ కనిచి పుచ్చుం డనిమిషవర్షు
లారా యని పలికిన నప్పొండవాగ్రజుతో నద్దేవమును లిట్లనిరి. 15

ఆ. అట్ల చేయువార మమలాత్మ నీదుచి, త్రమున నేది దోఁచె దాని నాచ
రింపవలయు నని నిలింపేశ్వరుండు పా, టించి మాకు నప్పగించినాఁడు. 16

సీ. అని దేవదూతునిఁ గనుఁగొని యిమ్మహితాత్ముని భీమసేనార్జునాదు
లున్నచోటికి నన్ను మన్న నప్పురుషుఁ డాదర మెసఁగంగ నాధర్మతనయు
నిందు ర మ్మునుచుఁ దాముండటఁ జన నమృహానుభావుఁడు వాని ననుగమించె
నట్లు ససంగఁ గేశాస్థిసాంద్రంబు దుర్గంధంబుఁ బరుషతరంబు దంశ

ఆ. మశకనిబీడమును దమఱికలితముఁ గ్రిమి, కీటర క్తమాంసకూటకుణప
ఘోరవిధము శాతదారుణచంచువా, యసరవాన్వితంబు నయ్యెఁ బథము. 17

వ. అప్పథంబునఁ బొండవాగ్రజుండు పని చని యారం గ్రాగిననూనియవోలెం
దెరలు చున్నజనంబులు గలిగి యాయసకంటకదుస్స్పర్శం బగుచుఁ దటంబున
నిశితాసిపత్రవనంబు శోభిల్ల వై తరణి యనుపేరఁ బరఁగినయెఱును దత్ప్రదేశం
బున ననేకప్రకారయాతన లనుభవించుపాపకర్తులనుం జూచి దేవదూతునితో
మనకుఁ బోవలయుచో టింక నెంత దవ్వు గల దియ్యెడయును దేవతాధీనం
బై యుండునే యని యడిగిన నప్పురుషుం డతనితోడ. 18

తే. ఈనెలవును బృందారకాధీన మిదియ, మనకు రావలసినచో టనిన నతం డ
సహ్యాదుర్గంధఘోరదర్శనత నచోటు, చి త్ర మతిదుఃఖితంబుగఁ జేయుటయును.

వ. మరలి పోవం జూచిన నయ్యెడఁ గొన్ని యెలుంగులు. 20

తే. ¹భవ్యజనన నీగాత్రము దివ్యసౌర

భంబు బెరసినగాడ్పు మాపైఁ గరంబు

హృద్య మై వీచుటయు దుగిఖ మెల్లఁ బాసె

భూరిసౌఖ్యంబు నొందు చున్నార మేము.

21

క. నినుఁ జూడఁ గనుటఁ బటుయా,తనలం దొఱఁగితిమి పరమధర్మాత్మక నీ
వసయము దయ నిచ్చట నిలిచిన బ్రతుకుదు మింకఁ గొంతనేపు నిలువవే. 22

—ఁఁఁ ధర్మరాజు నరకమున నున్న యన్నదమ్ముల నెఱింగి పరితపించుట ఁఁఁ

వ. అని దుగిఖభారకృపణంబులగుచు వీతెంచినఁ గాంతేయాగ్రజం డోహోయెం
త బెట్టిదంబు లై నయిడుమలం బడియెదరో వీర అని కారుణ్యం బొలయ నిలిచి
వెండియు నత్తెఱంగుమాటలు విని మీ రెవ్వ రని యడిగినఁ గడ్డుండ భీమసే
నుండ నర్జునుండ నకులుండ సహదేవుండ ద్రావదిని ధృష్టద్యుమ్నుండ ద్రావ
దేయుల మనుపలుకు లెసంగుటయు. 23

సీ. ధర్మనందనుఁడు చిత్తమ్మున నుద్యేగ మావహిల్లఁగ దైవ మకట యిట్లు
సేసెనె కీ డేమి సేసిరోకో వీర లిన్నరకమునకు నేగుదేర

వలసినయట్టిది వాసవాద్యమరులు నీచులువో వీరి నేవిచార

మించుకయును లేక యిట్టికష్టపుటిడుచులఁ బెట్టెడిదె ధర్మమా తెఱంగు

తే. మాలితే నీవు సజ్జనమాన్యు లలఘు,సత్యవరులు దయాఘ్యులు నిత్యదాన
రతులు బహుదక్షిణాంచిత¹క్రతువితాన,పావితాత్మ లనర్హంపుఁబాటు వడిరి.

చ. ఒకటకు మేలు సేయనినుయోధనుఁ డమ్మెయి దేవపూజ్యుఁ డై

నకలనుఖానుభూతియు నజస్రము పెంపు వహింప నొప్పి దృ

ష్టికిఁ గడుప్రేరే నై ²తనదుశ్చల్యులఁ జుట్టలుఁ దాను సంతనం

బుకలిమి నేచి మి న్నడిచి పుణ్యపరావృతుఁ డై వెలింగెడున్. 25

ఆ. ఈగకాలియంత యేనియుఁ బాపంబు, వీరివలనఁ గనుట వినుట గలుగ

దొక్కనాఁడు నట్టియు త్తములకు విధి, పాడి మాలి యిట్టిపాటు దెచ్చె. 26

సీ. అని యగ్గలపుఁజింత మునిఁగి కలంక మనోవికారము నాకు నావహిల్లఁ
గతమేమియొకొయిదిఘనమాయయోకలగనుటయో యరయ నిక్కంబొ చిత్త

విభ్రాంతిఁ జేసి వివేకింప నేర రా దయ్యెడు నని పరమాకులేంద్రి

యుఁడు శోకదుగిఖమయుండు నై కొండొక ప్రాధ్దూరకుండి సద్బుద్ధిఁ దలఁచి

తే. యలుక యింద్రువై బొడమిన నమృహాత్మఁ

డప్పురుషుఁ జూచి మగుడ నీచరుగు మార్య

వర్య యెవ్వరిదూతవు వారికడకు

ననుచుఁ బలికి వెండియు నిట్లు లనియె నధిప. 27

—ఁఁఁ ఇంద్రుఁడు నరకంబుకడ నున్నధర్మజానార్దకు నచ్చి యతని సంభావించుట. ఁఁఁ

క. నాయచుజలు ³దుగిఖార్దితు, లై యున్నా రట్లు లగుట నచటికి రా నిం

- కీయెడన యేను నిలిచెనఁ, బాయక యని చెప్పు మాకృపానిరతునకున్. 28
- చ. అనుటయు దేనదూతుఁడు రయంబున నిర్భరనాగుపాలికిం
జని తెలియంగఁ జెప్పుఁ గురున త్తమ ధిష్ణునిశ్చయంబు న
య్యనఘచరిత్ర భాన్వరుని యాడినమాటన్ నానఁ పంఠయుగ
విని చనుదెంచె నయ్యెకకు నేగమ సంయమి దేయి క్షుణ్ణ. 29
- ఆ. ధన్యుఁడును మహామునంబున నిజపుష్టిఁ, పగునహతిశత్రు ననుసయించి
రక్షణం బొనర్పఁ బ్రకటవాక్సన్యతఁ, సగుగుదంఠఁ గురుకులాగ్రగణ్య. 30
- వ. అప్పుడ. 31
- నీ. వివిధపాపాత్ములు వికృతశరీరు లై యాశనాబాధిను లగుట మాన
దుర్గంధమును గృధ్రవన్దాదిపూలాలిశ్చేషం క్షుణ్ణఁ గుణవనజంబు
దోషవ యెఱచి నెత్తురు కేశకటంబు లుపేక్షంబు లుపేక్షంబు లయ్యె
గ్రూరాసివత్త్రఘోరారణ్యయు క్షై నై నగి శే కుండ నన్నిమళంబు
తే. నింపుఁ జేయుచోకును సోగియించుతనుపు
నార వీతెంచి నమ్మోద మానహించె
నమృతమయ మిది యనఁ దగి యనిల సుధిక
విశదభావంబుఁ బ్రాపించె దిశలు పదియు. 32
- వ. ఆనమయంబున వాసవుడోపం జనుదెంచినట్టి. 33
- నుహస్తగ్ధర. వసురుద్రాదిత్యగంధర్వగిరుడభుజగవ్రాశముల్ నై భనం బు
ల్లననం బొంపంగ సిద్ధు ప్పిరముల మునిము ల్పిల్లనింపంగ నా ధ్యుల్
హసితస్వాంతంబులం బెల్లమిడికొనఁగ నత్యాచారోశ్క ముల్ పాం
డుసుతోపాంతంబునం బింపిగొని నిలిచి చూచుకల్ తనంగంబు గప్పన్. 34
- వ ఒండొరులతో నక్కురుమూ ళ్లిగుణంబు లుద్గడించి యగ్నించుచుండు సంయమి
సురసమేతంబుగా నయ్యుఖండుండు సయ్యుఖం యుకోమండితుం జేరం జని
సాంత్యనస్వరంబున ని ప్లనియె. 35
- క. నీ విచ్చో నునికికి ని, ద్వేషత లందఱును జగచి ధిషణాగుణసం
భావిత నిన్నుం దోడ్కొని, పో నచ్చినవారు గినుఁ బో విడువ వనా. 36
- క. సిద్ధియు నవ్యయలోకస, మృగ్యనుఖావా ప్తియును శమిశవికృతియు న
ద్బుద్ధియు నుదా త్తభంగిని, సిద్ధించెను నీదుగుణవిశేషముగనన్. 37
- క. విను మొక్కటి నెప్పెర రా, జనువానికి నెల్లఁ కప్పు కవనీశ్వర యె
ట్లును నారకస్థలంబుం, గనుఁగొనవలయు టిది వేదాధిశము నుద్ధి. 38
- నీ. పుణ్యంబులును బాపములురెండుఁ జోకలై యుండుఁ బుణ్యంబుల నొదవ నాక

సుఖము పాపంబులఁ జొప్పడు నరకదుఃఖము విను మున్ను నాకంబు సుఖము
ననుభవించినయట్టియతఁడు పదంపడి యధికనారకపీడ ననుభవించు
మున్ను నారకదుఃఖమునఁ బడ్డవాఁడనంతరమ నాకమునఁ దాఁ బొరయ సౌఖ్య

తే. మల్పపుణ్యండు తొలితొలి యమరతాను

ఖంబు గయిగొని మఱియు దుఃఖముల నొందు

భూరిపుణ్యండు మును మును ఘోరనిరయ

యాతనల నొంది వెండి సౌఖ్యంబు లొందు.

39

క. ఇట యేను నిన్నుఁ బుత్తెం, చుట యుత్తరకాలదివ్యసుఖసంగమసం

ఘటనకుఁ గాదే నీకట, కటఁబడుటకు దీనిఁ దెలుపఁగా రా వలసెన్.

40

సీ గడ్డఁ డుత్తమసిద్ధిఁ గాంచి వెలింగెడు నమ్మహాభుజునకు నై కరంబు

దుఃఖంతు నీ వెప్పుఁ దుదిముట్టి యున్నాఁడతండు నిజోజ్జ్వలస్థాన మొంది

సర్వాస్త్రవిదుని నాజలజాప్తనందనుఁ గనుఁగొని చిత్తంబుకలఁక విడువు

మనిలనందనుఁడు నర్జునుఁడును నకులుండు సహదేవుఁడును భవతైన్యరూప

తే. వర్తినర్వమహీపతివర్గములును, ద్రావదియు ద్రావదేయులు రాజవర్య

దీప్తనిజధామసంప్రాప్తిదేజమలరి, యుండఁగాఁజూచినమ్మోదయుతుండవగుము.

ఆ. దైవవిహిత మగుటఁ దప్పింప రాకున్న, యట్టియల్పదుఃఖ మనుభవించి

తింక నిట సుఖంబు లేపార నాతోడ, విహరణం బొనర్చు విమలచరిత.

42

క. మానితనువ్రతములకు, న్దానకరణమునకు ననుగుణం బయిన శుభం

బే నీకుం గావింపం, గా నుజ్జ్వలసృత్తిఁ బరఁగు కౌరవముఖ్యా.

43

తే. రాజసూయాశ్వమేధాధ్వరములసంచి, తంబు లయినయుదాత్తలోకంబులనుభ

వింపు మాధిక్యమహనీయవిభవ మెసఁగ, నక్షయోదారసౌఖ్యంబు లావహిల్ల.

సీ. మహితవర్తను లై నమాంధాత్మనలహరిశ్చంద్రదిలీపదుష్యంతభరతు

లొందినకీర్తనీయోన్నతి నొందుము నిచుఁ గొనియాడంగ మునినిలింప

గంధర్వగరుడోరగప్రధానులు సిద్ధ సాధ్యసత్తములును సకుతుకముగ

వచ్చినవా రని వారి నెల్లను జూప నతఁడు వినయసంభృతాంగుఁడగుచు

తే. నాదరముగఁ బ్రత్యుద్గతి యాచరింప, వార లెంతయుఁ బ్రీతిమై గౌరవంపుఁ

బలుకు లెసఁగంగ నధికసంభావనంబు, సేసి రాననములు వికసిల్లుచుండ.

45

వ అస్తుహేంద్రుఁడమ్మహానుభావునితో మఱియు నిట్లనియె.

46

క. ఒకాశగంగ యిదె పుణ్యాకృతి యిన్నదిఁ బరిష్టుతాంగుండ వై ను

క్లోకా నాచెప్పిననృప, లోకంబును మిగులు మమరలోకసుఖములన్.

47

—అంతః యముఁడు ధర్మరాజు నుచితవచనంబుల సంభాషించుట. అంతః—

సీ. అనియె నప్పుడు ధర్మఁ డభిరామమూర్తి ¹ముఖప్రసాదంబునఁ గరమువెలుఁగ
నారాజవర్మనిఁ జేరంగ నరిగి నిస్సీచుకొరవ పరీక్షింపఁ గంటి
నిన్ను ముమ్మా ఁరణీప్రసంగంబున దైవ్వితవనంబునఁ దగిలి కుక్క
తో వచ్చినప్పుడు దైవతగిరిపొంత ననుజవర్గమువిషయంబు గాఁగ
తే నిప్పు డిచటను జలన మొకప్పుడైన, నీదునుది నించుకేనియు లేదు నమము
శమము సత్యంబు మద్గతసారభక్తి, నీకు సగ్గలములు మహనీయచరిత. 48

న. పరిశోధితుండ వయితి కలంక దోఁఁగి నుఖవి గ మ్మని పలికి రాజునకు
సవశ్యంబును సరకంబు సూచుట గలదు గావున నత్తైఁగున కయి యేనును
వాసపుండును నిన్నుం గడుఁగి డగునచ్చొటు సొనిపితిమి సూర్యతనయపవన
నందనాదులనరకదుఃఖానుభావంబులు మాచేసినవెడమాయంబు లగుట నీకుఁ
దెలిసె వారు పుణ్యలోకవాసు లయి యునికియు వాసపువాక్యంబులఁ దేట
పడియె నని చెప్పి. 49

క. నీ వియ్యాకాశనదీ, పాపసలిలముల మునుఁగు భవ్యాత్మ భవ
ద్యావంబు విడుచు మానుష, భావవికారముల శోకబంధము లడఁగున్. 50

చ. పరమసుఖంబుఁ బొంది యతిభాస్వరు లై విహరించునీదుసో
దరు లగుకర్ణముఖుల ముదం బెసలారఁగఁ జూచె దీమహా
త్తరబహుసౌఖ్యనిర్మలపదంబున దివ్యవిహారలీలలం
బరఁగెన వేల యిం కిచట బాంధవరక్షక రమ్మ చెచ్చెరన్. 51

—అంతః ధర్మజుఁ డాకాశగం గాపగాహంబుఁ జేసి దేవభావంబు నొందుట. అంతః—

సీ. అని పల్కి ధర్మఁ డత్తనయునిఁ దోడ్పొని యయ్యందఱును దోడ నరుగుచేర
నాకాశగంగయుపాంతంబునకుఁ బోవ నప్పుణ్యనది నమ్మహానుభావుఁ
డార్యసంస్తవనవాక్యంబులు సెలఁగ భవ్యస్నానమంగళ మాచరించి
మానుషతనువు నమ్మాత్రన విడిచి దివ్యం బగుగుహితదేహంబు దాల్చి
తే. వైరమత్సరస్నేహసం²వాసలౌల్య, గర్వశోకాదు లై నహృద్గతవికార
ములఁదోఁఁగినిర్ధామత్వమున వెలుంగు, పావకుఁడుఁబోలెశోభిల్లఁజౌరవేంద్ర.

వ ఇవిధంబున నొప్పి మీతాత ధర్మనందనుండు బృందారకనాయకనారదా
ద్యుదారపురుషుల నభినందించుచు ధర్మండును దారును దో నరుగుచేర దివ్య
శక్తి నట నని నునోహరం బయినయొక్కయెడ 53

సీ. విస్ఫురద్భహురత్న వితతికనత్కనకాత్మకం బయినమహాసనమున
దేదీప్యమాన మై దివ్యావయవదీధిప్రతానం బెల్లదిశల వెలుఁగఁ
జక్రగదాద్యస్త్రసంతతి యుజ్జ్వలాత్యంతసుందరపురుషాకృతులును

¹ మై పదసవికాసంబు నటలుచుండ, నారాజ ² వాదలౌల్య.

జారుమకాళిసలీ ¹ సమవేతనిజహపములుఁ గల్గి భక్తిమై బలసి కొలువఁ
తే దనదుమాడ్కికి నెంతయుఁ దగు లొనర్చి
మున్ను చూచినయ ట్లగుమూర్తి యొప్పు
నరుఁడు కేవలసవినయపరత వెలుఁగఁ
బొలుచునారాయణునిఁ గాంచె భూపవర్య.

54

చ. కని మది నమ్మహాత్ముఁ డధికప్రమదంబు వహించె నొండెడం
గనుఁగొనియెం బ్రియం బుసఁగఁ గౌరవవంశవరేణ్య దీప్తిధా
ముని రవిసం క్తిలోనఁ బదుమూఁడవమూర్తి వెలుంగుచుండఁ గ
ర్ణుని మఱి భీమసేనుని మరుద్గణమధ్యగతత్వశోభితున్.

55

తే. అంగములభంగి తొల్లింటియట్ల యై యనూన తేజోవిరాజతు లై నవారిఁ
గనియె ² నశ్వీసమీపవర్తనులఁ దత్సమానమూర్తుల వీక్షించె మాద్రిసుతుల.

చ. ³ ఉదితలవిచ్చవిం దరుణి సుత్పలగంధి సుదాత్తమూర్తి ద్రా
పది నచొటెల్లనుం దనప్రభా వెలుఁగొందఁగఁ జేయుదాని న
వ్విదితయశుండు సూచి మది విస్తయ మందఁగ నింద్రుతోడ ని
మ్మదవతి యెవ్వ రార్యజనమాన్యచరిత్ర యెఱుంగఁ జెప్పవే.

57

ఇంద్రుఁడు ధర్మజనకు దేవత్వంబు నొందినస్వజనంబులఁ జూపి చెప్పట

సీ అనవుడు నతనితో నాతఁ డీభామ మహాలక్ష్మీ ద్రాపది యనఁగ ద్రుపదు
నికీ గూతురై యయోనిప్రభవం బగుమానుషరూపంబు మహితలీల
ముగఁ దాల్చి భవఃసుభూతి నెల్లించె గౌరీశ్వరునాజ్ఞ వహించి వచ్చె
నని చెప్పి యల్లరమ్యాకృతు లేవురు గంధర్వవరులు నిక్కమలనయన

తే. యందు మీకు జన్మించినయక్కుమారు, లల్లవాఁడ మీతండ్రికి నగ్రజుండు
ప్రకటగంధర్వపతిధృతరాష్ట్రనాము, డిందునతఁడంచుఁ జూపె నరేంద్రముఖ్య.

చ. ఇట్లు ద్రాపదీద్రావదేయాంబికేయుల తెఱం గెఱింగించి వెండియు నాఖండలుం
డు పాండవాగ్రజునకుఁ గర్ణంజూపి భవదగ్రజుండు సూర్యనపరశరీరంబు కౌం
తేయుం డయి రాధేయుం డనం బరఁగినవాఁడు సుమ్ము సూడు మని పలికి సిద్ధ
నాధ్యవిశ్వదేవగణంబులతో నున్నవారు తత్తదంశప్రభూతు లయి వాసుదేవా
నుచరపరాయణు లగుచు వర్తించినసాత్యకికృతవర్తాదియాదవుల నాలోకింపుము.

క. అని చెప్పి చూపి యభియ్యునిఁ జూచితె చంద్రభంగి నుజ్జ్వలకాంతిం
దనరెడుఁ దదంశజాతుం, డనూనధృతిశాలి వీఁడె యంచుం జూపెన్

60

చ. చూపి తదనంతరం బమ్మహాత్మునితోడ.

61

ఆ. పాండురాజ వీఁడె బహురత్నఖచితవిమాన మెక్కి గొంతి మాద్రి తనయు
పాంతభాగమున సుఖాసీనలుగ నాదు,వలను వచ్చుచున్నవాఁడు గంటె.

62

క. అదె భీష్ముడు వసువులకడఁ, గదిసి యెలమి నున్నవాఁడు గంటే ద్రోణుం
డిదె దివిజగురునిపాలఁ బ్రమర మెనఁగ వసించినాఁడు మాన్యచరిత్రా. 63

వ. అని పలుకుచుఁ జూపి గంధర్వయక్షగుహ్యకగణంబులలో ద్రు పదవిరాటులను
దదీయానుజతనుజవర్గంబులనుం దక్కునుం గలుగు కేకయపాండ్యప్రభృతినా
నాదేశాధీశులను బేరువేరం జెప్పుచుఁ జూపుచు భవదీయం బగుసమరంబునఁ
బరిత్యక్తశరీరు లయి యుత్తమలోకంబులు వడసి యున్నవారల నవలోకింపు
మని చెప్పె ననిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనుతో మునీంద్రా యిప్పుడు
నీచెప్పిననుయోధనశకునిసైంధవులును గర్జుండును గర్జకుమారులును వెండి
యుం గలతత్పక్షభూపతులును ఘటోత్కచాదు లయినపాండవులవారును
నీచెప్పినసకలజనంబులు నాకలోకంబున నెప్పుడు నుండుదురో యట్లు గాక
కొంతకాలంబు నిలిచి క్రమ్మఱ మనుష్యాదిజన్మంబుల నొందుట కై యరుగు
దెంతురో యిత్రైటంగు విన వలతుం జెప్పవే యని యడిగిన నమ్మునిపతి యమ్మ
నుజపతితో నిట్లనియె. 64

సీ. కురువర యిది దేవగుహ్యంబు మునివరుఁ
డైనవేదవ్యాసుఁ డతులకరుణఁ
జెప్పినయది నీకుఁ జెప్పెద సమవధా
నంబుతో వినుము సనత్కుమారుఁ
గలసె బ్రద్యుమ్నుఁ డన్యులకు దురానదం
బయినకుబేరలోకానుభవము
ధృతరాష్ట్రుఁ డొందెను సతియుఁ దానును సింద్రు
భవనంబునన నిల్చె బాండునృపతి

తే. యాంధ్రు రిరువురుఁ దో నిల్వ నమృతకరునిఁ
గూడె నభిమన్యుఁ డనిమిషగురుని నొందెఁ
దత్ప్రీతీకాశుఁ డయినకోదండగురుఁడు
దావోపరాత్మకుఁ డయ్యె గాంధారవిభుఁడు. 65

క. రారాజు నాకనరకో, దారసుఖాత్యంతదుఃఖధానుంబులఁ బెం
పారియు హీనత నొందియుఁ, గౌరవకులనాథ పిదపఁ గలియం దొందెన్. 66

వ. అట్లపోలె నాకనరకంబు లనుభవించి. 67

ఆ. అతనితమ్ము లెల్ల యాతుధానావలిఁ, గలసి రాత్మజనకుఁ గలసె సూర్యుఁ
గర్జుఁ డధిప వసువు గావున విరుము గం, గాత్మజుండు వసువులందు నిలిచె 68

వ. ద్రు పదుండు విరాటుండు ధృష్ట కేతుండును భూరిశ్రవుండును శల్యుండును శం
ఖుండును నుత్తరుండును విశ్వనామ దేవతలఁ గలసిరి ధృష్టద్యుమ్నుండు హుత
వహానిఁ గూడికొనియె నని చెప్పి యప్పరమనయమి యప్పుడమితేనితో

వెండియు నిట్లనియె.

69

తే. విరుము ధర్మనందనుపుణ్యతనువునందుఁ
దగఁ బ్రవేశించి యున్నవిద్యామయాత్మఁ
డైనవిదురుండు నన్దుహితాత్మబోధ
శాలియును ధర్మఁ గూడిరి సచ్చరిత్ర

70

సీ. కమలగర్భునినియోగంబున నిజయోగబలము గైకొని బలభద్రదేవుఁ
డంబుధి కరిగి యనంతఁ బరమమూర్తిఁ గలసె నతైఱఁగు మున్నలఘుకీర్తి
ధన నీకుఁ జెప్పితిఁ దక్కటిన్మస్తిభోజాంధకు లెల్ల గుహ్యకగణంబుఁ
గూడిరి కృష్ణసంక్రీడకుఁ బాత్రంబులై నఋషశసహస్రాంగనలును

తే. విధినియుక్తకాలంబున విను సరస్వతీజలంబుల మునిఁగి యుత్కృష్టమగుని
జాన్మరోభావ మొంది నారాయణునియు, పాంతచారిణు లైరి ప్రహర్ష మెసఁగ.

చ అనుమరణంబునందగ మురాంతకు రుక్మిణి సెందె లక్ష్మీ న
వ్వనకుహనేత్రుతక్కుఁగలవామవిలోచన లేడ్చురుం దదీ
యనుతతనుప్రవేశనసమాచరణం బొసరించి రవ్వరాం
గనలును లక్ష్మీయంశముల కావునఁ గౌరవవంశవర్ధనా.

72

వ. అని చెప్పి యన్యుహాయధంబున మృతు లైనయట్టివారును నేను మున్ను ప్రసం
గించినయట్టివారును బ్రసంగింపనివారును నిట్టిట్టి గతిం బ్రాపించి రని నాచే
తం జెప్పంబడిననా రెల్లను నిజార్హప్రకారంబుల సురాసురయక్షగుహ్యక
గంధర్వబృందంబులం జెందిరి కురునందనా నీయడిగిన తెఱం గెఱింగించితి నని
వెండియు.

73

తే. వినుము పాండవకౌరవవిషయ మైన, యట్టియితిహాస మే నుపాఖ్యానజాత
సహిత మగునట్లుగా నమస్తంబు మహిత, విస్తరంబుగఁ జెప్పితి విశదభంగి.

వ. కృష్ణుడై వాపాయనముసీంద్రుండు సత్ప్రసాదభరితుం డై యాజ్ఞాపింప నట్లు¹తదీ
యాచుజ్ఞ వడసి తద్దయాలబ్ధప్రజ్ఞావిశేషుండ నై యశేషంబును వివరింప నన్దు
హాత్ముకారుణ్యంబున నిన్దుహితీయేతిహాసంబు²సమాధానమానసుండ వై యా
కర్ణించి నీవును బహుళపుణ్యాత్ముండవుఁ గృతార్థుండవుఁ బరమార్థవిదుండవు
నైతి వని యిట్లు సాంద్రానందసంపాదనశీలుం డై.

75

క. శ్రీనిత్యత్వప్రమతా, ధానకుతూహలనిరూఢతా స్తవ్యాపాం
గా నిర్భరవేదవ్యాసా నేకవచోనుషంగ హరిహరనాథా

76

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయునకుఁ జెప్పె నట్లు సర్పయాగసమయ
ప్రవృత్తం బైనమహాభారతం బంతయుఁ దత్పుభాగతుం డై సరోమహర్షణ
నామధేయుండు సాత్యవతేయశిష్యుండును బండితప్రవరుండును నగునూతుని

1 తదీయాజ్ఞ వడసి తద్దయాలబ్ధప్రజ్ఞానవిశేషుండ నై 2 సమాధానమానసియుండ వై.

పుత్రుం డైనయగ్రశ్రవుం డనియెడుకథకుండు సమ్యగవధానంబున నాకర్ణిం
చినవాఁ డగుటను సమాశ్రితవత్సలుం డైనయాకృష్ణదైవ్పాయను ననుగ్ర
హంబునఁ దత్కథాసాకల్యవివరణవిశారిదుం డై యుండు నతండు నైమిశా
రణ్యపుణ్యక్షేత్రంబునందు శౌనకుం డనుకులపతి మొదలుగాఁ గలగొందఱు
మహామునులు సత్రయాగం బొచరించు చుండ నయ్యెడకుం జని వారలం
గాంచినఁ బుణ్యకథాశ్రవణకౌతుకాధీనమానసులై యమృతాననీయులు పుణ్యా
త్మకుం డైనయక్కథకునకు సముచితార్చనంబులం బ్రിയం బొనర్చి కథా
కథనంబుఁ బ్రసంగించినం బ్రీతుం డై యాతం డేమి తెఱంగుకథ వినం గో
రెద రనుటయు సప్తరమార్ధసరాయణు లతనితోడ నెయ్యది హృదయంబును
సపూర్వంబును సమగ్రజ్ఞానప్రదంబును సమనిబర్హణంబును నైనయది య
క్కథ మాకు విన నిష్ఠం బని పలుకుటయు.

77

క. అతఁ డింతటిది మహాభారతంబ యనునిశ్చయము దిరంబుగ మతినం

గత మగుడు నమృతాత్మ, కతివిశదము గాఁగ నిమృతాకథ సెప్పెన్.

78

వ. చెప్పి యిట్లనియె నట్లు జనమేజయుండు సర్పయాగకర్తానుష్ఠానంబులయెడ
వై శంపాయనువలన నివ్వినతేలిహాసంబు విని విస్మితుండును బ్రమోదభరితుం
డును నయ్యె నక్కొలఁదిఁ దదీయయాజకులు యజనసమాపనవిధి యనుష్ఠించి
రయ్యుధిష్ఠిరానుజపుత్రపాత్రుఁ డత్రైఱంగున భుజంగంబులయాపద దీర్చిన
యస్త్రీకు సభ్యర్చనంబున నత్యంతసంతృప్తునిం జేసి యతని నివాసంబునకు
ననిచి పుచ్చి ఋత్విజు లాదిగా నఖిలబ్రాహ్మణులకు బహుధనంబు లొసంగి
వినయం బెసంగ నామంత్రితులం జేసిన వారలు నిజనివాసంబులకుం జనిరి
వై శంపాయనుఁ బంపారునవిశేషపూజనంబులఁ బరితోషితుం గావించి దేవోప
చారంబులఁ గృష్ణదైవ్పాయనమునీంద్రుం బూజించి యజ్ఞసవతి సకలజనం
బులు ప్రస్తుతిన విధవంబు శోభిల్లఁ బురంబుఁ బ్రవేశించె

79

సీ. అని చెప్పి యాశౌనకాదిమునీశ్వరగణముతో మఱియు నక్కథకుఁ డింపు

మిగులంగ నిట్లను మేటిమునీశ్వరసంఘంబులో నెల్ల సత్యదర్శి

సర్వవిధిజ్ఞాత సర్వవిజ్ఞానభవ్యాత్ముండు సర్వేంద్రియప్రబోధ

శాలి సర్వజ్ఞుండు శౌచశాంతిక్షమాదాంతితపోనిత్యతాపభాసి

తే. యాప్తసర్వవిధైశ్వర్యఁ డఖిలసాంఖ్యయోగభేదవిదుండు ధర్మోపదేశ

చతురవాగ్విలాసుండు నిస్తత్త్వస్తు, వేది సాత్యవతేయుండు వేదమయుఁడు.

వ. పాండవులకీర్తిం బ్రకటించుటకును మఱియుం గొందఱు జనపతులచరిత్రంబులు
జనుల కెఱింగించుటకును దేవదేవుం డగువాసుదేవుని సంక్రీడావిశేషంబులు
వివరించుటకును సర్వదేవజాతులజన్మంబులును దదీయసాయజ్యంబులును దేట
పఱుచుటకును సకలధర్మంబులునుం దెలుపుటకును గాఁ బంచమవేదం బయి

రగగునిష్టుహాభారతసంహిత యొనర్చె నిష్టుహి తేతిహాసంబు సంవత్సరత్రయ
త్రయంబు దీనివిశేషంబు వినుండు. 81

మలధగ్ధాకామమోక్షములగుటిచి

మిలయు తెరు ¹వెద్దియును నిందుఁ గలుగునదియ

మిండెడలఁ గల్గు దీన లేకుండు చొప్పు

మొకంటను లేదు వేదజ్ఞులార.

82

గ్రాతాత్మలార యీపుణ్యేతిహాసంబు జనమేజయుఁడు సేయసర్పమఖము

కాలంబునం దట్లు కారుణికోత్తముఁ డైనవేదవ్యాసుఁ డాదరమున

గొక్షావనము సేయ నతనిశిష్యుఁడు లోకనుతుఁడు వైశంపాయనుండు సెప్పె

న్నరేంద్రుఁడు విన నాసభ నిలిచి సవినయభక్తికముగ వినినవాఁడఁ

గధనశక్తియు నమ్మునికరుణవలనఁ, గలిగె నా కితైఱంగున గారవించి

మారు వినుచుండఁ జెప్పెడుమేటిపదము, గంటి మంటి మీదయపెంపుకతనఁ జేసి.

9ని శలికి వెండియు

84

శుభ్ర శుభ్ర శుభ్ర

9ల ముమతులార పర్వంబుల నీయితిహాసరత్నమును వినిన సఖుం

బులు వాయు నాకలోకము, గలుగును సిద్ధించు ముక్తికాంక్షిత యొనన్ . 85

3ద్యంతంబును నీయన, వద్యకథ విరంగఁ గనినవారికిఁ బాయున్

పద్యంబ బ్రహ్మహత్యా, వద్యము మొదలైన పాపవర్గం బెల్లన్.

86

పరపితృకార్యంబుల భూసురులకు దీని వినిపించునుకృతాత్మఁడు ద

క్కరణఫలంబుల నధిక, స్ఫురితంబుగఁ బడయు మహితబోధనులారా.

87

మానసముల నింద్రియములు, నేనియుఁ జేయంగఁబడినయేనఃపుంజం

బీనిర్మలేతిహాసము, వీనుల నొక్కింత శిలుక విరియు నకలమున్.

88

భ్రాజితవృత్తిమైఁ బరఁగుభారతసంహిత సంయమింద్రుల

రా జయనామకంబునను రాజశభంగి జగత్త్రయంబునం

బూజితకీర్తియై నెగడుభూరిజయోన్నతిఁ గండు, దీనిచే

రాజు లిలాసుగుల్ మఱి యరాతుల గెల్తురు విన్నయంతటన్.

89

భారత మర్థితో వినిన భక్తిఁ బరించిన శ్రీయు నాయువున్

భూరియశంబునుం బ్రమదమున్ దృఢవిద్యయుఁ గల్గు వారి కే

కోరిక లైన వేగ మొగఁగూడు నుపుత్రునిఁ గాంచు సర్వగున్

గారివ మొప్పఁగాఁ బడయు గర్భిణియున్ వరుసం గుమారియున్

90

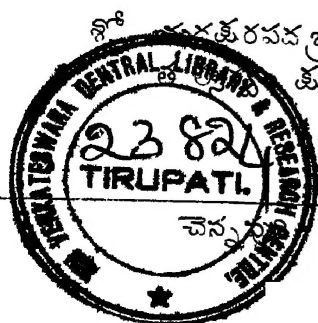
శిష్యితచిత్తులార శుభసిద్ధులు వొందు ననేకజన్మపా

1 వెద్దియే నిందుఁ ..గల్గి దీన లేకుండు చొప్పు.

- పక్షపణంబునక వెలుంగు భారతసంహిత కెల్లఁ బుండరీ
కాక్షుని వాసుదేవుఁ బ్రకటార్థముగాఁ గని విన్నమానవుం
డక్షయపుణ్యలోకములయందు రమించు నిరామయస్థితిన్. 91
- ఉ. వ్యాసమునీంద్రసారకరుణాతిశయంబున భారతార్థము
ద్భాసిత మైనయట్టిసుతభాగ్యునకున్ సకలాగమార్థసం
వాసన మావహిల్లు జనపంక్తులు గీర్తన నేయ శశ్వదు
ల్లాసముఖాచుభూతి నచలస్థితి నొప్పు నతం డుదాత్తుఁడై. 92
- వ. అని యిట్లు సమస్తపురాణపారీణుం డైననూతుండు. 93
- చ. పరమపదాస్తిహేతు వగుభారతసంహిత శౌనకాదిభూ
సురవరు లింపునం గరంగుచొప్పునఁ జెప్పిన వారు మోదనం
భరితతఁ బొంది యక్కఱకు బ్రాంతిగ నచ్చితుఁ జేసి రర్హిల్క
హరిహరనాథ సర్వభవనార్చిత నక దయఁజూడు మెప్పుడున్. 94
- ఉ. పావన దుర్దశాపహ శుభప్రదమూర్తి సుధానుభూతిసం
జీవితభక్తలోక తులనీదళదామ కపాలమాలికా
భావిభవాభిరామ పరిపక్వతపఃఫలహాస సాంఖ్యవి
ద్యావహయోగశక్తివిశదాద్భుతఫేలన లోకపాలనా. 95
- క. దేవాదిచతుర్విధభూతావానా సుకృతహృదయ హారివిలాసా
కేవలభావానందమయా వేదవ్యాసవర్ణనారూఢదయా. 96
- మాలిని. అకృతకమధురోక్తివ్యాప్తనందీప్తసారా
సకలభువనరక్షాశాలిశుంభద్విహారా
శుకజనకమనీషాశుద్ధబుద్ధానుభావా
సకృతకృతవిలాసా సంభృతానందభావా. 97
- గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతమునందలి స్వర్గారోహణపర్వం
బు సర్వంబు నేకాశ్వాసము.

శ్రీ మ దాంధ్ర మహాభారతము

సంపూర్ణము.

శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతమునందలి స్వర్గారోహణపర్వం
బు సర్వంబు నేకాశ్వాసము.

‘వావిళ్ల’ ప్రెస్సున ముద్రితము. — 1928.